

Віктор Міщанин

Гончарні вулиці
Малих Будищечок:

Чирвина
вуличка

(сторінки історії)

Полтава
ПП «Дивосвіт»
2017

УДК [903:02](477.53)«092»
ББК 63(4Укр–4Пол)–8
М 71

Міщанин Віктор
М 71 Гончарні вулиці Малих Будищечок: Чирвина вуличка (сторінки історії). – Полтава :
ПП «Дивосвіт», 2017. – 552 с.

ISBN 978-617-633-187-2

УДК [903:02](477.53)«092»

Малі Будищечки – відомий гончарний осередок в Опішнянському Поворсклі, який за кількістю господарств гончарів на середину 1920-х років поступався лише столиці українського гончарства Опішньому. Малобудищанські майстри мешкали в різних частинах села. Однією з них була Чирвина вуличка. Окремі сторінки її історії та тамтешніх мешканців викладено в цій книзі.

Для істориків, керамологів, музеологів, краєзнавців, усіх тих, хто цікавиться минулим ріднокраю, чії родинні корені чи життя були пов'язані з Чирвиною вуличкою.

ISBN 978-617-633-187-2

© Віктор Міщанин, 2017
© ПП «Дивосвіт», 2017

Віктор Міщанин розкопує горно
малобудищанського гончаря Петра Герасименка – «Галушки».
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина.
Фотомонтаж із фотографій 02.09 та 08.09.2016.
Фото Данила та Віктора Міщанинів.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Про автора

Віктор Міщанин

керамолог, краєзнавець,
етнолог, історик церкви

Народився 10 вересня 1962 року в селі Малі Будищечки Опішнянського (нині Зіньківського) району Полтавської області.

Закінчив Малобудищанську восьмирічну (1978) та Опішнянську середню (1980) школи, Одеський гідрометеорологічний інститут (1985). За фахом – інженер-метеоролог.

Служив у Радянській армії (Переславль-Заліський, Наро-Фомінськ-5, Росія, 1985–1986). Працював інженером монтажно-ремонтного відділу служби засобів вимірювання Красноярського територіального управління з гідрометеорології (Красноярськ, Росія, 1987–1988), водієм колгоспу «Прогрес» (1989–1993), спеціалістом із земельних ресурсів Малобудищанської сільської ради (1993), в Національному музеї-заповіднику українського гончарства – на наукових посадах та заступником генерального директора з наукової роботи (1993–2008, 2010–2013, з 2015), в Інституті керамології – відділенні Інституту народознавства НАН України – заступником директора з наукової роботи та на наукових посадах (2001–2008, 2010–2013, з 2015).

Автор близько 300 керамологічних та краєзнавчих публікацій у періодичних виданнях, збірниках та енциклопедіях, а також дев'яти монографій: «Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки» (1999) – перший в Україні фундаментальний регіональний словник гончарів, «Хутори ви мої, хутори...» (2002), «Північна група малих осередків гончарства Опішненського гончарного району (друга половина XIX – XX століття)» (2005) – перше в Україні фундаментальне дослідження малих осередків гончарства, «Храми землі нашої: Церква Різдва Пресвятої Богородиці у Малих Будищечках» (2006), «Храми землі нашої: Церква Преображення Господнього у Глинському» (2008), «Малобудищанське колгоспне гончарство (1930-ті – 1950-ті роки)» (2010), «Озираючись у минуле, згадуючи пройдене, підсумовуючи

зроблене...» (2012), «Репресивні заходи радянського тоталітарного режиму в галузі традиційного гончарства України (1930-ті – 1950-ті роки)» (2013), «Ви оживили мою душу своїми листами...» (2014).

На VI Форумі видавців у Львові (1999) книгу «Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки» визнано переможцем у номінації «Художньо-мистецьке, музичне або краєзнавче видання», а рішенням журі I Національного симпозиуму гончарства «Опішне-2000» визнано найкращою публікацією в Україні з проблем гончарства за 1999 рік.

За результатами II Національного конкурсу публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки в Україні (за публікаціями 2005 року) «KeGoKe-2008» книга «Північна група малих осередків гончарства Опішненського гончарного району (друга половина XIX – XX століття)» зайняла I місце в номінації «Краця монографія», а стаття «Невідомі листи з кримінальної справи Якова Риженка» зайняла I місце в номінації «Краця публікація документальних матеріалів».

За результатами III Національного конкурсу публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки в Україні (за публікаціями 2006 року) «KeGoKe-2009» книга «Храми землі нашої: Церква Різдва Пресвятої Богородиці у Малих Будищечках» зайняла III місце в номінації «Краця публікація з окремими сюжетами на теми керамології, гончарства, кераміки в Україні».

За результатами VII Національного конкурсу публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки в Україні (за публікаціями 2010 року) «KeGoKe-2013» книга «Малобудищанське колгоспне гончарство (1930-ті – 1950-ті роки)» зайняла I місце в номінації «Краця публікація документальних матеріалів».

За результатами IX Національного конкурсу публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки в Україні (за публікаціями 2012 року) «KeGoKe-2015» стаття «Сторінки із життєвого шляху та родинної історії Мотрони Савівни Назарчук (до 100-річчя від дня народження)» зайняла I місце в номінації «Краця публікація документальних матеріалів».

За результатами X Національного конкурсу публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки в Україні (за публікаціями 2013 року) «KeGoKe-2016» книга «Репресивні заходи радянського тоталітарного режиму в галузі традиційного гончарства України (1930-ті – 1950-ті роки)» зайняла I місце в номінації «Краця

публікація документальних матеріалів» та отримала Гран-прі конкурсу.

За результатами XI Національного конкурсу публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки в Україні (за публікаціями 2014 року) «KeGoKe-2017» книга *«Ви оживили мою душу своїми листами...»*. *Листи опішнянської малювальниці Мотрони Назарчук із Запоріжжя до керамолога Віктора Міщанина в Малі Будища. 2001–2007* зайняла I місце в номінації *«Краща публікація документальних матеріалів»*.

Кандидат історичних наук (2007). Кандидатська дисертація *«Гончарство північної групи малих осередків Опішненського гончарного району (друга половина XIX – XX століття)»*.

Головні напрямки наукових досліджень: гончарство малих осередків Опішнянського гончарного району та Опішнього, репресії радянської влади в галузі традиційного гончарства, історія церков Опішнього та навколишніх сіл, повстанський рух в Опішнянському Поворсклі наприкінці 1910-х – на початку 1920-х років, жертви політичних репресій на теренах сучасної Малобудищанської сільської ради.

Учасник близько 40 всеукраїнських і міжнародних конференцій, семінарів, симпозіумів, читань.

Лауреат літературно-мистецьких премій імені Володимира Малика (2005) за книгу *«Хутори ви мої, хутори...»* та імені братів Тютюнників (2009) за диалогію *«Храми землі нашої»*.

Член Ученої ради Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України (2002–2008, з 2010) та Ученої ради Національного музею-заповідника українського гончарства (з 2012). Член Національної експертної керамологічної ради щорічних Національних конкурсів публікацій на теми керамології, гончарства, кераміки в Україні «KeGoKe» (з 2008). Член Національної спілки майстрів народного мистецтва України (з 2000). Член Народного Руху України (з 1990). Депутат Зіньківської районної ради двох скликань (2002–2006, 2006–2010). Член виконавчого комітету Малобудищанської сільської ради (2010–2015). Депутат Малобудищанської сільської ради двох скликань (1990–1994, з 2015).

**Частина Чирвиної вулички
в напрямку зі шляху в село.
Малі Будищечки, Полтавщина. Квітень 2006.**

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Вступ

Перші двадцять місяців мого життя пройшли в будинку діда Михайла Хомича Міщанина, на Яру – кутку села Малі Будищечки, де з середини XVIII століття мешкали мої предки – козаки Міщанини.

Подальші мої роки були пов'язані з Чирвиною вуличкою. Сюди я перебрався зі своїми батьками в травні 1964 року. Мешкали ми на колишній садибі гончаря Єлисея Лисенка. Згадкою про попереднього мешканця цього обійстя були здоровецькі, як вони мені тоді здавалися, в кілька обхватів глиняні горщики та незліченна кількість різноманітних черепочків, які віднаходилися під час копання городу.

Доля розпорядилася так, що майже через тридцять років по тому я прийшов працювати в Музей гончарства й став досліджувати життєві долі малобудищанських гончарів, у тому числі й тих, які колись мешкали на Чирвиній вулиці.

Ідея написати книгу про одну з гончарних вулиць рідного села виникла в мене невдовзі після виходу книги про невеликі гончарні осередки – Безруки й Хижняківку – *«Хутори ви мої, хутори...»*. Перші рядки книги про Чирвину вуличку були написані ще 2004 року. Своєрідним поштовхом до цього послужили розкопки горна одного з тамтешніх гончарів – Івана Чуприни, які я проводив у листопаді 2003 та в квітні 2004 років. Гадалося, що ця книга стане наступною, виданою мною самостійно, після *«Хуторів...»*. Але так сталося, що робота над нею тривала понад десять років. Я відкладав її, іноді на досить тривалий час, а згодом знову повертався, коли вдавалося знайти щось нове з історії Чирвиної вулички. Серед причин, які затримали роботу над книгою, було й 120-річчя малобудищанського Різдва-Богородичного храму, з нагоди якого я вирішив написати діалогію *«Храми землі нашої...»*.

Як підтвердив час, затримка в написанні книги пішла їй лише на користь, адже вдалося знайти чимало цікавих матеріалів, розкопати ще три горна на Чирвиній вулиці – Єлисея Лисенка в листопаді 2010 року, Чирвине – в липні 2014 року та Петра Герасименка – в серпні-вересні 2016 року. Все це знайшло відображення в книзі, яку я пропоную вашій увазі, шановні читачі. А присвячую її світлій пам'яті моїх батьків, Данила Михайловича (1936–2017) та Віри Іванівни (1939–2009) Міщанинів, які проживали на Чирвиній вулиці.

2004–2017

Частина Чирвиної вулички в напрямку із села до шляху.

Малі Будищечки, Полтавщина. Квітень 2006.

Фото Віктора Міщанина.

Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки)

Розділ I

Дещо про самого «Чирву», Чирвину вуличку та її мешканців

К олись у наших краях було чимало гончарних осередків – як малих, так і великих. Серед них і мої рідні Малі Будищечки – старовинне козацьке село, в якому здавна заодно з іншими ремеслами було розвинуте й гончарство. Більшість гончарних осередків мали цілі вулиці й навіть кутки, де мешкали гончарі. Приміром, в Опішньому цей куток звався Гончарівкою (цей топонім зберігся там і досі, нині є офіційною назвою однієї з вулиць селища). А в Зінькові ще в другій половині XIX ст. була вулиця Гончарівка. Малобудищанські ж гончарі кінця XIX – першої половини XX ст. жили по різних кутках і вулицях села, тож своєї Гончарівки тут не було. Але топонімічні назви, пов'язані з гончарством, є і в Малих Будищечках. Це, зокрема, вулиці Галушківка, Баранчикова й Чирвина, названі на честь гончарів. Зокрема, на Галушківці мешкали місцеві гончарі Герасименки, які спеціалізувалися на виготовленні мисок. Їх по-вуличному прозивали «Галушками», тож і вулиця отримала відповідну назву. Назва другої вулички походить від прізвиська знаного в Будищечках гончаря кінця XIX – першої третини XX ст. Івана Андрійовича Герасименка («Баранчика»). За переказами, він свого часу виготовляв дуже гарних баранів. І, нарешті, назва третьої вулиці, Чирвиної, теж походить від прізвиська гончарів «Чирвів», що колись тут мешкали.

«Чирва», він же Іван Остроушко

«Чирва», Чирвина вуличка... Ці слова я чув і добре запам'ятав ще в ранньому дитинстві, адже з травня 1964 року (на той час мені ще не виповнилося й двох років) жив на Чирвиній вулиці, поряд із колишньою Чирвиною садибою, в колишній хаті малобудищанського гончаря Єлисея Федоровича Лисенка, яку мої батьки купили восени 1963 року.

Відтоді в моїй пам'яті залишилися численні згадки про черепочки, які щороку доводилося підіймати під час перекопування грядки, садіння чи вибирання картоплі. Земля була, ніби навмисно, рясно засіяна ними.

Хто ж був той «Чирва» й чому саме Чирвиною зветься наша вуличка? Такі запитання ще в дитинстві я неодноразово задавав сам собі, своїм батькам, сусідам. Як правило, щоразу чув майже однакову відповідь. Мовляв, був такий гончар, який ще до початку німецько-радянської війни виїхав кудись із села. Вуличка так зветься за його ім'ям.

Такі ж запитання продовжували виникати в мене й через багато років, зокрема, коли восени 1993 року я прийшов працювати в Державний музей-заповідник українського гончарства в Опішньому. 24 грудня 1994 року я вперше отримав більш широко інформацію про гончаря «Чирву». На той час, пропрацювавши рік у музеї, я прочитав книгу Івана Зарецького «Гончарный промысел в Полтавской губернии»¹. На одній з її сторінок учений згадував двох малобудищанських гончарів 90-х років XIX століття: П. Пічку та А. Герасименка. Ім'я першого з них вже вдалося з'ясувати нашому директору Олесю Пошивайлу. Це був один із провідних і найзаможніших гончарів тогочасного Зіньківського повіту – Павло Іванович Пічка, який доводився йому прапрадідом по материнській лінії. В мене виникло бажання дізнатися, хто ж був інший, згадуваний автором гончар. Це зараз я можу з упевненістю сказати, що понад 120 років тому Іван Зарецький мав на увазі козака Адама Миколайовича Герасименка, гончаря, теж досить заможного господаря, що жив по сусідству з Павлом Пічкою. Корінним малобудищанам добре відомо таке словосполучення – «Адамєнкови хати». Ним називали будинок, у якому в різні роки знаходилися шкільні класи, квартири учителів, шкільний інтернат. От саме там і мешкав колись Адам Герасименко, за ім'ям якого його нащадків стали по-вуличному звати «Адамєнками».

Але повернімось у грудень 1994 року. Тоді нічого цього про Адама Герасименка я не знав – не знав навіть його імені. Тому, зайшовши до свого батька 24 грудня 1994 року (того дня йому виповнилося 58 років), я розповів йому про прочитане в книзі Івана Зарецького й про своє бажання дізнатися, про кого ж писав відомий дослідник. Батько порадив звернутися до Андрія Никифоровича Герасименка (1914 р. н.), який жив неподалік від батьківської садиби, там де Чирвина вуличка впирається у вулицю Центральну, що веде на Яр. Наша розмова з дідом Андрієм про гончарів, які мали прізвище Герасименко, звичайно цим не обмежилася. Він чимало розповів мені про гончарство Малих Будищечок, порадив, до кого ще слід звернутися із запитаннями. Говорили ми й про гончарів, котрі колись жили на Чирвиній вуличці. Зайшла мова й про «Чирву». Саме того дня я вперше дізнався, що гончаря, про якого я чув з дитинства й від прізвиська якого пішла назва вулички, звали Іван Пилюпович Остроушко. За словами Андрія Никифоровича, в «Чирви» було три дочки (одну з них звали Пелагея, другу Єлизавета, а третю – Марія) й два сини: Йосип та Іван. Останній загинув десь на фронтах Другої світової війни. Сини «Чирви» були молодшими за віком від Андрія Герасименка, тому батько не встиг

передати їм своє ремесло, оскільки був кустарем «*десь до 1930 року, а потім пішов у соз*». Виготовляв «*Чирва*», за словами діда Андрія, «*горшки і посуд*». У його асортименті були як теракотові, так і полив'яні вироби. Горно знаходилося в садку, за хатою. Наприкінці 1930-х років «*Чирва*» з сім'єю, як повідомив Андрій Никифорович, «*десь виїхали з села – чи в Крим, чи кудись в інше місце*»². Як з'ясувалося з часом, той грудневий день 1994-го став першим днем моїх керамологічних досліджень, днем, який багато в чому визначив моє життя, мою роботу, моє захоплення на наступні роки й десятиліття. У вересні 1995 року Андрій Герасименко помер. Уже після його смерті, продовжуючи збирати матеріали про малобудищанських гончарів, я дізнався про те, про що в розмові зі мною Андрій Никифорович із якихось причин промовчав. Виявляється, він і сам свого часу був гончарем, а його першою дружиною була одна з «*Чирвиних*» дочок – Палажка. Одружившись, вони стали жити поряд із Чирвиною вуличкою в колишній хаті гончаря Левка Пошивайла, яку купили. До цього там мешкали двоє дорослих Левкових дочок, які виїхали на Донбас, а хату продали. Прожили вони недовго, й шлюб розпався, а згадкою про нього залишилася донька. Тож не знати, куди виїхав його колишній тесть із родиною, Андрій Герасименко, на моє переконання, не міг.

Дитячі і юнацькі роки Андрія Герасименка пройшли на іншому кутку села, а батьківська садиба розміщувалася неподалік обійстя вже згаданого вище гончаря «*Баранчика*» – Івана Герасименка, який його батькові доводився двоюрідним братом. Никифор Герасименко шевцював, загинув на фронтах Першої світової війни.

Цілком можливо, що «*Чирви*», вони ж Остроушки, в наше село переселилися з сусіднього Опішнього, де також зустрічалося таке прізвище.

Про гончаря «*Чирву*» згадував на початку 1995 року в розмові зі мною і місцевий гончар Микола Мусійович Шулик (1909–1999). За його словами, у «*Чирвів*» був свій кінь, вітряк – «*Чирвин*» батько був мірошником. Перед війною 1941 – 1945 років «*Чирва*» десь виїхав. «*Здається, в Херсон*», – говорив Микола Мусійович³.

Згадки про «*Чирву*» – Івана Пилиповича Остроушка – мені доводилося чути зі спогадів інших старожилів села.

Наприкінці 2002 року я розмовляв із Параскою Петрівною Лисенко (в дівоцтві Бідаш) (1913–2009), яка повідомила деякі деталі виїзду «*Чирви*» з Малих Будищечок. Її будинок розташований на іншій вулиці, яка нині зветься Центральною, але обійстя межує з тими садибами, що розташовані

по Чирвиній вуличці. На цей куток Параска Петрівна перебралася 1937 року, вийшовши заміж за пічника Давида Андріяновича Лисенка. Я запитав бабу «Давидиху» (так звали її колишні сусіди), чи пам'ятає вона «Чирву», чи застала його, коли почала тут жити?

Вона розповіла: «Ми з «Чирвою» виїжджали на Сібір у сороковому році. Там городів не було, а такі села... А куди, їй-бо забула. Я знаю, що якраз коло тайги близько. Сібір... Шо ми як приїхали туди... Нас багато з села їхало. Пошивайло Йван, «Горбик» Іван – «Шабайда» на нього казали, потом Настя «Вусиха» тожи із чоловіком виїжджали. Ну хто ж ще? Оце ї ми. Ага, Гулий був. Тожи виїжджав із нами. То «Чирва» не поїхав, він не туди їхав, в другій колгосп. Не туди, де ми. Ну, там. Виїжджали підводи, і хто куди хоче. А ті всі з нами були. Ага, ще ї Андрон був. «Корж» на його казали. Ти його не знаєш. Тожи з нами. А, оце, «Чирва», то із нами не поїхав. Поїхав у другій колгосп. І так ми його ї не знали. Тожи на Сібір, тіки в другій десь колгосп. І так ми побули, ото, поїхали якраз, якраз кончали ставок оцей, що коло «Свистуна». Кончили ї отам на вибалку скрізь гуляли. Випивали. Багато людей було, а ми ж завербувалися. Копали люди, все ж село считай. У сороковому році. Оце я вже замічу. І тоді знаю, що кажуть, що я не хочу їхати, а Давид завербувався. Тут не давали, не платили нічого у колгоспі. А там, кажуть, платять по багато. Та нічого не давали. Було таке, що за год я получила тіки всього 13 кіл зерна. Ото замічу, що в сороковому році ми виїжджали. То я знаю, що йду я у сельраду. Кажуть, як не хоч їхати, так іди бери розвод. Іду я в сельраду розвод брати. Дійшла осюди, до «Красножонки» ж, а там жи гулянка по низу скрізь, по долині. Ну, оце не знаю, які жінки йдуть, та: «Куди ти йдеш?» Кажу: «Піду в сельраду (а тоді в сельраді розвод брали), піду розвод возьму, щоб не їхала». А Настя в мене була маленька. А мені ті жінки ї кажуть: «Куди голка, туди ї нитка. Вернись!» Так я ї вернулась. Поїхали. Ї побули ми якраз до весни, і тоді ї зобрались усі ї додому. Ну, ї там не дають нічого. Точно. Не дають тоже, так як і в нас. Так ми, ото, зібрались. Давали нам і поросята, і вівці давали, щоб держали. Ну, жили ми, поселили нас таке то в бригадіра, то хто куди. А тоді вже, значить, жити там не можна – в кожній хаті клопи очі засипають. Не можна. Ну, кажу, не можна. Обкусають за ніч. Ну, що ж робити? Так вони дали таке – був свинарник, дві хаті. Так ми в одну, обмазали. І Андрон у другу, тожи так, за стіною. Та ото жили так. А тоді, ото, поздавали ми ту худобу їм, порозцитувалися і

виїхали. А «Чирва», ми ж не бачили його, де він і що він. Так ми тоді приїхали. Якраз уже їхали ми, то там скрізь мерзло було, як доїжджаєм уже ближче сюди додому, уже розтань велика, а там скрізь холодно. Як їхали, так хату закрили, і ніхто не зайняв нічого. Ніхто не зайняв ніде й ломаки. А тепер покинь...». На запитання, чи велика була сім'я в «Чирви» й хто з ним поїхав у Сибір, баба «Давидиха» відповіла: «Та хто ж? Ялосивета, Палажка, Йван... Та так або четверо було їх, або п'ятеро. Ну, я ото тих знаю. Йван і Палажка. Палажка була за оцим Андрійом, за «Шереметом» (так по-вуличному в селі прозивали частину Герасименків, до яких належав і Андрій Герасименко. – В. М.). То казали, що вона, дочка вже, писала до Андрія (ше Андрій був живий, давно вже), що: «Тату! Мо, я до тебе приїду, хоч подивлюся?» Та так він письма не написав, і вона й не приїжджала. А Палажка вмерла. Ото таке»⁴.

Ще 1995 року від Дарії Іванівни Денисенко (у дівочтві Герасименко) (1912 р. н.) я чув, що «Чирва» свого часу був членом сільради, тобто належав до місцевого активу. Підтвердження цієї інформації я знайшов у середині 2000-х років, коли в архіві УСБУ в Полтавській області вивчав кримінальну справу рідного брата моєї бабусі по батькові Афанасія Корнійовича Лисенка. Традиційно серед тих, хто давав свідчення на «ворогів народу» напередодні або після їх арешту, як і в інших справах, я натрапив на імена Костянтина Яковича Ващенко та Василя Пилиповича Ширая. Про першого з них зазначено, що він був членом сільради з 1928 по 1937 рік, членом правління споживчого товариства, брав активну участь у колективізації, з 1932 року працював у колгоспі «ХІ-річчя КНС»; другий був членом сільради, бригадиром колгоспу «ХІ-річчя КНС»⁵.

На час вивчення справи Афанасія Лисенка в мене вже виникла ідея написати історію Чирвиної вулички, тому зрозумілим було моє прагнення «натрапити на слід» «Чирви», зокрема з'ясувати, куди ж його сім'я виїхала з нашого села. Пригадую, ніби було це вчора. Один за одним гортаю пожовклі аркуші архівно-кримінальної справи свого родича, й раптом (не вірю своїм очам) бачу вже чуті раніше прізвище, ім'я та по батькові: Остроушко Іван Пилипович. Так, це він. Раніше я вже чув, що «Чирва» був учасником бригад активістів, які ходили по селу, забираючи в людей усе, що потрапляло під руку. І от він проявив себе ще в одній іпостасі. Рік народження – 1891; місце народження і проживання – Малі Будищечки; до революції – селянин-бідняк; освіта загальна нижча – 3 класи; з 1930 року в колгоспі «ХІ-річчя КНС»; має нагороду – грамоту за успіх у весняній сівбі,

видану колгоспом 1932 року; активний учасник колективізації сільського господарства; обирався членом сільради з 1924 по 1937 рік. Дружина – Уляна Григорівна, 46 років; дочка – Палажка, 21 рік; дочка – Єлизавета, 19 років; син – Іван, 16 років; дочка – Марія, 13 років; син – Йосип, 11 років⁶.

19.09.1937 року Іван Пилипович Остроушко давав такі відповіді на запитання слідчого:

– Так, я знаю Лисенка Опанаса Корнійовича як односельчанина з 1903 року.

– Відношення у нас із громадянином Лисенком Опанасом Корнійовичем були нормальними, ніколи не лаялись і не сердились.

– Я знаю Лисенка Опанаса Корнійовича до революції як кулака, мав землі 45 десятин, мав кулацьке господарство: хату, клуню, комори, сараї; мав млин-вітряк; худобу: воли 1 пара, коней 7 шт., коров 4 шт., молодняка рогатої худоби і свиней до 25 шт. Після революції мав 8 га землі, господарство кулацьке, користувався найманою працею. В час окупації німецькими військами України був організатором хліборобів-власників. В час перебування білих армій Денікіна мав тісний зв'язок із контрреволюційною армією. В час революції був ворождебно настроєний протів існуючого ладу радянської влади, був позбавлений виборчих прав.

– Я знаю, що Лисенко Опанас Корнійович в час колективізації сільського господарства розкрадав колгоспну власність, худобу. В 1930 році украв у колгоспі «ХІ-річчя КНС» усупільнену кобилу. Мені відомо, що Лисенко Опанас Корнійович агітував, що «в колгосп іти не треба, бо там ви самими хазяїнами не будете, а будете рабами». Що колективізація – це грабунок селян. Лисенко злісно ставився до міроприємств радянської влади і був вороже настроєний. Навмисно зривав державні зобов'язання, за що господарство було розпродане⁷.

Після засудження Афанасій Лисенко і його дружина Євдокія Романівна 1939 року зверталися відповідно до Верховних прокурорів УРСР та СРСР із проханням переглянути справу. 1940 року було передопитано свідків К. Я. Ващенко та В. П. Ширая, а також допитано нових. Свідчення перших двох дещо відрізнялися від тих, які вони та І. П. Остроушко давали 1937 року. Так, наприклад, Костянтин Ващенко говорив, що Афанасій Лисенко мав «землі 3,5 га, найманої праці не використовував», а також підкреслював: «щоб видавав Лисенко будь-кого банді, я особисто не бачив і не знаю, але мені відомо,

я особисто чув від громадянина Остроушка І. П., що Лисенко видав банді Бея у 1920 році громадян Герасименка Романа Панасовича, Оленича Олександра Юхимовича і Герасименка Якова Григоровича, з яких 2-х було забито, а Герасименко Я. Г. утік. Хто може ствердити цей факт, крім Остроушка, я не знаю. Остроушко в цьому році виїхав із М. Будищ на переселення»⁸.

Отже, свідчення Костянтина Ващенко підтверджують слова баби «Давидихи», що «Чирва» виїхав із села 1940 року.

У справі Афанасія Лисенка зберігається довідка про Івана Остроушка, видана в серпні 1940 року Малобудищанською сільською радою (мову оригіналу збережено):

«Справка

На гр. М. Будищанской сел. ради Опішнянского району Полтавской Обл. Остроушка Івана Пилиповича в тому що від. був. дісно мешканец с М. Будища і він на сьогоднішній ден. вибув по плановому. переселеню за межі Опішнянского району в Алтайській край. виходець із. сімьй с. бідняків. у Батків його і у самого Остроушка Івана до революції землі було 0 40 с. г. Майно було Хата. два хліви і млин. вітряк. занималис батьки його а также він сам Остроушко Іван. Гончарством. до 1931 р. В 1931 році вступив у Кол-п імені XI р КНС. М. Будищанской с. /ради. і працював у Кол-пі до 1940 р. Сам. Остроушко Іван. П. прошлі роки був членом с. ради. участвовав активно виконував покладені обовязки як на члена с. ради Батьки його а также і сама Остроушко Ів. не судився і не репресіровався і з рідні його теж никто не судився і не репресіровався що і свідчеця

Голова с /р. Різник Гриц Секретар Овс»⁹.

Отже, ця довідка підтверджує не лише те, що «Чирва» виїхав із села 1940 року, а й спогади баби «Давидихи» про те, що він виїжджав саме з ними в Сибір, а також містить інформацію про місце, куди виїхала група малобудищан – Алтайський край, про що вона не змогла згадати під час нашої розмови 2002 року. Окрім того, з довідки я дізнався, що гончарем був і старий «Чирва» – Пилип Остроушко.

У своїх зверненнях до прокурорів як Афанасій Лисенко, так і його дружина серед тих, хто може підтвердити його невинуватість, назвали Івана Олександровича Пошивайла. Але станом на середину літа 1940 року, коли проводилася перевірка справи А. Лисенка, І. О. Пошивайла вже не було в селі. Він, як уже відомо зі слів Параски Лисенко («Давидихи»), виїхав у Сибір разом із іншими жителями нашого села.

Підтвердженням цього є інформація з довідки, яка зберігається в кримінальній справі Афанасія Лисенка. У ній, зокрема, зазначено, що Іван Олександрович Пошивайло (мову оригіналу збережено) «дійсно був мешканець с. Малі Будища Опішнянського району Полт. області і в настоящій час вибув по плановому переселенню в Алтайській край»¹⁰.

Щоб закінчити зі справою Афанасія Лисенка, зазначу, що 1964 року і Костянтин Ващенко, і Василь Ширай на всі лади відмовлялися від своїх свідчень 1930-х років, прикидаючись при цьому невинними «кроликами». Невинуватість Афанасія Лисенка було доведено й показами інших свідків, у тому числі й Івана Пошивайла, на допиті якого наполягали в своїх зверненнях Афанасій та його дружина. Про все це детально описано в моїй книзі «Репресивні заходи радянського тоталітарного режиму в галузі традиційного гончарства України (1930-ті – 1950-ті роки)»¹¹.

А зараз знову повернуся до «Чирви». З метою віднайти його сліди на Алтаї, я звертався з листом в Управління федеральної міграційної служби Росії в Алтайському краї. Звіди отримав невтішну відповідь: «За даними відділу адресно-довідкової роботи УФМС Росії по Алтайському краю Остроушко Іван Пилипович, 1891 р. н., Остроушко Уляна Григорівна, 1891 р. н., Остроушко (Герасименко) Пелагея Іванівна, 1916 р. н., Остроушко Єлизавета Іванівна, 1918 р. н., Остроушко Іван Іванович, 1921 р. н., Остроушко Марія Іванівна, 1924 р. н., Остроушко Йосип Іванович, 1926 р. н., уродженці с. Малі Будища Зіньківського району Полтавської області Республіки Україна, зареєстрованими, знятими з реєстраційного обліку по місцю проживання, перебування на території краю не значаться»¹².

На цьому, здавалося, можна було б поставити крапку, якби не одна обставина.

Вивчаючи кримінальну справу репресованого малобудищанина Митрофана Антоновича Капиніса, я знову натрапив на згадку про «Чирву» – Іван Остроушко знову проходив як свідок. 24.12.1937 року він дав такі свідчення:

– Я знаю громадянина Капиніса Митрофана Антоновича як сина куркуля, якого розкуркулено в 1930 році. Батько його мав до революції 35 га землі, 2 пари волів, 2 корови, 2 коней, добротні будівлі і багато молодняка худоби, батько перебував у союзі хліборобів-власників. У 1930 році М. А. Капиніс за підпал колгоспної комори засуджений на 5 років. Батько його служив у варті і банді Бея. Він був учасник розстрілу червоного партизана с. М. Будищ Герасименка Якова.

– Я знаю М. А. Капиніса як найбільш ворожу особу по відношенню до радянської влади і колгоспного ладу, він куркуль-терорист, весь час погрожує спалити або убити, серед населення веде контрреволюційну роботу.

У січні 1937 року він говорив: «Я спалив у 1930 році комору, а в 1937 році спалю весь колгосп, бо колгосп знаходиться у дворі мого батька. У березні 1937 року він говорив: «Скоро війна, і на Україні знов настане влада пана Скоропадського. Ми тоді з батьком виріжемо всіх активістів у с. Малих Будищах». У грудні 1937 року він ходив по вулиці в с. Будищах і кричав: «Влада радянська тіки грабує, а нам нічого не дає». 12 січня 1937 року я як член виборчої комісії у 12 годин вертався додому. Я помітив, що М. А. Капиніс слідив за мною, і коли я ввійшов у хату, то він став біля вікна з обрізом і хотів мене у вікно застрелити, я погасив світло. Так він мене п'ять днів стеріг»¹³.

На допиті 25.12.1937 року слідчий запитав Митрофана Капиніса: «Обвинувачений Капиніс, ви мали намір у грудні місяці 37 року убити члена виборчої комісії тов. Остроушка. Скажіть, ви мали намір це зробити?» Відповідь була негативною: «Намірів про вбивство тов. Остроушка я не мав»¹⁴.

У справі також міститься довідка від 28.01.1959 року, видана Малобудищанською сільрадою, за підписом тодішнього голови Федоші й секретаря Рябушко. У ній зазначено, що приблизно в 1935 році Іван Пилипович Остроушко вибув у Краснодарський край. Як бачимо, там зазначено не лише неточну дату виїзду, а й місце призначення.

В одній справі з Митрофаном Капинісом проходить і малобудищанин Платон Степанович Гарбуз. Відповідно, як свідок в цій справі, також виступав Іван Остроушко. Його підпис стоїть під свідченнями від 23.02.1938 року:

– Громадянина Гарбуза я знаю, який походить із заможних середняків, жив увесь час зі своїм батьком. Під час Імперіалістичної війни був узятий у царську армію, звідки у 1916 році повернувся додому у званні офіцера. У 1917 – 18 рр. П. С. Гарбуз добровільно вступив у петлюрівську і денікінську армію, де був на командних посадах у званні офіцера. У 1918 році, під час оперування банд Петлюри і Денікіна П. С. Гарбуз приймав активну участь у розстрілах червоних партизан.

– Громадянин П. С. Гарбуз як активний учасник каральних банд Петлюри і Денікіна увесь час вороже був настроєний проти існуючого

ладу, опошляв міроприємства партії і радянської влади. У 1925 році вступив у релігійний культ і був дяком, у цей час проводив агітацію серед населення, направлену на укріплення релігії. Після чого в 1934 році працював у системі кооперації продавцем, зробив розтрату, за що був засуджений, господарство було розпродане на погашення даної розтрати. Після відбуття покарання в 1937 році П. С. Гарбуз вступив у колгосп, де працював [...], увесь час вів підривну роботу у колгоспі, своєю антирадянською агітацією підривав колгоспну трудову дисципліну, на одних із колгоспних зборів виступав проти колгоспної дисципліни, говорив, що дисципліна в колгоспі не потрібна, повинно бути так, як хто хоче, а на роботу хто коли вийде.

У 1937 році П. С. Гарбуз особисто говорив мені, що зараз набагато стало жити гірше, ніж жилося при царській владі. Як приклад, в колгоспі зараз колгоспників змушують непосильно працювати з метою уморити останніх, і колгоспники, по суті, нічого хорошого не бачать, окрім рабського гніту, але цьому неподобству незабаром прийде кінець. П. С. Гарбуз опошляв міроприємства партії і радянської влади. У 1938 році, 22 січня, у клубі, під час проведення траурного вечора, приуроченого до дня смерті В. І. Леніна, мені говорив, що вмер Ленін, мало хто за ним і жаліє, тому що він мало жалів за народом, під час жовтневого перевороту мільйони людей поклали свої голови і все це даром, але ще є в нас такі люди, як Ленін, це Сталін, який веде чесних трудівників неправильним шляхом, і взагалі таких керівників пора замінити іншими, хоча б такими, як був Тухачевський. Вихваляв буржуазний лад; говорив, що у Польщі, Німеччині й інших капіталістичних країнах народ бачить все хороше і не відчуває таких недостатків, як радянський народ, а це тіки тому, що в Радянському Союзі керують комуністи і створюють хороше життя для себе, а за іншими не турбуються, тому це так і виходить. Але цього весілля скоро прийде кінець, тому що Радянському Союзу залишилось недовго існувати, в недалекому майбутньому прийде той час, коли фашизм зірве голови з комуністів і захопить владу у свої руки, і тоді тільки буде порядок і хороше життя радянському народові¹⁵.

Перевірка справи в 1959 році показала, що правдою з усього вищесказаного є лише те, що Платон Гарбуз служив у царській армії і дослужився до чину офіцера (напевне, за це його й знищили) та його приналежність до церковної громади. Решта – вигадки чи то слідчого, чи то свідка, а можливо, їх обох.

Серед матеріалів, що стосуються Платона Гарбуза, міститься довідка, видана Малобудищанською сільрадою, аналогічна за змістом вищеподаній, про те, що Іван Остроушко вибув у Краснодарський край.

Наприкінці 2008 року я розмовляв із донькою Параски Лисенко, в якій мої батьки купили господарство, – Настею Андріївною. У своїй розповіді вона згадала й «Чирву», звичайно посилаючись на спогади своєї матері, оскільки сама народилася 1944 року, вже після від'їзду родини Остроушків із Малих Будищечок. «Чирвина» Палажка, яка була в заміжжі з Ардієм Герасименком, ще дівчиною ходила вишивати до сестри Андрія Лисенка – Настиного батька. За твердженням Насті Андріївни, перед війною «Чирви» виїхали в Краснодар і потім деякий час листувалися зі своїми колишніми сусідами – Лисенками¹⁶.

Тож, підсумовуючи інформацію про місце, куди вибув «Чирва» з сім'єю, можна припускати, що спочатку він із іншими малобудищанцями виїхав у Алтайський край, а потім поїхав звідти, але не в Будищечки, як інші, а на Кубань. Можливо, туди виїхала лише Палажка з дочкою. Питання залишається до кінця не з'ясованим.

Пам'ятає «Чирвів» і Марія Данилівна Півньова (в дівоцтві Лещенко) (1926 р. н.) – уродженка Чирвиної вулички. *«У «Чирви» сім'ї багатенько було. Там таких, як і я, на годи, 26-го, Йосип був, тоді Марія була, Іван був, Ялисовета і Палажка. Оце їх стіки було. Сім'я в них велика була. І так вони десь як виїхали, та хтозна-де вони. Їх, мабуть, немає нікого в живих, я так думаю. Палажка за Андрієм була, за отим, за «Шереметовим». Перва жінка. Отутичко, де той жив, Сашко «Крисанчин», оце вони тут жили. Отут «Левчаки» жили, дівчата, як пак їх звали? Пошивайли. Ото вони тут жили. А тоді вони вже перетой, купили хату і перестроювали оту хату. А я знаю, що через двір ходила. Хатка якась була хлівом, якась була довга, під соломою. А ми, були, до «Божка» ходили через їхній двір, то згори спускалися до «Божка», до старого туди»¹⁷.*

За інформацією з погосподарських книг за 1944–1946 роки відомо, що «Чирвина» Палажка разом із донькою Зіною вибули з нашого села 20.04.1945 року.

Як зазначено вище, в кримінальній справі Митрофана Капиніса містяться дані про те, що Іван Остроушко був активним учасником колективізації в нашому селі. Спогади уродженки Малих Будищечок Ольги Михайлівни Ротач (у дівоцтві Герасименко) (1925 р. н.) підтверджують цю його активність.

«Бригада [активістів. – В. М.], чоловік з 20, нишпорить по горщику, на печі, в сараях, в коморі. Хіба можна вслідити, що хто куди тягне. А цей «Чирва» побачив мед на полиці в коморі (банку) і під полу кожуха захпнув, і біжить за хату. Батько побачив, і за ним. Він тільки витяг, а тут і батько. Забрав і несе в хату, де «Сахрон» [«Сахронами» в Малих Будищечках прозивали активістів – братів Педченків: Харитона, Тимофія й Олександра. – В. М.] руководить. Батько й каже: «Шо ж твоя бригада мед краде?!» А «Сахрон» кричить: «Шо ти мою бригаду позориш!» «Твоя бригада сама себе позоре», – каже батько. Банку батько поставив на стіл і сказав, як уже пішла бригада: «Їжте – скільки схочете. Це я в активіста відняв». Я й до цього часу бачу стіл, мед, як ми ласували медом»¹⁸.

Якщо вже зайшла мова про тих, хто був у бригадах активістів, які забирали в населення зерно й інше збіжжя, назву ще двох колишніх мешканок Чирвиної вулички. Їхні імена мені довелося чути в спогадах старожилів нашого села, коли я збирав матеріали про Голодомор 1932–1933 років. Це – Серафима Бородай та Пелагея Лисенко. Пам'ятаю їх ще з дошкільного віку вже старенькими бабусями, що жили поряд з нами. А тоді, на початку 1930-х, це були повні сил молоді жінки, які в тій чи іншій мірі були причетними до голодної смерті своїх односельців. У *«Книзі скорботи Зінківщини»* подано спогади Наталії Григорівни Зубань (у дівочтві Барабаш) (1926 р. н.). Є там такі слова: *«По селу ходила бригада активістів на чолі з Педченком Харитоном Павловичем і Бородай Серафимою. Вони забирали все майно у тих, хто не був колгоспником, навіть одяг»*¹⁹.

Віднайдені й розкопані горна Чирвиної вулички

Відтоді пройшло понад сорок років, а я й досі добре пам'ятаю той червневий день 1974-го, ніби це було вчора. Я закінчив четвертий клас і ходив разом із іншими своїми однокласниками заготовляти гіллячко для колгоспних овець у Барабашевому лісі. Нині немає вже ні колгоспу, ні колгоспного вівчарника, ні колгоспних овець. Та й сучасні школярі й учителі не знають, що таке *«заготовляти гіллячко»*. А тоді ми разом зі своїм класним керівником Олексієм Степановичем Боцвою різали секаторами

або ж ламали вручну гілочки різних дерев і кущів (переважно, ліщини, якої тоді було ще багато в нашому лісі), зв'язували їх шпагатом у пучки, складали на горищі вівчарника, де за літо вони висихали, а взимку їх давали вівцям. Ми навіть змагалися між собою, хто більше наламає, адже жили за соціалізму, тож і тут було соціалістичне змагання.

Повернувшись додому в другій половині дня, я побачив картину, яка вразила мою дитячу душу. Так сталося, що саме того дня на нашому подвір'ї, на місці колишньої хати гончаря Єлисея Лисенка, екскаватором рили котлован під вхідний погріб і випадково натрапили на стародавнє горно. На той час моя мама робила в заводі «Художній керамік», тож і екскаватор був звідти. Працював на ньому Олександр Різник – син опішнянського гончаря. Сам горен знаходився дещо південніше колишньої Єлисеєвої хати. Нині, як людина, не один рік пов'язана з дослідженням кустарного гончарства, я розумію, що риючи котлован, зачепили лише частину пригребіці, із-за чого відкрився аркоподібний вхід до топки. Мій батько, не побоявшись, поліз у цей отвір. Мені по-дитячому було страшно за нього. Але невдовзі він повернувся звідти з непорожніми руками: у запічках знайшов дуже тоненький стародавній глиняний посуд, який відносився, можливо, ще до XVIII століття. Невідомо, хто виготовляв його – чи якийсь предок Єлисея Лисенка, чи якийсь інший малобудищанський гончар, що мешкав тут раніше. Олександр Різник як людина, що виросла в сім'ї гончаря, забрав віднайдені глиняні шедеври Чирвиної вулички з собою, сказавши, що віддасть їх у заводський музей. Нині немає «Художнього кераміку», немає і заводського музею. Невідомо, куди подівся й відкопаний посуд з нашої вулички.

Пройшло по тому двадцять років, і я, прийшовши працювати в Державний музей-заповідник українського гончарства, почав досліджувати малобудищанське гончарство. Відтоді в мене з'явилася мрія: віднайти горно малобудищанського гончаря й полізти, як колись батько, у запічки. Зрештою, з часом, ця мрія здійснилася.

На початку XXI століття мені довелося розкопати горна чотирьох гончарів із Чирвиної вулички: у листопаді 2003 та в квітні 2004 – Івана Чуприни, в листопаді 2010 – Єлисея Лисенка, в липні 2014 – горно самого «Чирви», в серпні–вересні 2016 року – Петра Герасименка.

Місцезнаходження горна Івана Чуприни 2003 року виявив випадково мій батько, Данило Михайлович Міщанин. Неподалік від хатища (із західного боку) він побачив провалину на поверхні землі й розповів мені, що то, мабуть, горно. Оглянувши місце, я пересвідчився, що це дійсно так.

Мені дуже хотілося розкопати його, адже це було перше виявлене горно, яким користувалися малобудищанські гончарі.

Під час розкопок з'ясувалося, що гончарна піч, яка розташовувалася відносно сторін горизонту в напрямку з північного сходу на південний захід, була двох'ярусною й залягала на глибині 15-30 см від сучасної поверхні ґрунту. Вона була засипана землею, перемішаною з уламками різноманітного посуду. Очевидно, вже нові власники земельної ділянки для засипання горна використали звалище битого й бракованого посуду, яке було на подвір'ї майже кожного гончаря.

Спочатку я очистив посудну камеру – «кабицю» – від землі з черепками. Вона виявилася круглої форми, тобто досліджене горно було горщечним – призначалося для випалювання різноманітного посуду. За даними керамолога Івана Зарецького, мисочні горни в Малих Будищечках мали чотирикутну посудну камеру.

Стінки посудної камери були викладені з цегли-сирцю, яка під дією вогню й високої температури стала випаленою. Найбільша висота стінок посудної камери, які збереглися, становила близько 70 см. Найменше збереглися стінки з північного боку. Тут їх висота сягала 20 см. Стінки та дно посудної камери – «череня» – були обмазані глиною. «Черінь» відокремлював посудну камеру від «топки». Діаметр «череня» – 1 м 80 см, а діаметр «кабиці» на рівні поверхніґрунту – 1 м 65 см. У «черені» я нарахував 21 «дучку» – конусоподібні наскрізні отвори, через які під час випалювання вогонь потрапляв у посудну камеру. 12 «дучок» містилося в правій частині череня, а 9 – у лівій. Розташовані вони були чотирма рядами, які умовно проходили зі сходу на захід. Перший ряд – 2 «дучки» (1 ліворуч і 1 праворуч), другий ряд – 5 «дучок» (2 ліворуч і 3 праворуч), третій ряд – 7 «дучок» (3 ліворуч і 4 праворуч), четвертий ряд – 6 «дучок» (3 ліворуч і 3 праворуч). Окрім того, 1 «дучка» знаходилася між третім і четвертим рядами в правій частині «череня». Діаметр «дучок» був у межах від 3 до 7 см. Як зазначав Іван Зарецький, кількість «дучок» у круглих горнах буває від 6 до 36, а їх діаметр – «від $1\frac{1}{2}$ до $3\frac{1}{2}$ вершків» (від 6,6 до 15,4 см)²⁰. Отож, кількість «дучок» у розкопаному горні відповідала зафіксованій Зарецьким, а розміри відрізнялися від найменших майже вдвічі. У «черені», із заднього боку топки, містилося два отвори – «прогони». Краї «череня» біля «прогонів» були обвалені, а тому з'ясувати розміри «прогонів» не вдалося. На «черені» були помітні залишки поливи, що свідчить про те, що Іван Чуприна виготовляв і полив'яний посуд. «Черінь» підтримувала спеціальна опора – «козел», який проходив через усю довжину «кабиці» й був викладений із вогнетривкої

цегли. Ширина козла дорівнювала довжині цегли. Доверху його ширина збільшувалася, переходячи поступово в аркове склепіння. Відстань від поверхні «череня» до дна «топки» – частини гончарної печі, де спалювалися дрова, – 75 см. «Козел», стінки «топки» та аркове склепіння між ними були викладені із випаленої вогнетривкої цегли. Вдалося зафіксувати два види цегли: нетавровану, розмірами 10,5х19,5х2,5 см, і тавровану, з ініціалами «И. Ж.», розміри якої 11х19,5х2,8 см. Її виготовив опішнянський гончар-цегельник Іван Жилавець, батько гончаря-цегельника Хоми Жилавця, який жив поряд із Чирвиною вуличкою. Обмазка на «козлі», арковому склепінні та стінках «топки» під дією вогню та високої температури перетворилася в склоподібну масу, набувши зеленого кольору, а на арковому склепінні навіть сформувалися своєрідні утворення у вигляді бурульок. Аркові проходи між «козлом» і стінками «топки» – «запички», частково були заповнені землею з черепками, які потрапили туди через «прогони» та «дучки» при засипанні горна. У передній частині «запичків» знайдено близько двадцяти різноманітних бракованих виробів. Найбільше було горщиків різних розмірів, один глечик, два чавунчики й два димарі. Майже всі вони потріскалися під час випалювання, окремі зазнали деформації, а деякі злиплися між собою. Частина посуду була побита. Напевно, через швидке нагрівання горна посуд «порвало», посудна гірка завалилася, і внаслідок цього частина його потовклася. На мою думку, власник горна Іван Чуприна, зробивши останнє випалювання в горні, вибрав посуд із «кабиці» для продажу, а брак у «запичках» залишив, знаючи, що йому вже не доведеться більше користуватися гончарною піччю через від'їзд на Кубань.

Та частина топки, де розводили вогонь – «груба», також була зроблена з випаленої вогнетривкої цегли й мала аркоподібну форму. Як і в «запичках», обмазка на арковому склепінні «груби» під дією вогню скам'яніла, набувши зеленуватого відтінку й сформувавши своєрідні утворення у вигляді бурульок. Довжина від «челюстей» топкової камери горна до «козла» – 1 м 22 см. Вхід до груби також був зроблений у вигляді арки. Відстань від сучасної поверхні ґрунту до дна в «пригребіці» – ямі, де знаходився вхід до топки, становила – 2 м.

На вході до «топки» з двох рядів тоненької вогнетривкої цегли було зроблено поріжок висотою близько 10,5 см. Найбільша ширина входу до «топки» на рівні поріжка становила приблизно 54 см. Висота ж входу «топки» від поріжка до нижньої точки аркового склепіння челюстей дорівнювала приблизно 52-53 см.

**Віктор Міщанин розкопує горно малобудищанського гончаря Івана Чуприни.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Листопад 2003.**
Фото Віри Міщанин. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки)

**Максим Міщанин біля розкопаного горна малобудищанського гончаря Івана Чуприни.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Листопад 2003.**
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Максима Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Посуд у запічках горна малобудищанського гончаря Івана Чуприни.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Листопад 2003.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки)

Посудна камера в розкопаному горні малобудищанського гончаря Івана Чуприни.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Листопад 2003.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки)

Глиняні вироби, знайдені Віктором Міщанином у розкопаному горні малобудищанського гончаря Івана Чуприни. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Квітень 2004.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Данило Міщанин біля розкопаного горна малобудищанського гончаря Івана Чуприни. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Квітень 2004.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Максима Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Горщик, віднайдений у горнові малобудищанського гончаря Івана Чуприни. Малі Будищечки, Полтавщина. 19.11.2010.

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Горщик, віднайдений у горнові малобудищанського гончаря Івана Чуприни. Малі Будищечки, Полтавщина. 19.11.2010.

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Димар і горщик, віднайдені в горнові малобудищанського гончаря Івана Чуприни. Малі Будищечки, Полтавщина. 19.11.2010.

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Димар і чавунець, віднайдені в горнові малобудищанського гончаря Івана Чуприни. Малі Будищечки, Полтавщина. 19.11.2010.

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Альтанка на подвір'ї Віктора Міщанина з фрагментами глиняного посуду, віднайденими в горнові малобудищанського гончаря Івана Чуприни. Малі Будищечки, Полтавщина. 19.11.2010.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Стовпчики альтанки на подвір'ї Віктора Міщанина з фрагментами глиняного посуду, віднайденими в горнові малобудищанського гончаря Івана Чуприни. Малі Будищечки, Полтавщина. 19.11.2010. Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Розкопки горна малобудищанського гончаря Єлисея Лисенка. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 17.11.2010.

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

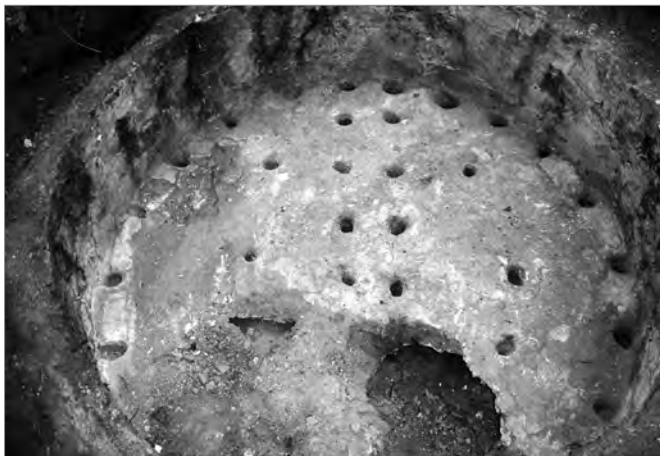
Глечик, віднайдений у горнові малобудищанського гончаря Єлисея Лисенка. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 17.11.2010.

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки)

Цегла з тавром «Я.Л.», віднайдена в горнові малобудищанського гончаря Єлисея Лисенка. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 17.11.2010.

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Розкопана посудна камера в горнові малобудищанського гончаря Єлисея Лисенка. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 18.11.2010.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Запічки в горнові малобудищанського гончаря Єлисея Лисенка. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 18.11.2010.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки)

Віктор Міщанин
залазить у запічки горна
малобудищанського
гончаря Єлисея Лисенка.
Чирвина вуличка,
Малі Будищечки,
Полтавщина. 18.11.2010.
Фото Таї Міщанин.
Приватна збірка
Віктора Міщанина
(Малі Будищечки)

Віктор Міщанин
із фрагментами
посуду, віднайденими
в запічках горна
малобудищанського
гончаря Єлисея Лисенка.
Чирвина вуличка,
Малі Будищечки,
Полтавщина.
18.11.2010.
Фото Таї Міщанин.
Приватна збірка
Віктора Міщанина
(Малі Будищечки)

Розкопане горно малобудищанського гончаря Елисея Лисенка. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 18.11.2010. Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки)

Розкопане горно малобудищанського гончаря Елисея Лисенка. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 19.11.2010. Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Символічне прокурювання розкопаного горна Елисея Лисенка в рік 125-річчя від дня його народження. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 19.11.2010. Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Віктор Міщанин розкопує горно малобудищанського гончаря Івана Остроушка – «Чирви». Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 24.07.2014.

Фото Таї Міщанин. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Фрагмент глиняного коника, віднайденого під час розкопок горна малобудищанського гончаря Івана Остроушка – «Чирви». Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 25.07.2014.

Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

**Віктор Міщанин розкопує горно
малобудицанського гончаря
Івана Остроушка – «Чирви».
Чирвина вуличка,
Малі Будищечки, Полтавщина.
25.07.2014.**

Фото Данила Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

**Віктор Міщанин із горщиком,
віднайденим під час розкопок
горна малобудицанського
гончаря Івана Остроушка –
«Чирви».
Чирвина вуличка,
Малі Будищечки, Полтавщина.
25.07.2014.**

Фото Таї Міщанин.
Приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

**Віктор Міщанин розкопує горно
малобудицанського гончаря
Івана Остроушка – «Чирви».
Чирвина вуличка,
Малі Будищечки, Полтавщина.
27.07.2014.**

Фото Таї Міщанин.
Приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки)

Залишки козла в розкопаному горнові малобудищанського гончаря Івана Остроушка – «Чирви». Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 29.07.2014.

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка
Віктора Міщанина
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

Данило Міщанин оглядає розкопане горно малобудищанського гончаря Івана Остроушка – «Чирви». Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 29.07.2014.

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка
Віктора Міщанина
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

Данило й Тая Міщанини з фрагментами посуду, віднайденими в розкопаному горнові малобудищанського гончаря Івана Остроушка – «Чирви». Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 29.07.2014.

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка
Віктора Міщанина
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

Мені вдалося зафіксувати цікавий факт: вхід до «топки» було закладено над поріжком кількома рядами тоненької вогнетривкої цегли на висоту майже 30 см. Відповідно залишкова максимальна висота входу до «топки» становила 22 см, а ширина входу на рівні останнього ряду цегли 23 см. Думаю, що Іван Чуприна закладав цеглою вхід до «топки» для зменшення тяги й збереження температури в горні, при цьому залишив отвір для підкладання дров.

Фрагменти посуду, віднайдені під час проведення розкопок, а також посуд, який знаходився в запічках, дозволяють говорити про асортимент виробів Івана Чуприни. Це були різної величини горщики, тикви, глечики, миски, ринки, макітри, ринки з тулійками, чайники, друшляки, сільнички, тазки, слоїки, покришки, чавунці, тиквасті глечики, димарі. Вироби були як теракотові, так і полив'яні. Переважали перші. Серед черепків траплялися й фрагменти мальованих мисок, але в незначній кількості. Можливо, він виготовляв і такі вироби.

Взимку 2008–2009 років я побував у Полтаві, у внучки Єлисея Лисенка, Насті Андріївни Лисенко, щоб розпитати про її діда та батька, а інформацію використати під час написання книги про Чирвину вуличку. Заодно запитав і про те, де знаходився горен. Повернувшись, розповів про все батькові. Він підтвердив, що на вказаному місці повинен бути горен, бо раніше, коли там була грядка, там траплялося багато черепків. Ранньої весни 2009 року, доки земля ще не засохла, я заганяв у землю залізні прутки й за скреготом черепочків з'ясував місцезнаходження горна.

Листопад 2010 року виявився теплим і сухим, та й часу вільного було достатньо, адже на той час я ніде не працював. Тож, вирішив скористатися цією нагодою і розкопати Єлисеєве горно, тим більше, що досвід самостійного дослідження горна вже мав. Під час розкопок з'ясувалося, що горно розміщувалося в напрямку з північного заходу на південний схід.

Як і у випадку з Чуприниним горном, я спочатку розчистив від черепків та землі посудну камеру. Її стінки були викладені з цегли-сирцю, яка під час використання горна стала випаленою, а з часом навіть «перегоріла», найбільше – навпроти «прогонів». Там вона була червоного кольору, а в інших місцях – коричневого. Приблизні розміри цегли-сирцю: довжина – 23 см, висота 16 см. Стінки посудної камери та «черинь» були обмазані глиною. Під час очищення «кабиці» вона відпадала, оскільки стінки впродовж десятиліть пронизало безліч тоненьких корінців дерев і кущів. У місці, навпроти «прогонів», там, де обпадала обмазка, цегла із-за

сильного перегорання кришилася, відпадала кусочками й не трималася цілого. Висота збережених стінок «кабиці» коливалася приблизно від 35 см з південного боку до 60 см – з північно-східного. Висота від верхнього краю стінок до сучасної поверхні ґрунту становила 25-30 см. Приблизний діаметр «кабиці» на дні «череня» 191 см, а на рівні верха – 188 см. У «черені» вдалося нарахувати 28 «дучок». Можливо, була й 29 «дучка», але чітко сказати неможливо, оскільки краї «череня» біля «прогонів» виявилися надбитими. За формою «дучки» були круглі, напівовальні й овальні. Їх діаметр коливався від 4 до 7 см. Наприклад, одна овальна «дучка» мала розміри 4х7 см. «Дучки» відносно «козла» розподілялися так: 15 було на східній частині «череня» й 13 (можливо, 14, з урахуванням тієї, існування якої під питанням) – у західній. Розміщувалися вони в три ряди: 1) понад стінками «кабиці» – 8 ліворуч і 7 праворуч; 2) вздовж «козла» – 4 ліворуч і 4 праворуч; 3) між тим рядом, що понад стінками, і тим, що вздовж «козла» – 3 ліворуч і 2 (можливо 3) праворуч. Збережена довжина «козла» в «кабиці» становила приблизно 125 см, а ширина – 17-18 см. Товщина «череня» з обмазкою в одній із «дучок» приблизно дорівнювала 14 см. Відстань від поверхні «череня» (з урахуванням його товщини) до дна в «запідках» – приблизно 110 см. Аркоподібний вхід до «топки» мав такі розміри: ширина – приблизно 50 см, висота – близько 90 см. Відстань від входу в «топку» до «козла» – 140 см. Висота від дна «пригреблиці» біля входу в «топку» до сучасної поверхні ґрунту – 210 см. Під час розкопок посудної камери було віднайдено дві цеглини з тавром «Я. Л.». Ймовірно, вони були виготовлені глиняним цегельником Яковом Луговим. Вдалося віднайти майже цілий теракотовий глечик, а також фрагменти глечиків, горщиків, мисок, ринок, чавунців, макітер, покришок тощо. Вироби здебільшого були теракотові, хоча траплялися й полив'яні. Вдалося віднайти фрагмент глечика з хрестиком. Оскільки розкопки Єлисеєвого горна проводилися в рік 115-річчя від дня його народження, провів символічне розпалювання горна.

Про те, що «Чирвине» горно знаходилося за його хатою, я чув ще 1994 року від гончаря Андрія Герасименка, а розкопки провів лише через 20 років – наприкінці липня 2014. На відміну від горнів Івана Чуприни і Єлисея Лисенка, в Остроушків із цегли-сирцю було викладено не лише стінки посудної камери, а й «козел», «черінь» та зводи під ним, тож цегла від тривалого використання дуже перегоріла. Це призвело до обвалу «череня», зводів і «козла», напевно під час засипання горна. Топкова камера внаслідок цього була заповнена майже до верху, тож я прийняв рішення не

відкопувати частину пригребіци біля входу в топкову камеру, як це робив під час розкопок горнів Івана Чуприни та Єлисея Лисенка. На стінках посудної камери були помітні сліди 3-4 шарів глиняної обмазки. Приблизна висота збережених стінок «кабиці» від рівня «череня»: захід – 75-80 см, північ – 80-90 см, схід – 110-115 см, південь – 85-150 см; глибина до збережених стінок «кабиці» від сучасного рівня ґрунту: південь – 30-40 см; захід – 35-40 см; північ – 20-40 см; схід – 25-30 см. Залишки «череня» збереглися біля стінок з південного сходу та на початку «козла» в посудній камері, де помітні сліди жовтої поливи. «Козел» мав напрямок із північного сходу на південний захід. Його довжина дорівнювала, приблизно, 160 см, у межах посудної камери – приблизно, 148-150 см. Діаметр посудної камери становив 1,9-2 м. Під час розкопок вдалося віднайти майже цілий горщик та каганець, а також фрагменти посуду: глечиків, горщиків, ринок, ринок з тулійкою, макітер, покришок тощо. Переважав теракотовий посуд, хоча траплялися й полив'яні фрагменти. Було також віднайдене теракотову голову коника. Це нашттовхує на думку, що «Чирви» виготовляли й дитячу іграшку. Було віднайдене фрагменти глечиків з «жирними» хрестиками на шийках та масивними пупами на денцях. Очевидно, хрестики ставив ще старий «Чирва» – Пилип Остроушко, адже молодший «Чирва» – Іван Пилипович, як уже зазначалося вище, був активістом. Не віриться, щоб людина, яка свого часу ставила хрестики на глечиках, могла згодом стати активістом. Якщо говорити про орнамент, то він був подібним у всіх трьох гончарів.

Наприкінці серпня – на початку вересня 2016 року я розкопував горно Петра Герасименка («Галушки»), яке виявилось повністю зруйнованим. По залишках конструкцій вдалося встановити, що воно було зроблене із цегли-сирцю. Це найдавніше з усіх розкопаних горнів Чирвиної вулички. Ним користувалися ще в 1910-х роках. Згодом воно слугувало як яма, куди скидали різні непотрібні предмети, зокрема й побитий посуд, кахлі, цеглу тощо. Тож вдалося віднайти фрагменти посуду різних періодів (відповідно різної товщини), фрагменти кахлів із рослинним орнаментом. На відміну від трьох попередніх горнів, у цьому стінки посудної камери були обмазані гончарною глиною, на якій були добре помітні сліди пальців, залишені під час обмазування.

Про гончарів, пічників та інших мешканців Чирвиної вулички

Окрім «*Чирвів*», на нашій вулиці жили й інші гончарі. Перед «*Чирвою*», з боку шляху, що вів із Опішнього на Більськ, мешкав Іван Данилович Чуприна (1887 р. н.) із сім'єю: дружиною Марією Миколаївною (1890 р. н.) та дочкою Парасковією (1912 р. н.).

Виникає запитання: чому ж вуличка отримала назву «*Чирвина*», якщо перед «*Чирвою*» жив ще Чуприна? Варіантів відповідей може бути кілька, але який з них правильний, цього, на жаль, не скаже ніхто. Спочатку в мене виникала думка, що, можливо, садиба «*Чирви*» була першою від початку вулички, з боку шляху, а садиба Чуприни, хоч і знаходилася перед «*Чирвиною*», але не мала виходу на Чирвину вуличку. Можливо, під'їзд до господарства Чуприн був із іншого боку, адже на місці колишнього колгоспного двору були садиби Мокляків. Тож, ймовірно, саме з того боку й був під'їзд до Чуприн. Але потім я відкинув цей варіант. Причиною став бузок, який мої односельці часто садили по краю садиби, що виходив до дороги. Було два варіанти посадки: або навпроти хати, якщо вона стояла неподалік вулички, або поряд із в'їздом у двір з боку хвіртки чи воріт. Так от. Частина садиби Чуприни свого часу, напевно, відійшла до колгоспного двору, інша, разом із садибою «*Чирви*», стала належати Півньовим, які купили господарство «*Чирвів*» 1940 року. Й досі бузок росте по краю двору від дороги, праворуч від хвірточки, де був в'їзд у двір «*Чирви*», а згодом – у двір Півньових, а також уздовж дороги, неподалік краю садиби Півньових, що виходив до колгоспних ферм. Здавалося б, чого йому там рости? Справа в тім, що в тому місці, на мою думку, й знаходився в'їзд у двір Чупринів із Чирвиної вулички. Якщо звідти провести умовну пряму вглиб колишнього Чуприниного двору, то ліворуч від неї знаходиться Чупринине хатище.

Бузок ріс на садибах від дороги і в Єлисея Лисенка, і в Явдохи Дубинки (баби «*Каленички*»), і в Оксани Лисенко (баби «*Петрихи*»). Отже, якщо господарство Івана Чуприни все ж виходило на Чирвину вуличку, можна припустити, що Чуприни оселилися тут пізніше, коли вуличка вже отримала серед будян назву «*Чирвина*». А, можливо, вся справа у вітряку, який стояв біля дороги, що відходила від шляху з Опішнього на Більськ, а далі переходила в Чирвину вуличку. Належав цей вітряний млин до революції старому «*Чирві*». Отож, чий вітряк? «*Чирвин*». Чия вуличка?

«Чирвина». Але слід зазначити, що навпроти Чирвиного вітряка стояв інший, який належав «Петькам» – Антону Лещенку. Принагідно зазначу, що наша вуличка колись була центральним в'їздом у село зі шляху Опішне – Більськ. Це в 1950-х роках зі шляху «прорізали» іншу дорогу, що вела прямо в колгоспний двір. Нині центральним в'їздом у село є провулок Партизанський, який почав забудовуватися й став дорогою з асфальтовим покриттям у 1980-х роках, за головування Андрія Гриценка.

Але повернусь до Івана Чуприни. Проживши на Чирвиній вуличці чимало років, я дізнався про те, що тут колись мешкали Чуприни, лише в середині 1990-х років, уже працюючи в Державному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішньому. Про це мені розповіла Якилина Никифорівна Барабаш (1914 р. н.), яка мешкала на сусідній вулиці – Рибківці. До речі, її батько, Никифор Олександрович Барабаш (1878–1933), теж був малобудищанським гончарем. Саме Якилина Никифорівна сказала мені, що бугрик, який знаходиться на вході до садиби Півньових із боку колгоспного двору, від ферм, – то місце, де стояла хата гончаря Івана Чуприни. Нині воно заросло густим сливником і терником. Поряд із хатищем нині проходить дорога. Свого часу частина Чуприниної садиби відійшла до колгоспного двору, а решта – до садиби Півньових та під грядку Бородаям.

За спогадами старожилів нашого села, сім'я Івана Чуприни виїхала з Малих Будищечок на початку 1930-х років. Доводилося чути, що Чупринина дочка, Парасковія, нібито, була одружена з молодшим «Сичем» – Андрієм. «Сичі» (так по-вуличному прозивали гончарську родину Мокляків), за переказами, виїхали з Малих Будищечок у Краснодарський край у перші роки колективізації²¹. Можливо, разом із «Сичами» виїхала й родина Івана Чуприни.

Вже згадувана Парасковія Петрівна Лисенко («Давидиха») розповідала мені, що коли вона вийшла заміж і 1937 року стала жити на цьому кутку, Чупринів вона вже не застала. «Я помню, що там якийсь Чуприна жив, ну, мене ще тут не було. По-моєму, вони виїхали. Я тут ще не жила, а знаю, що там якийсь Чуприна жив». Чи ще стояла хата Чуприн 1937 року, Параска Петрівна не згадала²².

Підтвердженням того, що родина Чуприн на початку 1930-х років виїхала саме на Кубань, є спогади Григорія Васильовича Федоші (по-вуличному «Гундіра») (1930 р. н.), якому дружина Івана Чуприни була хрещеною матір'ю. Але вечерю до неї він так ні разу й не носив, адже поки підріс, родини Чуприн у селі вже не було. За його словами, вони виїхали

в Апшерон (місто Апшеронськ у Краснодарському краї, яке до 1947 року було станицею)²³.

Гончарювали в Малих Будищечках і два рідних брати Івана Чуприни – Хома Данилович (1881–1933) та Лука Данилович (1892–1958). Всі три брати навчилися гончарювати в свого батька. Данило Чуприна також колись мешкав на Чирвиній вуличці, а згодом на батьківщині залишився жити середній син Іван. Як розповідав своєму синові Лука Чуприна, їхні предки-козаки перебралися в наше село з Сумщини.

За Іваном Чуприною жив гончар «*Чирва*», або ж Іван Остроушко, про якого я вже розповідав. Ще одним гончарем Чирвиної вулички був Єлисей Федорович Лисенко (1885–1933). Колишні господарства «*Чирви*» і Єлисея за моєї пам'яті розділяла грядка Сави Бородая, хоча є свідчення, що колись там, нібито, стояла хата Атанаса Бородая, про якого мова піде згодом. Станом на середину 1920-х років сім'я Єлисея Лисенка мала такий склад: дружина Онисія Федорівна (1883 р. н.), дочка Явдоха (1909 р. н.), син Андрій (1913 р. н.), дочка Одарка (1916 р. н.), дочка Наталка (1918 р. н.), дочка Марія (1922 р. н.). Внучка гончаря, Настя Лисенко, посилаючись на спогади матері, розповідала мені, що під час Голодомору 1932–1933 років Єлисей з дружиною та четверо їхніх дітей померли. Поховані вони на «*смужці од Кирила*»²⁴, тобто на невеликій ділянці землі, яка належала Єлисеєві й знаходилася між садибою Кирила Лисенка та Кириловою «*смушкою*», що межувала з ділянкою «*Давидихи*». Мені доводилося чути, що це Кирило надав частину своєї землі Єлисеєві за те, що той виділив землю по краю своєї ділянки для заїзду в двір Кирила Лисенка з дороги – Чирвиної вулички. Цей заїзд називають «*Вуличкою*». Ця назва з'явилася ще до того, як наша сім'я переселилася на Чирвину вуличку. Так його називають і досі. Іноді вживається назва «*Кирилова вуличка*». У живих із Єлисеєвої сім'ї залишилися лише Явдоха та Андрій. «*Казала мати, що померли половина в селі*». У 1932 році ходили пішки міняти глиняні вироби на харчі, а також по свинець. «*Обв'язувались свинцем, щоб не найшли, а тоді здавали в завод, і за кусок хліба*». «*Дід був знаменитим гончарем, казали і в Франції вироби були*». Під час німецької окупації в колишньому горні Єлисея Лисенка його невістка, Параска, переховувала сусідського хлопця, «*Миколу Півнишиного від Германії*»²⁵.

Гончарева дочка Явдоха Лисенко вийшла заміж у хутір Хижняківку за тамтешнього гончаря Федора Андрійовича Шаблія (1905 р. н.), який не повернувся з фронтів Другої світової війни. В 1970-х роках вона з дочкою перебралася жити в Малі Будищечки й мешкала неподалік від колишньої

батьківської садиби на сусідній вулиці Центральній, навпроти садиби баби «Давидихи», де й померла, а її дочка Параска разом зі своїми доньками перебралися в Білорусію.

Андрій Лисенко продовжив справу батька, ставши гончарем. До місцевого колгоспу вступив 1932 року, а у вільний час продовжував гончарювати. 1935 року одружився. Потім служив у армії. Після повернення зі служби випалив одне горно й більше вдома не гончарював. Працював гончарем в Опішнянській артілі «Художній керамік» до початку німецько-радянської війни (1941), з якої не повернувся. Його дочка Настя пригадувала, що батько «погиб на Дніпрі, ну, прийшло без звістїя. Загатили на Дніпрі, осталося із полків 2-3 чоловіки. Ішла червона вода тиждень, червона від крові. Свищ якийсь прийшов, із ним був». Дружина одшукувала сліди чоловіка, писала в Подольськ. Але був «указ Сталіна, щоб присилали безвісті, щоб не платити на дітей, дітям». «У 1947 році був неврожай. Ну, була картошка, буряк, гарбузина. Ніхто ж не викачував. Їздила мама на Западну. Рушники вишиті возила. У тапочках. «Божко» шив. «Я оце, – каже, – як приварю оцю латку, то обув порветься, а латка ні». І виміняла коробку сухарів на тапочки. А назад боса, у октябрі». У повоєнні роки дружину Андрія Лисенка викликали в сільраду, щоб підписувалася на «позику», тож дома іноді не ночувала. Син Андрія Лисенка, Андрій Андрійович – будівельник за професією. Служив у морфлоті, працював на Донбасі, був на ціліні. Нині живе в Переяславі-Хмельницькому. Його сестра, Настя Андріївна, після школи вивчилася на шофера. Працювала водієм у рідному колгоспі, а потім на почті в Полтаві, куди вони перебралися з матір'ю, – розвозила кореспонденцію по районах²⁶.

За Єлисеєм Лисенком колись жив гончар Петро Герасименко (по-вуличному «Галушка»). Походив він із вже згадуваної на початку розділу вулиці Галушківки. На Чирвиній вулиці був у приймах у «Таранівни» – доньки Антона Тарана (детальніше про його родину йтиметься в одному з наступних розділів книги). Доля Петра Герасименка мені невідома. Можливо, він загинув у роки Першої світової війни. Станом на середину 1920-х років серед членів господарства його не зазначено. На той час там мешкали його дружина Явдоха Антонівна (1885 р. н.), син Данило (1908 р. н.) та доньки Настя (1911 р. н.) і Ганна (1913 р. н.).

У другій половині 1950-х років Ганна Петрівна Герасименко вийшла заміж за гончаря-цегельника Хому Івановича Жилавця (по-вуличному «Денисенка») (1897–1986), в якого на той час померла перша

жінка. Жив дід Хома поряд із Чирвиною вуличкою, на сучасній вулиці Центральній, праворуч від Лушпівської гори (якщо їхати на Яр). Його двір і грядка межували з окремими дворами й грядками Чирвиної вулички. А після смерті «Чвориної» Марини (прізвище Кирячок), коли її дворище відійшло до садиби Жилавця, Хомине господарство мало вихід і на Чирвину вуличку. Хома Іванович був родом із Опішнього, з Прогоні, а в Будищечки переселився в середині 1920-х років. Його батько, Іван Андрійович, теж виготовляв цеглу, на якій ставив тавро «И. Ж.». Порівнюючи життя «за царя» і «за советів», він говорив: «Як був цар Миколка, був кінь і коровка. А як стала червона зізда, то ізділи і квочку з гнізда»²⁷. Цілком імовірно, що за непівських часів таврував свою цеглу й Хома Жилавець, живучи ще в Опішньому, а можливо, вже й у Будищечках. Говорити так дозволяють віднайдені мною фрагменти цегли з таврами: «Х. Ж.» і «Ж. Х. И. Опошня». В одну з ночей 1937 року Хома Жилавець був заарештований органами НКВС і засуджений за звинуваченнями в спекуляції. Додому повернувся вже за часів німецької окупації. Згодом був мобілізований у Червону армію. З фронту повернувся з медаллю «За отвагу». Ще на початку 1970-х років дід Хома випалював у невеликій кількості тоненьку вогнетривку цеглу на замовлення односельців, зокрема й для мого батька, який у той час будувався. Коли літніми вечорами, як у нас кажуть, погода була із заходу, то в двір доносило запах диму, що піднімався над сусідськими садами. Це означало, що Хома Іванович почав випалювати цеглу. І нині пам'ятаю відкрите горно в його дворі, в якому вихолоняла цегла. Запам'ятався він мені на все життя ще й тим, що обличчям нагадував Тараса Шевченка, особливо своїми сивими вусами. Хома Жилавець, а також мешканець Чирвиної вулички пічник Сава Бородай свого часу працювали на колгоспному цегельному заводі в Хижняківці.

Сава Бородай та Микола Дубинка займалися пічникуванням – «ходили по людях» і робили печі та груби. Окрім цього, перший із них робив ще й горна для гончарів. Про це мені в середині 1990-х розповідав малобудищанський гончар Микола Мусійович Шулик (1909–1999), якому Бородай свого часу теж виклав горно²⁸.

Сава Йосипович Бородай (1892 р. н.) був одружений на Серафимі Степанівні Білоножко (1898 р. н.), батьківщина якої була в районі старого приміщення сільської ради. Станом на середину 1920-х років у них були діти: дочка Ганна (1923 р. н.) і син Петро (1925 р. н.). Очевидно, дівчинка померла малою, можливо під час Голодомору 1932–1933 років, оскільки згодом у них знову була дочка Ганна, вже 1937 р. н. По-вуличному Саву

Бородая прозивали «Коновал». Його хата була збудована вглибині садиби, трохи далі від дороги порівняно з хатами «Чирви» та Єлисея Лисенка, в одному ряду з хатою Кирила Лисенка.

Сава Бородай запам'ятався також тим, що постійно ходив із кошиком, за що отримав прізвисько «З кошичком». Був мастак і на різні приповідки. Одна з них звучала так: «Сякий-такий мужичок, та й натеше трісочок». Її він говорив, проходячи повз наш двір, де мій батько, який колись учився на теслю, щось майстрував чи тесав.

Десь неподалік була й садиба старшого брата Сави – Атанаса Йосиповича Бородая (1878 р. н.). Його сім'я станом на середину 1920-х років: дружина Федоська Степанівна (1883 р. н.), дочки – Марія (1912 р. н.), Уляна (1915 р. н.), Горпина (1920 р. н.). Уродженка Чирвиної вулички Марія Півньова (у дівочтві Лещенко), пригадуючи про минуле нашої вулички, взимку 2004 року розповідала мені таке: «Чирву» я помню. А оце Чуприну, наче так капельку помню таки й Чуприну. А тоді ж ото Галька там жила, Грунька й Марія. Перед вас вони отут жили, на оцій, де Володька построївся. Бородай Охтанас жив»²⁹. Зі слів оповідачки можна припустити, що хата Атанаса Бородая була в одному ряду між хатами «Чирви» і Єлисея Лисенка, а вже далі, вглиб від вулиці, знаходилася хата Сави Бородая. Заїзд у його двір, за моєї пам'яті, був із Кирилової вулички, але очевидно, що раніше він був безпосередньо з Чирвиної вулички. Його місце розташування, якщо добре придивитися, можна віднайти й зараз. Орієнтиром у цьому випадку також є бузок, який росте ліворуч від колишнього заїзду в двір. З названих Марією Данилівною трьох дівчат, дві були дочками Атанаса Бородая (Грунька, вона ж Горпина, та Марія), третя ж, Галька, була дочкою Сави Бородая. З роками Марія Данилівна це призабула, зарахувавши її до сім'ї Атанаса Бородая. Хоча в останнього дійсно було три дочки, тільки третьою була Уляна. На запитання, де ж поділися Атанас і його сім'я, почув наступне: «Видно ж, уже вимерли, а мо, вони де виїхали. Ну, вже не помню, ти знаєш, де. Як оті, що оце Грунька і сестра її, то ці повиїзжали. Ну, тії вже немає. А сама Грунька – та осталася. Вона колись приїзжала до Ялисовети, осюди. Її, вона просто поінтересувалася оцими усими. Чі в Крим, чі де вона живе? Сама й живе. А тоді вона кажи: «Буду продавати хату, та й переїду до сина, – в неї син один є, – бо вже старість уже». Так вона колись, я її не впізнала, приїзжала прошле літо до Ялисовети, сюди. Каже: «Повози мене, Маню, – на Маню, на Ялисоветину, – повози мене по селу. Я поінтересуюсь вуличками». Й нашою дідівською вуличкою проїхала

та подивилася на те провалля. «Там, – каже, – Боже, Боже, як оце, – каже, – повалилось все»³⁰. У спогадах мова йде про Єлизавету Зубенку, по-вуличному «Макарчиху». Саме в неї зупинялася під час приїзду на малу батьківщину донька Атанаса Бородая – Горпина. І це не випадково, адже вони були родичами. Найстарша Атанасова донька, Марія, була в заміжжі з Логвином Зубенком, рідним братом Єлизаветиною чоловіка. В селі її називали «Логвиниха». Згодом вона виїхала кудись до дітей. Саме в своїй сестри Марії мешкала Горпина Бородай після повернення з Німеччини 10.05.1945 року. Про те, де ж подівся сам Атанас Бородай, Марія Півньова сказала так: «Не знаю, я дядька не знаю. Не помню, не помню»³¹. Лише через більш ніж десять років після розмови з Марією Данилівною я довідався, що Атанас Бородай та його дружина померли під час Голодомору 1932–1933 років. Їхня донька, Горпина, на допиті 1946 року говорила, що «отца и матери в меня нету, которые померли в 1933 году»³². Поряд із грядкою Сави Бородая знаходилося невеличке кладовище, напевно, там були поховані Бородай, в тому числі й з сім'ї Атанаса Бородая. У 1950-х – 1960-х роках на тому місці знаходилася колгоспна заправка. До цього часу поховання не збереглися. Доля третьої Атанасової дочки, Уляни, залишається для мене невідомою. Не згадувала про неї на допиті й Горпина Бородай. Можливо, вона також померла від голоду.

Окрім гончарства та пічникування, мешканці Чирвиної вулички займалися й іншими ремеслами. Кирило Лисенко шевцював. Його батьківщина знаходилася на іншій вулиці – Центральній. Хата його збереглася й досі, стоїть за хатою баби «Давидихи». Останньою в ній, до 1994 року, проживала Катерина Герасименко. Хата ця старовинна, можливо, збудована ще наприкінці XIX століття, подібна до іншої, де народився відомий різьбяр Степан Гарбуз. Особливо схожі фігурні краї сволоків, що виглядають назовні. Станом на середину 1920-х років у тій хаті мешкав старший брат Кирила Лисенка – Самійло Михайлович (1890 р. н.). Його сім'я на той час мала такий склад: дружина Одарка Макарівна (1897 р. н.), сини – Василь (1919 р. н.), Іван (1922 р. н.), дочка Ганна (1925 р. н.). Вимерли під час Голодомору 1932–1933 років. Поховані в кінці садиби, де вона межує з «Кириловою смужкою». Кирило Михайлович у другій половині 1920-х років уже мешкав на Чирвиній вуличці. Його сім'я була такою: дружина Палажка Яківна (1901 р. н.), мати Мотря Панасівна (1856 р. н.). Дітей у нього не було. На місці, де на Чирвиній вуличці жив Кирило Лисенко, раніше, нібито, мешкав його дядько. Про це в розмові зі мною згадувала баба «Давидиха».

Уміння шевцювати згодилося Кирилові Лисенкові й у Німеччині, куди він потрапив у роки Другої світової війни. Про це йтиметься далі в моїй розповіді, а поки що зазначу, що був час, коли таких, як Кирило Михайлович, у Малих Будищечках було більше сотні.

За даними перепису 1910 року в Зіньківському повіті шевцюванням або чоботарством займалися 1392 особи обох статей, а по Полтавській губернії їх кількість становила 10355. Одним із районів, де найбільше було розвинуте чоботарство, була південно-східна частина Зіньківського повіту. Це Заїченська, Опішнянська й Великобудищанська волості. Найбільшими осередками чоботарства тут були Опішне – 586, Попівка – 191, Малі Будищечки – 103 особи³³.

Як зазначав Ааронський, «чоботарський промисел у губернії має переважно ремісничий характер роботи на замовника-споживача; однак у великих центрах виробництва, – м.м. Опішне, Смілому й Решетилівці, – типовим представником промислу є чоботар-кустар, який працює для збуту взуття на базарах і ярмарках або на скупника (так званий «відпарщик»). Такий скупник, в свою чергу, буває іноді теж представником одного з різновидів чоботарів («чоботар-гинбар»): володіючи певним капіталом, він скуповує сирі кожі, переробляє їх у товар і роздає його чоботарям на тих чи інших умовах, не покидаючи при цьому й сам чоботарської справи. Окрім того, за місцем роботи чоботарі поділяються на осідлих і бродячих (мандруючих по хуторах). Велику частку виробництва складають прості селянські чоботи й черевики для задоволення найбідніших шарів сільського населення. Користування чужою силою в промислі проходить у вигляді: наймання робітників, прийому учнів і вже згадуваної «відпарщини», – віддаванні роботи на сторону з договірною її оплатою. Збут взуття, окрім місцевих базарів і ярмарків, проводиться також на ярмарках сусідніх областей [...]. Середня тривалість річного сезону роботи складає 8,6 місяців і тільки в групі господарств безземельних і городників підвищується до 11 місяців. Справжній робочий сезон у чоботаря зазвичай продовжується від Семена (1 вересня) до Різдва, а іноді й далі – від Різдва до Паски, коли доводиться працювати по 16-19 годин на добу. Від Паски до вересня настає мертвий сезон, під час якого чоботар, окрім ремесла, приділяє свій час землеробству, роботі за сніп або йде на далекі заробітки»³⁴.

Юхим Гулий та Іван Донець були вшивальниками – вкривали будівлі соломою.

Будинок Юхима Харитоновича Гулого (1891 р. н.) був першим ліворуч при в'їзді в нашу вуличку з сучасної вулиці Центральної. Станом на середину 1920-х років його сім'я мала такий склад: дружина – Пріська Йосипівна (1891 р. н.), мати – Пріська Федотівна (1861 р. н.), сини – Лука (1914 р. н.), Іван (1921 р. н.), Олексій (1925 р. н.), дочки – Варка (1916 р. н.), Ганна (1918 р. н.). Мені невідома доля його дітей. Можливо, вони померли під час Голодомору 1932–1933 років. Але мій батько говорив, що коли він ходив у школу, то в Гулого була одна дочка – Катерина – його ровесниця (1936 р. н.). Він жив зі своєю сім'єю на Чирвиній вуличці до 1940 року, коли разом із іншими малобудищанами поїхав у Алтайський край, згідно з плановим переселенням. Як розповідала мені баба *«Давидиха»*, Гулий перед від'їздом продав свою хату, а тому, коли сподівання не виправдались і будяни повернулися додому, Юхим Харитонович змушений був поселитися в іншому місці, на Яру, в колишній хаті Олександри *«Грущихи»*³⁵. Як пригадувала Тетяна Шиян (у дівочтві Мокляк) (1918 р. н.), менший брат її батька, Андрон Мокляк, після смерті дружини в 1934 році, пристав у прийми до цієї *«Грущихи»*. Вони також виїхали з села 1940 року, але не повернулися. А Юхим Гулий після повернення став жити в її хаті³⁶. У погосподарських книгах за 1944–1946 роки мешканцями колишнього господарства Гулих зазначено Марфу Прокопівну Мокляк та її синів: Івана, Петра та Якова. Це дружина та сини розкуркуленого й репресованого в 1930-х роках заможного малобудищанського козака Юхима Мокляка. Зі своєї хати їх вигнали. Там у другій половині 1930-х років та в другій половині 1940-х – першій половині 1950-х років містилася колгоспна гончарня. Саме Марфа Мокляк купила хату в Гулого. Вона померла 17.04.1946 року, а син Іван з 20.02.1946 року перебрався в Опішне, приставши в прийми. Залишилися два неповнолітні брати, яких забрала до себе рідна мати сестра Марія Лисенко. Ймовірно, що найменший із братів, Яків, деякий час перебував у колгоспному патронаті, оскільки на засіданні правління колгоспу імені XI-річчя КНС 19.08.1946 року розглядали *«заяву Лисенко Марії Прокопівни, аби взяти у патронат одного хлопця, Мокляка Якова Юхимовича»*³⁷. За словами Тетяни Шиян, коли колишня хата Гулого *«була пуста, забула в якій уже годі, колгосп нею користувався, що цибулю на зиму, ту що на посадку, там зимувала. Оце мені впомку»*. А згодом у цій хаті мешкали переселені *«вороги радянського народу»*. Як пригадувала Тетяна Степанівна, *«у нас були дід і баба з-під Києва, вроді з Обухівського району. То вони далеко їх не послали, а до нас, в наше село. Вони тут і померли, вроді був він ці*

старостою, чи шо». Спочатку вони мешкали на Галушківці, в Бордуновій хаті. *«Я не знаю, шо ту хату. Він, той, десь був, а хата була пуста, шо там і батюшка якийсь жив, а то вони жили. І перейшли в Гулого хату, і там вони й померли. Та я забула, поки вони пожили. Ну, поки зовсім неспособні. Він ранчи вмер, стояв уже під церквою, щоб йому хто дав шо-небудь»*³⁸. Невеличке фото цього висланого старости сільуправи часів німецької окупації я бачив 2007 року (ще до розмови з Тетяною Шиян) у мешканки Чирвиної вулички Марфи Омельченко. Коли колишня хата Гулого знову опустіла, туди перейшов жити Петро Мокляк, який виріс за цей час. У 1950-х роках він працював чоботарем в Опішнянській артілі «20-річчя ВЛКСМ». Як розповідав мені батько, на хаті в нього була вивіска «Шевська майстерня». Очевидно, він числився в артілі, а працював, як говорили, «на дому». За словами батька, в Петра в той час навчалися шевцювати Іван Косяк та Іван Пошивайло.

Сім'я Івана Донця переселилася на Чирвину вуличку в 1930-х роках, коли було розкуркулено одного з двох братів Лещенків (по-вуличному «Петьків») – Юхима – за те, що не хотів вступати в колгосп, а його хату продано на торгах. Марія Півньова розповідала: *«Оце ж, де Марфа живе, хай буде Хомичева, отут жили, шо їх розкуркулили. «Петьки». Вони двоюрідні брати. Розкуркулили і вигнали, а тоді, ото на торгах, оце Марфа, купили батьки Марфини хату. Та так вони перестроїли, Іван, як у приймах у неї став, і ото ж обшальював її»*³⁹.

До цього Донці жили біля колишнього приміщення сільради (до цього – зборня). Під час Голодомору 1932–1933 років у їхній сім'ї померли дві дочки, одна з яких Віра. Марфа Іванівна пригадувала про ті роки так: *«У 1933 році мені було майже 7 років. Всього в сім'ї було нас 5 дітей: два хлопці і троє дівчат, з яких я тільки лишилася живою. Під час Голодомору батько працював у колгоспі комірником, а мати різноробочою. Однак в оселі їжа не водилася. Ноги в мене попухли від голоду. Мати примушувала мене їсти листя з липи, а воно тягеться – не проковтнеш. Брати їли, а я не могла. Вони мені говорили, що я умру, як не буду їсти. Їли ще квіти акації, коріння лопуха, молочай, стогнійку. З прутиків вишні і малини заварювали чай. Батько їздив у Полтаву і Котельву міняти золото на їжу. Але цього було мало»*⁴⁰.

Жінка Івана Донця, Варвара Давидівна, була родом із Батьків. Дівоче прізвище Діденко. В неї було три брати й дві сестри. Іван Донець «ходив пиляти на дошки із старим «Часником» (так по-вуличному прозивали Якова Вашенка. – В. М.), а старістю вишивав. Кликали вишивати.

І в Будищах, і на Прогоні». Про своїх братів Марфа Іванівна розповідала, що «Альоша учився два годи в Гадячі, на агрономи. А тоді в армію, і там на офіцера вчився. Офіцер, на Дніпрі пропав». Другий брат, Григорій, був «в Германії, не вернувся, убили його. Не скажу як. «Жучок» Павло казав». «Жучком» по-вуличному прозивали жителя Малих Будищечок Павла Мелашенка. Він також був у Німеччині на примусових роботах. А раніше вони разом із Григорієм Донцем навчалися в школі ФЗН на Донбасі⁴¹.

Івана Донця по батькові було Хомич. Але це стало, фактично, його прізвиськом, і не тільки його, а й усієї сім'ї. На нього казали «Хомич», на його дочку – «Хомичева Марфа». По його смерті на зятя, Івана Омельченка, який жив у них у приймах із кінця 1940-х років, теж казали «Хомич». Я пам'ятаю ще з дитинства, що, коли він проходив коло нашого двору, то говорили, що пішов не Омельченко, а «Хомич». Понад 30 років після смерті Івана Омельченка його дружина жила сама, але на неї продовжували говорити не Омельченкова Марфа, а «Хомичева» Марфа. Донцям від попередніх господарів дістався гарний сад. Як казав мій батько, «у «Хомича» садок знаменитий був». Коли його запитували: «Діду, які у вас яблуни?», то він відповідав: «Пе-пен-ка, ан-то-нов-ка і гру-ша фи-ло-нов-ка».

Одним із нащадків «Петьків», у хаті яких стали мешкати Донці, була Уляна Кононенко (у дівочтві Капиніс) (1928 р. н.). Марія Півньова розповідала про неї так: «Оце ж Улянка, оця, шо за Капинісом, чі за тим, за «Птухою», оце ж вона тут жила, мати, як пак її ту матір звали, забула. Їх ото ж розкуркулили, і вони купили, «Кундір» там жив, і хатка така під черепицею, поганенька хатка була, за магазином, ото. А тоді ж вони вже построїли ту хату. Уляна сама осталася, а всі повмирили, нема нікого. Катерина була – вмерла, Іван був – вмер»⁴².

«Оце ж Марфа, Марфа вона, була, злякалася, як оце став, як власть тепер стала. Вона боялася, щоб та ж Уляна, щоб не одібрала хату. А Уляна каже: «Вона мені не нужна. У мени своя хата є. Хвати й своєї хати»⁴³.

Повертаючись до Юхима Лещенка зазначу, що в Держархіві Полтавської області мені вдалося віднайти цікаву інформацію про нього. У зв'язку з виборами у Всеросійські установчі збори в листопаді 1917 року, в Малих Будищечках була створена дільнична виборча комісія в складі: голова – Корній Юхимович Мокляк, секретар – Ілля Гурович Зубенко, члени – Павло Олександрович Кирячок і Яким Гаврилович Ситник. Окрім них, у комісію були включені представники груп, які заявили кандидатські списки. Від партії народної свободи – Юхим Ілліч Лещенко, а від партії

хліборобів-власників – Василь Іванович Лисенко⁴⁴. Станом на 1923 рік Юхим Лещенко був старостою Різдово-Богородичної церкви, за що його було позбавлено виборчих прав⁴⁵. З ім'ям Юхима Лещенка пов'язана й поява корів у малобудищанському колгоспі імені XI-річчя КНС. Там перша корова з'явилася в 1933 році, а забрали її саме в Юхима Лещенка, під час розкуркулення його господарства⁴⁶.

Окрім заняття ремеслами, частина жителів Чирвиної вулички були хліборобами. Серед них – заможна сім'я Данила Лещенка. Його найменша донька, Марія Півньова, пригадувала: *«А в нашого батька, я ще ж помню, як була й віялка, була й машина, й коні були. Та тіки став колгосп, батько зразу все поздавав мій, так що його нікуди не викидали. І сам пішов у колгосп. І бригадіром ото він був, і головою колгоспу був. Ото поздавав усе. То правильно і зробив, а то остався б під тином. Ото так. Отож, як організувались колгоспи, а хто не хотів, то, ото ж тобі, повиганяли. Продавали за безцінь, та й усе. На торгах. Орали, було, мої сестри. Нема вже й живих, то вони, було, розказують: «Поганяєм, було, ті коні». То не так, то батько і бив, кажи ж: «За плугом ходи!» Ну, що ти, дівчата, а я вже найменша була, то вже мені нічого не досталось»⁴⁷.*

У 1932–1933 роках від голоду в родині Лещенків ніхто не помер. *«Ти знаєш, були в колгоспі, нас не займали, а тоді батько був бригадіром, та й баланду там варили робочим. То, було, Федя, оцей брат, що не чути, піди з котьолочком, то батько насипле йому, та й нам додому принесе. А тоді ще в нас корова добра була, чорна така, 30 літрів молока давала, було, ніхто не здоє, крім мами. І ото так ми й спасалися. Минзелі, конешно, пекли з листя, з усього. Всякого було в нас. Ну, а з голоду ніхто не вмер. Ото так», – пригадувала Марія Данилівна⁴⁸.*

На час нашої розмови їй було сімдесят вісім років, але про свою матір вона згадувала зі сльозами на очах. *«Я, дев'ять год було мені, як осталась, як вмерла мама моя рідна. Батько взяв, оце, другу, шо, оце, Іван Лещенко. «Гурієнкова», Ганна Гуровна в мени мама була, так в сорока годах померла. Од оборту. Нас було вже п'ятеро, а тоді батько поїхав на Донбас, а матері сказав: «Поки я приїду, шоб дитини не було». Та там одна дурочка зробила оборт, і вона вмерла. Батько приїхав – вона вже готова. А Федір це ж брат мій. Ти знаєш, він так воєнний, полковник. Він дуже грамотний у нас. Як пішов на війну, і оце вже йому 80 год минуло, і в Білорусії їм дали квартиру, і там*

окепирувався жити. І оце раз у год він присила, було, мені письмо перед Різдом, йому день народження. А сейгод не було, видно умер уже, інфаркт серця. Оксана, та десь у Москві живе, ну, хтозна, ніхто тепер не пише, порозділялися, може, тожи вмерла. Тетяна, сестра моя рідна, вона на Попівці жила, вмерла тожи, нема. І Явдоха вмерла, і Настина вмерла, шо на Прогоні жила оце. Усі. Оце Іван остався, од мачухи, по мачусі рідний, один»⁴⁹.

За моєї пам'яті двір Данила Лещенка був крайнім на північному боці Чирвиної вулички від шляху. Так було й раніше. За словами Марії Півньової, далі хат «не було. Оце, все земля наша була. Оце, напротів Півнихи такий садок був, вишник, страшне був, а дальше туди земля, де й парники були, наша земля була. Я й доси помню, й доси мені сниться клуня стародавня, сарай над улицею під соломомою, в мени всю дорогу стародавній двір, начи я там у них нахожуся»⁵⁰.

Я запитав Марію Данилівну, чому їхній рід називали по-вуличному «Петьками», і почув у відповідь: «Я не знаю. Так по-вуличному називали. Лещенко фамилія, а чого «Петько», я тобі, їй бо, не скажу. Так ото по-вуличному «Петько», «Петько»⁵¹.

Восени 2008 року, збираючи інформацію про гончарів Опішнього, я зайшов до Євдокії Йосипівни Сулим (1925 р. н.) – невістки опішнянського гончаря-одноосібника Юхима Сулима. Під час розмови довідався, що її коріння по материнській лінії походить із Чирвиної вулички. Там жив її дід – заможний господар Антон Ілліч Лещенко (1873 р. н.) (по-вуличному «Петько»). Його жінка, Настя Іванівна, була з роду Лисенків. Одна з їхніх дочок, Настя, вийшла заміж в Опішне, за Йосипа Автономовича Федошу, який мешкав коло сучасного «прогонянського» магазину. Отож, мати Євдокії Йосипівни доводилася рідною сестрою вже згадуваному Данилу Лещенку, а сама вона – двоюрідною сестрою Марії Півньовій. У Йосипа Федоші були ще два брати – Іван і Андрій. Федоші були заможними господарями, мали землю і «совокупний» ліс разом із родиною Майстренків. За словами Євдокії Йосипівни, її дід Антон Лещенко помер уже після Голодомору 1932–1933 років⁵². Але його донька, Оксана Антонівна Лещенко, 1946 року, після повернення з Німеччини, в анкеті зазначала, що батько помер 1922 року, у віці 50 років⁵³. Але в подвірних документах середини 1920-х років Антон Лещенко записаний живим, і йому 53 роки. Баба Настя («Лисенчиха»), жінка Антона Лещенка, доживала віку в своїй дочки Насті Антонівни («Федошихи»). Її сестра Ганна Антонівна була заміжня за Кужимом із Опішнього, який був репресований і не повернувся

додому. Оксана Антонівна (1918 р. н.), найменша з Антонових дочок, мешкала в Москві, де закінчила фармацевтичний інститут. Марія Антонівна (1908 р. н.) була жінкою Костянтина Ващенко (по-вуличному «Часника»), який у 1930-х роках був активістом. Ващенки *«були бідні, довбали ложки»*. Марія не була красунею, а тому її віддали за бідняка. Сватаючись, «Часник» просив у майбутнього тестя на придане млин, на що Антон Ілліч відповів, що *«до млинка треба ще й умка»*. Два млини стояли при виїзді з Чирвиної вулички на шлях: праворуч – «Чирвин», ліворуч – «Петьків»⁵⁴. Саме в Костянтина Ващенко в перші повоєнні роки жила Настя Іванівна Лещенко, перш ніж перейти до другої дочки в Опішне. Туди ж, у дім Ващенко, до сестри й матері повернулася влітку 1946 року з Німеччини й Оксана Антонівна Лещенко, а вже потім перебралася в Москву.

Мешканці Чирвиної вулички в роки Другої світової війни

Друга світова війна не минула й мешканців Чирвиної вулички. Кожному випала своя доля: хтось був мобілізований на фронт (частина з них повернулася додому, а частина поклала свої молоді голови в битві двох тиранів – Сталіна й Гітлера); когось вивезли до Німеччини на примусові роботи (більшість із них повернулися, а дехто так і залишився навечно спочивати в чужій німецькій землі); інші залишилися вдома, переживши спочатку окупацію німців, а згодом, після чергового приходу більшовицького режиму, тяжко працюючи на колгоспних ланах, втілюючи в життя лозунг *«Все для фронту, все для перемоги!»*.

Як й інші односельчани, мешканці Чирвиної вулички *«добровільно-примусово»* підписувалися на різноманітні воєнні позики з метою допомоги фронту. Зокрема, невдовзі після повернення більшовиків, у грудні 1943 року проводилася підписка на *«Другу Воєнну Державну позику»*. Перед цим на ім'я голови Малобудищанської сільради з району було направлено лист такого змісту: *«...Тепер, коли героїчна Червона Армія звільнила нашу територію від німецько-фашистських загарбників, перед нами повстав священний обов'язок всебічно допомагати фронту – кувати перемогу над ворогом.*

РК КПБ(У) і Райрада депутатів трудящих зобов'язує вас [...] розпочати розміщення облігацій Другої Державної Воєнної позики

серед колгоспників, одноосібників шляхом продажу облигації за готівку.

Закінчити підписку і розповсюдження облигацій серед сільського населення за готівку до 15-го грудня 1943 року.

Розгорнути навколо питання розміщення позики агітаційно-масову роботу, і на цій основі добитись, щоб не було жодного робітника, службовця, колгоспника, одноосібника, які б не передплатили облигації...»⁵⁵.

У «Підписному листі...» записано також прізвища тогочасних мешканців Чирвиної вулички та суму, на яку вони підписалися: Таран Іван – 300 крб., Бородай Серафима – 100 крб., Лисенко Палажка – 100 крб., Дубинка Явдоха – 100 крб., Кирячок Марина – 100 крб., Лещенко Якилина – 100 крб., Донець Марфа – 100 крб., Лисенко Оксана – 100 крб., Півньова Марина – 100 крб.⁵⁶

У першому кварталі 1944 року проводився збір готівки на танкову колону «Визволена Полтавщина». По 100 крб. здали Бородай Серафима, Півньова Марина, Лисенко Палажка, Лещенко Якилина, Дубинка Явдоха, Донець Марфа, Таран Ганна, Лисенко Оксана, а Кирячок Марина здала 50 крб.⁵⁷

У Державному архіві Полтавської області мені вдалося натрапити на «Акти про нанесені збитки німецькими окупантами» жителям Малих Будищечок, у тому числі й мешканцям чотирьох дворів Чирвиної вулички (мову оригіналу збережено):

«12 февраля 1944 года, мы нижеподписавшиеся, комиссия в составе председателя Мало-Будыщанского сельсовета Опошнянского района Полтавской области Дубинка Иван Васильевич, члены комиссии колхозники XI-летие КНС Чуприна Михаил Лукич, Пошивайло Иван Александрович в присутствии 2-на села Малых-Будыщ Опошнянского района Полтавской области Лисенко Палагия Яковлевна составили настоящий акт в том, что действиями немецких загарбников и их сообщниками сделано 2-ну села Малые-Будыща Опошнянского района Полтавской области Лисенко Палагия Яковлевна причинённый следующий ущерб:

Принудительно изъято и повреждено:

1. Хата повреждена	на 30 %	на руб. 4500
2. Овца	1 голова	3000
3. Кукурудза	30 кг	260
4. Соняшник	30 кг	300

5. Картофель	3 цен.	1500
6. Слив	2 цен.	1200
7. Яблок	3 цен.	1800
8. З дерева слив	10 куцив	1300
Итого:		13860

Рублей Тринадцять тисяч восьмсот шістдесят коп. –

Вышенаименованы убытки причинены умышленно немецко-фашистскими загарбниками, переходящими войсками, неметскими частями.

Об чим и составили настоящий акт»⁵⁸.

Початок і закінчення всіх чотирьох актів аналогічні, тому подам лише перелік нанесених збитків по інших господарствах.

«...г-ну села Малые-Будыца Опошнянского района Полтавской области Лещенко Якылына Андреевна причинённый следующий ущерб:

Принудительно изъято и повреждено:

1. Корова	1 голова	на руб. 30000
2. Курей	5 шт.	600
3. Яблук	5 цен.	3000

Итого: 33600

Рублей Тридцать три тысячи шестьсот коп. – ...»⁵⁹.

«...г-ну села Малых-Будищечек Опошнянского района Полтавской области Бородай Серафима Степановна причинённый следующий ущерб:

Принудительно изъято и повреждено:

а) Хата повреждена	на 30%	на руб. 4500
б) Овец	1 голова	3400
в) Курей	11шт.	1200
г) Проса	1 ц	1240
д) Сала	16 кг	4100
е) Дерев родючих	20 шт.	2000
ж) Подсолнух	1 ц.	1400
з) Кукуруза	15 ц	1500
и) Сухих овощей		1200

Итого: 20540

Рублей двадцать тысяч пятьсот сорок коп. – ...»⁶⁰.

«...г-ну Донец Івану Хомичу и его семейству, проживающих в села Малых-Будещечках Опошнянского района Полтавской области, нижеследующие убытки:

а) Хата, крыта соломомою, повреждена на 20% на суму 4300 руб.		
б) Вивци забрано	3 штук	9000
в) Коза	1	4000
г) Картошка	3 цент.	1800
д) Кукурудза	2 цент.	3600

Итого: 22700»⁶¹.

Ще продовжувалася війна, але з приходом радянської влади почалася відбудова колгоспного господарства. Катастрофічно не вистало не лише робочих рук, а й керівників. Тож, не дивно, що керувати різними колгоспами в той період упродовж нетривалого часу довелося й трьом мешканцям Чирвиної вулички. Про це свідчать архівні матеріали.

Так, у погосподарських книгах за 1944–1946 роки записано, що Данило Антонович Лещенко прибув із РСЧА 02.10.1944 року. Після цього його було призначено головою колгоспу в сусідньому селі Батьки. Там же записано, що Таран Іван Іванович «голова колгоспу в Заїченській сільраді». Про Півньова Сергія Ілліча зазначено, що він «в РСЧА з 1944 року»⁶². Очевидно, його було мобілізовано наприкінці року, оскільки в тогочасних матеріалах Глинської сільради він згадується як голова одного з глинських колгоспів.

Так, на засіданні президії Глинської сільради 31.08.1944 року «Співдоповідь зробив голова колгоспу Півньов, який указав, що підготовлено ґрунту із плану 300 га є 138 га»⁶³.

В акті за підписом голови Глинської сільради від 29.08.1944 року зазначено вже й ім'я та по батькові: «...в присутності голови колгоспу Півньова Сергія Ілліча...»⁶⁴.

На засіданні президії Глинської сільради 15.09.1944 року «співдоповідь зробив голова колгоспу Півньов, який відмітив, що з плану сівби 300 га посіяно лише 124 га, про здачу хліба державі, що з 16.09 цього року зразу ж од молотарки починає здавати хліб державі. Крім того, довести до кожного норми виробітку, чим уллучиться труддисципліна колгоспників»⁶⁵.

З наступного документа довідуємося, яким саме з двох глинських колгоспів керував Сергій Півньов:

«Акт. 1944 року, вересня місяця, 22 дня. Складений мною, головою сільської ради т. Новіковим Ів. О. у присутності уповноваженого

РК КП(б)У тов. Чупилка А. М. та голови колгоспу ім. Горького тов. Півньова С. І., склали цього акта в тому, що 10 пар корів цього числа зовсім не було на роботі в колгоспі ім. Горького, що єсть зривом посіву озимини, не дивлячись на всі придупридження як рішення кущових нарад, а також сільради, бригадіри своєчасно не дають сигналізації. За злісне відхилення од трудової дисципліни ліц, які нарушають постанову од 3 червня 1944 року, а на оборот бажать приховати порушників від законної відповідальності, а тому прохаю слідчі органи виїхати на місце для розслідування данного конфлікта»⁶⁶.

Дехто з колишніх мешканців Чирвиної вулички не повернулися додому з фронтів Другої світової війни:

1. Донець (Дінець) Олексій Іванович, 1922 р. н. Мобілізований 1941 року. Молодший лейтенант. Загинув 28.09.1942 року⁶⁷. За іншими даними – командир взводу, член ВЛКСМ. Пропав безвісти в бою 16.09.1942 року⁶⁸. За спогадами його сестри Марфи Омельченко, «Альоша, офіцер, на Дніпрі пропав»⁶⁹. Якщо вірити її словам, Олексій Донець загинув 1943 року.

2. Дубинка Микола Павлович, 1903 р. н. Мобілізований 1943 року. Рядовий. Загинув у грудні 1943 року⁷⁰. За іншими даними – був мобілізований у червні 1941 року, кулеметник, безпартійний. Пропав безвісти в листопаді 1943 року⁷¹.

3. Таран Данило Іванович, 1923 р. н. Мобілізований 1941 року. Старшина. Загинув 13.12.1942 року. Похований у с. Гончуки Ржевського р-ну Тверської обл.⁷²

4. Таран Іван Іванович, 1920 р. н. Призваний 1940 року. Лейтенант. Загинув 15.10.1943 року. Похований у с. Герасимово Псковської обл.⁷³ За іншими джерелами – був «Пом. нач. штаба по ШШС» 139 гвардійського стрілецького полку 46 гвардійської стрілецької дивізії, член ВКП(б). Похований у с. Кошелево Невельського р-ну Калінінської обл.⁷⁴

5. Лисенко Петро Арсенійович, 1895 р. н. Мобілізований 1943 року. Рядовий. Загинув 31.12.1943 року. Похований у с. Велика Андрусівка Світловодського р-ну Кіровоградської обл.⁷⁵

6. Лисенко Андрій Єлисейович, 1912 р. н. Мобілізований 1941 року. Рядовий. Загинув 30.09.1943 року⁷⁶. (У погосподарських книгах за 1944–1946 рр. зазначено іншу дату мобілізації – вересень 1943 року. Вона видається більш правдоподібною, оскільки його дочка народилася навесні 1944 року. А можливо, він був мобілізований двічі: в 1941 і 1943 роках).

Чимало жителів Малих Будищечок було відправлено на примусові роботи в Німеччину. Серед них й уродженці та мешканці Чирвиної вулички:

Кирило Лисенко, Микола Півньов, Петро Бородай, Горпина Бородай, Григорій Донець, Марія Лещенко, Оксана Лещенко та Евдокія Ширай (Лещенко), яка на той час мешкала в Хижняківці, будучи заміжною за Іваном Гордійовичем Шираєм.

У Держархіві Полтавської області зберігаються три листи, написані оstarбайтерами – колишніми мешканцями Чирвиної вулички. Вони так і не дійшли до адресатів. Ешелон, який віз ці листи, був розбитий радянськими військами, тож їх, як трофеї, було передано в архів. Серед кількох десятків листів, написаних вихідцями з Малих Будищечок, і листи Кирила Лисенка до своєї дружини, Миколи Півньова до батьків та Горпини Бородай до сім'ї Красножоненків. Уже давно відійшли в інший світ їхні автори, а вони залишилися, як пам'ятка про ті далекі часи. Це – невелика частинка великої історії, в тому числі й історії Чирвиної вулички, тож вважаю, що їхнє місце в цій книзі.

Отож, лист Кирила Лисенка (мову оригіналу збережено): *«Пушчыны писмо 9 Августа 1943 р. писмо отъ твоего мужа Кирила Лысенка пишу и выдомллю я тоби моя жина чтоъ жив здоровъ чого и тоби жилаю и я тоби жына пиридаю свой низкий мий приветъ ешо пиридавай своемъ родычам усим привет ешо жина моя читы промени забула шо я у теби бувъ шо ты мини ны пышыш, писемъ. Якшо ты про мени забула то дай хоть одно пісмо и дай на ответъ шо я тоби ны нуженъ то я більшь ны слатыму пісемъ а выкыну з головы что шо мены була жена и пиридай свой почеркъ Тарасу Яковычу хай вин прышле до мени пісмо, якшо получишь мое писмо то дай ответъ и ны сбаряй с писмомъ а шлы до мени я буду ждаты от тебы піма якшо е новости то пышы ны забувай писаты я живу харашо у буерів исты дають а робота як извисно двыжится и шлы пісма почашчи ны так як у місяць одно, а шлы почашчи. С темъ до свиданья жду ответа як соловей теплого лета до свидания»⁷⁷.*

Лист Миколи Півньова (мову оригіналу збережено): *«Лист пущено 28/VII-43 р. Добрий день мої дорогі родні папаша, мамаша і ти братік Гриша. В перших строках своего письма я повідомляю що я живий і здоровий чого і Вам жилаю і передаю Вам свій привет. Я од Вас сьогодні получил 2 откритки, які Ви писали 25 і 26 червня і одну получил ще поперед і Вам послав оце нидавно і там і карточка. Живу я тут пока нічого, їсти дають не плохо. Роблю на тій фабриці що і робив грошей получаю по 28 марок у м-ць. робимо з 7 часов до 15 минут сьомої. у 9 часов 15 минут перерив і у 12 часов обід 1 час.*

На фабриці нам дали штани і піджаки. Вобицм все нічого тільки плохо що Грицько Хомичів сьогодні поллучив 2 посилки одна з табаком, а одна з коржиками які йому посилали з дому 24/VI-43 р а ви я ни знаю чі ви за мною не безпокоїтися що мені не вишлите ні одніі а другіі хлопці із Кобиляцького району уже є поллучили по 30 посилок а у вас видно нимає табаку що ви не висилаєте. Новостів тут більш нимає ніяких додому кажуть як война кончиться. Пропишуйте мені усі свої новості що у Вас там робиться у к-ні чі харош хліб, огорожина. З цим досвіданія. пиридавайте привіт дідові, бабі, фенці, Наці, дядькові Тимофієві і тіці Прісці і Іванові і усим рoдним і знакомим і хлопцям і дівчатам Досвіданія 28/VII В син /підпис/»⁷⁸.

Лист Горпини Бородай (мову оригіналу збережено): «23/VIII-43.

Здрастуй дядя Ваня і тьотя Таня! По перше мого коротенького листа дозвольте передатъ від щирого серця скучний для мене привіт. По друге сообщить, що я письмо від вас поллучила, за яке дуже й дуже дякую, що ви написали мені письмо. Бо я з дому всього поллучила тільки одну одкритку і ту вже дуже давно. Поллучила від Полі Д. три одкритки. Получаю від Вані Димидового письма. З дому ми поллучили посилки: я поллучила дві, Паша Захр. З, Дуня Захар. З, Галя Г. 2. Ксеня тоже одну. Ми їх поллучили всі на один день і були дуже раді, що ми за 9 місяців подивились та попробували українських пряників, та насіння. Ми тут живимо постарому робимо на старих місцях: /робота харашо чиста й легка/ поллучаємо за місяць 50 марок, а коли більш, коли менши купити тут можна салати у городі, а такого більш нічого. У город ми ходимо у неділю, середу й суботу, а то аби охота то можна й щодня піти, Дядя й тьотя прошу вас дуже як поллучите мою одкритку то дайте мені відповідь я буду дуже рада. Пишіть мені які там новості у нашому селі, чи поллучають дома від мене одкритки. На цьому кінчаю передавайте привіт усім: Логвинові, Марусі, Коликові; Галочки Люсі, Петі, Мані, Димидові, Улянї, Полі, Ялисоветі, Павлісі. Досвідання Жду відповіді. З привітом до вас Груня»⁷⁹.

Дам кілька маленьких коментарів до наведених листів. У листі Кирила Лисенка відразу кидаються у вічі тверді знаки в кінці окремих слів. Це пояснюється тим, що грамоті він навчався ще в дореволюційні часи, тож набуті навики в тогочасній школі залишилися і в наступні роки, хоча правопис і зазнав змін. Хто такий Тарас Якович, що згадується в його листі, з'ясувати не вдалося.

З листів Миколи Півньова та Горпини Бородай можна зробити висновок, що під час німецької окупації був налагоджений поштовий зв'язок між окупованою територією України й Німеччиною, адже можна було пересилати не лише поштові листівки-листи, а й посилки. Микола та Горпина зазначали в листах, що за свою роботу вони отримували марки. Ознайомлюючись з іншими листами малобудищан-остарбайтерів, я натрапив на випадок, коли одна дівчина, перебуваючи на примусових роботах у Німеччині, зароблені нею марки висилала поштою батькам у Малі Будищечки. Згадуваний у листі «Хомичів» Грицько – це колишній мешканець Чирвиної вулички Григорій Донець (1924 р. н.), син Івана Хомича Донця. Григорій, за словами його сестри Марфи, був убитий під час перебування в Німеччині⁸⁰.

Не повернувся додому й Петро Бородай. Він помер, перебуваючи на роботах у Німеччині. Про це я знайшов згадки в двох листах малобудищанських остарбайтерів.

Лист Люби Кононенко до Ганни Кононенко від 16.08.1943 року: «... і ще вмерли Чуйко Василь і Бородай Петро, Петро не знаю чому, а Василеві робили операцію, в нього було запалені мозгові, коли його Настя Кабр. покинула і стала гуляти з другим. Василя ховали 2 тижні тому Настя Кабров. і Катя, сестра його»⁸¹.

Лист Оксани Ветошки до Оксани Ветошки від 18.08.1943 року: «...вмер Василь Чуйків. Ховала Катя і Настя. Його спалили, а труну закопали. І Петро Бородай вмер»⁸².

Окрім листів остарбайтерів, у Держархіві Полтавської області знаходяться особисті фільтраційні справи репатріантів, які до початку 1990-х років зберігалися в Полтавському обласному управлінні КДБ. Для більшовицьких правителів той, хто побував у Німеччині, хоч і не за власною волею, ставав підозрілою людиною. Є там справи й п'ятьох колишніх мешканців Чирвиної вулички: Кирила Лисенка, Марії Лещенко, Миколи Півньова, Горпини Бородай і Оксани Лещенко. Подам зміст окремих документів із цих справ, оскільки, на мою думку, вони містять цікаву інформацію про мешканців нашої вулиці.

Особиста фільтраційна справа Кирила Михайловича Лисенка

З реєстраційного листа відомо, що реєстрацію він проходив у таборі №218, який знаходився в м. Мальхін. Окрім прізвища, імені, по батькові репатріанта в листі зазначено, що він народився 1902 року в с. Малі Будища «Опищлянського» р-ну Полтавської обл.; українець;

освіта – 3 кл.; спеціальність – чоботар; останнє місце проживання і роботи на території СРСР – Полтавська обл. «Опищлянского» р-ну, в колгоспі; безпартійний; чому опинився на території іншої держави – за мобілізацією німецької військової влади; арештів, допитів, штрафів із боку німецької влади не зазнавав; у спецтаборах противника не утримувався; перебував із лютого 1943 по травень 1945 року в м. Бенін у поміщика, м. Весенбург – чорноробочим; під час реєстрації відібрано документи – німецьку книжку; найближчі родичі проживають – жінка Лисенко Пелагея Яківна в Полтавській обл. «Опищлянский» р-н «местечко Будушичка»; куди слідує на постійне місце проживання – Ленінградська обл. «Н-Петерговский» р-н⁸³.

Зацікавлення викликає останній пункт реєстраційного листа. З нього бачимо, що Кирило Лисенко з якихось невідомих причин спочатку не збирався їхати на постійне місце проживання в Малі Будищечки. З вищеподаного листа зрозуміло, що його дружина рідко писала йому листи в Німеччину. Його останній лист так і не дійшов до неї. Тож, можна висловити здогад, що він познайомився в Німеччині з якоюсь жінкою і збирався їхати на її батьківщину, під Ленінград. Але, очевидно, в останній момент передумав і повернувся в Малі Будищечки.

Про намір Кирила Лисенка поїхати на постійне місце проживання в Ленінградську область свідчить ще один документ із його фільтраційної справи. Це посвідчення, видане йому в перевірконо-фільтраційному пункті. У ньому засвідчено, що Кирило Лисенко «після прибуття із Західної Німеччини від союзників з 15 червня 1945 р. по 23 липня 1945 р. утримувався в м. Мальхін – 218 перевірконо-фільтраційному пункті (таборі) й слідує до постійного місця проживання Ленінградської обл. Н. Петроговський р-н. Посвідчення після приїзду до місця проживання повинне бути здане в місцевий орган НКВС для отримання дозволу на проживання»⁸⁴.

Зазначу, що в фільтраційній справі є також лист із Управління МВС Ленінградської області від 06.11.1946 року, адресований начальнику Опішнянського районного відділення МВС, що має гриф «цільком таємно». У ньому, зокрема, зазначено: «...направлений на постійне місце проживання в Петродворецький р-н Ленінградської області репатріант Лисенко Кирило Михайлович, 1902 р. н., уродженець Полтавської області Опішнянського р-ну М-Будищечки. Просимо перевірити і повідомити чи не прибув останній у ввірений Вам район і його місцеперебування в даний час»⁸⁵. Лист підписали зам. начальника I-го спецвідділу УМВС Ленінградської

області майор Л. О. Фомичов та начальник 6-го відділення капітан Галузін. Цей лист ще раз підтверджує, що Кирило Лисенко збирався їхати на постійне місце проживання в Ленінградську область, про що з Німеччини було повідомлено відповідні органи. Але не дочекавшись його за місцем призначення, було зроблено запит за попереднім місцем проживання. На листі, у лівому куті, вже іншим почерком написано примітку: *«зроблено нагадування 19/ХІІ-46 р. і 20/ІІІ-47 р.»*. Цей напис свідчить про те, що, очевидно, своєчасно відповідь із Опішнього на лист не було дано, тому керівництво з Полтави робило відповідні нагадування начальнику Опішнянського районного відділення МВС. Ще одним свідченням того, що Кирило Лисенко збирався їхати жити в Ленінградську область є те, що його особисту справу репатріанта заведено в Ленінграді. Про це свідчить шапка-надпис на титульній сторінці справи: *«Управління МВС по міс. Ленінграду і Ленінградській обл.»*. Спочатку в цій справі був лише реєстраційний лист, про який згадано вище. Очевидно, після отримання відповіді з Опішнього про те, що Кирило Лисенко приїхав жити на свою малу батьківщину, справу з Ленінграда було передано в Полтаву, й наступні документи, про які йтиметься далі, підшивали в справу вже там. У Малі Будищечки Кирило Михайлович повернувся з Німеччини ще 10.09.1945 року. Про це свідчить відповідний запис у тогочасних погосподарських книгах, які зберігаються в архіві Малобудищанської сільради.

Вже живучи в Малих Будищечках, 02.06.1948 року Кирило Лисенко був допитаний дільничним уповноваженим Опішнянського районного відділення МВС Степаном Цуприком:

- *На окупованій території де працювали й ким працювали?*
- *Працював на громадському дворі на різних роботах.*
- *Скажіть, за яких обставин Ви потрапили в Німеччину?*
- *Мене було відправлено в Німеччину в 1943 р. старостою сільуправи Жаданом. Прибув у Німеччину, місто Віценбург, село Бенін. Працював у поміщика два роки 8 міс., виконував роботу в майстерні чоботаря, який мав чоботарську майстерню.*
- *Скажіть, якими військами були звільнені?*
- *Мене звільнили американські війська в 1945 р., 5-го травня.*
- *Скажіть, хто може підтвердити, що ви працювали в поміщика?*
- *Може підтвердити гром. Бурдун Захарко Дем'янович, бо нас тільки два було чоловіка⁸⁶.*

З усіх відповідей Кирила Михайловича олівцем підкреслено про те, що його звільнили не радянські війська, а союзники. Можна зробити

висновок, що це викликало особливу підозру до людини.

У справі також міститься характеристика, видана Малобудищанською сільрадою 02.07.1948 року. У ній, зокрема, зазначено, що Кирило Лисенко – виходець із сім'ї бідняка; до революції й після займався сільським господарством; 1931 року вступив у члени колгоспу, де на час написання характеристики продовжував працювати на різних сільськогосподарських роботах; під час окупації працював на різних роботах; 1943 року примусово вивезений у Німеччину; повернувся 1945 року⁸⁷.

Особиста фільтраційна справа Марії Данилівни Лещенко

У справі міститься реєстраційний лист, який засвідчує, що реєстрацію Марія Лещенко пройшла в таборі № 258 в населеному пункті Цітхен; народилася 1926 року в с. Малі Будищечки Опішнянського р-ну Полтавської обл.; українка; освіта – 7 кл.; спеціальності не має; останнє місце проживання на території СРСР – Полтавська обл. Опішнянський р-н; безпартійна; 03.06.1943 року була вивезена в Німеччину, звільнена союзними військами 13.04.1945 року; арештів, допитів, штрафів із боку німецької влади не зазнавала; в спецтаборах противника не утримувалася; працювала на електрофабриці в м. Бамбурзі робітницею з 1943 по 1945 рік; документів не має; найближчі родичі проживають – батько Лещенко Данило Антонович проживає Полтавська обл. Опішнянський р-н «с. М-Будище»; куди слідує на постійне місце проживання – Полтавська обл. Опішнянський р-н. Також зазначено, що Марія Лещенко вибула з табору 10.09.1945 року⁸⁸.

Як відомо з тогочасних погосподарських книг Малобудищанської сільради, додому Марія Данилівна прибула 05.01.1946 року.

У той же день, що й Кирила Лисенка, 02.06.1948 року, її в Малих Будищечках допитував дільничний Степан Цуприк.

- Скажіть, на окупованій території де й ким працювали?
- Я працювала на громадському дворі на різних роботах.
- Скажіть, за яких обставин ви потрапили в Німеччину?
- У 1943 році, 1-го липня, була відправлена старостою сільуправи. Нас було направлено 12 чоловік у Німеччину, місто Бамберг, працювала на електричному заводі, два роки роботи.
- Скажіть, якими військами вас було звільнено?
- Мене звільнили американські війська в 1945 році, 13 квітня⁸⁹.

Відповідь про те, що вона була звільнена військами союзників також, як і в справі Кирила Лисенка, підкреслено олівцем.

02.07.1948 року Малобудищанська сільрада склала характеристику на Марію Лещенко. У ній зазначено, що вона «вихоженка з сім'ї селянина середняка, батьки до рев[олюції] і після рев[олюції] займалися с[ільським] господарством. В 1931 році вступили в члени к-пу, де і працює батько в сучасний момент в к-пі XI р. КНС завхозом. Лещенко М. Д. в 1943 році угнана в Германію і повернулася в 1946 році. В сучасний момент працює в к-пі XI р. КНС бригадіром-шовководом. В час окупації працювала на різних с-г роботах»⁹⁰.

У фільтраційній справі зберігаються дві заяви Марії Данилівни до обласного Управління СБУ з проханням документально підтвердити факт її насильницького вивезення до Німеччини: перша датована 12.12.1992 року, а друга 16.02.1994 року. У першій заяві вона зазначила, що її вивезено до Німеччини 10.05.1943 року. Ця дата відрізняється й від зазначеної в реєстраційному листі, складеному в фільтраційному таборі (03.06.1943 року), й від названої на допиті в 1948 році (01.07.1943 року). Також Марія Лещенко написала, що працювала на фабриці «Ліндер» в м. Бамберг, а після закінчення війни їх перевезли до радянських військ, де вона працювала при військовій частині, номер якої не пам'ятає. Додому повернулася 28.12.1945 року. Друга заява подібна за змістом до першої. В ній датою повернення додому зазначено 10.09.1945 року⁹¹. З вищеописаних документів відомо, що це дата вибуття Марії Данилівни з фільтраційного табору. Дата, зазначена в першій заяві, є більш близькою до тієї, яку вказано в погосподарській книзі за 1944–1946 роки.

Особиста фільтраційна справа Миколи Сергійовича Півнюва

У справі міститься реєстраційний лист, який засвідчує, що реєстрацію Микола Півнюв пройшов у таборі №218 в м. Мальхін; народився 1923 року в Опішнянському районі Полтавської області; українець; освіта – 7 кл.; спеціальність – рахівник; був членом ВЛКСМ із 1940 року; в Німеччині перебував із 14.12.1942 року по мобілізації; арештів, допитів, штрафів із боку німецької влади не зазнавав; у спецтаборах противника не утримувався; працював чорноробочим на фабриці в м. Плетінберг із 14.12.1942 року до 13.04.1945 року; під час реєстрації відібрано документи – робітничка книжка; найближчі родичі проживають – батько Сергій Ілліч, 1900 р. н., мати Марина Василівна, 1901 р. н. та брат Григорій, 1930 р. н., Полтавська обл. Опішнянський р-н с. Малі

Будищечки; куди слідує на постійне місце проживання – в Малі Будищечки. Вибув із табору 05.09.1945 року⁹².

Шлях до рідного дому для Миколи Півньова проліг через м. Запоріжжя. Про це свідчить протокол допиту від 10.04.1946 року, складений у цьому місті: «Я, оперативний уповноважений УНКВД по Запорізькій обл. старший лейтенант Певзікр (?) допитав репатрійованого 22 робітничого батальйону 3 роти Півньова Миколу Сергійовича, 1923 р. н., уродженця Полтавської обл. Опішнянського р-ну с. Кирило-Ганнівка, проживав с. Мало-Будище Полтавської обл. Опішнянського р-ну, українець, освіта 7 кл., перебував у комсомолі з 1940 р. по 1941 р. (комсомольський квиток залишив вдома), походженням із селян, холостий, зі слів не судимий. Про відповідальність за дачу неправдивих показань за ст. 89 КК УРСР попереджений.

– Чим займалися до окупації і в період окупації?

– До 1937 р. навчався у школі, с. Кирило-Ганнівка. Після закінчення школи працював у колгоспі «Червоні козаки» до 1939 р. З 1939 р. працював у Опішнянській райспоживспільці рахівником до 1941 р. У період тимчасової окупації працював у колгоспі до 16 листопада 1942 р. і був заарештований у Німеччину.

– За яких обставин Ви поїхали в Німеччину, де проживали й чим займалися?

– У Німеччину мене забрали насильно й відвезли в м. Пліткіберг, де працював на фабриці чорноробочим до 13 квітня 1945 р. Звільнений американськими військами.

– Чи піддавались арештам і допитам німецькою владою?

– Затримувався один раз в Платінберзі під час здійснення втечі з фабрики. Чотири доби утримувався в карцері й був знову направлений працювати на фабрику.

– В яких арміях служили?

– В армії не служив.

– Назвіть знайомих, з якими разом проживали на тимчасово окупованій території, працювали в Німеччині і знаходились після звільнення.

– Таких осіб не знаю.

– Кого знаєте із радянських громадян як зрадників батьківщині і «пособників»?

– Пічка Іван, служив поліцейським, с. Мало-Будище, проживав там же.

- Кого маєте з родичів і де вони знаходяться?

- Батько Півньов Сергій Ілліч, 46 років, проживає с. Мало-Будище Полтавської обл. Опішнянського р-ну, працює в заготзерні. Мати Півньова Марина Василівна, 45 років, проживає з батьком, працює в колгоспі.

- Куди бажаєте поїхати і чим займатися?

- Полтавська обл. Опішнянський р-н с. Мало-Будище, працювати в колгоспі.

- Що можете доповнити про себе?

- Доповнити нічого не можу⁹³.

Вже проживаючи в Малих Будищечках, Микола Півньов був допитаний дільничним, молодшим лейтенантом Степаном Цуприком 12.01.1949 року.

- Скажіть, де працювали й ким працювали на окупованій території?

- Я працював на громадському дворі на різних роботах.

- Скажіть, за яких обставин ви потрапили в Німеччину?

- В 1942 році по мобілізації мене відправили в Німеччину, м. Плетенберг, працював на заводі «Август Фірекс», де виготовляв шайби, працював до звільнення.

- Скажіть, якими військами вас було звільнено?

- Мене звільнили американські війська 1945 р., 13 квітня⁹⁴.

У довідці-характеристиці, виданій Малобудищанською сільрадою 13.01.1949 року, зазначено, що Микола Сергійович Півньов є уродженцем Кирилоганнівської сільради, виходець із селян-бідняків, до революції батько займався сільським господарством; в колгосп вступив 1945 року, а на початку 1949 року працює у Опішнянській МТС; у Німеччину був вивезений 1942 року, а додому повернувся 1945 року. Довідка була підписана тодішніми головою сільради Федошою та секретарем Рябушкою⁹⁵.

У вічі відразу кидаються дві неточності в цій довідці. Микола Півньов не міг вступити до місцевого колгоспу 1945 року, оскільки його в той час у Малих Будищечках ще не було. Із документів його фільтраційної справи відомо, що на початку квітня 1946 року він знаходився в Запоріжжі. Відповідно й дату повернення в село (1945 рік) зазначено неправильно. У погосподарських книгах записано, що Микола Півньов прибув додому 27.01.1947 року.

Фільтраційна справа Горпина Атанасівни Бородай

Фільтрацію Горпина Бородай проходила в фільтраційному пункті м. Брест 06.05.1945 року. У відповідній карточці зазначено: «*Решение фильтрационной комиссии: направит к месту жительства*». Вибула 06.05.1945 року «без анкет по списку»⁹⁶.

12.09.1946 року в Опішньому дільничний уповноважений Опішнянського районного відділення МВС Степан Цуприк провів допит Горпина Бородай.

– Скажите, где вы и ваши родители работали до начала Отечественной войны 1941 г.?

– Я училась в школе, сестра моя работала в колхозе, отца и матери в меня нету, которые умерли в 1933 году.

– Скажите, при каких обстоятельствах вы попали в Германию?

– Меня угнали под конвоем в 1942 году, 16 ноября, у саму Германию, в город Берлин, работала на фабрике, где вырабатывала лампочки до самого освобождения.

– Скажите, какими войсками вас было освобождено?

– Меня освободила русская армия в 1945 году, 27 апреля.

– Скажите, когда вы приехали на родину?

– Я приехала домой в 1945 году, 12 мая⁹⁷.

Слова про те, що її звільнила російська армія, у протоколі допиту підкреслено олівцем.

Після допиту Степан Цуприк зі слів допитаної заповнив відповідну анкету для громадян, що повернулися в СРСР. З неї, зокрема, відомо, що Горпина Бородай народилася 20.12.1923 року. До німецької окупації була членом ВЛКСМ (комсомольський квиток був закопаний). Освіта – 7 класів. Несудима. З 1938 по 1941 рік навчалася в Решетилівській художній школі, але в графі про професію зазначено, що професії не має. В Німеччину потрапила по мобілізації. З 09.12.1942 до 27.04.1945 року працювала «возле станка» на фабриці з виробництва електричних лампочок у Берліні. У графі «*фамилия предпринимателя*» зазначено «*Доктор Гебельс*». Мешкала – «*ост лагерь №50156*». «*Приехала группой в СРСР*» через польський кордон. У Малих Будищечках проживала рідна сестра Марія Зубенко, 37 років, яка працювала в колгоспі «*ХІ-річчя КНС*». Серед осіб, що могли б підтвердити зазначене в анкеті, названо мешканок Малих Будищечок Оксану Данилівну Лещенко (правильно по батькові – Антонівна) й Ганну Григорівну Гаву. У графі «*Куда опрашиваемый хочет ехать (точный адрес) и что делать*» зафіксовано «*Войсковая*

часть полевая почта 49584 машинисткой». У переліку всіх наявних документів згадано професійну книжку №084328, комсомольський квиток №27453144, свідоцтво про народження серії 037148⁹⁸.

У лютому 1947 року Малобудищанська сільська рада видала таку характеристику на Горпину Бородай (мову оригіналу збережено):

«Справка-характеристика

Дана М-Будищанською с/радою на Бородай Горпину Опанасовну 1923 року народження вихоженка з сім'ї бідняка. До 1940 така працювала в арт. ім. Крупської звідки була послана на учебу, в Сорочанську школу яка училася до окупації. В час окупації працювала на різних с-г роботах. В 1942 році була угнана в Германію на каторжні роботи, і в 1945 році така повернулася. В сучасний мент працює в Опішнянському Р.З.В. Про що й свідчимо. Голова с/р /підпис/ Секретар /підпис/»⁹⁹.

У висновку фільтраційної комісії від 25.01.1948 року зазначено, що «из материалов проверочно-фильтрационного дела» «найдено, что при фильтрации компматериалов на Бородай А. А. не добыто». Було ухвалено рішення «фильтрационное дело сдать в 1-й спецотдел УМВД по Полтавской области для хранения в архиве». Під висновком стоять підписи голови комісії – начальника Опішнянського РВ МВС, капітана та членів комісії – начальника Опішнянського РВ МДБ, старшого лейтенанта та заступника начальника Опішнянського РВ МВС, лейтенанта¹⁰⁰.

Справу Горпини Бородай було піддано перевірці 1955 року. У висновку зазначено: «Архивное ф. д. №40162 пересмотрено в соответствии с приказом КГБ при СМ СССР №00750 и оставлено для дальнейшего хранения в архиве в фонде секретного делопроизводства, со снятием (нерозбірливо. – В. М.) лица»¹⁰¹.

Фільтраційна справа Оксани Антонівни Лещенко

01.08.1946 року в Опішньому уповноважений Опішнянського районного відділення МВС Мартяш провів допит Оксани Лещенко:

– Расскажите, Лещенко, при оккупации м. Опoшня где жили, чим занимались, служили ли вы или с ваших роственников в немецких властях, а также полиции, жандармерии? Когда, в каком году, числа, месяца вы уехали в Германию, добровольно уехали, насильно угнали? В каких городах были, где работали? Какую занимали должность? Подвергались ли вы в Германии допросам, арестам, где, когда и за что?

– По существу заданных мне ряд вопросов объясняю, при оккупации немцами м. Опoшня я проживала в с. М-Будища, в сво́й родной сестры, Ващенко Мария Антоновна, ничим не занималась, нигде не работала, в немецких властях, полиции, жандармерии как я, а также с моих родственников, никто не служил, 16 ноября 1942 года насильно была угнана в Германию, отправлял меня староста сельуправи Жадан Прохор Васильевич, а знали нас полицей Барабаш Иван Филипович и Бидаш Павел Петрович, Чабан Михаил. Были они в немецко-полицейской форме, погрузили меня в г. Полтаве в поезд и сопроводжали нас до гор.Киева. Находилася я увесь период в Германии – г. Берлине. Работала на Телифанкиной фабрике, в должности изготовителя пороховой серы. И на этой фабрике я проработала с 9-го декабря 1942 г. по 27 апреля 1945 г. Освободили меня красные войска. Арестам и допросам я никогда не подвергалась, а также и судимости. С моих родственников были в Германии Федoша Явдокия Йосифовна в гор. Менден, где работала, я не знаю. Вторая племянница тоже была в Германии, в гор. Бамберг, где работала, тоже не знаю. С моих родственников в загранице никого нету. Со мною работали на фабрике Телефанкина такие гр-не уроженцы с. М-Будища Бородай Горпина Опанасовна, Гава Анна Григоровна, Захарченко Парасковья Трофимовна, Крипак Мария Филиповна, Ковпак Александра Александровна, Омельяненко Мария, отчество не знаю, Тягун Мария, отчества не знаю. Эти гр-не со мною работали¹⁰².

Слова про те, що Оксана Лещенко була звільнена червоними військами, підкреслено олівцем.

З відповідної анкети для громадян, що повернулися в СРСР, зокрема, довідуємось, що Оксана Лещенко народилася 06.02.1920 року. Членом партії чи комсомолу не була. Освіта середня. 1939 року закінчила Полтавську фармацевтичну школу. Спеціальність – фармацевт. Не судима. Працювала в аптеці фармацевтом: спочатку в Гребінківському районі (по закінченню навчання й до кінця травня 1941 року), а потім у Решетилівському районі (до початку вересня 1941 року). З 09.12.1942 по 27.04.1945 року працювала в Берліні, «р-н. Моабит» – «Телефанкина фабрика», «изготовитель пороховой серы», проживала «лагер. №44». У графі «Фамилия предпринимателя» зазначено «Сидо. нач. уехал». З 27.04.1945 по 06.07.1946 року служила у військовій частині польова пошта 54790. 17.07.1946 року була демобілізована. Серед близьких родичів зазначено: батько Антон Ілліч Лещенко, 50 років, помер 1922

року; мати Анастасія Іванівна, 72 роки, домогосподарка; брат Данило, 55 років, завгосп у колгоспі «*XI-річчя КНС*»; сестра Марія Вашченко, 37 років, рядова в колгоспі «*XI-річчя КНС*»; сестра Ганна Письменна, 49 років, рядова в колгоспі «*XI-річчя КНС*». Всі названі проживали в Малих Будищечках. Сестра Анастасія, 43 роки, працює в колгоспі «*Шлях до комунізму*», жила в Опішньому. Серед тих, хто може підтвердити інформацію з анкети «а) за время пребывания в армии; б) за время пребывания на советской оккупированной территории; в) за время пребывания за границей», названо Ганну Григорівну Гаву – перебувала в РСЧА, Івана Хомича Донця – працював у колгоспі «*XI-річчя КНС*», Горпину Опанасівну Бородай – працювала в райземвідділі. У графі «*Куда опрашиваемый хочет ехать и что делать*» зазначено м. Харків, на навчання у фармацевтичному інституті. До переліку всіх наявних документів увійшла «*Справка фильтрационного пункта. Сдана в Опoшнянское РО МВД 20 июля 1946 г. Справка в/части п/п 54790*»¹⁰³.

Дані цієї анкети щодо родичів Оксана Лещенко подала з помилками. Як зазначено в попередньому підрозділі, в подвірних документах середини 1920-х років її батько Антон Лещенко записаний як голова своєї сім'ї, і йому 53 роки. Тож інформація з анкети є неправильною. Окрім того, її братові Данилові станом на 1946 рік було 49, а не 55 років, а сестрі Ганні – 43, а не 49 років.

Окремі дані з вищезгаданої анкети відрізняються від зафіксованих у реєстраційному листі, заповненому 20.12.1945 року ще в Німеччині, на фільтраційному пункті в м. Шверін. У ньому зазначено рік народження 1919-й, освіта – вища, місце народження й проживання – Опішне. Назву фабрики, на якій Оксана Лещенко працювала в Німеччині, заповнювач анкети лейтенант Левічев записав із її слів як «*Телефенкан*». Реєстраційний лист перевірів голова реєстраційної комісії НКВС СРСР. Після цього на Оксану Лещенко було заповнено відповідну реєстраційну карточку за підписом лейтенанта Левічева. У карточці назву фабрики записано в дещо іншому варіаті – «*Телефункен*». Також там зазначено рішення фільтраційної комісії: «*направитъ на местожительство*», а також, що «*личное дело направлено в МВД по Полтавской области*». Оксані Лещенко було видано посвідчення про направлення на постійне місце проживання. У ньому, зокрема, зазначено, що після прибуття із м. Берлін після звільнення Червоною армією, вона з 15.08 по 10.12.1945 року утримувалася в «*г. Шверин №26 проверочно-фильтрационном пункте НКВД СССР и следует к избранному месту жительства Полтавская*

обл. м. Опoшня. Удoстoвереннe пo прїeздe к мeстy житeльствa дoлжнo бeть сдaнo в мeстнїй oргaн НКВД длїa пoлучeння вїдa нa житeльствo». Кїнцeвий тeрмін дїї пoсвїдчeння – 20.02.1946 рoкy. Нa пoсвїдчeннї стoїть пeчaткa КПП «Въезд - Брeст», нa якїй зaзнaчeнo дaтy – 16.06.46. Нa звoрoтї пoсвїдчeння зрoблeнo нaдпїс «Прїблy 17 июля 46 г. с Гeрмaншї»¹⁰⁴.

У дoвїдцї вїд 18.01.1948 рoкy Мaлoбудїщaнськa сїльськa рaдa тaк oхaрaктeрїзувaлa Oксaнy Лeщeнкo (мoвy oрїгїнaлу збeрeжeнo):

«Хaрaктeрїстїкa

Дaнa М-Будїщaнськoю с/рaдoю нa Лeщeнкo Oксaнy Aнтoнoвнy 1920 р. нaрoджeння урoджeнкa сeлa М-Будeця Oпїшнїaнськoгo рaйoнa, вїхoжeнкa сїмї сeлїaнїнa сeрeднїaкa. Бaтькї дo рeвoлюцїї і пїсля рeвoлюцїї зaнїмaлїся с-гoспoдaрствoм. В чaс oкyпaцїї Лeщeнкo O. A. прaцyoвaлa нa рїзнїх с-г рoбoтaх. В 1942 рoцї узнaнa в Нїмeччїнy і в 1945 рoцї пoвeрнyлaся. В сyчaснїй мeнт вїйшлa зaмуж і прoжївaє в г. Мoсквa. Прo щo ї свїдчїмo. Гoлoвa с/р /пїдпїс/ Сeкрeтaр /пїдпїс/»¹⁰⁵.

У вїснoвкy фїльтрaцїйнoї кoмїсїї вїд 25.01.1948 рoкy зaзнaчeнo, щo «из мaтeрїaлoв, прoвeрoчнo-фїльтрaцїoннoгo дeлa вїднo, щo Лeщeнкo Ксeнїя Aнтoнoвнa, прїбывшaя к мeстy пoстoяннoгo мeстa житeльствa в с. М-Будeця Oпoшнїaнськoгo рaйoнa в 1945 гoдy, и нaйдeнo, щo прї фїльтрaцїї кoмпрмaтeрїaлoв нa Лeщeнкo К. A. нe дoбyтo». Бyлo ухвaлeнo рїшeння «фїльтрaцїoннe дeлo сдaть в 1-ї спeцoтдeл УМВД пo Пoлтaвскoї oблaстї длї хрaнeння в aрхївe». Пїд вїснoвкoм стoять пїдпїсї гoлoвї кoмїсїї – нaчaльнїкa Oпїшнїaнськoгo РВ МВС, кaпїтaнa тa члeнїв кoмїсїї – нaчaльнїкa Oпїшнїaнськoгo РВ МДБ, стaршoгo лeйтeнaнтa тa зaстyпнїкa нaчaльнїкa Oпїшнїaнськoгo РВ МВС, лeйтeнaнтa¹⁰⁶.

Спрaвy Oксaнї Лeщeнкo пeрeвїрeнo 1955 рoкy. «Aрхївнoє ф. д. №40162 пeрeсмoтрeнo в сooтвeтствїї с прїкaзoм КГБ прї СМ СССР №00750 и oстaвлeнo длї дaльнeшeгo хрaнeння в aрхївe в фoндe сeкрeтнoгo дeлoпрoїзвoдствa, сo снятїeм [...] лїцa»¹⁰⁷.

Пoвoєннe життя мeшкaнцїв Чирвїнoї вyлїчкї бyлo вaжкїм, як і длї рeштї oднoсeльцїв. Дoвoдїлoся прaцyoвaтї вїд зoрї дo зoрї зa трудoднї в мїсцeвoмy кoлгoспї імeнї ХІ-рїччя КНС. Прo тe, хтo з нїх дe, як і кїм прaцyoвaв y кoлгoспї, мoжнa чaсткoвo дoвїдaтїся з прoтoкoлїв зaсїдaнь прaвлїння кoлгoспy тa зaгaльнїх збoрїв члeнїв кoлгoспy. Дeтaльнїшe прo цe їтїмeться в oднoмy з нaстyпнїх рoздїлїв кнїгї.

* * *

Поступово життя налагоджувалося. Мешканці Чирвиної вулички, як й інші жителі нашого села, ставали жити заможніше. Люди перебудовували свої хати й господарські будівлі, на зміну дахам під соломом прийшли вкриті залізом і шифером. Стіни будинків обкладали цеглою або ж оббивали шалівкою. На початку 1970-х років мої батьки збудували новий цегляний будинок. Цей достаток давався важкою повсякденною працею. Окрім роботи в колгоспі, доводилося працювати багато й у домашньому господарстві. В кожного була чимала грядка, де традиційно вирощували багато картоплі. Її продаж давав щоосені додатковий прибуток у бюджет кожної сім'ї. Для цього гуртувалися по кілька чоловік, виписували в колгоспі вантажівку й везли картоплю на базар у Полтаву. Майже кожен тримав одне-двоє поросят, яких різали, зазвичай, взимку. Розводили кролів. Була й різна домашня птиця: кури, гуси, качки, індики. Баба «Петриха» тримала овець, а ми (Міщанини) та Півньови – кіз. У кожного був свій садок, де росли яблука, груші й сливи. Останні возили продавати, як і картоплю, або ж здавали заготівельникам. Ну, і який же сад без сушні! Вони були майже в кожному дворі – і в нас, і в Півньових, і в Кирила Лисенка, і в Лещенків, і в баби «Каленички», і в Омельченків. Там сушили дари садів. Збут сухофруктів, які користувалися популярністю на базарах, також давав додаткові прибутки.

Йшли роки й десятиліття. Змінювалися історичні епохи, змінювалися покоління людей, змінювалися й мешканці Чирвиної вулички. Корінні жителі вибували в інші місця проживання, відходили за межу вічності, а з їх відходом пустіли і їхні оселі. Окремі з них оживали вже завдяки пересенцям із різних куточків України – не лише близьких, а й далеких. Це стосується колишніх хат Оксани Лисенко, Явдохи Дубинки, Марфи Омельченко, Кирила Лисенка, Сави Бородая. А інші зникали. З тих, які я ще пам'ятаю, немає вже нині хат і обійсть Марини Кирячок, Таранів, баби «Панасихи», Лещенків, Мокляків. Пусткою стоїть нині й колишня «Чирвина» хата.

І все ж новітня історія Чирвиної вулички продовжується.

¹ Зарецкий И. А. Гончарный промысел в Полтавской губернии. – Полтава : Типо-литография Л. Фришберга, 1894. – 3 нел., II, 126, XXIII, VI, II с.

² Спогади Герасименка Андрія Никифоровича, 1914 р. н. Малі Будища. 1994 // Приватний архів Віктора Міщанина.

³ Спогади Шулика Миколи Мусійовича, 1909 р. н. Малі Будища. 1995 // Приватний архів Віктора Міщанина.

- ⁴ Спогади Лисенко Параски Петрівни, 1913 р. н. Малі Будища. 2002 // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ⁵ Архівно-кримінальна справа Лисенка Опанаса Корнійовича № 11434-с // Архів Управління СБУ в Полтавській області.
- ⁶ Там само.
- ⁷ Там само.
- ⁸ Там само.
- ⁹ Там само.
- ¹⁰ Там само.
- ¹¹ Репресивні заходи радянського тоталітарного режиму в галузі традиційного гончарства України (1930-ті – 1950-ті роки). – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – 736 с.
- ¹² Лист із Управління федеральної міграційної служби Росії по Алтайському краю до Віктора Міщанина від 17.04.2006 року // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ¹³ Архівно-кримінальна справа Капніса Митрофана Антоновича № 15524-с // Архів Управління СБУ в Полтавській області.
- ¹⁴ Там само.
- ¹⁵ Архівно-кримінальна справа Гарбуза Платона Степановича № 6162-с // Архів Управління СБУ в Полтавській області.
- ¹⁶ Спогади Лисенко Насті Андріївни, 1944 р. н. Полтава. 2008 // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ¹⁷ Спогади Півньової Марії Данилівни, 1926 р. н. Малі Будища. 2004 // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ¹⁸ Лист жительки смт. Диканька Ротач Ольги Михайлівни до Віктора Міщанина від 28.01.2003 // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ¹⁹ Книга скорботи Зінківщини. – Полтава: ТОВ «Видавництво «Інтер Графіка», 2010. – С. 492.
- ²⁰ Зарецкий И. А. Гончарный промысел в Полтавской губернии. – Полтава : Типо-литография Л. Фришберга, 1894. – С. 21.
- ²¹ Спогади Лисенко Параски Андріївни, 1914 р. н. Полтава. Середина 1990-х // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²² Спогади Лисенко Параски Петрівни, 1913 р. н. Малі Будища. 2002 // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²³ Спогади Федосії Григорія Васильовича, 1930 р. н. Опішне. 2004 // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²⁴ Спогади Лисенко Насті Андріївни, 1944 р. н. Полтава. 2008 // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²⁵ Там само.
- ²⁶ Там само.
- ²⁷ Спогади Окари Федори Сергіївни, 1930 р. н. Опішне. 2008 // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²⁸ Спогади Шулика Миколи Мусійовича, 1909 р. н. Малі Будища. 1995 // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²⁹ Спогади Півньової Марії Данилівни, 1926 р. н. Малі Будища. 2004 // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ³⁰ Там само.

- ³¹ Там само.
- ³² *Фильтрационное дело репатрианта Бородай Агрепина Афанасьевна // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 9106. – Оп. 1. – Спр.10078.*
- ³³ *Ааронский Н. В. Профессиональные занятия населения Полтавской губернии. По данным подворной переписи 1910 года. – Полтава: Типо-литография Т-ва Печатного Дела, 1916. – С. 99-100.*
- ³⁴ Там само. – С. 101-102.
- ³⁵ *Спогади Шиян Тетяни Степанівни, 1918 р. н. Малі Будища. 2009 // Приватний архів Віктора Міщанина.*
- ³⁶ Там само.
- ³⁷ *Протоколи засідання правління і загальних зборів колгоспів. 1946 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 40.*
- ³⁸ *Спогади Шиян Тетяни Степанівни, 1918 р. н. Малі Будища. 2009 // Приватний архів Віктора Міщанина.*
- ³⁹ *Спогади Півньової Марії Данилівни, 1926 р. н. Малі Будища. 2004 // Приватний архів Віктора Міщанина.*
- ⁴⁰ *Книга скорботи Зіньківщини. – Полтава : ТОВ «Видавництво «Інтер Графіка», 2010. – С. 493.*
- ⁴¹ *Спогади Омельченко Марфи Іванівни, 1927 р. н. Малі Будища. 2007 // Приватний архів Віктора Міщанина.*
- ⁴² *Спогади Півньової Марії Данилівни, 1926 р. н. Малі Будища. 2004 // Приватний архів Віктора Міщанина.*
- ⁴³ Там само.
- ⁴⁴ *Дело Полтавской окружной по выборам в учредительное собрание комиссии // Державний архів Полтавської області. – Ф. 1066. – Оп. 1. – Спр. 44. – Арк. 121.*
- ⁴⁵ *Списки осіб позбавлених виборчих прав по сільрадах Полтавської округи за 1923 рік // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 363. – Оп. 4. – Спр. 1. – Арк. 164.*
- ⁴⁶ *Організація колгоспу в с. Малі Будища (із спогадів старих колгоспників). Письмова робота з історії учениці 10-А класу Безрук Ніни. 1964–1965 роки // Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішньому, Національний архів українського гончарства. – Ф. 13. – Оп. 3. – Од. зб. 256.*
- ⁴⁷ *Спогади Півньової Марії Данилівни, 1926 р. н. Малі Будища. 2004 // Приватний архів Віктора Міщанина.*
- ⁴⁸ Там само.
- ⁴⁹ Там само.
- ⁵⁰ Там само.
- ⁵¹ Там само.
- ⁵² *Спогади Сулим Євдокії Йосипівни, 1925 р. н. Опішне. 2008 // Приватний архів Віктора Міщанина.*
- ⁵³ *Фильтрационное дело репатрианта Леценко Оксаны Антоновны // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 9106. – Оп. 6. – Спр. 1991.*
- ⁵⁴ *Спогади Сулим Євдокії Йосипівни, 1925 р. н. Опішне. 2008 // Приватний архів Віктора Міщанина.*
- ⁵⁵ *Папка документів по підписки на Державну воєнну позику по М-Будищанській*

- с/раді // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 1.
- ⁵⁶ Там само. – С. 2.
- ⁵⁷ Оправдовуючі документи про збір готівки на танкову колону «Визволена Полтавщина» по М-Будищанській с/раді // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 7.
- ⁵⁸ Акти про нанесені збитки німецькими загарбниками // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 396. – Оп. 1. – Спр. 13. – Арк. 250.
- ⁵⁹ Там само. – Арк. 249.
- ⁶⁰ Там само. – Арк. 252.
- ⁶¹ Там само. – Арк. 257.
- ⁶² Погосподарські книги с. Малі Будища. 1944–1946 // Архів Малобудищанської сільської ради.
- ⁶³ Протоколи виконкому Глинської сільської ради за 1944 рік // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 317. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 2.
- ⁶⁴ Там само. – Арк. 8.
- ⁶⁵ Там само. – Арк. 10.
- ⁶⁶ Різні листування. Глинська сільська рада. 1944 рік // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 317. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 92.
- ⁶⁷ Книга Пам'яті України. Полтавська область: Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район. – Полтава : Полтавський літератор, 1996. – С. 538.
- ⁶⁸ ОБД Меморіал // <http://www.obd-memorial.ru>
- ⁶⁹ Спогади Омельченко Марфи Іванівни, 1927 р. н. Малі Будища. 2007 // Приватний архів Віктора Мищанина.
- ⁷⁰ Книга Пам'яті України. Полтавська область: Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район. – Полтава : Полтавський літератор, 1996. – С. 538.
- ⁷¹ ОБД Меморіал // <http://www.obd-memorial.ru>
- ⁷² Книга Пам'яті України. Полтавська область: Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район. – Полтава : Полтавський літератор, 1996. – С. 542.
- ⁷³ Там само. – С. 542
- ⁷⁴ ОБД Меморіал // <http://www.obd-memorial.ru>
- ⁷⁵ Книга Пам'яті України. Полтавська область : Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район. – Полтава Полтавський літератор, 1996. – С. 540.
- ⁷⁶ Там само. – С. 540.
- ⁷⁷ Лист Кирила Лисенка з Німеччини в Малі Будища // Державний архів Полтавської області. – Ф. 4091. – Оп. 1. – Спр. 1309.
- ⁷⁸ Лист Миколи Півнюова з Німеччини в Малі Будища // Там само.
- ⁷⁹ Лист Горпини Бородай із Німеччини в Малі Будища // Там само.
- ⁸⁰ Спогади Омельченко Марфи Іванівни, 1927 р. н. Малі Будища. 2007 // Приватний архів Віктора Мищанина.
- ⁸¹ Лист Любові Кононенко з Німеччини в Малі Будища // Державний архів Полтавської області. – Ф. 4091. – Оп. 1. – Спр. 1309.
- ⁸² Лист Оксани Ветошки з Німеччини до Оксани Ветошки в Малі Будища // Там само.
- ⁸³ Личное фильтрационное дело репатрианта Лисенко Кирилл Михайлович, 1902

- г. /// Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 9106. – Оп. 6. – Спр. 5047.
- ⁸⁴ Там само.
- ⁸⁵ Там само.
- ⁸⁶ Там само.
- ⁸⁷ Там само.
- ⁸⁸ Личное фильтрационное дело репатрианта Лещенко Мария Даниловна, 1926 г. // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 9106. – Оп. 6. – Спр. 1998.
- ⁸⁹ Там само.
- ⁹⁰ Там само.
- ⁹¹ Там само.
- ⁹² Личное фильтрационное дело репатрианта Пивнев Николай Сергеевич, 1923 г. // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 9106. – Оп. 9. – Спр. 4337.
- ⁹³ Там само.
- ⁹⁴ Там само.
- ⁹⁵ Там само.
- ⁹⁶ Фильтрационное дело репатрианта Бородай Агрепины Афанасьевны // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 9106. – Оп. 1. – Спр. 10078.
- ⁹⁷ Там само.
- ⁹⁸ Там само.
- ⁹⁹ Там само.
- ¹⁰⁰ Там само.
- ¹⁰¹ Там само.
- ¹⁰² Фильтрационное дело репатрианта Лещенко Оксаны Антоновны // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 9106. – Оп. 6. – Спр. 1991.
- ¹⁰³ Там само.
- ¹⁰⁴ Там само.
- ¹⁰⁵ Там само.
- ¹⁰⁶ Там само.
- ¹⁰⁷ Там само.

Частина Чирвиної вулички
в напрямку із села до шляху
біля колишньої хати пічника
Миколи Дубинки.
Малі Будищечки, Полтавщина.
Квітень 2006. Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Розділ II

СЛОВНИК
ГОНЧАРІВ,
МАЛЮВАЛЬНИЦЬ
ТА ПІЧНИКІВ
ЧИРВИНОЇ ВУЛИЧКИ

БОРОДАЙ САВА ЙОСИПОВИЧ

Народився 1892 року в с. Малі Будищечки Заїченської волості (нині – Малобудищанської сільради) Зіньківського повіту (нині – Зіньківського району) Полтавської губернії (нині – Полтавської області). Помер 01.01.1971 року. Похований у Малих Будищечках.

По-вуличному прозивали «*Коновал*».

Окрім будівництва груб та варистих печей, робив горна для випалювання глиняних виробів, а також чоботарював. У другій половині 1940-х років працював на колгоспному цегельному заводі в Хижняківці. 1932 року вступив до колгоспу імені XI-річчя КНС.

Його сім'я станом на середину 1920-х років: дружина Серафима Степанівна (1898 р. н.), дочка Ганна (1923 р. н.), син Петро (1925 р. н.).

На початок 1940-х років сім'я мала такий склад: дружина Серафима; діти: Петро, Уляна (1930 р. н.), Ганна (1937 р. н.), Михайло (1941 р. н.).

У роки Другої світової війни був на фронті (1943–1945). Нагороджений медаллю «*За победу над Германией*».

Бібліографія:

Міщанин Віктор. *Кустарі-цегельники та пічники сіл Малі Будища, Глинське, Хижняківка і Старі Млини // Українське Гончарство : Національний культурологічний щорічник. За роки 1996–1999. – Опішне : Українське Народознавство, 1999. – Кн. 4. – С. 97, 98.*

Міщанин Віктор. *Північна група малих осередків гончарства Опішненського гончарного району (друга половина XIX–XX століття). – Опішне : Українське Народознавство, 2005. – С. 173, 201, 206, 290.*

Міщанин В. *Колишній гончарній вулиці повернуто її історичну назву // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 11. – 24 березня. – С. 3.*

Інформатори: Жилавець Микола Сергійович (1937 р. н.), Шулик Микола Мусійович (1909 р. н.).

ДУБИНКА МИКОЛА ПАВЛОВИЧ

Народився 1903 року в с. Малі Будищечки Заїченської волості (нині – Малобудищанської сільради) Зіньківського повіту (нині – Зіньківського району) Полтавської губернії (нині – Полтавської області). Загинув у листопаді 1943 року на фронті Другої світової війни. Місце поховання невідоме.

Жив і пічкував у с. Малі Будищечки. 1931 року вступив до колгоспу імені XI-річчя КНС.

Його сім'я станом на середину 1920-х років: дружина Явдоха Калениківна (1902 р. н.), теща Параска Федорівна Лисенко (1860 р. н.).

Згодом мав дочку Ганну (1935 р. н.). Інші діти, що народилися раніше, померли малими.

У 1943 році був мобілізований на фронт. Рядовий.

Бібліографія:

Книга Пам'яті України. Полтавська область: Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1996. – С. 538.

Мищанин Віктор. Кустарі-цегельники та пічники сіл Малі Будища, Глинське, Хижняківка і Старі Млини // Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник. За роки 1996-1999. – Опішне: Українське Народознавство, 1999. – Кн. 4. – С. 99, 100.

Мищанин Віктор. Північна група малих осередків гончарства Опішненського гончарного району (друга половина XIX–XX століття). – Опішне: Українське Народознавство, 2005. – С. 201, 291.

Мищанин В. Колишній гончарній вулиці повернуто її історичну назву // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 11. – 24 березня. – С. 3.

Інформатор: Дубинка Ганна Миколаївна (1935 р. н.).

ЛИСЕНКО АНДРІЙ ЄЛИСЕЙОВИЧ

Народився 1913 року в с. Малі Будищечки Заїченської волості (нині – Малобудищанської сільради) Зіньківського повіту (нині – Зіньківського району) Полтавської губернії (нині – Полтавської області). Загинув 30.09.1943 року на фронті Другої світової війни. Місце поховання невідоме.

Гончарювати навчився в батька, який був малобудищанським гончарем. 1932 року вступив до місцевого колгоспу імені XI-річчя КНС, продовжуючи у вільний час гончарювати. Мав власне горно.

Його родина станом на середину 1920-х років: батько Єлисей Федорович (1885 р. н.), мати Онисія Федорівна (1883 р. н.), сестри Явдоха (1909 р. н.), Одарка (1916 р. н.), Наталка (1918 р. н.), Марія (1922 р. н.).

1935 року одружився. Потім служив у армії. Після демобілізації випалив одне горно й більше не гончарював удома. Працював гончарем в Опішнянській артілі «Художній керамік» до початку німецько-радянської війни. 1941 (за іншими даними – 1943) року був мобілізований на фронт. Рядовий.

Його сім'я: дружина Параска Андріївна (1914 р. н.), син Андрій (1939 р. н.), дочка Настя (1944 р. н.).

Бібліографія:

Книга Пам'яті України. Полтавська область: Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район. – Полтава: Полтавський літератор, 1996. – С. 540.

Міщанин Віктор. Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки. Матеріали до Національного словника «Українські гончарі». Книга 1. – Опішне : Українське Народознавство, 1999. – С. 69, 158, 159, 166, 319, 343.

Міщанин Віктор. Північна група малих осередків гончарства Опішненського гончарного району (друга половина XIX–XX століття). – Опішне : Українське Народознавство, 2005. – С. 94, 110, 292.

Міщанин В. Д. Лисенки // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : У 12 томах. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015. – Т. 9 : Образотворче і декоративне мистецтво. – Кн. 1 : А-Л. – С. 710.

Міщанин В. Колишній гончарній вулиці повернуто її історичну назву // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 11. – 24 березня. – С. 3.

Інформатори: Герасименко Андрій Никифорович (1914 р. н.), Лисенко Параска Андріївна (1914 р. н.).

ЛИСЕНКО ЄЛИСЕЙ ФЕДОРОВИЧ

Народився 1885 року в с. Малі Будищечки Заїченської волості (нині – Малобудищанської сільради) Зіньківського повіту (нині – Зіньківського району) Полтавської губернії (нині – Полтавської області). Помер під час Голодомору 1932–1933 років. Похований у Малих Будищечках.

До 1930-х років був кустарем. 1932 року сім'я вступила до колгоспу імені XI-річчя КНС. Горщечник. Виготовляв різноманітний неполив'яний посуд, який збував у навколишніх селах і хуторах. Мав власне горно.

Гончарями були в Малих Бушечках син Андрій (1913–1943), а в Хижняківці зять Шаблій Федір Андрійович (1905–1943).

Бібліографія:

Міщанин Віктор. Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки. Матеріали до Національного словника «Українські гончарі». Книга 1. – Опішне : Українське Народознавство, 1999. – С. 9, 158, 159, 319, 343.

Міщанин Віктор. Гончарні осередки Малобудищанської сільської ради в період Голодомору 1932–1933 років // Голос Зіньківщини. – 2004. – № 8. – 28 січня. – С. 3.

Міщанин Віктор. Гончарні осередки Малобудищанської сільської ради в період Голодомору 1932–1933 рр.: сторінки історії // Полтавський краєзнавчий музей: Збірник наукових статей 2004 р. – Полтава : Видавниче агентство «Дивосвіт», 2005. – С. 129.

Міщанин Віктор. Північна група малих осередків гончарства Опішненського гончарного району (друга половина XIX–XX століття). – Опішне : Українське Народознавство, 2005. – С. 217, 292.

Вічна пам'ять померлим під час Голодомору 1932–1933 рр. у с. Малі Будища Малобудищанської сільської ради // Голос Зіньківщини. – 2007. – № 8. – 31 січня. – С. 2.

Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава : Оріяна, 2008. – С. 186.

Мищанин Віктор. Малобудищанське колгоспне гончарство (1930-ті – 1950-ті роки). – Миргород : Видавництво «Миргород», 2010. – С. 4.

Книга скорботи Зіньківщини. – Полтава : ТОВ «Видавництво «Інтер Графіка», 2010. – С. 479.

Репресивні заходи радянського тоталітарного режиму в галузі традиційного гончарства України (1930-ті – 1950-ті роки). – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2013. – С. 18, 76, 78, 80, 83, 715.

Мищанин В. Д. Лисенки // Полтавіка. Полтавська енциклопедія: У 12 томах. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015. – Т. 9 : Образотворче і декоративне мистецтво. – Кн. 1 : А-Л. – С. 710.

Мищанин В. Колишній гончарній вулиці повернуто її історичну назву // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 11. – 24 березня. – С. 3.

Інформатор: Герасименко Андрій Никифорович (1914 р. н.)

МІЩАНИН (БЕЗРУК) ВІРА ІВАНІВНА

Народилася 21.09.1939 року у х. Безруки Малобудищанської сільської ради Опішнянського (нині – Зіньківського) району Полтавської області.

Померла 31.05.2009 року. Похована у Малих Будищечках Малобудищанської сільської ради Зіньківського району Полтавської області.

З 1962 року проживала в с. Малі Будищечки. В молоді літа працювала в колгоспі імені Жданова (згодом – «Прогрес»). Упродовж 1973–1978 років працювала доглядальницею посуду в цеху № 2 Опішнянського заводу «Художній керамік», а потім стала малювальницею. Малювати навчалася як самотужки, спостерігаючи за роботою досвідчених майстрів, так і в Ганни Котлік. Тринадцять років займалася оздобленням різноманітних глиняних виробів – за цей час розмалювала тисячі ваз, глечиків, куманців, серветниць, горщиків, макітер, квітників, дитячих іграшок тощо. 1991 року вийшла на пенсію.

Бібліографія:

Щоб горно не згасло: науково-популярний фільм. – Студія «Укртелефільм». – 1988. Автори: В. Деркач та інші. – 30 хв.

Мищанин Віктор. Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки. Матеріали до Національного словника «Українські гончарі». Книга 1. – Олішне : Українське Народознавство, 1999. – С. 9, 130, 164, 165, 166, 343.

Олійник Н. Із родоводу гончарів // Зоря Полтавщини. – 1999. – № 76. – 19 травня. – С. 3.

Олійник Н. Мов родинне свято, на щедрість багате // Молода громада. – 1999. – 23 квітня. – С. 8.

Міщанин Віктор. Хутори ви мої, хутори... Минуле та сьогодні хуторів Безруки і Хижняківка. Літературно-наукове видання. – Полтава : Верстка, 2002. – С. 5, 8, 65, 91, 99, 100, 135-137, 139-141, 178-180, 183, 184, 192-194, 196, 197, 199, 201, 204-206, 215, 218, 236, 241, 250, 251, 256, 259, 262, 265, 276-278, 280, 290, 298, 302, 303, 308, 330, 361, 370, 373, 394, 397.

Міщанин Віктор. Північна група малих осередків гончарства Опішненського гончарного району (друга половина XIX – XX століття). – Опішне : Українське Народознавство, 2005. – С. 175, 292.

Міщанин Віктор. Храми землі нашої: Церква Преображення Господнього у Глинському. – Полтава : Гротеск, 2008. – С. VII.

Зустрілися з виборцями // Голос Зіньківщини. – 2008. – № 35. – 7 травня. – С. 2.

Міщанин Віктор. Озираючись у минуле, згадуючи пройдене, підсумовуючи зроблене... – Миргород : Видавництво «Миргород», 2012. – С. 20, 21, 23-25, 27-29, 31, 44, 58, 97, 103, 109, 111, 116, 119, 120.

Анненкова Алла. До витоків // Дачник +. – 2014. – № 37. – Вересень. – С. 1.

Міщанин В. Д. Міщанин Віра Іванівна // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : У 12 томах. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015. – Т. 9 : Образотворче і декоративне мистецтво. – Кн. 2 : М-Я. – С. 85, 86.

Міщанин В. Колишній гончарній вулиці повернуто її історичну назву // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 11. – 24 березня. – С. 3.

Інформатор: Міщанин Віра Іванівна (1939 р. н.).

МОКЛЯК ІВАН ЮХИМОВИЧ

Народився 02.07.1921 року в с. Малі Будищечки Заїченської волості (нині – Малобудищанської сільради) Зіньківського повіту (нині – Зіньківського району) Полтавської губернії (нині – Полтавської області). Помер 1993 року. Похований у Опішньому Опішнянської селищної ради Зіньківського району Полтавської області.

Учасник Другої світової війни. Рядовий. У липні-серпні 1941 року перебував у німецькому полоні в районі Бердичева. Після втечі з полону проживав на окупованій німцями території. Після повернення більшовиків, у вересні 1943 року, був знову мобілізований у Червону армію. Воював у складі Четвертого Українського фронту в ардивізіоні. Був поранений, втратив праве око.

Після повернення в Малі Будищечки працював конюхом у колгоспі імені XI-річчя КНС. З 1946 року мешкав у Опішньому. З 10.12.1953 по 19.03.1957 року гончарював у Опішнянській промартілі «Червоний гончар». З 23.03.1957 по 11.12.1960 року – їздовий в Опішнянській промартілі «Художній керамік». Опісля, до 22.02.1968 року працював

ліпником декоративних виробів у цеху №2 заводу «Художній керамік». Згодом працював двірником і охоронцем аж до виходу на пенсію у вересні 1980 року.

Бібліографія:

Мищанин В. Колишній гончарній вулиці повернуто її історичну назву // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 11. – 24 березня. – С. 3.

ОСТРОУШКО ІВАН ПИЛИПОВИЧ

Народився 1891 року в с. Малі Будищечки Заїченської волості (нині – Малобудищанської сільради) Зіньківського повіту (нині – Зіньківського району) Полтавської губернії (нині – Полтавської області).

Дата смерті та місце поховання невідомі.

По-вуличному прозивали «Чирва».

Гончарювати навчився в свого батька, який був малобудищанським гончарем. Гончарством займався до 1930 року, коли вступив до місцевого колгоспу імені XI-річчя КНС. Виготовляв різноманітний глиняний посуд, який збував у навколишніх селах і хуторах. Мав власне горно.

Його сім'я станом на 1937 рік: дружина Уляна Григорівна (1891 р. н.); діти: Палажка (1916 р. н.), Єлизавета (1918 р. н.), Іван (1921 р. н.) Марія (1924 р. н.), Йосип (1926 р. н.).

1940 року виїхав у Алтайський край.

Бібліографія:

Мищанин Віктор. Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки. Матеріали до Національного словника «Українські гончарі». Книга 1. – Опішне : Українське Народознавство, 1999. – С. 179, 345.

Мищанин Віктор. Гончарні осередки Малобудищанської сільської ради в період Голодомору 1932–1933 років // Голос Зіньківщини. – 2004. – № 8. – 28 січня. – С. 3.

Мищанин Віктор. Гончарні осередки Малобудищанської сільської ради в період Голодомору 1932–1933 рр.: сторінки історії // Полтавський краєзнавчий музей : Збірник наукових статей 2004 р. – Полтава : Видавниче агентство «Дивосвіт», 2005. – С. 130.

Мищанин Віктор. Північна група малих осередків гончарства Опішненського гончарного району (друга половина XIX–XX століття). – Опішне : Українське Народознавство, 2005. – С. 111, 292.

Мищанин Віктор. Малобудищанське колгоспне гончарство (1930-ті – 1950-ті роки). – Миргород : Видавництво «Миргород», 2010. – С. 4.

Репресивні заходи радянського тоталітарного режиму в галузі традиційного гончарства України (1930-ті – 1950-ті роки). – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2013. – С. 20, 23, 131, 167, 250, 258, 264, 266, 277, 717.

Міщанин В. Д. *Остроушко Іван Пилипович // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : У 12 томах. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015. – Т. 9 : Образотворче і декоративне мистецтво. – Кн. 2 : М-Я. – С. 179.*

Міщанин В. *Колишній гончарній вулиці повернуто її історичну назву // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 11. – 24 березня. – С. 3.*

Інформатор: Герасименко Андрій Никифорович (1914 р. н.).

ОСТРОУШКО ПИЛИП

Роки життя та місце народження невідомі. Похований, очевидно, у Малих Будищечках.

По-вуличному прозивали «Чирва».

Був малобудищанським гончарем. Виготовляв різноманітний глиняний посуд, який збував у навколишніх населених пунктах. Мав власний млин-вітряк.

Гончарем до 1930-го року в Малих Будищечках був його син Іван (1891 р. н.).

Бібліографія:

Міщанин В. *Колишній гончарній вулиці повернуто її історичну назву // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 11. – 24 березня. – С. 3.*

ЧУПРИНА ДАНИЛО

Народився, очевидно, у с. Малі Будищечки Заїченської волості (нині – Малобудищанської сільради) Зіньківського повіту (нині – Зіньківського району) Полтавської губернії (нині – Полтавської області). Дати народження та смерті невідомі. Похований, очевидно, у Малих Будищечках.

Виготовляв різноманітний глиняний посуд, який збував у навколишніх селах і хуторах.

Його сім'я: дружина Домнікія; сини – Хома (1881–1933), Іван (1887–?), Лука (1892–1959). Всі троє були малобудищанськими гончарями.

Бібліографія:

Міщанин Віктор. *Малобудищанський гончарський рід Чуприн // Український керамологічний журнал. – 2004. – № 4. – С. 107.*

Міщанин В. *Колишній гончарній вулиці повернуто її історичну назву // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 11. – 24 березня. – С. 3.*

Інформатор: Чуприна Іван Лукич (1940 р. н.).

ЧУПРИНА ІВАН ДАНИЛОВИЧ

Народився 1887 року в с. Малі Будищечки Заїченської волості (нині – Малобудищанської сільради) Зіньківського повіту (нині – Зіньківського району) Полтавської губернії (нині – Полтавської області). Дата смерті та місце поховання невідомі.

Гончарювати навчився в батька, який був малобудищанським гончарем. Виготовляв різноманітні глиняні вироби, як полив'яні так і теракотові, можливо й «мальовку». Збував їх у навколишніх населених пунктах. Мав власне горно.

На початку 1930-х років разом із сім'єю виїхав у Апшеронськ (Краснодарський край).

Гончарями в Малих Будищечках були рідні брати Хома (1881–1933) та Лука (1892–1959).

Бібліографія:

Мищанин Віктор. Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки. Матеріали до Національного словника «Українські гончарі». Книга 1. – Опішне : Українське Народознавство, 1999. – С. 232-234, 324, 349.

Мищанин Віктор. Малобудищанський гончарський рід Чуприн // Український керамологічний журнал. – 2004. – № 4. – С. 102-104, 106.

Мищанин В. Д. Розкопки гончарного горна першої третини ХХ ст. у Малих Будищах // Проблеми дослідження пам'яток Східної Європи : Матеріали II-ї Луганської міжнародної історико-археологічної конференції, присвяченої 85-річчю Луганського обласного краєзнавчого музею. – К. : Шлях, 2005. – С. 195-197.

Мищанин Віктор. Північна група малих осередків гончарства Опішненського гончарного району (друга половина ХІХ–ХХ століття). – Опішне : Українське Народознавство, 2005. – С. 4, 110, 172-175, 177, 294.

Мищанин В. Д. Малі Будища // Зіньківщина. Історичні нариси. – Полтава : Інтер Графіка, 2006. – С. 353.

Мищанин В. Д. Чуприни // Полтавіка. Полтавська енциклопедія : У 12 томах. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015. – Т. 9 : Образотворче і декоративне мистецтво. – Кн. 2 : М-Я. – С. 642.

Мищанин В. Колишній гончарній вулиці повернуто її історичну назву // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 11. – 24 березня. – С. 3.

Інформатори: Кабакова Мотрона Нестерівна (1914 р. н.), Федоша Григорій Васильович (1930 р. н.), Чуприна Іван Лукич (1940 р. н.).

ЧУПРИНА ЛУКА ДАНИЛОВИЧ

Народився 1892 року в с. Малі Будищечки Заїченської волості (нині – Малобудищанської сільради) Зіньківського повіту (нині – Зіньківського району) Полтавської губернії (нині – Полтавської області). Помер 01.02.1958 року. Похований у Малих Будищечках.

Гончарювати навчився в батька, який був малобудищанським гончарем. Після одруження жив у приймах, на іншій вулиці, де продовжував займатися гончарством. 1931 року вступив до місцевого колгоспу імені ХІ-річчя КНС, але у вільний час продовжував гончарювати до середини 1950-х років. В асортименті були різноманітні теракотові й полив'яні вироби, які міняли й продавали по навколишніх селах і хуторах, а також у Полтаві. У другій половині 1940-х років займався випалюванням цегли на колгоспній цегельні в Хижняківці.

Разом із дружиною Наталією Клімівною (1895 р. н.) мали таких дітей: Павла, Володимира (1920 р. н.), Анастасію (1923 р. н.), Марію (1926 р. н.), Віру, Катерину, Митрофана (1936 р. н.), Івана (1941 р. н.). Усі дочки померли під час Голодомору 1932–1933 років.

Гончарями в Малих Будищечках були рідні брати Хома (1881–1933) та Іван (1891–?). Син Володимир 1939 року закінчив Опішнянську школу майстрів художньої кераміки. Загинув на фронті в роки Другої світової війни. Гончарювати вмів і син Митрофан.

Бібліографія:

Міщанин Віктор. Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки. Матеріали до Національного словника «Українські гончарі». Книга 1. – Опішне : Українське Народознавство, 1999. – С. 232, 234, 324, 349.

Міщанин Віктор. Малобудищанський гончарський рід Чуприн // Український керамологічний журнал. – 2004. – № 4. – С. 101-107.

Міщанин Віктор. Північна група малих осередків гончарства Опішненського гончарного району (друга половина ХІХ – ХХ століття). – Опішне : Українське Народознавство, 2005. – С. 137, 249, 253, 273, 294.

Полтавіка. Полтавська енциклопедія: У 12 томах. – Полтава : ТОВ «АСМІ», 2015. – Т. 9: Образотворче і декоративне мистецтво. – Кн. 1 : А-Л. – С. 642.

Інформатор: Шулик Микола Мусійович (1909 р. н.), Чуприна Іван Лукич (1941 р. н.).

ЧУПРИНА ХОМА ДАНИЛОВИЧ

Народився 1881 року в с. Малі Будищечки Заїченської волості (нині – Малобудищанської сільради) Зіньківського повіту (нині – Зіньківського району) Полтавської губернії (нині – Полтавської області). Помер під час Голодомору 1932–1933 років. Похований у Малих Будищечках.

Гончарювати навчився в батька, який був малобудищанським гончарем. Після одруження жив на сусідній вулиці, де продовжував займатися гончарством.

Його сім'я: дружина Марія Луківна (1878 р. н.); діти: Трифон (1909 р. н.), Мусій (1910 р. н.), Іван (1912 р. н.), Ганна (1924 р. н.).

Гончарями в Малих Будищечках були брати Іван та Лука, а також син Мусій, який загинув на фронті під час Другої світової війни.

Бібліографія:

Мищанин Віктор. Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки. Матеріали до Національного словника «Українські гончарі». Книга 1. – Опішне: Українське Народознавство, 1999. – С. 232-234, 324, 349.

Мищанин Віктор. Гончарні осередки Малобудищанської сільської ради в період Голодомору 1932–1933 років // Голос Зіньківщини. – 2004. – № 8. – 28 січня. – С. 3.

Мищанин Віктор. Малобудищанський гончарський рід Чуприн // Український керамологічний журнал. – 2004. – № 4. – С. 101, 102.

Мищанин Віктор. Гончарні осередки Малобудищанської сільської ради в період Голодомору 1932–1933 рр.: сторінки історії // Полтавський краєзнавчий музей : Збірник наукових статей 2004 р. – Полтава : Видавниче агентство «Дивосвіт», 2005. – С. 130.

Вічна пам'ять померлим під час Голодомору 1932–1933 рр. у с. Малі Будища Малобудищанської сільської ради // Голос Зіньківщини. – 2007. – № 8. – 31 січня. – С. 2.

Національна книга пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років в Україні. Полтавська область / Упоряд. О. А. Білоусько, Ю. М. Варченко, В. О. Мокляк, Т. П. Пустовіт. – Полтава: Оріяна, 2008. – С. 187.

Книга скорботи Зіньківщини. – Полтава: ТОВ «Видавництво «Інтер Графіка», 2010. – С. 481.

Репресивні заходи радянського тоталітарного режиму в галузі традиційного гончарства України (1930-ті – 1950-ті роки). – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2013. – С. 18, 76, 78, 83, 718.

Полтавіка. Полтавська енциклопедія: У 12 томах. – Полтава: ТОВ «АСМІ», 2015. – Т. 9: Образотворче і декоративне мистецтво. – Кн. 1: А-Л. – С. 642.

Інформатор: Барабаш Якилина Никифорівна (1914 р. н.).

Сава Бородай (стоїть ліворуч).
Одеса. Початок 1900-х.
Фото Б. М. Лошакова.
Приватна збірка Володимира Жилавця
(Опішне)

Пічник Сава Бородай (стоїть праворуч)
під час служби в царській армії.
1910-ті роки.

Місце зйомки та автор фото невідомі.
Фото з статті: Міщанин Віктор.
Кустарі-цегельники та пічники сіл
Малі Будища, Глинське, Хижняківка
і Старі Млини // Українське Гончарство:
Національний культурологічний щорічник.
За роки 1996–1999. – Опішне: Українське
Народознавство, 1999. – Кн. 4. – С. 98

**Пічник Микола Дубинка
з дружиною Явдохою.**

Фотомонтаж 1950-х років із фотографій 1930-х років. Місця зйомок та автори фото невідомі. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішньому, Національний архів українського гончарства, інв. № 210

**Малобудищанські гончарі
Андрій Лисенко (сидить)
та Андрій Мокляк – «Сич»
(стоїть ліворуч).**

Опішне (?), Полтавщина. 1929.
Автор фото невідомий.
Національний музей-заповідник
українського гончарства
в Опішньому, Національний архів
українського гончарства, інв. № 559

**Гончар Андрій Лисенко
з дружиною Параскою
та сином Андрієм. 1941.**

Місце зйомки та автор фото невідомі.
Приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки)

**Малювальниця Віра Міщанин
за роботою
в Опішнянському заводі
«Художній керамік».
Опішнє, Полтавщина.
Початок 1980-х років.**

Автор фото невідомий.
Приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки)

Малювальниця Віра Міщанин за роботою в Опішнянському заводі «Художній керамік». Опішне, Полтавщина. Друга половина 1980-х.
Автор фото невідомий. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки)

Гончар Іван Чуприна (праворуч) та його син Іван.
Фотомонтаж 1950-х років із фотографій 1950-х років.
Місця зйомок та автори фото невідомі. Приватна збірка Івана Чуприни (Полтава)

Колишній будинок Антона Лещенка.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина.
Квітень 2006. Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Розділ III
Історія
Чирвиної вулички
в іменах її жителів
(середина 1920-х,
1944-2010 роки)

Середина 1920-х

ГОСПОДАРСТВО №80

1. Гулий
Юхим Харитонович 35 р. 1891 р. н. голова двору
2. Гула
Пріська Йосипівна 35 р. 1891 р. н. жінка
3. Гула
Пріська Федотівна 65 р. 1861 р. н. мати
4. Гулий
Лука Юхимович 12 р. 1914 р. н. син
5. Гула
Варка Юхимівна 10 р. 1916 р. н. дочка
6. Гула
Ганна Юхимівна 8 р. 1918 р. н. дочка
7. Гулий
Іван Юхимович 5 р. 1921 р. н. син
8. Гулий
Олексій Юхимович 1 р. 1925 р. н. син

ГОСПОДАРСТВО №83

1. Лисенко
Петро Арсенович 31 р. 1895 р. н. голова двору
2. Лисенко
Оксана Андріївна 29 р. 1897 р. н. жінка

ГОСПОДАРСТВО №79

1. Киричок
Григорій Іович 26 р. 1900 р. н. голова двору
2. Киричок
Марина Іовна 20 р. 1906 р. н. сестра

ГОСПОДАРСТВО №78

1. Таран
Іван Іванович 28 р. 1898 р. н. голова двору
2. Таран
Ганна Василівна 27 р. 1899 р. н. жінка

3. Таран
Іван Іванович 6 р. 1920 р. н. син
4. Таран
Данило Іванович 3 р. 1923 р. н. син

ГОСПОДАРСТВО №76

1. Лещенко
Юхим Ілліч 46 р. 1880 р. н. голова двору
2. Лещенко
Мотря Василівна 49 р. 1877 р. н. жінка
3. Лещенко
Наталка Петрівна 83 р. 1843 р. н. мати
4. Лещенко
Марфа Юхимівна 16 р. 1910 р. н. дочка
5. Лещенко
Олексій Юхимович 15 р. 1911 р. н. син
6. Лещенко
Катерина Юхимівна 11 р. 1915 р. н. дочка
7. Лещенко
Федорка Юхимівна 9 р. 1917 р. н. дочка

ГОСПОДАРСТВО №77

1. Лисенко
Параска Федорівна 66 р. 1860 р. н. голова двору
2. Дубинка
Микола Павлович 23 р. 1903 р. н. зять Призваний до армії
в 1926 р.
3. Дубинка
Явдоха Калениківна 24 р. 1902 р. н.

ГОСПОДАРСТВО №75

1. Лещенко
Антон Ілліч 53 р. 1873 р. н. голова двору
2. Лещенко
Настя Іванівна 50 р. 1876 р. н. жінка
3. Лещенко
Данило Антонович 29 р. 1897 р. н. син

4. Лещенко
Ганна Гуріївна 31 р. 1895 р. н. жінка
5. Лещенко
Марія Антонівна 18 р. 1908 р. н. дочка
6. Лещенко
Оксана Антонівна 8 р. 1918 р. н. дочка
7. Лещенко
Тетяна Данилівна 10 р. 1916 р. н. онука
8. Лещенко
Настя Данилівна 8 р. 1918 р. н. онука
9. Лещенко
Явдоха Данилівна 6 р. 1920 р. н. онука
10. Лещенко
Федір Данилович 4 р. 1922 р. н. онука
11. Лещенко
Марія Данилівна 4 м. 1926 р. н. онука

ГОСПОДАРСТВО №74

1. Герасименко
Явдоха Антонівна 41 р. 1885 р. н. голова двору
2. Герасименко
Данило Петрович 18 р. 1908 р. н. син Убитий по суду
3. Герасименко
Ганна Петрівна 15 р. 1911 р. н. дочка
4. Герасименко
Настя Петрівна 13 р. 1913 р. н. дочка

ГОСПОДАРСТВО №73

1. Лисенко
Єлисей Федорович 41 р. 1885 р. н. голова двору
2. Лисенко
Ониська Федорівна 43 р. 1883 р. н. жінка
3. Лисенко
Явдоха Єлисеївна 17 р. 1909 р. н. дочка
4. Лисенко
Андрій Єлисейович 13 р. 1913 р. н. син
5. Лисенко
Одарка Єлисеївна 10 р. 1916 р. н. дочка

6. Лисенко
Наталка Єлисеївна 8 р. 1918 р. н. дочка
7. Лисенко
Марія Єлисеївна 4 р. 1922 р. н. дочка

ГОСПОДАРСТВО №72

1. Бородай
Савка Йосипович 34 р. 1892 р. н. голова двору
2. Бородай
Серафима Степанівна 28 р. 1898 р. н. жінка
3. Бородай
Ганна Савівна 3 р. 1923 р. н. дочка
4. Бородай
Петро Савич 1 р. 1925 р. н. син

ГОСПОДАРСТВО №71

1. Бородай
Атанас Йосипович 48 р. 1878 р. н. голова двору
2. Бородай
Федоська Степанівна 43 р. 1883 р. н. жінка
3. Бородай
Марія Атанасівна 14 р. 1912 р. н. дочка
4. Бородай
Уляна Атанасівна 11 р. 1915 р. н. дочка
5. Бородай
Горпина Атанасівна 6 р. 1920 р. н. дочка

ГОСПОДАРСТВО №68

1. Чуприна
Іван Данилович 39 р. 1887 р. н. голова двору
2. Чуприна
Марія Миколаївна 36 р. 1890 р. н. жінка
3. Чуприна
Пріська Іванівна 14 р. 1912 р. н. дочка

1944–1946

ГОСПОДАРСТВО №284

В колгоспі з 1931 р.

1. Мокляк

Марфа Прокопівна 1901 р. н. голова двору К-п XI-р. КНС.
Померла 17.04.1946 р.

2. Мокляк

Іван Юхимович 1921 р. н. син
З XI 1943 р. в РСЧА.
Прибув 30.10.1945 р.
Вибув у Опішнянську
селищну раду

20.02.1946 р.

3. Мокляк

Петро Юхимович 1931 р. н. син Інвалід 2-ї категорії.

4. Мокляк

Яків Юхимович 1937 р. н. син
Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО №287

В колгоспі з 1930 р.

1. Лисенко

Оксана Андріївна 1896 р. н. голова двору К-п XI-р. КНС,
різні роботи.

2. Лисенко

Петро Арсенович 1893 р. н. чоловік
З 1943 р. в РСЧА,
вбитий на фронті.

Дім, сарай, саж до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО №283

В колгоспі з 1931 р.

1. Кирячок

Григорій Іович 1900 р. н. голова двору К-п XI-р. КНС,
різні роботи.
Інвалід 1-ї категорії.

2. Кирячок

Марина Іовна 1902 р. н. сестра
К-п XI-р. КНС,
різні роботи.

Дім 1937 р.

3. Дубинка

Ганна Миколаївна 1937 р. н. дочка
 Дім 1932 р., хлів 1931 р.

ГОСПОДАРСТВО №280

В колгоспі з 1931 р.

1. Лещенко

Якилина Андріївна 1910 р. н. голова двору К-п XI-р. КНС,
 різні роботи.

2. Лещенко

Данило Антонович 1897 р. н. чоловік З 1941 р. в РСЧА.
 Прибув 2.10.1944 р.
 Голова колгоспу
 в с.Батьки.

3. Лещенко

Федір Данилович 1922 р. н. син Агроном. З 1941 р.
 в РСЧА.

4. Лещенко

Марія Данилівна 1925 р. н. дочка З 1943 р. в Німеччині.
 Прибула 5.01.1946 р.

5. Лещенко

Іван Данилович 1937 р. н. син

6. Лещенко

Віра Данилівна 1946 р. н. дочка

ГОСПОДАРСТВО №278

В колгоспі з 1931 р.

1. Герасименко

Ганна Петрівна 1912 р. н. голова двору В 1944 р. мобілізована
 в Донбас.
 Прибула 15.04.1945 р.
 В к-пі XI р. КНС.
 Вибула в Донбас
 15.08.1946 р.

Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО №276

В колгоспі з 1932 р.

1. Лисенко

Параска Андріївна 1914 р. н. голова двору К-п XI-р. КНС,
 різні роботи.

2. Лисенко
 Андрій Єлисейович 1912 р. н. чоловік Гончар. З IX 1943 р.
 в РСЧА.

3. Лисенко
 Андрій Андрійович 1939 р. н. син

4. Лисенко
 Настя Андріївна 1944 р. н. дочка
Дім, хлів до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО №277

В колгоспі з 1933 р.

1. Лисенко
 Палажка Яківна 1895 р. н. голова двору К-п XI-р. КНС,
 різні роботи.

2. Лисенко
 Кирило Михайлович 1902 р. н. чоловік Швець.
 З II 1943 р. в Німеччині.
 Прибув 10.09.1945 р.

Дім, хлів до 1918 р.**ГОСПОДАРСТВО №275**

В колгоспі з 1932 р.

1. Бородай
 Серафима Степанівна 1900 р. н. голова двору К-п XI-р. КНС,
 різні роботи.

2. Бородай
 Савка Йосипович 1894 р. н. чоловік Чоботар.
 З IX 1943 р. в РСЧА.
 Прибув 29.07.1945 р.

3. Бородай
 Петро Савич 1925 р. н. син З VI 1942 р. в Німеччині.

4. Бородай
 Уляна Савівна 1930 р. н. дочка

5. Бородай
 Ганна Савівна 1937 р. н. дочка

6. Бородай
 Михайло Савич 1941 р. н. син

Дім 1921р., хлів 1922 р.

ГОСПОДАРСТВО №274

В колгоспі з 1930 р.

1. Півньов
Сергій Іллчі 1900 р. н. голова двору З 1944 р. в РСЧА.
Прибув 10.07.1945 р.
Голова ССТ.
2. Півньова
Марина Василівна 1901 р. н. жінка К-п XI-р. КНС,
різні роботи.
3. Півньов
Микола Сергійович 1923 р. н. син З 1942 р. в Німеччині.
4. Півньов
Григорій Сергійович 1931р. н. син
Дім 1921 р., хлів 1923 р.

1947–1949 роки

ГОСПОДАРСТВО №169

1. Мокляк
Петро Юхимович 1931 р. н. голова двору К-п XI-р. КНС,
різні роботи. 2. Мокляк
Яків Юхимович 1937 р. н. брат
Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО №165

1. Лисенко
Оксана Андріївна 1896 р. н. голова двору К-п XI-р. КНС,
різні роботи.
Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО №170

1. Кирячок
Григорій Іович 1900 р. н. голова двору
2. Кирячок
Марина Іовна 1902 р. н. сестра К-п XI-р. КНС,
різні роботи.

2. Лещенко
Якилина Андріївна 1910 р. н. жінка К-п XI-р. КНС,
різні роботи.
3. Лещенко
Федір Данилович 1922 р. н. син З 1941 р. в РСЧА.
4. Лещенко
Марія Данилівна 1925 р. н. дочка З 1946 р. на навчанні.
Прибула 20.11.1947 р.
Вийшла заміж.
5. Лещенко
Іван Данилович 1937 р. н. син М-Будищанська
початкова школа.
6. Лещенко
Віра Данилівна 1946 р. н. дочка
Дім до 1918 р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО № 175

1. Герасименко
Ганна Петрівна 1912 р. н. голова двору В 1946 р. вибула
на Донбас.
Прибула 20.03.1947 р.
Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 179

1. Лисенко
Параска Андріївна 1914 р. н. голова двору К-п XI-р. КНС,
різні роботи.
Пенсіонерка.
2. Лисенко
Андрій Єлисейович 1912 р. н. чоловік З 1943 р. в РСЧА.
Вбитий на фронті.
3. Лисенко
Андрій Андрійович 1939 р. н. син
4. Лисенко
Настя Андріївна 1944 р. н. дочка
Дім, хлів до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 177

1. Лисенко
Кирило Михайлович 1902 р. н. голова двору К-п XI-р. КНС,
різні роботи.
2. Лисенко
Палажка Яківна 1895 р. н. жінка К-п XI-р. КНС,
різні роботи.

Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

ГОСПОДАРСТВО № 178

1. Бородай
Савка Йосипович 1894 р. н. голова двору Пічник. К-п XI-р. КНС,
різні роботи.
2. Бородай
Серафима Степанівна 1900 р. н. жінка К-п XI-р. КНС,
різні роботи.
3. Бородай
Уляна Савівна 1930 р. н. дочка К-п XI-р. КНС,
різні роботи.
4. Бородай
Ганна Савівна 1937 р. н. дочка М-Будищанська
7-річна школа, 5 кл.
5. Бородай
Михайло Савич 1941 р. н. син М-Будищанська
7-річна школа, 1 кл.

Дім 1921р., хлів 1922 р.

ГОСПОДАРСТВО № 180

1. Півнев
Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору Райуповно, ком.
агент з 1939 р.
2. Півнева
Марина Василівна 1901 р. н. жінка К-п XI-р. КНС,
різні роботи.
3. Півнев
Микола Сергійович 1923 р. н. син З 1942 р. в Німеччині.
Прибув 27.01.1947 р.
Опішнянська МТС,
обліковець.

Іван і Варвара Донці. 1910-ті.
Місце зйомки та автор фото невідомі.
Копія – приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки). Публікується вперше

Олексій Донець. Кінець 1930-х.
Місце зйомки та автор фото невідомі.
Копія – приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки). Публікується вперше

**Єлизавета Остроушко (сидить ліворуч) –
донька гончаря Івана «Чирви»,
Настасія Лещенко (сидить праворуч),
Ганна Мокляк (стоїть ліворуч).
Опішне (?), Полтавщина. Середина 1930-х.**
Автор фото невідомий. Приватна збірка Віктора
Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

**На подвір'ї Бородаїв (зліва направо):
Сава Бородай, Серафима Бородай,
Параска Лисенко, Андрій Лисенко.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки,
Полтавщина. Друга половина 1930-х.**

Автор фото невідомий.

Приватна збірка Володимира Жилавця
(Опішне)

**Марина Півньова.
Слов'янськ, Донецщина. 1939.**

Автор фото невідомий. Приватна збірка

Марії Півньової (Малі Будищечки).

Публікується вперше

Кирило Лисенко
під час перебування в Німеччині.
Перша половина 1940-х.

Автор фото невідомий.
Державний архів Полтавської області.
Публікується вперше

Микола Півньов під час перебування в Німеччині.
Перша половина 1940-х. Автор фото невідомий.
Державний архів Полтавської області. Публікується вперше

Федір Лещенко
в роки Другої світової війни.
Перша половина 1940-х.
Місце зйомки та автор фото
невідомі. Копія – приватна збірка
Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Федір Лещенко
(посередині) в роки
Другої світової війни.
Перша половина
1940-х.

Місце зйомки та автор
фото невідомі.
Копія – приватна збірка
Віктора Міщанина
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

Малобудищани Сава Бородай (перший ряд, перший праворуч) **та Микола Свищ**
(перший ряд, перший ліворуч) в роки **Другої світової війни.** Перша половина 1940-х.
Місце зйомки та автор фото невідомі. Приватна збірка Володимира Жилавця (Опішне).
Публікується вперше

**Проводи в армію
Олексія Пругла**
(зліва направо):
1 ряд – **Надія Пругло,
Іван Лещенко, ?;**
2 ряд – **Панько Овсій,
Олександра Пругло,
Олексій Пругло, Іван Пругло;**
3 ряд – **Олексій Дубинка,
Уляна Бородай, Параска
Капиніс, Григорій Півньов, ?;**
4 ряд – **?, ?, ?, Уляна Капиніс.
Опішне, Полтавщина.**
Початок 1950-х.
Автор фото невідомий.
Приватна збірка Володимира
Жилавця (Опішне).
Публікується вперше

**Марія Лещенко
(у заміжжі Півньова).
1940-ві.**

Місце зйомки та автор фото
невідомі. Приватна збірка
Марії Півньової
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

Василь і Володимир Півньови. Початок 1950-х.
Місце зйомки та автор фото невідомі.
Приватна збірка Марії Півньової (Малі Будищечки).
Публікується вперше

**Весілля Миколи Півньова
та Марії Лещенко**

(сидять у центрі).

Окрім них (зліва направо):

1 ряд – **Іван Лещенко, ?;**

2 ряд – **Григорій Півньов,
?, Прокіп Мелашенко.**

Друга половина 1940-х.

Місце зйомки та автор фото
невідомі. Приватна збірка

Марії Півньової

(Малі Будищечки).

Публікується вперше

Проводи в армію

Григорія Півньова

(зліва направо):

1 ряд – **Іван Лещенко,**

Ганна Дубинка;

2 ряд – **Панько Овсій, Марина**

Півньова, Григорій Півньов,

Сергій Півньов;

3 ряд – **Олексій Пругло,**

Марія Манько, Марія Тараненко,

Марія Пошивайло;

4 ряд – **Марія Грушка,**

Уляна Гергуль,

Наталія Звагольська.

Опішне, Полтавщина.

Початок 1950-х.

Автор фото невідомий.

Приватна збірка Віктора Міщанина

(Малі Будищечки).

Публікується вперше

Біля Малобудищанської семирічної школи
 (зліва направо): 1 ряд – ?, ?, ?; 2 ряд – ?, ?, ?, ?, ?, ?, ?;
 3 ряд – учитель Микола Зелененький, сидить на колінах його дочка ?, ?, ?, учитель Галина Дубинка, учитель ?, учитель Лідія Зелиб, директор школи Ілля Данильченко, голова колгоспу Григорій Сюсюкало, ?, замісник голови колгоспу Іван Федоша, учитель Варвара Богдан (у другому шлюбі Залізник), сидить на колінах її дочка Ліда (?);
 4 ряд – ?, учитель Олексій Дубинка, Дмитро Воротняк, ?, ? Крипак, Іван Лещенко, ?, Іван Байрачний, ?, Ганна Бородай, ?, Ганна Педченко, ?, Дмитро Пічка;
 5 ряд – ?, ?, Катерина Гула.

Малі Будищечки, Полтавщина. Початок 1950-х.

Автор фото невідомий. Приватна збірка Володимира Жилавця (Опішне). Публікується вперше

Григорій Півньов (стоїть ліворуч) під час служби в Радянській армії. Перша половина 1950-х.

Місце зйомки та автор фото невідомі. Приватна збірка Марії Півньової (Малі Будищечки). Публікується вперше

**Біля Малобудищанської семирічної школи (зліва направо): 1 ряд – ? Лисенко, Петро Пошивайло, ?, ?, ?; 2 ряд – ?, Лідія Герасименко, ?, ?, ?, ?; 3 ряд – ?, учитель Олексій Дубинка, учитель Варвара Залізняка, учитель Галина Дубинка, директор школи Ілля Данильченко, учитель Катерина Солов'ян, учитель Софія Деримарко, ?, ?, ?; 4 ряд – ?, Іван Чуприна, Василь Шиян, ?, ?, Михайло Бородай, Олексій Міщанин, ?; 5 ряд – Іван Пошивайло, ?, ?, Тетяна Шиян, Данило Міщанин, Параска Лисенко, Серафима Бородай, Наталія Чуприна, ?. Малі Будищечки, Полтавщина. Перша половина 1950-х. Автор фото невідомий.
Копія – приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше**

**Весілля Григорія Півньова та Євдокії Солов'ян (зліва направо): 1 ряд – ?, Іван Лещенко, Григорій Півньов, Євдокія Солов'ян (у заміжжі Півньова), Єфросинія Манько, Іван Солов'ян; 2 ряд – ?, Марія Тараненко (у заміжжі Овсій), Любов Солов'ян, ?, Марія Півньова; 3 ряд – Микола Півньов, Параска Рибка, ?, ?; 4 ряд – Овкентій Пошивайло, Марія Мокляк, ? Чабан (?), ?, ?; 5 ряд – Василь Овсій, ?, Олексій Пругло, Іван Громовий, ?, ?. Опішне, Полтавщина. Середина 1950-х.
Приватна збірка Марії Півньової (Малі Будищечки). Публікується вперше**

Андрій Лисенко й Андрій Герасименко.
Малі Будищечки, Полтавщина.
Перша половина 1950-х.
Автор фото невідомий.
Приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки). Публікується вперше

Ганна Бородай. Середина 1950-х.
Місце зйомки та автор фото невідомі.
Приватна збірка Володимира Жилавця
(Опішне). Публікується вперше

Ганна Бородай біля колгоспної
«Победи» (М-20) на святі «День пісні».
Околиці Старих, Полтавщина.
Друга половина 1950-х.
Автор фото невідомий.
Приватна збірка Володимира Жилавця
(Опішне). Публікується вперше

Зять малобудищанина Пилипа Кирячка біля повороту зі шляху в село. За ним вітряки: ліворуч – Чирвин, праворуч – Петьків. Малі Будищечки, Полтавщина. Серпень 1958.

Автор фото невідомий. Копія – приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Зінаїда Ширай (у заміжжі Лещенко) біля контори колгоспу імені Жданова. Малі Будищечки, Полтавщина. Друга половина 1950-х.

Автор фото невідомий. Копія – приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Молодіжна ланка колгоспу імені Жданова

(зліва направо):

**Марія Мокляк, Ганна Дубинка,
Надія Чуйко – ланкова, Параска Рибка,
Євдокія Гергуль, Уляна Бородай, ?,
Катерина Гула, Варвара Бордун.
Малі Будищечки, Полтавщина.
Друга половина 1950-х.**

Автор фото невідомий.

Приватна збірка Володимира Жилавця
(Опішне). Публікується вперше

Зліва направо:

**Лідія Кабакова, ?, ?, Анастасія Лисенко.
Малі Будищечки, Полтавщина.**

Початок 1960-х.

Автор фото невідомий. Приватна збірка
Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Біля могили колгоспного ветлікаря Івана Тарана (зліва направо):

1 ряд – ?, Ганна Литвиненко, Марія Зубенко, Надія Омеляненко, Григорій Сюсюкало – голова колгоспу, Катерина Пошивайло, Віра Федоша, Володимир Таран; 2 ряд – Марія Рибка, Марія Устименко, Олексій Зубенко (стоїть за «Устименчихою»), Ганна Дубинка, Василь Ширай, Данило Лещенко, ?, ?, ?, Олексій Чуйко, ?, Іван Тараненко, ?, ?; (стоять праворуч від хреста): 1 ряд – Катерина Байрачна, ?, Віра Чуйко; стоїть крайній праворуч – Семен Дядечко. Малі Будищечки, Полтавщина. Кінець жовтня 1961.

Автор фото невідомий. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Зліва направо: Михайло Бородай, Володимир та Микола Жилавці на садибі Сави Бородая. Вдаліні – колишня хата гончаря Єлисея Лисенка.

Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Перша половина 1960-х.

Автор фото невідомий. Приватна збірка Володимира Жилавця (Опішне). Публікується вперше

Колектив автогаража колгоспу «Прогрес»
 (зліва направо): 1 ряд – **Олексій Гнида, Василь Шиян**; 2 ряд – **Олександр Лещенко, Микола Школенко, Ілля Лаврик – завгаражем, Калістрат Смілянський, Григорій Храпач, Іван Бордун, Іван Солов'ян, Данило Міщанин, Олексій Михайлик.** Крайній праворуч сидить комбайнер Семен Гетало. У кузові автомобіля – різноробочий Василь Мокляк. Мали Будищечки, Полтавщина. Перша половина 1960-х.

Автор фото невідомий. Приватна збірка Данила Міщанина (Мали Будищечки)

Михайло Бородай (праворуч) під час служби в Радянській армії. 1966.

Місце зйомки та автор фото невідомі. Приватна збірка Володимира Жилавця (Опішне). Публікується вперше

Іван Омельченко та Людмила Нагірна (дружина голови колгоспу Івана Нагірного).
Малі Будищечки, Полтавщина. 1960-ті. Копія – приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Проводи в армію Олексія Омельченка (зліва направо):
1 ряд – Олексій Свирида, Іван Байрачний, Михайло Михайлик, Микола Громовий, ?;
2 ряд – Володимир Таран, Михайло Омельченко, Олексій Омельченко, Віра Захарченко,
Олексій Бордюг, Віктор Олійник; 3 ряд – ?, Віктор Чугуєвець.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Друга половина 1960-х років.
Автор фото невідомий. Приватна збірка Віри Остапенко (Полтава). Публікується вперше

Іван та Марфа Омельченки з синами Олексієм (другий ліворуч) та Михайлом.
Стоїть попереду – Наталія Лещенко. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина.
Друга половина 1960-х. Копія – приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Явдоха Дубинка (посередині), Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 1972.
Автор фото невідомий. Приватна збірка Таї Міщанин (Малі Будищечки). Публікується вперше

**Василь Півнов під час служби
в Радянській армії.
Друга половина 1960-х.**
Місце зйомки та автор фото невідомі.
Приватна збірка Марії Півнєвої
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

Зправа наліво: доньки Данила Лещенка – Марія Півнєва, Євдокія Ширай, Анастасія Порскало
з мачухою Якилиною Лещенко. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 1960-ті.
Приватна збірка Марії Півнєвої (Малі Будищечки)

На весіллі Миколи Мокляка (зліва направо): 1 ряд – Ніна Мокляк, ?, ?, Катерина і Микола Мокляки, Іван Чуйко, ?, ?; 2 ряд – ?, ?, ?, Григорій Мокляк, Ганна Мокляк, Катерина Пушкіна, ?, ?; 3 ряд – дружина Івана Мокляка, Іван Мокляк, ?, ?, ?, Оксана Порскало; 4 ряд – ?; Віктор Міщанин, Василь Панчук, Любов Панчук, Катерина Порскало, ?, Ганна Пругло, ?, Олексій Пругло; 5 ряд – Анатолій Пошивайло, Петро Порскало. Полтава. 1979. Автор фото невідомий.

Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Хата Віри Мокляк, збудована на колишньому подвір'ї Юхима Гулого. На передньому плані невеликі кущі бузку, за яким знаходилася хата Марини Кирячок. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Квітень 2006. Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).

Публікується вперше

**Хата Марфи Омельченко –
колишня Юхима Лещенка.
Чирвина вуличка,
Малі Будищечки,
Полтавщина. Квітень 2006.**
Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора
Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

**Хата сім'ї Бражників, збудована на колишньому подвір'ї Оксани Лисенко.
На передньому плані грядка – місце колишньої садиби Івана Тарана.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Квітень 2006.**
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

**Хата сім'ї Бартів – колишня Кирила Лисенка.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Весна 2007.**

Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

**Хата, в якій до 1940 року мешкали Остроушки – «Чирви».
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Весна 2007.**

Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Табличка, встановлена Віктором Міщанином на стіні батьківського будинку, з історичною назвою вулиці, яка з лютого 2016 року є офіційною назвою замість провулку Піонерського. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 08.09.2016. Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Меморіальна дошка, встановлена Віктором Міщанином на східному краю Чирвиної вулички. Малі Будищечки, Полтавщина. 02.09.2016. Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

4. Півнева
Марія Данилівна 1926 р. н. невістка К-п XI-р. КНС,
різні роботи.
5. Півнев
Григорій Сергійович 1931р. н. син Вибув у школу ФЗО
10.09.1948 р.
6. Півнев
Василь Миколайович 1949 р. н. внук
Дім 1921 р., хлів 1923 р.

1950–1952 роки

ГОСПОДАРСТВО №

1. Мокляк
Петро Юхимович 1931 р. н. голова двору Колгоспник.
Переведений
в господарство
Лисенко Марії
Прокопівни
2. Мокляк
Яків Юхимович 1937 р. н. брат Переведений
в господарство
Лисенко Марії
Прокопівни

Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 155

1. Лисенко
Оксана Андріївна 1896 р. н. голова двору
Дім і хлів до 1926 р.

ГОСПОДАРСТВО № 159

1. Кирячок
Григорій Іович 1900 р. н. голова двору
2. Кирячок
Марина Іовна 1902 р. н. сестра К-п ім.Жданова,
різні роботи.

Дім 1937 р.

ГОСПОДАРСТВО № 164

1. Лещенко
Данило Антонович 1897 р. н. голова двору К-п ім.Холоші,
голова колгоспу
2. Лещенко
Якилина Андріївна 1910 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
3. Лещенко
Іван Данилович 1937 р. н. син М-Будищанська
7-річна школа, 7 кл.
4. Лещенко
Віра Данилівна 1946 р. н. дочка

ГОСПОДАРСТВО № 163

1. Герасименко
Ганна Петрівна 1911 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.

Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 167

1. Лисенко
Параска Андріївна 1914 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
Одержує пенсію
за загинувшого
на фронті чоловіка
2. Мокляк
Христя Іванівна 1877 р. н. мати
3. Лисенко
Андрій Андрійович 1939 р. н. син М-Будищанська
7-річна школа, 5-й кл.
4. Лисенко
Настя Андріївна 1944 р. н. дочка
Дім і хлів до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 165

1. Лисенко
Кирило Михайлович 1902 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
воловик.
2. Лисенко
Палажка Яківна 1895 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.

Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

ГОСПОДАРСТВО № 166

1. Бородай
Савка Йосипович 1894 р. н. голова двору Пічник. К-п ім.Жданова,
вівчар.
2. Бородай
Серафима Степанівна 1900 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
3. Бородай
Уляна Савівна 1930 р. н. дочка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
4. Бородай
Ганна Савівна 1937 р. н. дочка М-Будищанська
7-річна школа.
5. Бородай
Михайло Савич 1941 р. н. син М-Будищанська
7-річна школа.

Дім 1921р., хлів 1923 р.

ГОСПОДАРСТВО № 168

1. Півнев
Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору М-Млинянське ССТ,
продавець.
2. Півнева
Марина Василівна 1901 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
3. Півнев
Микола Сергійович 1923 р. н. син Опішнянська МТС,
обліковець

4. Півнева
Марія Данилівна 1926 р. н. невістка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
5. Півнев
Григорій Сергійович 1931р. н. син Ремісниче училище
з 1948 р.
Прибув 20.11.1950 р.
Вибув 10.10.1951 р.
в РА.
6. Півнев
Василь Миколайович 1949 р. н. внук
7. Півнев
Володимир Миколайович 1950 р. н. внук

1953–1954 роки

ГОСПОДАРСТВО № 165

1. Лисенко
Оксана Андріянівна 1896 р. н. голова двору

ГОСПОДАРСТВО № 171

1. Кирячок
Григорій Іович 1900 р. н. голова двору Каліка.
2. Кирячок
Марина Іовна 1902 р. н. К-п ім.Жданова,
різні роботи.

ГОСПОДАРСТВО № 173

1. Таран
Іван Іванович 1898 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
ветсанітар.
2. Таран
Ганна Василівна 1900 р. н. жінка

ГОСПОДАРСТВО № 172

1. Донець
Іван Хомич 1880 р. н. голова двору Пенсіонер.

2. Омельченко
Іван Петрович 1925 р. н. зять К-п ім.Жданова,
різні роботи.
3. Омельченко
Марфа Іванівна 1927 р. н. дочка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
4. Омельченко
Олексій Іванович 1950 р. н. внук
5. Омельченко
Михайло Іванович 1952 р. н. внук

ГОСПОДАРСТВО № 174

1. Дубинка
Явдоха Калениківна 1902 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
Одержує пенсію
за загинувшого
на фронті чоловіка.
2. Дубинка
Ганна Миколаївна 1937 р. н. дочка

ГОСПОДАРСТВО № 175

1. Лещенко
Данило Антонович 1897 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
бригадир,
різні роботи.
2. Лещенко
Якилина Андріївна 1910 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
3. Лещенко
Іван Данилович 1937 р. н. син Опішнянська МТС
з 1952р.
4. Лещенко
Віра Данилівна 1946 р. н. дочка М-Будищанська
7-річна школа, 1-й кл.
Померла 3.08.1954 р.

ГОСПОДАРСТВО № 170

1. Герасименко
Ганна Петрівна 1911 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.

ГОСПОДАРСТВО № 178

1. Лисенко
Параска Андріївна 1914 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
Одержує пенсію
за загинувшого
на фронті чоловіка.
2. Мокляк
Христя Іванівна 1877 р. н. мати
3. Лисенко
Андрій Андрійович 1939 р. н. син М-Будищанська
7-річна школа, 7-й кл.
4. Лисенко
Настя Андріївна 1944 р. н. дочка М-Будищанська
7-річна школа, 2-й кл.

ГОСПОДАРСТВО № 176

1. Лисенко
Кирило Михайлович 1902 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
воловик.
2. Лисенко
Палажка Яківна 1895 р. н. жінка

ГОСПОДАРСТВО № 177

1. Бородай
Савка Йосипович 1894 р. н. голова двору Пічник. К-п ім.Жданова,
різні роботи.
2. Бородай
Серафима Степанівна 1900 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
3. Бородай
Уляна Савівна 1930 р. н. дочка К-п ім.Жданова,
різні роботи.

4. Бородай
Ганна Савівна 1937 р. н. дочка Опішнянська середня школа, 8-й кл.
5. Бородай
Михайло Савич 1941 р. н. син М-Будищанська 7-річна школа, 5-й кл.

ГОСПОДАРСТВО № 179

1. Півнев
Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору К-п ім.Жданова, різні роботи.
2. Півнева
Марина Василівна 1901 р. н. жінка К-п ім.Жданова, різні роботи.
3. Півнев
Микола Сергійович 1923 р. н. син Опішнянська МТС з 1947 р., обліковець. Вибув у Попівську сільську раду 2.07.1954 р.
4. Півнева
Марія Данилівна 1926 р. н. невістка Вибула у Попівську сільську раду 2.07.1954 р.
5. Півнев
Василь Миколайович 1949 р. н. внук Вибув у Попівську сільську раду 2.07.1954 р.
6. Півнев
Володимир Миколайович 1950 р. н. внук Вибув у Попівську сільську раду 2.07.1954 р.
7. Півнев
Григорій Сергійович 1931 р. н. син У Радянській армії з 1951 р.

1955–1957 роки

ГОСПОДАРСТВО № 168

- Лисенко
Оксана Андріянівна 1896 р. н. голова двору
Дім і хлів 1926 р.

ГОСПОДАРСТВО № 172

- Кирячок
Григорій Іович 1900 р. н. голова двору Інвалід. Помер.
- Кирячок
Марина Іовна 1902 р. н. К-п ім.Жданова,
різні роботи.

Дім 1937 р.

ГОСПОДАРСТВО № 174

- Таран
Іван Іванович 1898 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
ветсанітар.
- Таран
Ганна Василівна 1900 р. н. жінка
- Таран
Володимир Іванович 1949 р. н. син М-Будищанська
7-річна школа, 1-й кл.

Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

ГОСПОДАРСТВО № 173

- Донець
Іван Хомич 1880 р. н. голова двору Пенсіонер,
син загинув на фронті.
Помер 20.10.1957 р.
- Омельченко
Іван Петрович 1925 р. н. зять К-п ім.Жданова,
різні роботи.
- Омельченко
Марфа Іванівна 1927 р. н. дочка К-п ім.Жданова,
різні роботи.

4. Омельченко
Олексій Іванович 1950 р. н. внук

5. Омельченко
Михайло Іванович 1952 р. н. внук
Дім і хлів до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 175

1. Дубинка
Явдоха Калениківна 1902 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
Чоловік загинув
на фронті.

2. Дубинка
Ганна Миколаївна 1937 р. н. дочка К-п ім.Жданова,
різні роботи.

Дім 1932 р., хлів 1931 р.

ГОСПОДАРСТВО № 177

1. Лещенко
Данило Антонович 1897 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.

2. Лещенко
Якилина Андріївна 1910 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.

3. Лещенко
Іван Данилович 1937 р. н. син Опішнянська МТС
з 1953 р.
Вибув на навчання
1.03.1956 р. у Зіньків.
Прибув 1.01.1957 р.

Дім до 1946р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО № 176

1. Герасименко
Ганна Петрівна 1911 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
Номер закритий.
Переведена в № 171.

Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 180

1. Лисенко
Параска Андріївна 1914 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
Пенсіонерка,
чоловік загинув
на фронті.
2. Мокляк
Христя Іванівна 1877 р. н. мати
3. Лисенко
Андрій Андрійович 1939 р. н. син К-п ім.Жданова,
різні роботи.
Вибув 10.12.1955 р.
у ФЗО.
4. Лисенко
Настя Андріївна 1944 р. н. дочка М-Будищанська
7-річна школа, 4-й,
5-й, 6-й кл.

Дім і хлів до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 178

1. Лисенко
Кирило Михайлович 1902 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
2. Лисенко
Палажка Яківна 1895 р. н. жінка
Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

ГОСПОДАРСТВО № 179

1. Бородай
Савка Йосипович 1894 р. н. голова двору Пічник. К-п ім. Жданова,
різні роботи
2. Бородай
Серафима Степанівна 1900 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
3. Бородай
Уляна Савівна 1930 р. н. дочка К-п ім.Жданова,
різні роботи.

4. Бородай
Ганна Савівна 1937 р. н. дочка
5. Бородай
Михайло Савич 1941 р. н. син М-Будищанська
7-річна школа.
Опішнянська середня
школа, 8-й кл.

Дім 1921 р., хлів 1923 р.

ГОСПОДАРСТВО № 181

1. Півнев
Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
2. Півнева
Марина Василівна 1901 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
3. Півнев
Григорій Сергійович 1931р. н. син Опішнянська МТС.
Райзаготконтора з
1954 р., моторист.
4. Півнева
Явдоха Андріївна 1932 р. н. невістка Опішнянська
райлікарня з 1952 р.
5. Півнев
Віктор Григорович 1957 р. н. внук
Дім 1921 р., хлів 1923 р.

1958–1960 роки

ГОСПОДАРСТВО № 161

1. Мокляк
Петро Юхимович 1931 р. н. голова двору Чоботар.
Артіль «20-річчя
ВЛКСМ». 31959 р.
к-п ім.Жданова, різні
роботи. Інвалід праці
II групи.

2. Мокляк
Віра Григорівна 1927 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.

3. Мокляк
Микола Петрович 1956 р. н. син
Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 156

1. Лисенко
Оксана Андріянівна 1896 р. н. голова двору
Дім і хлів 1926 р.

ГОСПОДАРСТВО № 160

1. Кирячок
Марина Іовна 1902 р. н. голова двору К-п ім.Жданова.
Дім 1937 р.

ГОСПОДАРСТВО № 163

1. Таран
Іван Іванович 1898 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
ветсанітар.

2. Таран
Ганна Василівна 1900 р. н. жінка

3. Таран
Володимир Іванович 1949 р. н. син М-Будищанська
7-річна школа, 2-й,
3-й кл. М-Будищанська
8-річна школа, 4-й кл.

Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

ГОСПОДАРСТВО № 162

1. Омельченко
Іван Петрович 1925 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи,
з 1959 р. пом.
бригадира, з 1960 р.
заправщик.

2. Омельченко
Марфа Іванівна 1927 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
3. Омельченко
Олексій Іванович 1950 р. н. син М-Будищанська школа,
1-й, 2-й, 3-й кл.
4. Омельченко
Михайло Іванович 1952 р. н. син
Дім і хлів до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 164

1. Дубинка
Явдоха Калениківна 1902 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
2. Дубинка
Ганна Миколаївна 1937 р. н. дочка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
- Дім 1932 р., хлів 1931 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 171

1. Лещенко
Данило Антонович 1897 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
2. Лещенко
Якилина Андріївна 1910 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
3. Лещенко
Іван Данилович 1938 р. н. син Опішнянська МТС,
тракторист. Вибув
у РА 6.01.1959 р.
- Дім до 1946р., хлів 1946 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 165

1. Письменна
Ганна Антонівна 1903 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
- Дім до 1918 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 169

1. Лисенко
Параска Андріївна 1914 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
2. Мокляк
Христя Іванівна 1877 р. н. мати Померла 15.01.1958 р.
3. Лисенко
Андрій Андрійович 1939 р. н. син Вибув 1955 р.
на роботу.
З 1958 р. у РА.
4. Лисенко
Настя Андріївна 1944 р. н. дочка М-Будищанська 7-річна
школа 7-й кл.
К-п ім.Жданова,
різні роботи.

Дім і хлів до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 167

1. Лисенко
Кирило Михайлович 1902 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
2. Лисенко
Палажка Яківна 1895 р. н. жінка
Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

ГОСПОДАРСТВО № 168

1. Бородай
Савка Йосипович 1894 р. н. голова двору Пічник.
К-п ім.Жданова,
різні роботи.
2. Бородай
Серафима Степанівна 1900 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
3. Бородай
Уляна Савівна 1930 р. н. дочка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
4. Бородай
Ганна Савівна 1937 р. н. дочка Артіль ім.Крупської
з 1958 р.,робітниця.

3. Мокляк

Микола Петрович 1956 р. н. син

Дім до 1918 р., хлів 1961 р.

ГОСПОДАРСТВО № 161

1. Лисенко

Оксана Андріянівна 1896 р. н. голова двору

Дім і хлів 1926 р.

ГОСПОДАРСТВО № 176

1. Кирячок

Марина Іовна 1902 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
колгоспниця.

Дім 1937р.

ГОСПОДАРСТВО № 173

1.Таран

Іван Іванович 1898 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
ветсанітар.

Помер 30.10.1961 р.

2.Таран

Ганна Василівна 1900 р. н. жінка

3.Таран

Володимир Іванович 1949 р. н. син М-Будищанська
8-річна школа, 5-й,
6-й, 7-й кл.

Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

ГОСПОДАРСТВО № 167

1. Омельченко

Іван Петрович 1925 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
колгоспник.

2. Омельченко

Марфа Іванівна 1927 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
колгоспниця.

3. Омельченко

Олексій Іванович 1950 р. н. син М-Будищанська 8-річна
школа, 3-й, 4-й, 5-й кл.

4. Омельченко

Михайло Іванович 1952 р. н. син М-Будищанська 8-річна школа, 1-й, 2-й, 3-й кл.

Дім і хлів до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 169

1. Дубинка

Євдокія Калениківна 1902 р. н. голова двору К-п ім.Жданова, колгоспниця.

2. Дубинка

Ганна Миколаївна 1937 р. н. дочка К-п ім.Жданова, колгоспниця.

Дім 1932 р., хлів 1931 р.

ГОСПОДАРСТВО № 171

1. Лещенко

Данило Антонович 1897 р. н. голова двору К-п ім.Жданова, різні роботи.

2. Лещенко

Якилина Андріївна 1910 р. н. жінка К-п ім.Жданова, різні роботи.

3. Лещенко

Іван Данилович 1938 р. н. син З 6.01.1959 р. у РА. Прибув 3.01.1962 р. Опішнянський райсоюз, шофер.

4. Лещенко

Зінаїда Пилипівна 1939 р. н. К-п «Прогрес», рахівник.

5. Лещенко

Наталія Іванівна 1963 р. н. внука

Дім до 1946 р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО № 170

1. Письменна

Ганна Антонівна 1903 р. н. голова двору К-п ім.Жданова, різні роботи.

Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 174

1. Лисенко
Параска Андріївна 1914 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
Вибула на місце
проживання
в м.Опішня
15.12.1963 р.
2. Лисенко
Андрій Андрійович 1939 р. н. син 31958 р. у РА.
Вибув у 1962 р.
на роботу.
3. Лисенко
Настя Андріївна 1944 р. н. дочка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
шофер. Вибула
на місце проживання
в м.Опішня
15.12.1963 р.

Дім і хлів до 1918 р. Вибувше господарство.

ГОСПОДАРСТВО № 172

1. Лисенко
Кирило Михайлович 1902 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
2. Лисенко
Палажка Яківна 1895 р. н. жінка
Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

ГОСПОДАРСТВО № 173

1. Бородай
Савка Йосипович 1894 р. н. голова двору Пічник.
К-п ім.Жданова,
різні роботи.
2. Бородай
Серафима Степанівна 1900 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.

3. Бородай
Уляна Савівна 1930 р. н. дочка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
4. Бородай
Ганна Савівна 1937 р. н. дочка Артіль ім.Крупської
з 1958 р.,
робітниця.
5. Бородай
Михайло Савич 1941 р. н. син К-п ім.Жданова,
різні роботи.
Вибув у 1960 р.
на навчання у Зіньків.
Прибув 20.01.1961 р.
К-п «Прогрес»,
тракторист. У 1962–
1963 рр. у РА.

Дім 1921 р., хлів 1923 р.

ГОСПОДАРСТВО № 181

1. Півньов
Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору К-п ім.Жданова,
різні роботи.
2. Півньова
Марина Василівна 1901 р. н. жінка К-п ім.Жданова,
різні роботи.
3. Півньов
Григорій Сергійович 1931 р. н. син Опішнянська
заготконтора
з 1954 р., моторист.
4. Півньова
Явдоха Андріївна 1932 р. н. невістка Опішнянська
райлікарня
з 1952 р., санітарка.
5. Півньов
Віктор Григорович 1957 р. н. внук
Дім 1921 р., хлів 1923 р.

1964–1966 роки

ГОСПОДАРСТВО №709 (номер відкрито 1.08.1964 р.)

1. Мокляк

Віра Григорівна 1927 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», колгоспниця, свинарка з 1966 р.

2. Мокляк

Микола Петрович 1956 р. н. син Яблушанська початкова школа, 2-й кл.
М-Будищанська 8-річна школа, 3-й кл.

ГОСПОДАРСТВО №172

1. Лисенко

Оксана Андріянівна 1896 р. н. голова двору
Дім і хлів 1926 р.

ГОСПОДАРСТВО №176

1. Кирячок

Марина Іовна 1902 р. н. голова двору
Дім 1937р.

ГОСПОДАРСТВО №178

1. Таран

Ганна Василівна 1900 р. н. голова двору

2. Таран

Володимир Іванович 1949 р. н. син М-Будищанська 8-річна школа, 8 кл.
Опішнянська школа робітничої молоді, 9 кл. Опішнянська «*Сільгосптехніка*» з 1965 р., слюсар.

Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

5. Лещенко

Наталія Іванівна 1963 р. н. внука
Дім до 1918 р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО № 180

1. Письменна

Ганна Антонівна 1903 р. н. голова двору
Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 184

1. Міщанин

Данило Михайлович 1937 р. н. голова двору К-п «Прогрес», шофер.

2. Міщанин

Віра Іванівна 1939 р. н. жінка К-п «Прогрес»,
колгоспниця.

3. Міщанин

Віктор Данилович 1962 р. н. син
Дім і хлів до 1918 р., погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 182

1. Лисенко

Кирило Михайлович 1902 р. н. голова двору К-п «Прогрес»,
колгоспник.
Інвалід II групи
загального
захворювання.

2. Лисенко

Палажка Яківна 1895 р. н. жінка
Дім до 1918 р. (перебудований в 1964 р.), хлів 1949 р.,
погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 183

1. Бородай

Сава Йосипович 1894 р. н. голова двору Пічник. К-п «Прогрес»,
колгоспник.

2. Бородай

Серафима Степанівна 1900 р. н. жінка

3. Бородай
Уляна Савівна 1930 р. н. дочка К-п «*Прогрес*», колгоспниця.
4. Бородай
Михайло Савич 1941 р. н. син З 1963 р. в РА.
Дім 1921 р., хлів 1923 р., погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 185

1. Півньов
Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», колгоспник.
2. Півньова
Марина Василівна 1901 р. н. жінка
Дім 1921 р., хлів 1923 р., погрібняк 1921 р.

1967–1970 роки**ГОСПОДАРСТВО № 364**

1. Мокляк
Віра Григорівна 1927 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», свинарка.
2. Мокляк
Микола Петрович 1956 р. н. син М-Будищанська 8-річна школа, 4-й, 5-й, 6-й, 7-й кл.
Дім 1967 р., хлів 1958 р.

ГОСПОДАРСТВО № 171

1. Лисенко
Оксана Андріянівна 1896 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості.
Дім і хлів 1926 р.

ГОСПОДАРСТВО № 175

1. Кирячок
Марина Іовна 1902 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості.
Дім 1937 р.

ГОСПОДАРСТВО № 177

1. Таран
Ганна Василівна 1900 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.
2. Таран
Володимир Іванович 1949 р. н. син Опішнянська
«Сільгосптехніка»
з 1965 р.,
слюсар. Вибув
на навчання
в Охтирський технікум
механізації сільського
господарства
1.09.1967 р.

Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

ГОСПОДАРСТВО № 176

1. Омельченко
Іван Петрович 1925 р. н. голова двору К-п «Прогрес»,
бригадир.
2. Омельченко
Марфа Іванівна 1927 р. н. жінка К-п «Прогрес»,
колгоспниця.
3. Омельченко
Олексій Іванович 1950 р. н. син Вибув 1966 р.
на навчання в РУ.
Прибув 1.09.1967 р.
Призваний в РА.
4. Омельченко
Михайло Іванович 1952 р. н. син М-Будищанська 8-річна
школа, 7-й, 8-й кл.
Вибув 1.09.1968
р. на навчання
в Полтавський
дорожний технікум.

Дім і хлів до 1918 р., погрібняк 1960 р.

ГОСПОДАРСТВО № 178

1. Дубинка

Євдокія Калениківна 1902 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості.
К-п «Прогрес», колгоспниця

2. Дубинка

Ганна Миколаївна 1937 р. н. дочка К-п «Прогрес», колгоспниця.

Дім 1932 р., хлів 1931 р., погрібняк 1940 р.

ГОСПОДАРСТВО № 180

1. Лещенко

Данило Антонович 1897 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.

2. Лещенко

Якилина Андріївна 1910 р. н. жінка Пенсіонерка по старості.
К-п «Прогрес», колгоспниця.

Дім до 1918 р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО № 179

1. Письменна

Ганна Антонівна 1903 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості.

Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 183

1. Міщанин

Данило Михайлович 1937 р. н. голова двору К-п «Прогрес», шофер.

2. Міщанин

Віра Іванівна 1939 р. н. жінка Не працює.

3. Міщанин

Віктор Данилович 1962 р. н. син

Дім і хлів до 1918 р., погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 181

1. Лисенко
Кирило Михайлович 1902 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.
К-п «Прогрес»,
колгоспник.
 2. Лисенко
Палажка Яківна 1895 р. н. жінка Пенсіонерка
по старості.
- Дім до 1918 р.**(перебудований в 1964 р.), **хлів 1949 р.,**
погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 182

1. Бородай
Сава Йосипович 1894 р. н. голова двору Пічник. Пенсіонер
по старості.
2. Бородай
Серафима Степанівна 1900 р. н. жінка Пенсіонерка
по старості.
3. Бородай
Уляна Савівна 1930 р. н. дочка К-п «Прогрес»,
колгоспниця,
доярка.
4. Бородай
Михайло Савич 1941 р. н. син Опішнянське відділення
«Сільгосптехніки»,
шофер. З 1969 р.
відділ кінофікації,
шофер.
5. Бородай
Тетяна Григорівна 1950 р. н. невістка Опішнянська районна
лікарня, медсестра.
6. Бородай
Анатолій Михайлович 1970 р. н. внук
Дім 1921 р., хлів 1923 р., погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 184

1. Півнев
Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.
Фабрика ім.Крупської,
сторож з 1966 р.

2. Півнева
Марина Василівна 1901 р. н. жінка Пенсіонерка
по старості.

**Дім 1921 р., хлів 1923 р., погрібняк 1921 р.
1971–1973 роки**

ГОСПОДАРСТВО № 183

1. Мокляк
Віра Григорівна 1927 р. н. голова двору К-п «Прогрес»,
колгоспниця,
свинарка.

2. Мокляк
Микола Петрович 1956 р. н. син М-Будищанська
8-річна шк.,
8 кл. Вибув
у Зіньківське ПТУ №1.
Прибув 1.04.1972 р.
К-п «Прогрес»,
тракторист.

Дім 1967 р., хлів 1958 р.

ГОСПОДАРСТВО № 179

1. Лисенко
Оксана Андріянівна 1896 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

Сім'я загинувшого на фронті.

Дім і хлів 1926 р.

ГОСПОДАРСТВО № 184

1. Кирячок
Марина Іовна 1902 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.
Померла 8.12.1972 р.

Дім 1937 р.

ГОСПОДАРСТВО № 186

1. Таран
Ганна Василівна 1900 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.
2. Таран
Володимир Іванович 1949 р. н. син Вибув на навчання
в Охтирський технікум
механізації сільського
господарства в 1967 р.
Вибув на роботу
в 1971 р.

Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

ГОСПОДАРСТВО № 185

1. Омельченко
Іван Петрович 1925 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*»,
бригадир,
на 1.01.1973 р.
колгоспник.
2. Омельченко
Марфа Іванівна 1927 р. н. жінка К-п «*Прогрес*»,
колгоспниця.
3. Омельченко
Олексій Іванович 1950 р. н. син Вибув на роботу
в Полтаву.
Полтавська експедиція
глибокого буріння,
шофер. Прибув
19.06.1972 р.
4. Омельченко
Михайло Іванович 1952 р. н. син Вибув у 1968 р.
на навчання
в Полтавський
дорожний технікум.
З 1971 р.
у РА. Прибув
5.06.1973 р.
Вибув у Полтаву
4.07.1973 р.

5. Омельченко

Валентина Семенівна 1954 р. н. невістка

6. Омельченко

Євгеній Олексійович 1973 р. н. внук

Дім і хлів до 1918 р., погрібняк 1960 р., кухня 1970 р.

ГОСПОДАРСТВО № 187

1. Дубинка

Євдокія Калениківна 1902 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

2. Дубинка

Ганна Миколаївна 1937 р. н. дочка К-п «Прогрес»,
телятниця.

Сім'я загинувшого на фронті

Дім 1932 р., хлів 1931 р., погрібняк 1940 р.

ГОСПОДАРСТВО № 189

1. Лещенко

Данило Антонович 1897 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.

2. Лещенко

Якилина Андріївна 1910 р. н. жінка Пенсіонерка
по старості.

Дім до 1918 р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО № 188

1. Письменна

Ганна Антонівна 1903 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 192

1. Міщанин

Данило Михайлович 1937 р. н. голова двору К-п «Прогрес», шофер.

2. Міщанин

Віра Іванівна 1939 р. н. жінка Керамзавод з 1973 р.,
робітниця.

3. Міщанин

Віктор Данилович 1962 р. н. син М-Будищанська
8-річна шк.,
1-й, 2-й, 3-й кл.

4. Міщанин

Таїсія Данилівна 1973 р. н. дочка
Дім 1972 р., хлів до 1918 р., погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 190

1. Лисенко

Кирило Михайлович 1902 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.

2. Лисенко

Пелагея Яківна 1895 р. н. жінка Пенсіонерка по старості.
 Померла 2.01.1973 р.

3. Барабаш

Лукерія Данилівна 1903 р. н. жінка Пенсіонерка по старості.

Дім до 1918 р. (перебудований в 1964 р.), хлів 1949 р., погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 191

1. Бородай

Савка Йосипович 1894 р. н. голова двору Пічник. Пенсіонер по старості.
 Помер 1.01.1971 р.

2. Бородай

Серафима Степанівна 1900 р. н. жінка Пенсіонерка по старості.
 Померла 24.01.1973 р.

3. Бородай

Уляна Савівна 1930 р. н. дочка К-п «Прогрес», доярка.

4. Бородай

Михайло Савич 1941 р. н. син Будівельне управління №9 з 1970 р., шофер.

5. Бородай

Тетяна Григорівна 1950 р. н. невістка Опішнянська районна лікарня, медсестра.

6. Бородай

Анатолій Михайлович 1970 р. н. внук

7. Бородай

Вікторія Михайлівна 1972 р. н. внука
Дім 1921 р. (перебудований в 1968 р.), **хлів 1923 р.,**
погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 193

1. Півнев

Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.

2. Півнева

Марина Василівна 1901 р. н. жінка Пенсіонерка
 по старості.

3. Півнев

Віктор Григорович 1957 р. н. внук М-Будищанська
 8-річна шк.,
 6-й, 7-й, 8-й кл.

Дім 1921 р., хлів 1923 р., погрібняк 1921 р.

1974–1976 роки**ГОСПОДАРСТВО № 183**

1. Мокляк

Віра Григорівна 1927 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*»,
 колгоспниця.

2. Мокляк

Микола Петрович 1956 р. н. син К-п «*Прогрес*»,
 тракторист.
 В РА з 4.11.1974 р.
 Прибув із РА.

Дім 1967 р., хлів 1958 р.

ГОСПОДАРСТВО № 178

1. Лисенко

Оксана Андріянівна 1896 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості
 Померла 28.04.1976 р.

Дім і хлів 1926 р.

ГОСПОДАРСТВО № 186

1. Таран
Ганна Василівна 1900 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості.
2. Таран
Володимир Іванович 1949 р. н. син Вибув на роботу в 1971 р.

Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

ГОСПОДАРСТВО № 185

1. Омельченко
Іван Петрович 1925 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», завгосподарством.
2. Омельченко
Марфа Іванівна 1927 р. н. жінка К-п «*Прогрес*», колгоспниця.
3. Омельченко
Олексій Іванович 1950 р. н. син Зінківське автотранспортне підприємство №16034, шофер. Вибув у м.Кременчуг 20.05.1974 р.
4. Омельченко
Михайло Іванович 1952 р. н. Навчається в Полтавській школі шоферів. Вибув у Полтаву на роботу 4.07.1973 р. Прибув 15.02.1974 р. Вибув у Полтаву на роботу 13.07.1974 р.
5. Омельченко
Валентина Семенівна 1954 р. н. невістка Вибула на місце проживання в Диканський р-н 13.05.1974 р.

6. Омельченко

Євгеній Олексійович 1973 р. н. внук Вибув на місце проживання у Диканський р-н 13.05.1974 р.

Дім і хлів до 1918 р., погрібняк 1960 р., кухня 1970 р.

ГОСПОДАРСТВО № 187

1. Дубинка

Євдокія Калениківна 1902 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості.

2. Дубинка

Ганна Миколаївна 1937 р. н. дочка К-п «Прогрес», телятниця.

Сім'я загинувшого на фронті

Дім 1932 р., хлів 1931 р., погрібняк 1940 р.

ГОСПОДАРСТВО № 189

1. Лещенко

Данило Антонович 1897 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.

2. Лещенко

Якилина Андріївна 1910 р. н. жінка Пенсіонерка по старості.

Дім до 1918 р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО № 188

1. Письменна

Ганна Антонівна 1903 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості. Вибула в с.Деревки.

Дім до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 192

1. Міщанин

Данило Михайлович 1937 р. н. голова двору К-п «Прогрес», шофер.

2. Міщанин

Віра Іванівна 1939 р. н. жінка Керамзавод «Художній керамік» з 1973 р., робітниця.

3. Міщанин

Віктор Данилович 1962 р. н. син М-Будищанська
8-річна шк.,
4-й, 5-й, 6-й, 7-й кл.

4. Міщанин

Таїсія Данилівна 1973 р. н. дочка
Дім 1972 р., кухня 1974 р., хлів до 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 190

1. Лисенко

Кирило Михайлович 1902 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.

2. Барабаш

Лукерія Данилівна 1903 р. н. жінка Пенсіонерка
по старості.

Дім до 1918 р. (перебудований в 1964 р.), **хлів 1949 р.**,
погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 191

1. Бородай

Уляна Савівна 1930 р. н. голова двору К-п «Прогрес», доярка.

2. Бородай

Михайло Савич 1941 р. н. брат Опішнянське
будівельне
управління №9,
шофер. Вибув
на постійне місце
проживання
у с.Опішне
28.04.1975 р.

3. Бородай

Тетяна Григорівна 1950 р. н. невістка Опішнянський
тубдеспансер,
медсестра. Вибула
на постійне місце
проживання
у с.Опішне
28.04.1975 р.

6. Бородай

Анатолій Михайлович 1970 р. н. племінник Вибув на постійне місце проживання у с.Опішне 28.04.1975 р.

7. Бородай

Вікторія Михайлівна 1972 р. н. племінниця Вибула на постійне місце проживання у с.Опішне 28.04.1975 р.

Дім 1921 р. (перебудований в 1968 р.), хлів 1923 р., погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 193

1. Півнев

Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.

2. Півнева

Марина Василівна 1901 р. н. жінка Пенсіонерка по старості.

Дім 1921 р., хлів 1923 р., погрібняк 1921 р.

1977–1979 роки

ГОСПОДАРСТВО № 185

1. Мокляк

Віра Григорівна 1927 р. н. голова двору К-п «Прогрес», колгоспниця.

2. Мокляк

Микола Петрович 1956 р. н. син Завод «Художній керамік», робітник з 1977 р. Вибув на роботу в м.Полтаву 1.11.1977 р.

Дім 1967 р., хлів 1958 р.

ГОСПОДАРСТВО № 181

1. Бражник
Григорій Васильович 1939 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», плотник.
2. Патенко
Тамара Іванівна 1940 р. н. жінка К-п «*Прогрес*»,
рядові роботи.
3. Бражник
Павло Григорович 1966 р. н. син М-Будищанська
8-річна шк.,
3-й, 4-й, 5-й кл.
4. Бражник
Микола Григорович 1969 р. н. син М-Будищанська
8-річна шк.,
1-й, 2-й кл.
5. Бражник
Тетяна Яківна 1914 р. н. мати Пенсіонерка
по старості.
Прибула 27.02.1979 р.

Будинок і хлів 1926 р.

ГОСПОДАРСТВО № 187

1. Таран
Ганна Василівна 1900 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

Дім до 1918р., хлів 1949р.

ГОСПОДАРСТВО № 186

1. Омельченко
Іван Петрович 1925 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*»,
зав-господарством,
фуражир. Помер
21.05.1978 р.
2. Омельченко
Марфа Іванівна 1927 р. н. жінка К-п «*Прогрес*»,
колгоспниця.

Дім і хлів до 1918 р., погрібняк 1960 р., кухня 1970 р.

ГОСПОДАРСТВО № 188

1. Дубинка
Євдокія Калениківна 1902 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості.
 2. Дубинка
Ганна Миколаївна 1937 р. н. дочка К-п «Прогрес», телятниця.
- Дім 1932 р., хлів 1931 р., погрібняк 1940 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 189

1. Лещенко
Данило Антонович 1897 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.
 2. Лещенко
Якилина Андріївна 1910 р. н. жінка Пенсіонерка по старості.
- Дім до 1918 р., хлів 1946 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 192

1. Міщанин
Данило Михайлович 1937 р. н. голова двору К-п «Прогрес», шофер.
2. Міщанин
Віра Іванівна 1939 р. н. жінка Керамзавод «Художній керамік» з 1973 р., робітниця
3. Міщанин
Віктор Данилович 1962 р. н. син М-Будищанська 8-річна шк., 7-й, 8-й, 9-й, 10-й кл.
4. Міщанин
Таїсія Данилівна 1973 р. н. дочка
Дім 1972 р., кухня 1974 р., хлів 1976 р.

ГОСПОДАРСТВО № 190

1. Лисенко
Кирило Михайлович 1902 р. н. голова двору Пенсіонер по старості. Помер 4.06.1979 р.

2. Барабаш

Лукерія Данилівна 1903 р. н. жінка Пенсіонерка по старості.

Дім до 1918 р. (перебудований в 1964 р.), **хлів 1949 р.**, **погрібняк 1918 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 191

1. Бородай

Уляна Савівна 1930 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», доярка.

Дім 1921 р. (перебудований в 1968 р.), **хлів 1923 р.**, **погрібняк 1921 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 193

1. Півнев

Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.

2. Півнева

Марина Василівна 1901 р. н. жінка Пенсіонерка по старості.

Дім 1921 р., **хлів 1923 р.**, **погрібняк 1921 р.**

1980–1982 роки

ГОСПОДАРСТВО № 178

1. Мокляк

Віра Григорівна 1927 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», колгоспниця.

Дім 1967 р., **хлів 1958 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 174

1. Бражник

Григорій Васильович 1939 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», плотник.

2. Патенко (Бражник)

Тамара Іванівна 1940 р. н. жінка К-п «*Прогрес*», рядові роботи.

3. Бражник

Павло Григорович 1966 р. н. син М-Будищанська 8-річна шк., 6-й, 7-й, 8-й кл.

4. Бражник

Микола Григорович 1969 р. н. син М-Будищанська
8-річна шк.,
3-й, 4-й, 5-й кл.

5. Бражник

Тетяна Яківна 1914 р. н. мати Пенсіонерка
по старості.

Будинок і хлів 1926 р.

ГОСПОДАРСТВО № 180

1. Таран

Ганна Василівна 1900 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.
Померла 19.07.1981 р.

Дім до 1918 р., хлів 1949 р.

ГОСПОДАРСТВО № 179

1. Омельченко

Марфа Іванівна 1927 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*»,
колгоспниця.

2. Омельченко

Олексій Іванович 1950 р. н. син К-п «*Прогрес*», шофер.
Прибув із Опішні
22.01.1980 р.
Вибув у с.Велика
Павлівка 1.03.1980 р.

Дім і хлів до 1918 р., погрібняк 1960 р., кухня 1970 р.

ГОСПОДАРСТВО № 181

1. Дубинка

Євдокія Калениківна 1902 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

2. Дубинка

Ганна Миколаївна 1937 р. н. дочка К-п «*Прогрес*»,
колгоспниця.

Дім 1932 р., хлів 1931 р., погрібняк 1940 р.

ГОСПОДАРСТВО № 182

1. Лещенко
Данило Антонович 1897 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.
2. Лещенко
Якилина Андріївна 1910 р. н. жінка Пенсіонерка по старості.

Дім до 1918 р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО № 185

1. Міщанин
Данило Михайлович 1936 р. н. голова двору К-п «Прогрес», шофер.
2. Міщанин
Віра Іванівна 1939 р. н. жінка Керамзавод «Художній керамік» з 1973 р., малярська майстерня.
3. Міщанин
Віктор Данилович 1962 р. н. син Опішнянська середня шк., 10-й кл. Вибув на навчання в Одесу 20.08.80 р. (Одеський гідрометеорологічний інститут)
4. Міщанин
Таїсія Данилівна 1973 р. н. дочка М-Будищанська 8-річна шк., 1-й кл.

Дім 1972 р., кухня 1974 р., хлів 1976 р.

ГОСПОДАРСТВО № 183

1. Барабаш
Лукерія Данилівна 1903 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості. Вибула в Полтаву.

Дім до 1918 р. (перебудований в 1964 р.), хлів 1949 р., погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 184

1. Бородай
Уляна Савівна 1930 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», доярка.
Дім 1921 р. (перебудований в 1968 р.), хлів 1923 р.,
погрібняк 1921 р.

ГОСПОДАРСТВО № 186

1. Півнев
Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.
 2. Півнева
Марина Василівна 1901 р. н. жінка Пенсіонерка
по старості.
- Дім 1921 р., хлів 1923 р., погрібняк 1921 р.

1983–1985 роки**ГОСПОДАРСТВО № 179**

1. Мокляк
Віра Григорівна 1927 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*»,
сторож на вівчарнику.
- Дім 1967 р., хлів 1969 р.

ГОСПОДАРСТВО № 175

1. Бражник
Григорій Васильович 1939 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», плотник.
2. Бражник
Тамара Іванівна 1940 р. н. жінка К-п «*Прогрес*»,
колгоспниця.
3. Бражник
Павло Григорович 1966 р. н. син Навчається в СПТУ
м.Зіньків.
К-п «*Прогрес*»,
різні роботи.
В РА з квітня 1985 р.
4. Бражник
Микола Григорович 1969 р. н. син М-Будищанська
8-річна шк.,
6-й, 7-й, 8-й кл.

5. Бражник

Тетяна Яківна 1914 р. н. мати Пенсіонерка
по старості.

Будинок старий 1926 р., новий 1983 р., хлів 1980 р.

ГОСПОДАРСТВО № 180

1. Омельченко

Марфа Іванівна 1927 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*»,
колгоспниця.
Пенсіонерка
по старості.

Дім і хлів до 1918 р., погрібняк 1960 р., кухня 1970 р.

ГОСПОДАРСТВО № 181

1. Дубинка

Євдокія Калениківна 1902 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

2. Дубинка

Ганна Миколаївна 1937 р. н. дочка К-п «*Прогрес*»,
колгоспниця.

Дім 1932 р., хлів 1931 р., погрібняк 1940 р.

ГОСПОДАРСТВО № 182

1. Лещенко

Данило Антонович 1897 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.
Помер 16.10.1984 р.

2. Лещенко

Якилина Андріївна 1910 р. н. жінка Пенсіонерка
по старості.

Дім до 1918 р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО № 185

1. Міщанин

Данило Михайлович 1936 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», шофер.

2. Міщанин

Віра Іванівна 1939 р. н. жінка Керамзавод
«*Художній керамік*»
з 1973 р.,
малювальниця.

3. Міщанин

Віктор Данилович 1962 р. н. син Вибув на навчання
в Одесу
20.08.80 р. (Одеський
гідрометеорологічний
інститут).
З 30.07.1985 р. в РА.

4. Міщанин

Таїсія Данилівна 1973 р. н. дочка М-Будищанська
8-річна шк.,
2-й кл., 3-й, 4-й, 5-й кл.

Дім 1972 р., кухня 1974 р., хлів 1976 р.

ГОСПОДАРСТВО № 183

1. Бейгул

Палажка Петрівна 1924 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

**Дім до 1918 р. (перебудований в 1964 р.), хлів 1949 р.,
погрібняк 1918 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 184

1. Бородай

Уляна Савівна 1930 р. н. голова двору К-п «Прогрес», доярка.

**Дім 1921 р. (перебудований в 1968 р.), хлів 1923 р.,
погрібняк 1921 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 186

1. Півньов

Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.

2. Півньова

Марина Василівна 1901 р. н. жінка Пенсіонерка
по старості.
Померла 16.07.1985 р.

Дім 1921 р., хлів 1923 р., погрібняк 1921 р.

1986–1990 роки

ГОСПОДАРСТВО № 182

1. Мокляк

Віра Григорівна 1927 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

Дім 1967 р., хлів 1969 р.

ГОСПОДАРСТВО № 178

1. Бражник

Григорій Васильович 1939 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», плотник.

2. Бражник

Тамара Іванівна 1940 р. н. жінка К-п «*Прогрес*»,
колгоспниця.

3. Бражник

Павло Григорович 1966 р. н. син В РА з квітня 1985 р.
Прибув 28.05.1987 р.
Вибув у господарство
№71.

4. Бражник

Микола Григорович 1969 р. н. син К-п «*Прогрес*»,
механізатор.
В РА з Х 1987 р.
Прибув 21.01.1990 р.

5. Бражник

Тетяна Яківна 1914 р. н. мати Пенсіонерка
по старості.
Вибула 15.11.1986 р.

6. Бражник

Лілія Миколаївна 1971 р. н. невістка Керамзавод «*Художній
керамік*»,
малювальниця.
Прибула 11.04.1988 р.

7. Цюрюпа

Надія Миколаївна 1971 р. н. невістка Керамзавод «*Художній
керамік*», робітниця.

Будинок старий 1926 р., новий 1983 р., хлів 1980 р.

ГОСПОДАРСТВО № 183

1. Омельченко
Марфа Іванівна 1927 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

Дім і хлів до 1918 р., погрібняк 1960 р., кухня 1970 р.

ГОСПОДАРСТВО № 184

1. Дубинка
Євдокія Калениківна 1902 р. н. голова двору Пенсіонерка
за загинувшого в/с
на фронті.
Померла 15.01.1987 р.

2. Дубинка
Ганна Миколаївна 1937 р. н. дочка К-п «Прогрес»,
телятниця.

Дім 1932 р., хлів 1931 р., погрібняк 1940 р.

ГОСПОДАРСТВО № 185

1. Лещенко
Якилина Андріївна 1910 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

Дім до 1918 р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО № 188

1. Міщанин
Данило Михайлович 1936 р. н. голова двору К-п «Прогрес», шофер.

2. Міщанин
Віра Іванівна 1939 р. н. жінка Керамзавод «Художній
керамік» з 1973 р.,
малювальниця.

3. Міщанин
Віктор Данилович 1962 р. н. син В РА з 30.07.1985 р.
Прибув 6.12.1986 р.
Вибув 15.02.1986 р.
у Красноярськ на
роботу. Прибув –
січень 1989 р. К-п
«Прогрес», шофер.

4. Міщанин

Таїсія Данилівна 1973 р. н. дочка М-Будищанська
8-річна шк.,
5-й кл., 6-й, 7-й, 8-й
кл. Лебединське
педучилище.

5. Міщанин

Тетяна Анатоліївна 1966 р. н. невістка К-п «*Прогрес*»,
бухгалтер.

6. Міщанин

Максим Вікторович 1989 р. н. внук
Дім 1972 р., кухня 1974 р., хлів 1976 р.

ГОСПОДАРСТВО № 186

1. Бейгул

Палажка Петрівна 1924 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.
Померла 15.09.1990 р.

Дім до 1918 р. (перебудований в 1964 р.), **хлів 1949 р.**,
погрібняк 1918 р.

ГОСПОДАРСТВО № 187

1. Бородай

Уляна Савівна 1930 р. н. голова двору К-п «*Прогрес*», доярка.
Пенсіонерка
по старості.

Дім 1921 р. (перебудований в 1968 р.), **хлів 1923 р.**,
погрібняк 1921 р.

ГОСПОДАРСТВО № 189

1. Півньов

Сергій Ілліч 1900 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.
Помер 23.10.1987 р.

Дім 1921 р., **хлів 1923 р.**, **погрібняк 1921 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 189

1. Гнида

Мотрона Федосіївна 1922 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.
Проживає
в господарстві після
1987 р.

Дім 1921 р., хлів 1923 р., погрібняк 1921 р.

1991–1995 роки

ГОСПОДАРСТВО № 122

1. Мокляк

Віра Григорівна 1927 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

Дім 1967 р., хлів 1969 р.

ГОСПОДАРСТВО № 119

1. Бражник

Григорій Васильович 1939 р. н. голова двору К-п «Прогрес»,
тракторист.

2. Бражник

Тамара Іванівна 1940 р. н. жінка К-п «Прогрес»,
колгоспниця.

3. Бражник

Павло Григорович 1966 р. н. син Вибув у господарство
№71.
Повернувся
13.04.1993 р.

4. Бражник

Лілія Миколаївна 1971 р. н. невістка М-Будищанська
середня шк.,
техробітниця.

5. Бражник

Сергій Павлович 1989 р. н. внук

6. Бражник

Марина Павлівна 1991 р. н. внука

7. Бражник
Микола Григорович 1969 р. н. син Керамзавод «Художній керамік», робітник. Вибув у господарство №164.
8. Бражник
Надія Миколаївна 1971 р. н. невістка Керамзавод «Художній керамік», робітниця. Вибула в Опішню 9.10.1992 р. Вибула в господарство №164.
9. Бражник
Олена Миколаївна 1991 р. н. внука Вибула в Опішню 9.10.1992 р. Вибула в господарство №164.
5. Бражник
Тетяна Яківна 1914 р. н. мати Пенсіонерка по старості. Прибула 28.08.1995 р.
- Будинок старий 1926 р., новий 1983 р., хлів 1980 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 123

1. Омельченко
Марфа Іванівна 1927 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості.
- Дім і хлів до 1918 р., погрібняк 1960 р., кухня 1970 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 124

1. Дубинка
Ганна Миколаївна 1937 р. н. голова двору К-п «Прогрес», колгоспниця. Пенсіонерка по старості.
- Дім 1932 р., хлів 1931 р., погрібняк 1940 р.**

ГОСПОДАРСТВО № 125

1. Лещенко
Якилина Андріївна 1910 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості.
2. Лещенко
Іван Данилович 1938 р. н. син Прибув 9.08.1995 р.
Дім до 1918 р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО № 128

1. Міщанин
Данило Михайлович 1936 р. н. голова двору К-п «Прогрес», шофер.
2. Міщанин
Віра Іванівна 1939 р. н. жінка Пенсіонерка по старості.
3. Міщанин
Віктор Данилович 1962 р. н. син К-п «Прогрес», шофер.
Вибув у №235
5. Міщанин
Тетяна Анатоліївна 1966 р. н. невістка К-п «Прогрес», бухгалтер.
Вибула в №235
6. Міщанин
Максим Вікторович 1989 р. н. внук Вибув у №235
7. Міщанин
Таїсія Данилівна 1973 р. н. дочка Педучилище м.Лебедин.
Глинська початкова шк.

Дім 1972 р., кухня 1974 р., хлів 1976 р.

ГОСПОДАРСТВО № 127

1. Бородай
Уляна Савівна 1930 р. н. голова двору К-п «Прогрес». Пенсіонерка по старості.
2. Жилавець
Володимир Миколайович 1962 р. н. голова двору Прибув 6.10.1993 р.
Керамзавод «Художній керамік».

3. Жилавець

Світлана Іванівна 1964 р. н. жінка К-п «Прогрес»,
економіст.
Прибула 1.11.1993 р.

4. Максимчук

Людмила Миколаївна дочка Прибула 1.11.1993 р.

5. Жилавець

Наталія Володимирівна 1995 р. н. дочка
Дім 1921 р. (перебудований в 1968 р.), **хлів 1923 р.,**
погрібняк 1921 р.

ГОСПОДАРСТВО № 129

1. Гнида

Мотрона Федосіївна 1922 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

Дім 1921 р., хлів 1923 р., погрібняк 1921 р.

1996–2000 роки

ГОСПОДАРСТВО № 190

1. Мокляк

Віра Григорівна 1927 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.
Померла 11.04.1997 р.

Дім 1967 р., хлів 1969 р.

ГОСПОДАРСТВО № 189

1. Бражник

Григорій Васильович 1939 р. н. голова двору

2. Бражник

Тамара Іванівна 1940 р. н. жінка Пенсіонерка
по старості.
КСП «Прогрес»,
телятниця, свинарка.
Не працює.

3. Бражник

Микола Григорович 1969 р. н. син КСП «Прогрес»,
фуражир.
Вибув 26.06.1996 р.
Повернувся
1.08.1996 р.
Вибув 6.03.1997 р.
Повернувся
14.12.1999 р.

4. Гогоць

Ольга Юрїївна 1969 р. н. невістка Прибула 28.08.2000 р.

5. Бражник

Тетяна Яківна 1914 р. н. мати Пенсіонерка
по старості.

Будинок старий 1926 р., новий 1983 р., хлів 1980 р.

ГОСПОДАРСТВО №238

1. Омельченко

Марфа Іванівна 1927 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.

Дім і хлів до 1918 р., погрібняк 1960 р., кухня 1970 р.

ГОСПОДАРСТВО №239

1. Дубинка

Ганна Миколаївна 1937 р. н. голова двору Пенсіонерка
по старості.
Померла 1.07.1997 р.

Дім 1932 р., хлів 1931 р., погрібняк 1940 р.

ГОСПОДАРСТВО №239

1. Дейнека

Віктор Дмитрович 1973 р. н. голова двору Проживає
у господарстві
з 2.08.2000 р.

Дім 1932 р., хлів 1931 р., погрібняк 1940 р.

ГОСПОДАРСТВО №240

1. Лещенко
Іван Данилович 1938 р. н. голова двору АТП №3, шофер.
2. Лещенко
Якилина Андріївна 1910 р. н. мати Пенсіонерка
по старості.
Вибула 18.11.1996 р.
в Опішне.

Дім до 1918 р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО №241

1. Міщанин
Данило Михайлович 1936 р. н. голова двору КСП «Прогрес», шофер.
Пенсіонер по старості.
2. Міщанин
Віра Іванівна 1939 р. н. жінка Пенсіонерка
по старості.
3. Міщанин
Таїсія Данилівна 1973 р. н. дочка Глинська початкова шк.,
учитель.

Дім 1972 р., кухня 1974 р., хлів 1976 р.

ГОСПОДАРСТВО №242

1. Барта
Золтан Олександрович 1963 р. н. голова двору ЕГБ, Опішне.
2. Барта
Катерина Федорівна 1966 р. н. жінка КСП «Прогрес», доярка.
3. Барта
Роберт Золтанович 1987 р. н. син М-Будищанська
середня шк., 2-й, 3-й,
5-й, 6-й, 7-й кл.
4. Барта
Вікторія Золтанівна 1989 р. н. дочка М-Будищанська
середня шк. 1-й, 2-й,
3-й, 5-й, 6-й кл.
5. Барта
Жолт Золтанович 1990 р. н. син М-Будищанська
середня шк.,
1-й, 2-й, 3-й, 5-й кл.

6. Барта

Золтан Золтанович 1995 р. н. син

ГОСПОДАРСТВО №243

1. Жилавець

Володимир Миколайович 1962 р. н. голова двору Опішне, АТП.

2. Жилавець

Світлана Іванівна 1964 р. н. жінка КСП «*Прогрес*», економіст.

3. Максимчук

Людмила Миколаївна дочка М-Будищанська середня шк.

4. Жилавець

Наталія Володимирівна 1995 р. н. дочка

5. Бородай

Уляна Савівна 1930 р. н. тітка Пенсіонерка по старості.

Дім 1921 р. (перебудований в 1968 р.), **хлів 1923 р.**,**погрібняк 1921 р.****ГОСПОДАРСТВО №244**

1. Гнида

Мотрона Федосіївна 1922 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості.
Померла 24.06.1998 р.**Дім 1921 р., хлів 1923 р., погрібняк 1921 р.****2001–2005 роки****ГОСПОДАРСТВО №179**

1. Бражник

Григорій Васильович 1939 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.

2. Бражник

Тамара Іванівна 1940 р. н. жінка Пенсіонерка по старості.
СБК «*Прогрес*», різні роботи.

3. Бражник
Тетяна Яківна 1914 р. н. мати Пенсіонерка по старості.
Померла 17.12.2005 р.
4. Бражник
Микола Григорович 1969 р. н. син Не працює.
Вибув 30.07.2002 р.
5. Гогоць
Ольга Юріївна 1967 р. н. невістка Не працює.
Вибула 30.07.2002 р.
- Будинок старий 1926 р., новий 1983 р., хлів 1980 р.**

ГОСПОДАРСТВО №226

1. Омельченко
Марфа Іванівна 1927 р. н. голова двору Пенсіонерка по старості.
Дім і хлів до 1918 р., погрібняк 1960 р., кухня 1970 р.

ГОСПОДАРСТВО №227

1. Дейнека
Віктор Дмитрович 1973 р. н. голова двору Реалізатор.
2. Дейнека
Людмила Миколаїна 1985 р. н. жінка Вибула в с.Ромашки Кіровоградської обл.
28.01.2003 р.
Повернулася 15.04.2004 р.
3. Дейнека
Вікторія Вікторівна 2002 р. н. дочка Вибула в с.Ромашки Кіровоградської обл.
28.01.2003 р.
Повернулася 15.04.2004 р.
4. Дейнека
Віталій Вікторович 2004 р. н. син
Дім 1932 р., хлів 1931 р.

ГОСПОДАРСТВО №228

1. Лещенко

Іван Данилович 1938 р. н. голова двору Пенсіонер по старості.
 Вибув в Опішне
 21.10.2004 р.

Дім до 1918 р., хлів 1946 р.

ГОСПОДАРСТВО №229

1. Міщанин

Данило Михайлович 1936 р. н. голова двору КСП «Прогрес», шофер.
 Пенсіонер по старості.

2. Міщанин

Віра Іванівна 1939 р. н. жінка Пенсіонерка
 по старості.

3. Міщанин

Таїсія Данилівна 1973 р. н. дочка Глинська початкова шк.,
 учитель

Дім 1972 р., кухня 1974 р., хлів 1976 р.

ГОСПОДАРСТВО №242

1. Барта

Золтан Олександрович 1963 р. н. голова двору

2. Барта

Катерина Федорівна 1966 р. н. жінка

3. Барта

Роберт Золтанович 1987 р. н. син М-Будишанська
 середня шк.,
 8-й, 9-й, 10-й, 11-й кл.

4. Барта

Вікторія Золтанівна 1989 р. н. дочка М-Будишанська
 середня шк.,
 6-й, 7-й, 8-й, 9-й кл.

5. Барта

Жолт Золтанович 1990 р. н. син М-Будишанська
 середня шк.,
 5-й, 6-й, 7-й, 8-й кл.

6. Барта

Золтан Золтанович 1995 р. н. син М-Будищанська
середня шк.,
2-й, 3-й кл.

ГОСПОДАРСТВО №231

1. Жилавець

Володимир Миколайович 1962 р. н. голова двору Полтава, ВТТ
і СТ, водій.

2. Жилавець

Світлана Іванівна 1964 р. н. жінка СБК «Прогрес»,
бухгалтер.

3. Максимчук

Людмила Миколаївна дочка М-Будищанська
середня шк., 7-й, 8-й,
9-й, 10-й, 11-й кл.

4. Жилавець

Наталія Володимирівна 1995 р. н. дочка М-Будищанська
середня шк.,
2-й, 3-й кл.

5. Бородай

Уляна Савівна 1930 р. н. тітка Пенсіонерка
по старості.
Померла 15.11.2004 р.

2006–2010 роки

ГОСПОДАРСТВО №155

1. Бражник

Григорій Васильович 1939 р. н. голова двору Пенсіонер за віком.

2. Бражник

Тамара Іванівна 1940 р. н. жінка Пенсіонерка за віком.

ГОСПОДАРСТВО №216

1. Омельченко

Марфа Іванівна 1927 р. н. голова двору Пенсіонерка за віком.

ГОСПОДАРСТВО №217

1. Дейнека
Віктор Дмитрович 1973 р. н. голова двору Музей гончарства,
охоронець. Не працює.
2. Дейнека
Людмила Миколаїна 1985 р. н. жінка Не працює.
3. Дейнека
Вікторія Вікторівна 2002 р. н. дочка
4. Дейнека
Віталій Вікторович 2004 р. н. син

ГОСПОДАРСТВО №218

1. Міщанин
Данило Михайлович 1936 р. н. голова двору Пенсіонер за віком.
2. Міщанин
Віра Іванівна 1939 р. н. жінка Пенсіонерка за віком.
Померла 31.05.2009 р.
3. Міщанин
Таїсія Данилівна 1973 р. н. дочка Не працює.

ГОСПОДАРСТВО №220

1. Барта
Золтан Олександрович 1963 р. н. голова двору
2. Барта
Катерина Федорівна 1966 р. н. жінка ТОВ «Октан».
3. Барта
Роберт Золтанович 1987 р. н. син
4. Барта
Вікторія Золтанівна 1989 р. н. дочка М-Будищанська
середня шк.,
11-й кл.
5. Барта
Жолт Золтанович 1990 р. н. син М-Будищанська
середня шк., 11-й кл.
Писарівщанське ПТУ.
6. Барта
Золтан Золтанович 1995 р. н. син М-Будищанська
середня шк.

7. Барта

Діана Золтанівна 2006 р. н. дочка

ГОСПОДАРСТВО №221

1. Жилавець

Володимир Миколайович 1962 р. н. голова двору Опішне, АТП.

2. Жилавець

Світлана Іванівна 1964 р. н. жінка ТОВ «Околиця».

3. Жилавець

Наталія Володимирівна 1995 р. н. дочка М-Будищанська середня шк.

Кирилова вуличка – заїзд із Чирвиної вулички до колишньої садиби
Кирила Лисенка. Малі Будищечки, Полтавщина. Квітень 2006.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Розділ IV

Історія Малобудищанської сільської ради в іменах мешканців Чирвиної вулички (середина 1940-х - 2010-ті роки)

За понад 90-літню історію існування Малобудищанської сільської ради змінилося багато її голів, членів сільради, депутатів, членів виконкому. Це були як корінні мешканці Малих Будищечок, так і люди з інших населених пунктів. Що стосується голів, то їх в різні історичні періоди призначали, як говорять у народі, «зверху», вибирали на засіданні виконкому, сесії, голосуванням усіх мешканців сільської ради. Членами, депутатами сільської ради та членами виконавчого комітету серед інших у різні роки були й уродженці та мешканці Чирвиної вулички. Їх участь та роль у вирішенні питань села й колгоспу можна відслідкувати за матеріалами протоколів виконкомів та сесій Малобудищанської сільради за період від 1944 по 1993 рік, які подано нижче. Також подано матеріали за період із 1944 по 2015 рік, що стосуються виборів голів Малобудищанської сільської ради. З них можна дізнатися прізвища всіх, хто займав цю посаду в зазначені роки. Що стосується довоєнного періоду, то такі протоколи не збереглися. Тож, назву імена тих голів Малобудищанської сільської ради, які вдалося з'ясувати за різними архівними документами чи почути з розповідей старожилів. (Згадаю імена не лише тих, хто займав найвищу посаду в селі за часів більшовицької окупації України, тобто до 24.08.1991 року, чи за часів незалежної України, а й тих, хто був сільським старостою в Малих Будищечках під час німецької окупації села з вересня 1941 по жовтень 1943 року).

Станом на лютий 1926 року головою сільської ради був малобудищанин Яків Петрович Барабаш (по-вуличному «Куліш»). Про нього зазначено, що в нього *«радстаж 2 роки»*¹. Тож, можна гадати, що на той момент він був головою сільради вже два роки.

Станом на квітень 1927 року головою Малобудищанської сільської ради був уродженець села Яким Гаврилович Ситник (1891 р. н.)². По-вуличному його прозивали *«Монька»*. Він був одним із активістів, які проводили розкуркулення своїх односельчан. Зокрема, входив у групу з сімнадцяти осіб, які на межі 1920-х – 1930-х років, у люті водохресні морози, немовби згряя круків, налетіли на господарство мого прапрадіда Якова Семеновича Лисенка, який жив із сім'єю свого сина Дмитра, повиганяли всіх на холод, а хату почали розбирати. Дмитрова донька, Галина, переповідала мені розповідь своєї матері: *«Сімнадцять душ на хаті було. І кричать, було, кажуть мама, із хати: «Не впусти ніхто, хай змерзні!». І хреценськими святками, по морозі. Так за що? За те, що батько трудився. Страшне врем'я було»*³.

Яким Ситник залишався головою сільради й станом на 25.09.1930 року⁴. Його наступником 1931 року був Трохим Демидович Діденко (1902 р. н.), із сусідньої Попівки. Про це він сам розповів на допиті 02.08.1940 року, що стосувався репресованого Опанаса Лисенка: *«Громадянина Лисенка Панаса Корнійовича я знаю з 1931 року, тому що в 1931 році я працював у с. Малі Будища головою сільської ради»*⁵.

Очевидно, після Трохима Діденка головою сільської ради був колишній малобудищанський гончар Тимофій Павлович Педченко (по-вуличному «Сахроненко») (1903 р. н.). Його головування припало на період розкуркулення, насильницької колективізації і початок Голодомору 1932–1933 років. У своїй автобіографії, у зв'язку зі вступом до ВКП(б), він писав: *«В 1927 році був обраний членом М. Будищанської с/ради. В 1929 році був обраний пленумом с/ради секретарем сільради в селі М. Будищечках, на цій посаді пропрацював до 1931 року. В 1931 році був обраний головою цієї ж Малобудищанської сільради, де і пробув до 1933 року»*⁶. Як відомо, гончарський хліб нелегкий. Набагато легше було відбирати його в інших, ставши активістом. Окрім Тимофія Педченка, активістами були й два його брати: старший – Харитон і менший – Олександр. Брати «Сахроненки», особливо Харитон і Тимофій, брали активну участь у насильницькій колективізації та «розкуркуленні» односельців. Останні й через багато десятиліть згадували їх недобрим словом. Ольга Михайлівна Ротач (у дівочтві Герасименко) в одному з листів до мене пригадувала: *«Все село голодувало, а ті «Сахрони» жиріли. Знущалися з селян, як сами хотіли. Бо робити не навчилися, а їсти ж треба. Ото і включилися в перебудову суспільства. Влізли в бригади, які викачували в дядьків хліб і всяку пашницю, і мали від того зиск вони і їхні родичі. «Сахрони» (так їх прозивали) багато зла зробили в селі. Не було в них ні жалю, ні серця, були хуже звіря»*⁷.

Парасковія Петрівна Лисенко (у дівочтві Бідаш) розповідала: *«Ото ж, Харитон «Сахроненко» і Тимофій «Сахроненко» руководили всим. [...] Шо вони тіки робили. [...] «Сахроненка» Тимофія і з хати кидали тато, як поліз він розбирати. [...] Тато, ото, підуть на базар у Батьки, а вони з сільради прийдуть. Ми з мамою закриємось, ше поки хата була, то вони вікно вирвуть, «Сахроненки», та влізуть. З мене жакет зняли, з мами – кофточку. Чоботи братові були, і заховали туди, в юшки, де труба закривається. Так «Сахроненко» Тимофій поліз і туди, витяг ті чоботи, вбув, живо і вбув. Тоді сільрада приїде і спідницю зніме»*⁸.

У «Книзі скорботи Зіньківщини» подано спогади Наталії Опанасівни Озюмської (1921 р. н.) – доньки малобудищанського гончаря Опанаса Озюмського: *«Було в господарстві дві вівці. Але коли розпочався Голодомор, одну вкрали, а одну забрали активісти в колгосп. Одного разу, прийшовши зі школи, я побачила в дворі бригаду активістів. [...] Я плакала і кричала, щоб не забирали її. Тимофій Павлович Педченко, голова сільради, кричав, якщо не заткну пальку, то уб'є мене»*⁹.

Про роль братів Педченків у колективізації в Малих Будищечках писав у своїй автобіографії під час вступу до лав ВКП(б) 1940 року наймолодший із них, Олександр: *«В час колективізації 1931 року я і мої брати брали активну участь в організації колгоспу в нашій селі»*¹⁰.

Ймовірно, що після Тимофія Педченка, головою сільради був якийсь Смолянський. У «Книзі скорботи Зіньківщини» подано спогади Віри Йосипівни Капиніс (1920 р. н.). Вона, зокрема, зазначила: *«Пригадую, як одна жінка пішла в ліс рвати бруньки з ліщини, так наш голова Смолянський, її дуже побив ціпком, вона ледве не вмерла»*¹¹. Невідомо, про якого голову йдеться: голову колгоспу чи голову сільради.

1933 року головою сільської ради був Яків Нечипоренко, 1934-го – Грипич, а 1935-го – Безрук. Всі троє – з Опішнього. Після них була якась жінка, «глухенька»¹².

Станом на 1937 рік головою сільської ради була малобудищанка Настя Савівна Яковенко (у дівочтві Каша). Це, зокрема, підтверджують спогади її сестри Мотрони Савівни Назарчук (у дівочтві Каші) та характеристики, видані сільрадою на репресованих у той час мешканців населених пунктів Малобудищанської сільської ради. Їх підшито в архівно-кримінальних справах, що зберігаються в архіві УСБУ в Полтавській області. Зокрема, її підпис стоїть і під характеристикою сільської ради на репресованого брата своєї бабусі Горпини Корнійвни Міщанин (у дівочтві Лисенко) – Опанаса Лисенка. Характеристика закінчується словами: *«Така людина, як Лисенко Опанас, в цілому не наша, не радянська і як член суспільства не може бути, ця людина підлегла буржуазії, і цю людину держати в селі не можна, що с/р і стверджує»*¹³. Це була заповзята комуністка, яка нещадно викривала «ворогів народу». Даючи характеристику на кандидата в члени ВКП(б) мільйонера Тихона Бордуна, працюючи на той час інструктором Опішнянського районного партійного комітету, вона 1939 року писала: *«В 1937 – 38 рр. т. Бордун допомагав мені багато у викритті вороже чужих елементів в с. Малі Будища,*

коли я була головою с/р, де за допомогою його викрито 29 чоловік, які засуджені на декілько років»¹⁴.

1940 року голови сільської ради змінювалися кілька разів. Це відомо з різних тогочасних архівних документів. З початку року цю посаду займав вище згадуваний Олександр Педченко. У своїй автобіографії, датованій 17.06.1940 року, перед вступом у ВКП(б) він зазначив: *«В час виборів в сільські, міські і районіві ради депутатів трудящих мене обрали депутатом і з 1 січня 1940 року я працюю головою М-Будищанської сільської ради депутатів трудящих»*¹⁵.

Але вже в серпні 1940 року головою сільської ради був Григорій Микитович Різник (1897 р. н.) мешканець х. Безруки. Саме його підписи стоять на тогочасних характеристиках, виданих сільрадою на Опанаса Лисенка, Івана Пошивайла й Івана Остроушка (по-вуличному *«Чирви»*). Що стосується останнього, то в першому розділі книги я зазначав, що він був активістом і учасником тих бригад, які ходили по селу, витрушуючи останню зернину чи квасолину в людей, що зрештою й сприяло початку Голодомору 1932–1933 років. У характеристиці з сільради, за підписом Григорія Різника, зазначено, що Остроушко *«був членом с/ради, учасуовавав активно»*. Зберігаються характеристики в архівно-кримінальній справі Опанаса Лисенка. В анкетних даних Чирви зазначено, що його обрали членом сільради з 1924 по 1937 рік¹⁶.

Станом на вересень 1940 року головою сільської ради був Макар Федорович Барабаш (1909 р. н.). Саме його підпис стоїть на характеристиці на репресованого 1937 року гончаря Івана Пічку, виданій під час перегляду справи 1940 року¹⁷. З автобіографії, що міститься в особових справах Барабаша як кандидата й члена більшовицької партії, довідуємось, що він був головою до початку німецько-радянської війни. Нагороджений трьома медалями *«За отвагу»*, орденом *«Отечественной войны II степени»* та медалями *«За взятие Берлина»*, *«За победу над Германией»*¹⁸.

За часів німецької окупації Малих Будищечок 1941–1943 років тут було два старости сільських управ. Першим був Михайло Григорович Герасименко (по-вуличному *«Пишик»*) (1895 р. н.). Очевидно, його на цю посаду обрало населення. Німецькі війська зайняли Малі Будищечки 6 жовтня 1941 року. У Держархіві Полтавської області мені вдалося натрапити на кілька документів із його підписами, найраніший із яких датовано 13.11.1941 року¹⁹. Можливо, що з цієї посади Михайло Герасименко пішов за власним бажанням, адже в 1942 році вже потрібно

було займатися відправкою молоді до Німеччини, забирати в населення худобу для німецької армії тощо.

Станом на травень 1942 року старостою сільської управи був із власної ініціативи Прохор Васильович Жадан (1886 р. н.). Вдалося віднайти документ за його підписом, датований 02.05.1942 року. Це була людина, свого часу скривджена більшовицькою владою: *«В 1932 г. моё хозяйство было конфисковано советской властью за несплату государственных налогов и передано в колхоз XI-летие КНС. После моя хата была продана Громовому Василию, который жил в ней до прихода немецких оккупантов. В период оккупации, в бытность мою старостою сельуправы в с. Малих Будищах, я выгнал Громового с купленной им бывшей моей хаты и поселил свою сноху, которая жила до прихода советских войск, а затем хата была снова передана Громовому органами советской власти»*²⁰.

Корінним малобудищанам старшого віку відомо, де жила Катерина Громова (по-вуличному «*Гаважиха*»), яка, за розповідями старожилів, на початку 1930-х років була однією з найзатятіших активісток, членом бригади, яка відбирала в односельців усе, до останньої зернини. Не відставав від неї і її чоловік – Василь Громовий («*Гавага*»). Саме у відібраній у Прохора Жадана хаті й жила «*Гаважиха*».

На допиті 1946 року Прохор Жадан відповідав: *«Основной причиной того, что я пошёл на службу к немецким оккупационным властям, было то, что я имел недовольство советской властью за продаж моего хозяйства осенью 1932 года»*²¹. *«За время работы старостой сельуправы мной было мобилизовано по с. Малих Будищах около 150 человек молодёжи и отправлено в Германию. За этот же период мной отобрано у местных жителей около 70 шт. рогатого скота, примерно 35-37 свиней и отправлено на заготпункт немецких оккупационных властей в м. Опошню»*²². Прохора Жадана було засуджено на 10 років виправно-трудоу таборів із поразкою в правах на 5 років. Зрозуміло, що було чимало незадоволених ним, передовсім колишніх активістів. Хоча доволилося чути й іншу думку. Зокрема, Тетяна Степанівна Шиян говорила, що їй він нічого поганого не зробив.

Після повернення радянської влади головою сільської ради був Іван Васильович Дубинка.

На сесії Малобудищанської сільради, яка відбулася 16.08.1944 року:

«1. Слушали: Відчит голови колгоспу Герасименка про закінчення

уборки урожая, закінчення скиртування, хід молотьби та підготовка до посівкампанії.

Виступили: Таран* – підготовка до осінньої посівкампанії проводиться плохо, коні виснажені, збруя не пригнана, чим самим коні збивають холки. Перед посівної скликати кіноробітників, яким роз'яснити, щоб обережніши поводитися з тяглом»²³.

Серед постійно діючих комісій при сільській раді 1944 року була сільськогосподарська, до складу якої входила Серафима Степанівна Бородай²⁴. 1945 року вона вже була членом «торгово-заготовчої» комісії²⁵.

У календарному плані роботи Малобудищанської сільради на жовтень 1945 року в пункті 2 записано: «Закінчення ремонту та утеплення приміщень для тварин по колгоспу «ХІ р. КНС», а доповідачем із цього питання був Данило Лещенко»²⁶.

У протоколі виконкому за 26.03.1945 року головою виконкому вже зазначено Орину Андріївну Педченко²⁷.

На засіданні виконкому 15.10.1945 року другим розглядалося питання про «утеплення приміщень та ремонт, заготівля корму для худоби». Доповідач завгосп Данило Лещенко зазначив, що «ремонт всіх приміщень, крім стеклення вікон, закінчен. Та незбудован вівчарник, який з завтрашнього дня буде перевезен сарай і поставлен на вівчарник. Корму заготовленого для худоби не мається і на одні сутки, худоба кормиться з підвозу»²⁸.

1945 року серед чотирьох депутатів Малобудищанської сільської ради була комірник колгоспу імені ХІ-річчя КНС Серафима Степанівна Бородай²⁹.

23.02.1946 року відбулося засідання виконкому Малобудищанської сільради, на якому розглядалося організаційне питання. «1. Інформація уповноваженого РВК тов. Шатька про те, що до РВК поступила заява голови с/р Педченко Орини Андреевни про звільнення її з посади голови М-Будищанської с/р в зв'язку з сімейними обставинами. РВК рекомендує на голову М-Будищанської с/р Вечужаніна Віктора Євсевича. Ухвалили: Затвердити головою М-Будищанської сільради Вечужаніна Віктора Євсевича, а Педченко О. А. звільнити з посади голови с/р по її прозбі»³⁰.

* Тут і далі підкреслено прізвища мешканців Чирвиної вулички

На засіданні сільвиконкому 22.03.1946 року виступав Іван Таран, який зазначив, що *«тягло виснажене, уход за тяглом поганий, не вистачає скребниць і щіток для чистки коней. Приміщення такого, де б можна було обробляти коней од завошивленості, не мається, газокамера не відремонтована»*³¹.

19.04.1946 року на засіданні виконкому було ухвалено рішення *«попередити Чуйка Й. Х. та Тарана І. І., які відповідають за контракцію молодняка і мало вділяють уваги контракції, і телята, які маються в наявності, на протязі 5 днів всі законтрактувати, а також закінчити контракцію ягнят і козлят до 1.05.46 р.»*³².

На засіданні виконкому 11.06.1946 року звертали увагу на те, що *«завгосп Лещенко Д. А. мало приділяє уваги колгоспній роботі, де з двору колгоспу бувають случаи розтягування колгоспного добра. Корова такого на роботах в колгоспі не працює, чим самим деякі колгоспники, дивлячись на Лещенку, теж не виводять своїх коров на роботу»*³³.

1946 року до складу постійно діючих комісії при Малобудищанській сільраді входили такі мешканці Чирвиної вулички: Данило Лещенко (*«сільсько-господарська»*), Іван Таран (*«здрравоохорони»*), Серафима Бородай (*«торгово-заготовча»*)³⁴.

20.05.1946 року відбулося засідання *«здрравоохоронної»* комісії. На ньому *«слухали: Богданову В. Д. про розкріплення робіт за кожним членом комісії. Ухвалили: Члену комісії Тарану Ів., Тараненковій Г. К. і Чугуєвець В. разом з головою сільради зробити огляд колодязів с. М-Будища. Якщо при огляді знайдуться колодязі, які підлягають до ремонту, власників цих колодязів попередити про негайний ремонт»*³⁵.

20.06.1946 року відбулося засідання сільськогосподарської комісії, на якому *«слухали: Завгосподарства т. Лещенку про підготовку до уборочної компанії: молотьби та збирання сіна. Косарки кожній бригаді відремонтовані по 1 косарці і здані у бригади. Грабки кінні теж відремонтовані. Гарби, драбини підготовлені, але ж не на ходах. Ухвалили: Предложити завгосподарством т. Лещенку поставити гарби на ходи до 25.06.46 р. [...] Предложити завгосподарства т. Лещенку, аби молотарка і три штук віялок до 5.07.46 р. були відремонтовані»*³⁶.

А 29.06.1946 року на черговому засіданні *«здрравоохоронної»* комісії *«слухали: т.т. Тарана Ів. Ів., Тараненкової Г. К., і Чугуєвець В. за їх*

роботу, яка була доручена 20.05.46 р. [...] Ухвалили: Вицезгадані т.т. мало вділяли уваги дорученій роботі, а надалі приділити ще більше уваги і домогтися в найкоротший строк виконати ці доручення»³⁷.

25.07.1946 року відбулося засідання «торгово-заготовчої» комісії, на якому було ухвалено рішення: «Членам даної комісії т. Свищу В. К. та т. Бородай С. С. перевірити стан заготовки по споживчій кооперації Малобудищанської сільради»³⁸.

У плані роботи сільськогосподарської комісії на третій квартал 1946 року доповідачем із трьох питань зазначено завгоспа Данила Лещенка: «1. Про підготовку до збиральної кампанії та хід сіноуборки; 2. Підняття парів по колгоспу «ХІ р. КНС»; 3. Хід уборки сояшника та картошки»³⁹.

У плані роботи «здравоохоронної» комісії на липень і серпень 1946 року було зазначено: «Провести засідання постійно діючої комісії. Доручити на нараді членам оздоровчої комісії провести облік колодязів відремонтованих і невідремонтованих, і добитись, щоб невідремонтовані колодязі були відремонтовані». Серед тих, кому це доручали зробити, був Іван Таран⁴⁰.

23.04.1947 року на засіданні виконкому розглядалося питання про «стан тваринницьких ферм по колгоспу «ХІ р. КНС». Доповідав ветфельдшер Іван Таран. Як зазначено в протоколі, «по колгоспу «ХІ р. КНС» налічуються такі ферми: конеферма – 45 голів, великої рогатої худоби – 88 голів, план на 1947 рік – 155 голів. Вівцеферма – 79 голів, план на 1947 рік – 85 голів. Птахоферма – 62 шт.

Концентратів по колгоспу немає, робоча худоба кормиться збоїнами та буряками.

Свині в загрозовому стані, особливо кнур, який зовсім стошчаний, концентрати свиням не видаються, кормляться однією картошкою. Контрактація молодняка проходить самопливом, правління колгоспу мало приділяє уваги роботі контрактації молодняка, де з плану законтрактувати 60 телят, законтрактовано 8 телят. Сам Таран І. І. контрактацією телят займається мало.

На волах мається завшивленість, де указано ветфельшеру Тарану, який сам не додивився, постільки такий мало приділяє уваги до ферм як ветфельшер.

Графік діжурства на фермах мається, но такі робітники, які до роботи відносяться погано, наприклад Мокляк Д. К. Водопій мається, но непридатній.

1. Заслухавши відчит т. Тарана про стан тваринницьких ферм, виконком постановляє: Вказати т. Тарану за завшишленість робочих биків і предложити негайно вивести завшишленість. [...] Зобов'язати т. Тарана слідкувати за розкраданням кормів і вжити відповідних заходів»⁴¹.

25.10.1947 року на засіданні виконкому розглядалося питання «про затвердження окружних комісії по виборам до сільської ради». «Ухвалили: Затвердити окружні виборчі комісії в такому складі: [...] окружна виборча комісія №14 – 1. Пічка Микола Федорович – голова; 2. Лещенко Данило Антонович – секретар; 3. Дубинка Явдоха Калениківна – член»⁴².

На початок 1948 року Малобудищанську сільраду очолив новий голова. Про це свідчить акт передачі від 03.01.1948 року. У ньому, зокрема, зазначено, що Вечужаніним «передано сільраду внов обраному голові Малобудищанської сільради Федоші Івану Кириловичу»⁴³.

Станом на 1948 рік по Малобудищанській сільській раді було 15 депутатів. Серед них і представник Чирвиної вулички – Іван Таран (1898 р. н.), безпартійний, освіта нижча, колгоспник, ветфельдшер. Він був депутатом по округу №5, який простягався від Олени Т. Дудченко до Параски Гордіївни Зозулі⁴⁴.

На сесії сільради 01.01.1948 року було утворено шість постійно діючих комісій. До їх складу входили такі мешканці Чирвиної вулички: Данило Лещенко («сільськогосподарська») – член, Серафима Бородай («торгово-заготовча») – член, Іван Таран («здрравоохорони») – голова⁴⁵.

У «Плані роботи по Малобудищанській сільраді» на 1948 рік було передбачено такі заходи за участю жителів Чирвиної вулички: 10 січня – засідання виконкому: «2. Стан патронату при колгоспі «ХІ р. КНС», доповідає завгосп Лещенко». 25 лютого – засідання виконкому: «1. Готовність колгоспу «ХІ р. КНС» до весняної посів. кампанії, доповідають Отченашко, Лещенко». 03 червня – засідання виконкому: «Робота пожеарної дружини при колгоспі «ХІ р. КНС», доповідає завгосп Лещенко». 25 червня – засідання виконкому: «4. Перевірка виконання рішення виконкому сільради від 3.06 правлінням колгоспу «ХІ р. КНС» про роботу пожеарної дружини, доповідає завгосп Лещенко». 28 серпня – засідання виконкому: «2. Підготовка приміщень до зимівлі худоби та заготовка корму на зиму, доповідають завгосп Лещенко, завферм Мареха». 25 грудня – нарада тваринників: «Про уход та годівлю худоби в зимній період, доповідає завферм Лещенко»⁴⁶.

15.02.1948 року відбулося засідання «торгово-заготовчої» комісії, на якому «ухвалили: Для скорішого виконання заготовок як госпоставок, так і заготовок різної сировини і с/г продуктів ССТ розкріпити членів постійно діючої комісії, а саме: [...] 2. Жировий учасок – Бородай Серафима Степанівна»⁴⁷.

03.03.1948 року відбулося засідання «здравоохоронної» комісії: «Слухали: Розподіл обов'язків між членами комісії. Ухвалили: Зробити розподіл обов'язків між членами комісії: Таран Іван Іванович – голова комісії...»⁴⁸.

04.03.1948 року відбулося засідання сільськогосподарської комісії. Було ухвалено: «В дальнішій для покращення роботи постійно діючої комісії розкріпити членів комісії так: [...] В готовності та проведенні весняної посівкомпанії колгосп «11 р. КНС» прикріпити членів комісії – Лещенка Данила Ант., Барабаша Макара Фед., Звагольського Трохима Назар.»⁴⁹.

В одному зі звітів 1948 року до Опішнянського РВК «про виконання наказу виборців депутатами Малобудищанської сільради», зокрема, зазначено: «б) Депутат Таран Іван Іванович прикріплений відповідальним за санітарний стан села, де проведено очистку 15 колодязів, двори колгоспників знаходяться в санітарному стані. Проводилася перевірка санітарного стану ССТ та патронату колгоспу «XI р. КНС» 2 рази на місяць»⁵⁰.

На засіданні виконкому 19.08.1948 року постановили: «1. Розкріпити депутатів сільської ради та актив в допомогу фінагенту у виконанні фінансів і план III кварталу перевиконати. Розкріпитися по учаску так: [...] Горовий учасок: 1. Захарченко М. Т.; 2. Таран І. І.; 3. Байрачна М. М.»⁵¹.

У протоколі засідання виконкому від 19.10.1948 року зазначено: «Деякі уповноважені по збору с/г податку, наприклад Таран І. І., Мареха П. М., Солов'ян Ф. С. і Пошивайло О. О., мало допомогали по збору досрочного виконання с/г податку, мало провели агітмасовороз'яснючої роботи серед неплатників.

А тому виконком сільської ради постановляє: До 1 листопада зібрати повністю с/г податок. Депутатів, які працюють уповноваженими по збору с/г податку і мало приймають участі у зборі Тарана І. І. та Солов'яна Ф. С. і Пошивайла попередити»⁵².

У плані роботи Малобудищанської сільради на 1949 рік було передбачено такі заходи за участю жителів Чирвиної вулички: 15 січня

– сесія сільської ради. Другим питанням планувалося розглянути «стан тваринницьких ферм по колгоспу Жданова, доповідач завферм Лещенко»; 12 березня – нарада голів постійно діючих комісій. Мало розглядатися питання «про роботу комісій в I кварталі», а доповідачі – голови комісій, у тому числі й Іван Таран – голова комісії «здравоохорони»⁵³.

04.01.1949 року відбулися збори колгоспників колгоспу імені Жданова, на яких, з-поміж інших, розглядалося питання «про наслідки перепису скота на 1.01.49 р. по М-Будищанській сільраді, учасок №2». Виступив «Лещенко Д. А., який сказав, що наявний скот, який налічується в колгоспників на 1.01.49 р., повністю занесений до списків переписі скота»⁵⁴.

27.01.1949 року відбулася сесія Малобудищанської сільради. Другим розглядалося питання про «стан тваринницьких ферм по колгоспу ім. Жданова». Доповідав завферм Данило Лещенко. «Тягло колгоспу знаходиться в середньому стані, до весняної посівкампанії тягло не підготовляється, фуражу намолотого запасу немає, приміщення недоутеплені повністю. Телята знаходяться в поганому стані, на яких маються лишаї. А тому сесія сільради відмічає, що правління колгоспу мало приділяє уваги до тваринницьких ферм, де ферми знаходяться в середньому стані, тягло до весняної посівкампанії не підготовляється, сесія сільради постановляє: 1. На протязі 3 днів доутеплити приміщення, особливо де знаходяться телята. 2. Посилити корм для скотини, додати концентратів і зробити запас молотого концентратів не менш як на 4 дні»⁵⁵.

15.02.1949 року відбулося засідання виконкому, на якому, зокрема, було зазначено, що «виконання налога з малосімейних та одиноких громадян проходить не зовсім задовільно, таке виконання можить не забезпечити виконання квартального завдання. А тому виконком М-Будищанської сільради ухвалює: [...] 2. Організувати достроковий збір нарахованих сум податку на холостяків, одиноких і малосімейних громадян, для чого закріпити по учасках депутатів сільради так: [...] Жировий учасок – 1. Таран Іван Іванович. 2. Мареха Павло Мих-ч»⁵⁶.

На сесії, що відбулася 15.04.1949 року, було ухвалено рішення: «Затвердити відповідальним по сільських дорогах депутата Тарана Івана Івановича, якому вмінити в обов'язок озеленення вулиць»⁵⁷.

10.01.1950 року відбулися загальні збори виборців с. Малі Будищечки. На них розглядалося питання «про проведення

самообкладання в 1950 році». В обговоренні доповіді голови сільради, з-поміж інших, виступав Іван Таран. Він говорив, що «суми самообкладання, які будуть зібрані в 1950 році, на мою думку, затвердити на ремонт школи 4980 крб. На ремонт клубу 3000 крб.»⁵⁸.

25.02.1950 року відбулася чергова сесія Малобудищанської сільради. На ній виступав і депутат Іван Таран: «Виконання фінансів по нашій сільradі проходить задовільно, активу села в першу чергу сплатити всі податки, які переплочені, з тим, щоб до дня виборів до Верховної Ради повністю закінчити виконання плану I кварталу»⁵⁹.

У плані роботи «санітарно-здоровоохоронної» постійно діючої комісії на I квартал 1950 року, на 15 березня, було намічено розглянути питання про «санітарний стан села та ремонт колодязів». Відповідальним був голова комісії Іван Таран⁶⁰.

Після засідання комісії, де доповідав Іван Таран, було ухвалено таке рішення: «Розкрити членів постійно діючої комісії по участках, які повинні слідкувати за санітарним станом дворів та вулиць, та за ремонтом колодязів. Горовий участок – Шиян Як. Пав., Жировий участок – Байрачна М. М., Церковний участок – Байрачна Кат. Гор., Яровий участок – Залезняк В. Д., хутір Безруки та хутір Хижняківка – Таран Ів. Ів. На другому засіданні членам комісії відчитаться за доручену їм роботу»⁶¹.

23.05.1950 року відбулася сесія сільської ради, на порядку денному якої стояло одне питання – організаційне. Доповідав депутат Опішнянської районної ради т. Кучеров, «який сказав, що голова сільської ради т. Федоша має прихильність до релігії, який перехрестив новонароджену дитину, чим самим скомпроментував себе як голова сільради, а також не забезпечив роботи постійно діючих комісій, а тому голову сільради т. Федошу зняти і рекомендувати на голову сільської ради Герасименко Катерину Михайлівну.

В обговоренні питання взяли участь: Секретар РК КП(б) У Копитько – сказав, що Федоша на дальше перебувати головою сільради не можить, постільки такий скомпроментував себе, перехрестив дитину, а також не забезпечив повного керівництва сільрадою. Новообраному голові сільської ради взятися до роботи так, щоб сільську раду вивести в передову сільраду по району.

Педченко – депутат сільради, мало допомагали сільradі в роботі, на дальше депутатам більше брати участі в роботі сільради.

Таран – на дальше головам постійно діючих комісій, якими

являються депутати сільської ради, покращити роботу і більше допомагати в роботі сільради.

Письменний – постійно діючі комісії працювали мало, сільськогосподарська постійно діюча комісія мало приймала участі в роботах по колгоспу, не контролювала роботи, а також комісія соціального і державного забезпечення мало працювала, на дальше посилити роботу постійно діючих комісій, [...] депутатам більше допомагати в роботі по сільраді.

Вирішили: Голову сільської ради Федошу Івана Кириловича з роботи зняти за прихильництво до релігії та за незабезпечення повного керівництва сільрадою і обрати головою сільради Герасименко Катерину Михайлівну, 1914 року народження, безпартійна, українка»⁶².

05.09.1950 року відбулося засідання виконкому, на якому «вирішили: Для досрочного збору с-г податку по Малобудищанській сільраді прикріпити до участків депутатів та актив: [...] Церковний участок – Таран І. І., Пошивайло О. О.»⁶³.

15.09.1950 року на сесії сільської ради розглядалося питання про «виконання сільськогосподарського податку по Малобудищанській сільраді в III кварталі». Доповідав фінагент Харитон Педченко. В обговоренні цього питання виступав депутат Іван Таран: «Правлінню колгоспу Жданова допомогти в зборі сільськогосподарського податку, шляхом видачі колгоспникам на трудові грошей»⁶⁴.

На сесії, яка відбулася 20.10.1950 року, відбулося «затвердження виборчих округ по виборах до Малобудищанської сільради в 1950 році». Доповідала голова сільської ради Герасименко. Серед інших, була утворена «округа №14, Жировий участок, від Пошивайла Івана Олександровича до Півнева Сергія Ілліча. Центр – будинок Лещенка Данила Антоновича»⁶⁵.

А через два дні, на сесії 23.10.1950 року було затверджено «окружні виборчі комісії по виборах до Малобудищанської сільради в 1950 р.». По 14 округі склад її був таким: «Голова – Пічка Микола Федорович, секретар – Лещенко Данило Антонович, член – Герасименко Ганна Петрівна»⁶⁶.

Після виборів 1950 року серед депутатів сільської ради представників Чирвиної вулички не було.

У «Списку передовиків сільського господарства по Малобудищанській сільській раді» за 1951 рік зазначений і «13. Лисенко

Кирило Михайлович – воловник, на протязі семи років працює воловником, який до своєї роботи відноситься добросовісно»⁶⁷.

29.12.1952 року відбулося засідання виконкому, на якому розглядалося питання «про затвердження виборчих округ по виборах до Малобудищанської сільради в 1953 році, 22 лютого». Серед інших, була утворена й «14 округа: Жировий учасок від Пошивайла Івана Олександровича до Півнева Сергія Ілліча». На тому ж засіданні було затверджено склад окружних виборчих комісій. По 14-й окрузі, куди відносилася й Чирвина вуличка, в комісію входили: голова – Пічка Микола Федорович, секретар – Тараненко Іван Кирилович, член – Герасименко Ганна Петрівна⁶⁸.

У «Матеріалах для відчиту голови сільради на сесії сільської ради» 1952 року, серед іншого, зазначено, що «ланка, де ланковою Герасименко Ганна Петрівна, виростила по 176 цен. помідор з одного га, де планова врожайність 115 цен.»⁶⁹.

26.02.1953 року відбулася сесія Малобудищанської сільської ради. «Слухали: Вибори голови сільради, виступив тов. Оначко (представник від РК КПУ і РВК. – В. М.). Данільченко (депутат – В. М.), який висунув кандидатуру на голову сільради тов. Федошу. Вирішили: Одноголосно обрати головою Малобудищанської сільради Федошу Івана Кириловича». На тій же сесії членом постійної комісії «дорожнього будівництва» було обрано мешканця Чирвиної вулички – Івана Івановича Тарана⁷⁰.

18.03.1953 року відбулося засідання виконкому, на якому затверджували уповноважених за підписку на позику в 1953 році. Серед них був і Лещенко Данило Антонович⁷¹.

На сесії 24.03.1953 року розглядалося питання про «готовність колгоспу ім. Жданова до весняної посівкампанії». В обговоренні взяв участь завгосп Лещенко, який сказав, що ремонт с/г інвентаря закінчений повністю, транспорту не вистачає, транспорт відремонтований на 70 %, шлейок і посторонок не вистачає. Тягло до весняної посівкампанії повністю не підготовлено, не поставлено на відпочинок, запас корму незавезений на час весняної посівкампанії⁷².

У плані роботи постійної комісії з благоустрою на II квартал 1953 року було передбачено провести засідання комісії 10.05 і 10.06, на яких заслухати, відповідно, «відвіт зав. господарства т. Лещенка за роботу і стан колгоспної бані» та «інформацію зав. господарством Лещенка за догляд ставків»⁷³.

15.05.1953 року відбулося засідання вищезгаданої комісії, де заслухали звіт т. Лещенка про «роботу і стан колгоспної бані». «Висловились: 1. Захарченко – в своєму виступі відмітив, що баня, яка знаходиться на території с. М-Будища, проводиться в ній топка від випадка до випадка, повністю не відремонтована, немає постійних працівників, це лише тому, що зав. господарством т. Лещенко безвідповідально поставивсь до цієї роботи.

2. Залізник – в своєму виступі підкреслила, що т. Лещенко до цього часу не вивчив рішення XIX з'їзду КПРС і забув, що колгоспники в даний час повинні забезпечені бути культурними потребами. Безтурботне ставлення привело до того, що баня топиться лише на 1-ше травня та на Жовтневі свята.

Постановили: 1. Завгосподарством т. Лещенку до 20.05.53 р. повністю провести ремонт приміщення бані. 2. Виділити постійних працівників і безперерійно провадити роботу бані кожної суботи. 3. Виписку протокола засідання надіслати правлінню колгоспу ім. Жданова»⁷⁴.

Очевидно, рішення комісії у встановлений термін не були виконані, оскільки питання, що стосувалося сільської бані, було включене в план роботи комісії і на III, і на IV квартали. 10.08 на засіданні планувалося заслухати «доповідь зав. господарством т. Лещенка про ремонт і готовність бані», а 15.12 – «інформацію зав. господарством Лещенка за роботу колгоспної бані»⁷⁵.

На сесії 15.09.1953 року першим розглядалося питання про підготовку «тваринницьких ферм до зимівлі худоби та заготовка корму».

«Завгосп Лещенко в своєму виступі відмітив, що ремонт приміщень розпочатий, але проходить ремонт не на повний хід, закінчено будівництво вівчарника, проходить будівництво корівника по бригаді №2, будівництво якого в цьому році буде закінчено повністю. Помазка приміщень тваринницьких провадиться, відремонтовано ясла».

«В обговоренні питання взяли участь:

Депутат Макуха, який в своєму виступі відмітив, що ремонт приміщень до зимівлі не провадиться по бригаді №5 [...], потрібен плотник, якого Лещенко до цього часу не направив на моє потребування як бригадіра. Завгосп тов. Лещенко не вділяє ніякої уваги ремонту приміщень, особливо по бригаді №5, якому по настоящому взятися

за ремонт приміщень і підготувати приміщення до зимівлі худоби повністю і в строки.

Виступ зоотехніка Гергеля: [...] Завгосп Леценко не учивав важливої справи, як ремонт приміщень до зими, не організував людей своєї бригади на ремонт приміщень.

[...]

Виступ голови колгоспу Сюсюкала: [...] Завгосп Леценко ремонтом приміщень зовсім не займається. [...] Завхоз Леценко не організував плотників на будову приміщень, відпускає таких на роботу на сторону. По бригаді №5 ремонт тваринницького приміщення не розпочато. [...] Завгоспу Леценку і зав. фермами Маресі з завтрашнього дня по настоящому приступити до ремонту приміщень і закінчення будівництва приміщень в строки...

[...]

Виступ голови сільради Федоші: [...] Завгосп Леценко і зав. фермами Мареха ремонтом і будівництвом приміщень не займаються.

[...]

Виступ депутата Громової: [...] Правління колгоспу і завгосп Леценко не турбуються про будівництво приміщень і ремонт приміщень...»⁷⁶.

25.01.1954 року відбулося засідання виконкому, на якому, зокрема, розглядалося питання «про затвердження кіноорганізаторів при малобудищанському клубі». Серед затверджених був і Петро Юхимович Мокляк⁷⁷.

25.02.1954 року на черговій сесії сільської ради розглядалося питання про «хід зимівлі худоби по колгоспу Жданова». «В обговоренні питання взяли участь: Тарац, який відмітив, що корма по фермах центрального двору не запарюються, особливо для коней, в чому винуваті бригадіри, які не організували запарювання корму для робочої худоби. Санобробка худоби проходить добре. Правлінню колгоспу звернути увагу на свинопоголів'я, особливо на свиноматок, яким прибавити раціон і видати сіна, яке перерізати на полову»⁷⁸.

25.08.1954 року відбулася сесія сільської ради, на якій розглядалося питання «про укрупнення сільських рад та їх завдання, доповідає секретар РВК т. Оначко. Вирішили: Відповідно з указом президії Верховної Ради УРСР від 10 серпня 1954 року об'єднати Глинську сільську раду і Малобудищанську сільську раду в одну Малобудищанську сільську раду з центром с. Малі Будища»⁷⁹.

На засіданні виконкому, яке відбулося 27.12.1954 року, були утворені виборчі округи по виборах до Малобудищанської сільської ради 22 лютого 1955 року. Серед інших і «б. Жировий участок, від Пошивайла Івана Олександровича до Півнева Сергія Ілліча, в будинку Леценка Данила Антоновича»⁸⁰.

30.06.1955 року відбулося засідання виконкому сільської ради, на якому другим питанням був «розгляд рішень РВК». Зокрема, «рішення РВК від 24.06.55 р. «Про заходи попередження захворювання ящуром сільськогосподарських тварин». «Ухвалили: [...]

3. Зобов'язати завферм Павленка, Омельченка, Рокиту і Герасименкову провести очистку всіх ферм і літніх таборів від навозу і мусору, і в дальнішому підтримувати чистоту.

[...]

5. Зобов'язати тов. Павленка, Рокиту, Тарана, Омельченка, Різника в урочищі Бородаєво, на повороті в с. Глинськ із більської дороги та на дорозі, яка іде в с. Сільце Котелевського району, та за центральним двором на дороги коло вітряків обгородувати дезінфекційні площадки і систематично проводити їх дезінфекцію»⁸¹.

У протоколі сесії від 27.07.1955 року говориться, зокрема, про «авангардну роль депутатів на виробництві». Зазначено, що «депутат Сюсюкало Г. Д., який працює головою колгоспу ім. Жданова, добився підвищення врожайності і продуктивності худоби на 100 % і вивів колгосп в число передових по району»⁸².

На сесії 25.08.1955 року розглядалася «підготовка тваринницьких ферм до зими худоби по колгоспу ім. Жданова». Виступав також і «завферми Омельченко, який відмітив, що ми, завфермами, недостатньо вділяємо уваги питанню підготовки тваринницьких ферм до зими худоби, а тому і ремонт приміщень проходить незадовільно. Правлінню колгоспу звернути особливу увагу ремонту приміщень до зими худоби і ремонт приміщень закінчимо своєчасно»⁸³.

У протоколі сесії від 13.12.1955 року зазначалося, що «колгосп в районі першим виконав першу заповідь перед державою, хлібоздачу, до 5 серпня 1955 року. А також достроково розрахувався по поставках продуктів тваринництва»⁸⁴.

На засіданні виконкому 20.03.1956 року затвердили уповноважених з підписки на позику в 1956 році, серед них був Іван Петрович Омельченко⁸⁵.

05.08.1956 року відбулися збори виборців виборчого округу

№6, на яких були присутніми 30 осіб. У цей округ входила й Чирвина вуличка. Головою зборів було обрано Саву Бородая, а секретарем – Сергія Півнюова. Перед виборцями звітував про свою роботу в першому півріччі їхній депутат Харитон Павлович Педченко. Він також розповів про роботу Малобудищанської сільської ради. Депутату було задано два питання: «1. Чи скоро буде пам'ятник коло сільської ради?», «2. Коли буде радіо?» Відповіді були такими: «Пам'ятник розпочався і буде закінчено к Жовтневому празнику», «Приїхали радіофікатори і будуть проводити дня 5». В обговоренні брали участь два чоловіки, серед них *«Лисенко Кирило Михайлович, який відмітив, що сільська рада тіки обіщала, а тепер бачу шо і взялися депутати за виконеніє наших вимог»*⁸⁶.

На сесії 28.08.1956 року розглядалося питання про «виконання плану товарооборота і заготовок по Малобудищанському ССТ в III кварталі». По цьому питанню висловлювався також «ветфельдшер колгоспу *Таран*, який відмітив, що ССТ не проводи ще і до цього часу підготовки до відкриття шкільних буфетів, як через три дні діти підуть до школи, голові ССТ т. Борківцю з завтрішнього дня забезпечити шкільні буфети людьми і відповідним асортиментом товарів. Заготовачам більше заніматися питанням заготовок, робити об'їзди, а також більше заніматися питанням виконання яйцепоставки і шкірсировини»⁸⁷.

У матеріалах по організаційно-масовій роботі Малобудищанської сільради за 1956 рік, зокрема, зазначалося: «Депутат Сюсюкало Григорій Давидович, який працює головою колгоспу ім. Жданова, зумів побудувати роботу так, що колгосп значно зріс. Середній врожай по колгоспу становить 18,7 цен. Прибуток колгоспу становить 4600148 карб., організовано щомісячне авансування колгоспників, за 1956 рік буде видано по 8 карб. грошима на трудодень і по 3 кг хліба»⁸⁸.

24.12.1956 року відбулися збори виборців виборчого округу №6, на яких були присутніми 27 осіб. За річну роботу виконкому й свою депутатську діяльність звітував Харитон Педченко. Було задано три питання. В обговоренні виступив Данило Лещенко, який «сказав, що за 1956 рік сільрада має багато показників по сільському господарству. Не дивлячися на несприятливі кліматичні умови, урожайність проса одержали по 20,3 цен. при плані 16 цен., врожай кукурудзи одержано по 37,5 цен. Фінанси виконані повністю, шо являється заслугою депутатів, які допомогли в зборі фінансів. Багато приділено уваги

депутатами в розміщенні позики, де зібрана готівка повністю в указаний строк». Іван Таран «сказав, що сільрада має деякі покращення в роботі, але є і недоліки. Сільрадою недостатньо приділено уваги роботі сільських клубів, в яких робота проходить недостатньо. На що сільраді звернути особисту увагу»⁸⁹.

02.01.1957 року на засіданні виконкому Малобудищанської сільради розглядалося питання про «утворення виборчих округ по виборах до Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих». Серед інших був утворений і 7 округ, в який входив «Жировий учасок від Пошивайла Івана Олександровича до Півнева Сергія Ілліча, в будинку Герасименко Андрія Никифоровича»⁹⁰.

07.01.1957 року відбулося засідання фінансово-бюджетної постійної комісії, на якому «ухвалили: 1. Членам комісії [...] Омельченко І. П. на Горовому і Церковному участку [...] широко роз'яснити населенню про дострокову сплату сум самооподаткування»⁹¹.

У плані роботи сільської ради на I квартал передбачалося 02.02.1957 року на засіданні виконкому розглянути питання про «хід ремонту с-г інвентаря по колгоспу Жданова». Доповідати мав завгосп Лещенко⁹².

21.04.1957 року планувалося провести засідання вищезазначеної комісії, на якому розглянути питання «виконання бюджету по сільраді за I квартал». Відповідальним за підготовку питання було призначено Івана Омельченка⁹³.

На засіданні виконкому 22.04.1957 року затвердили уповноважених по підписці на позику по Малобудищанській сільській раді. Серед них – Іван Омельченко, якого того року знову було обрано депутатом⁹⁴.

На сесії 05.03.1957 року розглядалося питання про підготовку до сівби в колгоспі імені Жданова. Завгосп Данило Лещенко в своєму виступі відмічав, що «інвентар відремонтовано і передано бригадам, але, правда, не вистачає деякого дрібного інвентаря, як барок, війць, штельваг і інше, який інвентар найближчим часом буде придбано повністю, і ремонт дрібного інвентаря найближчим часом буде проведено»⁹⁵.

23.06.1957 року відбулися збори виборців виборчого округу №7, на яких про роботу сільської ради й свою депутатську діяльність за I півріччя 1957 року звітувала депутат Марія Панасівна Устименко. У цей округ входила й Чирвина вуличка. «Виступали: Лещенко Данило відмітив, що в цьому році сільська рада працює краще, проявляє більше турбот про роботу колгоспу і установ, які мають на території сільської

ради, але ще недостатньо працює ССТ, недостатньо забезпечує покупців товарами підвищеного попиту, а особливо будматеріалами, недостатньо обслуговують колгоспників у полі, виїзди роблять дуже рідко. Сільраді в дальнішому поставити питання про покращення роботи ССТ. [...] Таран І. І. сказав, що з виконанням фінансового плану сільрада справляється добре, а з виконанням натуральних поставок відстає, закликає виборців всі зобов'язання перед державою виконати достроково»⁹⁶.

27.06.1957 року відбулися збори виборців виборчого округу №9, на яких про роботу сільської ради й свою депутатську діяльність за I півріччя 1957 року звітував депутат Іван Петрович Омельченко. Були присутніми 27 чоловік. Голова зборів – Іван Корнійович Звагольський, секретар – Пріська Семенівна Барабаш. «В обговоренні взяли участь: 1. Капиніс Вірка Йосиповна. В своєму виступі вона відмітила, що сільська рада в цьому році має досягнення. Колгоспники своєчасно справилися з усіма видами сільськогосподарських робіт. Нам, всім виборцям, потрібно зараз включитися в закінчення прополочної кампанії і уборки сіна. І як найорганізованіше приступити до уборки колоскових культур. 2. Дядечко Іван Ол. в своєму виступі відмітив, що кооперація мало виїжджає в поле до колгоспників»⁹⁷.

На сесії 17.09.1957 року розглядалося питання «про стан розвитку тваринництва та підвищення продуктивності і підготовки ферм до зими влі худоби по колгоспу ім. Жданова». З-поміж інших, виступав «ветсанітар колгоспу Таран, який відмітив, що кормова база по колгоспу заготовлена, але потрібно її раціонально використати, тоді худоба буде повністю забезпечена на весь зимній період кормом. Правлінню колгоспу поставити питання перед бригадірами, щоб худоба на зиму була поставлена в утеплені приміщення і була забезпечена добрими тваринницькими кадрами». Було прийнято ухвалу, в якій, зокрема, зазначалося: «4. Зоотехніку колгоспу Гергелю, зав. зооветучастком Мосійцю, ветсанітарам Тарану і Різнику строго слідкувати і виконувати ветеринарні правила, щоб не допускати якнайменшого відходу худоби»⁹⁸.

22.12.1957 року відбулися збори виборців виборчого округу №7, на яких про роботу сільської ради й свою депутатську діяльність в 1957 році звітувала депутат Марія Панасівна Устименко. У цей округ, як вже зазначалося раніше, входила також Чирвина вуличка. Голова зборів – Іван Петрович Омельченко, секретар – Ганна Миколаївна Дубинка.

«В обговоренні питання взяли участь: [...] Таран І. І. відмітив, що виконком сільради разом з депутатами добилися такого результату в виконанні грошових і натуральних поставок, не дивлячись, що ліквідовані агенти по виконанню цих завдань. Зараз необхідно сільраді звернути особливу увагу і допомогти колгоспові, а де потрібно потребувати, щоб провести хорошу зимівлю худоби колгоспу. Лисенко П. Я. відмітила, що сільрада працювала непогано, але в нас іще погано працює кооперація, недостає необхідних товарів, таких як мануфактура, обув простий, одяг, а також нетактичне поведіння продавців до покупателів, якщо що спитай, то вони відповідають, що не знаємо. Леценко Якилина відмітила, що сільрада попрацювала непогано, дуже добре, що відкрито медпункт, але сільраді треба звернути увагу на торгівлю в кооперації, особливо, на культурне обслуговування потребітелів»⁹⁹.

Про депутатську діяльність в 1957 році також звітував перед своїми виборцями Іван Петрович Омельченко. «В обговоренні питання взяли участь: Звагольський Іван, який відмітив, що сільрада в 1957 р. попрацювала непогано, члени виконкому вкупі з депутатами добилися такого положення, що всі податки і поставки виконувалися на протязі року. Жадан – відмітила, що сільрада в цьому році добилася деяких успіхів, але слід відмітити, що культурно-масова робота в нас в селі не дуже на високому рівні, в клубі мало проведено лекцій, мало поставлено постановок»¹⁰⁰.

У плані роботи фінансово-бюджетної постійної комісії на I квартал 1958 року передбачалося 08.02 розглянути питання про «збір самооподаткування, штрафів та с/г податку в I кварталі». Відповідальним за підготовку питання був Іван Омельченко¹⁰¹.

Фактично ж це засідання комісії відбулося 09.02.1958 року. Тоді «ухвалили: Членів фінансово-бюджетної комісії та їх актив розкрити по участкам: [...] 2) член комісії Омельченко Ів. П. по Церковному участку, з актива Ширай В. П., Кирячок Пил. Ол.»¹⁰².

На засіданні фінансово-бюджетної комісії 16.10.1958 року «слухали: Члена комісії Міщанина Данила Степановича та члена комісії Омельченка Івана Петровича за доручену роботу в 3 кварталі 58 р. Ухвалили: Члени комісії Міщанин Д. С. та Омельченко І. П. роботу провадили, але ще мало займаємось по роз'ясненню середі виборців по державних поставках в строки сплати»¹⁰³.

23.06.1958 року відбулися збори виборців виборчого округу №7, куди також входила Чирвина вуличка. Було присутніх 29 чоловік. Голова зборів – Данило Лещенко, секретар – Марія Мокляк. «Слухали: Звіт депутата Мало-Будищанської сільради Устименко Марії Панасівни про роботу Мало-Будищанської сільради та свою депутатську діяльність за I півріччя 1958 р. Виступали: [...] 2. Лещенко Іван – сказав, що в основному сільрада попрацювала непогано, але потрібно більше вимагати покращення роботи зав. клубу, де в літній період майже не працюють ніякі гуртки. Потрібно звернути увагу на медобслуговування трудящих в полі, де медпрацівники теж мало бувають, а також мало проводиться бесід і читок агітаторами в полі. 3. Омельченко Іван – відмітив незадовільне обслуговування колгоспників працівниками ССТ, де кооперація Мало-Будищанської ССТ мало буває в полі з товарами, особливо широкого вжитку. Ухвалили: Роботу Мало-Будищанської сільради та депутата Устименко М. П. щитати задовільною. В дальнійшому виконкому сільради звернути увагу на вимоги і побажання виборців»¹⁰⁴.

Також 23.06.1958 року перед своїми виборцями звітував депутат Іван Омельченко. Присутніх на зборах – 27 чоловік. Голова зборів – В. Й. Капиніс, секретар – К. Ол. Ширай. «В обговоренні питання взяли участь: Звагольська Н., яка відмітила, що малобудищанське сільпо на протязі весняних робіт всього 1 раз виїжджали в поле з товарами. Жадан Параска відмітила, що в колгоспі ім. Жданова до цього время низька продуктивність тваринництва, щоб більше приділили уваги. Ухвалили: 1. Роботу виконкому і роботу депутата сільради Омельченка І. П. визнати задовільною. 2. Добитися перед правлінням колгоспу ім. Жданова, щоб більше приділяло уваги тваринництву. 3. Добитися перед ССТ краще обслуговувати колгоспників у полі»¹⁰⁵.

Наприкінці 1958 року депутати звітували про свою роботу впродовж року. 20.11.1958 року відбулися збори виборців виборчого округу №9, де депутатом був Іван Омельченко. Були присутніми 24 чоловіки. Голова зборів – К. М. Чуприна, секретар – В. І. Мосієць. «В обговоренні питання взяли участь: Захарченко М. Т. відмітив, що виконком сільради в цьому році вділив увагу виконанню наказу виборців, обкопано громадське кладовище і обсажено, проводиться електрифікація населених пунктів, радіофікація села Глинськ. Але є ще багато дечого незроблено, базар потрібно огородити. Недостатньо вділено уваги ремонту громадських колодязів, де за весь рік не відремонтовано

в с. М-Будищах з допомогою сільради ні жодного колодязя. Агітмасова робота серед колгоспників край недостатня, агітатори в полі бували рідко, на десятихатках робота теж не розпочата. Всі ці недоліки сільраді виправити і всі накази, які будуть даватися в дальнішому, виконати повністю. Капиніс відмітила, що нам, виборцям, потрібно як найбільше вділити уваги зимівлі худоби. Сільській раді добиватися перед районними організаціями про краще забезпечення строй. матеріалом забудівників, для будівництва і ремонту хат, сільраді більше вділяти уваги озелененню населених пунктів. Чуприна К. М. відмітив, що сільрада покращила свою роботу, по колгоспу в цьому році одержано більшу врожайність зернових, продуктивність худоби теж збільшилася. По збору фінансів сільрада теж працювала непохо, строкові платежі і самоклад зібрано досрочно. В дальнішому сільраді звернути увагу на роботу бані, яку топити не менше два рази в місяць. Покращити роботу малобудищанського клубу. Ухвалили: 1. Роботу сільради і роботу депутата Омельченка І. П. визнати задовільною. 2. В дальнішому сільраді звернути увагу на покращення агітмасової роботи серед населення. Добитися перед районними організаціями про краще забезпечення забудівників строй. матеріалом для ремонту і будівництва жилих приміщень. Вділити як найбільше уваги покращенню роботи бані, яку топити не менше два рази на місяць. Добитися покращення роботи малобудищанського сільського клубу»¹⁰⁶.

30.11.1958 року відбулися збори виборців виборчого округу №7, де депутатом була Марія Устименко. Були присутніми 19 чоловік. Голова зборів – Марія Микитівна Мокляк, секретар – Марфа Іванівна Омельченко. «В обговоренні звіту депутата взяли участь: [...] Дубинка Ганна сказала, що в нашому клубі мало працюють гуртки, а також мало читається лекцій. Бородай Серафима відмітила про невиконання продуктивності тваринництва і указала на необхідність виконкому сільради звернути увагу і контролювати расход кормів і раціональне використання на фермі. Омельченко Марфа сказала, що пора б у нашому селі топити баню, а також більше садити як плодових, так і декоративних дерев. Ухвалили: 1. Роботу виконкому сільради і депутата Устименко М. П. визнати задовільною. 2. Забезпечити систематичну роботу гуртків художньої самодіяльності при сільському клубі. 3. Налагодити роботу бані. 4. Опішнянському

ССТ більше уваги звертати на забезпечення населення товарами широкого вжитку та продуктами харчування»¹⁰⁷.

08.01.1959 року відбулася чергова сесія Малобудищанської сільської ради. На ній питанням №1 стояло «про утворення виборчих округів по виборах до Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих в 1959 році». «Ухвалили: [...] 7. Жировий учасок, від Пошивайла Івана Олександровича до Півнева Сергія Ілліча. В будинку Герасименка Андрія Никифоровича»¹⁰⁸. Серед обраних того року депутатів був і мешканець Чирвиної вулички Іван Омельченко.

На сесії 16.01.1959 року, зокрема, розглядалося питання «про хід ремонту тракторів, комбайнів та с/г інвентаря по колгоспу ім. Жданова». В обговоренні питання взяв участь депутат Іван Омельченко, який «відмітив, що правлінню колгоспу негайно потрібно організувати ланки по вирощуванню високого врожаю кукурудзи, укомплектувати їх необхідними машинами та організувати з ними навчання по посіву квадратно-гніздовим способом цих культур»¹⁰⁹.

На засіданні виконкому 21.06.1962 року було прийнято рішення: «1. Для нагляду та здійснення заходів по боротьбі з бур'янами на території сільради створити громадську інспекцію в такому складі: [...], Омельченко Іван Петрович». Всього 9 осіб¹¹⁰.

На сесії, яка відбулася 25.10.1962 року, розглядалося питання «про стан завершення комплексу с/г робіт по колгоспу ім. Жданова». У обговоренні приймав участь «бригадир першої бригади Омельченко, який в своєму виступі сказав, що вся кукурудза по бригаді №1 убрана механізмами, очистку такої допомагали провести пристарілі колгоспники. Середній урожай кукурудзи становить по бригаді 150 га, де одержано по 23,6 цен. Безумовно, це ще низький урожай. Дуже низький урожай бригада виростила картоплі. В бригаді залишився неочищений цукровий буряк на площі до 10 га, а також невезений. Думаю, що з цим бригада справиться на протязі п'яти днів»¹¹¹.

На засіданні виконкому 17.01.1963 року розглядалося питання про утворення виборчих округів по виборах до Малобудищанської сільської ради. «8 округ – Жировий учасок, від Бордун Федорки Дмитровни до Півнева Сергія Ілліча. В будинку Герасименка Андрія Никифоровича»¹¹².

Невдовзі відбулися чергові вибори 25-х депутатів Малобудищанської сільської ради. Серед обраних – Іван Омельченко, який очолив постійну комісію шляхового будівництва і благоустрою.

У плані роботи даної комісії на II квартал 1963 року передбачалося провести два засідання комісії. 1.04.1963 року – «1. Затвердження плану роботи постійної комісії на II квартал 1963 року. 2. Розподіл обов'язків між членами комісії». Відповідальний – Омельченко. 27.06.1963 року – «2. Про впорядкування кладовищ, доповідає Омельченко». Серед запланованого було й таке: «1. Провірити стан протипожежної безпеки в селі через членів комісії і актив. Відповідальний – Омельченко. Квітень-травень»¹¹³.

На сесії 03.07.1963 року розглядалося питання «про вибори голови виконкому сільської ради депутатів трудящих». Доповідав «представник парткому та виконкому районної ради тов. Остапенко». «Ухвалили: Головою Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих обрати Залізняка Івана Кіндратовича»¹¹⁴.

На сесії 25.07.1963 року другим питанням було «про роботу постійної комісії шляхового та дорожнього будівництва». Доповідав голова комісії Омельченко, який зазначив, що «постійна комісія план складає регулярно, но засідання проводяться несвоєчасно. Постійна комісія приділяла увагу ремонту шляхів по сільраді, але недостатньо вділено уваги будівництву залізо-бетонної труби на греблі ставка в с. М-Будища, будівництво якої до цього часу не розпочато, на що виконкому сільради і постійної комісії звернути особливу увагу і будівництво такої розпочати негайно». На сесії було прийнято рішення «зобов'язати голову постійної комісії тов. Омельченка пожвавити роботу комісії, більше вділяти уваги ремонту шляхів та мостів, благоустрою населених пунктів, а також більше вникати в виконання наказів виборців по сільраді»¹¹⁵.

На засіданні виконкому 15.08.1963 року, серед іншого, розглядалася «заява Мокляк Петра Юхимовича про дачу йому дозволу на право перебудови його будинка, який прийшов в негідність. Ухвалили: Дати дозвіл на право перебудови старого будинка гр. Мокляк Петром Юхимовичем»¹¹⁶.

На сесії 30.10.1963 року розглядалося питання «про роботу культурно-освітніх установ». В обговоренні взяв участь і депутат Омельченко, який «відмітив, що постійна комісія культурно-освітня повинна вділяти увагу культурно-освітній роботі на селі, заслуховувати на засіданнях частіше зав. установами, особливо культпрацівників. А також вділити увагу торговим організаціям, де маються випадки обважування і обмірювання»¹¹⁷.

На засіданні виконкому 23.12.1963 року було прийняте рішення «затвердити комісію по боротьбі з ящуrom на території Мало-Будищанської сільради в такому складі: [...], б. Член комісії – Омельченко Іван Петрович». Всього 10 осіб¹¹⁸.

На засіданні виконкому 07.01.1964 року було прийнято рішення «для проведення масовороз'яснюючої роботи по закупки продуктів тваринництва серед населення сільради (м'яса, молока та яєць) створити комісії сприяння по бригадах: перша бригада: голова комісії – Омельченко Іван Петрович»¹¹⁹.

На засіданні виконкому 07.05.1964 року було прийнято рішення: «Створити комісію сприяння органам Держстраху в такому складі: 1. Омельченко Іван Петрович – голова ...»¹²⁰.

На сесії 30.06.1964 року «слухали: Про роботу постійної комісії по благоустрю і шляховому будівництву за перше півріччя 1964 року. Доповідає голова комісії Омельченко». Було прийняте рішення: «1. Голові постійної комісії тов. Омельченко в дальнішому регулярно складати плани роботи, засідання комісії проводити планово. 2. Більше приділяти уваги очистки дворів від бур'янів та мусору, як громадських, так і дворів громадян. Членам комісії більше проводити масоворозяснюючої роботи серед населення про ремонт доріг коло своєї садиби»¹²¹.

На сесії 30.10.1964 року «депутат Омельченко відмітив, що с/рада ще недостатньо попрацювала по закупці лишків с-г продуктів. Ми, як голови груп сприяння, мало допомагаємо в закупки лишків с-г продуктів, на що в дальнішому звернемо особливу увагу. В дальнішому виконкому с/ради більше приділяти уваги роботі культурноосвітніх установ та торгових точок, які знаходяться на території с/ради»¹²².

На сесії 23.11.1966 року було розглянуто питання «про вибори голови виконкому Мало-Будищанської сільської ради. Доповідає заступник голови виконкому районної ради депутатів трудящих тов. Остапенко. Ухвалили: В зв'язку з тим, що голова сільської ради тов. Залізник І. К. подав заяву про звільнення такого з посади голови сільської ради, обрати головою Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих Пономаренко Володимира Микитовича». На цій же сесії вирішили: «Для тісного зв'язку сільської ради з ходом стійлового утримання громадського поголів'я худоби, в колгоспі на кожній фермі утворити депутатські пости в такому складі: МТФ

бригади №1 – 1. Литвиненко Ганна Іванівна, 2. Омеляненко Надія Іванівна, 3. Омельченко Іван Петрович»¹²³.

У «Звіті про роботу Мало-Будищанської сільської ради» за I півріччя 1966 року, зокрема, зазначалося: «Самою кращою комплексною бригадою в колгоспі являється перша бригада, що бригаду очолює депутат тов. Омельченко І. П. Трудівники цієї бригади ось уже кілька років підряд тримають першість в соціалістичному змаганні серед інших бригад»¹²⁴.

В аналогічному звіті за I півріччя 1967 року знову констатовалося: «Кращою з бригад колгоспу являється I бригада, яку очолює депутат Омельченко І. П. Трудівники цієї бригади кілька років підряд тримають першість в соціалістичному змаганні серед бригад»¹²⁵.

У «Звіті про роботу Мало-Будищанської сільської ради» за 1967 рік говорилося: «Кращих показників в одержанні високих урожаїв добилась бригада №1, бригадир депутат тов. Омельченко Іван Петрович, яка одержала урожай зернових по 28,1 цен. на площі 519 га, цукрових буряків по 231,9 цен. на площі 85 га»¹²⁶.

На засіданні виконкому 14.01.1967 року було прийнято рішення про утворення виборчих округів по виборах до Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих. «Ухвалили: Утворити [...] такі округи: [...] 8. С. М-Будища, Жировий участок, від Бордун Федорки Омеляновичи до Півнева Сергія Іллїча, в будинку Герасименка Андрія Никифоровича»¹²⁷.

На засіданні виконкому 25.01.1967 року вирішили «затвердити окружні виборчі комісії по виборах до Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих в складі таких товаришів: [...] 8 округ – голова Омельченко Іван Петрович, секретар Герасименко Катерина Михайлівна, член Герасименко Андрій Никифорович»¹²⁸.

У 1967 році депутатом знову було обрано Івана Омеляченка, який став членом постійної комісії шляхового будівництва і благоустрою.

На засіданні виконкому 05.03.1967 року розглядалося питання «про боротьбу з паводковими водами». У прийнятому рішенні, зокрема, говорилося: «Відповідальним за очищення водозливів на ставках в селі М-Будища, а також в урочищі Гармаші і пропуск води в долині Гармаші покласти на бригадира першої бригади тов. Омельченка І. П.»¹²⁹.

На сесії 14.03.1967 року виступав депутат Омеляченко, який «відмітив, що в 1967 році, ювілейному році, ми повинні прикласти максимум уваги, щоб завдання, які поставлені перед нами, повністю і в строк виконати, добитися високих врожаїв всіх культур. Для цього

ми повинні організувати колгоспників на виконання поставлених завдань. Але в нас в цьому питанні є ряд недоліків, кількість внесених органічних добрив ще мала. В колгоспі є можливість заготовити додаткову частину навозу в літніх таборах, а також заготовити компости. Незадовільно зберігаються мінеральні добрива. З підготовкою техніки до весняної посівної кампанії ми справилися, але не вистачає в нас комбайнів, на що правління звернути увагу»¹³⁰.

На засіданні виконкому 18.04.1968 року вирішили: «2. По покращенню використання землі і наведення культури полів зобов'язать до 24 квітня 1968 року бригада бригади №1 Омельченка прибрати токовища: на люцерні коло Каленикових ривчаків 2 токовища, на паровому полі 1 токовище, під Безруками двоє токовищ, від Батьківської межі на діброві одно токовище, коло школи села М-Будища одно токовище, всі пошкоджені скирти поправити»¹³¹.

На засіданні виконкому 27.05.1968 року, зокрема, розглядалося питання «про встановлення назв вулиць в перспективних селах М-Будищанської сільської ради». Доповідав голова сільської ради Володимир Пономаренко. «В обговоренні питання взяли участь Захарченко, Нагірний, Омельченко, Федоша. Виконком с/ради депутатів трудящих ухвалює: 1. Встановити такі назви вулиць в селах сільської ради:

По селу М-Будища

а) від Тесли Івана Степановича до Милашенко Марії Андріївни – Жовтнева;

б) від Ширай Андрія Омеляновича до Ширай Наталії Федорівни і Шкурпелівка від Чабан Петра Захаровича до Кацай Парасковії Олексіївни – Богдана Хмельницького;

в) від Громового Івана Тимофійовича до Півнева Сергія Ілліча, куда входять провулки від сільмага до Кононенко Ганни Костянтинівни і від Дубинки Уляни Дмитрівни до Зубенко Димида Васильовича – Шевченка;

г) від Педченко Харитона Павловича до Слюсаренко Мотрони Кузимовни і Зубенко Івана Васильовича, куди входить провулок від Дубинки Настасії Данилівни до Дядечко Уляни Петрівни – Радянська;

д) від Каніболоцької Ганни Василівни, вся Новоселівка до Зубенко Семена Тимофійовича – Первомайська;

е) від Рибки Якова Павловича до Дядечко Палажки Яковни, входить весь Яровий участок – Заярська.

По селу Глинськ

а) від Голенко Михайла Охрімовича до 8-річної школи – Піонерська;

б) від Холоші Ганни Кирилівни до Заліського Федосія Миколайовича – Кулікова;

в) від магазину до Ткаченко Івана Петровича – Коперативна;

г) від Гниди Олексія Олександровича до Солов'ян Марії Харитонівни, Черевань Матвія Яковича, Столяренко Охтанашки Кіндратівни і Гриценко Івана Павловича – Комсомольська;

д) від Кирячок Катерини Федотівни до Лапка Василя Дмитровича – Кукушівка»¹³².

На сесії 28.05.1968 року розглядалося питання про «хід прополки просапних культур в колгоспі «Прогрес». У обговоренні питання брав участь і «депутат Омельченко, який відмітив, що прополка цукрового буряка по бригаді №1 закінчена, проводимо прополку кормового буряка на висадок. Кукурудзи по бригаді залишилося на зерно 30 га та на силос 40 га, прополку якої закінчимо до 3 червня 1968 року. Не розпочато по бригаді прополку соняшника. Качество прополки членами ланки провадиться харашо, но на прополку кукурудзи недостатньо проводили прополку шофера, які неповністю проривали гнізда. На що таким було указано»¹³³.

05.02.1969 року відбулися загальні збори колгоспників колгоспу «Прогрес», у повістці дня яких стояло питання «про виставлення кандидата в депутати до Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих по виборчому округу №3». «Слухали: Інформацію голови сільради Пономаренка В. М. про порядок виставлення кандидатів у депутати до Мало-Будищанської сільради. Виступив Прач Павло Миколайович, який вніс пропозицію виставити кандидатом в депутати до Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих по виборчому округу №3 тов. Омельченка Івана Петровича, бригадира колгоспу «Прогрес». Тов. Мелюс Явдокія Хрисантівна підтримала висунуту кандидатуру Омельченка Івана Петровича кандидатом в депутати до Мало-Будищанської сільради: «Я знаю, що наше довір'я виправдає». Ухвалили: 1. Виставити кандидатом в депутати до Мало-Будищанської сільради по виборчому округу №3 Омельченка Івана Петровича, 1925 року народження, українець, освіта семирічна, безпартійний, працює бригадиром комплексної бригади №1 колгоспу «Прогрес». 2. Просити Омельченка Івана Петровича дати згоду

балотуватись по виборах до Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих по Малобудищанському виборчому округу №3. З. Просити окружну виборчу комісію по виборах до Мало-Будищанської сільської ради №3 зареєструвати тов. Омельченка Івана Петровича кандидатом в депутати до Мало-Будищанської сільської ради по Мало-Будищанському виборчому округу №3»¹³⁴.

Після обрання депутатом, Іван Омельченко став членом сільськогосподарської постійної комісії. Її засідання відбулися 24.05 та 15.07.1969 року. На першому «слухали: Інформацію бригадирів Омельченка І. П., Заліського П. Ю., Федосі Гр. В. про хід доглядки за посівами просапних культур по колгоспу». На другому «слухали: Інформацію бригадирів т. т. Омельченка і Заліського про підготовку силосних споруд. Ухвалили: Зобов'язати бригадирів т. Омельченка І. П. і т. Заліського П. Ю. до 25.07 очистити всі наявні ями для закладки силосу»¹³⁵.

На сесії 17.06.1969 року розглядалося питання «про догляд за посівами просапних культур по колгоспу «Прогрес». Виступав депутат Омельченко, «який відмітив, що по бригаді №1 прополка кукурудзи закінчена і прорихлена. Цукровий буряк з плану 70 га прорвано 30 га. Соняшник з плану 60 га прополено 30 га, до прополки овочевого гороху не приступали»¹³⁶.

На сесії 23.09.1969 року розглядалося питання «про хід уборки пізніх культур та оранки зябі по колгоспу «Прогрес». У своєму виступі депутат Омельченко «відмітив, що по бригаді №1 до уборки ще 11 га картоплі, цукрового буряка 76 га, до уборки ще соняшник, кукурудза, неочищено віку, суданку. Кукурудза на току очищається повільно. Нам, депутатам, потрібно проводити масовороз'яснюючу роботу про залучення населення на уборку пізніх культур»¹³⁷.

У звіті про роботу Малобудищанської сільради в першому півріччі 1969 року підкреслювалося, що «в цьому році добре справляється з своїми завданнями по уходу за посівами бригада №1, де бригадир депутат сільської ради тов. Омельченко, яка в строки закінчила проривку буряка»¹³⁸.

А в річному звіті зазначалося, що «бригада №1, де бригадир депутат Омельченко Іван Петрович, на площі 442 га одержано урожайність пшениці по 31 цен. з га»¹³⁹.

На сесії 19.03.1970 року розглядалися питання «про готовність колгоспу «Прогрес» до проведення весняних польових робіт»

та «про стан та заходи по дотриманню соціалістичної законності і радянського правопорядка». В обговоренні цих питань брав участь депутат Омельченко. По першому він «відмітив, що весняну посівну кампанію провести потрібно буде в стислі строки, а в нас до цього часу не закінчено ремонт тракторів. Тракторна бригада не забезпечена кадрами для двозмінної роботи тракторів. В тракторну бригаду до цього часу не підшукано кухарки і рознощиків обідів. Посів кукурудзи по нашому колгоспу останні роки квадратно-гніздовим способом не сіється, квадрати не получаються з вини спеціалістів та бригадіра тракторної бригади, які при посіві такої не ведуть контролю над тракторами, які сіють кукурудзу. В цьому році на що буде звернути особливу увагу, бо для прополки вручну не вистачає робочої сили». Виступаючи по другому питанню, депутат Омельченко підкреслив, що «ми, всі депутати, повинні вести широку роз'яснюючу роботу серед населення по забезпеченню зразкового громадянського порядку на теретирі сільської ради, щоб виконати зобов'язання, яке взяли – жити і працювати без правопорушень. Товариському суду більше розглядати справ з своєї ініціативи»¹⁴⁰.

На сесії 15.10.1970 року розглядалося питання «про закінчення збирання пізніх культур та оранка зябі по колгоспу «Прогрес». У своєму виступі депутат Омельченко «відмітив, що уборка цукрового буряка проходить ще недостатньо, механізми працюють не на повну потужність, особливо бурякові комбайни. Уборку цукрового по бригаді №1 буде проведено за 15 робочих днів, но очистка затянеться, якщо будуть чистити самі ланки. На очистку буряка залучити пенсіонерів, які зможуть, та установи, які знаходяться на території сільської ради. Кукурудза по бригаді теж незакінчена убиратися, з завтрашнього дня перекинути комбайни з бригади №2 в 1-шу бригаду. На очистку качанів мобілізуємо пристарілих колгоспників. Кормовий буряк закагатуюмо на протязі 6 днів, організуємо круглодобове кагатування такого. Картошка, яка недокагатована, буде закагатована на протязі двох днів. Правлінню колгоспу, наряду з оранкою зябі по колгоспу, організувати оранку огородів і в колгоспників»¹⁴¹.

У «Звіті про роботу сільської ради за I-ше півріччя 1970 року» зазначалося: «Добре справляється з своїм завданням по уходу за посівами бригада №1, де бригадир депутат сільської ради тов. Омельченко, яка в строки закінчила прополку просапних культур»¹⁴².

А в річному звіті за 1970 рік говорилося, що «по бригаді №1, де бригадир депутат сільської ради тов. Омельченко, одержано на площі 377 га озимого пшениці по 32,7 цен. з га»¹⁴³.

На сесії 19.01.1971 року «слухали: Про виконання рішення липневих пленумів ЦК КПРС і КП України в питанні виробництва картоплі колгоспом «Прогрес» та затвердження заходів по вирощуванню картоплі в 1971 році. [...] В обговоренні питання взяли участь: [...] Депутат Омельченко відмітив, що для вирощення високих врожайів картоплі по колгоспу потрібно здійснити ряд організаційних заходів, агроному колгоспу тов. Устименко розробити дані заходи»¹⁴⁴.

На сесії 12.03.1971 року «слухали: Про хід виконання соціалістичних зобов'язань на честь XXIV з'їзду КПРС. [...] В обговоренні питання взяли участь: [...] Депутат Омельченко відмітив, що ми, працівники колгоспу, повинні попрацювати останній місяць цього кварталу так, щоб зобов'язання, які взяті на честь партійного з'їзду, XXIV КПРС, виконати повністю, добитися середньодобового приросту на голову великої рогатої худоби не менше 600 гр., свинини 400 гр. н а голову»¹⁴⁵.

14.05.1971 року відбулися загальні збори колгоспників колгоспу «Прогрес», на яких розглядалося питання «про виставлення кандидата в депутати Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих по Мало-Будищанському виборчому округу №4. Доповідає секретар парторганізації Хохлачов Борис Іванович, який інформує про порядок виставлення кандидатів у депутати сільської ради депутатів трудящих. Виступив Бейгул Іван Данилович, який вніс пропозицію виставити кандидатом у депутати Мало-Будищанської сільради по Малобудищанському виборчому округу №4 Омельченка Івана Петровича, який працює бригадиром в колгоспі «Прогрес». Рокита Іван Денисович підтримав пропозицію Бейгула І. Д. і вказав, що Омельченко І. П. достойний бути кандидатом в депутати Мало-Будищанської сільради депутатів трудящих. Орленко Прокіп Артемович, який працює плотником в колгоспі «Прогрес», підтримав пропозицію про висунення кандидатом в депутати до Мало-Будищанської сільради, вказавши на хороші організаторські здібності тов. Омельченка Івана Петровича. Постановили: Відповідно до статей 68 і 69 «Положення про вибори до обласних, районних, міських, сільських і селищних рад депутатів трудящих», виставити кандидатом у депутати Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих тринадцятого

скликання по Мало-Будищанському виборчому округу №4 від зборів колгоспників колгоспу «Прогрес» тов. Омельченка Івана Петровича, 1925 року народження, українець, безпартійний, працює бригадиром в колгоспі «Прогрес» Зіньківського району. Просити тов. Омельченка Івана Петровича дати згоду балотуватися по Мало-Будищанському виборчому округу №4 до Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих 13 скликання»¹⁴⁶.

На сесії 20.05.1971 року розглядалося питання «про стан догляду за просапними культурами в колгоспі «Прогрес». Виступаючи, депутат Іван Омельченко відмічав, що «по бригаді №1 до прополки цукрового буряка 72 га, членів ланки 36 чоловік, з якими в указані строки прополки не справимося, до прополки необхідно залучити працівників установ, які знаходяться на території сільради. Норми виробітку члени ланки виконують, но прополка трудна, ґрунт під цукровий буряк уроблений недоброякісний»¹⁴⁷.

На засіданні виконкому 13.07.1971 року розглядалося питання «про хід підготовки ґрунту під посів озимих культур урожаю 1972 року. Доповідає М. П. Устименко, агроном колгоспу «Прогрес». Співдоповідає член с/г постійної комісії Омельченко Ів. П.». Він підкреслив, «що стан оранки ґрунту під посів озимих урожаю 1972 року проходить край незадовільно. З плану оранки під озимі 590 га, без парів, виорано, станом на 13 липня, лише 118 га. З плану оранки під озимі, на зелений корм 40 га, не виорано жодного га. Колгосп «Прогрес» займає останнє місце по оранці під озимі серед колгоспів району, бригадиру тракторної бригади тов. Федоші, механіку колгоспу тов. Литвиненку забезпечити необхідною кількістю тракторів з тим, щоб графік оранки виконувався щоденно»¹⁴⁸.

На засіданні виконкому 17.09.1971 року розглядалося питання «про хід оранки зябу по колгоспу «Прогрес». Виступаючи, «бригадир комплексної бригади І. П. Омельченко відмітив, що нам потрібно забезпечити двозмінну роботу гусеничних тракторів та добитися виконання змінних норм кожним трактором»¹⁴⁹.

На засіданні виконкому 05.10.1971 року розглядалося питання «про стан уборки цукрового буряка по колгоспу «Прогрес». Співдоповідачем був член сільськогосподарської постійної комісії Іван Омельченко. Він зазначив, що «уборка цукрового буряка проходить незадовільно, де до цього часу не виконано і 50 %. Причиною такого недостатнього виконання завдання по уборки цукрового буряка являється те, що

пізно розпочали уборку по колгоспу, а також і те, що механізми на уборки не виконують норм виробітку, комбайни виконують норми виробітку лише на 60–70 %, на що правління колгоспу негайно звернути особливу увагу і добитися такої роботи комбайнів, щоб норми виробітку кожним комбайном виконувались щоденно»¹⁵⁰.

У своєму виступі на сесії 30.12.1971 року депутат Іван Омельченко говорив, що «бюджет за 1970 рік використаний повністю, згідно затверджених кошторисів, всіма установами сільської ради. В 1972 році не допускати перевиконання сум затверджених по кошторисах, своєчасно використати суми на придбання інвентаря»¹⁵¹.

На сесії 29.02.1972 року розглядалося питання «про готовність колгоспу «Прогрес» до проведення весняно-польових робіт». У своєму виступі депутат Омельченко відмітив, що «бригада №1 до проведення весняної посівної кампанії провади підготовку, до агрегатів колгоспники виділені, які будуть участувати в проведенні сівби ярих культур, місцеві добрива заготовляємо. З доведеними завданнями по бригаді справимося своєчасно. Агроному колгоспу тов. Устименко потрібно звернути увагу на своєчасне завезення посівного матеріалу, якого не вистачає по колгоспу»¹⁵².

На засіданні виконкому 06.03.1973 року заслуховувалося питання «про стан вирощення розсади ранніх овочевих культур в колгоспі «Прогрес». «Вирішили: [...] 2. Зобов'язати завідуючого господарством Омельченка, бригадіра огородньої бригади Зубенко до 13.II.1973 року відремонтувати всі короби і рами, а також вив'язати 107 шт. недостаючих мат»¹⁵³.

На сесії 15.03.1973 року розглядалося питання «про готовність колгоспу «Прогрес» до проведення весняної посівної кампанії». Співдоповідачем був член сільськогосподарської постійної комісії Іван Омельченко, який «доповів, що правлінням колгоспу, механізаторами і всіма колгоспниками проведена значна робота в підготовці до проведення весняних польових робіт. В основному підготовлено трактори, прицепний інвентар, укомплектовано тракторну бригаду, очищено і доведено до посівних кондицій посівний матеріал, складено виробничі плани, розгорнуто соціалістичне змагання серед бригад, ланок і механізаторів. Але є ще багато недоліків: з 19 тракторів ще не підготовлені до роботи 3 трактори, прицепні знаряддя на весняні польові роботи відремонтовані, але ще не скомплектовані в агрегати, зернові сівалки не провірені на висів, квадратно-гніздові

– на висів. На семи тракторах по одному трактористу, а новий Т-74 без трактористів, немає також тракториста на тракторі бульдозьорі-погрузчику. Не доведено до посівних кондицій 30 цен. проса, не вистачає 300 цен. посівного матеріалу картоплі»¹⁵⁴.

На засіданні виконкому 20.03.1973 року розглядалося питання «про стан дорог, мостів і готовність до пропуску паводкових вод». Доповідач, завгосподарством колгоспу «Прогрес» Іван Омельченко, у своєму виступі зазначив, що «правління колгоспу і населенням сільської ради по цьому питанню проведена певна робота, очищені водозливи на ставках, в бригаді №3 створена аварійна група на випадок високого рівня паводкових вод в річці Ворсклі, очищені пропускні споруди на балках, де проходять дороги. Але поряд з цим є ще значні недоліки. Так, на склонах більської дороги, на склонах дорог в селі Глинськ весняні талі води руйнують дорогу. По селу Малі Будища мости прийшли в негідність. Всі недоліки будемо ліквідувати, організуємо діжурства на дорогах, які проходять на склонах, на греблях ставків, на фермах, які знаходяться на березі річки Ворскли». «Виступили: 1. Голова колгоспу «Прогрес» Перепелиця М. Г. відмітив, що з боку завгосподарством тов. Омельченка була допущена недоробленість в тім, що він не поставив людей, які б діжурили на дорозі і справляли воду. І це призвело до того, що вода порила глибокі канали на дорозі. Тому зараз необхідно поставити людей, щоб вони сліdkували за дорогами, особливо на склонах, і застерігали дороги від руйнування. [...] Вирішили: 1. Указати завідуючому господарством тов. Омельченку І. П. на його безконтрольність за станом доріг в період пропуску паводкових вод. 2. Зобов'язати завгосподарством Омельченка І. П., бригадирів комплексних бригад Кононенко І. І., Ситника І. О., Череваня Я. М. організувати діжурство на дорогах, які проходять на склонах, на греблях ставків 2, в бригаді №3 біля ферми, яка знаходиться на березі річки Ворскли, на період пропуску паводкових вод з тим, щоб не допустити руйнування доріг і споруд. 3. Зобов'язати голову правління колгоспу Перепелицю М. Г., завгосподарством Омельченка на протязі трьох днів відремонтувати містки на Яровому участку і Радянському з тим, щоб можливо було сполучення, із настанням сухої погоди міст на Яровому участку відремонтувати капітально»¹⁵⁵.

12.05.1973 року відбулися загальні збори колгоспників колгоспу «Прогрес», на якому розглядалося питання «про виставлення кандидата в депутати Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих

по Малобудищанському виборчому округу №4». «Доповідає: Голова сільської ради Пономаренко Володимир Микитович, який доповів про порядок виставлення кандидатів у депутати сільської ради депутатів трудящих. Виступив: Тараненко Микола Семенович, який вніс пропозицію виставити кандидатом в депутати Мало-Будищанської сільської ради по Мало-Будищанському виборчому округу №4 Омельченка Івана Петровича, який працює завідуючим господарством в колгоспі «Прогрес». Ситник Іван Онофрійович, який працює бригадиром колгоспу «Прогрес», підтримав пропозицію Тараненка Миколи Семеновича і вказав, що Омельченко Іван Петрович достойний бути кандидатом в депутати Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих. Білоніжко Марія Данилівна, яка працює бухгалтером колгоспу «Прогрес», підтримала пропозицію про виставлення кандидатом в депутати до Мало-Будищанської сільської ради, вказала на хороші організаторські здібності тов. Омельченка Івана Петровича. Постановили: Відповідно до статей 68, 69 «Положення про вибори до обласних, районних, міських, сільських і селищних рад депутатів трудящих» виставити кандидатом в депутати Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих чотирнадцятого скликання по Мало-Будищанському виборчому округу №4 від зборів колгоспників колгоспу «Прогрес» тов. Омельченка Івана Петровича, 1925 року народження, українець, безпартійний, працює завгосподарством в колгоспі «Прогрес» Зіньківського району. Просити тов. Омельченка Івана Петровича дати згоду балотуватися по Мало-Будищанському виборчому округу №4 до Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих чотирнадцятого скликання»¹⁵⁶.

На сесії 22.05.1973 року розглядалося питання «про стан догляду за просапними культурами в колгоспі «Прогрес». Зі співповіддю виступав член сільськогосподарської постійної комісії Іван Омельченко, «який доповів, що прополка цукрового буряка проходить по колгоспу повільно. Так, із 602 га просапних по колгоспу станом на 22.05 прополено вручну лише 40 га цукрового буряка. Майже не провадиться механічне рихлення міжрядь, в той час як в даних умовах погоди цей захід особливо стає важливим. Це сталося тому, що агроном колгоспу тов. Устименко М. П., бригадир тракторної бригади Озюмський П. Р. та бригадери рілничих бригад не придали серйозного значення доглядові за просапними культурами, пустили цю роботу

на самоплив, недостатній також контроль за якістю виконаних робіт»¹⁵⁷.

На сесії 20.06.1973 року розглядалося питання про «вибори голови, заступника, секретаря виконкому сільської ради та членів виконкому. Доповідає представник РВК тов. Остапенко. Вирішили: 1. Головою Мало-Будищанської сільської ради депутатів трудящих обрати Хохлачова Бориса Івановича». Також на цій сесії були утворені постійні депутатські комісії. Депутат Іван Омельченко увійшов до складу сільськогосподарської комісії¹⁵⁸.

На засіданні виконкому 14.03.1975 року «2. Слухали: Голову виконкому сільської ради тов. Хохлачова Б. І., який ознайомив членів виконкому та запрошених на засідання виконкому з статтею «Депутатський пост на фермі», вміщеній в «Зорі Полтавщини» від 12 березня 1975 року, та вказав на недоліки, які допускають члени депутатських постів на фермі в своїй роботі. Виступили: Омельченко І. П. – старший депутатського поста на фермі по бр. №1, який відмітив, що в даній статті вказується на недоліки депутатського поста на фермі в колгоспі ім. Фрунзе Зіньківського району і сказав, що дані недоліки мають місце і в нас. Тому всім членам депутатських постів на фермі брати активну участь у вирішенні питань керівництва господарством, бути зацікавленими у поліпшенні виробничих показників та виконанні планів по виробництву продукції тваринництва»¹⁵⁹.

На засіданні виконкому 04.04.1975 року «слухали: 1. Про підготовку літніх таборів колгоспу «Прогрес» до виходу тваринництва в літні табори. [...] Виступили: Завгосподарством тов. Омельченко І. П., який доповів, що всі необхідні матеріали для ремонту літніх таборів є в наявності, потрібно бригадирам завезти необхідні матеріали до базків». У прийнятому виконкомом рішенні, зокрема, зазначалося: «2. Завгосподарством тов. Омельченко І. П. забезпечити бригади матеріалами для ремонту літніх таборів»¹⁶⁰.

12.05.1975 року відбулися загальні збори колгоспників колгоспу «Прогрес». «Слухали: Про виставлення кандидата в депутати Малобудищанської сільської ради депутатів трудящих по Малобудищанському виборчому округу №4. Доповідає: Секретар парторганізації Ляшенко Григорій Костянтинівич, який інформує про порядок виставлення кандидатів у депутати сільської ради депутатів трудящих. Виступив: Бейгул Іван Данилович, який вніс

пропозицію висунути кандидатом у депутати до Малобудищанської сільської ради депутатів трудящих по Малобудищанському виборчому округу №4 Омельченко Івана Петровича, завгосподарством колгоспу «Прогрес». Чуйко Митрофан Йосипович, який працює в колгоспі «Прогрес» обліковцем на МТФ, підтримав пропозицію Бейгула І. Д. і вказав, що Омельченко Іван Петрович достойний бути кандидатом у депутати до Малобудищанської сільської ради депутатів трудящих. Орленко Прокіп Артемович, який працює в колгоспі бригадиром, підтримав пропозицію про висунення кандидатом в депутати до Малобудищанської сільської ради депутатів трудящих, вказав на хороші організаторські здібності тов. Омельченка Івана Петровича. Постановили: Відповідно до статей 68 і 69 «Положення про вибори до обласних, районних, міських, сільських і селищних рад депутатів трудящих» виставити кандидатом у депутати Малобудищанської сільської ради депутатів трудящих п'ятого скликання по Малобудищанському виборчому округу №4 Омельченка Івана Петровича, 1925 року народження, українець, безпартійний, працює завгосподарством в колгоспі «Прогрес» від зборів колгоспників колгоспу. Просити тов. Омельченка Івана Петровича дати згоду балотуватися по Малобудищанському виборчому округу №4 до Малобудищанської сільської ради депутатів трудящих п'ятого скликання»¹⁶¹.

На засіданні виконкому 29.09.1975 року «слухали: Про стан ремонту тваринницьких приміщень до зимівлі громадського тваринництва.[...] Виконком сільської ради депутатів трудящих вирішив [...] 3. Завгосподарством тов. Омельченку І. П. забезпечити бригади всіма необхідними матеріалами по ремонту тваринницьких приміщень»¹⁶².

На засіданні виконкому 15.11.1975 року розглядалося питання «про санітарний стан на молочнотоварних фермах колгоспу «Прогрес» та профілактична робота з боку зооветеринарної служби». У прийнятому рішенні говорилося «2. Завгосподарством тов. Омельченку І. П. забезпечити ферми всіма необхідними засобами для покращення санітарного стану на фермах»¹⁶³.

На засіданні виконкому 16.04.1976 року розглядалося питання «про стан підготовки літніх таборів до виходу худоби в літні табори». У прийнятому рішенні, зокрема, зазначалося: «4. Завгосподарством тов.

Омельченку І. П. забезпечити бригади і ферми необхідним метеріалом для ремонту літніх таборів»¹⁶⁴.

На засіданні виконкому 08.10.1976 року розглядалося питання «про санітарний стан на молочнотоварних фермах колгоспу та профілактична робота з боку ветеринарної служби». У пункті 2 прийнятого рішення говорилося: «Завідуючому господарством тов. Омельченку І. П. безперерійно забезпечити ферми всіма необхідними засобами для покращення санітарного стану на фермах»¹⁶⁵.

На сесії 19.10.1976 року розглядалося питання «про стан збирання пізніх с/г культур в колгоспі «Прогрес». Доповідає: Агроном колгоспу тов. Лях М. О. [...] Виступили: Омельченко Іван П. – депутат виборчого округу №4 – в своєму виступі відмітив, що стан польових робіт по завершенню уборки пізніх культур дуже великий, а трудова дисципліна наших механізаторів дуже низька, а вимогливість з боку керівників слаба. В даний час в нас немає бригадира тракторної бригади, що в деякій мірі впливає на дисципліну механізаторів, тому необхідно в першу чергу поставити або доручити комусь роботу бригадира тракторної бригади на час трудової непрацездатності бригадира тракторної бригади»¹⁶⁶.

12.05.1977 року відбулися загальні збори колгоспників колгоспу «Прогрес». На повістці денній було питання «про виставлення кандидата в депутати Малобудищанської сільської ради депутатів трудящих по Малобудищанському виборчому округу №4». «Доповідає секретар парторганізації колгоспу «Прогрес» Кононенко Іван Іванович, який інформує про порядок виставлення кандидатів у депутати сільської ради депутатів трудящих. Виступив: Міщанин Олексій Данилович, який вніс пропозицію виставити кандидатом у депутати до Малобудищанської сільської ради депутатів трудящих по Малобудищанському виборчому округу №4 Омельченка Івана Петровича, 1925 року народження, завгосподарством колгоспу «Прогрес». Чуйко Митрофан Йосипович, який працює в колгоспі «Прогрес» обліковцем на фермі, підтримав пропозицію Міщанина О. Д. і вказав, що Омельченко І. П. достойний бути кандидатом у депутати до Малобудищанської сільської ради депутатів трудящих. Бейгул Пелагія Петрівна, яка працює в колгоспі «Прогрес» на різних роботах, підтримала пропозицію про виставлення кандидатом у депутати до Малобудищанської сільської ради, вказала на хороші організаторські здібності тов. Омельченка Івана Петровича. Постановили: Відповідно

до статей 68 і 69 «Положення про вибори до обласних, районних, міських, сільських і селищних рад депутатів трудящих», виставити кандидатом у депутати Малобудищанської сільської ради депутатів трудящих шістнадцятого скликання по Малобудищанському виборчому округу №4 Омельченка Івана Петровича, 1925 року народження, українця, безпартійний, працює завгосподарством в колгоспі «Прогрес» від зборів колгоспників колгоспу. Просити тов. Омельченка Івана Петровича дати згоду балотуватися по Малобудищанському виборчому округу №4 до Малобудищанської сільської ради депутатів трудящих шістнадцятого скликання»¹⁶⁷.

На сесії 19.10.1977 року розглядалося питання «про стан соціалістичної законності та міри покращення на території сільської ради в світлі вимог 25 з'їзду КПРС». У своєму виступі депутат Іван Омельченко відмітив, що «трудівники нашого колгоспу готують гідну зустріч 60-річчю Великої Жовтневої революції, прикладають всі сили і уміння з тим, щоб з честю виконати взяті зобов'язання. Новою Конституцією передбачені пункти про соціалістичну законність, але слід відмітити, що в нашому селі стан дотримання соціалістичної законності ще не забезпечує тих вимог, що передбачені Законом. В нашій господарстві бувають випадки крадіжки кормів працівниками ферм, це говорить про те, що добровільна народна дружина працює недостатньо. На території сільської ради недостатньо ведеться боротьба з п'янством і алкоголізмом, працівники торгових точок сільської ради порушують порядок торгівлі спиртними напоями. Все це говорить про те, що виконкому сільської ради потрібно активізувати роботу громадських організацій по зміцненню соціалістичної законності на території ради»¹⁶⁸.

На сесії 14.10.1980 року «слухали: Вибори голови виконкому сільської ради, доповідає другий секретар райкому партії Омельченко Володимир Степанович, який вніс пропозицію обрати головою виконкому сільської ради тов. Кривоноса Анатолія Федоровича, в зв'язку з тим, що Хохлачова Бориса Івановича обрано секретарем партійної організації колгоспу «Прогрес». Виступили: Шиян Лідія Григорівна – депутат сільської ради по виборчому округу №9, яка в своєму виступі підтримала пропозицію про обрання Кривоноса А. Ф. головою виконкому сільської ради і запевнила, що він довір'я оправдає. Даценко Н. І. – депутат виборчого округу №18 в своєму виступі відмітила, що тов. Кривоніс А. Ф. достойний бути головою виконкому

сільської ради і з покладеними на нього обов'язками справиться добре. Талахно О. В. – депутат виборчого округу №25 відмітив, що Кривоніс А. Ф. довір'я виконає і з покладеними на нього обов'язками голови виконкому сільської ради справиться з честю. Сесія сільської ради народних депутатів вирішила: 1. Обрати головою виконавчого комітету сільської ради тов. Кривоноса Анатолія Федоровича»¹⁶⁹.

На сесії 29.06.1982 року «слухали: Вибори голови виконкому, заступника голови виконкому, секретаря виконкому сільської ради. Доповідає представник райвиконкому тов. Саранча К. М., яка внесла пропозицію обрати головою виконавчого комітету тов. Штогрін Г. М. [...] Сесія сільської ради народних депутатів вирішила: 1. Головою виконавчого комітету Малобудищанської сільської ради народних депутатів обрати – Штогрін Ганну Матвіївну»¹⁷⁰.

На сесії 20.09.1983 року «слухали: Доповідає секретар виконавчого комітету районної ради народних депутатів тов. Гупало М. М., яка доповіла, що від голови виконавчого комітету Малобудищанської сільської ради народних депутатів тов. Штогрін Галини Матвіївни поступила заява про звільнення її з посади голови виконкому сільської ради в зв'язку з погіршенням стану здоров'я. [...] Слухали: Доповідає секретар виконавчого комітету районної ради народних депутатів тов. Гупало М. М., яка внесла пропозицію обрати головою виконавчого комітету Малобудищанської сільської ради тов. Чечоткіну Віру Іванівну. Виступили: Хохлачов Б. І. – депутат виборчого округу №7, який в своєму виступі підтримав пропозицію про обрання Чечоткіної В. І. головою виконавчого комітету сільської ради. Дану пропозицію підтримали всі присутні на сесії депутати сільської ради – одноголосно. [...] Заслухавши доповідь секретаря виконавчого комітету районної ради народних депутатів тов. Гупало М. М. і враховуючи довготривалу хворобу голови виконкому сільської ради тов. Штогрін Г. М., сесія сільської ради народних депутатів вирішила: 1. Заяву голови виконкому сільської ради тов. Штогрін Г. М. про звільнення її з посади голови виконкому Малобудищанської сільської ради – задовільнити. 2. Обрати головою виконавчого комітету сільської ради народних депутатів Чечоткіну Віру Іванівну»¹⁷¹.

На сесії 10.07.1987 року «слухали: Про обрання голови виконавчого комітету Малобудищанської сільської ради народних депутатів. Доповідає: Заступник голови райвиконкому Дригоза П. І.,

який вніс пропозицію обрати головою виконавчого комітету сільської ради тов. Смілянського Анатолія Калістратовича. [...] Сесія сільської ради народних депутатів вирішила: 1. Головою виконавчого комітету Малобудищанської сільської ради народних депутатів обрати – Смілянського Анатолія Калістратовича»¹⁷².

04.03.1990 року мене обрали депутатом Малобудищанської сільської ради по виборчому округу №7. Тож, я поповнив список жителів Чирвиної вулички, що були депутатами Малобудищанської сільради в різні роки. Я став членом соціально-культурної постійної комісії. До мене депутатами сільської ради в різні роки були такі мешканці Чирвиної вулички: Серафима Бородай, Іван Таран та Іван Омельченко. Останній був (практично безперервно) депутатом на різних округах від середини 1950-х до середини 1970-х років. Іван Остроушко («Чирва») з 1924 по 1937 рік був членом сільради. Але слід зазначити, що за радянських часів вибори були, як кажуть, без вибору. Завжди був один кандидат, який отримував, як правило, стопроцентний результат. Та й депутата в ті часи вибирали на два роки. Вибори 1990-го всіх рівнів мали суттєву відмінність – вони були першими демократичними. В такий період ми тоді жили. Мене також обрали на альтернативній основі. Детальніше про ті, перші в моєму житті вибори (як кандидата) я розповідаю в розділі книги «Про Лисенків, нащадків Безруків і Міщанинів із Чирвиної вулички». А зараз лише зазначу, що моїм суперником на окрузі був тодішній голова виконкому сільської ради Анатолій Смілянський. У протоколі сільської виборчої комісії про реєстрацію кандидатів у депутати Малобудищанської сільської ради, зокрема, зазначено: «Сільська виборча комісія постановляє: Зареєструвати кандидатами в депутати Малобудищанської сільської ради народних депутатів по виборчому округу №7: 1. Смілянського Анатолія Калістратовича, 1947 року народження, члена КПРС, голову виконкому Малобудищанської сільської ради, проживає в селі Малі Будища. 2. Міщанина Віктора Даниловича, 1962 року народження, члена ВЛКСМ, водія колгоспу «Прогрес», проживає в селі Малі Будища»¹⁷³. Його я і переміг із різницею голосів більш ніж наполовину: із 45 виборців за мене проголосували 31, а за Смілянського – 14. Отож, у відповідності з тодішнім законодавством, не ставши депутатом, він не міг бути обраний ні головою сільської ради, ні головою виконкому. Хоча, навіть якби він і виграв ці вибори в мене, головою він не був би. Такий тоді був розклад сил серед колгоспно-партійної верхівки нашого села, яку я на той час називав «місцевою мафією». Саме ця верхівка вирішила,

що місце Анатолія Смілянського в сільраді посяде Михайло Лях, який на той час працював головним агрономом колгоспу. Звичайно, це була втрата для колгоспу, оскільки я сам на власні очі міг переконатися яким спеціалістом-професіоналом своєї справи він був. Адже, прийшовши на роботу шофером у «Прогрес», я постійно возив Ляха по полях із січня 1989 року. Це рішення було прийняте ще задовго до дня виборів, за обопільної домовленості голови колгоспу Андрія Гриценка й головного агронома Михайла Ляха, й трималося до певного часу в таємниці від односельчан. Напевно, про нього не знав і Смілянський. Я сам довідався про це випадково. Після виборів депутатів, на початку березня 1990 року, я в складі групи колгоспників поїхав на екскурсію в Москву. Серед екскурсантів був також Іван Іванович Педченко, який у ті роки, не маючи спеціальної агрономічної освіти, будучи простим механізатором, все ж виконував функції агронома-хіміка, а точніше видавав усе, що було в хімскладі. Він бував на гулянках в одній компанії з представниками тогочасної колгоспної «еліти», був у дружніх стосунках із сім'єю Ляхів. За вечерею в поїзді в нашій розмові з Іваном Івановичем ми торкнулися й питання, хто ж буде майбутнім головою виконкому Малобудищанської сільради. Іван Іванович запитав, чи не планую я висувати свою кандидатуру. Я відповів, що ще остаточно не вирішив, та й, знаючи склад обраних депутатів (а тоді голову виконкому вибирали з числа депутатів), шансів бути обраним у мене немає. На що Педченко повідомив, що головою виконкому буде Лях. Я у відповідь сказав, що цього не може бути, бо це означає крах агрономічної служби, а отже й землеробства для «Прогресу». (Пройдуть лише три-чотири роки, і мої слова справдяться. На зборах механізаторів у березні 1994 року Михайло Нижник заявив, у відповідь на пропозицію стати головним агрономом після Гриценка-молодшого: «Я на зборах давав згоду бути головним агрономом, але зараз я відмовляюся від цього. Чого це я повинен виконувати рішення зборів, як ніхто нічого не робить. Агрономічна робота в нас вкрай занехаяна. Протягом останніх років ніхто нічого не робив, немає ніякої документації, а я тепер що, буду за все відповідати? Я відмовляюся від даної посади»¹⁷⁴). У відповідь я почув від Івана Івановича, що про це йому відомо з достовірних джерел (здається, він сказав, що від жінки агронома). Мовляв, між головою колгоспу Андрієм Гриценком і головним агрономом Михайлом Ляхом існує домовленість: Лях іде на голову виконкому, звільняє місце головного агронома для старшого Гриценкового сина, Олександра, а взамін цього Ляхів син, Олександр, стає бригадиром тракторної бригади, замість

Анатолія Рибця. Після почутого я повірив у правдивість інформації. Після вечері полягали спати. Але під стук вагонних коліс я не спав, а думав про почуте, намагаючись пов'язати між собою те, що на перший погляд, здавалося, не мало зв'язку. Тим більше, що мені пригадалося, що останнім часом на Рибця, який був ще молодим і малодосвідченим бригадиром тракторної, все частіше з боку головного агронома Ляха писалися доповідні до правління колгоспу. Багато в чому, можливо, ця прискіпливість до Рибця була й справедливою, але тепер я подивився на це з іншого боку: робилася, як кажуть, відповідна база, щоб була причина для зміщення його з посади. Пригадався й інший епізод. Того зимового дня я був довгенько на якійсь роботі, тож пізенько загнав свого ГАЗ-66 у гараж. У колгоспній конторі вже нікого не було, лише світилося в кабінеті голови колгоспу. Я зайшов у контору напиться води й зрозумів, що в кабінеті голови про щось негласно розмовляли двоє: Андрій Гриценко й Михайло Лях. Тоді я не став прислухатися, а лише подумав, чи їм немає часу вдень побалакати про колгоспні справи. Після почутого в поїзді від Івана Педченка, я, мимоволі, подумав, що, можливо, саме тоді, пізно ввечері, без свідків, у кабінеті голови колгоспу й обговорювався план, автором якого, на моє переконання, був тодішній голова колгоспу Андрій Гриценко. Якщо раніше я ще вагався чи брати участь у виборах голови виконкому, зважаючи на склад депутатського корпусу, то тепер я остаточно вирішив, що йтиму до кінця й візьму в них участь, забезпечивши, принаймі, вперше в Малих Будищечках альтернативні вибори голови виконкому. Приїхавши додому, я розповів про все почуте батькові. Він спочатку теж не повірив у цю інформацію, поки я не повідомив про домовленість між Гриценком і Ляхом. Також я розповів про почуте в поїзді опозиційному, як і я, депутату Василю Панчуку, який підтримав моє рішення балотуватися на голову виконкому, а також погодився висунути на сесії мою кандидатуру. Загалом, я здогадувався, хто яких поглядів був серед депутатів, але прийняв рішення поговорити з кожним про підтримку мене як кандидата на посаду голови виконкому. Тобто використати той прийом, який я застосовував, коли балотувався в депутати, поговоривши з кожним із виборців, за винятком батьків Анатолія Смілянського. Із 25 депутатів, у число яких входив і я, поговорив із 22, за винятком Андрія Гриценка й Михайла Ляха. Багато хто, особливо з молодих депутатів, прямо говорили, що підтримають мене, оскільки я разом із ними працював, був комсоргом автогаража. Обіцяв дехто й з старших підтримати, дехто говорив, що подумає, дехто з єхидністю говорив про мою молодість (27 років), дехто з посмішкою обіцяв, але я не вірив ні в цю посмішку,

ні в обіцянку, бо ця людина була, як кажуть, з одного корита з Гриценком і Ляхом, чи опорою таких же, як і ці двоє, в селі. Запам'яталися такі два випадки. Підійшов до депутата-комуніста Якова Череваня з Глинського, який за віком годився мені в батьки. Кажу, що так і так, прошу Вашої підтримки. А у відповідь чую дещо зверхньо: «А потягнеш?» Відповідаю: «Потягну!» Підійшов і до депутата, водночас колгоспного парторга, Бориса Хохлачова, який куриє на східцях контори. Засміявся і сказав: «Харашо, проголосую». Звичайно, я знав, що ні перший, ні другий не проголосують із-за причини, вказаної кількома реченнями раніше. Але говорив і з такими з кількох причин: по-перше: це сприяло розголосу інформації, а мені хотілося, щоб побільше людей знали й звикали до альтернативних виборів голови; по-друге: хотілося показати правлячій місцевій верхівці, що в них з'явилася достойна опозиція, з позицією якої доведеться на сесіях рахуватися; по-третє: хотілося посіяти в таборі противників, якщо не паніку, то хоч якийсь хвилювання. День виборів голови виконкому показав, що останнє мені, до певної міри, вдалося. Можу лише здогадуватися, якій обробці піддавалися депутати з боку колгоспного керівництва. Також додаю, що головою виконкому мав бажання стати й член КППС Борис Дядечко, який, звичайно, не знав про домовленість між Гриценком і Ляхом. Він, навіть, мав розмову з Гриценком про своє бажання зайняти цю посаду. Але після тієї розмови, це бажання в нього різко пропало. Піти проти волі Гриценка, на відміну від мене, він не міг.

Перша для мене, як депутата, сесія сільської ради відбулася 23.03.1990 року, за іронією долі, у Всесвітній день метеоролога. Відтоді пройшло понад чверть віку, а я й досі все добре пам'ятаю. За тодішнім законодавством посади голови ради й голови виконкому були розділені. Їх не могла обіймати одна й та ж людина. Перша посада була, як кажуть, на громадських засадах. Голова ради розпоряджався печаткою, але не отримував за це зарплати, а працював за основним місцем роботи. Тож, головою ради було обрано на безальтернативній основі голову колгоспу «Прогрес» Андрія Гриценка. Далі приступили до обрання голови виконкому. У протоколі сесії про це записано так: «Слухали: Про обрання голови виконавчого комітету сільської ради. Доповідає: Голова ради тов. Гриценко А. І., який вніс пропозицію головою виконавчого комітету обрати Ляха Михайла Олександровича, головного агронома колгоспу «Прогрес». Виступили: Депутат Панчук Василь Іванович, запропонував вибори голови виконавчого комітету сільської ради проводити таємним голосуванням і на альтернативній основі і вніс пропозицію

внести в бюлетень для таємного голосування кандидатуру Міщанина Віктора Даниловича»¹⁷⁵.

Коли відбувалося висунення, Василь Панчук, за домовленістю, витримав невелику паузу, перш ніж запропонувати мою кандидатуру. Напевно, мої опоненти навіть встигли подумати, що вибори голови виконкому пройдуть теж без альтернативи. Та, як кажуть, не тут то було... Я дивився на обличчя Гриценка й Ляха й бачив, що вони помітно хвилюються. Коли останній вийшов із кабінки для голосування (якщо не помиляюся, голосував він першим із всіх депутатів), його обличчя було кольору червоного столового буряка.

Звісно, шансів виграти у мене не було – такий був склад депутатів, більшість представляли місцеву владну верхівку або були їхніми «прихлебателями». Проте результат я отримав непоганий. Результати голосування чомусь не зазначені в протоколі, але я їх добре пам'ятаю і досі. Отож, із 25 присутніх депутатів за Михайла Ляха було віддано 15 голосів, а за мене – 9, 1 депутат не підтримав жодної кандидатури. Якщо врахувати те, що я і Лях голосували кожний за себе, то вийде «в чистому» – 14 депутатів проголосували за Ляха і 8 – за мене. Можна подати ці цифри й іншими словами – мені не вистачило 4-х голосів, щоб отримати більшість і перемогти. Але я продовжував свою депутатську роботу, будучи в опозиції. Частково ця робота зафіксована в протоколах сесій сільської ради, фрагменти яких подаються нижче.

На сесії 11.06.1990 року розглядалося питання «про роботу правління колгоспу «Прогрес» по зміцненню економічного стану господарства». В обговоренні даного питання виступав і я. В протоколі це зафіксовано так: «На сьогоднішній сесії розглядається важливе питання, але для вирішення цього питання потрібні і відповідні умови, що у нас бракує. Особливо сьогоднішні умови нашого господарювання не забезпечують наш трудовий колектив автогаража, який у нас молодіжний, і перш за все це те, що в нас гараж побудували, але він не відповідає ніяким вимогам, так як наші машини стоять надворі, так як такі машини як КАМАЗи в гараж не зайдуть. Тому коли будувати щось, то потрібно будувати по новим проектам, які зручні для роботи шоферів. А тому ми, працівники автогаража вважаємо, що потрібно побудувати новий гараж, щоб опалювався, а також підібрати сторожа, який би сторожував, а не тільки одержував зарплату. А цей сторож що є, зовсім, майже, не відповідає за гараж. А тому в нас часті випадки крадіжки запчастин з машин.

В нас правління колгоспу ще недостатньо дбає про умови праці, а також і умови проживання на селі. І на мою думку, а також на думку всього колективу, що назріло питання про створення кращих умов для працівників автогаража. І перш за все потрібно, щоб в гаражі було тепло, і була відведена кімната для відпочинку, щоб стояв умивальник, полотенця були, стіл. І це, я думаю, зробити неважко. Адже людський фактор, турбота про нього це перш за все. Так як з доповіді видно, що плани виконуються в таких умовах, то що б ці люди зробили, якби їм створити належні. Дуже погана зарплата в шоферів, тому необхідно ще переглянути норми. А також потрібно і керівникам середньої ланки щось робити, якби заробітна плата спеціалістів залежала від простих робітників, то вони б тоді вболівали за свою роботу. Тому вже назріває питання відносно оплати спеціалістів. І потрібно вже давно так запровадити, були б кращі результати роботи»¹⁷⁶.

Про результати мого виступу можна судити з «Інформації про хід виконання критичних зауважень і пропозицій, висловлених депутатами на другій сесії сільської ради народних депутатів 21-го скликання».

«Депутат Міщанин В. Д., водій колгоспу «Прогрес», висловив пропозицію про будівництво гаража за типовим проектом, зручним для роботи водіїв. Дану пропозицію направлено до правління колгоспу для вирішення питання по суті, але на сьогоднішній день питання будівництва нового автогаража ще не вирішене. Цим же депутатом внесено пропозицію економісту колгоспу «Прогрес» розробити детальні і сталі розцінки на ремонт с/г техніки і машин та переглянути оплату праці водіїв. Дану пропозицію доведено до виконавців. Економістом колгоспу переглянуті норми по оплаті праці, розроблені розцінки на ремонт с/г техніки і машин, і запропоновано автопарку колгоспу перейти на новий метод праці – це орендний підряд. Що дасть можливість підвищити заробітну плату водіїв, а також ефективнішою буде робота всього трудового колективу. Ним же висловлена пропозиція про відведення кімнати для відпочинку водіїв. Дану пропозицію доведено до виконавців для вжиття відповідних заходів по її виконанню, але пропозиція не виконана»¹⁷⁷.

На сесії 06.02.1991 року розглядалося питання «про обрання членів виконавчого комітету сільської ради». Доповідав «голова виконкому сільської ради народних депутатів Лях М. О., який вніс пропозицію

вивести із членів виконкому Шияна І. В. і Рокиту М. П. і ввести в члени виконкому Гриценка А. І. і Ситника І. О. Виступили: Міщанин В. Д., депутат сільради, виборчий округ № 8, який вніс пропозицію залишити в складі виконкому сільради Шияна І. В. і в члени виконкому ввести людей від кожного трудового колективу». Депутати підтримали першу частину моєї пропозиції і залишили членом виконкому Івана Шияна¹⁷⁸.

Іван Шиян був майже моїм ровесником. Закінчив Малобудищанську восьмирічку на рік пізніше від мене. Згодом, з червоним дипломом закінчив Полтавський сільськогосподарський інститут. Працював завідуючим фермою в колгоспі «Прогрес». На весіллі в мене був «старшим боярином», а згодом хрестив мого сина Максима. Хоча й був, як говорили, «у начальстві», не боявся гостро виступати на зборах, сесіях, виконкомках, добиваючись правди. Тож, коли я став депутатом сільради в березні 1990 року, то, звичайно, запропонував включити його в члени виконкому. А тому віддати його «на розправу» Ляхові я не міг. Тож і став на його захист на сесії. Був задоволений, що вдалося відстояти Івана з допомогою інших депутатів.

Я вже не пам'ятаю, чи аргументував чимось свою пропозицію Михайло Лях про виведення з членів виконкому Шияна, чи просто озвучив пропозицію, щоб ввести нових членів: голову колгоспу і колгоспного лісника. На перший погляд могло скластися враження, що з Іваном хочуть «розрахуватися» за його гострий язик. Але від людей тоді я чув про іншу причину. На час згадуваних подій Іван Шиян був ще не одруженим. А в Ляха на той час була ще незаміжня донька Тетяна, якій уже йшов 27 рік. Говорили, що до неї «сватався» раніше її однокласник – афганець Микола Чуйко. Але йому відмовили, бо був не того роду. «Посаду» зятя було запропоновано Іванові Шияну. Останній відмовився від пропозиції. Тому Лях вирішив хоч так віддячити «невдячному» Іванові за відмову. Але не вдалося, завдяки мені й решті депутатів. Чи так це було – «документальних» підтверджень немає. Але балачки в селі такі були. Недаремно ж у пісні з відомого фільму 1950-х років «Дело было в Пенькове» є такі слова: «От людей на деревне не спрятаешься, нет секретов в деревне у нас. Ни сойтись-разойтись, ни сосвататься в стороне от придирчивых глаз».

На сесії 19.04.1991 року розглядалося питання «про підсумки роботи комісії по земельній реформі». Доповідав голова Михайло Лях. В обговоренні брав участь і я, внівши пропозицію, щоб «в цьому році засіяні поля не роздавати людям під огороди, так як колгосп поніс на

посів витрати. Тому необхідно або якщо в цьому році роздавати, то нехай люди заплавають, або зібрати врожай, а на слідуєчий рік землю роздати»¹⁷⁹.

На засіданні виконкому 29.05.1991 року розглядалося питання «про роботу групи робітничого контролю». «Доповідає: Старший групи тов. Міщанин В. Д. Співдоповідає: Голова постійної комісії сільради тов. Нижник М. М. і член групи районного робітничого контролю Заліська Л. Й. Виступили: Гах Г. П., Шиян І. В., Храпач Г. Ф., Лях М. О., Сакун Є. В. Вирішили: Рішення №25 з урахуванням висловлених зауважень і пропозицій прийняти». В рішенні №25 говорилося: «Заслухавши інформацію голови групи робітничого контролю тов. Міщанина В. Д., виконком сільської ради народних депутатів відмічає, що група робітничого контролю свою роботу проводить недостатньо, так як робітничими контролерами не виявлено факту приховування товарів, немає контролю за розподілом та реалізацією товарів, за веденням його обліку по реалізації в списках сільради, а також за розподілом товарів Опішнянським споживчим товариством між магазинами сільради. Виконком сільської ради народних депутатів вирішив: 1. Керівнику групи робітничого контролю тов. Міщанину В. Д. посилити роботу по контролю за роботою торгових точок, розташованих на території сільської ради. 2. Спільно з дільничним інспектором міліції посилити контроль за дотриманням правил реалізації товарів населенню, не допускати фактів їх приховування. Оперативно і рішуче прискіпати факти приховування товарів, притягувати винних до відповідальності, відповідно діючого законодавства. Кожний факт зловживання, правопорушення розглядати на своєму засіданні, повідомляючи про це виконком сільради»¹⁸⁰.

На сесії 27.09.1991 року розглядалося питання про роботу виконкому сільради за 1991 рік. Доповідав голова виконкому Михайло Лях. Виступаючи в обговоренні, я «продовживши думку попереднього виступаючого депутата» відмітив, «що умови праці не тільки для молодих працівників, а взагалі для колгоспників в нашому колгоспі тяжкі, де б це не було: чи тракторна бригада, чи ферма, чи автогараж, так як правління колгоспу не створює їх. Немає для тваринників ні будинку тваринника, ні навіть кімнати відпочинку. Там де повинно бути, проживають люди, які працюють по договору. В автогаражі немає теплого куточка, де б шофер, який стоїть на ремонті, міг би

помити руки чи пообідати. Гараж для стоянки машин не будується і не планується його будівництва. А це значить, що нікому з керівного складу не потрібно в яких умовах працюємо, яку одержуємо заробітну плату і інше. А взяти тваринництво. Там взагалі немає ніяких умов праці, механізми не працюють, все робиться вручну, кормокухня також не працює, приміщення до зими не підготовлені, кормів в достатній кількості немає. І, на мою думку, основною причиною цього є дисципліна і відповідальність, і не тільки працівників, а в першу чергу керівників і спеціалістів, починаючи з голови правління. Тому необхідно починати з наведення дисципліни серед керівного складу. Тоді буде відповідна дисципліна і серед працівників». У «Інформації про хід виконання критичних зауважень і пропозицій висловлених депутатами на 6-й і 7-й сесії», зокрема, зазначалося: «Депутат Мищанин В. Д. – шофер колгоспу «Прогрес», вніс пропозицію правлінню колгоспу створити умови для праці і відпочинку працівників ферм, тракторної бригади, автогаража. Для цього обладнати кімнати відпочинку. Дана пропозиція не виконана»¹⁸¹.

На сесії 11.08.1992 року розглядалося питання «про проект нової Конституції України». «Депутат Мищанин В. Д., шофер колгоспу «Прогрес», вніс пропозицію відносно статті 107 проекту Конституції, яку зовсім виключити з проекту»¹⁸².

П'ятим на тій сесії стояло питання про запити депутатів. «Слухали: Запит групи депутатів сільської ради до голови виконкому Ляха М. О. «Чому і на яких правах голові виконкому продано колгоспом «Прогрес» за дуже низькі ціни автомобіль «Волинь», трактора, баню, культиватор, борону в той час, як на ці засоби були подані заяви колгоспниками, механізаторами і фермером Коритченком В. В., і всім відмовлено?» Доповідає: Заступник голови сільської ради Індибера Н. М.».

Наведу повністю цей депутатський запит: «Зустрічаючись щоденно зі своїми виборцями вдома, на роботі та в інших місцях, ми неодноразово чули від них запитання відносно діяльності нашого голови ради. Суть запитань полягає ось у чому. По-перше: Селом ходять чутки буцім-то наш пан голова Лях М. О. купив за символічну ціну трактор Т-25, культиватор і борону, в той час, як фермерів Коритченку на зборах в цьому було відмовлено. По-друге: Що він перевіз на свого сина Лях О. М. автомобіль «Волинь», який був зареєстрований на Шрама і купив його за символічну ціну. По-третє: Люди дуже

обурені також тим, що в них відібрали баню, також за символічну ціну, а нової щось не видно.

Оскільки ми, як народні депутати, не можемо дати відповідь на ці питання людям, які нас вибирали, так як всі ці купівлі-продажі проводились за закритими дверима, то звертаємось до pana Ляха М. О. з депутатським запитом згідно статті 30 Закону України «Про внесення змін до Закону Української РСР «Про місцеві ради народних депутатів Української РСР та місцеве самоврядування».

Згідно статті 23 та 30 згаданого вище Закону, вимагаємо від Лях М. О. дати усну або письмову відповідь на даній сесії на поставлені вище питання.

Згідно статті 30 вищезгаданого Закону просимо прийняти відповідне рішення по цих питаннях.

Згідно статті 22 цього ж Закону вимагаємо довести рішення сесії по даному запиту до громадян, які проживають на території наших сіл...

Народні депутати Малобудищанської сільської ради: 1. Міщанин В. Д. 2. Коваленко А. Я. 3. Панчук В. І. 4. Нижник М. М.»¹⁸³.

Даний депутатський запит був написаний особисто мною, а вже потім його підписали решта депутатів. З Панчуком, як членом Руху, і Коваленком зміст запиту було погоджено раніше. А Нижнику я запропонував поставити підпис безпосередньо перед сесією, коротко виклавши зміст запиту. Нині, майже через чверть століття, я вже не пригадую всіх подробиць. Але коли зачитали запит і прізвища підписантів, то голова колгоспу Андрій Гриценко звернувся до Михайла Нижника (не пригадую по якому з пунктів запиту, можливо відносно продажу бані), що, мовляв, ти ж все знаєш, чого ж хоть ти поставив підпис. Останній став виправдовуватися, що він запиту особисто не читав, а Міщанин сказав не про все, що написано в запиті.

На даний депутатський запит головою виконкому Ляхом була дана, можна сказати, відповідь без відповіді. «Відносно купівлі трактора і борони – купував не я, а син. Також і машину «Волинь» купував син. А порушень за баню я ніяких не бачу, так як вона продана колгоспом в зв'язку з тим, що не підлягає ремонту»¹⁸⁴. Зрозуміло, що купівлю техніки було оформлено на сина, щоб, як кажуть, комар носа не підсунув під Ляха-старшого. Але у відповіді не прозвучало пояснень, чому цю техніку не продали фермерові Коритченку й іншим механізаторам, а продали саме синові голови сільради.

Питання продажу трактора Т-25 було вперше офіційно піднято на засіданні правління колгоспу «Прогрес» 11.05.1992 року. *«IV. Слухали: Заяву Нижник Михайла М. з проханням продати трактор Т-25 у власне користування. Рішили: Рекомендувати заг. зборам продати трактор, або ж вирішити це питання. Слухали: Заяву Дядечко Григорія М. з проханням продати трактор Т-25. Рішили: Рекомендувати заг. зборам вирішити дане питання. Слухали: Заяву Лях Олександра М. з проханням продати трактор Т-25 у власне користування. Рішили: Рекомендувати заг. зборам вирішити дане питання»*¹⁸⁵. З поданої інформації видно, що на купівлю трактора Т-25 поступило три заяви, які, очевидно, розглядалися в порядку їх надходження. Заяву Олександра Ляха розглянули останньою, а правління рекомендувало загальним зборам продати трактор Михайлу Нижнику. Але вже на наступному засіданні правління колгоспу, 13.06.1992 року, знову розглядалося питання купівлі трактора Т-25. На цей раз заяву повторно написав лише Олександр Лях. *«Слухали: Заяву Лях Олександра М. з проханням продати списаний трактор Т-25. Рішили: Рекомендувати заг. зборам продати трактор Т-25 Лях О. М. А також задовільнити раніше подані заяви колгоспниками на покупку тракторів»*¹⁸⁶. Але, не чекаючи рішення загальних зборів, трактор було забрано Ляхами з колгоспу, тобто незаконно. Про це свідчать і матеріали зборів колгоспників, які відбулися 05.02.1993 року. *«Слухали: Заяву Лях Олександра Михайловича з проханням продати трактор Т-25. Рішили: Якщо трактор взято раніше, то продати, бо було вже рішення правління. Слухали: Заяву Дядечко Григорія Михайловича з проханням продати трактор Т-25. Рішили: Відмовити в проханні. Слухали: Заяву Нижник М. М. з проханням продати трактор Т-25. Рішили: Відмовити в проханні»*¹⁸⁷. Отож, трактор Т-25 було «взято» Ляхами влітку 1992 року незаконно. Адже відповідного рішення правління колгоспу про продаж трактора Т-25 Олександрю Ляху не було, та й не мало воно на це повноважень. Воно лише рекомендувало зборам продати трактор Олександрю Ляху, а на попередньому своєму засіданні рекомендувало продати цей же трактор Михайлу Нижнику.

Звичайно, це вже нині, через десятки років по тому, можна погортати і повивчати тодішні протоколи, які вже стали архівними документами. А тоді все це робилося, як кажуть, *«шитю-крито»*, з мінімальним витоком інформації. По селу ходили різні чутки, люди були незадоволені, що це робиться, так би мовити, за їхніми спинами, а тому зверталися до мене, як

до депутата, з проханням підняти це питання на сесії. Що я і зробив. Ще загадковішою виглядала ситуація з купівлею Ляхом автомобіля «Волинь», на якій їздив Анатолій Рибець, працюючи бригадиром тракторної бригади, а ще раніше – Анатолій Смілянський, як голова сільської ради наприкінці 1980-х років. Відповідаючи на депутатський запит на сесії, Михайло Лях говорив, що «машину «Волинь» купував син»¹⁸⁸. Але хто, коли й за скільки купив «Волинянку» (і чи взагалі вона купувалася) невідомо й досі. Ніяких згадок про її продаж-купівлю немає ні в протоколах засідання правління, ні в протоколах зборів колгоспників.

Що стосується відповіді про купівлю бані, то вона виглядала дивною та наївною й тоді, й нині, більш ніж через два десятиліття по тому. Ще тоді люди запитували, чому для сім'ї Ляхів колишня баня виявилася придатною навіть для того, щоб в ній жити, а колгосп відремонтувати не може?

Питання продажу бані розглядалося на засіданні правління колгоспу 13.04.1991 року. «Слухали: Заяву Лях Наталії Волод. та Олександра Мих. з проханням продати баню, яка не підлягає ремонту, для житла. Вирішили: Продати стару баню для житла Лях Н. В. та Лях О. М., так як вона не підлягає ремонту. Зобов'язати голову ревкомісії скласти акт обстеження будівлі і оцінити дану будівлю, зазначивши суму, за яку продати стару баню для житла. А також рекомендувати заг. зборам продати баню під жилий будинок Лях Н. В. та Лях О. М.»¹⁸⁹. Уже на наступному засіданні правління, 29.04.1991 року: «Слухали: Акт від 15 квітня 1991 р., складений гол. ревкомісії Іваненко В. В. та членами ревкомісії про обстеження бані, яку хоче купити для переобладнання на жилий будинок Лях Ол-др Мих. Рішили: Акт затвердити. Продати баню Лях О. М. за три тисячі крб.»¹⁹⁰. У цьому рішенні відсутня рекомендація загальним зборам продати баню. Фактично, з порученням відповідних вимог, баня була продана сім'ї Ляхів 29 квітня. І вже того ж року вони почали її ремонт. Хоча остаточне рішення про продаж мали приймати загальні збори, але там це питання не було навіть винесено на розгляд. На відміну, наприклад, від питання продажу курятника в Греблях фермеру Василю Коритченку, яке розглядалося й на правлінні, й на зборах. Йому було відмовлено з дивною аргументацією. Мовляв, він купує його не для зносу, а для користування, а навкруги ж колгоспна земля.

По депутатському запиту сесія Малобудищанської сільської ради прийняла таке рішення: «1. Відповідь голови виконкому сільської ради Ляха М. О. прийняти до віdomу. 2. Правлінню колгоспу «Прогрес» переглянути правильність продажі засобів голові виконкому,

вирішити дане питання по суті і на зборах колгоспників дати пояснення відповідно продажі колгоспного майна»¹⁹¹. Як показав час, ніхто й не думав виконувати другий пункт рішення сесії сільської ради. Щоб закінчити з цим питанням зазначу, що вищезгадуваний трактор Т-25 і досі, як кажуть, на ходу. Він приносить користь не лише його власнику, Олександрю Ляху, а й іншим односельчанам. Лях проводить ним сівбу на присадибних ділянках весною та восени.

Коли 23 березня 1990 року Михайла Ляха вибрали головою виконкому, дороги наші на деякий час, можна сказати, розійшлися. Він працював у сільській раді, а я замість нього возив по полях вже нового агронома – Олександра Гриценка, найстаршого сина голови колгоспу, мого ровесника. Мені, людині, яка понад рік, практично щоденно, провозила Ляха, легко було порівнювати цих двох агрономів, особливо за ставленням до своїх обов'язків. У ті часи популярним був журнал «Огонёк». Часу вільного не вистачало, а тому його та газети я читав на роботі під час стоянки. Було, приїдемо на поле, Лях пішов до тракторів, сівалок і т. д., а ж беруся за читання. Таке його ходіння могло продовжуватися й більше години. А потім їдемо на інше поле. Коли ж став возити Гриценка-молодшого, то читати не було нагоди, оскільки на полях він довго не затримувався. З Михайлом Ляхом я спілкувався лише на сесіях. Іноді спілкування це було, можна сказати, гострим, оскільки я відстоював свою точку зору до кінця (якщо був упевнений у своїй правоті на сто відсотків), зокрема й по земельних питаннях. Наприкінці 1992 року я по якихось питаннях зайшов у сільську раду (здається, там було засідання виконкому), де в мене з Михайлом Ляхом і тодішнім спеціалістом по земельних ресурсах Євгеном Сакуном виникла суперечка в трактуванні одного з пунктів тодішнього Земельного кодексу. Згодом виявилось, що я тоді був правий. Думаю, саме той епізод відіграв не останню роль у тому, що незабаром наші дороги з Михайлом Олександровичем на роботі знову зійшлися. 2 січня 1993 року мене розбудив дзвінок у двері, ще не було й восьмої години ранку. Я заспаний вийшов і побачив біля порога свого флігеля, в якому на той час жив, Михайла Ляха. Привітавшись, він відразу однією фразою сказав все: *«Як ти дивишся на те, якщо я тобі запропоную посаду спеціаліста по земельних ресурсах»*. Я був шокований і від самої появи Михайла Ляха, і від його пропозиції. На той час я вже півтора року був членом Народного Руху України, політичним противником Ляха, постійно вів із ним гострі дискусії на сесіях. Тож, така пропозиція виявилася

для мене повною несподіванкою. Я відповів, що треба подумати. На тім і розсталися.

Я знав, що голова виконкому незадоволений роботою Євгена Сакуна як спеціаліста по земельних ресурсах. Я розумів, що Лях, знаючи мене три роки (спочатку по роботі в колгоспі, а потім і по депутатській роботі), свідомо зробив вибір на мені як людині, яка відповідально відноситься до виконання своїх службових обов'язків. Тобто, в першу чергу він оцінив мої професійні якості, незважаючи на мої політичні переконання. Цей його крок по відношенню до мене я ціную й до цього часу. Забігаючи наперед, зазначу, що, незважаючи на різні тертя, які були між нами під час спільної роботи в сільській раді, я вже через роки, при нагоді (зокрема, виступаючи під час передвиборчих зустрічей), завжди підкреслював, що пройшов школу Ляха як керівника й спеціаліста. А повертаючись на початок 1993 року, зазначу, що я добре розумів – перспектив у колгоспі в мене немає. Вже півроку мій ГАЗ-66 стояв із розібраним мотором. Ремонтувати його мені не дозволяли. Голова Андрій Гриценко заявив, що, оскільки машина списана, номери на ній із другої машини, ремонтувати її не будуть. Дивно було це чути, адже й до мене на ній їздили по колгоспу в такому ж її статусі, і я три з половиною роки їздив. Отримати якусь керівну чи інженерну посаду також не було ніяких шансів. Я розумів, що це розплата за моє членство в Русі, за мою активну громадянську позицію. Потрібно було заробляти десь гроші, щоб за щось жити й закінчувати будівництво будинку. Тому я прийняв пропозицію Ляха й перейшов на роботу в сільську раду. Тим більше, що Михайло Олександрович сказав, що незалежно від того чи прийду я на місце Сакуна, чи ні, він на цій посаді працювати не буде. Таке було остаточне рішення голови. Ще до приходу на роботу в сільраду я поговорив із моїм попередником на цій посаді, якого переводили працювати касиром. Він із розумінням поставився до того, що я займу його місце роботи.

Згадки про мою працю на посаді спеціаліста по земельних ресурсах збереглися в тогочасних протоколах засідань виконкому й сесій сільської ради.

На засіданні виконкому 23.03.1993 року *«слухали: [...] 2. Про введення в склад земельної комісії сільської ради спеціаліста по земельних ресурсах Міщанина В. Д. та виведення із членів земельної комісії Сакуна Є. В. Доповідав: Лях. Виступили: Храпач Г. Ф., Сень М. І. Вирішили: Рішення №6 прийняти».*

«Рішення від 23 березня 1993 року №6 «Про введення в склад

земельної комісії сільської ради спеціаліста по земельних ресурсах Мищанина В. Д.». Виконком сільської ради народних депутатів вирішив: 1. Вивести із складу земельної комісії Сакуна Є. В. в зв'язку з переходом на іншу роботу, а Мищанина Віктора Даниловича ввести в склад земельної комісії сільської ради в зв'язку з тим, що він працює спеціалістом по земельних ресурсах»¹⁹².

На сесії 24.03.1993 року «1. Слухали: Про хід виконання Декрету Кабінету Міністрів України «Про приватизацію земельних ділянок». Доповідає: Голова сільської ради Лях М. О. Співдоповідає: Спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради Мищанин В. Д. [...] 2. Слухали: Розгляд заяв на виділення земельних ділянок громадянам. Доповідає: Спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради Мищанин В. Д. Заява науково-інженерного центру «Галактика» «Про переоформлення земельної ділянки площею 46,6 га на створюване мале підприємство «Факторія ЛТД». В обговоренні взяли участь: Депутат Мищанин В. Д. – спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради, вніс пропозицію землю в науково-інженерного центру «Галактика» вилучити»¹⁹³.

На засіданні виконкому 04.06.1993 року «слухали: Розгляд заяв на виділення та відріз земельних ділянок. Доповідає: Спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради Мищанин В. Д. [...] Слухали: Розгляд заяв на приватизацію землі. Доповідає: Мищанин В. Д. [...] Слухали: Заяву Гниди Павла Денисовича про те, щоб зробити заїзд на його огорож так, як він там був. Доповідає: Мищанин В. Д.»¹⁹⁴.

На сесії 10.06.1993 року «слухали: Про переведення землі з земель запасу в землі для розширення особистих підсобних господарств та про довиділення земель запасу замість земель переданих для розширення особистих підсобних господарств. Доповідає: Спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради Мищанин В. Д. [...] Слухали: Розгляд заяв на приватизацію земельних ділянок. Доповідає: Спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради Мищанин В. Д. [...] Слухали: Про передачу землі, яка була в користуванні науково-інженерного центру «Галактика». Доповідає: Спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради Мищанин В. Д. [...] Слухали: Про рішення сесії сільської ради від 10 червня 1992 року «Про виділення земельних ділянок громадянам». Доповідає: Спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради Мищанин В. Д.»¹⁹⁵.

На сесії 10.08.1993 року «слухали: Про затвердження місцевих податків, зборів, штрафів та їх розміри. Доповідає:

Голова виконкому сільської ради Лях М. О. [...] В обговоренні взяли участь: [...] Депутат Міщанин В. Д., землевпорядчик сільської ради, вніс пропозицію встановити $1/2$ мінімальної заробітної плати за порушення межових знаків, а також встановити розмір штрафів за викидання сміття не у відведених місцях і порушення рельєфу ґрунту. [...] Слухали: Про розторгнення договору на оренду і вилучення земельних ділянок. Доповідає: Спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради Міщанин В. Д., який сказав, що на протязі 1993 року гр. Жижурую М. О., М'якоступ К. В., Шкурпелю Т. М., Дубинкою О. О. надана земля в оренду на протязі 1993 року не використовувалась, на якій росли бур'яни, про це їм з боку виконкому сільської ради повідомлялось, але на сьогоднішній день бур'ян нескошений. Тому, на основі ст. 27, пункт 8 Земельного Кодексу, земельна ділянка, надана для сільськогосподарського виробництва і не використовувалась протягом одного року, підлягає вилученню. Тому на сьогоднішній сесії кожен депутат повинен подумати, внести свої пропозиції. [...] Слухали: Про вилучення земельної ділянки у Островського Г. П. Доповідає: Міщанин В. Д., спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради, який пояснив, що дану ділянку в кількості 0,15 га він використовує неефективно, на ній росте бур'ян, про це йому повідомлялось, щоб він його скошив своєчасно, але цього ним не було зроблено і на моє запитання, чому він не скошив бур'яну, він заявив, що я від цієї ділянки буду відмовлятися. [...] Слухали: Про вилучення земельної ділянки у Арсентьєвої Т. М. Доповідає: Міщанин В. Д., спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради, який пояснив, що земля, яка виділена Арсентьєвій Т. М., в кількості 1 га, використовувалася не вся, брали цю землю для косіння на корм худобі клеверу, але його там майже не залишилось, так як він вимерз, а ростуть інші трави, бур'яни. Половину ділянки вони виорали і посадили с/г культури: буряк, картошку, кукурудзу, а інша як сінокіс. Бур'янів там немає, площа скошена. [...] Слухали: Розгляд заяв про виділення земельних ділянок. Доповідає: Спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради Міщанин В. Д. Слухали: Розгляд заяв на приватизацію земельних ділянок. Доповідає: Спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради Міщанин В. Д.,¹⁹⁶.

На засіданні виконкому 30.07.1993 року «2. Слухали: Про вилучення земельних ділянок у громадян, які не використовували протягом 1 року земельні ділянки, надані для сільськогосподарського

виробництва. Доповідає: Мищанин В. Д. [...] З. Слухали: Розгляд заяв на виділення та відріз земельних ділянок. Доповідає: Мищанин В. Д. [...] 4. Слухали: Розгляд заяв на приватизацію земельних ділянок. Доповідає: Мищанин¹⁹⁷.

На засіданні виконкому 11.09.1993 року «слухали: Розгляд заяв на виділення земельних ділянок та приватизацію землі. Доповідає: Спеціаліст по земельних ресурсах сільської ради Мищанин В. Д.»¹⁹⁸.

Робота на новій посаді була цікава й водночас нелегка. Весною, влітку та восени вона проходила в основному в польових умовах. Вимога голови була така: робота спеціаліста по земресурсах повинна давати додаткові надходження в бюджет сільської ради. А тому я наміряв нові ділянки землі, перевіряв площі тих, що вже були в користуванні. В приміщенні сільради я перебував лише тоді, коли готував звіти. Досить часто ми виїжджали наміряти великі площі на полях втрьох: я, Лях і Сакун. Кирзові чоботи були нашим взуттям у такі дні. Голова й касир стояли на двох протилежних краях поля й були своєрідними орієнтирами, а я махав метровою з краю в край. Знаю, що коли я пішов із роботи в сільській раді, мої наступники на цій посаді, Литвиненко й Зайченко, при Ляхові «пахали» так як і я. А коли пішов Лях, робота землевпорядника стала, в основному, кабінетною: приміщення сільської ради та зінківські кабінети стали його основним місцем перебування. Та й жодного наступника Ляха я не бачив у кирзових чоботях разом із землевпорядником і касиром на полях. Він дійсно був людиною від землі, агрономом за покликанням душі. А повертаючись у рік 1993, зазначу, що в той період відбувся своєрідний земельний бум. Багато людей брали землю в оренду під сінокоси й для посіву зернових, під будівництво. Розпочиналася робота з приватизації присадибних земельних ділянок. По цьому питанню Малобудищанська сільрада була серед передовиків у районі. Причин було дві. По-перше: це співпадало з рухівською програмою, тож я вів велику роз'яснюючу роботу серед населення про приватизацію; по-друге: Лях, на відміну від інших голів сільрад, робив те, що вимагали по цьому питанню в районі. Пригадую, як ми вийшли після наради, яка проходила в Зінкові. Опішнянський селищний голова Іван Деряга та попівський сільський голова Іван Пругло прямо заявили, що приватизацією не займатимуться.

Коли я прийшов на роботу в сільраду, вимога Ляха була, щоб в сільській раді рухівською діяльністю я не займався. Але цю вимогу ми трактували кожний по-своєму, тож певні тертя виникали. Наведу два приклади. Ще влітку 1992 року був Указ Президента Кравчука про

демонтаж комуністичної символіки. Але на місцях він відкрито ігнорувався. Вже півтора року Україна була незалежною, мала свої державні символи, а на стіні приміщення сільради висіла табличка з гербом неіснуючої вже більше року УРСР. Міняти Лях її не збирався. Він, як і багато інших учорашніх есесерівських комуністів, надіявся, що воно скоро щось переміниться й не нависні їм «вила» (як вони називали Тризуб) не будуть гербом. Сам чув це від нього в розмові біля сільради з малобудищанином В. Г. Шияном. Я думав по-іншому. А тому вирішив допомогти нашому голові виконати Указ Президента України. А подією, що підштовхнула мене зробити це в один із березневих днів 1993-го, були чергові щорічні збори колгоспу «Прогрес», на яких і я був присутнім. Як і в часи більшовицької імперії, під час урочистого відкриття зборів на сцену будинку культури вносили червоний прапор із портретом вождя імперії, який знищив нашу незалежну державу наприкінці 1910-х років, з гербом цієї імперії, яка ще в грудні 1991 року зникла з карти світу. Прийшовши з колгоспних зборів, я зняв табличку й поклав її в підсобному приміщенні. Звичайно, яка буде реакція Ляха я знав – лють і терор. Але то буде завтра, а сьогодні я виконав Указ Президента України Леоніда Кравчука. Мої сподівання наступного ранку справдилися.

Тільки переступивши поріг вікового будиночку сільради, я побачив червоне від люті, як столовий буряк, лице Ляха й почув його грізні слова: «Зайди до мене!» І почалося... І «самоуправство», і «я тебе уволю», і «я ж тобі казав, щоб ти не займався на роботі рухівською діяльністю» і т. д. Звичайно, я теж не мовчав, бо вже третій рік «воював» із місцевою комуно-колгоспною мафією. Спочатку намагався спокійно пояснити Ляхові, що «Ви ж самі винуваті, бо не виконали Указ Президента України, а робите винуватим мене». Але хіба комунаці це докажеш. Він гнув своє. Терпіння моє «лопнуло». Тоді на підвищені тони в розмові змушений був перейти і я. Згадав і про забрану колгоспну баню, і за колгоспну комору, і за знищені та розорані могили, і за багато чого іншого. Цю нашу «голосну розмову» чули всі присутні в інших кабінетах працівники сільради. Але наша дискусія ні до чого не привела. Всерівно він виявився правим, бо в нього було більше влади. Про мій вчинок Лях повідомив у район. Грозився, що звільнить мене з роботи. Але потім, не знаю з яких міркувань і причин, пом'якшив свої репресії проти мене. Він уже не збирався мене звільнити (чи то так у районі йому сказали, адже по роботі до мене не було претензій, чи злякався суду Божого, про який я нагадував під час нашої «дискусії»). Лях

вирішив *«ударити»* по мені морально й матеріально. За *«самоуправство (!)»* мені було оголошено догану.

Так співпало в часі, що саме тоді встановлювався новий розмір моєї заробітної плати (вона змінювалася часто, бо була велика інфляція). Пропонувалося три варіанти її розміру: *«вищий»*, *«середній»* і *«низький»*, а який вибрати, вирішував голова виконкому. Спочатку, *«до інциденту»*, Лях збирався встановити зарплату *«максимальною»*, адже сам, на початку 1993-го, запросив мене на цю посаду. Після здійснення мною *«декомунізації»*, він встановив мені зарплатню по найнижчому з трьох рівнів. Так я втратив щомісячно 3 тисячі карбованців. Це був своєрідний *«щомісячний штраф»* по-ляхівськи. Ніби все й законно, а наказаний, щоб більше не кортіло до *«самоуправства»*.

Про подію, що сталася, кожний із нас повідомив *«у свої верхи»*. Лях доповів у район, де керували його соратники – вчорашні комуністи, а я зателефонував в управу Полтавського обласного Руху. В районі підтримали Ляха. Він так багато *«наговорив»* за моє *«самоуправство»*, що на десяток років там про мене склалося враження як про *«малобудищанського екстреміста»*. В цьому я пересвідчився, коли навесні 2002 року мене перший раз обрали депутатом районної ради. Першим, із ким я там познайомився, був заступник голови Зіньківської райради Сергій Максименко. З ним у мене відбулася розмова, я розпитував про особливості роботи депутата тощо. Адже рівень для мене був новий. І перше, що почув від нього під час нашої розмови, було: *«А ми думали, що ти екстреміст якийсь»*. І я розповів Сергію Миколайовичу про події 93-го, як воно було насправді. На той час вже не було Михайла Ляха на цьому світі, але думка, сформована ним про мене в районі, пережила його.

Повертаючись у рік 1993-й, повторюся, що я повідомив в обласний Рух Миколі Кульчинському, сказавши про те, що відбулося, про Ляхові погрози звільнити мене з роботи, про його *«штраф»* щодо мене і т. д. Просив захистити мене від переслідувань комуніста, бо в *«червоному»*, на той час, Зінькові, захисту я сам знайти не міг. Рухівці зробили, що могли, адже в той час повсюдно в Україні йшов тиск на членів НРУ. Тож, із крайової управи інформацію передали в Київ, а там, очевидно, вже прийняли рішення поширити таку інформацію по всій Україні, щоб за допомогою розголосу захистити мене від незаконного звільнення Ляхом.

А в газеті *«Голос Зіньківщини»*, яка й нині є не зовсім проукраїнською, що вже говорити про 1993 рік, у № 21 за 20 березня з'явилася замітка з саркастичною назвою *«3 мухи – слона?»*. Там говорилося: *«Ось яку*

інформацію розіслав по редакціях газет «Рух-прес»: «Зіньківський район Полтавської області. Землевпорядника Ради народних депутатів села Малі Будища, голову осередку Руху Віктора Міщанина звільнено з роботи і оштрафовано на 3000 карбованців. Без санкції керівництва він зняв із сільради табличку з гербом неіснуючої УРСР...». Редакція зателефонувала голові сільвиконкому М. О. Ляху, щоб в'яснило, чи все так, як написано. «Частково так, – сказав Михайло Олександрович. – Табличку він дійсно зняв, але з роботи його не звільнили і штрафувати ніхто не збирався. За самоуправство йому оголошено догану. Нині на сільраді табличка нового зразка»¹⁹⁹. От так і ні слова більше. Він правий – я винуватий і наказаний.

Цікаво, що в поданому варіанті повідомлення після «УРСР» стоять три крапки, значить це не закінчене речення, щось ще було в повідомленні, розісланому з Руху. А зараз розповім про «табличку нового зразка» «на сільраді». Після того, як «буря трохи затихла», постало питання, як же бути з сільрадівською табличкою? Повісити назад і залишати надалі стару не можна було, бо я її знову зняв би. Замовляти нову, з Тризубом, Лях не захотів, мотивуючи це відсутністю коштів. Але основна причина була та, про яку я вже писав – надія на те, що все невдовзі закінчиться. «Награються в Незалежність» і повернемося до оновленого Союзу. «Компроміс» знайшли такий: Михайло Лях сказав, що раз ти «демонтував» табличку, то намалюй нову. Я не був великим малювальником у школі, але по кресленню в школі й інженерній графіці в гідрометінституті в мене були тверді четвірки. Тож, я взяв великий ватман паперу, простий олівець, лінійку, ризинку й почав «креслити» герб і всі необхідні слова. Потім, за допомогою фломастерів, зробив напис «золотом», а фарбами синій фон. Вийшло більш-менш нормально. Вставив у дерев'яну рамку під скло й повісив на місце старої таблички. Одним реченням: «І вівці цілі, й вовки ситі». І Указ Президента України виконаний, і нова табличка з Тризубом висить, і гроші ні копійки не затрачено, і Міщанина наказано. Хто виграв, хто програв – кожний читач судитиме сам.

Тоді я, навіть, не уявляв, що ця мальована «самопальна» табличка висітиме на стіні сільради до кінця другого Ляхового терміну – 1998 року, тобто більше 5 років, і її замінить на справжню лише новий голова Тетяна Карась.

Здавалося, тільки затихли наслідки цього інциденту між мною й Ляхом, як у квітні виник інший. Причому, якщо в першому випадку ще можна було якось приписати мені рухівську діяльність, то другий випадок

зачепив мене, як кажуть, до глибини душі із-за несправедливості по відношенню до мене з боку Ляха.

Про подію, яка спричинила новий конфлікт між нами, 12.06.1993 року газета «Голос Зінківщини» помістила невелику статтю «Гуманітарна допомога з-за кордону», автором якої є невідома мені особа Б. Іванович.

«У квітні цього року Україна одержала від Голландії як гуманітарну допомогу по лінії Руху медикаменти і обладнання кількох колишніх військових госпіталів НАТО. Керівний провід Руху розподілив цю допомогу по областях та районах держави через свої структури на місцях. Близько трьох тон цього гуманітарного вантажу припало і на долю Опішнянської районної лікарні. Це, зокрема, операційний, перев'язувальний та м'який інвентар, функціональні ліжка, одноразові шприци, медичні сумки невідкладної допомоги для лікарів і медичних сестер і таке інше. Гуманітарну допомогу з Полтави доставили до Опішні заступник головного лікаря Опішнянської районної лікарні В. Б. Куріпта і голова первинного осередку Руху села Малі Будища В. Д. Міщанин.

На думку В. Б. Куріпти, частка гуманітарної допомоги, яка припала на Опішнянську лікарню, нехай і невелика, але далеко не зайва у нинішній скрутний час. Цим даром вже скористалися десятки потребуючих його опішлян і жителів навколишніх сіл, вистачить ще на багатьох. Такий крок однієї із впливових західноєвропейських держав щодо потреб населення молододі держави України є відповіддю на її миролюбну зовнішню політику, на прагнення її народу жити з усіма державами «Європейського дому», як і всього світу, у дружбі і злагоді»²⁰⁰.

Я, довідавшись, що мені потрібно їхати отримувати вантаж, вранці, до роботи, заскочив у сільраду й повідомив про все посильній-сторожеві, щоб все передала Ляхові. У Полтаві довелося розвантажувати на аеродромі два великих літаки. Наморившись, лише пізно ввечері, без обіду, повернувся додому. Був вимучений, але щасливий, що зробив для всієї округи добру справу, навіть не здогадуючись, що мене чекає завтра на роботі. «Я ж говорив, щоб ти не займався рухівською діяльністю у сільраді», – такі були перші слова Ляха, коли я зайшов до нього в кабінет. Як я не намагався пояснити людині, що це була не рухівська діяльність, а загальнонародна справа, що тим, що я вчора доставив у Опішнянську лікарню, може скористатися будь-яка людина (бо ніхто від цього не застрахований, бо всі ми під Богом ходимо), він чути цього не хотів. Я знову почув від голови

погрозу про своє звільнення. На закінчення розмови, я, будучи вже, як кажуть, заведеним до краю, рубонув: *«Харашо, звільняй, ну, тільки знай, якщо є Бог, то він все бачить і, надіюсь, що він накаже як не тебе, так когось із твоєї сім'ї чи твоїх нащадків за цю твою несправедливість по відношенню до мене»*. Гримнув зі злості дверима, аж перегородки затряслися, і вийшов із кабінету голови. Не знаю, чи говорив Михайло Лях у себе вдома про цей інцидент між нами, чи, можливо, сам роздумував над можливою карою Божою над ним чи його родиною, нащадками (а в той час його дочка була вагітною), але наступного дня, перебуваючи вдвох у Глинському, він, як кажуть, осів і по-хорошому сказав, що передумав мене звільняти. Робота в польових умовах продовжувалась. Я ж, щоб закінчити розповідь про гуманітарку з-за кордону, лише додам, що коли 1994 року мені зробили операцію по видаленню апендициту, то лежати довелося на одній із двох привезених мною натовських кроватей. От така іронія долі. Прийшла й осінь 1993 року. Часу вільного не було ні в робочий час, ні у вихідні. Наміряв ділянки в полі, на прохання людей, навіть у вихідні, не рахуючись із власним часом, бо людям потрібно було засівати площі. За браком часу затримався з вчасною подачею одного звіту в район. Намагався щось пояснити по телефону, але у відповідь почув лише докір тодішнього начальника земвідділу в районі, що, мовляв, треба не Рухом займатися, а звітом. Почувши такі слова в телефонній трубці, я вирішив, що досить, пора ставити крапку. Постійні штрикання Рухом із боку Ляха, а тепер ще й з району вже набридли. Я написав заяви на відпустку й про звільнення за власним бажанням і не з'являвся в сільраді допоки не зробили дах на будинку. Одного разу заїжджав додому Михайло Лях і просив, що, можливо, я передумаю звільнитись і залишусь працювати. Все ж таки, напевно, роботою моєю він був задоволений. Але назад дороги вже не було. 2 жовтня 1993 року я звільнився з посади спеціаліста по земельних ресурсах і, згадавши давню мамину пораду, пішов працювати в Державний музей-заповідник українського гончарства. Ми знову стали спілкуватися з Ляхом лише на сесіях.

На засіданні виконкому 02.12.1993 року *«слухали: Про виведення із членів земельної комісії Міщанина Віктора Даниловича. Доповідав: Лях, який вніс пропозицію вивести із членів земельної комісії Міщанина Віктора Даниловича і ввести в члени земельної комісії Литвиненка Івана Вільгельмовича, спеціаліста по земельних ресурсах»*²⁰¹.

На сесії 22.12.1993 року *«депутат Міщанин В. Д., науковий співробітник Опішнянського музею кераміки, вніс пропозицію при*

виділенні земельних ділянок громадянам, потрібно до кожного підходити індивідуально»²⁰².

Прийшли вибори сільського голови й депутатів сільської ради 1994 року. Звичайно, мені, корінному малобудищанину, доля села не була ніколи байдужою. А тому хотілося знов бути депутатом та приймати участь у виборах сільського голови, які вперше проводилися за всенародним голосуванням. Але самовисування ще не було передбачене тодішнім законодавством, а висування ж кандидатів на зборах виборців по різних виборчих округах організувалося самим Ляхом, проводилося за його безпосередньої участі та контролю. Його ціллю було будь-що не допустити висування ще одного кандидата на сільського голову. Тобто, коли на тому чи іншому виборчому окрузі проводилися збори, вже раніше були визначені «свої» люди, які називали прізвище завчасно підбраного Ляхом кандидата в депутати та прізвище самого Ляха, як кандидата на посаду сільського голови. Підібрати ж людину, яка б не побоялася відкрито на зборах, при Ляхові, назвати моє ім'я як кандидата в депутати чи на посаду сільського голови, мені з різних причин не вдалося. Отож, перші всенародні вибори сільського голови пройшли в Малих Будищечках на безальтернативній основі. Михайло Лях був вибраний без вибору й вдруге обіймав цю посаду.

Під час виборів 1998 року було вже дозволено самовисування, кандидатів було багато, а Михайло Лях був пенсіонером, участі у виборах не приймав. Тож, це були перші всенародні вибори сільського голови на альтернативній основі на території Малобудищанської сільської ради. Хоча на теринах інших сільрад такі вибори відбувалися ще за чотири роки до того. Претендентів на посаду сільського голови було шестеро: Андрій Гриценко – колишній голова колгоспу, Тетяна Карась – учителька місцевої школи, Катерина М'якоступ – завідувача дитсадком, Михайло Нижник – колишній парторг, інженер по техніці безпеки, Володимир Чечоткін – інженер-будівельник. Балотувався на тих виборах і я, представляючи Народний Рух України. Для багатьох односельчан несподіванкою була участь у виборах Андрія Гриценка. На той час не пройшло ще й двох із половиною років від часу трагічних подій у тракторній бригаді (Гармашах) та від зборів, на яких Гриценка було знято з посади голови за розвал роботи в КСП. Тому багато людей вважало, що він не має морального права, навіть, брати участь у виборах, а не те що бути сільським головою. Я також дотримувався такої думки. Розумів, що більшість людей за нього не проголосує, хоча знав, що ставку він робитиме на мешканців Глинського, де завжди в нього

була значна підтримка, а виборці, в переважній більшості, не мали свого твердого «Я», а голосували за того кандидата, за ту партію, за кого їм завчасно казали певні люди. Що поробиш, коли в селі, переважно, мешкали люди з рабською психологією. У 1990-ті вони голосували за комуняків, за Симоненка й Гриценка, у 2000-ні – за регіоналів, за Януковича. Основним претендентом на перемогу я вважав Михайла Нижника. Але результати голосування виявилися непередбачуваними для багатьох, в тому числі й для мене. Перемогла Тетяна Карась. Її передвиборча кампанія була побудована на примітивному популізмі, на який багато хто, особливо в Малих Будищечках, купився. Обіцялося, як кажуть, усе: *«І ставок, і млинок, і вишневенький садок»*. Пригадую, тоді багато літніх малобудищанок говорили, що *«вже чоловік керував сільрадою, хай ще жінка покерує»*. Багатьом подобалось, що це виходець із учительського середовища. Але справедливо буде зазначити, що основна заслуга в перемозі Тетяни Карась належала не їй, а тодішньому директору Малобудищанської школи Любові Канівцеві, яка була ініціатором висунення її кандидатури на цю посаду, зрежисувала передвиборчу кампанію, організувала шалену агітацію за неї, хоча й на популістському рівні. Але, як відомо, популістів під час виборів наші люди люблять. Того року чимало вчителів стали депутатами сільської і районної рад. Дехто, жартома, навіть говорив, що владу в селі взяла школа. Проте, з часом і Любов Іванівна, напевно, зрозуміла, що зробила ставку не на ту людину. Адже по закінченню терміну головування говорила, що Тетяна Василівна не повністю виправдала її сподівання, виявившись слабуватим керівником. Були розчаровані й багато з тих, хто за неї голосував, коли виявилось, що обіцянки так і залишились популістськими обіцянками. Не додавало рейтингу голові й *«сидіння на двох стільцях»*, що було вперше в історії Малобудищанської сільради. Будучи сільським головою, вона продовжувала викладати уроки в школі. Тож, застати людям її в сільській раді не завжди вдавалося. Але повернувшись до результатів голосування 1998 року. Загальну перемогу Тетяні Карась (212 голосів) забезпечила перемога в Малих Будищечках, де вона на 100 голосів випередила Михайла Нижника (відповідно 165 і 65). А в Глинському поділила друге-третє місце з тим же Нижником (по 47 голосів). Друге місце зайняв Михайло Нижник (112 голосів). Третє місце (106 голосів) зайняв Андрій Гриценко завдяки перемозі в Глинському (81 голос). У Малих Будищечках він отримав 25 голосів (5 місце). Четвертим у підсумку фінішував я – 74 голоси: 57 у Малих Будищечках (3 місце) і 17 в Глинському (4 місце). 60 голосів і 5 місце отримала Катерина М'якоступ: 56 у Малих Будищечках (4 місце)

і 4 в Глинському (5 місце). Останнє місце й у Малих Будищечках (24 голоси), і в Глинському (3 голоси), відповідно й у підсумку, зайняв Володимир Чечоткін.

На виборах 2002 року я вирішив уперше балотуватися в депутати до Зіньківської районної ради. Від кожної сільської ради тоді обирали по три депутати. По Малобудищанському округу на три місця було сім претендентів. Зайнявши третє місце, вслід за тодішнім головою КСП «*Прогрес*» Іваном Лисаком та начальником Управління пенсійного фонду України в Зіньківському районі Вірою Чечоткіною, я вперше став депутатом районної ради.

На виборах сільського голови 2002 року такої боротьби й такої кількості претендентів, як чотирма роками раніше, не було. Балотувалися Анатолій Смілянський, який наприкінці 1980-х років вже працював головою виконкому й після закриття «*Художнього кераміку*» залишався без роботи, Катерина М'якоступ та Людмила Свирида. Ставка вчорашньої місцевої колгоспно-партійної номенклатури робилася на Смілянського. Їх цікавило питання, чи братиму участь у виборах я. Адже при чотирьох кандидатах розпорошення голосів було б більшим і перемога Смілянського ставала б більш проблематичною. Тож, коли одного разу, під час початку виборчої кампанії, я йшов із роботи коло двору Андрія Гриценка, він зачепив мене запитанням, чи не збираюсь я брати участь у виборах сільського голови? Я відповів, що ні, хоча, чесно кажучи, на той час ще остаточного рішення не прийняв. Розумів, що в мене, як кажуть, випитують ума. Гриценко почав говорити, що, мовляв, даремно я не хочу брати участь у виборах, у нього є зв'язки в Глинському, тож, він міг би поговорити з глиншанами, щоб за мене проголосували. Звичайно, це було просте зондування обстановки. Ніколи б Глинське не проголосувало за рухівця. Коли я розповів про це батькові, він, знаючи добре Гриценка й всю вчорашню місцеву номенклатуру, сказав, що останній хоче випитати про моє рішення. Свій вибір я зробив на користь районної ради. А Смілянський без проблем, через дванадцять років, повернувся в знайоме крісло. Набагато відстала від переможця Катерина М'якоступ і зовсім мізерну кількість голосів отримала Людмила Свирида. Будучи депутатом районної ради, мені не раз доводилося підіймати на рівні району ті питання, з якими до мене, як до депутата, звертався сільський голова. Вже у перший рік роботи він зробив дві дії, відношення до яких у мене не змінилося й досі. Перше – це переведення в приміщення колишньої земської школи сільської ради, бібліотеки, ФАПу й поштового відділення. Це зберегло від руйнування історичну будівлю, яка до того часу стояла

пустою. Тут я підтримував його, як кажуть, на всі 100. Друге – відкриття у колишній «*кімнаті щастя*» так званого бару, який, особливо в ті роки, був схожий на забігайлівку для п'яничок. З цим рішенням я був незгідний.

Чергові вибори до місцевих рад відбувалися 2006 року. Того року я вдруге став депутатом районної ради. На цей раз я був обраний в раду за списком блоку «*Наша Україна*». Окрім того, я балотувався кандидатом у депутати сільської ради й на посаду сільського голови. Моїм суперником на окрузі був механізатор ТОВ «*Околиця*» Олексій Перепелиця. Незважаючи на те, що це був його рідний округ (він там мешкав), я переміг (рахунок 18 :11) і вдруге, через 16 років, був обраний депутатом Малобудищанської сільської ради. Потрібно було визначитися: бути депутатом сільської чи районної ради. Свідомо зробив вибір на користь останньої, розуміючи, що там зможу краще зреалізувати свої плани, більше зробити для свого села й наших людей. Участь у виборах сільського голови брало чотири чоловіки. Результати виборів такі: Анатолій Смілянський – 271 голос, Віктор Міщанин – 84, Катерина М'якоступ – 59, Володимир Чечоткін – 11. У Малих Будищечках розподіл місць виявився таким же. А от у Глинському друге місце зайняла М'якоступ, а я – третє. Анатолій Смілянський втретє став керувати селом. Тоді багато хто мені говорив, що за тебе ми проголосуємо іншим разом, а зараз потрібно дати чоловіку доробити до пенсії. Дали. На наступних виборах сільського голови я участі, на відміну від Смілянського, не брав. На цей раз не дали. Не дали, вже пенсіонеру, втретє підряд бути сільським головою. Більшість односельчан розуміла, що потрібні зміни.

31.10.2010 року відбувалися чергові вибори до місцевих рад. Я постав перед вибором, куди балотуватися: в районну раду чи сільську. Справа в тім, що згідно нового закону про вибори, прийнятого напередодні, я не міг одночасно бути кандидатом в депутати до Зіньківської районної ради по мажоритарному округу й кандидатом у депутати до Малобудищанської сільської ради. Звичайно, виграти вибори до сільської ради на невеликому окрузі в Малих Будищечках було б набагато простіше. Як це вже вдавалося мені в 1990-му й у 2006-му роках. Але все ж хотілося спробувати посперечатися за депутатський мандат у районну раду. Адже за вісім попередніх років Зіньків став для мене набагато ріднішим містом, чимало вдалося зробити корисного в галузі історії і культури як у масштабах села, так і в масштабах району. Святування в 2007 році 120-річчя Різдва-Богородичної церкви в Малих Будищечках (новий дзвін для церкви, побудована дорога до храму, відновлені могили священників,

пам'ятний хрест на місці попередніх церков, кошти на ремонт храму й багату іншого), ювілейна 10-та зустріч хуторян у Хижняківці – День хутора-2010, встановлення поклінного хреста на Глинському Фаворі, випуск книг *«Хутори ви мої, хутори ...»*, діалогія *«Храми землі нашої...»*, *«Малобудищанське колгоспне гончарство (1930-ті – 1950-ті роки)»*. Всьому цьому допомагав депутатський мандат. За моєю ініціативою в районній газеті були надруковані списки жертв Голодомору 1932–1933 років по населених пунктах району, районна рада прийняла рішення про написання *«Книги скорботи Зіньківщини»*, про заснування літературно-мистецької премії імені братів Тютюнників, про встановлення меморіальних дощок видатним землякам. Я був членом робочих груп по написанню та здійсненню видань книг *«Зіньків від сивої давнини до наших днів»*, *«Зіньківщина. Історичні нариси»*, *«Книга скорботи Зіньківщини»*. Приємно було працювати з такими людьми, фанатиками своєї справи, як Сергій Миколайович Максименко – заступник голови районної ради та Леся Василівна Літвішко – вчитель історії Зіньківської школи №2. Вдячний долі, яка свого часу звела мене з ними.

Саме тому й вирішив іще раз спробувати стати депутатом, щоб мати можливість більше зробити корисного для людей. Хоча добре розумів, що здійснити задумане буде важко. Адже своїм головним суперником вважав Віру Чечоткіну – начальниці Управління пенсійного фонду в районі, яка йшла на вибори від Партії регіонів. А в наших селах, як не прикро мені це констатувати, було багато прихильників регіоналів. Вкравши, можна сказати, ідею соціалістів, які давно відстоювали інтереси дітей війни, Віра Чечоткіна обійшла, незадовго до виборів, наших односельчан – дітей війни, розповідаючи їм про те, щоб вони подавали в суд, вимагаючи виплати заборгованих державою коштів дітям війни. При цьому жодним словом не обмовилась про те, що уряд регіонала Азарова й не виплачував цих коштів. Прикро, але багато односельчан-пенсіонерів *«клюнули на цю наживку»*, чимало людей віддало їй свої голоси як представниці регіоналів. Тож, депутатом райради була обрана Віра Чечоткіна (130 голосів). Я, як представник Народного Руху України, зайняв друге місце (82 голоси), на третьому – виконавчий директор ТОВ *«Околиця»* Іван Мяло від Народної партії (66 голосів), на четвертому й п'ятому – вчителі, відповідно, Тетяна Карась від *«Батьківщини»* (65 голосів) і Михайло Кльокта від *«Нашої України»* (17 голосів). Приємно було бачити, що із 18 партій, які приймали участь у виборах до районної ради, НРУ на дільниці в Малих Будищечках зайняв третє місце.

На цих виборах уперше брав участь, як кандидат у депутати, уродженець Чирвиної вулички мій син Максим Міщанин. Він балотувався в депутати Малобудищанської сільської ради по виборчому округу №6. Як для 20-річного новачка, він отримав непоганий результат, програвши лише два голоси своїй суперниці Наталії Дядечко – комірнику ТОВ «Околиця». Максим набрав 12 голосів, а його опонентка – 14. Ще 4 чоловіки не підтримали жодного кандидата. 18 осіб, внесених до списку виборців, не прийшли на голосування. Тобто, за певного розкладу шанси виграти були непогані. Але, як кажуть, того разу не судилося.

2010 року багато було претендентів на посаду сільського голови: Борис Дядечко, Людмила Коляда, Олександр Лях, Анатолій Смілянський, Григорій Хохлачов, Іван Шиян. Зайнявши третє місце в Малих Будищечках (58 голосів) і перше в Глинському (42 голоси) головою став Борис Іванович Дядечко. Лише на три голоси обійшов він тодішнього сільського голову А. Смілянського. Ще не вступивши офіційно на посаду, 6 листопада Б. Дядечко був присутнім на Глинському Фаворі під час служби з нагоди 110-ї річниці освячення головного престолу в колишньому Преображенському храмі. Там у мене з ним відбулася коротка розмова, в якій я виклав йому пункти своєї програми, які хотів би, щоб були зреалізовані за час його головування. А також зазначив, що хотів би бути членом виконкому, щоб мати якийсь вплив і голос для вирішення проблем села. Тож, із кінця 2010 і до листопада 2015 року я був членом виконкому Малобудищанської сільської ради.

21.05.2015 року Президент України Петро Порошенко підписав Закон України *«Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»*.

Як член виконкому й науковець, я звернувся в липні 2015 року до сільського голови Бориса Дядечка з пропозицією створити робочу комісію для напрацювання пропозицій по перейменуванню вулиць і провулків у селах Малобудищанської сільської ради. Рішенням виконкому від 04.08.2015 року така комісія була створена, а її головою було призначено мене.

Як голова робочої комісії, я запропонував перейменувати ряд вулиць і провулків у Малих Будищечках і в Глинському, назвавши їх на честь видатних земляків, які своєю працею, культурною, духовною і суспільно-корисною діяльністю, боротьбою за самостійність України прославили наші села чи залишили помітний слід в їх історії.

У Малих Будищечках пропонувалося змінити назви: вулиці Жовтневої – на вулицю Івана Герасименка, вулиці Радянської – на вулицю Василя Гарбуза, провулку Радянського – на провулок Євдокії Фесенко-Навроцької, вулиці Піонерської – на вулицю Петра Кононенка, провулку Піонерського – на вулицю Чирвину, вулиці Партизанської – на вулицю Іоанна Михайлеця, провулку Партизанського – на вулицю Мотрони Назарчук.

У Глинському пропонувалося змінити назви: вулиці Радянської – на вулицю Гермогена Луб'яного, вулиці Леніна – на вулицю Федора Гриценка, вулиці Щорса – на вулицю Беївська, вулиці Чапаєва – на вулицю Івана Майстренка.

Уже під час першої моєї доповіді по цьому питанню на засіданні виконкому я наштовхнувся на нерозуміння важливості цієї роботи з боку членів виконкому – представників сільської інтелігенції: вчителя, бібліотекаря, завклуба. Зокрема, учитель молодших класів Людмила Ткаченко була здивована необхідністю змінювати назву вулиці Радянської, на якій вона жила, адже *«ми виростили при тій владі»*. Та й взагалі не розуміла, навіщо я цим займаюся, запитуючи: *«Навіщо воно тобі треба?»* Я був шокований такою думкою вчителя, запитавши: *«Як же ви можете виховати дітей патріотами України з такими поглядами?»* Тоді я навіть не здогадувався, що пройде небагато часу й саме вчителі місцевої школи стануть основними гальмами в проведенні декомунізації, моїми основними противниками й опонентами в цьому питанні. Після ознайомлення членів виконкому, на останній сесії перед місцевими виборами в жовтні 2015 року, я ознайомив із пропозиціями по перейменуванню вулиць *«старий депутатський корпус»*. Це викликало бурхливу реакцію з боку колишнього колгоспного парторга Михайла Нижника, який палко захищав радянський лад, додавши на останок, що мене, мовляв, вивчила радянська влада. Я відповів, що мене вивчили мої батьки. Між нами відбулася словесна перепалка, як і в далеких 1990–1991 роках, коли я вступив у Рух, а Нижник був секретарем парторганізації в колгоспі. Як на виконкомі, так і на сесії, посилаючись на слухи, багато говорилося про те, що доведеться платити за зміну різних документів із-за перейменування вулиць. Поширенню розмов про оплату сприяв своєю позицією й сільський голова Борис Дядечко, який також спирався на різні слухи. А ще він зайняв своєрідну вичікувальну позицію в питанні перейменування, відкладаючи його на останок, не бажаючи проводити

загальних сільських громадських слухань з цього питання в будинку культури, як це, приміром, було зроблено в Опішньому.

Тим часом, в останню неділю жовтня 2015 року, відбулися чергові вибори до місцевих рад. На цей раз кількість претендентів на посаду сільського голови та в депутати сільської ради була найменшою за останні двадцять років. На сільського голову балотувалося два кандидати: Борис Дядечко та Юрій Жижюра. З понад трьохкратною перевагою переміг чинний сільський голова – 233:70. Що стосується депутатів, то бажаючих бути обраними виявилось дуже мало. По кожному округу було по одному претенденту. Балотувався також і я, по округу №6, де 2010 року трішки не вистачило для перемоги моєму Максиму. На цей раз явка виборців була майже на третину нижча, ніж п'ять років тому. На безальтернативній основі я отримав 18 голосів підтримки, а 2 виборці проголосували проти. Так, через 21 рік, я знову став депутатом Малобудищанської сільської ради.

У грудні 2015 року та в січні 2016 року я двічі доповідав по питанню декомунізації перед новообраним депутатським корпусом, склад якого оновився наполовину. На грудневій сесії мене знову вразили своєю позицією представники Малобудищанської школи: сільські депутати Тетяна Кльокта – заступник директора школи з навчально-виховного процесу та Валентина Дядечко – вчителька, а також районний депутат Людмила Коляда – директор школи. Вони не лише виступали проти зміни назв окремих вулиць (в тому числі й тих, які однозначно підлягали перейменуванню), а й запропонували назвати вулиці не іменами видатних земляків, а нейтральними назвами (щось на зразок абрикосових, каштанових, бузкових і т. д.), щоб в майбутньому більше не доводилося їх перейменовувати. Почуте від учителів вразило мене настільки, що я запитав їх: *«На чому ж ви збираєтесь виховувати в діток любов до рідного краю, на квадратно-паралелепіпедних назвах вулиць?»* Особливо *«відзначилася»* Тетяна Кльокта, яка наполегливо намагалася перечити перейменуванню вулиці Жовтневої та вулиці й провулку Радянських. Доводи в неї були *«залізни»:* Жовтнева – це назва не в честь жовтневої революції, а в честь місяця жовтня (є ж вулиця Квітнева, на якій вона живе); про Радянські ж заявила, що непотрібно їх перейменовувати, адже *«ми ж теж рада»*. У таких випадках кажуть: *«Коментарі відсутні»*. Почувши такі *«аргументи»*, я подумав, що недаремно ж є такий вислів: *«Яблуко від яблуні недалеко падає»*. У вже далекому 1993 році, на другому році Незалежності України, мене *«давив»* за тодішню маленьку декомунізацію

(зняту сільрадівську табличку з символікою неіснуючої УРСР) Михайло Лях, а 2015 року, на двадцять п'ятому році Незалежності, ярою противницею в проведенні мною декомунізації виступила вже його дочка.

23 січня 2016 року, за ініціативою депутата й водночас учительки Валентини Дядечко, відбулися збори мешканців провулку Партизанського, який я пропонував перейменувати на вулицю Мотрони Назарчук. Присутніми також були педагоги (представники різних поколінь) – мешканці вулиці Світлана Гриценко, Світлана Лаврик, Тетяна Карась, Олена Жижюра. Разом п'ять педагогів! Здавалося, кому б як не їм, представникам сільської інтелігенції, розуміти значення того, щоб вулиця носила ім'я нашої видатної землячки, розмальованими виробами якої милувалися свого часу на виставках жителі різних країн світу, а нині вони зберігаються в музейних і приватних колекціях багатьох країн. Та де там. Міфічні партизани виявилися для них також ближчими ніж Мотрона Савівна. Як один із аргументів для перейменування провулку, я сказав: *«Запитайте в матері Тетяни Василівни, які були глиньські партизани»*. На що Тетяна Карась відповіла, що вона запитувала в матері, і, дійсно, ті не були партизанами. А на останок добавила «вбивчий» аргумент: *«Так в Білорусії ж були партизани!»* Яке відношення мають білоруські партизани до провулку Партизанського в Малих Будищечках, вона не пояснила.

Чому спочатку пропонувалося перейменувати саме провулок Партизанський на вулицю Мотрони Назарчук? Тому що вона виходить до колишнього заводу *«Художній керамік»*. Цією дорогою, переважно, малобудищани ходили на роботу в цех №2 артілі (згодом заводу). Серед них і Мотрона Савівна та її брат Артем, у період мешкання в Малих Будищечках.

Я з пошаною відношуся до пам'яті тих радянських партизанів, які дійсно воювали з німецькими військами. І там, де вони дійсно воювали, нехай увіковічують їхню пам'ять в назвах вулиць. На теренах Опішнянського району партизанський загін не діяв (причини – в опублікованих мною колишніх секретних документах із колишнього партархіву), не кажучи вже про глиньських партизан під командою сумнозвісного Прокопа Холоші, які базувалися на території Малобудищанської сільської ради.

У селі, де не діяли партизани в роки німецької окупації, з одинадцяти вулиць і провулків двоє мають назву Партизанських. Зрозуміло, що ці вулиці названі не *«на честь глиньських партизанів»*. Тільки чомусь 1968 року, коли була перша спроба *«узаконити»* назви вулиць у наших селах,

у рішенні, прийнятому на засіданні виконкому Малобудищанської сільської ради 27 травня, жодної вулиці чи провулку ні в Малих Будищечках, ні в Глинському не було названо Партизанськими. Але була вулиця Миколи Куликова в Глинському. Загибель тодішнього першого секретаря Опішнянського райкому партії на совісті Прокопа Холоші й Василя Ткаченка. Про це свідчать колишні секретні документи більшовицької партії. В 1968 році було ще багато живих свідків, які добре пам'ятали «славні діла» Холошиних партизан.

На моє переконання, перш за все, в назвах вулиць, провулків, площ, бульварів і т. д. у кожному населеному пункті мають бути увічнінені ті місцеві люди, які прославили його в тій чи іншій сфері, увічнінені місцеві історичні назви й події, а вже потім імена достойних людей загальноукраїнського масштабу, загальноукраїнські події. Маємо знати історію України, яка починається з історії твого роду, вулиці, села і т. д.

Особливо вразила мене на вуличних зборах перша вчителька мого Максима – Світлана Гриценко, яка кілька разів повторювала стосовно перейменування вулиць: *«Ну, я не розумію, навіщо зараз проводити перейменування? Що воно дасть?»*

«Відзначився» на вуличних зборах і мій однокласник по Малобудищанській восьмирічці Микола Шкурпела. Очевидно, відгукнулося колишнє членство в КПРС. Слухаючи мою розповідь про Мотрону Назарчук, він невдоволено сказав: *«Ми її не знаємо, хто вона така, може вона з комуністами танцювала»*. У відповідь я сказав, що *«ти ж не знаєш, може вона тобі родичка якась по матері, її дівоче прізвище теж було Каша, а так кажеш»*. Він похнюпив очі, але в подальшій дискусії теж не змовчав, сказавши, що *«хвати вже нам твоїх горшколіпів, давайте називати вулиці іменами трактористів, комбайнерів...»*. Але й це ще, як кажуть, були лише квіточки. Згодом він добалакався до того, що двічі пропонував назвати вулицю ім'ям колишнього голови колгоспу Андрія Гриценка, аргументуючи це тим, що *«чоловік зробив нам тут дорогу»* і *«все нам тут повистраював»*. У запалі дискусії з іншими жителями провулку, я не чув чи називав він прізвище Гриценка, але й так було зрозуміло про кого мова. А от інші учасники зборів опісля стверджували, що чули як він називав прізвище колишнього керівника *«Прогресу»*. А мені подумалося: *«Чи був ти, Миколо, серед тих 199-ти, хто на колгоспних зборах у жовтні 1995 року голосував за зняття Андрія Гриценка з посади голови за розвал роботи в колгоспі, чи серед тих 6-ти, хто був проти?»*

Уже пізніше, переглядаючи протоколи вуличних зібрань по питанню перейменувань вулиць, мою увагу привернули два епізоди. Це той випадок, коли доречно навести відомий вислів: *«І сміх, і гірх»*.

На зборах мешканців вулиці Радянської в Малих Будищечках, яку пропонувалося назвати ім'ям всевітньо відомого різьбярка, уродженця нашого села Василя Гарбуза, виступав Віктор Золотаренко, *«який висловив незадоволення даною пропозицією. Він сказав, що історія змінюється. Люди не знають точно біографії багатьох людей, в тому числі і тих, іменами яких запропоновано назвати вулиці села, в тому числі і біографію В. Гарбуза, до речі, який емігрував до Канади. Якби він був справжнім патріотом, то залишився б в Україні»*. В одному Золотаренко точно був правий – він дійсно не знає біографії Василя Гарбуза. Не знаю, звідки він почув таку дурницю про людину, про яку я ще в дитинстві слухав розповіді свого діда Михайла Міщанина. Не один раз я писав про Гарбуза в місцевих газетах, але Золотаренко того не читав, бо інакше знав би, що вся його *«еміграція»* закінчилася в Ліщинівці Кобеляцького району, де помер в будинку пристарілих. Ніхто й не знає де його безіменна могила.

Одним із ініціаторів зборів жителів вулиці Радянської виступив інший мій однокласник по Малобудищанській школі Анатолій Рева. Напередодні я попросив свого сина Максима рознести в кожний двір вулиці коротеньку історичну довідку про Василя Гарбуза. Чим козацьке прізвище Гарбуз не сподобалося Реві (і чим прізвище Гарбуз гірше від прізвища Рева) я не знаю, але невдовзі я дізнався, що саме Рева організовує *«антигарбузівські»* збори. Він же й запропонував перейменувати вулицю Радянську на *«безіменну»* Центральну.

Виступаючи на зборах мешканців вулиці Чапаєва в Глинському, яку пропонувалося назвати ім'ям Івана Майстренка, тамтешній *«депутат Пічка С. М. сказав, що комісія пропонує назвати вулицю імені І. Майстренка – гончара»*. Тут також, як кажуть, коментарі зайві. Стає зрозумілим, що Сергій Пічка навіть не читав коротенькі довідки (підготовлені мною) про кожного, чиїм ім'ям пропонувалося назвати ту чи іншу вулицю, провулок. Якби читав, то не назвав би громадсько-політичного діяча, публіциста, вченого Івана Майстренка гончарем. І знав би, що коріння його по батьківській лінії походить із Глинського, а по матереній – із Малих Будищечок.

На зборах жителів вулиці Жовтневої, які вела заступник директора школи з навчально-виховного процесу Тетяна Кльокта, а секретарем

була директор Малобудищанської школи Людмила Коляда, прийняли рішення: *«Змінити топонімічне значення назви вулиці Жовтнева та назвати її вулицею Жовтнева на честь Дня захисника України, Покрови Пресвятої Богородиці та Дня українського козацтва, які відзначаються 14 жовтня».*

Відбулося просте маніпулювання словами. Так можна було добалакатися до того, щоб не змінювати й назви вулиці Радянської, назвавши її Радянською на честь Української Центральної Ради.

17.02.2016 року відбулася сьома (позачергова) сесія Малобудищанської сільської ради.

Так вийшло, що центральним питанням сесії стало не перейменування вулиць і провулків на території сільської ради (як планувалося раніше), а своєрідне *«судилище»* наді мною, влаштоване, за потурання й підтримки сільського голови Бориса Дядечка, нащадками одного з глиньських партизан періоду Другої світової війни – Кіндрата Тацюка, які прибули на сесію на крутому джипові. А приводом до цього стала моя стаття *«Глиньські радянські партизани чи глиньські радянські розбійники, насильники і вбивці: міфи й реальність»*, яка друкувалася в районній газеті *«Голос Зіньківщини»* наприкінці 2015 – на початку 2016 року. Стаття була створена на основі архівних та польових матеріалів, але, на превеликий жаль, її закінчення, з волі головного редактора Наталії Шулик, було дуже *«порізано»*. А саме, *«вирізали»* матеріали (з архівних документів), які наглядно показували бездіяльність глиньських партизан. Коли сам колишній командир глиньських партизан Прокіп Холоша, оформляючись на пенсію по інвалідності в 1957 році, і словом не згадує про своє партизанство, а сором'язливо про нього замовчує, натомість прибріхуючи, що нібито в той час був у німецькому полоні, то, як кажуть, факти – річ уперта.

До речі, у *«Положенні про Український інститут національної пам'яті»* одним із завдань Інституту так і зазначено: *«Подолання історичних міфів»*. У цьому я вбачаю і свій обов'язок як українця, як історика, як краєзнавця, як депутата Малобудищанської сільської ради. Розвіяння міфів про діяльність глиньських партизан – одне із завдань моїх публікацій у *«Голосі Зіньківщини»*.

Кожному депутату й сільському голові прибулими було роздане *«Звернення»*, основною метою якого було, так би мовити, *«поставити мене на коліна»* й змусити публічно каятися в неіснуючих гріхах. Виділене *«жирним»* у тексті *«Звернення»* звучало як вирок: *«Тому ми звертаємося до Вас із закликом, вплинути на депутата Малобудищанської»*

сільської ради Віктора Міщанина та зобов'язати його, якщо він має хоч краплю мужності та совісті, проявити повагу до нас та нашої родини й негайно, публічно принести вибачення за свій наклеп на нашого пращура Тацюка Кіндрата Євдокимовича, що був публічно розповсюджений у засобах масової інформації, до речі газети, яка є офіційним виданням Зіньківської районної ради»²⁰³. «Звернення» було підписане Світланою Милашенко, Тетяною Ждановою та Любов'ю Канівець.

Для «підкріплення» вони взяли доньку партизанки Насті Яковенко – Раїсу Ткачун, яка хоч і поставила свій підпис під «Зверненням», але за півтори години так і не сказала жодного слова. Інші ж троє старалися з усіх сил, щоб втілити в життя «спектакль», режисером якого була майстер таких «розборок», колишній директор школи Любов Канівець. Чого вони тільки не говорили, чим тільки не погрожували, намагаючись показати свою, так би мовити, «крутизну, велич, всесильність і обізнаність» у всіх сферах.

Найбільше в «промовах» старалася Тетяна Жданова, яка спочатку зачитала звернення, а потім, як кажуть, її понесло все далі й далі. Вона говорила, що вони наповнюють «як місцевий, так і державний бюджет, допомагаємо виживати і працювати», «ми звичайно обурені..., і мені як активній громадянці, мамі, бабусі взагалі це боляче читати». «Так от, ви заробляєте гроші, і треба ще їх заробити, а Віктор Данилович отримує заробітну плату з державного бюджету. І фінансується ваша організація (мався на увазі Національний музей-заповідник українського гончарства. – В. М.), де Ви працюєте, з державного бюджету. Якби ця людина заробляла гроші, а не отримувала її проїдала їх з державного бюджету, вона б давала відповідь і те що вона пише, і те що вона говори, вона б давала з відповідальністю за ту кожну копійку, тому що на його заробітну плату працює вся Україна, працюють підприємства і люди, які поповнюють бюджет, а з бюджету йде фінансування». І як людина, «яка зараз переживає і не може спокійно спати, коли такі події на сході, в мене до Вас є наступний заклик, в Вас є сьогодні така історична можливість, коли Ви дійсно глибоко зайняті історією тих минулих часів, сьогодні в нас є в пріоритеті це добровольчі батальйони, які включені до Збройних сил України, і, можливо, Ви нам доведете своїм особистим прикладом, поїдете разом «повивчаєте» історію сьогодення, і дійсно, можливо, ми в чомусь з Вами, в якихсь точках цієї статті, які не касаються

особистостей і прізвищ, ми з Вами зійдемося, що, звичайно, то був важкий час, були важкі проблеми, можливо, в ваших історичних дослідженнях є правда». «Ми звичайно звернемося і запитасмо в того, в кого він захищувався, як захист проходив і чи після отримання цієї, його регалії, він у нас кандидат історичних наук (я правильно говорю?), як він має право висловлюватися». «Ми це так не залишемо, ми не туніядці, ми працюємо», «а потім в правовому полі ми підемо даліше...»²⁰⁴.

Колишній директор Малобудищанської школи Любов Канівець наприкінці свого виступу сказала в мій адрес: «А відносно совісті, то, мабуть, така категорія для Вас не дуже знайома». «Так само як і для Вас», – відповів я. «Ні, у мене совість є, у мене совість є», – парирувала вона.

Це її ствердне речення про совість вкотре спричинило спогад про подію вісімнадцятирічної давнини, коли мій син Максим ходив ще в перший клас (1997–1998 навчальний рік). Пригадався псевдо епізод із одного фільму. Його класний керівник Світлана Гриценко брала участь у районному конкурсі «Учитель року-98», де зайняла серед 10 учасників друге місце. Переможців конкурсу (тих, хто зайняв 1-3 місця) відзначили грошовими преміями й запропонували взяти участь в обласному конкурсі «Учитель року»²⁰⁵. Не знаю чи дослухалася Світлана Гриценко до пропозиції начальника відділу освіти. Я зараз про інше. В моді тоді були відеозйомки різних урочистих подій. Тож, запозичити цей спосіб для досягнення своїх цілей вирішила й тодішній директор Малобудищанської школи Любов Канівець. Звернулася до Олеся Пошивайла – директора Державного музею-заповідника українського гончарства, де була камера. Той люб'язно відгукнувся. Доручено було проводити відеозйомку Людмилі Гурин, допомагати мав Олександр Кулик. Повернувшись, позували мене в Аудіовізуальну студію: «Іди подивися на свого Максима в кіно». Дивлюся «кіно» про перший клас й очам своїм не вірю. Сидять кращі першокласники: мій Максим, Ріта Коритченко, Тетяна Лях, Тетяна Гриценко, Ярослав Коваленко, а решта – кращі третьокласники, серед яких сусідські діти – Олександр Лаврик і Тетяна Шкурпела. Світлана Гриценко задає питання присутнім учням. Щось там відповіли першокласники, в тому числі й мій Максим. А то затято деруть вгору руки третьокласники й ще затятіше відповідають на питання вчительки. Від побаченого я був шокований. От так в той період, зокрема й за допомогою брехні, самим директором Любов'ю Канівець і її підопічними створювалися імідж і слава передової

школи, а вчителі ставали кращими вчителями року. Куди подавалася відзнята продукція: чи як матеріал заочного етапу районного конкурсу «Учитель року», чи на обласний конкурс – про це краще знають автор ідеї і виконавець ролі. В роки мого навчання в Малобудищанській восьмирічці тогочасним учителям навіть і в страшному сні не прийшла б у голову така ідея. Тож, не дивно, що людям, які здатні таким чином завойовувати собі славу кращого вчителя й кращої школи (зрозуміло, що це була ідея директора Любові Канівець), не дано розуміти значення перейменування вулиць, як і чіми іменами будуть названі вулиці й провулки в нашому селі. Тож, залишається лише слова, сказані Любов'ю Канівець про мою совість, переадресувати їй самій: *«А відносно совісті, то така категорія для Вас, Любов Іванівна, напевно, не дуже знайома».*

Звичайно, на сесії 17.02.2016 року «до виховання мене підпряглися» й вчорашні підлегли Любові Канівець – Тетяна Кльокта та Людмила Коляда. Наведу деякі їхні «перли».

Тетяна Кльокта: *«Доведіть. Всі слова не повинні бути голослівними...Ваші слова: «Каже той, каже той...». Факти історичні. Документи». «Якщо є якісь польові дослідження, то ці дослідження, оті записи, повинні зразу якимись істориками бути обговорені, підтверджені, а тоді вже висвітлюватися людям, дійсно як факти, а не як домисли, думки однієї людини. Один історик не може давати оцінку на весь світ. Це повинно бути якось узгоджено істориками».* (На що я відповів реплікою: *«Ну, узгоджуйте і робіть колективний висновок, і колективну монографію»*). *«А це істориків теж повинно цікавити, хто який спосіб життя вів, [...] це дуже такий історичний факт, що його треба оприлюднювати?»*.

Людмила Коляда: *«Треба було спитать людей: «Ви хотіли чути оцю правду?»*.

Навчати мене як писати статтю про глиньських партизанів намагався й сільський голова Борис Дядечко. Але при цьому не врахував, що я не слідчий прокуратури, а історик. І оприлюднюю не матеріали справи, що в даний час розслідується, а архівні й польові матеріали. І серед іншого різні версії того, як глиньські партизани поступили зі своїми бранками, подаючи коментарі й оцінки як дослідник. А член виконкому з Глиньського Катерина Піщаленко звинуватила мене в тому, що я цією публікацією про глиньських партизан «облив гряззю все Глиньско». Я заперечив їй, що як історик і дослідник маю право писати правду й давати оцінку минулому.

Вона відповіла: *«Ми не маємо права зараз, такі часи були, ніхто не має права давати оцінку, ніхто».*

Спокійно витримати весь цей спектакль було неможливо. Тим більше, що розгляд цього питання не входив у компетенцію сільської сесії. Це компетенція суду.

Свій висновок стосовно моєї статті про глиньських партизан зробив Український інститут національної пам'яті. У ньому, зокрема, зазначено: *«На наш погляд, стаття В. Міщанина не порушує закони України «Про увічнення Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років» та «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки».* Зокрема, частину 4-ту ст. 2 Закону України «Про увічнення Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років», у якій ідеться про *«сприяння об'єктивному та всебічному дослідженню історії Другої світової війни 1939–1945 років, відображенню подій війни, її жертв, діянь учасників у творах літератури і мистецтва, книгах та альбомах пам'яті, засобах масової інформації»*²⁰⁶.

Після розгляду «партизанського» питання депутати, посилаючись на рішення вуличних зборів, проголосували за нові назви вулиць і провулків у Малих Будищечках і в Глинському. Я пропонував голосувати окремо зміну кожної назви, але більшість вирішила голосувати пакетом. Незважаючи на те, що з моїх пропозицій і пропозицій комісії було враховано лише дві назви – по одній у кожному з сіл, я вирішив проголосувати за пропонуване перейменування вулиць, щоб потім не трактували, що я не захотів голосувати за перейменування *«радянських»* назв. Тож, одностайно всі депутати й сільський голова проголосували за перейменування таких вулиць і провулків у Малих Будищечках: *«вул. Радянська – вул. Центральна», «вул. Піонерська – вул. Садова», «пров. Радянський – пров. Бузковий», «пров. Піонерський – вул. Чирвина»; у Глинському – «вул. Щорса – вул. Затонівська», «вул. Чапаєва – вул. Щаслива», «вул. Радянська – вул. Дружби», «вул. Леніна – вул. Федора Гриценка».* Назви провулку Партизанського й вулиці Партизанської в Малих Будищечках залишилися незмінними. Окремо проводилося голосування за те, щоб залишити назву *«Жовтнева»*. Хоча я говорив, що це є порушенням відповідного закону, депутати й сільський голова не дослухалися до цього й проголосували за *«Жовтневу»*. Один депутат утримався, я проголосував проти.

Але в протоколі сьомої (позачергової) сесії голосування по цьому питанню було викладено дещо інакше: *«Вирішили: 1. Проект рішення прийняти як рішення сесії сільської ради (рішення додається). Результати голосування: «за» – 11 чол. (10 депутатів + сільський голова); «проти» – 1; «утримались» – 1»*²⁰⁷. З поданого в протоколі можна подумати, що такі результати голосування були загалом по питанню перейменування вулиць та провулків по двох селах сільради. Фактично ж у протоколі зафіксовано друге голосування – стосовно залишення назви вулиці Жовтнева. І зовсім не відображено, що голосування проводилося двічі. Перше – за перейменування вулиць і провулків: Радянської, Радянського, Піонерської, Піонерського, Щорса, Чапаєва, Радянської, Леніна. По цьому питанню голосували «за» всі одностайно: 12 депутатів (в тім числі і я) + сільський голова. Друге – за збереження назви вулиці Жовтневої. У рішенні сесії це обгрунтовано так: *«Вулицю Жовтнева, що в селі Малі Будища, змінити топонімічне значення, а саме назвати її на честь Дня захисника України, Покрови Пресвятої Богородиці та Дня Українського козацтва, які відзначаються 14 жовтня»*²⁰⁸. По цьому питанню проголосували так, як відображено в протоколі: «за» – 11 чол. (10 депутатів + сільський голова), «проти» – 1 (це був мій голос), «утримались» – 1.

Розпорядження сільського голови Бориса Дядечка *«Про перейменування вулиць та провулків населених пунктів Малобудищанської сільської ради»* також було датоване 17.02.2016 року. Цим розпорядженням *«відповідно до рекомендацій сьомої (позачергової) сесії [...], враховуючи протоколи сходок громадян вулиць та провулків, які підлягають перейменуванню»* було перейменовано вісім вулиць і провулків у Малих Будищенках і Глинському, а також, всупереч Закону України *«Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»*, залишено назву вулиці Жовтнева²⁰⁹.

У статті, надрукованій у газеті *«Зіньківщина по-іншому»*, я назвав прізвища малобудищанських учителів-депутатів, які були причетними до збереження назви вулиці Жовтнева – Тетяни Кльокти, Людмили Коляди, Валентини Дядечко. При цьому підкреслив, що *«прикро, що саме люди з педагогічною освітою [...] виступили якими противниками того, щоб увіковічити в назвах вулиць і провулків імена видатних земляків [...], зокрема й ім'я всесвітньовідомої малювальниці Мотрони Назарчук»*²¹⁰.

У статті, надрукованій у газеті «Дачник +», я зазначав: *«Мені соромно за мешканців нашого села, особливо за депутатів з педагогічною освітою (а це половина депутатського корпусу), за сільського голову, які знайшли місце для назв Центральна, Садова, Бузковий, залишили назву вулиці Жовтневої і не знайшли місця для вулиці видатної уродженки села Мотрони Назарчук»*²¹¹.

Після прочитання моїх публікацій, реакція у відповідь з боку депутатів із педагогічною освітою не забарилася. Їх розлютило те, що інформування громадськості *«продовжується, тепер уже з прізвиськами»*, що нібито я осуджую *«депутатський корпус на сторінках преси»*. *«Яке право Ви маєте повчати педагогів як їм виховувати?»* – грізно запитувала Тетяна Кльокта²¹².

А коли розпорядженням голови Полтавської обласної державної адміністрації Валерія Головка від 20.05.2016 року вулиця Жовтнева в Малих Будищечках була перейменована на вулицю Мотрони Назарчук, всю лють і ненависть до мене за *«гласність»* депутати перенесли й на нову назву вулиці, вирішивши її змінити на зло й у віддяку мені. На *«захист»* старої назви вулиці – *«Жовтнева»* – першими виступили депутати-педагоги різних рівнів із Малобудищанської школи. Замість того, щоб гордитися своєю видатною землячкою, пишатися тим, що живуть і ходять по вулиці, названій її ім'ям, замість того, щоб роз'яснити людям, хто така Мотрона Назарчук, з їх ініціативи знову, як і напередодні сесії 17.02.2016 року, почався збір підписів жителів тепер уже вулиці Мотрони Назарчук за повернення назви *«Жовтнева»*. Зібраним підписам передував *«вступ»*, який належав *«перу»* заступника директора з навчально-виховного процесу Тетяни Кльоки. Наведу цей *«педагогічний перл»*: *«Керуючись пунктом 1 статті 37 Закону України про місцеве самоврядування в Україні, просимо внести на розгляд найближчої сесії сільської ради питання про перейменування вулиці Мотрони Назарчук, названої так Розпорядженням голови Полтавської ОДА без проведення громадських обговорень та нашої згоди, на вулицю Жовтнева на честь таких важливих дат в житті нашого народу як День захисника України, День українського козацтва, свято Покрови Пресвятої Богородиці з метою вшанування мужності і героїзму захисників незалежності і територіальної цілісності України, військових традицій та перемог українського народу, сприяння подальшому зміцненню патріотичного духу в суспільстві»*²¹³. Коментарі, як кажуть, зайві.

На цей раз, за повернення назви «Жовтнева», було зібрано вісімдесят підписів жителів вулиці Мотрони Назарчук. Для більшої кількості збирали підписи навіть дачників, тобто тих, хто в селі не зареєстрований, а відповідно ніколи не голосує за сільського голову чи вуличних депутатів. Свої підписи поставили й педагоги Малобудищанської школи (Людмила Коляда, Валентина Дядечко, Марина Талахно), сільські депутати (Оксана Гетало, Михайло Клименко, Наталія Чабан) та сільський голова Борис Дядечко.

Мене здивувала така позиція посадової особи, яка кілька місяців раніше не взяла на себе сміливості й відповідальності виконати норму закону, а потім у такий спосіб оскаржила рішення Валерія Головка. Такий крок сільського голови можна розцінювати або як прояв образи на мене за критику, або як намагання бути гарним в очах людей. Адже на одній із весняних сесій Борис Дядечко, повідомляючи депутатам про те, що в селі (за інформацією з облдержадміністрації) буде вулиця Мотрони Назарчук, говорив, що, мовляв, назва непогана, в нас он і меморіальна дошка на її честь висить на стіні колишньої земської школи.

06.07.2016 року «звернення жителів вулиці Мотрони Назарчук» було розглянуто на засіданні виконавчого комітету. У прийнятому одностайно рішенні зазначено: *«Рекомендувати депутатам сільської ради змінити назву вулиці Мотрони Назарчук в селі Малі Будища на вулицю Соборна. Надати вулиці назва Жовтнева неможливо так як це буде пряме порушення Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки»²¹⁴.*

За це рішення проголосували всі шість присутніх членів виконавчого комітету: Борис Дядечко, Наталія Пічка, Людмила Міщанин, Катерина Піщаленко, Людмила Коляда, Григорій Дядечко.

Того ж дня питання «про перейменування вулиці Мотрони Назарчук» розглядалося на десятій сесії Малобудищанської сільської ради. З порушенням відповідної процедури, всупереч встановленому порядку одностайно було прийняте рішення про зміну назви вулиці Мотрони Назарчук на Соборну. За те, щоб у Малих Будищечках не було вулиці Мотрони Назарчук проголосували всі одинадцять присутніх депутатів сільської ради: Тетяна Кльокта, Наталія Пічка, Наталія Чабан, Олена Смілянська, Валентина Шарамко, Ольга Хохлачова, Світлана Лаврик,

Михайло Клименко, Валентина Дядечко, Оксана Гетало, Сергій Пічка та сільський голова Борис Дядечко.

Назву «Соборна» пояснювали тим, що на цій вулиці розташована Різдво-Богородична церква. Але ж слова «собор» і «церква» мають різні значення. Собор, згідно з «Словником української мови», – «головна чи велика церква міста, головна церква в монастирі». Чи не краще й правильніше б у цьому випадку було назвати вулицю «Церковною». До речі, раніше наше село поділялося на «участки». Один із них мав назву «Церковний», тому що саме там знаходилася церква. Наші предки-малобудищани були мудрішими від нинішніх депутатів.

Але голосуванням за «ліквідацію» вулиці Мотрони Назарчук сільські депутати не обмежили свій гнів проти мене. Вони одногосно проголосували за те, щоб і на цей раз не висипати жодної машини відходів із цегельного заводу на вулиці Чирвиній, де проживав мій батько – ветеран колгоспу. Хоча, в плані на рік висипка вулиці Чирвиної була затверджена. Таким чином вони «віддячили» й моєму батькові за мої погляди, за мою критику на їхню адресу. А що це було саме так, свідчать слова сільського голови, які я почув від нього у відповідь на моє запитання про причини невисипки Чирвиної вулиці. «Не гризися з депутатами», – сказав Борис Дядечко. Тобто, потрібно мати такі погляди й переконання як і в решти депутатів.

Про те, що на виконкомі й сесії 06.07.2016 року розглядатиметься питання перейменування вулиці Мотрони Назарчук на Жовтневу, мене навіть не повідомили. Я в той день не був присутнім на сесії, оскільки знаходився у відрядженні в Полтаві. Не повідомили й про результати голосування. Про те, що «вже немає вулиці Мотрони Назарчук», я довідався випадково, аж 09.07.2016 року, у вихідний день, коли до мене заїхала моя двоюрідна сестра, член виконкому Людмила Міщанин.

Ще через дві доби, прийшовши в сільську раду забрати копії прийнятих рішень та витяги з протоколів, я отримав на руки вже дещо «уточнене» (після відповідних консультацій сільським головою) рішення сесії з цього питання. З нього довідався, що вулиця Мотрони Назарчук буде в Малих Будищечках ще мінімум до кінця листопада 2016 року.

Отож, остаточно рішення десятої сесії звучить так: «1. Змінити назву вулиці Мотрони Назарчук в селі Малі Будища на вулицю Соборну. 2. Надати вулиці назва Жовтнева неможливо так як це буде пряме порушення Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних

режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки». З. До перейменування вулиці приступити через 6 місяців після прийняття розпорядження голови Полтавської обласної державної адміністрації № 206 від 20.05.2016 року на виконання вимог Закону України «Про перейменування вулиць»²¹⁵.

У вічі відразу кидається невірна назва закону в «Рішенні». Замість Закону України «Про географічні назви» зазначено Закон України «Про перейменування вулиць». Такого закону немає.

Цікаво те, що ці «6 місяців» минули 20 листопада 2016 року. Тобто наступного дня після того, як виповнилося 105 років від дня народження Мотрони Назарчук. Отож, таким чином малобудищанські депутати та сільський голова Борис Дядечко вирішили «пошанувати» пам'ять про видатну українську малювальницю в її рідному селі, своєрідно відзначити цей ювілей.

Знову до питання про перейменування вулиці Мотрони Назарчук повернулися на шістнадцятій (позачерговій) сесії 2 грудня 2016 року. А нагадала сільському голові про це все та ж Тетяна Кльокта. Борис Дядечко поставив проект рішення на голосування й воно було одноголосно підтримане всіма присутніми депутатами.

У протоколі про це записано так: «З. Слухали: Дядечка Б. І., який повідомив про те, що пройшло шість місяців після перейменування вулиці Жовтнева в селі Малі Будища на Мотрони Назарчук, відповідно до розпорядження голови Полтавської обласної ради № 206 від 20.05.2016 року «Про перейменування топонімічних назв у населених пунктах області та демонтаж пам'ятників і пам'ятних знаків», і зараз можна приступати до перейменування вулиці Мотрони Назарчук в селі Малі Будища.

Виступили: Смілянська О. А., депутат Малобудищанської сільської ради виборчого округу № 7, яка запропонувала провести перейменування вулиці Мотрони Назарчук в селі Малі Будища відповідно до рішення десятої сесії Малобудищанської сільської ради сьомого скликання від 06 липня 2016 року «Про перейменування вулиці Мотрони Назарчук в селі Малі Будища».

Вирішили: Проект рішення прийняти як рішення сесії сільської ради (рішення додається).

Результати голосування: «за» – 10 чол. (9 депутатів + 1 сільський голова); «проти» – 0; «утримались» – 0»²¹⁶.

У прийнятому рішенні зазначено: *«Керуючись пунктом 1 статті 37 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Законом України «Про перейменування вулиць», сесія Малобудищанської сільської ради вирішила: 1. Змінити назву вулиці Мотрони Назарчук в селі Малі Будища на вулицю Соборна. 2. Рішення опублікувати в засобах масової інформації. 3. Контроль за виконанням даного рішення покласти на постійну мандатну комісію з питань депутатської діяльності, етики та гуманітарних питань»²¹⁷.*

За дане рішення проголосували 9 присутніх депутатів сільської ради: Тетяна Кльокта, Олена Смілянська, Ольга Хохлачова, Наталія Чабан, Валентина Дядечко, Валентина Шарамко, Михайло Клименко, Світлана Лаврик, Наталія Пічка. Відсутніми на сесії були депутати Віктор Міщанин, Сергій Пічка й Оксана Гетало. Звичайно, якби я був присутнім, то проголосував би *«проти»*, а двоє останніх підтримали б це перейменування.

За півроку, що минув з часу першого голосування, ні сільський голова, ні сільські депутати не вивчили, що Закон України називається не *«Про перейменування вулиць»*, а *«Про географічні назви»*. Більше того, вони забули чийм розпорядженням була перейменована вулиця Жовтнева на Мотрони Назарчук. Це було розпорядження не голови Полтавської обласної ради, а голови Полтавської обласної державної адміністрації Валерія Головка.

Наведу рядки з листа до мене від киянки Ольги Буднікової, родинні корені якої походять із Малих Будищечок: *«Шкода, звичайно, що так складається, що більшість прагнень щось зробити для підняття нашої культури натикається або на нерозуміння, або взагалі на неприйняття і протидію... Щодо мене, то я вважаю, що це було б дуже добре, якби більше вулиць були названі іменами людей, які творили наше самобутнє мистецтво, нашу культуру. Це спонукало б сучасних людей пам'ятати і цінувати свою спадщину – рано чи пізно схочеться дізнатись, що ж такого зробила ця людина, що її ім'ям вулицю назвали?... Та, на жаль, знову виходить, що більшість людей не готові ще до сприйняття культури як необхідної складової нашого життя... [...] Поступово ми повернемося до розуміння, що мистецтво – це те унікальне й неповторне, що робить нас людьми, а не лише істотами, які борються за виживання»²¹⁸.*

Мотрона Назарчук – це гордість не лише Малих Будищечок, не лише Опішнього, не лише Полтавщини, а й усього українського мистецтва. Тож,

Її ім'я повинно бути в її рідному селі: в меморіальній дошці, вулиці її імені, меморіальному музеї майстрині. Це ще один аргумент на користь того, чому я пропонував перейменувати провулок Партизанський на вулицю Мотрони Назарчук. Це добре розумів і голова Полтавської облдержадміністрації Валерій Головка, коли перейменовував вулицю Жовтневу на вулицю Мотрони Назарчук.

Шкода, що цього не розуміють у Малих Будищечках не лише прості обивателі, «які борються за виживання», а й ті, хто кожного дня виховує в дітей любов до української культури й мистецтва. Я маю на увазі вчителів, насамперед педагогів-депутатів усіх рівнів.

Не можу не згадати про один епізод, який стався на останній сесії Малобудищанської сільської ради в 2016 році – 23 грудня. Перед остаточним голосуванням за бюджет 2017 року я нагадав сільському голові про необхідність запланувати кошти на виготовлення документації на будинок колишнього приміщення сільської ради, яке на даний час руйнується і нікому непотрібне. Щоб передати його з комунальної власності в державну, а потім створити там Музей малобудищанського гончарства – структурний підрозділ Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішньому.

Вкотре своєю нелюбов'ю до малобудищанської історії, до збереження в пам'яті нащадків імен видатних земляків «відзначилася» сільський депутат, заступник із навчально-виховного процесу директора Малобудищанської школи Тетяна Кльокта (у дівочтві Лях). Її слова шокували не лише мене, а й декого з депутатів та членів виконкому, які не так давно також гаряче підтримали перейменування вулиці Мотрони Назарчук. *«Та хай воно краще розвалиться, чим даром оддавати!»* – «по-господарськи» і «педагогічно» рубонула вона у відповідь на мою пропозицію. Так говорити можуть лише зайди (в найгіршому значенні цього слова), яким Малі Будищечки ніколи не стануть рідними. Наведу ще раз свої слова, звернені до Тетяни Кльокти, які писав в одній зі своїх публікацій 2016 року: *«Навчіться спочатку [...], перш за все, поважати пам'ять попередників наших. Вас і представників Вашого роду ніхто не звав у Малі Будища, самі приїхали, так поважайте історію мого рідного села. А то за понад 40 років цьому так і не навчилися. [...] Можливо, на це здатний я – корінний малобудищанин, а зайдам, таким як Ви, це важко зрозуміти»*²¹⁹.

Приміщення колишньої сільської ради – теж історична будівля, одна з найдавніших у нашому селі. А тому збереження її для майбутнього

– справа честі всіх депутатів і сільського голови. Від початку 1920-х років і до кінця 2002 року в цьому будинку розміщувалася Малобудищанська сільська рада. У добільшовицькі часи це приміщення серед жителів села мало назву «зборня». Тут із давніх-давен малобудищанські козаки збиралися для проведення сільських зібрань – сходок. Тут знаходилася сільська управа, де перебували староста села й сільський писар. Тут же була обладнана окрема кімната для тимчасового утримання порушників громадського порядку – «холодна». Телефонів у ті далекі часи не було, посильних (як у радянські часи) теж. Як же повідомляли козакам, що необхідно прибути до «зборні» для вирішення якихось питань громади? Для цього використовували церковний дзвін. По обідні в такому випадку чулися два удари дзвону: «Бов-бов! Бов-бов!». У разі пожежі дзвонили тричі. Біля «зборні» стояли «бочонки» з водою. Хто першим почує тривожні дзвони, той своїм конем запрягає в «бочонок». Окрім всього, до «зборні» сходилися й на «посидяки»²²⁰. От такі деякі штрихи з історії цього історичного будинку, про який Тетяна Кльокта заявила, що нехай «воно краще розвалиться». А тому змушений ще раз звернутися до неї з словами, які, майже ідентично, вже наводив у одній зі своїх публікацій: «Вкотре раджу Вам вивчати історію й України, й села, де живе понад 40 років. Тоді більше знатимете й менше дурниць писатимете й говоритимете»²²¹.

Повертаючись до вулиці Мотрони Назарчук, зазначу, що вона проіснувала в Малих Будищечках із 30 травня (з моменту публікації в газеті «Зоря Полтавщини» розпорядження голови Полтавської обласної державної адміністрації Валерія Головка) по 16 грудня 2016 року (до моменту публікації в газеті «Голос Зіньківщини» рішення шістнадцятої (позачергової) сесії Малобудищанської сільської ради) – більше півроку. Нетривалий і водночас тривалий період, якщо брати до уваги, наприклад, той факт, що деякі незалежні Українські державні утворення на теренах України існували по кілька днів. Вулиця Мотрони Назарчук – це вже історія. Ім'я Мотрони Назарчук назавжди вписане золотими літерами в історію Малих Будищечок, в історію України. «Вписали» в історію себе й ті, хто «зробив усе від них залежне», щоб вулиці з ім'ям Мотрони Назарчук у її рідних Малих Будищечках не було. Але життя продовжується, і я вірю, що пройде небагато часу, й у Малих Будищечках буде Музей малобудищанського гончарства, буде Музей Мотрони Назарчук, які знаходитимуться на вулиці, яка носила ім'я прославленої малобудищанки. Туди їхатимуть люди з різних куточків України й світу, а чи прийдуть туди ті, хто не захотів увіковічити ім'я талановитої землячки, Людини з великої

літери? Що відчуватимуть у душі ті вчителі Малобудищанської школи, які ставили свої підписи за перейменування вулиці Мотрони Назарчук чи віддали свої голоси за це перейменування, коли приведуть на екскурсію в Музей Мотрони Назарчук місцевих учнів? Хотів би помилитися, але думаю, що не прийдуть, а якщо прийдуть, то ніякого докору на свою адресу в душі не відчуватимуть.

-
- ¹ Списки, особові листи та відомості про особовий склад райвиконкому і сільських рад Опішнянського району // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 363. – Оп. 1. – Спр. 538. – Арк. 1.
- ² Списки та відомості особового складу райвиконкому та сільських рад Опішнянського району // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 363. – Оп. 1. – Спр. 592. – Арк. 24-25.
- ³ Спогади Лисенко Галини Опанасівни, 1927 р. н. Опішне. Початок 2000-х // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ⁴ Псвідчення, видане Івану Каші Малобудищанською сільською радою 25.09.1930 року // Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішньому, Національний архів українського гончарства.
- ⁵ Архівно-кримінальна справа Лисенка Опанаса Корнійовича № 11434-с // Архів Управління СБУ в Полтавській області.
- ⁶ Справа Педченка Тимофія Павловича про прийом у члени ВКП(б). 1938 // Державний архів Полтавської області. – Ф. п. 363. – Оп. 2. – Спр. 1168. – Арк. 3.
- ⁷ Лист жительки смт. Диканька Ротач (Герасименко) Ольги Михайлівни, 1925 р. н. до автора від 07.08.2002 року // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ⁸ Спогади Лисенко Параски Петрівни, 1913 р. н. Малі Будищечки. 2002 // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ⁹ Книга скорботи Зінківщини. – Полтава : ТОВ «Видавництво «Інтер Графіка», 2010. – С. 498.
- ¹⁰ Справа Педченка Олександра Павловича про прийом у члени ВКП(б). 1940 // Державний архів Полтавської області. – Ф. п. 363. – Оп. 2. – Спр. 1199. – Арк. 2.
- ¹¹ Книга скорботи Зінківщини. – Полтава : ТОВ «Видавництво «Інтер Графіка», 2010. – С. 497.
- ¹² Спогади Шиян Тетяни Степанівни, 1918 р. н. Малі Будищечки. 2009 // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ¹³ Архівно-кримінальна справа Лисенка Опанаса Корнійовича № 11434-с // Архів Управління СБУ в Полтавській області.
- ¹⁴ Справа Бордуна Тихона Михайловича про прийом у члени ВКП(б). 1939 // Державний архів Полтавської області. – Ф. п. 363. – Оп. 2. – Спр. 111. – Арк. 5.
- ¹⁵ Справа Педченка Олександра Павловича про прийом у члени ВКП(б). 1940 // Державний архів Полтавської області. – Ф. п. 363. – Оп. 2. – Спр. 1199. – Арк. 3.
- ¹⁶ Архівно-кримінальна справа Лисенка Опанаса Корнійовича № 11434-с // Архів Управління СБУ в Полтавській області.

- ¹⁷ Архівно-кримінальна справа Пічки Івана Павловича № 7522-с // Архів Управління СБУ в Полтавській області.
- ¹⁸ Справа Барабаша Макара Федоровича про прийом у члени ВКП(б). 1941. Справа Барабаша Макара Федоровича про виключення із членів ВКП(б). 1947 // Державний архів Полтавської області. – Ф. п. 363. – Оп. 2. – Спр. 112; Спр. 24.
- ¹⁹ Справа №1 дерективних розпоряджень. Громадське господарство М-Будища // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 2392. – Оп. 21. – Спр. 1.
- ²⁰ Архівно-кримінальна справа Жадана Прохора Васильовича № 6847 // Архів Управління СБУ в Полтавській області.
- ²¹ Там само.
- ²² Там само.
- ²³ Протоколи засідань сесій М-Будищанської с/ради. 1944 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 4. – Арк. 5.
- ²⁴ Там само. – Арк. 8.
- ²⁵ Протоколи засідань постійно діючих комісій при М-Будищанській с/раді. 1945 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 1.
- ²⁶ Плани роботи по М-Будищанській с/раді. 1945 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 10.
- ²⁷ Книга протоколів засідань виконкомів М-Будищанської с/ради. 1945 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 8.
- ²⁸ Там само. – Арк. 16.
- ²⁹ Обов'язковий склад М-Будищанської с/ради. 1945 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 17. – Арк. 2.
- ³⁰ Книга протоколів засідань сельвиконкому М-Будищанської с/ради. 1946 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 26. – Арк. 3-4.
- ³¹ Там само. – Арк. 9.
- ³² Там само. – Арк. 15.
- ³³ Там само. – Арк. 18.
- ³⁴ Протоколи засідань постійно діючих комісій по М-Будищанській с/раді. 1946 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 21. – Арк. 1.
- ³⁵ Там само. – Арк. 14.
- ³⁶ Там само. – Арк. 5.
- ³⁷ Там само. – Арк. 13.
- ³⁸ Там само. – Арк. 12.
- ³⁹ Плани роботи постійних комісій по М-Будищанській с/раді. 1946 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 20. – Арк. 5.
- ⁴⁰ Там само. – Арк. 15.
- ⁴¹ Книга №3 протоколів засідань сельвиконкомів М-Будищанської с/ради. 1947-1948 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 48. – Арк. 8.
- ⁴² Там само. – Арк. 10.
- ⁴³ Справа різної переписки по М-Будищанській с/раді. 1948 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 74. – Арк. 2.
- ⁴⁴ Особливий склад с/ради депутатів трудящих М-Будища. 1948 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 75. – Арк. 4; Особливий склад с/

- ради депутатів трудящих. 1949 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 90. – Арк. 1.
- ⁴⁵ Протоколи засідань сесії М-Будищанської с/ради. 1948–1949 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 97. – Арк. 1.
- ⁴⁶ Плани роботи по М-Будищанській с/раді. 1948 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 75. – Арк. 1, 2, 6, 9.
- ⁴⁷ Протоколи засідань постійно діючих комісій по М-Будищанській с/раді. 1948 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 65. – Арк. 3.
- ⁴⁸ Там само. – Арк. б.
- ⁴⁹ Там само. – Арк. 1.
- ⁵⁰ Організаційна робота виконкому М-Будищанської с/ради депутатів трудящих. 1948 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 62. – Арк. б.
- ⁵¹ Книга № 3 протоколів засідань сільвиконкомів М-Будищанської с/ради. 1947–1948 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 48. – Арк. 22.
- ⁵² Так само. – Арк. 25.
- ⁵³ Плани роботи по М-Будищанській с/раді. 1949 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 81. – Арк. 1, 3.
- ⁵⁴ Різна звітність по М-Будищанській с/раді. 1949 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 91. – Арк. 5.
- ⁵⁵ Протоколи засідань сесії М-Будищанської с/ради. 1948–1949 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 97. – Арк. 12, 13.
- ⁵⁶ Книга протоколів засідань виконкомів с/ради по М-Будищанській с/раді. 1949 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 3.
- ⁵⁷ Протоколи засідань сесії М-Будищанської с/ради. 1948–1949 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 97. – Арк. 17.
- ⁵⁸ Матеріали по виконанню бюджету і мобілізації грошових коштів, штатні розписи та кошториси. 1950 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 112. – Арк. 3.
- ⁵⁹ Книга протоколів сесій сільської ради депутатів трудящих. 1950–1951 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 119. – Арк. 5.
- ⁶⁰ Матеріали по роботі постійних комісій сільської ради. 1950 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 109. – Арк. 5.
- ⁶¹ Там само. – Арк. 23.
- ⁶² Книга протоколів сесій сільської ради депутатів трудящих. 1950–1951 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 119. – Арк. 10.
- ⁶³ Книга протоколів засідань виконкому сільської ради депутатів трудящих. 1950–1951 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 118. – Арк. 16.
- ⁶⁴ Книга протоколів сесій сільської ради депутатів трудящих. 1950–1951 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 119. – Арк. 18.
- ⁶⁵ Там само. – Арк. 20.
- ⁶⁶ Там само. – Арк. 21.
- ⁶⁷ Матеріали по організаційно-масовій роботі. 1951 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 116. – Арк. 14.

- ⁶⁸ Книга протоколів засідань виконавчого комітету М-Будищанської сільської ради. 1952 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 133. – Арк. 16, 17.
- ⁶⁹ Матеріали по організаційно-масовій роботі. 1952 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 116. – Арк. 19.
- ⁷⁰ Книга протоколів сесій сільської ради депутатів трудящих. 1953 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 146. – Арк. 5.
- ⁷¹ Книга протоколів засідань виконавчого комітету М-Будищанської с/ради депутатів трудящих. 1953–1954 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 161. – Арк. 3.
- ⁷² Книга протоколів сесій сільської ради депутатів трудящих. 1953 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 146. – Арк. 7.
- ⁷³ Матеріали постійної комісії по благоустрою при М-Будищанській с/раді. 1953 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 146. – Арк. 1.
- ⁷⁴ Там само. – Арк. 4.
- ⁷⁵ Там само. – Арк. 5, 8.
- ⁷⁶ Книга протоколів сесій сільської ради депутатів трудящих. 1953 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 146. – Арк. 22, 23.
- ⁷⁷ Книга протоколів засідань виконавчого комітету М-Будищанської с/ради депутатів трудящих. 1953–1954 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 161. – Арк. 20.
- ⁷⁸ Книга протоколів сесій сільської ради депутатів трудящих. 1954 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 160. – Арк. 9, 10.
- ⁷⁹ Там само. – Арк. 33, 34.
- ⁸⁰ Книга протоколів засідань виконавчого комітету М-Будищанської с/ради депутатів трудящих. 1953–1954 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 161. – Арк. 33.
- ⁸¹ Книга протоколів засідань виконавчого комітету с/ради депутатів трудящих. 1955 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 178. – Арк. 11.
- ⁸² Книга протоколів сесій сільської ради депутатів трудящих. 1955 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 177. – Арк. 24, 28.
- ⁸³ Там само. – Арк. 33, 35.
- ⁸⁴ Там само. – Арк. 49, 55.
- ⁸⁵ Книга протоколів засідань виконавчого комітету с/ради депутатів трудящих. 1956 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 200. – Арк. 7.
- ⁸⁶ Протоколи звітів депутатів перед виборцями. 1956 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 209. – Арк. 35.
- ⁸⁷ Книга протоколів сесій сільської ради депутатів трудящих. 1956 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 199. – Арк. 33, 34.
- ⁸⁸ Матеріали по організаційно-масовій роботі, інформації про оргмасову роботу піврічні. 1956 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 206. – Арк. 22.
- ⁸⁹ Там само. – Арк. 48, 49.

- ⁹⁰ Книга протоколів засідань виконавчого комітету М-Будищанської с/ради депутатів трудящих. 1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 225. – Арк. 3.
- ⁹¹ Матеріали фінансово-бюджетної постійної комісії при М-Будищанській сільській раді, плани роботи і протоколи. 1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 225. – Арк. 2.
- ⁹² Квартальні плани роботи с/ради на 1957 рік // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 218. – Арк. 1.
- ⁹³ Матеріали фінансово-бюджетної постійної комісії при М-Будищанській сільській раді, плани роботи і протоколи. 1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 225. – Арк. 4.
- ⁹⁴ Книга протоколів засідань виконавчого комітету М-Будищанської с/ради депутатів трудящих. 1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 225. – Арк. 10.
- ⁹⁵ Книга протоколів сесій сільської ради депутатів трудящих. 1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 215. – Арк. 9.
- ⁹⁶ Протоколи звітів депутатів перед виборцями. 1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 227. – Арк. 26.
- ⁹⁷ Там само. – Арк. 13.
- ⁹⁸ Книга протоколів сесій сільської ради депутатів трудящих. 1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 215. – Арк. 39, 40.
- ⁹⁹ Протоколи звітів депутатів перед виборцями. 1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 227. – Арк. 42.
- ¹⁰⁰ Там само. – Арк. 44.
- ¹⁰¹ Списки, плани роботи та протоколи засідань фінансово-бюджетної постійної комісії. 1958 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 248. – Арк. 3.
- ¹⁰² Там само. – Арк. 4.
- ¹⁰³ Там само. – Арк. 11.
- ¹⁰⁴ Протоколи звітів депутатів перед виборцями. 1958 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 250. – Арк. 7.
- ¹⁰⁵ Там само. – Арк. 19.
- ¹⁰⁶ Там само. – Арк. 50.
- ¹⁰⁷ Там само. – Арк. 57.
- ¹⁰⁸ Протоколи сесій М-Будищанської сільської ради. 1959 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 252. – Арк. 5.
- ¹⁰⁹ Там само. – Арк. 1, 2.
- ¹¹⁰ Протоколи засідань виконкому М-Будищанської с/ради депутатів трудящих. 1962 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 304. – Арк. 30.
- ¹¹¹ Протоколи сесій сільської ради депутатів трудящих. 1962 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 303. – Арк. 37, 38.
- ¹¹² Протоколи виконкому М-Будищанської с/ради депутатів трудящих. 1963 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 316. – Арк. 3.
- ¹¹³ Матеріали постійних комісій, списки комісій, плани роботи і протоколи засідань.

- 1963 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 319. – Арк. 13.
- ¹¹⁴ Протоколи сесій сільської ради депутатів трудящих. 1963 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 315. – Арк. 19.
- ¹¹⁵ Там само. – Арк. 26, 27.
- ¹¹⁶ Протоколи виконкому М-Будищанської с/ради депутатів трудящих. 1963 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 316. – Арк. 34.
- ¹¹⁷ Протоколи сесій сільської ради депутатів трудящих. 1963 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 315. – Арк. 33, 37.
- ¹¹⁸ Протоколи виконкому М-Будищанської с/ради депутатів трудящих. 1963 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 316. – Арк. 55.
- ¹¹⁹ Протоколи засідань виконкому с/ради. 1964. // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 345. – Арк. 1.
- ¹²⁰ Там само. – Арк. 21.
- ¹²¹ Протоколи сесій сільської ради депутатів трудящих. 1964 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 344. – Арк. 18, 19.
- ¹²² Там само. – Арк. 27.
- ¹²³ Протоколи сесій сільської ради. 1966 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 369. – Арк. 34.
- ¹²⁴ Звіти і інформації про діяльність сільської ради. 1966 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 373. – Арк. 1.
- ¹²⁵ Звіт про роботу сільської ради. 1967 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 385. – Арк. 4.
- ¹²⁶ Там само. – Арк. 15.
- ¹²⁷ Протоколи засідань виконкому М-Будищанської с/ради депутатів трудящих. 1967 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 380. – Арк. 3.
- ¹²⁸ Там само. – Арк. 7.
- ¹²⁹ Там само. – Арк. 14.
- ¹³⁰ Протоколи сесій М-Будищанської с/ради депутатів трудящих. 1967 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 381. – Арк. 10.
- ¹³¹ Протоколи засідань виконкому с/ради депутатів трудящих. 1968 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 391. – Арк. 14.
- ¹³² Там само. – Арк. 22, 23.
- ¹³³ Протоколи сесій сільської ради депутатів трудящих. 1968 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 392. – Арк. 13.
- ¹³⁴ Протоколи загальних зборів про висунення кандидатів в депутати сільської ради. 1969 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 414. – Арк. 4.
- ¹³⁵ Списки, плани, протоколи про роботу постійних комісій. 1969 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 410. – Арк. 13, 15.
- ¹³⁶ Протоколи сесій с/ради депутатів трудящих. 1969 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 405. – Арк. 12, 13.
- ¹³⁷ Там само. – Арк. 21, 22.

- ¹³⁸ Звіт про роботу сільради. 1969 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 411. – Арк. 2.
- ¹³⁹ Там само. – Арк. 8.
- ¹⁴⁰ Протоколи сесій сільської ради депутатів трудящих. 1970 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 420. – Арк. 10, 11.
- ¹⁴¹ Там само. – Арк. 30.
- ¹⁴² Звіт про роботу сільської ради. 1970 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 426. – Арк. 2.
- ¹⁴³ Там само. – Арк. 10.
- ¹⁴⁴ Протоколи сесій сільської ради депутатів трудящих. 1971 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 431. – Арк. 4, 5.
- ¹⁴⁵ Там само. – Арк. 10, 11, 13.
- ¹⁴⁶ Протоколи загальних зборів про висунення кандидатів в депутати сільської ради. 1971 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 441. – Арк. 7, 8.
- ¹⁴⁷ Протоколи сесій сільської ради депутатів трудящих. 1971 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 431. – Арк. 16, 17.
- ¹⁴⁸ Протоколи засідань виконкому с/ради депутатів трудящих. 1971 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 430. – Арк. 43.
- ¹⁴⁹ Там само. – Арк. 56, 57.
- ¹⁵⁰ Там само. – Арк. 61, 62.
- ¹⁵¹ Протоколи сесій сільської ради депутатів трудящих. 1971 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 431. – Арк. 46.
- ¹⁵² Протоколи сесій сільської ради депутатів трудящих. 1972 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 312. – Оп. 1. – Спр. 447. – Арк. 1, 3.
- ¹⁵³ Протоколи засідань виконкому сільської ради. 1973 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 14, 15.
- ¹⁵⁴ Протоколи сесій сільської ради. 1973 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 5.
- ¹⁵⁵ Протоколи засідань виконкому сільської ради. 1973 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 17, 18.
- ¹⁵⁶ Протоколи загальних зборів про висунення кандидатів в депутати сільської ради. 1973 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 6, 7.
- ¹⁵⁷ Протоколи сесій сільської ради. 1973 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 10, 11.
- ¹⁵⁸ Там само. – Арк. 16.
- ¹⁵⁹ Протоколи засідань виконкому сільської ради. 1975 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 23.
- ¹⁶⁰ Там само. – Арк. 25, 26.
- ¹⁶¹ Протоколи загальних зборів про висунення кандидатів в депутати сільської ради. 1975 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 17.
- ¹⁶² Протоколи засідань виконкому сільської ради. 1975 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 57, 58.

- ¹⁶³ Там само. – Арк. 66, 68.
- ¹⁶⁴ Протоколи засідань виконкому сільської ради. 1976 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 19, 20.
- ¹⁶⁵ Там само. – Арк. 55, 57.
- ¹⁶⁶ Протоколи сесій сільської ради. 1976 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 37.
- ¹⁶⁷ Протоколи загальних зборів про висунення кандидатів в депутати сільської ради. 1977 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 3, 4.
- ¹⁶⁸ Протоколи сесій сільської ради. 1977 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 58, 61.
- ¹⁶⁹ Протоколи сесій сільської ради. 1980 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 66, 67.
- ¹⁷⁰ Протоколи сесій сільської ради. 1982 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 40, 53.
- ¹⁷¹ Протоколи сесій сільської ради. 1982 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 39, 51.
- ¹⁷² Протоколи сесій сільської ради. 1987 – 1988 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 28, 41.
- ¹⁷³ Протоколи окружної виборчої комісії про реєстрацію кандидатів у депутати до сільської ради. 1990 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 7.
- ¹⁷⁴ Протокол загальних зборів КСП «Прогрес». 1994 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 20.
- ¹⁷⁵ Протоколи сесій сільської ради. 1990 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 3.
- ¹⁷⁶ Там само. – Арк. 25, 28.
- ¹⁷⁷ Там само. – Арк. 90.
- ¹⁷⁸ Протоколи сесій сільської ради. 1991 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 2, 11.
- ¹⁷⁹ Там само. – Арк. 35, 39.
- ¹⁸⁰ Протоколи засідань виконавчого комітету. 1991 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 74, 80.
- ¹⁸¹ Протоколи сесій сільської ради. 1991 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 62, 103.
- ¹⁸² Протоколи сесій сільської ради. 1992 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 56.
- ¹⁸³ Там само. – Арк. 52, 57, 72.
- ¹⁸⁴ Там само. – Арк. 69.
- ¹⁸⁵ Протоколи засідань правління колгоспу. 1992 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 23.
- ¹⁸⁶ Там само. – Арк. 32.
- ¹⁸⁷ Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1993 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 12.
- ¹⁸⁸ Протоколи сесій сільської ради. 1992 // Архівний відділ Зіньківської районної

- державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 69.
- ¹⁸⁹ Протоколи засідань правління колгоспу. 1991 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 22.
- ¹⁹⁰ Там само. – Арк. 24.
- ¹⁹¹ Протокол сесії сільської ради. 1992 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 64.
- ¹⁹² Протоколи засідань виконавчого комітету. 1993 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 11, 15.
- ¹⁹³ Протоколи сесії сільської ради. 1993 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 2, 3, 4.
- ¹⁹⁴ Протоколи засідань виконавчого комітету. 1993 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 37, 38.
- ¹⁹⁵ Протоколи сесії сільської ради. 1993 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 27, 28.
- ¹⁹⁶ Там само. – Арк. 60, 61, 64, 65.
- ¹⁹⁷ Протоколи засідань виконавчого комітету. 1993 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 67, 68.
- ¹⁹⁸ Там само. – Арк. 91.
- ¹⁹⁹ З мучи – слона? // Голос Зіньківщини. – 1993. – № 21. – 20 березня. – С. 3.
- ²⁰⁰ Іванович Б. Гуманітарна допомога з-за кордону // Голос Зіньківщини. – 1993. – № 45. – 12 червня. – С. 2.
- ²⁰¹ Протоколи засідань виконавчого комітету. 1993 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 113.
- ²⁰² Протоколи сесії сільської ради. 1993 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 84.
- ²⁰³ Звернення С. О. Милашенко, Т. І. Жданової, Л. І. Канівець, Р. Д. Ткачун до сільського голови, депутатів Малобудищанської сільської ради від 17.02.2016 року // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²⁰⁴ Аудіозапис виступу Тетяни Жданової на сесії Малобудищанської сільської ради 17.02.2016 року // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²⁰⁵ Наказ зав. райвно М. С. Величка №3 від 23.01.1998 року «Про підсумки районного конкурсу «Учитель року» // Накази з основної діяльності відділу освіти Зіньківської РДА // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 78. – Оп. 1. – Арк. 3-5.
- ²⁰⁶ Лист голови Українського інституту національної пам'яті В. М. В'ятровича Полтавському обласному об'єднанню Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Г. Шевченка від 30.03.2016 року. Копія // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²⁰⁷ Витяг з протоколу сьомої (позачергової) сесії Малобудищанської сільської ради від 17.02.2016 року по питанню «Про перейменування вулиць та провулків на території ради» // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²⁰⁸ Рішення сьомої (позачергової) сесії Малобудищанської сільської ради від 17.02.2016 року «Про перейменування вулиць та провулків на території Малобудищанської сільської ради». Копія // Приватний архів Віктора Міщанина.

- ²⁰⁹ Розпорядження сільського голови Б. І. Дядечка від 17.02.2016 року № 4 «Про перейменування вулиць та провулків населених пунктів Малобудищанської сільської ради». Копія // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²¹⁰ Міщанин В. Колишній гончарній вулиці повернуто її історичну назву // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 11. – 24 березня. – С. 3.
- ²¹¹ Міщанин Віктор. Повернення Мотрони Назарчук у бронзі // Дачник +. – 2016. – № 22. – Травень. – С. 2.
- ²¹² Кльокта Тетяна. Відкритий лист малобудищанському «інформаторові» // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 22. – 23 червня. – С. 2.
- ²¹³ Звернення жителів вулиці Мотрони Назарчук до виконкому та депутатів Малобудищанської сільської ради від 04.07.2016 року. Копія // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²¹⁴ Рішення виконавчого комітету Малобудищанської сільської ради від 06.07.2016 року № 17 «Про розгляд звернення жителів вулиці Мотрони Назарчук в селі Малі Будища». Копія // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²¹⁵ Рішення десятої сесії Малобудищанської сільської ради від 06.07.2016 року «Про перейменування вулиці Мотрони Назарчук в селі Малі Будища». Копія // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²¹⁶ Витяг з протоколу шістнадцятої (позачергової) сесії Малобудищанської сільської ради від 02.12.2016 року по питанню «Про перейменування вулиці Мотрони Назарчук в селі Малі Будища» // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²¹⁷ Рішення шістнадцятої (позачергової) сесії Малобудищанської сільської ради від 02.12.2016 року «Про перейменування вулиці Мотрони Назарчук в селі Малі Будища». Копія // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²¹⁸ Лист мешканки м. Києва Ольги Буднікової до Віктора Міщанина від 02.08.2016 року // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²¹⁹ Міщанин Віктор. «Якби ви вчилися так, як треба, то й мудрость би була своя» (Учителю вищої кваліфікаційної категорії Тетяні Кльокті (у дівоцтві Лях). Відповідь 3-я) // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 28. – 11 липня. – С. 3.
- ²²⁰ Спогади жителя с. Малі Будищечки Івана Олександровича Омеляненка, 1923 р. н. // Приватний архів Віктора Міщанина.
- ²²¹ Міщанин Віктор. «Якби ви вчилися так, як треба, то й мудрость би була своя» (Учителю вищої кваліфікаційної категорії Тетяні Кльокті (у дівоцтві Лях). Відповідь 5-а) // Зіньківщина по-іншому. – 2016. – № 34. – 22 вересня. – С. 3.

Поворот із Чирвиної вулички до колишнього колгоспного двору.
Малі Будищечки, Полтавщина. Весна 2007.

Фото Віктора Міщанина.

Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).

Публікується вперше

Розділ V

Історія
малобудищанського
колгоспу
імені ХІ-річчя КНС
(імені Жданова,
«Прогрес»)
в іменах мешканців
Чирвиної вулички
(середина 1940-х -
кінець 1990-х років)

За більш ніж 60-літню історію існування малобудищанського колгоспу, він почергово мав три назви та чимало керівників господарства. Свій слід в історії колгоспу залишили й мешканці Чирвиної вулички. Про це можна довідатись із фрагментів протоколів засідань колгоспних правлінь та зборів, починаючи від 1944 року, які подаються нижче. З них також дізнаємось про тих, хто в різні роки був головою правління. А поки що назву прізвища керівників у довоєнний період та під час німецької окупації. Малобудищанський колгосп почав створюватись у 1930 році. На початок 1931 року він об'єднував ще не дуже багато членів. Колгосп назвали імені XI-річчя КНС (КНС – комітет незаможних селян). Але в різних джерелах назва колгоспу найчастіше писалася в скоротченому вигляді – «*XI-річчя КНС*» або «*XI р. КНС*». Першим головою колгоспу був малобудищанин Федір Степанович Солов'ян. У жнива 1932 року його змінив Яків Петрович Барабаш (по-вуличному «*Куліш*»), теж із Малих Будищечок. Після нього, з весни 1933 року, головою був Свириденко, з Деревок, горбатий. Станом на 1935 рік головою колгоспу був малобудищанин Костянтин Якович Ващенко (по-вуличному «*Часник*»). На початку 1936 року, після звітних зборів, головою обрали безруківця Олександра Семеновича Ширая (1880 р. н.). Його зняли в жнива 1936 року. Причина така. Косарі косами скосили всі хлібні площі, за винятком однієї. Залишили нижче Безруків площу для косіння комбайном, який давали колгоспові для допомоги з МТС. Косарі, нібито, казали, що давайте ми й ту площу скосимо. А Олександр Ширай сказав: «*Хай для комбайна*». А тоді пішов великий дощ, гроза, вибило ту пшеницю, а його «*скинули*». А після Ширая в жнива поставили Харитона Павловича Педченка (по-вуличному «*Сахроненко*»), із Малих Будищечок. Побув він рік головою. Під час жнив 1937 року його зняли з посади. Після нього головою був Михайло Григорович Чупилко, з Деревок. «*Такий дядько здоровий і діловий*». Побув він з півтора року. «*Ну, того не скидали, а кудись забрали, бо він ще десь нужен був*». Після нього головою був Корсун із Опішнього. Побув він приблизно з рік. Останнім, перед війною, головою був Іван Давидович Ширай (1912 р. н.) із Малих Будищечок¹.

Під час німецької окупації в Малих Будищечках замість колгоспу був громадський двір, старостою якого був Борис Іванович Овсій, який, нібито, евакуювався з німцями. У тогочасних архівних документах зустрічаються різні назви малобудищанського громадського двору впродовж двох років: «*громадський двір «XI р. КНС*», «*громадський двір (бувша артіль XI-річчя*

КНС)», «громадський двір «М-Будища», «громадський двір с. М-Будища», «громадський двір № 10 с. Малі Будища», «громадський двір «Аккергоф», «громадське господарство «Аккергоф 10»².

На 23.12.1941 року до «спеціалістів» громадського двору належали: бригадир I-ї бригади – Василь Ширай, бригадир II-ї бригади – Карпо Чуприна, бригадир III-ї бригади – Овксентій Звагольський, бригадир садовгородньої бригади – Федосій Зубенко, комірник – Григорій Герасименко. Ветсанітаром працював мешканець Чирвиної вулички Іван Таран. Бухгалтер на 21.02.1942 року – М. Ів. Дудченко. На 02.04.1942 року Кирило Лисенко, з Чирвиної вулички, очолював бригаду, яка займалася розчищенням снігу та ремонтом шляхів по «Жировому участку». Аналогічні посади займали: по «Яровому участку» – Федір Клименко, по «Горовому участку» – А. Лисенко, по «Церковному участку» – Данило Педченко, по «хутору» – Григорій Різник. Завідуючим хати-лабораторії на 11.01.1943 року був Андрій Іванович Герасименко³.

Після повернення більшовиків, головою колгоспу імені XI-річчя КНС був Григорій Опанасович Герасименко (по вуличному «Шеремет») ⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 26.06.1944 року.

«2. Слухали: Про організацію взаємодопомоги.

Ухвалили: Організувати при колгоспі «XI р. КНС» касу взаємодопомоги в складі: Барабаш Яків Петрович, Міщанин Михайло Хомич, Дубинка Ганна Григорівна, Бородай Серафима Степанівна^{*}, Денисенко Порфирій Опанасович. На голову каси взаємодопомоги обрати – Барабаш Яків Петрович, касір Дубинка Ганна Григорівна.

3. Слухали: Про організацію пожежної дружини.

Ухвалили: Утворити пожежну дружину в колгоспі в складі таких колгоспників: [...], 2) Бородай Серафима Степанівна, ...». Всього 22 особи⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 15.07.1944 року.

«3. Різні: [...]

3. Виділити в комісію по допомозі сім'ям фронтовиків, партизан і пострадавших: Дубинка Іван Васильович, Громова Катерина Григорівна і Бородай Серафима Степанівна, які повинні виявляти колгоспників, нуждаючих в допомозі, та комісію по збору продуктів»⁶.

* Тут і далі підкресленням виділено прізвища мешканців Чирвиної вулички

У протокол за 06.10.1944 року головою колгоспу згадано Даціньку, очевидно Атанаса⁷. На загальних зборах 08.10.1944 року головою колгоспу було обрано Якова Петровича Барабаша (по-вуличному «Куліш»), який уже був головою в передвоєнні роки. У виступі Ю. Д. Чугуєвця зазначалося, що «Барабаш спосібний головою бути, вже працював на посаді голови»⁸.

Протокол позачергового засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося наприкінці 1944 року (точна дата не зазначена).

«Слухали: Заяву від голови ревкомісії на Півньову Марину, яка крапа соломі колгоспну кормову (просяна). Правлінням перевірено і встановлено, що тов. Півниха вкрала 3 в'язки соломі.

Ухвалили: Скласти акта і передати в суд»⁹.

Акт від 29.12.1944 року.

«Я, секретар М-Будищанської с-ради Рябушко М. А., цього числа в присутності рахівника к/пу XI р. КНС Байрачної та мирошника Милашенка П. С. склали настоящего акта про перемол млином вітряк при к/пі XI р. КНС, де виявлено слідуюче:

1. Перемелено всього за весь період з дня звільнення від німецьких окупантів по 29/XII 1944 року 583,73 цен.

З перемеленого знято мірчуку 87,53 цен. Із якого мірчуку здано в з/зерно 63,29 цен., незданого мірчуку знаходиться в комірника на схороні 24,24 цен.

Перемелено кол-ам 582,16 цен. Знято мірчука з кол-ів 87,49 кг.

Перемелено к/пу XI р. КНС 157 цен., знято мірчуку з к/пу 23 цен. 55 кг.

До 1 листопада видавалися квитанції мирошником, з 1 листопада по 29/XII-44 року видється учет по списку мирошником.

Зерно, яке поступає для перемолу у млин, зараз не важиться, мірчук не збирається, а важиться при перемолі і тоді ж і береться мірчук»¹⁰. Мова йшла про один із двох млинів-вітряків, які знаходилися при в'їзді в Чирвину вуличку з шляху. А саме, про той, що знаходився ліворуч (колишній «Чирвин»).

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 11.01.1945 року.

«Ухвалили: Віддати до суду, за невироблення мінімуму трудоднів, таких колгоспників Зубенко Ганну Григоровну, Онищенко Ялисовету Д., Моргун Ганну, Лещенко Якилину А.»¹¹.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 13.03.1945 року.

«Слухали: Призначення комірника.

Ухвалили: Комірником поставити Бородай Серафиму Степанівну». Також у цьому протоколі записано, що вона входить і до пожежної команди¹². Принагідно зазначу, що в 1944–1945 роках Серафима Бородай була також членом правління колгоспу.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 27.03.1945 року.

«2. Слухали: Заяву агента Федоші Костянтина про призначення завідуючого млином.

Ухвалили: Призначити зав. млином Милашенка П. С., якого зобов'язати приймати зерно для помелу як від колгоспу, так і від колгоспників через віса і видавати як колгоспові, так і колгоспникам на руки квитанції, придбавши для цього квитанційну книжку. Правлінню колгоспа негайно потурбуватись про ремонт і клейміння вісів і гирь, які знаходяться в млині. Правлінню колгоспу потурбуватись про те, аби у млині була вивішена об'ява на виднім місці про кількість відбирання мірчуку»¹³.

У серпні 1945 року в Малих Будищечках змінився голова колгоспу. На цю посаду було призначено фронтовика з Опішнього Максима Андрійовича Отченашка. Змінилося і правління колгоспу. У новому правлінні, замість Серафими Бородай, Чирвину вуличку представляв Данило Антонович Лещенко, який на той час працював завгоспом.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 24.09.1945 року.

«Слухали: Голову правління колгоспу «XI р. КНС» Отченашка М. А., який сказав [...] В коморі лежить посівматеріал, який треба очищати, а також проводити віяння зерна та здачу зерна державі. А ці роботи провадяться незадовільно, зерно не очищується і не здається. Що до роботи комірника, тов. Бородай, то її роботи не видно і вона не турбується про покращення своєї роботи.

[...]

Резолюція: Заслухавши та обговоривши про виконання сільськогосподарських робіт по колгоспу «XI-р. КНС», правління колгоспу постановляє: [...] Бригадірам рільничих бригад I, II і III дати списки комірникові виділених людей для перевірювання і сортировки зерна. Комірникові Бородай повністю забезпечить перевірювання

і сортирування зерна. Для цього зобов'язати завгоспа т. Леценка Д. А. щоденно перевіряти хід роботи комірника і за всякі неполадки вживати рішучих заходів.

[...]

Слухали: Заяву комірника т. Бородай, яка прохає аби її звільнили з комірника, тому що вона малограмотна і не може далі робити.

Ухвалили: В звільненні т. Бородай з посади комірника відмовити.

[...]

Слухали: Заяву Дубинки Явдохи Калениковни про відпущення соломи для криття хати.

Ухвалили: Відпустити соломи 3 ц. в рахунок трудоднів¹⁴.

Протокол наради тваринників колгоспу «XI р. КНС», що відбулася 29.09.1945 року.

«Заслухавши та обговоривши постанову РНК УРСР і ЦК ВКП(б)У про хід виконання державного плану розвитку тваринництва, нарада постановляє:

[...]

Зобов'язати завгосподарства т. Леценка і завферми т. Білоус О. О. точно встановити розміщення худоби по наявних приміщеннях і негайно приступити до будування тих приміщень, яких не дохвата»¹⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 05.10.1945 року.

«Слухали: Заяву Півнев Марини Василівни про відпущення соломи в рахунок трудоднів.

Ухвалили: Відпустити в рахунок трудоднів 3 центнери»¹⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС» разом із активом, що відбулося 20.11.1945 року.

«І. Охорона колгоспної власності.

[...]

Слухали: Голову колгоспу «XI-р. КНС» тов. Отченашка М. А., який доповів, що в колгоспі помічається вже розтягання колгоспниками колгоспного майна, як то: солома, хворост, коноплі. Колгоспники, деякі, без дозволу правління носять солому і рубають ліс.

[...]

Слухали: Предложення голови с/ради тов. Педченко, яка сказала, що в зв'язку з тим, що в колгоспі створилося масове розкрадання колгоспної власності колгоспниками, як то: соломи, хворосту, конопель і інше – організувати комісію по перевірці по

дворах краденого колгоспного майна і 22.11.45 р. обговорити на засіданні правління колгоспу, і винних притягти до відповідальності.

Ухвалили: Утворити комісію в складі 8 чол. для обнаруження краденого майна, як солому, хворост, коноплі.

[...]

4. Жировий участок: 1. Байрачна Марія М.

2. Бородай Савка

II. Слухали: Заяву Думи Лаврентія, який прохає аби дозволили стати на роботу мірошником.

Ухвалили: Прохання Думи Лаврентія задовольнити, поставити мірошником в той млин, що з хаткою»¹⁷. Мова йшла про один із двох млинів-вітряків, які знаходилися при в'їзді в Чирвину вуличку з шляху. А саме, про той, що знаходився праворуч (колишній «Летьків»). «Хатка» була зроблена в середині вітряка для відпочинку мірошника.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 23.11.1945 року.

«Слухали: Голову колгоспу тов. Отченашка М. А., який доповів, що розтягання колгоспної власності не припиняється, а тому нам треба приступити до прийняття до грабіжників відповідних мір, згідно статута та постанов вищестоящих органів.

[...]

Слухали: Відвіт члена комісії по обнаруженню грабованого колгоспного майна на Жировому участку тов. Бородая С., який доповів, що на його участку краденого колгоспного майна не обнаружено.

[...]

Ухвалили: В зв'язку з тим, що кража в даному колгоспі не припиняється, а тому:

1. Доручить голові колгоспу Отченашку М. А., члену правління Денисенку П. просити сільраду дати члена сільради Різника Г. для того, щоб усю солому і полову в гр. Ширай Саньки і Ширай Оксани з завтрашнього дня зняти.

2. Доручити членам правління Герасименко і Леценку Д. А. з завтрашнього дня зняти всі коноплі, які розкрадені в кількості 50 кіп в колгоспників Дронь Улити, Чуйка Якова Х., Онищенко Ониськи, Чуприни М. Н., забрати всі крадені коноплі, солому і полову і винних притягти до судової відповідальності»¹⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «ХІ р. КНС», що відбулося 29.11.1945 року.

«Слухали: Відвіт завгоспа тов. Леценка Д. А., який доповів, що в сучасний момент уже час ремонтувати реманент, але бригадири ще до цього часу не звизли реманенту в двір. Борін лічиться 48 шт., є в наявності 43. 5 борін ще не доставили. Плугів лічиться 24. Мається 19 шт., не доставлено 5 шт. Сівалок 6 шт., є 4 шт., не доставлено 2 шт. Рал 18. Є 8 шт., не доставлено 10 шт. Вже відремонтовано плашок 25 шт. Зобов'язуємося відремонтувати борони, рала, плуги до 1.01.46 р. повністю.

Ухвалили: Не пізніше до 1.12.45 р. бригадирам доставити весь реманент в двір і здати завгоспу. Розгорнути ремонт на повний хід і до 1.01.46 р. закінчити повністю»¹⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «ХІ р. КНС», що відбулося 18.12.1945 року.

«Слухали: Заяву Кирячок Марини Івонни, яка прохає аби звільнили з ланкової.

Ухвалили: В звільненні з посади ланкової Кирячок Марини І. відмовити»²⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «ХІ р. КНС», що відбулося 24.12.1945 року.

«Слухали: Завгосподарством т. Леценка Д. А., який доповів, що ремонт сільськогосподарського інвентаря проходить погано: відремонтовано 1 сівалку, 3 рал, 39 плашок.

Ухвалили: [...]

2. Зобов'язати завгоспа Леценка Д. А. до 1 лютого повністю закінчити ремонт сільськогосподарського інвентаря, використовуючи для цього всі можливості.

Слухали: Заяву комірника Бородай С. С. про звільнення її з посади комірника.

Ухвалили: Звільнити з посади комірника Бородай С. С. і поставити комірником Барабаш Макара Федоровича»²¹.

Протокол засідання правління колгоспу «ХІ р. КНС», що відбулося 06.02.1946 року.

«Питання

1. Про уход, утримання та годівлю худоби.

[...]

Виступив Таран Іван Іванович, який указав, що для знищення завшишливості необхідно відремонтувати приміщення і топку, де б можно було купати телят в отварі табаку, по-друге: для підвищення впитаності потрібно встановити регулярне чергування кормами.

[...]

Ухвалили: [...] ветсанітару Тарану І. Ів. як найшвидше знищити завшишливість на ВРХ»²².

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 22.02.1946 року.

«III. Слухали: Голову колгоспу т. Отченашка, який доповідає про те, що вже час розпочати контрактацію телят, ягнят, козенят.

Ухвалили: Виділити комісію по контрактації молодняка в складі 3 чоловіка.

1. Пошивайло Іван Олександрович.

2. Чуйко Йосип Хомич.

3. Таран Іван Іванович.

З завтрашнього дня розпочати контрактацію наявного молодняка колгоспників»²³.

Протокол бригадних зборів колгоспників бригади №2 колгоспу «XI-р. КНС», що відбулися 28.02.1946 року.

«Повістка денна:

I. Доведення плану посіву до ланок.

II. Заключення соцдоговорів між бригадами і ланками.

[...]

Слухали: Ланкову Донець Марфу Івановну, яка з своєю ланкою на 1946 рік взяла на себе зобов'язання виростити: картошки з 1 га – 200 ц, кукурудзи з 1 га – 35 ц і визиває на соцзмагання ланку Звагольської Марії Костянтинівни.

Ухвалили: Для перевірки соцдоговора від ланки Донець виділити Герасименко Ганну Петр. і замісником ланкової Герасименко Г. П.»²⁴.

В Полтавському облдержархіві зберігається також заява вищезгаданої Марфи Донець про вступ до колгоспу.

«До правління колгоспу «XI-р. КНС»

від Донець Марфи Івановної

Заява

Прошу правління к-пу аби прийняли мене в члени колгоспу, я маю 18 років. З майна ни маю нічого, працюватиму чесно і добросовісно.

Прохач /підпис/ 30/XII-45 р.»²⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «ХІ р. КНС», що відбулося 02.03.1946 року.

«Ухвалили: Доручити завгоспу т. Леценку купити 1 пару чобіт для конюхів в запарник, а конюхам корма грубі запарювати»²⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «ХІ р. КНС», що відбулося 16.03.1946 року.

«Слухали: Ветфельдшера (Тарана І. І. – В. М.) за вошивливість колгоспної худоби, коней так і ВРХ.

Ухвалили: З 17.03.1946 р. розпочати мивку коней в камері і просушку, зобов'язати ветфельдшера ліквідувати завошивливість в короткий срок»²⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «ХІ р. КНС», що відбулося 08.05.1946 року.

«Ухвалили: Заслухавши голову колгоспу т. Отченашка про закінчення весняної посів. кампанії, правління колгоспу зобов'язує [...] зав. господарством т. Леценка з завтрашнього дня, 9-го травня 46 року, розпочати ремонт мочільної ями для конопель, яку відремонтувати до 15.05.46 року.

Слухали: Заяви колгоспників про видачу їм допомоги хлібом:

1. Тарана Ів. Ів. про видачу допомоги хлібом.
2. Гави Михайла Ан. про видачу допомоги хлібом.
3. Фесик Ганни Марківни про видачу допомоги хлібом.
4. Грущенко Явдохи Павловни про видачу допомоги хлібом.
5. Мокляк Данила Корн. про видачу допомоги хлібом.
6. Зубенко Одарки Мих. про видачу допомоги хлібом.
7. Бородін Насті Лаз. про видачу допомоги хлібом.
8. Лисенка Кирила Мих. про видачу допомоги хлібом.

Ухвалили: Відмовити, як такого в колгоспі немає.

[...]

15. Слухали: Заяву Дубинки Явдохи про наділення одну купку форосту для огорожі.

Ухвалили: Відмовить, як така уже получила.

[...]

28. Слухали: Заяву Тарана Ів. Ів. про виплату йому 100 крб. грошей, що витратив коли їздив у Полтаву.

Ухвалили: Виплатити, як таки по расходу на дорогу.

Слухали: Про заборону улову риби у колгоспному ставку.

Ухвалили: Заборонить ловить рибу у ставку будь-кому, винних

за порушення притягти до відповідальності. Зобов'язати зав. господарством товарища Лещенка Д. Ан. викликти кругом ставка оголошення про заборону улову риби у ставку»²⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 03.06.1946 року.

«Ухвалили: Завферми Лещенко відокремити поросні свиноматки в окремі станки, за виконання персонально відповідає завгосп.

Слухали: Докладну бригадира 2-ої бригади Тагвей Ів. Сав. на колгоспників Федошу Василя Корнієв., Лещенка Д. А., Тараненка Семена Ільча, які не виводять своїх корів на роботу.

Ухвалили: Попередити даних колгоспників, в разі не будуть працювати, будуть оштрафовані»²⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 12.06.1946 року.

«Слухали: Завгосподарством т. Лещенка про підготовку відповідного сільськогосподарського реманенту щодо уборочної кампанії. Жаток-косарок відремонтовано 3 штуки для кожної бригади. Гарбів відремонтовано 6 шт., по 2 для кожної бригади. Грабель кінних 3 штук, по одних для бригад.

Ухвалили: Зобов'язати завгоспа т. Лещенка зробити ручних грабель не менше 30 штук. Вози (ходи) з завтрашнього дня розпріділити по бригадах і правильно використовувати їх.

[...]

Слухали: Докладну бригадира 5 бригади Герасименкової К. про невихід на роботу корівників без поважних причин.

Ухвалили: Попередити на перший раз таких колгоспників Таран Ганну ...»³⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 21.06.1946 року.

«Ухвалили: Заслухавши доклад голови колгоспу т. Отченашка про підготовку приміщень до зимівлі, правління колгоспу постановляє зобов'язати завгосподарством т. Лещенка організувати бригаду всіх плотників і використовувати лише на плотницькій роботі на підготовці приміщень до зимівлі, довівши планове заданіє до бригади плотників, з тим аби воловник і свинарник було до 1.10 збудоване.

[...]

Слухали: Розгляд акта про загибель 2-х цапів при колгоспі, складеній завфермою т. Чуйком та санітарветфершалом Тараном.

Ухвалили: Правління колгоспу акта про загибель двох цапенят не стверджує, тому що у цапенят було вздутіє, їх нужно було б дорізати.

[...]

Слухали: Докладну бригадіра другої бригади т. Тагвея на корівників, що не виводили своїх коров на роботу. Такі колгоспники:

1. Дубинка Явдоха.

[...]

Ухвалили: [...] Дубинку [...] попередити»³¹.

Протокол загальних зборів колгоспу «XI р. КНС», що відбулися 26.06.1946 року.

«Слухали: Заяву Донець Марфи Івановни про вступ до колгоспу.

Ухвалили: Прийняти членом колгоспу.

[...]

Слухали: Про підготовку до уборочної компанії.

Ухвалили: Заслухавши інформацію голови колгоспу, загальні збори відмічають, що робота, підготовка до уборочної компанії, підготовлена незадовільно, тому що тов. Леценко, як завхоз, з роботою не справляється, не підготовив ні одних грабель, а завтра у поле виходить, ні мішкотари не підготовив. А тому з роботи завхоза т. Леценка зняти і призначити на місто його другого – Зубаня Степана Андрійовича. Завтра, 27.06.46 року, передати справи вночі призначеному на завхоза т. Зубаню і приступити до роботи»³².

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 29.07.1946 року.

«Ухвалили: В зв'язку з тим, що близькими днями розпочнеться посів озимини, а тому правління колгоспу зобов'язує завгоспа т. Леценка відремонтувати сівалки для всіх трьох бригад до 3.08.46 року.

[...]

Слухали: Акт зоотехніка т. Гергеля на завгоспом тов. Леценка про те, що у неділю, 28.07.46 року, завхозом т. Леценком було віддано сіру кобиломатку на свадьбу, яку використано недбайливо.

Ухвалили: Попередити завхоза т. Леценка, аби це не повторювалось другий раз. Коней використовувати лише по належності, особливо в час уборочної компанії»³³.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 19.08.1946 року.

«Слухали: [...] Сповідовідь Тарана Ів., ветсанітара, який доказує, що лоша та загинули через форобу, мається від вачів акти відповідні, у овця і у худоби мається фороба метелиця, що худобі дуже шкодить.

[...]

Ухвалили: Заслухавши інформацію завферми Чуйка, сповідовідь Тарана, правління колгоспу постановляє: за загибель двох лоша у цьому році справу передати до слідчих органів до притягнення винних до відповідальності. [...] Зобов'язати завферму т. Чуйка і ветфершала Тарана щоденно перевіряти робочу худобу.

[...]

Слухали: Заяву Лисенкової Марії Прокоповни, аби узали у патронат одного хлопця, Мокляк Якова Юхимовича.

Ухвалили: Принять у патронат»³⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 30.10.1946 року.

«Слухали: Постановление Министров Союза ССР і ЦК ВКП(б) от 19 сентября 1946 года «О мерах по ликвидации нарушения устава сельскохозяйственной артели в колхозах». Голова колгоспу Отченашко М. А. докладно доложив правління про скорочення штатів в управлінському апараті.

Ухвалили: У нашому колгоспі маються перевитрати трудоднів в управлінському апараті, а тому зменшити штати робітників.

[...]

4. Завфермами т. Чуйка з роботи звільнити, який получав 45 тр. Совмістити роботу зав. фермами ветсанітару Тарану Івану І. з оплатою 45 тр.

[...]

Слухали: Докладну Тарана Івана Івановича на колгоспників Жилавця Хому Івановича, Онищенка Петра Андрійовича, що привели з роботи воли, ранені задні ноги плугом.

Ухвалили: Передать справу слідчим органам для притягнення до відповідальності»³⁵.

Протокол загальних зборів колгоспу «XI р. КНС», що відбулися 15.11.1946 року.

«Слухали: Заяву Кирячка Григорія Іовича про те, аби дати місячну допомогу.

Ухвалили: Відмовить, як такої нема»³⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «ХІ р. КНС», що відбулося 30.11.1946 року.

«Слухали: Про підготовку приміщень до зимівлі, доклади завгосподарством т. Лещенко та співдоповідь завфермами т. Тарана Ів. Ів. про забезпечення тваринництва кормовою базою і уход за тваринами.

Ухвалили: Зобов'язати завгосподарством т. Лещенко завтра узяти 103 тисячі карбованців, закупити стекла і устиклити у третій бригаді воловник, аби відповідав своєму призначенню.

[...]

Слухали: Докладну т. Міщанина про те, що Донець Марфа рубала маяки у колгоспнім лісі.

Ухвалили: Попередити»³⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «ХІ р. КНС», що відбулося 07.12.1946 року.

«Слухали: Завгосподарством т. Лещенко про підготовку до весняної сівби, зокрема, в першу чергу про ремонт інвентаря. Лещенко доложив, що ремонт інвентаря уже розпочався: плашки, борони уже відремонтовано, а перебої бувають через нестачу угля»³⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «ХІ р. КНС», що відбулося 13.01.1947 року.

«Слухали: Заяви від колгоспників про допомогу харчовими продуктами.

[...]

13. Лисенко Кирило Мих. – на загальні збори передать»³⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «ХІ р. КНС», що відбулося 20.01.1947 року.

«Слухали: Розгляд заяв.

[...]

Заяву Лисенко Параски Андр. про допомогу харчовими продуктами.

Ухвалили: Вищеперелічені заяви про допомогу передати на загальні збори для розгляду»⁴⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «ХІ р. КНС», що відбулося 04.02.1947 року.

«Слухали: Заяву Федоші Костя Фед. про недобросовісне відношення до помолу зерна колгоспникам.

Ухвалили: Звільнити Бідаша Ів. з обов'язків мірошника. Передать Думі, один млин щоб робив, придупредити за гарне обслуговування колгоспників»⁴¹.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 21.02.1947 року.

«Слухали: Заяву Лисенка Кирила про звільнення з роботи догляду худоби.

Ухвалили: Відмовить.

Слухали: Лисенкової Параски Андр. про звільнення з роботи догляду телят.

Ухвалили: Відмовить»⁴².

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 07.03.1947 року.

«Слухали: Заяву Гармаш Ларіон Карп., аби прийнять його мірошником.

Ухвалили: Оставить открытою, коли потрібно буде, то встановимо»⁴³.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 15.03.1947 року.

«Зобов'язать завфермою т. Чуйко та ветфершала т. Тарана освободить приміщення случного пункту, обладнать це приміщення, побілить, обмазать»⁴⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 03.04.1947 року.

«Слухали: Про виділення пожежної дружини.

Ухвалили: Виділить старшим пожежником Зубенко Димид Васил., Мокляк Сем., Федоша В., Пічка Ст., Мареха Пав., Зубенко Димид, Лисенко Кирило, Онищенко Петро, Бородай Савка Йосип.»⁴⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «XI р. КНС», що відбулося 08.04.1947 року.

«Ухвалили: Заслухавши відвіт завферм т. Чуйка, співдоповідь ветфершала т. Тарана про догляд худоби на фермах та профілактичні заходи лікування: [...] правління колгоспу постановляє: завветфермами тов. Тарану винести сувору догану. [...] Зобов'язати т. Тарана провести через газокамору все хворе завошивлене худобу. 13.04.47 року на правлінні відчитатись за роботу, чи справиться робота.

Слухали: Заяву Дубинки Явдохи Калениківни про те, аби нарубати одну купку хворосту для огорожі.

Ухвалили: Відмовити, як такого немає»⁴⁶.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу «XI р. КНС», які відбулися 27.10.1947 року.

«Порядок дня.

Висунення кандидатур в комісії по виборах в обласні, районні і сільські ради депутатів трудящих.

[...]

14. Висловивсь Тараненко Іван Кирилович з пропозицією: на мою думку в комісію по 14-й окрузі висунути таких товаришів: Пічка Микола Федорович, Лещенко Данило Антонович, Дубинка Явдоха Калениківна.

[...]

Ухвалили: Заслухавши про висунення кандидатур в комісії по виборах в обласну, районну і сільраду депутатів трудящих, загальні збори колгоспу постановляють:

[...]

В комісію по виборах в сільську раду депутатів трудящих обрати таких товаришів:

[...]

По 14-й окрузі: Пічка Микола Федорович

Лещенко Данило Антонович

Дубинка Явдоха Калениківна»⁴⁷.

28.02.1948 року відбулися загальні збори колгоспників колгоспу «XI-річчя КНС», на яких, у зв'язку з поданою заявою, було звільнено з посади голови Максима Отченашка й обрано Євдокима Демидовича Середу, який у 1930-х роках працював головою Опішнянської промартілі «Художній керамік»⁴⁸.

Того ж року помер комуністичний діяч Андрій Жданов. На загальних зборах, які відбулися 02.09.1948 року, членами колгоспу «XI річчя КНС» розглядалося питання про перейменування господарства в імені Жданова.

«На зборах було присутніх колгоспників із наявних членів колгоспу 556 – 396 чоловік.

До президії обрані такі товариші:

1. Макуха Микита Петрович,

2. Серета Явдоким Демидович,

3. Федоса Іван Кирилович,

4. Каша Федорка Панасовна,
5. Кирячок Пилип Олександрович.

Присутній представник від РК КП/б/У товариш Дяченко – зав. відділом агітації і пропаганди.

Повістка дня:

1. Про життя, діяльність і передчасну смерть тов. Жданова А. О.

Слухали: Представника від райкому КП/б/У товариша Дяченка про життя, діяльність і передчасну смерть Андрія Олександровича Жданова. Який докладно доповів про пройдений шлях його життя і про ставшущою смерть Андрія Олександровича Жданова.

Висловилися: Чуйко Олексій Йосипович, який сказав, що сумна звістка пролунала про смерть видатного діяча більшовицької партії і радянської держави, всенародного улюбленця Андрія Олександровича Жданова, глибоким жалем відбилася в серцях трудящих нашої Батьківщини.

«Ми, колгоспники колгоспу «XI-річчя КНС», як і всі трудящі нашої країни, сумуємо з приводу передчасної смерті кращого учня Великого Сталіна, нашого дорого і близького Андрія Олександровича. Важко висловити наше горе. Не хочеться вірити, що перестало битися благородне серце великого сина більшовицької партії, який все своє життя присвятив боротьбі за щастя народу.

Пішов від нас вірний соратник Леніна і Сталіна, та пам'ять про невтомого більшовика – борця за комунізм ніколи не згасне в наших серцях. В цьому році ми попрацювали набагато краще ніж торік: ми достроково виконали свою першу заповідь перед державою – хлібоздачу.

Зараз всі наші думки направлені на те, щоб успішно закінчити всі сільськогосподарські роботи цього року, а саме: успішно посіяти озимі культури і, вчасно і якісно, убрати кукурудзу, сояшник, огородину, повністю підняти зяблеву оранку.

Працювати так, як працював дорогий Андрій Олександрович – такі наші думки і прагнення. Щоденно дбати за зміцнення могутності нашої любимой Батьківщини, так як сказав про це Андрій Олександрович Жданов.

Шануючи пам'ять вірного Ленінця-Сталінця, ми, колгоспники колгоспу «XI-річчя КНС», просимо Радянський уряд перейменувати наш колгосп – надати йому ім'я тов. Жданова. Прохаємо районні організації підтримати наше прохання».

Макуха Микита Петрович – член правління, який працює на різних роботах, як кращий колгоспник.

«Я цілком підтримую виступ тов. Чуйка Олексія Йосиповича, щоб наш колгосп мав назву Андрія Олександровича Жданова. Ми закінчили уборочну, молотьбу і зараз провадимо посів озимих культур. Я обіцяю так працювати, як працював Андрій Олександрович Жданов».

Ширай Василь Пилипович – бригадир першої бригади, який сказав: «Я також підтримую виступ Чуйка Олексія Йосиповича, щоб нашому колгоспу дати назву імені Жданова Андрія Олександровича. Наша бригада справилась з роботами, як-то: уборочною, молотьбою і здачею хліба державі.

В знак переіменування назви нашого колгоспу ім'ям Жданова, я із своєю бригадою беру зобов'язання: завчасно убрати кукурудзу, соняшник і коноплю, також провести завчасно і якісно посів озимих і підняти зяб згідно поданого плану».

Чуприна Карпо Михайлович – бригадир 2-ї бригади, який сказав: «Я цілком підтримую виступ попередніх товаришів і в знак нашого колгоспу імені Жданова даю обіцянку: із своєю бригадою завчасно закінчити уборку кукурудзи, соняшника, коноплі, провести посів озимини достроково і підняти зяб згідно нашого плану».

Голова колгоспу тов. Серета Явдоким Демидович. Який сказав: «Товариші колгоспники і колгоспниці! Ми у цьому році працювали краще як в минулому році: завчасно провели весняну кампанію на високому агротехнічному рівні, достроково провели уборку зернових культур, закінчили обмолот і повністю розрахувались з поставкою державі, виконавши хлібоздачу на 105 %.

Прийнявши назву нашого колгоспу імені Андрія Олександровича Жданова, я, як голова колгоспу, беру зобов'язання достроково закінчити всі сільськогосподарські роботи до дня визволення нашої Рідної Полтавщини від німецько-фашистських загарбників і призиваю всіх: бригадирів, ланкових і всіх колгоспників і колгоспниць працювати так, як працював наш любий Андрій Олександрович Жданов.

Спи, любий Андрій Олександрович, вічним сном, твоя слава ніколи не померкне».

Ухвалили: Заслухавши доповідь представника райкому партії про життя і роботу Жданова та про передчасну його смерть, просимо

районний партійний комітет про перейменування нашого колгоспу – присвоївши ім'я товарища Жданова Андрія Олександровича»⁴⁹.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу ім. Жданова, які відбулися 02.12.1948 року.

«Порядок дня.

2. Обговорення акта проведеної ревкомісії району по колгоспу ім. Жданова.

[...]

Слухали: Голову ревізійної комісії тов. Безрука Пилипа Івановича про ведення ревізії по колгоспу ім. Жданова на 1.09.48 р., який доложив про состояние господарства колгоспу і про незаконні витрачання грошей по за банком, продаж продуктів зерна кукурудзи і сояшника без погодження з загальними зборами.

Виступила Байрачна К. Г., яка сказала, що по цьому питанню торкається справа і до рахівника Байрачної. Я б сказала, що витрату грошей правління провадило без оформлення уторгованих грошей у касу колгоспу, а витрачали по за касою і по за банком. Цьому я, як рахівник, не могла нічого зробити, бо мене не слухали.

[...]

Виступив т. Ширай В. Пил., який сказав, що нам, колгоспникам, нужно прямо сказати про те, що правління все ж таки невірно діяло, бо це саме тіко може справити положеніє в лучшу сторону і надалі менше буде провадитись зловживання.

Висловивсь Безрук М. Дим., який сказав, що за нестачі зерна і за лишки зерна в цьому винувате і рахівництво, що не повело точного учота, а тому, на мою думку, лишки зерна оприбуткувати, а нестачу списати.

Виступила Шиянова Яв. П., яка сказала, що лишки зерна оприбуткувати, нестачу списати.

Висловивсь гол. РВКомітету т. Сюсюкало, який сказав, що тут правління колхоза порушило правила раследования средств грошових і без дозволу загальних зборів допускали продаж хліба і сояшника. Цей вопрос стояв на Президії Р. Исп. Ком. Де і рішили винести на обговорення загальних зборів. Вот ви і должні тут решити цей вопрос.

Ухвалили: Заслухавши голову ревізійної комісії т. Безрука П. про обговорення акта ревізійної комісії, загальні збори постановляють:

Акт ревізійної комісії затвердить. За нарушение правил статуту сільськогосподарської артлі голову правління т. Середу Я. Д.

і зав. господарством т. Лещенка Д. А., комірника т. Барабаша предупредити і надалі не порушувати статуту с. г. артілі»⁵⁰.

За 1949 рік протоколи засідань правління і загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова у Держархіві Полтавської області відсутні. Але із матеріалів за 1950 рік стає зрозумілим, що саме 1949 року в колгоспі відбулася чергова зміна керівника. Головою було обрано 29-річного Івана Васильовича Письменного, корінного малобудищанина, учасника Другої світової війни.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 26.06.1950 року.

«Слухали: Заяву Лисенко Кирила Михайл. про звільнення його з роботи воловика.

Ухвалили: Відмовити йому про звільнення»⁵¹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 26.07.1950 року.

«Ухвалили: Зобов'язати ветврача Тарана взяти акт вибраковки у зоотехніка РВСГ на свиноматку і зарізати на харчування свиноматку, після вибраковки»⁵².

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 16.09.1950 року.

«Слухали: Докладну завгоспа Марехи, який указав, що настав час, коли підійшов період підготовки всіх приміщень до зими, як ферм, так і жилих та закінчення будівництва. А колгоспники дворової бригади пасивно ставляться до такої важливої ділянки роботи. Це такі колгоспники, які систематично не являються на визов на роботу, а саме:

[...]

12. Бородай Савка Йосипович.

[...]

Заслухавши та обговоривши це питання, правління колгоспу постановляє:

[...]

Оштрафувати на 1 трудоводень [...] Бородай Савка Йосип.»⁵³.

03.10.1950 року відбулися загальні збори колгоспників колгоспу імені Жданова, на яких розглядалося одне питання: «Об'єднання колгоспів: колгоспу ім. Жданова Малобудищанської сільради і колгоспу ім. Горького Глинської сільради». У своєму виступі голова колгоспу Іван Письменний, зокрема, сказав: «Коли ми колгосп укрупнемо, ми зможемо

правильно провести планову застройки ферм колгоспних, проізождств по виробці кирпичу, ми примінімо механізірований обробріток ґрунту, правильно примінімо агротехніку, повністю обезпечимо худобу кормами на стійловому періоду, полегшим труд колгоспників»⁵⁴.

05.10.1950 року відбулися спільні збори колгоспників колгоспів імені Жданова та імені Горького. Об'єднаний колгосп став називатися імені Жданова, а головою було обрано Івана Письменного⁵⁵.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 13.11.1950 року.

«ІІ. Слухали: Про вибори делегатів на окружні предвыборчі збори.

Виступили: т. Таран Іван Ів., який сказав: «Я предлагаю обрати на окружні предвыборчі збори тов. Барабаша Івана Григоровича, як лучшего колгоспника, який чесно і сумлінно відноситься до своєї роботи, Рябушко Марію Панасовну, секретаря М-Будищанської сільради»⁵⁶.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 24.11.1950 року.

«Слухали: Про состояніе ферм [...]

Виступив: Таран Ів. Ів., який сказав, що благополучіе тварин завісіт від хорошого догляду, а у нас корма доставляються несвоечасно, запасу коло ферм немає»⁵⁷.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 28.12.1950 року.

«Слухали: Докладну завхоза Ващенко Костя Яковлевича на колгоспників Мокляк Ів. О. і Бородай Савка Йос., які не виконали розпорядження, не вийшли на роботу.

Ухвалили: За невиконання наряду оштрахувать по 2 трудовні Бородай Савку і Мокляка Ів. Ох.»⁵⁸.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 11.01.1951 року.

«Повістка денна

Про висунення кандидатур в дільничну виборчу комісію по виборах до Верховної Ради УРСР від колгоспників колгоспу ім. Жданова.

[...]

Виступив Донець Іван Хомич, який сказав: «На мою думку, висунути кандидатуру в дільничну виборчу комісію Барабаш Макара Ф.»⁵⁹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 28.01.1951 року.

«Слухали: Про ствердження росписки про витрату Лещенком карб. 280, 00 за схорону череп'яної посуду»⁶⁰.

01.08.1951 року на зборах головою колгоспу імені Жданова було обрано Григорія Давидовича Сюсюкала, який у 1950–1951 роках керував Опішнянською промартіллю «Художній керамік», а перед цим працював головою Опішнянського райвиконкому.

На зборах виступив уповноважений РК КП(б)У т. Марченко. Він, зокрема, сказав: *«Заслухавши інформацію голови колгоспу про стан в колгоспі, можна судити, що справи ідуть благополучно. Але справи не такі, як сказав голова колгоспу. Незадовільно поставлена організація праці. Тільки частина колгоспників несе тягар роботи в колгоспі. Завгосп в Глинську і лісник Ткаченко абсолютно нічого не роблять, а трудодні їм рахують. При комбайнозбиранні єсть утері, і МТС винно в цьому, але і ми не створили нормальних умовій роботи. Тракторісти [...] ввремя не кормляться. Снопи для молотарки ввремя не підвозяться, і правління колгоспу на ходу не виправляло цих недоліків. Время між посівною і уборкою для ремонту приміщень упушено, і приміщення для тварин остались невідремонтовані. До осінньої посівкампанії не готові, реманент невідремонтований і валяється по полю. Наряди не даються ввремя і не контролюється їх виконання. Ви, тов. Письменний, не в змозі охопити роботи в такім великім колгоспі в виду вашої неопитності. Бюро РК КП(б)У прийшло до висновку, що голову колгоспу тов. Письменного, як неопитного, звільнити. РК КП(б)У рекомендує кандидатуру на голову колгоспу т. Сюсюкала Гр. Д.»*.

«Слухали: Рекомендацію РК КП(б)У про звільнення т. Письменного з голови колгоспу, як неопитного і необеспечуючого всього обсягу робіт у колгоспі.

Ухвалили: Звільнити від обов'язків голови колгоспу тов. Письменного і вивести з складу членів правління.

Слухали: Про вибори голови колгоспу і прийом в члени т. Сюсюкала.

Ухвалили: Прийняти членом колгоспу т. Сюсюкала Гр. Д. і обрати його членом правління і головою колгоспу»⁶¹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 05.12.1951 року.

«Слухали: Про виділення інвентаризаційної комісії для проведення річної інвентаризації.

Ухвалили: Виділити в інвентаризаційну комісію слідуючих:

[...]

7. Півньов Сергій Ількович». Всього 17 осіб⁶².

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 26.12.1951 року.

«Слухали: Заяву Мокляка П. Ю., аби відпустили у артіль «Шлях до кращого» на роботу.

Ухвалили: Відпустити»⁶³.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 07.01.1952 року.

«Ухвалили: Учитуя прозьбу т. Марехи та вкрайне незадовільно виконання обов'язності з сторони його як завхоза, освободити з 7.01.52 р. завідуючого господарственою часті. Утвердить на місто тов. Марехи Лещенка Данила Антоновича, обяввши т. Мареху здать хазайственну часть по акту, а тов. Лещенку прийняти по акту. Отмітити состоянія господарственою часті на дату здачі»⁶⁴.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 22.01.1952 року.

«Слухали: За ремонт і виготовлення с/г інвентаря завгоспа Лещенка, який указав, що відремонтовано борін залізних 37 шт., сівалок 5 шт., рал 58 шт., плугів 5 шт.

[...]

Завгоспу т. Лещенку забезпечити необхідною кількістю заліза і закінчити ремонт до 20.02.52 р.»⁶⁵.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 18.02.1952 року.

«Ухвалили: Затвердити [...] завгоспом колгоспу Лещенка Данила Антоновича.

[...]

Слухали: Завгосподарством т. Лещенка про ремонт с-г інвентаря, який сказав, що уже відремонтовано залізних плашок 138 шт., борін дерев'яних 28 шт., плугів відремонтовано 10 шт., саней 39 шт. Ярма вистачить для всієї худоби робочої, хомутів вистачає, посторонок 28 пар не вистачає, ходів вистачає, гарб заготовляється 10 шт., будут зроблені до весни.

[...]

Ухвалили: Зобов'язати завхоз. т. Леценка поробити гнізда для гусей до 25.02.52 р.

[...]

Слухали: Докладну завхоза т. Леценка про те, що Свищ Іван Карп. не виконує наряду, самовольно не виходи на роботу.

[...]

Слухали: Про начіслені трудоводнів по роботі ГЕС.

Ухвалили: Начіслить трудоводні Леценку Данилу Ан. 22 тр.»⁶⁶.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 01.03.1952 року.

«Виступили: Леценко Д. А. – приміщення для худоби не утеплені, на свинофермі допущена обезлічка, що не дає якісного уходу за худобою»⁶⁷.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 31.03.1952 року.

«Слухали: Заяву Бородай Уляни Савичної про звільнення її з роботи на фермі ВРХ.

Ухвалили: Відмовити»⁶⁸.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 13.04.1952 року.

«Ухвалили: Доручити провести реалізацію (м'яса свинячого. – В. М.) в м. Полтаві Півньову Сергію Ільк., Окарі Івану Микитовичу, Захарченку М. Тр., від ревкомісії Киричок П. Ол.»⁶⁹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 14.04.1952 року.

«Правління постановляє:

[...]

3. Завгоспу т. Леценко закінчити виготовлення маркерів до 16.04.52 р.»⁷⁰.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 03.05.1952 року.

«Слухали: Докладну бр. Ширай В. П. на Федошу В. К., якого Леценко зняв з роботи конюхом, а поставив сторожом і залишив групу без догляду.

Ухвалили: Зобов'язати завгоспа Леценка повернути на роботу конюха Федошу Василя Корн., а сторожа підшукати, і надалі Леценку не вмішуватися в діла бригади»⁷¹.

15.05.1952 року.

«Завгоспу т. Леценко і Гнида перевірити і підготувати до прополки весь наявний інвентар, аби в перший день включити в роботу.

[...]

Слухали: Заяву Леценка Данила Антоновича про звільнення з завгоспа.

Ухвалили: Враховуючи неодноразові заяви Леценка Д. А., звільнити від обов'язків завгоспа, а завгоспом призначити Герасименка Григорія Опанасовича»⁷².

15.06.1952 року.

«Слухали: Заяву Тарана Івана Івановича про повернення гроші, внесених за попас овець, в сумі 45 крб., так як вівці продані.

Ухвалили: Повернути гроші за попас»⁷³.

20.10.1952 року.

«Слухали: Про розгляд списків за невироблення мінімум трудоднів за III період 1952-го року.

[...]

Слухали: Про Бородая Савку Йосиповича, що не виробив мінімум трудоднів III-го періоду 52 р., виробив лише 32 тр., а спочатку року 146 трудоднів.

Ухвалили: Передать справу до суду для притягнення до відповідальності»⁷⁴.

13.11.1952 року.

«Ухвалили: [...] Затвердити бригадиром 4 бр. Леценка Данила Антоновича»⁷⁵.

19.11.1952 року.

«Леценко Д. А. – бригадир, указав на низьку труддисципліну по 4-ій бригаді, за безлічку в роботі, за пізній вихід на роботу і довгі обідні перерви, тому тільки на сьогодні не закінчен комплекс с/г робіт, як уборка коноплі, закінчення молотби та ряд других робіт»⁷⁶.

19.12.1952 року.

«Слухали: [...] бригадир 4-ої бригади Леценко Д. А., який указав, що сімена 105 кг перебрані вручну, а 60 кг не знесено. Кормових буряків очищено на горку 40 цен., не очищено 10-15 цен., які закінчимо 22.12.52 р. і здамо.

В обговоренні виступили: Макуха, Чугуєвець, голова колгоспу т. Сюсюкало, які вказали, що недостатньо занімається по підготовці сіменів бригадир 4-ої бригади Леценко...

[...]

Слухали: Члена комісії – ветфельдшера Мосієць В. І. про [...] плохе ставлення до коней з сторони бригадира Леценка, де згодуються сучі житні збоїни, після чого коні хворіють язвою.

[...]

В обговоренні виступили: [...]

Голова комісії по провірці стану зимівлі худоби Козак Б. А., який указав на хід зимівлі, за відношення керівного апарату до тварин, таких як Леценко Д. А., Гнида А. К., які допускають плохий догляд і утримання за тваринами, недостатнє утеплення приміщень, за ремонт криш на приміщеннях у Греблях і в 4-ій бригаді...»⁷⁷.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 02.01.1953 року.

«Ухвалили: Затвердити відповідальних за схорону насінників кормових корнеплодів і картоплі бригадирів [...] 4 бр. – Леценко Д. А.

[...]

Слухали: Заяву Бородай Уляни Савични про дорахування трудовнів за роботу дояркою.

Ухвалили: Відмовити, поскільки така самовільно бросила групу корів на проізво́л судьби»⁷⁸.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 20.01.1953 року.

«Слухали: Зачитані інвентаризаційні відомості...

[...]

Ухвалили: [...] по завгоспу Леценко Д. А. виявилось нестачі: солідол 2 кг, нігрол 10 кг, маслянки 1 шт., замки 2 шт., ящики з-під гвіздків 5 шт., напильники 4 шт., граблі дерев'яні 6 шт., доміно 1, щітки для мазки 5, пилки кузнечні 6 шт., мішки 7 шт.

Ухвалили: Списати як витрачені на виробництво [...] Списати на Леценка Д. А. доміно 1 комплект на 28,80»⁷⁹.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 06.02-07.02.1953 року.

«Слухали: По оргпитанню секретаря парторганізації Федошу Івана Кириловича, який указав, що окремі члени правління не справилися з роботою як члени так і на виробництві, це такі як [...] Лещенко Данило Антонович...

[...]

Ухвалили: Одногосно вивести з членів правління: [...]

3. Лещенка Данила Антоновича»⁸⁰.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 10.02.1953 року.

«В зв'язку з переходом Макухи на роботу бригадиром, затвердити завгосподарством Лещенка Данила Антоновича.

[...]

Таран І. І. - необхідно на племенній конфермі виділити завферми»⁸¹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 13.02.1953 року.

«1. Про роботу млинів

[...]

Слухали: Голову колгоспу т. Сюсюкало про роботу млинів-вітряків, де дуже низька продуктивність.

Заслухавши та обговоривши дане питання, засідання правління постановило:

1. Зобов'язати мірошників своєчасно ремонтувати млини, а саме ковка камнів і т.д.

2. Строго облікувати перемел зерна і на видачу муки виписувати квитанції, і видавати муку тільки через віса»⁸².

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 14.03-17.03.1953 року.

«Слухали: Польовода Чуприну К. М., який зачитав список виділених колгоспників для обслуговування тракторної бригади.

Ухвалили: Затвердити для обслуговування слідуєчих колгоспників:

[...]

11. Бородай Савка Йосипович - горючовоз.

[...]

13. Омельченко Іван Петрович - заправщик.

[...]

Заяв – Мелашенка Прокопа і Гармаша Ларіона про встановлення оплати за перемол зерна не 7 цент. на 1 т/день, а 3 цент. на 1 т/день.
Ухвалили: Відмовити, а користуватися нормами.

[...]

Докладна – Чугуєвця Юхима Дмитровича за неправильний учот у млині, де мірошником Мелашенко Прокіп Сем.

Ухвалили: Розглянуто і вжито заходів»⁸³.

Прокіп Милашенко був мірошником у колишньому «Чирвиному» млині-вітряку, а Ларіон (або, як його всі звали, Варивон) Гармаш – у колишньому «Петьковому».

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 02.04.1953 року.

«Слухали: Про готовність виходу в поле в час весняної посівкомпанії завгоспа Лещенка Д. А. Весь інвентар відремонтований, збруя теж, палуб ще не підготовлений, дитські яслі не підготовлені, немає приміщення»⁸⁴.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 18.04.1953 року.

«Слухали: Докладну Барабаша Івана Григоровича про потребу ремонту двигуна.

Ухвалили: Зобов'язати Лещенка відремонтувати протягом семи днів»⁸⁵.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 25.04.1953 року.

«Ухвалили: Зобов'язати завгоспа Лещенка, бригадирів [...] підготувати весь механізм кінний, ручний для обробітку міжрядь овочевих культур»⁸⁶.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 26.04.1953 року.

«Слухали: Акт ревкомісії на пересчет доски у завгоспа Лещенка, де виявилось нестачі доски 1,94 куб. мет.

Виступили: Чугуєвць Ю. Дм., Ткаченко К. Х., Ткаченко І. П., голова колгоспу т. Сюсюкало.

Ухвалили: Вартість доски знести на рахунок Лещенка Данила Антоновича, або преставити рахунок для оплати.

[...]

Слухали: Акт пожінспектора про приведення в порядок

приміщень в дворі та пожежного інвентаря.

Ухвалили: Зобов'язати завгоспа Леценка, завферм Мареху і Барабаша убрати навоз біля приміщень та привести пожежінвентар в належний вид»⁸⁷.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 05.06.1953 року.

«Слухали: Відчит зав. господарства т. Леценка Д. А., який відмітив, що ще не весь інвентар та транспорт бригадири завезли до кузні, який не повністю відремонтований, в загальному не достає ходів, гарб, віялок, безтарок, що необхідно постачити протягом короткого часу.

[...]

Виступили: Секретар парторганізації Федоша, який сказав, що завгосп Леценко і Гнида мало попрацювали в підготовці реманенту і транспорту до збирання врожаю, де видно з виступів, що цілий ряд недохват. Необхідно як комірникам, завгоспам звернути особливу увагу на придбання і ремонт інвентаря і транспорту, і закінчити в стислі строки.

[...]

Виступив голова колгоспу т. Сюсюкало Гр. Д., який указав на всі недоліки по колгоспу, де відмітив:

1) Завгосподарством т. Леценку та Гниді зобов'язать виготовити по М-Будищах 10 шт. гарб, по Глинську – 20 гарб та відремонтувати старий транспорт, необхідно побудувати криті токи для зерна в полі. Зробити списки потрібних частей до косарок і інших машин і транспорту, і подати правлінню колгоспу»⁸⁸.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 16.06.1953 року.

«Слухали: Зачитані списки невиробивших мінімум трудоднів...

Ухвалили: Обговоривши дане питання, засідання правління постановляє: попередити слідуєчих колгоспників про дальнішу участь в роботі:

[...]

30. Дубинку Ганну Миколаївну.

[...]

43. Півньову Марію Данилівну»⁸⁹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 29.06.1953 року.

«Слухали: Заяву Леценка Данила Антоновича про звільнення його з роботи.

Ухвалили: Звільнити і поручити правлінню підшукати.

[...]

Слухали: Докладну Леценка Д. А. на Дядечко Семена Григоровича і Зубенка Івана Васильовича, Олійника Олексія, Громового Василя, які самовільно пішли на роботу на сторону.

Ухвалили: Поштрафувати по 2 трудовні кожного»⁹⁰.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 22.07.1953 року.

«Слухали: Заяву Тарана Івана про виплату йому командировок за поїздку в Полтаву в сумі 100 крб.

Ухвалили: Оплатити»⁹¹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 09.10.1953 року.

«Ухвалили: Zobов'язати завгоспа Леценка протягом 1 дня відремонтувати кошилі для кукурудзи.

[...]

Слухали: Леценко Д. А., завгосп – приміщення помазані, але не закінчена плотницька робота, вівчарник вишитий лише на 50 %.

Ухвалили: Необхідно відмітити, що до ремонту приміщень і підготовки тваринництва до зими плохо віднеслися завгосп Леценко, [...], завферми [...], бригадири.

Zobов'язати завгоспа, завферм і бригадирів мобілізувати всіх працівників закінчити ремонт приміщень і закінчити будівництво корівника, та організувати підкормку молодняка.

[...]

Слухали: Докладну об'їзчика Пічки Степана Костев. на пастухів Лисенко Параски Анд. – син Андрій, Байрачної Марфи А. – син Микола, які пасли своїх овець у посадці лісополоси, та корови пасли Чуйка Якова Хомича, Перепелиці Івана Вас., Гармаша Михайла Григор., Білоніжки Макара Ст., Крипак Оксани Васил., Мелашенко Прокопа Сем.

Ухвалили: Поручити польовому Чуприні, агроному Устименко, об'їзчику Пичці та члену правління і депутату Герасименко виїхати, провирити і підрахувати дерева, і скласти акта, після чого справу передати в народний суд для встановлення збитків»⁹².

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 19.10.1953 року.

«Слухали: [...] Леценко, який указав, що в старих приміщеннях в основному не відремонтовано ясел і проходів, вівчарник вкрито всього на 50 % та немає ясел, вікна і двері готові, в свинарнику не відремонтовані станки. Все це залежить від роботи плотницької бригади, якою керує Дядечко. Плотники виходять на роботу в 9-10 годин, багато плотники роблять прогулів для роботи на стороні.

[...]

В обговоренні виступили: Пишненко Г. В. – [...] полохо віднеслися до роботи завгосп Леценко і завферми Мареха, не інтересуються роботою плотників, через що і на правлінні не доложили конкретну, що зроблено і що залишено робити.

[...]

Слухали: Голову колгоспу т. Сюсюкало, який указав, що завгосп Леценко Данило Антонович з роботою не справляється.

Ухвалили: Звільнити з роботи завгоспа Леценка Д. А., як незабезпечуючого роботи, і поручити правлінню колгоспу підшукати на місто.

[...]

Слухали: Голову колгоспу т. Сюсюкало за роботу мірошника Мелашенко Прокопа Сем., який щоденно занімається п'янкою в млині і обманом.

Ухвалили: Зняти з роботи мірошника Мелашенко.

[...]

Слухали: Списки невиробивших мінімум трудоднів за III квартал 1953 р.

Ухвалили: Розглянувши списки невиробивших мінімум трудоднів, віднести до невиробивших по поважним причинам і попередити таких колгоспників:

[...]

3. Омельченко Марфа Іванівна.

[...]

Віднести до невиробивших мінімум без поважної причини і строго попередити слідуючих колгоспників:

[...]

12. Півньова Марія Данилівна⁹³.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 28.11.1953 року.

«Засідання правління постановляє:

[...]

б) Зобов'язати завгоспів тов. Гниду та Леценка закінчити ремонт наявного с/г інвентаря до 1.01.1954 р. та збудувати недостаючу кількість с/г інвентаря 15.02.54 р.

7) Зобов'язати завгоспа т. Леценка та бригадира т. Зубенка О. Г. до 1.12.53 р. приготувати приміщення для виготовлення торфоперегнійних горшків»⁹⁴.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 05.12.1953 року.

«Ухвалили: Звільнити завгоспа Леценка Д. А. у виконання попереднього рішення правління.

Призначити завгоспом Мареху Павла Михайловича»⁹⁵.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 08.12.1953 року.

«Слухали: Докладну завгоспа Марехи П. М. на Бородая С. Й. і Білоніжку Д. О. за невихід на роботу і на вивоз 5 разів.

Ухвалили: Поштрафувати по 5 трудовнів»⁹⁶.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 22.12.1953 року.

«Слухали: За нестачу лісоматеріалу, який знаходився в м. Полтаві на перевалки, де одна сосна була продана з відома завгоспа Леценка за 300 крб.

Слухали: Леценка Д. А., який сказав, що він цю сосну зобов'язується повернути в колгосп.

Ухвалили: Пред'явити Леценку повернути сосну в колгосп, в противному разі передати справу слідчим органам.

Слухали: Інвентарні відомості по річній інвентаризації.

[...]

23) Завгосп Леценко Д. А. - виявлено нестачі: різакі 2 шт., постав до млина 1 шт., ярма 10 шт., бочонки на тачках 3 шт., відра 4 шт., фонарі 1 шт., тупор 1 шт., напильніки 1 шт., стекла до ламп 3 шт., бочонок для води 1 шт., коси до косарок 1 шт., удела 1 шт., усики 2 шт., марля 14 м, скло листове 1 шт., ухналі 1,170 кг, drankа 1, мило господарче 4 шт., цєпи 7 м, шкіри овчини 4 шт.

Виявлені лишки: наритники 2 шт., хомути 2 шт., віжки зауж. тьасмові 5 шт., черезсідельники 7 шт., ужі 33 шт., ясла виїздні 1, кучі для возки полови 4 шт., сапи тракторні 1 шт., опилітелі 2 шт., стекла до фонарів 7 шт., наволочки 3 шт., бабки 1 шт., віжки

пенькові 72 м, брезент 3 м, мазь колісна 74 кг, скло листове 3 м, краска 0,5 кг, гвіздки 0,3 кг, шивальники 15 шт., фанера 5 листів, прив'язки 4 шт., супоні 2 шт.

Ухвалили: Виявлені нестачі: ярма 3 шт., бочонки на тачках, шкіру овчини 4 шт., відра 4 шт., мило господарче 4 бруски – пред'явити іск Лещенку Данилу Ант. для оплати, за решту нестачі списати як зношеніст. Виявлені лишки оприбуткувати як виготовлені»⁹⁷.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 09.01.1954 року.

«Ухвалили: Затвердити списки колгоспників, які без поважних причин не виробили мінімум трудоднів у 1953 році:

[...]

Півньова Марія Данилівна»⁹⁸.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 06.02-10.02.1954 року.

«Лещенко Данило Ант. – голова ревкомісії, мало проводив контроль, а тільки фіксував документи, але вихододнів записав собі дуже багато, хоч ці дні були і не повними робочими днями, де і зробив 150 виходів, тобто півроку. На мою думку, зняти 50 % оплати з голови ревкомісії, як лишні затрачені виходи»⁹⁹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 29.04.1954 року.

«Слухали: Про виділення передовиків на доску пошани до дня 1 травня.

Ухвалили: Затвердити на доску пошани слідуєчих колгоспників:

[...]

14. Омельченко Іван Петрович»¹⁰⁰.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 08.07.1954 року.

«Таран І. І. – свині виснажені і ніякої більше хвороби немає. Це тому, що погано завферми требає з свинарок, а свинарки погано доглядають, даже мало дають мінеральну підкормку, несвоєчасно кормлять»¹⁰¹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 21.10.1954 року.

«Слухали: Докладну на колгоспників шовківничої бригади, які на молотьбі набрали по чувалу полови, а саме Барабаш Оксана Саміловна, Байрачна Ганна Фед., Пічка Явдоха Іванівна, Шиян Явдоха Павл., Чуйко

Надія Миколаїв., Чуйко Ольга Гнат., Захарченко Параска Трох., Рибка Марія Мих., Лисенко Кирило Мих.

Ухвалили: Поштрафувати по 5 трудоднів кожну і зобов'язати повернути полову, а в разі неповернення оцінити по 50 крб. за чувал і зняти через суд.

[...]

Слухали: Докладну бригадира Зубенка О. Г. на нестачу мішка у Лещенка Д. А.

Ухвалили: Визвати обох на правління і розібрати»¹⁰².

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 23.10.1954 року.

«Ухвалили: Визнати невиробивших мінімум трудоднів у III періоді без поважних причин слідуючих колгоспників:

[...]

13) Лещенко Якилина Андріївна 4 трудодні

[...]

51) Дубинка Ганна Миколаївна 29 трудоднів

[...]

і попередити, в разі надалі не будуть виробляти встановленого мінімуму трудоднів, списки будуть передані на додаткове оподаткування»¹⁰³.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 10.11.1954 року.

«Повістка денна

1. Хід зимівлі худоби.

[...]

Таран І. І. – необхідно завгоспам відремонтувати бурякорізки»¹⁰⁴.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 25.01.1955 року.

«Виступили: Данільченко Ілько Каленикович, який порівняв роботу 1954 року з 1953 роком і з 1950 роком, де колгосп зріс майже в чотири рази по фінансовій часті...

[...]

В заключному слові голова колгоспу Сюсюкало указав, що необхідно подолати 54 року ліквідувати і повести рішучу боротьбу [...] аби в 1955 році одержати високий врожай і вийти в передові колгоспи по району.

[...]

Слухали: Внесене пропозиція Шираєм про преміювання голови колгоспу за самовіддану щоденну роботу.

Ухвалили: Одноголосно, преміювати голову колгоспу Сюсюкало Григорія Давидовича за самовіддану роботу, який щоденно заботиться за життя колгоспників, п'ятьовкою на курорти, або в сумі 2000 крб. грошима.

[...]

Слухали: Голову колгоспу т. Сюсюкало, який зачитав список невиробивших мінімум трудоднів за 1954 рік.

Ухвалили: Всих невиробивших мінімум трудоднів попередити про дальшу участь у роботі колгоспу, віднести до невиробивших без поважних причин обов'язкового мінімуму трудоднів і передати списки в Опішнянський РФВ для оподаткування слідуєчих колгоспників:

[...]

14) Бородай Савка Йосипович 128 трудоднів без поважно»¹⁰⁵.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 05.02.1955 року.

«Слухали розгляд заяв:

Заява Лисенка Кирила Михайловича про нарахування трудоднів за збереження волів.

Ухвалили: Нарахувати.

[...]

Акт про зношеність вирьовки в млині Гармаш Ларіона.

Ухвалили: Списати, як зношену»¹⁰⁶.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 11.02.1955 року.

«Слухали: Про укомплектування ферм по центральному дворі для покращення роботи.

Ухвалили: Призначити завідуючим тваринництва по обом фермам Омельченка Івана Петровича, звільнивши завідуєчого СТФ Барабаша Макара Федоровича, завферми Литвиненка Івана Тимофійовича»¹⁰⁷.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 14.03.1955 року.

«Слухали: Заява Леценка Данила Антоновича про повернення йому гроші, виплачених ним за нестачу дощок.

Ухвалили: Відмовити»¹⁰⁸.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 28.03.1955 року.

«Слухали: Заява мірошника Гармаш Ларіона Карповича про добавку оплати.

Ухвалили: Відмовити»¹⁰⁹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 27.04.1955 року.

«Слухали: Про виділення сторожової охорони на дні першого травня.

Ухвалили: Затвердити в охорону з 1.05.55 р. по 3.05.

[...]

В Греблях

1. Омельченко Іван Петрович – проти першого.

[...]

Денне діжурство возложить по центральному дворі на Леценка Данила Антоновича...»¹¹⁰.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 14.05.1955 року.

«Повістка денна

1. Про наслідки перевірки по літньому утриманню худоби.

Слухали: [...]

Омельченко І. П., завферми, який указав, що необхідно обладнати у Гармашах водопій для молодняка»¹¹¹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 20.05.1955 року.

«Слухали: Докладну завферми т. Омельченка про нестачу курей в кількості 11 голів.

Ухвалили: Пред'явити рахунок птахаркам і сторожу Безрук з розрахунку 20 крб. за голову, а всього на 220 крб.»¹¹².

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 07.07.1955 року.

«Ухвалили: Затвердити вагарями на період уборочної компанії.

Від МТС: Леценка Данила Антоновича ...». Всього 5 осіб від МТС¹¹³.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 25.08.1955 року.

«Ухвалили: Віднести до невиробивших мінімум трудоднів за 2-й період по поважним причинам 27 чол. і без поважних причин 23 чол., з них:

[...]

11. Бородай Ганна Савична¹¹⁴.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 02.12.1955 року.

«Повістка денна

1. Розбор інвентарних відомостей.

[...]

Слухали: Акт на затвердження та розбір інвентарної відомості Омельченка Івана Петровича.

Ухвалили: Акт на зношеність інвентаря затвердити, по розбору інвентарної відомості нестачу списати за рахунок колгоспу – клітки для курей 1 шт., віршовка 1шт., прив'язки 23 шт., марлі 2 метри.

[...]

Слухали: Розбір інвентарної відомості Півнюва Сергія.

Ухвалили: Нестачу мішків 1 шт., вила 1 шт. списати за рахунок колгоспу, як зношеність.

[...]

Слухали: Розбір інвентарної відомості Милашенка Прокопа (мірошника –В. М.).

Ухвалили: Нестачу фонаря – 1 шт., совків – 1 шт., прив'язок – 1 шт. списати за рахунок колгоспу, як зношений інвентар.

[...]

Слухали: Розбір інвентарної відомості Леценка Данила.

Ухвалили: За нестачу мішків 10 шт. на суму 55.00 крб. пред'явити рахунок Леценку Данилу¹¹⁵.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 21.01.1956 року.

«Ухвалили: Обрати в редколегію слідуючих:

[...]

10. Омельченко Іван Петрович (Всього обрано 21 особу. – В. М.).

[...]

Ухвалили: Визнати невиробивших мінімум трудоднів без поважних причин слідуючих колгоспників:

[...]

16. Бородай Ганну Савичну¹¹⁶.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 25.01.1956 року.

«Слухали: Заяву Мокляк Вери Григорівни про прийом в члени колгоспу.

Ухвалили: Рекомендувати загальним зборам прийняти»¹¹⁷.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 25.02.1956 року.

«Ухвалили: Скоротити зав. СТФ в М-Будищах і передати свині Омельченко Івану Петровичу.

[...]

Слухали: Заяву Письменної Ганни Антонівни про наділ садиби.

Ухвалили: Воздержатися до весни»¹¹⁸.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 19.03.1956 року.

«Сюсюкало Гр. Д. – [...] Дубинку за допущення таких порядків з лісника зняти і призначити Лещенка Данила Антоновича.

[...]

Слухали: За невиконання порученої роботи в лісі лісником Дубинкою Іваном Васильовичем, який допустив розтягання лісу.

Ухвалили: Зняти з роботи лісника Дубинку І. В., поставити Лещенка Данила Антоновича»¹¹⁹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 06.04.1956 року.

«Ухвалили: Скоротити по центральному дворі завферми, фуражира, учотчика і затвердити ферму за бригадиром 1-ої бригади т. Шираєм, затвердити помічником бригадира Омельченка Івана Петровича»¹²⁰.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 03.05.1956 року.

«Слухали: Заяву Мокляк Вери Григорівни про наділ садиби.

Ухвалили: Наділити 0,15 га.

[...]

Слухали: Заяву Письменної Ганни Антонівни про наділ садиби.

Ухвалили: Нарізати садибу в кількості 0,20 га»¹²¹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 31.05.1956 року.

«Слухали: Заяву Тарана І. І. на оплату дороги до Полтави за доставку аналізу у ветбаклабораторії.

Ухвалили: Списати з-під звіту Тарана»¹²².

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 02.12.1956 року.

«Ухвалили: Затвердити уповноважених для проведення зборів уповноважених слідуючих колгоспників:

[...]

4. Омельченко Іван Петрович.

[...]

17. Півньов Сергій Ількович.

[...]

20. Лисенко Параска Андріївна.

[...]

28. Омельченко Марфа Іванівна.

[...]

33. Лещенко Данило Антонович.

[...]

39. Дубинка Ганна Миколаївна»¹²³.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 25.12.1956 року.

«Кращі ланки по вирощенню насіння овочевих культур.

[...]

Ланка Лисенко Параски одержала урожай насіння огірків при площі 1 га по 224 кг»¹²⁴.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 04.01.1957 року.

«Слухали: Голову колгоспу Сюсюкала, який указав, що необхідно призначити завгоспа.

Ухвалили: Призначити завгоспом Лещенка Данила Антоновича, звільнивши від обов'язків лісника.

[...]

Слухали: Розгляд матеріалів по інвентаризації.

По Лещенку Данилу Антоновичу нестача ярма 1 шт., рала 5 шт.

Ухвалили: Списати як зношені.

Слухали: Заяву Мелашенка Прокопа Семеновича про звільнення від обов'язків мірошника.

Ухвалили: Відмовити.

Слухали: Заяву Бідаш Івана Даниловича про нарахування йому т/днів за догляд за млином.

Ухвалили: *Нарахувати по 5 т/днів за місяць»¹²⁵.*

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 23.01.1957 року.

«1. Затвердження матеріалів інвентаризації за рік.

[...]

Слухали: По Омельченку Івану Петровичу нестача скла до фонарів 8 шт., різаків 1 шт.

Ухвалили: Списати як зношено.

[...]

Слухали: По Леценку Данилу Антоновичу нестача ярма 1 шт., рал 5 шт.

Ухвалили: Списати як зношені.

[...]

Ухвалили: Розглянувши список невиробивших мінімум трудоднів, визнати:

[...]

10. Бородай Ганна Савична – без поважної причини»¹²⁶.

З відвітного звіту голови колгоспу імені Жданова за 1956 рік на загальних зборах колгоспників.

«Ланка Лисенко Параски Андріївни виростила урожай насіння помідорів 1,5 цн, насіння огірків по 2,24 цн, гарбузів по 343 цн, помідорів 337 цн з гектара.

[...]

Однак слід відмітити, що на фермі першої бригади і при наявності відгодівельної групи немає абсолютно ніякого порядку. Відомо всім про те, що тут у нас комплексна бригада, очолює цю комплексну бригаду бригадир тов. Ширай, в якого помічник тов. Омельченко. Але тов. Ширай свого помічника призначив завфермою і кивають один на одного, із-за цього тільки на фермах немає порядку»¹²⁷.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 14.02.1957 року.

«Леценко Д. А. – ремонт с/г реманенту закінчено, а з інвентаря для цукрових буряків я не знаю що виготовляти.

[...]

Слухали: Акт пожінспектора.

Ухвалили: Зобов'язати завгоспа т. Леценка ліквідувати всі недоліки, зазначені в акті, до 1.03.57 р.

[...]

Слухали: Заяву Письменної Ганни Антонівни про заміну садиби, яка знаходиться біля моєї хати.

Ухвалили: *Просьбу задовільнити*»¹²⁸.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 17.02.1957 року.

«Повістка денна

1. Розгляд матеріалів інвентаризації.

[...]

По Омельченку Івану Петровичу нестача скла до фонарів 8 шт., різаків 1 шт.

Ухвалили: *Списати*»¹²⁹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 27.04.1957 року.

«Слухали: Заяву Мокляк Вері Григорівни про вказання в натурі садиби, якою і досі не користується.

Ухвалили: *Поручити землемірам вказати садибу.*

[...]

Слухали: Заяву Письменної Ганни Антонівни про доріз їй садиби до 0,40 га.

Ухвалили: *Відмовити, залишити землю, яка числиться по плану*»¹³⁰.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 08.05.1957 року.

« Затвердити слідуючих товаришів в склад редколегії:

[...]

8. Омельченко Іван Петрович». Усього 19 осіб¹³¹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 14.06.1957 року.

«Слухали: Заяву Тарана Ів. Ів. про оплату грошей за проїзд в Полтаву і з Полтави по справах колгоспу.

Ухвалили: *Оплатити.*

[...]

Слухали: Акт Леценка Д. А. про покупку шківів для коноплетіпалки.

Ухвалили: *Акт затвердити.*

Слухали: Акт Леценка Д. А. про покупку частин до автомашин.

Ухвалили: *Акт затвердити.*

[...]

Слухали: Докладну про те, що на кролеферму потрібно клітки. Ухвалили: Зобов'язать Лещенка і Зубенка зробити клітки»¹³².

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 12.07.1957 року.

«Слухали: Завгоспа Лещенка Д. А. про хід будівництва і ремонту приміщення, який указав, що будівництво проходить туго, тому що недостає плотників і ті погано виходять на роботу. В часті ремонтів не допомагають бригадири.

Запитання: 1) Які плани завгоспа в часті закінчення нового будівництва і ремонту?

В обговоренні виступили члени правління Ткаченко І. П., Гергуль О. О., Ткаченко К. Х., які вказали, що завгосп Лещенко сам до цього часу не займається будівництвом, не організовує плотників на будівництво, а передоручає бригадирам, не доводить завдань до плотників і не приймає виконаної роботи, і не случайно плотники ходять в колгосп на віддих (ловлять рибу і т. д.), а т. Лещенко слідкує за тим, аби продати з дерева колгоспу і цілими тижнями не буває на будівництві, сьогодні він не може відповісти яке приміщення потребує якого ремонту, скільки потрібно яких матеріалів і робочих рук, щоб можна знати, що зробити своїми силами, а що найняти.

Голова колгоспу т. Сюсюкало, який указав, що Лещенко не інтересується будівництвом, його лише інтересує пилорама, звідки розбазарюється ліс, і надалі такого завгоспа держать не можна, необхідно Лещенка звільнити від обов'язків завгоспа, а призначити Омелянєнка Олексія Ільковича»¹³³.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 03.06–29.06–15.07.1957 року.

«Слухали: Заяву Письменної Ганни Антонівни про наріз садиби біля хати, яку купує у Герасименко Ганни Петрівни.

Ухвалили: Наділити садибу біля хати в кількості 0,34 га.

[...]

Слухали: Про закриття дворів, які вибули з колгоспу і не проживають в селі та з'єдналися з другими дворами.

Ухвалили: Закрити номер [...] Герасименко Ганни Петрівни, яке з'єдналося з господарством Жилавця Хоми Івановича»¹³⁴.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 17.12.1957 року.

«Висловивсь: » [...]

5. Омельченко І. П. сказав, що первенство в соцзмаганні першої і другої бригади заняла бригада №2»¹³⁵.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 27.12.1957 року.

«Слухали: Заяву Лисенка Кирила про те, що ним був переданий фонар Бордуну, якого він загубив.

Ухвалили: Визвать і вияснити.

[...]

Слухали: Заяву Лисенко Параски Андріївни про нарахування трудоднів по справах за час хвороби.

Ухвалили: Нарахувати согласно устава»¹³⁶.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 14.01.1958 року.

«Слухали: Про не виробіток обов'язкового мінімуму трудоднів колгоспниками за 1957 рік.

Ухвалили: [...]

Не виробили без поважної причини:

[...]

Бородай Ганна Савична»¹³⁷.

Відвітний звіт голови колгоспу імені Жданова за 1957 рік на загальних зборах колгоспників.

«Поряд з цим слід відмітити по догляду за посівами окремі ланки і окремих колгоспників, до передових необхідно віднести ланку [...] Лисенко Параски Андріївни»¹³⁸.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 21.01.1958 року.

«Слухали: Заяву Лисенка Кирила М. про видачу дерева дубини на ремонт хати.

Ухвалили: Відмовити»¹³⁹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 26.02.1958 року.

«Виступили: Лисенко, який сказав, що сторожі повинні вночі підчищати навоз у худоби, зоотехнік повинен частіше бувати на фермах і слідкувати за всіма порядками.

Тарац, який сказав, що худобу потрібно випускати на прогулянку, сторожа в нічне врем'я повинні підчищати навоз у тварин. Я, як ветсанітар, слідкую за захворюванням худоби і приміняю всі засоби по ліквідації їх»¹⁴⁰.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 07.03.1958 року.

«Слухали: За проведення торжественного засідання до Міжнародного жіночого дня, про виділення жінок-передовиків для премії.

Ухвалили: Слідуючих колгоспниць на премію:

[...]

35. Дубинка Ганна Миколаївна»¹⁴¹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 20.03.1958 року.

«Слухали: Заяву Бородай Ганни Савични про відпуск з колгоспу в Крупську.

Ухвалили: Відмовити»¹⁴².

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 06.05.1958 року.

«Слухали: Про виділення передовиків на дошку Пошани.

Ухвалили: Затвердити на дошку Пошани слідуючих колгоспників-передовиків:

[...]

2. Лещенко Іван Данилович»¹⁴³.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 21.06.1958 року.

«Слухали: Заяву Півньова Григорія Сергійовича про прийняття його на роботу електриком.

Ухвалили: Рекомендувати вступити членом колгоспу.

[...]

Слухали: Заяву Тарана Івана Івановича про відпуск, оскільки працює на постійній роботі, необхідно вставити зуби.

Ухвалили: Дати платний відпуск згідно статуту с/г артілі»¹⁴⁴.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 29.09.1958 року.

«Ухвалили: Затвердити відповідальних по підготовці приміщень до зими по М-Будищах – Омельченко Ів. Петров.»¹⁴⁵.

15.11.1958 року.

«Слухали: Заяву Леценко Якилини Андр. про дорахування трудоднів за випічку хліба.

Ухвалили: Нарахувати трудодні: 16 кг випеченої муки – 1 трудодень.

[...]

Слухали: Заяву Леценка І. Д. про зарахування трудоднів за період хвороби.

Ухвалили: Зарахувати»¹⁴⁶.

10.12.1958 року.

«Ухвалили: Затвердити постійними фуражирами по [...] бригаді №3: 1. Громовий Тимофій; 2. Півньов Сергій; 3. Фесик Андрій; 4. Пошивайло Іван Ол.

[...]

Ухвалили: Затвердити завідуючим фермою по бригаді №1 – Омельченка Івана Петровича з оплатою по 45 трудоднів у місяць»¹⁴⁷.

12.02.1959 року.

«Слухали: Заяву Півньова Миколи Сергійов., щоб прийняти на роботу обліковцем тракторної бригади.

Ухвалили: Відмовити»¹⁴⁸.

11.05.1959 року.

«Слухали: Заяву Денисенка Івана Порфировича про звільнення його з роботи завферми.

Ухвалили: Прозьбу Денисенка задовільнити, а завферми по бр. №1 затвердити Омельченка Івана Петровича»¹⁴⁹.

19.07.1959 року.

«Слухали: Заяву Лисенка Кирила Михайловича про відпуск плотників для ремонту хати.

Ухвалили: Відмовити, як у колгоспі таких немає»¹⁵⁰.

10.08.1959 року.

«Слухали: Заяву Письменної Ганни Ан. про те, щоб встановити пенсію по старості.

Ухвалили: Відмовити про нарахування пенсії»¹⁵¹.

Протокол зборів уповноважених колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 12.12.1959 року.

«Ухвалили: Затвердити комісію по проведенню землевпорядження по бр. №1 в складі 4-х чоловік.

1) Ширай В. П.; 2) Чуприна К. М.; 3) Півньов С. І.; 4) Кононенко М. М.»¹⁵².

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 21.01.1960 року.

«Слухали: Список колгоспників, які не виробили мінімуму трудоднів.

Ухвалили: Колгоспники, які не виробили мінімуму трудоднів по поважній причині: [...] Лещенко Я. Анд.»¹⁵³.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 12.02.1960 року.

«Слухали: Заяву Письменної Ганни Антонівни про нарахування пенсії по старості.

Ухвалили: Нарахувати по 10 трудоднів в місяць»¹⁵⁴.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 03.03.1960 року.

«Слухали: Про оприділення зарплати Півньову С. І. за схоронення саженців.

Ухвалили: Нарахувати за схоронення саженців по 5 трудоднів в місяць.

[...]

Слухали: Заяву Мокляка Петра Юх. за перевозку на роботу і з роботи т. Гергеля Олександра Ол. під час хвороби.

Ухвалили: Нарахувати 10 трудоднів в місяць»¹⁵⁵.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 14.04.1960 року.

«Слухали: Представлення прокурора Опішнянського району від 9 квітня, адресованому районному комітетові партії, по зоотехніку колгоспу ім. Жданова т. Гергелю О. О.

Обговоривши це представлення про кражу колгоспної власності, правління колгоспу відмічає:

Що не дивлячись на те, що головою колгоспу при командировці за купівлю корів були всі скликані і проінструктіровані за правильне оформлення документів, а також попереджені про недопустимість

зловживання, так як в окремих колгоспах області було це допущено і люди притягнуті до уголовної відповідальності, але т. Гергель О. О. і Півньов С. І., купуючи корови в Великих Будищах Диканського району, допустили присвоєння колгоспних грошей, по встановленню матеріалам слідства в сумі 850 крб.

Гергель О. О., будучи зоотехніком і членом правління, не тільки не предостеріг цей негативний поступок рядового колгоспника, а сам вступив з ним в зв'язок.

На основі вище сказаного, правління колгоспу ухвалює:

1) За допущене присвоєння грошей в період купівлі корів, освободити т. Гергеля О. О. з роботи зоотехніка і поставити питання на загальних зборах: вивести з членів правління, а т. Півньова С. І., як рядового колгоспника, строго попередити і в дальнішому не поручати йому питань зв'язаних з грошима і звітністю.

2) Правління колгоспу рахує недоцільно притягати до уголовної відповідальності і віддавати під суд, і просить Районний Комітет Партії і Райвиконком дати вказівку слідчим органам справу по цьому питанню закрити.

3) Зобов'язати т. Гергеля О. О. і Півньова С. І. суму присвоєних грошей 850 крб. негайно внести в касу колгоспу.

4) Просити Районний Комітет Партії і Райвиконком підібрати і направити в колгосп зоотехніка»¹⁵⁶.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 11.05.1960 року.

«Слухали: Бригадира т. Зубенка О. Г. про охрану садженців. Яблунь було 696 шт., вишень 297 шт., які були під наглядом у Півньова С. І. Коли садженці були забрані у Півньова, то виявилась нестача 40 шт.

Ухвалили: 10 шт. садженців списати на збитки колгоспу, а за 30 шт. заплатити т. Півньову С. І. по 3 крб. 50 коп. за 1 шт., і дорахувати 15 трудоднів за охрану садженців.

[...]

Слухали: Підсумки розвитку тваринництва за 4 місяці 1960 року.

В обговоренні виступили: [...]

Письменний І. В. – великі недоліки є у спеціалістів. Загибель телят по бригаді №1; це вина в першу чергу завферми т. Денисенка І. П. і Тарана І. І. як спеціаліста»¹⁵⁷.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 05.08.1960 року.

«Слухали: Заяву Мокляк Віри Григорівни про нарахування трудоднів згідно представленої справки.

Ухвалили: *Нарахувати 50 % середнього заробітку»¹⁵⁸.*

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 15.09.1960 року.

«Слухали: Про систематичну кражу лісу, будучи сторожем на пилорамі, т. Мокляком П. Ю., який сказав, що він брав невеликі обрізки.

В обговоренні виступили:

Письменний І. В. – сказав, що т. Мокляк, будучи сторожем на пилорамі, систематично крав ліс, що являється збитком для колгоспу і вніс пропозицію – негайно провести ревізію на пилорамі і нестачу лісоматеріалу і пиломатеріалу знести на т. Мокляка.

Щербак В. О. – сторожа такого дальше держати неможливо, освободити його, і я цілком підтримую пропозицію внесені т. Письменним.

т. Коршак – є факт, що в сторожа т. Мокляка є колгоспне майно, і я рахую, що цілком вірно правління колгоспу рішило повернути збитки, нанесені колгоспу т. Мокляком, і зняти копію рішення, і направити слідчим органам.

Герасименко К. М. – т. Мокляк хоч і був на відповідальній роботі, але недоброросовісно відносився до своєї роботи; це виявилось в тому, що він крав колгоспне добро. В цьому вина і правління колгоспу, яке не перевіряло т. Мокляка про його відношення до роботи. Я підтримую пропозицію, внесені т. Письменним.

Згідно вище зазначеного, необхідно відмітити, що правління колгоспу недостатньо зацікавляється підбором кадрів на охрону, і зобов'язати правління колгоспу негайно ліквідувати ці недоліки.

Ухвалили: 1) Звільнити т. Лещенка Д. А. з роботи, підшукати чоловіка на його місце і негайно провести передачу.

2) Освободити т. Мокляка з роботи, провести ревізію на пилорамі і нестачу знести на Мокляка П. Ю.»¹⁵⁹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 02.11.1960 року.

«Слухали: Список передовиків колгоспу.

Ухвалили: Затвердити передовими в роботі таких товаришів:

[...]

Таран І. І. – ветфельдшер, [...] Омельченко І. П. – заправщик»¹⁶⁰.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 05.01.1961 року.

«Слухали: Матеріал інвентаризації по підзвітному Тарану Ів. Ів. – нестача термометрів 7 шт., халати 2 шт., бутилки скляні різні 4 шт.

Ухвалили: Нестачу списати і матеріал затвердити.

[...]

Слухали: Матеріал інвентаризації по підзвітному Леценку Д. А. – лишок лісу м'якої породи 41,59 метр. куб., ліс твердої породи 5,82 метр. куб., доска м'якої породи 21,33 метр. куб.

Ухвалили: Лишок оприбуткувати і матеріал інвентаризації затвердити»¹⁶¹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 27.01.1961 року.

«Слухали: Про призначення помічника бригадира бригади №1.

Ухвалили: Призначити помічником бригадира бригади №1 т. Омельченка І. П.»¹⁶².

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 22.03.1961 року.

«Ухвалили: Затвердити керівний склад по бригадах:

1 бригада – [...] учотчиком цієї бригади затвердити Омельченка Івана Петровича.

[...]

Слухали: Заяву Тарана Івана Івановича про додання оплати.

Ухвалили: Воздержатися до присланої нової рекомендованої оплати»¹⁶³.

Протокол загально-бригадних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 19.05 -20.05.1961 року.

«Слухали: Справку М-Будищанської с/ради про зміни голів двору, що сталися внаслідок смерті, вибуття та інших причин в таких господарствах:

[...]

181. Донець І. Х. Омельченко Іван Петрович.

184. Киричок Г. І. Киричок Марина Іовна»¹⁶⁴.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 11.09.1961 року.

«Слухали: Заяву Мокляк Віри Григорівни, щоб її поставили

сторожем, поскільки в неї мала дитина, дітясел немає і вона не може покинути дитини.

Ухвалили: Просьбу задовільнити»¹⁶⁵.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 08.10.1961 року.

«Слухали: Заява Зубань Василя Степановича про звільнення з роботи шофера через низьку оплату.

Ухвалили: Звільнити з роботи шофера і передати автомашину Міщанин Данилу, а Зубаня передати в бригаду №1»¹⁶⁶.

Коли мій батько, Данило Міщанин, наприкінці 1960 року прийшов працювати в колгосп імені Жданова, його призначили другим шофером на автомобіль ГАЗ-51 до Олексія Михайлика. В ті роки на кожному автомобілі було по два водії. Оскільки автотранспортом колгосп був ще недостатньо забезпечений, а вантажопідйомність була невеликою, наявність двох водіїв дозволяла ефективніше його використовувати. Тоді, в жовтні 1961 року, Данило Міщанин, з невідомих для мене причин, так і не став працювати основним шофером на автомобілі Зубаня. Можливо, останній передумав розраховуватися. Невдовзі мого батька поставили другим шофером на автомобіль ГАЗ-51 до Миколи Тараненка.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 20.10.1961 року.

«Слухали: Про порушення трудової дисципліни колгоспницею Лисенко Параскою Андріївною, яка без дозволу правління пішла працювати на сторону – убирати кукурудзу в період осінньої уборки пізніх культур в колгоспі.

Ухвалили: За порушення трудової дисципліни оштрафувати Лисенко Параску Андріївну на 5 трудоднів, а за використання колгоспного транспорту удержати 20 крб. грошей.

[...]

Слухали: Про затвердження бригадира першої бригади.

Ухвалили: Затвердити бригадиром 1 бригади Омельченка І. П., а помічником Зубенка Олексія Гуровича»¹⁶⁷.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 21.11.1961 року.

«Слухали: Заяву Тарана Володимира Івановича і Таран Ганни Василівни про виділення пенсії.

Ухвалили: Оказувати одноразову допомогу сім'ї Таранових щомісячно»¹⁶⁸.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 08.03.1961 року.

«Слухали: Звіт правління колгоспу за 1960 рік.

[...]

В обговоренні виступили: [...] Бейгул Іван Данилович – [...] На мою думку головою колгоспу залишити на другий рік Сюсюкало Григорія Давидовича, так як часта зміна нічого харошого не дає, а Сюсюкало як хазяїн – добрий, а він свої недоліки ліквідує.

[...]

Рокитянський Антон П. – [...] пропоную зняти з роботи [...] з пилорами Леценко Д. А., який займається воровством лісу на пилорамі та п'янкою, а ще отримує оплату як чесний працівник.

[...]

Заліська Олена Григор. – [...] Відносно голови колгоспу Сюсюкало, я повинна сказати, що наш колгосп зріс за період його керівництва, і кращого керівника в колгоспі не було, колгосп добре збагатів, зріс і трудодень, а в цьому році ми маємо стихійне лихо. А відносно грубості, в нього є частково, але що це за голова буде, якщо кругом будемо ворувати, а він тільки ухами хлопатиме. А сьогодні виступають на зборах, що голова грубий і його необхідно замінити ті, що найбільше воруять з колгоспного двору і поля, а Сюсюкало з ними веде боротьбу, щоб поменше ворували.

[...]

Самойлович – [...] т. Сюсюкало мало прислухається до думок членів правління і агронома колгоспу, в своїй роботі допускає грубе поводження з колгоспниками, а тому, раз він нервно хворий, необхідно самому піти з роботи.

[...]

Солов'ян Онофрій – я був членом правління. [...] голова Сюсюкало грубо поводиться з колгоспниками, тому його з роботи зняти і надалі не обирати.

[...]

Федоша Григорій В. – [...], голову колгоспу Сюсюкало залишити на роботі, а він повинен змінити свій характер.

[...]

Шрамко М. – уповноважений райкому партії. [...] за оплату, яка сама вища по колгоспу ім. Жданова, але, в зв'язку з труднощами через вимерзання, ніде такі шумні збори не проходили через зниження оплати.

[...]

Колгосп ім. Жданова в передових, занімає друге місце по тваринництву, райком партії рекомендує на голову колгоспу Сюсюкало Г. Д., який зможе оправдати себе на роботі і вивести в передові.

Сюсюкало Г. Д. – в 1960 р. було багато недороботків і труднощів в роботі, а збори однобоко всі причини звалили на правління колгоспу, хоч у виступах брали участь більш тих, які обіжені, зняті з роботи, але вони про себе промовчали, як вони займаються випивкою і зовсім не звертали уваги на роботу, хоч такий як Савенко, а тепер він обзиває грубими словами голову колгоспу, недолики я визнаю, [...] багато було випадків розкрадання, [...] в деяких питаннях були допущені грубості, яких надалі допускати не буду.

[...]

Гнида Гермоген – [...] головою колгоспу обрати Сюсюкало Г. Д., який любить трудитися і день, і ніч, не покладаючи рук, а що в нього грубість буває, то ми цього вимагаєм.

[...]

Тараненко Ів. К. – [...] Сюкало Г. Д. хазяїн він добрий, а сьогодні проти нього виступають самі обіжені, зняті з посад, а робить на рядових роботах не хочеться, от вони і клеветують на голову колгоспу.

Герасименко М. Гр. – [...] тільки благодаря його роботі колгоспники стали отримувати добру плату, я старістю і то виробляю по 150 т/днів, бо є охота працювати.

[...]

Слухали: Про вибори членів редколегії колгоспної стінгазети.

Ухвалили: Обрати в редколегію слідуючих:

[...]

6. Омельченко Іван Петрович. Всього 30 осіб¹⁶⁹.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 06.02.1962 року.

«Слухали: Заяву голови колгоспу т. Сюсюкала Григорія Давидовича про звільнення з роботи голови колгоспу по стану здоров'я.

Ухвалили: Прохання задовільнити, звільнити з роботи голови колгоспу.

Слухали: Про вибори головою колгоспу Нагірного Івана Федоровича.

Ухвалили: Обрати головою колгоспу Нагірного Івана Федоровича одноголосно.

Слухали: Про вибори членів правління.

Ухвалили: [...]

4) Обрати одноголосно членом правління Омельченка Івана Петровича.

[...]

Слухали: Бейгула Івана Даниловича про видачу місячної путівки бувшому голові колгоспу Сюсюкалу Григорію Давидовичу за безвідривну роботу в колгоспі 11 років головою.

Нагірний І. Ф. – на мою думку, теж, Сюсюкало в данім колгоспі багато потрудився і має поганий стан здоров'я, а тому рекомендую Вам, колгоспникам, дати путівку на курорти.

Остапенко С. П. – Сюсюкало Г. Д. в данім колгоспі працював 11 років головою колгоспу, багато зробив на благо колгоспників наряди з деякими його недоліками, необхідно поблагодарити йому за роботу і для укріплення здоров'я необхідно видати путівку на курорти.

Ухвалили: Видати путівку на курорти на місяць Сюсюкалу Григорію Давидовичу»¹⁷⁰.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 09.02.1962 року.

«Слухали: Про розкріплення членів правління за окремими ділянками роботи.

Ухвалили: Затвердити членів правління –

[...]

5) Омельченко Івана Петровича відповідальним за роботу бригади №1.

[...]

Слухали: Про стан зимівлі худоби.

В обговоренні виступили:

[...]

Омельченко І. П. – бригада №4 бере силос з бригади №1 замість 400 кг, згідно раціону, по 3 т»¹⁷¹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 07.03.1962 року.

«Бригадир 1 бригади т. Омельченко – по бригаді №1 на 1.01.62 р. залишилось не убрано бадилки кукурудзи 62 га, на сьогоднішній день не убрано 8 га, 14 га не звезено, а складено в купки. Трудова

дисципліна в бригаді вкрай незадовільна. На наряд збираються пізно, у 9 год. Багато колгоспників погано ходять на роботу, такі як: Чуйко Мелашка, Байрачна Харитина, Чуйко Надія, Письменна Віра, Ширай Ліда, Шрам Мотрона, Захарченко Наталія. До весни підготувались погано – не вистачає транспорту, возів і тягла; картопля не перебрана – половина, розпорядок дня не виконується.

[...]

Слухали: Доповідну записку бригадира тракторної бригади т. Федоші про недобросовісне відношення до своїх обов'язків і до трактора трактористів Бородає і Жижури, які були випивши і побили фару трактора і кронштейн фари, трактор потребує ремонту.

[...]

В обговоренні виступили винуватці:

Бородає – вину свою я визнаю і обіцяю, що це останній раз, більше цього не повториться.

[...]

Ухвалили: 1) Знести ремонт трактора за рахунок трактористів Жижури, Бородає. Контроль покласти на т. Федошу, Байрачну.

2) За п'янку, порушення трудової дисципліни, неіскренність т. Жижури об'явити їм сувору догану і попередити, що якщо з їх боку будуть допущені випадки, вони будуть зняті з роботи.

[...]

Слухали: Про звільнення з роботи Леценка Данила Антоновича.

Ухвалили: Освободити т. Леценка, а затвердити пилорамщиком Громогого Василя Тимофійовича.

[...]

Слухали: Заяву Таран Ганни Василівни про виділення пенсії.

Ухвалили: Встановити пенсію по 15 трудовнів в місяць»¹⁷².

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 20.03.1962 року.

«Слухали: Про робочого плану на період весняно-посівної кампанії.

Ухвалили: Затвердити.

Слухали: Про укомплектування тракторної бригади.

Ухвалили: Затвердити.

№ і марка трактора Трактористи

ДТ-54 №3

1. Жижуря Олексій Ів.

2. Бородай Михайло Сав.»¹⁷³.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 31.03.1962 року.

«Ухвалили: Затвердити відповідальних по техніці безпеки слідуєчих:

[...]

11. Омельченко Іван Петрович – 1 бригада»¹⁷⁴.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 29.04.1962 року.

«Слухали: Про занесення передовиків на Дошку пошани колгоспу. Ухвалили: Занести на Дошку пошани слідуєчих колгоспників:

[...]

10. Лисенко Параска Андріївна»¹⁷⁵.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 22.05.1962 року.

«Слухали: Про хід і організацію догляду за просапними культурами.

[...]

В обговоренні виступили:

[...]

Бригадир 1 бригади т. Омельченко – для того, щоб найшвидше закінчити проривку цукрового буряка, необхідно мобілізувати все населення і, де можливо, скоротити штати: на фермах сторожів, пастухів, фуражирів.

[...]

Слухали: Про порушення трудової дисципліни окремими шоферами.

Ухвалили: За порушення трудової дисципліни шофера Рокиту Василя звільнити з роботи. Шоферів т. Бордун, Тараненко, Мищанин суворо і останній раз попередити, що якщо вони не змінять свого відношення до роботи, то до них будуть прийняті самі суворі міри покарання»¹⁷⁶.

На той час мій батько, Данило Мищанин, працював на автомобілі ГАЗ-51 разом із Миколою Тараненком. На свинофермах у Малих Будищечках і в Глинському була чума. Загиблих тварин спалювали на місці, а живих відвозили на біофабрику під Кременчуком. Водії спочатку відмовлялися робити такі рейси. Причиною була дезинфекція всього автомобіля після

розвантаження свиней. Спеціальним розчином шпували не лише в кузові, а й у кабіні. Це призводило, зокрема, до «роз'їдання» фарби тощо. Отож, був наряд везти свиней на біофабрику, а зміна була батькова. Микола Тараненко, за яким був закріплений автомобіль, говорив, щоб його напарник не їхав у рейс, що «кузов сплять при дезінфекції» і т. д. Тож, молодий шофер, Данило Міщанин, уперся, мовляв, машина не моя, не на мені. Керівництво колгоспу змушене було вдатися до залякування і «репресивних» кроків. Згодом водії «здалися» й виконували рейси з «чумними» свинями. В тім числі й Микола Тараненко, й Данило Міщанин. Та й дезінфекція, як виявилось, була не настільки страшною, як спочатку її уявляли водії, хоча її негативний вплив на автомобілі все ж був.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 12.06.1962 року.

«Слухали: Заяву Лещенка Данила Антоновича про прийняття на роботу лісника.

Ухвалили: Відмовити, поскільки лісник є»¹⁷⁷.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 14.08.1962 року.

«Слухали: Заяву Голенка Ів. Пил., Шияна Василя Григ., Лисенко Насті Андр. про прийняття на роботу шофером.

Ухвалили: Затвердити Голенка Ів. до автомашини ФЛ 80-48, Шияна – ФК 75-91, Лисенко – ПОА 58-16 з місячним іспитовим строком»¹⁷⁸.

На вищезгаданих автомобілях основними шоферами працювали: ФЛ 80-48 – Іван Рокита (по-вуличному «Пшон»), ФК 75-91 – Федір Білоус (по-вуличному «Срайко»), ПОА 58-16 – Калістрат Смілянський (в гаражі на нього говорили «Канестра»).

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 03.09-04.09.1962 року.

«Слухали: Доповідну записку на тракториста Бородая М., який бросив свою зміну і пішов додому, не сказавши про це нікому.

Ухвалили: Вирахувати з т. Бородая за простою трактора за одну зміну 2-70 крб.»¹⁷⁹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 30.10.1962 року.

«Слухали: Про занесення на Дошку пошани кращих колгоспників.

Ухвалили: Занести на Дошку пошани слідуючих колгоспників:

[...]

16. Омельченко Іван Петрович – бригадир¹⁸⁰.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 05.11.1962 року.

«Слухали: Про створення і затвердження бригад по приготуванню кормів в кормокухнях.

Ухвалили: Затвердити склад бригад слідуєчий:

1 бригада – бригадир Педченко Іван Іванович,

члени ланки – Чуйко Дмитро Якович,

Мокляк Петро Юхимович,

Мокляк Марія Семенівна,

Барабаш Макар Федорович»¹⁸¹.

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 24.11.1962 року.

«Слухали: Про видачу додаткової оплати свинаркам за приріст.

Ухвалили: Зменшити додаткову оплату свинаркам, поскільки допущений великий падіж і видати:

[...]

Мокляк Вері Григорівні – 30 кг»¹⁸².

Протокол засідання правління колгоспу імені Жданова, що відбулося 30.12.1962 року.

«Слухали: Заяву Лисенка Кирила Михайловича про відпуск стройматеріалу в кількості 1 куб. м.

Ухвалили: По можливості виписати.

[...]

Слухали: Матеріали інвентаризації підзвітного Омельченка.
Лишки – гительваги 2 шт., борки 3 шт., ліси до саней 1 шт., сідьолки 1 шт., ящики ходові 1 шт. Нестачі – уздечки 5 шт.

Ухвалили: Лишки оприбуткувати, нестачу списати і матеріали затвердити»¹⁸³.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу імені Жданова, які відбулися 28.01.1963 року.

«В обговоренні виступили:

[...]

9) Омельченко І. П. – бригадир, який указав, що в 1962 році колгоспники добре попрацювали, хоча були і недоробленості як з боку колгоспників, так і з боку керівників. Сьогодні ми повинні думати про урожай в 1963 році, необхідно приступити до вивозки навозу на поля, а в нас є колгоспники, які ще не виходили за чотири місяці

ні одного трудовдя, такі як ланкова Сюсюкало. Оплата на трудовдень не збільшиться без зложеної праці колгоспників.

[...]

Слухали: Списки невиробивших мінімум трудовднів за 1962 рік, а саме:

[...]

12. Лисенко Настя Андрійовна – 59 трудовднів.

[...]

Слухали: Вибори редколегії.

Ухвалили: Обрати в редколегію слідующих

[...]

Омельченко Іван Петрович.

Слухали: Голову Зіньківського РВК т. Білоконя, який вніс пропозицію переіменувати колгосп в зв'язку з тим, що в районі два колгоспи ім. Жданова і це ускладнює розрахунки.

Ухвалили: Переіменувати колгосп з ім. Жданова на колгосп «Прогрес»¹⁸⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.02.1963 року.

«Слухали: Перегляд списків невиробивших мінімуму трудовднів.

Ухвалили: Затвердити невиробивших мінімуму трудовднів по поважній причині слідующих товаришів:

1. Лисенко Настя Андрійовна.

[...]

Слухали: Список груп механізаторської всеобучі.

Ухвалили: Затвердити слідууючі групи.

Трактористи – група №1

[...]

3. Омельченко Іван Петрович¹⁸⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 12.03.1963 року.

«Слухали: Омельченко І. П. – до весни не готові, немає ще виділено прицепщиків, кухарки, рознощиці, не готовий транспорт, навоз вивозиться слабо.

[...]

Слухали: Заяву Киричок Марини Іовни про встановлення пенсії по старості як одинокої.

Ухвалили: Встановити пенсію 10 трудовднів в місяць.

[...]

Слухали: Заяву Лисенко Палажки Яківни про встановлення пенсії як пристарілій.

Ухвалили: Відмовити, поскільки в неї чоловік ще працездатний.

[...]

Слухали: Заяву Лисенка Кирила Михайловича про відпуск лісу на ремонт хати.

Ухвалили: Відпустити 1 куб. м. м'якої породи.

[...]

Слухали: Заяву Лисенко Параски Андріївни про перевод її з бригади №1 по стану здоров'я.

Ухвалили: Відмовити»¹⁸⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 23.04.1963 року.

«Слухали: Про невихід на роботу колгоспників: Лисенко Параска Андріївна, яка не працює через стан здоров'я.

Ухвалили: Попередити т. Лисенко про вихід на роботу до представлення медичної справки.

[...]

Слухали: Заяву Таран Ганни Василівни про виділення лісоматеріалу для огорожі огороду.

[...]

Слухали: Заяву Бородая Михайла Савича, щоб виділити 3 куб. м. дерева для ремонту хати.

Ухвалили: Відмовити за відсутністю»¹⁸⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 12.05.1963 року.

«Слухали: Про самовільний ухід з колгоспу колгоспників Лисенко Насті Андріївни...

Ухвалили: 1) За самовільний ухід з колгоспу Лисенко Насті Андріївни і в зв'язку з тим, що мати її являється трудоспособною і на роботу не ходить без поважних причин, згідно статуту сільськогосподарської артілі, залишити для користування земельну ділянку в кількості 0,05 га.

[...]

Слухали: Заяву Омельченка І. П. про звільнення від обов'язків бригадира.

Ухвалили: Відмовити»¹⁸⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 24.06.1963 року.

«Слухали: Заяву Мокляка Петра Юхимовича про наділення садибою біля хати, яку він купує.

Ухвалили: Наділити при купівлі хати.

Слухали: Заяву Мокляк Вері Григорівни про видачу грошей в кредит в сумі 500 крб.

Ухвалили: Відмовити»¹⁸⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 30.08.1963 року.

«Слухали: Про видачу додаткової оплати по свинарству.

[...]

Ухвалили: [...] Нарахувати Мокляк Вірці, з усіх свинарок як підмінній»¹⁹⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 03.10.1963 року.

«Слухали: Заяву Лисенка Кирила Михайловича про нарахування трудоднів по хворобі.

Ухвалили: Відмовити, поскільки немає справок»¹⁹¹.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 22.10.1963 року.

«Слухали: Про закріплення фуражирів.

Ухвалили: Затвердити фуражирів:

1 бригада - Лещенко Данило Антонович, оплата 45 трудоднів»¹⁹².

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 04.11.1963 року.

«Слухали: Про чергування на Жовтневі свята.

Ухвалили: Затвердити графік чергування по колгоспу:

1 бригада 7.11 - Ширай В. П., Омельченко І. П.»¹⁹³.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 19.11.1963 року.

«Повістка дня

1) Про роботу на виробництві зоотехніків (доповідають зоотехніки т. Тацюк і Дацінька).

[...]

В обговоренні виступили:

[...]

Омельченко, член правління – зоотехніки не передають свого опиту працівникам, не вимагають від доярок кращої роботи, все мовчки; т. Дацінька на фермі буває дуже рідко. За період 2 місяці своєї роботи ні разу не був в Хижняківці і один раз був на курятнику.

[...]

Слухали: Заяву Мокляка Петра Юхимовича про виділення дерева.
Ухвалили: Відмовити.

[...]

Слухали: Заяву Мищанина Данила Михайловича про наділ садиби біля хати Лисенко Параски Андріївни, яку він купує.

Ухвалили: Наділити.

Слухали: Заяву Лисенка Кирила Михайловича про нарахування трудоднів по хворобі.

Ухвалили: Нарахувати з 28.07–26.09.

[...]

Слухали: Заяву Леценка Івана Даниловича про наділ присадибного участка.

Ухвалили: Наділити при відкритті номера»¹⁹⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 09.12.1963 року.

«Слухали: Про стан вивозки гною в бригадах.

В обговоренні виступили бригадири:

Омельченко І. П. – доведене завдання по вивозці гною 1 бригада не виконала, не вивезено добрив ні одної тони. В бригаді дуже багато роботи, а люди виходять на роботу погано. Частина людей працює на фермі, коло віма, різуть різку, підвозять корма, переважають зерно, а частина зовсім не ходять на роботу після закінчення польових робіт»¹⁹⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 11.01.1964 року.

«Слухали: Заяву Лисенко Палажки Яківни про виділення пенсії.

Ухвалили: Відмовити.

[...]

Слухали: Інформацію агронома колгоспу т. Устименко М. П. про утворення гуртків по вивченню хімізації сільського господарства.

Ухвалили: [...] 2) Затвердити відповідальних за організацію і явку на заняття: в бригаді №1 Омельченко І. П., Ширай В. П.»¹⁹⁶.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 20.01.1964 року.

«В обговоренні виступили:

[...]

11. Омельченко І. П., який вказав на досягнення в роботі 1 бригади, де посівну закінчили в срок, але вихід на роботу слабкий, в посівну на роботу виходить 8 чоловік. Це такі як Федоша, Онищенко, Озюмська, але ці люди самі цієї роботи не забезпечать. В 1964 р. всі члени бригади повинні виходити на роботу в посівну компанію і в зимовий період вивозити навоз. Через слабкий вихід на роботу колгоспників у нас в 1963 році часто простоювали комбайни. В 1963 році в Безруках група телят доглядалася з наряду, де і приросту не мали. Ми маємо і таких колгоспників як Крипак, яка не зробила ні одного виходу за цілий рік, і пока ми будемо так працювати, не будемо отримувати високої оплати.

[...]

Поступило пропозиція обрати членом правління Омельченка Івана Петровича.

Ухвалили: Обрати членом правління Омельченка Івана Петровича.

Слухали: Голову колгоспу т. Нагірного, який зачитав список невиробивших мінімум трудоводнів, а саме:

[...]

3. Лисенко Параска Андріївна – 11 трудоводнів.

4. Міщанин Вєра Іванівна –

[...]

43. Лисенко Настя Андріївна –

Ухвалили: Попередити всіх вище перелічених колгоспників на протязі семи днів подати наявні справки на звільнення від роботи. Правлінню колгоспу на всіх, в кого немає справок про звільнення, занести до списків невиробивших мінімум трудоводнів без поважних причин і передати фінансовим органам.

[...]

Слухали: Заяву Міщанина Данила Михайловича про наділ садиби.

Ухвалили: Наділити садибу Міщанину Данилу Михайловичу в кількості 0,40 га.

[...]

Слухали: Список господарств, які вибули з колгоспу і земельний участок перейшов у земельний фонд колгоспу.

Ухвалили: Закрити земельні частки таких колгоспників:

[...]

Лисенко Параска Андрійовна 0,40 га, вибула»¹⁹⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 22.02.1964 року.

«Слухали: Про розкріплення обов'язків між членами правління.

Ухвалили: » [...] Омельченко І. П. – за організацію робіт в 1 бригаді.

[...]

Слухали: Про затвердження відповідальних по охороні і техніці безпеки і громадських інспекторів по колгоспу.

Ухвалили: Затвердити:

[...]

2. Омельченко Іван Петрович – 1 бригада.

[...]

Слухали: Заяву Дубинки Явдохи Калениківни про виділення дерева для ремонту хати.

Ухвалили: Виділити 2 куб. м. м'якої породи.

[...]

Слухали: Про затвердження заступника голови колгоспу.

Ухвалили: Затвердити [...] 2-м заступником – Омельченка Івана Петровича»¹⁹⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 10.03.1964 року.

«В обговоренні виступили:

Член правління т. Омельченко – навоз, який ми зараз возимо, на сани не можна накласти 16 т, це неправда, і я вношу пропозицію трудодні незаконно нараховані зняти»¹⁹⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 08.04.1964 року.

«Слухали: Заяву Лисенка Кирила Михайловича про нарахування трудоднів по хворобі.

Ухвалили: Відмовити, оскільки немає лікарських справок»²⁰⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 27.05.1964 року.

«Слухали: Заяву Лисенко Кирила Михайловича про встановлення пенсії.

Ухвалили: Затвердити пенсію по 10 т/днів в місяць»²⁰¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 10.06.1964 року.

«Повістка дня.

1) Про письмо т. Чугуєвця Ю. Д. в Зіньківське виробниче управління – доповідає заступник начальника Зіньківського виробничого управління т. Дрозденко Г. К.

[...]

В обговоренні виступили:

Член правління т. Омельченко І. П. – один чоловік спалив сарай, а т. Чугуєвець всіх називає врагами радянської влади, оскорбляє т. Чугуєвець весь колектив. Я вношу пропозицію і буду голосувати, щоб виписати т. Чугуєвцю дерева і черепиці за налічний розрахунок»²⁰².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 18.07.1964 року.

«Слухали: Акти на списання зношеного майна підзвітного Омельченка І. П. – вирьовка 20 кг, халати 2 шт., вирьовка прив'язки 10 кг, напильники 3 шт., відра 2 шт., замки 2 шт., шкребниці 2 шт., супоні 10 шт., кружка 1 шт., черезсідельники 4 шт., посторонок 6 шт., війця 2 шт., віжки ремінні 2 шт., віжки тямові 4 шт., дуги 3 шт., сідьолок 4 шт., ужі рем. 8 шт.

Ухвалили: Списати зношене майно.

[...]

Слухали: Заяву Мокляк Віри Григорівни про видачу грошей в кредит в сумі 500 крб.

Ухвалили: Відмовити, поскільки немає таких фондів»²⁰³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 17.08.1964 року.

«Слухали: Агронома Устименко про робочий план на уборку пізніх культур.

Виступили: [...]

Омельченко І. П. – для доочистки кукурудзи потрібно мобілізувати 45 чол., але таких людей немає, необхідно людей запросити зі сторони. План пропонуємо затвердити.

[...]

Ухвалили: Робочий план на уборку пізніх культур затвердити.

Затвердити склад агрегатів комбайнів. [...]

2) ККХ-3 №8 – комбайнер Озюмський П. Р.

а) трактор Т-74 №44

трактористи – Заколотний В. О. і Гармаш В. Г.

б) трактор МТЗ-5

трактористи – Щербак В. П. і Бейгул В. Г.

г) на прицепі – Гахович М. Ф. і Ситник В. І.

д) автомашини – 4

шофера – Міщанин Д. М., Шиян В. Г., Рокита І. Д., Дума І. Л.

е) 8 чол. грузчиків.

Слухали: Затвердження комісії по прийманню площ убраної кукурудзи і цукрового буряка.

Ухвалили: Затвердити комісію в складі:

[...]

Омельченко Іван Петрович (усього 8 осіб. – В. М.).

[...]

Слухали: Затвердження штабу по охороні врожаю.

Ухвалили: Затвердити штаб по охороні врожаю:

[...]

Омельченко Іван Петрович. Усього 14 осіб²⁰⁴.

Протокол загально-бригадних зборів колгоспу «Прогрес», які відбулися 20.08.1964 року.

«Слухали : Заяву Лещенка Олександра Трохимовича і Лещенко Ганни Григорівни про взяття їх на поруки.

В обговоренні виступили:

[...]

2. Омельченко Іван Петрович – Лещенко Ганна Григорівна і Лещенко Олександр Трохимович зробили поступок необдуманого і першого раз. Вони були активними працівниками колгоспу і, я думаю і ручуюся, Лещенко О. Т. і Лещенко Г. Г. в майбутньому не будуть порушувати законності, і взяти їх на поруки і виховати в своїй колективі»²⁰⁵.

Олександр Лещенко працював на автомобілі ГАЗ-51, номер ФК 75-99. Після суду над ним за кражу колгоспного зерна, його «газона» передали моєму батькові, Данилу Міщанину, який працював на ньому аж до весни 1969 року, коли його призначили возити голову колгоспу.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 21.08.1964 року.

«Слухали: Заяву Міщанина Данила Михайловича про виділення дерева 1 куб. м.

Ухвалили: Виписати 1 куб. м м'якої породи.

[...]

Слухали: Заяву Лисенка Кирила Михайловича про виділення 5 листів стекла і 500 штук кирпичу.

Ухвалили: Виписати за готівку»²⁰⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 26.10.1964 року.

«Слухали: Затвердження графіка чергування на Жовтневі свята.

Ухвалили: Затвердити графік чергування

[...]

1 бригада 7 день – Ширай, Омельченко.

[...]

Слухали: Про неправильне утримання додаткової оплати з Бородай Уляни Савични за догляд телят.

Ухвалили: Нараховану додаткову оплату Фесик А. М. розділити пополам»²⁰⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 11.11.1964 року.

«Ухвалили: Покласти відповідальність за організацію чергування на фермах:

1 бригада – Омельченко І. П.»²⁰⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 14.12.1964 року.

«Слухали: Про організацію агрохімнавчання і зооветнавчання.

Ухвалили: Затвердити відповідальних за організацію агрохімнавчання

1 бригада – Омельченко І. П.»²⁰⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 28.12.1964 року.

«Слухали: Матеріали інвентаризації бригадира Омельченка: лишки – напильники 2 шт., нестач немає.

Ухвалили: Лишки оприбуткувати і матеріали затвердити.

Слухали: Про затвердження відповідальних за проведення міжрайонного огляду-контролю.

Ухвалили: Затвердити відповідальних:

1 бригада – Омельченко І. П.,

Ширай В. П.,

Ширай В. Т.

[...]

Слухали: Затвердження комісії по перегляду норм виробітку.

Ухвалили: Затвердити комісію по рослинництву:

1. Омельченко І. П.». Усього 12 осіб²¹⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 26.01.1965 року.

«Слухали: Про призначення пенсій колгоспникам.

Ухвалили: Призначити пенсію таким колгоспникам:

[...]

Бородаю Саві Йосиповичу

[...]

Бородай Серафимі Степанівні

[...]

Лещенку Данилу Антоновичу

[...]

Дубинці Явдокії Калениківні

[...]

Кирячок Марині Іовні

[...]

Лисенко Палагії Яківні

[...]

Півньовій Марині Василівні²¹¹.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 28.01.1965 року.

«Омельченко І. П. – на досягненнях в своєму докладі зупинявся голова колгоспу, але я хочу зупинитися на таких недоліках як посів цукрового буряка по 1 бригаді, який проведено з запізненням, через невихід на роботу Бейгула, Бойка і Нерубенка, приходилося привозити їх з дому, но однак посів було проведено неякісно, не видержано квадратів, через що неможливо було обробляти не тільки впоперек, а й подовж, а проривка задержалася з 8 днів до 13-14 днів, задержалася і проривка кукурудзи, а тому урожай зеленої маси кукурудзи по 1 бригаді низький.

[...]

Слухали: Про вибори редколегії, доповідає Пономаренко В. М.

Ухвалили: Обрати в редколегію слідуючих:

[...]

Лещенко Зінаїда Пилипівна (усього 30 осіб. – В. М.).

[...]

*Слухали: Списки невиробивших мінімум трудоднів за 1964 рік,
а саме:*

[...]

Міщанин Віра Іванівна

[...]

*Ухвалили: Попередити колгоспників про невиробіток мінімуму,
про представлення справок на хворобу. Поручити правлінню
колгоспу розглянути списки невиробивших мінімум трудоднів, всіх,
які без поважних причин не виробили мінімум, занести в списки для
представлення в райфінвідділ»²¹².*

*Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося
03.02.1965 року.*

«Слухали: Розгляд пенсійних справ.

Ухвалили: Призначити пенсії таким колгоспникам:

[...]

Письменна Ганна Антонівна»²¹³.

*Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося
17.02.1965 року.*

*«Слухали: Заяву Лисенка Кирила Михайловича про відпуск дерева
0,5 куб. м.*

Ухвалили: Виписати.

[...]

Слухали: Заяву Письменної Г. А. про виділення топлива.

Ухвалили: Виписати 300 кг брекету»²¹⁴.

*Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося
17.03.1965 року.*

«Слухали: Заяву Бородай Уляни Савівни про виділення дерева.

Ухвалили: Відмовити.

[...]

*Слухали: Заяву про зміну господарства з Мокляка Петра
Юхимовича на Мокляк Веру Григорівну.*

Ухвалили: Задовільнити просьбу»²¹⁵.

09.04.1965 року.

«В обговоренні виступили:

Омельченко І. П. – затверджений графік чергування активу, я спостерігав, що сторож т. Тагвей пізно приходиться ввечері і рано йде утрім, не дїждавшись свинарок, прийомка і передача ферми не проводиться»²¹⁶.

17.05.1965 року.

«В обговоренні виступили:

Бригадир 1 бригади Омельченко І. П. – базок в Греблях відремонтований, кінчають ремонт базка в Андрушках, дітєсла помазані, пастухи і няньки підготовлені»²¹⁷.

15.07.1965 року.

«Слухали: Про затвердження вагарів.

Ухвалили: Затвердити вагарів: 1бр. – Півньов Сергій Ілліч»²¹⁸.

28.10.1965 року.

«Повістка дня

1) Про аварію автомашини 75-99, шофер Бойко А. М.

[...]

3) За поломку дверей в гаражі шофером Міщанин Д. М.

[...]

Слухали: Про аварію автомашини ФК 75-99, шофер Бойко А. М.

Ухвалили: Утримати з шофера Бойка А. М. 135 крб., як уцерб нанесений при аварії автомашини, згідно акта автоінспекції, в разі не внесення цієї суми, передати матеріал в суд.

[...]

Слухали: За поломку дверей в гаражі шофером Міщанин Д. М.

Ухвалили: Відремонтувати двері в гаражі за рахунок шофера Міщанин Д. М.»²¹⁹.

12.11.1965 року.

«Слухали: Про затвердження інвентаризаційної комісії.

Ухвалили: Затвердити інвентаризаційну комісію в складі:

[...]

Півньов Сергій Ілліч». Усього 13 осіб»²²⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 18.12.1965 року.

«Слухали: Про затвердження комісії по розгляду норм виробітку. Ухвалили: Затвердити склад комісії слідує:

[...]

Омельченко Іван Петрович». Усього 25 осіб²²¹.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 12.01.1966 року.

«Бородай С. Й. – це справедливо, що завгосп Кононенко мені не домірив ліса, за 1,75 куб. м видав 1,03 куб. м, яке замірили на пилорамі? Бригадир Омельченко неправильно нараховує трудовні колгоспникам.

[...]

Омельченко І. П. – критика повинна бути всебічною, не тільки в сторону правління, і самим колгоспникам, механізаторам звертати увагу на свої недоліки, особливо механізаторам на збереження с / з техніки, яка на сьогодні не в порядку, не вичищена, не відремонтована, не змазана, де робив там і залишив, це відноситься і до тракториста Педченка, і других. Члени 1 бригади трудилися добре, але з боку комбайнерів багато допускалося потерь буряка, де приходилося багато вручну викопувати і підносити, а також при погрузці багато залишалось. В 1966 р. членів ланок багато менше і нагрузка більша, якщо механізатори не зроблять в своїй роботі повороту, то буде багато збитків»²²².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 17.02.1966 року.

«Слухали: Заяву Письменної Ганни Антонівни про виділення дерева для ремонту хати.

Ухвалили: Відмовити»²²³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 09.03.1966 року.

«Слухали: Про готовність до весняно-польових робіт.

В обговоренні виступили:

Бригадир 1 бригади Омельченко – по 2 бригаді прицепщиків є 3 чоловіки: Діденко, Гнида, Орленко, кухарка в тракторній бригаді Школяр, рознощиця Солов'ян Г. А., водовоз Орленко П. Г., в дітяслах немає виховательки.

[...]

Слухали: Про стан техніки безпеки в колгоспі.

Ухвалили: Провести інструктаж з людьми і затвердити відповідальних по техніці безпеки:

[...]

1 бригада – Омельченко Іван Петрович²²⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 23.04.1966 року.

«Слухали: Заяву Лисенка Кирила Михайловича про виділення дерева.

Ухвалили: Виділити 0,5 куб. м липи.

[...]

Слухали: Заяву Киричок Марини Іовни про виділення хворосту.

Ухвалили: Виписати 1 купку.

Слухали: Заяву Бородай Уляни Савівни про виділення дерева.

Ухвалили: Виписати 1 куб. м берези.

[...]

Слухали: Акт від 2.04.66 р. списання негідного майна, що знаходиться на відповідальності Омельченка І. П.

Ухвалили: Списати негідне майно як зношене²²⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 09.06.1966 року.

«Ухвалили: 2) затвердити відповідальних по ремонту приміщень по [...] 1 бригаді – Омельченко І. П., Ширай В. П.

Слухали: Заяву Півнюва Сергія Ілліча про виділення дерева.

Ухвалили: Виділити при поступленні дерева²²⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 12.08.1966 року.

«Слухали: Заяву Омельченка І. П. про надання відпуску.

Ухвалили: Надати відпуск з 10 серпня по 24.08.66 р.»²²⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 31.08.1966 року.

«Слухали: Про підготовку тваринницьких приміщень до зимівлі худоби. Доповідали бригадири і завферми.

[...]

Бригадир Омельченко І. П. – відремонтувати двері в конюшні і вишити, коло нового вівчарика постройти баз.

[...]

Слухали: Заяву Письменної Ганни Антонівни про виділення дерева м'якої породи.

Ухвалили: Виписати 1 куб. м м'якої породи.

[...]

Слухали: Доповідну Омельченка І. П. на колгоспника Свириду В. Я., який без дозвілу бригадира використовує коня в своїх руках»²²⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 18.10.1966 року.

«Слухали: Заяву Мокляк Вери Григорівни про доріз садиби.

Ухвалили: Відмовити»²²⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 04.11.1966 року.

«Слухали: Про боротьбу з ящуром.

Ухвалили: Затвердити заходи по боротьбі з ящуром слідуючі.

[...]

13) Затвердити відповідальних по боротьбі з ящуром:

1 бригада – Омельченко, Ширай.

[...]

Слухали: Про чергування на празники.

Ухвалили: Затвердити графік чергування на празники:

[...]

По 1 бригаді 6 на 7 – Омельченко І. П.»²³⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 30.12.1966 року.

«Слухали: Заяву Мокляк Вери Григорівни про виділення дерева.

Ухвалили: Виділити берези 3 куб. м.

Слухали: Про хід зимівлі худоби.

[...]

4. Омельченко І. П. – на мою думку, перед складанням раціону необхідно продивитися в якому стані знаходиться худоба і взнати остаток кормів, а зоотехнік складає раціон всліпу, не знаючи цього, і через це худоба слабне»²³¹.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 20.01.1967 року.

«Слухали: Списки колгоспників, які не виробили мінімум вихододнів.

[...]

42. Міщанин Данило Михайлович – 205

[...]

54. Міщанин Віра Іванівна

[...]

Ухвалили: Доручити правлінню колгоспу подати списки в райфінвідділ на колгоспників, які не предоставлять справки на хворобу і без поважних причин не виробили мінімум вихододнів»²³².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 13.02.1967 року.

«Слухали: Список колгоспників, які не виробили мінімуму вихододнів в 1966 році.

Ухвалили: Занести в список невиробивших мінімум вихододнів без поважної причини слідуючих колгоспників:

[...]

Мищанин Вєра Іванівна

[...]

Слухали: Про загибель поросят на свинофермі №1 завферми т. Ширай В. П., ветфельдшера т. Шиян В. Тр., свинарок Мокляк В. Гр., Окару Л. М.

Ухвалили: В зв'язку з тим, що через халатність, безвідповідальне ставлення до своїх обов'язків, не приймання і передачу худоби загинуло 5 голів поросят, зобов'язати свинарок Мокляк В. Г. і Окару Л. М. оплатити в касу колгоспу за загинувши поросята по 5 крб. кожній»²³³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 04.04.1967 року.

«Слухали: Про стан підготовки до весняно-польових робіт і підготовку дитясел.

В обговоренні виступили: [...]

Бригадир 1 бригади Омельченко І. П. - 1 бригада до весняно-польових робіт підготовлена, кухарки виділені, в тракторну бригаду прицепицики виділено 2 чоловіки, горючовози є, в дитяслах кадри укомплектовані»²³⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 26.04.1967 року.

«Слухали: Про підготовку дитясел і таборів до літнього утримання худоби.

Виступили: Бригадир 1 бригади Омельченко І. П. - в 1 бригаді дитяслі вже працюють, табори ще не ремонтвані.

[...]

Слухали: Заяву Лисенка Кирила Михайловича про доріз садиби.

Ухвалили: Дорізати 0,10 га»²³⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 01.06.1967 року.

«Ухвалили: 1) Затвердити відповідальних за ремонт тваринницьких приміщень:

[...]

1 бригада – Омельченко, Ширай, Бейгул.

[...]

2) Зобов'язати бригадирів тов. Омельченка, Заліського, Тацюка виділити бригаду 3-4 чол. для ремонту.

[...]

Слухали: Заяву Дубинки Явдохи Калениківни про виділення дерева – 4 деревини.

Ухвалили: Виділити»²³⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 21.06.1967 року.

«Слухали: Про виділення коштів на преміювання механізаторів.

Ухвалили: Виділити на преміювання 150 крб., з них Міщанин О. Д. 12 крб., Троцький М. 13 крб., Гахович М. С. 12 крб., Талахно І. В. 13 крб., Міщанин Д. 10 крб., Тараненко М. 10 крб., Коляда І. С. 13 крб., Гахович В. В. 12 крб., Смілянський К. П. 10 крб., Храпач Г. І. 10 крб., Столяренко В. Г. 10 крб., Гармаш 12 крб., Бойко М. І. 13 крб., Піщаленко Г. Т. 13 крб., Гахович І. Є. 12 крб.»²³⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 16.07.1967 року.

«Слухали: Заяву Омельченка І. П. про надання відпуску.

Ухвалили: Надати відпуск з 8.07.67 року.

Слухали: Заяву Бородай У. С. про виділення дерева.

Ухвалили: Відмовити, поскільки дерева немає.

[...]

Слухали: Заяву Мокляк Вері Григорівни про видачу грошей авансом в сумі 500 крб. для будівництва хати.

Ухвалили: Виписати 500 крб.»²³⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 25.10.1967 року.

«Слухали: Про преміювання колгоспників на честь 50-річчя Жовтня.

Ухвалили: Виділити на купівлю подарунків передовим колгоспникам грошей в сумі ... і преміювати слідуючих колгоспників:

[...]

8. Міщанин Данило Михайлович.

[...]

17. Омельченко Іван Петрович.

[...]

53. Омельченко Марфа Іванівна.

[...]

158. Мокляк Вера Григорівна.

[...]

160. Бородай Уляна Савична.

[...]

Слухали: Про виділення продуктів, грошей бригадам і фермам на празнування свята 50-річчя Жовтня.

Ухвалили: 1) Виділити грошей на празнування свята

1 бригада – 246 крб. 50 коп.

2 бригада – 157 крб. 50 коп.

3 бригада – 120 крб.

4 бригада – 93 крб.

садогородня бригада – 40 крб. 50 коп.

тракторна бригада – 159 крб.

1 ферма ...

2 ферма – 121 крб. 50 коп.

3 ферма – 62 крб. 50 коп.

2) Виділити продуктів на 1 чоловіка:

м'ясо – 0,3 кг

олія – 0,050 кг

мука – 0,5 кг

крупа – 0,150 кг

сало – 0,050 кг

сахар – 0,020 кг.

Слухали: Про виділення грошей школам на купівлю подарунків учням.

Ухвалили: Видати на купівлю подарунків учням М-Будищанській школі – 100 крб., Глинській – 100 крб.

Слухали: Про продаж м'яса колгоспникам.

Ухвалили: Продати колгоспникам м'яса по ціні:

свинина – 1,20 крб. за 1 кг

гав'яже – 1 крб. за 1 кг

збой св. – 60 коп за 1 кг

збой гав. – 50 коп. за 1 кг.

Слухали: Графік чергування активу на період празників.

Ухвалили: Затвердити слідуючий графік чергування:

[...]

В ніч з 6-7 – Омельченко І. П., Ситник А. Я.»²³⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 20.11.1967 року.

«Слухали: Відомість на видачу додаткової оплати свинаркам за одержання зверх планового приросту.

Ухвалили: Видати додаткову оплату свинаркам:

[...]

Мокляк Вєра Григорівна»²⁴⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 01.12.1967 року.

«Слухали: Заяву Кирячок Марини Іовни про продаж хліба.

Ухвалили: Відмовити»²⁴¹.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 18.12.1967 року.

«Слухали: Розгляд пенсійних справ.

Ухвалили: Затвердити пенсійні справи і направити в райсобез таким колгоспникам:

[...]

23. Лещенко Якилина Андріївна»²⁴².

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 07.01.1968 року.

«Слухали: Матеріали інвентаризації Омельченка І. П.: лишки – щити 100 шт.

Ухвалили: Лишки оприбуткувати і матеріали затвердити»²⁴³.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу «*Прогрес*», які відбулися 05.02.1968 року.

«В обговоренні виступили:

[...]

Омельченко І. П. – по 1 бригаді недобор овочевого гороху за рахунок потерів механізаторів при уборки гороху. Було допущено неякісну уборку цукрового буряка комбайнером Різником, про це добре знали агроном Устименко і бригадир тракторної бригади Федоша, а мір ніяких не приймали. Неякісний силос по 1 бригаді з

стебел кукурудзи повної стиглості через довгий процес силосування. За трудову дисципліну колгоспників і задачі на 1968 рік по вирощенню високих врожаїв.

[...]

Слухали: Про вибори членів правління.

[...]

Поступило пропозиція обрати в члени правління Омельченка Івана Петровича.

Ухвалили: Одноголосно обрати в члени правління Омельченка І. П.

[...]

Слухали: Зачитані списки невиробивших мінімум вихододнів.

[...]

Мищанин Віра Іванівна – 2

[...]

Ухвалили: Поручити правлінню колгоспу перевірити причини невиробивших мінімум вихододнів і всіх, хто без поважної причини не виробив мінімум, представити в РФВ для обкладання податком.

[...]

Слухали: Про зміни в землекористуванні.

Ухвалили: Зробити зміни в земельно-шнуровій книзі в колгоспних дворах, яким нарізана і дорізана земля:

[...]

Лисенко Кирило Михайлович – додати 0,10 га²⁴⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 16.02.1968 року.

«Слухали: Про розкріплення обов'язків між членами правління.

Ухвалили: [...] Омельченко І. П. – бригадир 1 бригади, організовує на виконання соцзобов'язань по 1 бригаді і фермі.

[...]

Слухали: Про затвердження відповідальних по технічній безпеці по колгоспу.

1 бригада – Омельченко І. П.²⁴⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 27.02.1968 року.

«Ухвалили: Затвердити склад ланок на 1968 рік по бригаді №1 в кількості 48 чоловік.

[...]

16. Омельченко Марфа Іванівна²⁴⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 13.03.1968 року.

«Слухали: Нагірного І. Ф. про роботу електрика колгоспу т. Чугуєвець М. П.

[...]

Виступив: Омельченко І. П. – в своєму виступі охарактеризував роботу т. Чугуєвця М. П., а саме т. Чугуєвець М. П. без поважних причин не з'являється на роботу, що відображається на виробництві сільськогосподарської продукції, так як електроенергія підключена до всіх ферм колгоспу, і бувають часті випадки, що в колгоспника, а найчастіше на фермі немає електроенергії по якимсь причинам, то для цього необхідно електрика, так як це входить в його обов'язки і він тільки має на це доступ, а його немає на роботі, отже це являється незадовільним відношенням до своїх обов'язків і порушенням трудової дисципліни.

[...]

Слухали: Затвердження угоди на проведення заходів по техніці безпеки і виробничій санітарії в колгоспі Омельченка.

[...]

Слухали: Про створення комісії по прийому якості виконаної роботи.

Ухвалили: Затвердити в склад комісії по прийому якості виконаної роботи:

[...]

5. Омельченко Іван Петрович²⁴⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 29.06.1968 року.

«Слухали: Акт про списання картошки з-під звіту Омельченка І. П.

Ухвалили: Списати»²⁴⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.08.1968 року.

«Слухали: Заяву Бородай Уляни про повернення попередньої роботи.

Ухвалили: Задовільнити.

[...]

Слухали: Заяву Омельченка І. П. про надання відпуску.

Ухвалили: Дати відпуск.

[...]

Слухали: 2 Акти Омельченка І. П. про списання різного майна.

Ухвалили: Затвердити»²⁴⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 23.09.1968 року.

«Слухали: Акт бригадира Омельченка І. на списання гороху при сівбі.

Ухвалили: Затвердити»²⁵⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 14.12.1968 року.

«Слухали: Омельченко І. П. – бригадир комплексної бригади №1. Поряд з успіхами, які ми маємо сьогодні, маємо ряд недоліків. Працівники ферм, як доярки, так і телятники, слабо чистять закріплених за ними тварин. Маються випадки запізнення доярок на роботу. По бригаді недофат кінних і тракторних саней»²⁵¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 16.01.1969 року.

«Слухали: Акт Омельченка І. на списання шкребниць 2 шт.

Ухвалили: Списати.

[...]

Слухали: Акт Мищанина Данила на списання замка 2 шт.

Ухвалили: Затвердити»²⁵².

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 29.01.1969 року.

«В обговоренні виступили:

[...]

7) Виборний Іван Іванович – секретар райкому партії, який зробив порівняння досягнень району, передових колгоспів і колгоспу «Прогрес», колгосп займає середнє місце по району, а по виробництву цукрових буряків, картоплі – останнє місце по району»²⁵³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 01.03.1969 року.

«8. Слухали: Агронома колгоспу т. Устименко М. П., яка зачитала список ланок на 1969 рік по бр. №1, бр. №2, бр. №3 і по бр. №4.

Ухвалили: Затвердити склад ланок на 1969 рік по бригаді №1 в кількості 43 чоловіки.

[...]

12. Омельченко Марфа Іванівна²⁵⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 28.03.1969 року.

«Слухали: Про затвердження відповідальних по техніці безпеки в колгоспі.

Ухвалили: Відповідальний в бригаді №1 Омельченко І. П.²⁵⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 11.04.1969 року.

«Слухали: Акт на списання з-під звіту Омельченка Ів. – хомутів 3 шт., відра 2 шт., супони 20 шт., черезсідельники 9 шт., посторонок 10 шт., віжки тясмові 10 шт., уздечок 11 шт., сідьолок 5 шт., наритників 6 шт., шлейки 5 шт., сани кінні 7 шт., халати 2 шт., віршовка 48 кг, волок 3,7 кг, толь в рулон 1 шт.

Ухвалили: Акт затвердити²⁵⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 14.05.1969 року.

«Слухали: Акт Омельченка Ів. на списання мішків 35 шт.

Ухвалили: Акт затвердити²⁵⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 11.08.1969 року.

«Слухали: Заяву Омельченка І. П. про надання відпуску.

Ухвалили: Надати отпуск з 20.08.69 р.

[...]

Слухали: Акт Міщанина Данила Михайловича на списання ската за № ЯВ-68-561674.

Ухвалили: Акт затвердити²⁵⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 21.11.1969 року.

«Повістка дня

1. Про наслідки ревізії.

[...]

Слухали: Про наслідки ревізії, що проходила від 10.09 по 20.11.69 р., яку робила з управління ревізор бухгалтер Сторчак Галина Григорівна [...]

Розрахунки по оплаті праці колгоспникам проводяться щомісячно. Адмінперсоналу проводяться не згідно штатного розпису, наприклад шоферу льохкової автомашини т. Міщанину

Д. М. виплачують 90 крб. кожного місяця, в місяць по штатному розписанію 78 крб. Всього переплачено 12 крб. в місяць, а за 8 місяців переплачено 101 крб. (Данилу Міщанину виплачували по 90 крб. щомісяця, оскільки фактично він працював на двох автомобілях: на ГАЗ-21 («Волга») і на ГАЗ-69 («Бобік»), будучи водієм голови колгоспу. – В. М.).

[...]

Слухали: Акт Омельченка І. П. на списання слідуючих матеріалів, а саме: хомутів 2 шт., відра 2 шт., попруги 10 шт., супони 15 шт., кружка 1 шт., черезсідельників 9 шт., віжки тясмові 4 шт., дуги 2 шт., наритників 7 шт., шлейки 4 шт., збруя комплект 1 шт., ужі ремні 2 шт., рукавиці 1 пара, напильники 2 шт., сиром'ятина 20 кг, аптечка 1 шт., кички 5 шт.

Ухвалили: Списати з-під звіту Омельченка І. П.»²⁵⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 24.12.1969 року.

«Слухали: Акт Омельченка І. П. на списання – очки 1 шт., плуги кінні 2 шт., сани кінні 2 шт., тачка для бочонків 1 шт.

Ухвалили: Списати з-під звіту Омельченка»²⁶⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 10.01.1970 року.

«Слухали: Заяву Омельченка І. П. про звільнення з роботи бригадира.

Ухвалили: Відмовити, як без підстав»²⁶¹.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 31.01.1970 року.

«Поступило пропозиція на Омельченка І. П.

Ухвалили: Обрати членом правління Омельченка Івана Петровича одноголосно.

Слухали: Про вибори редколегії стінної газети.

[...]

Ухвалили: [...] обрати членами редколегії:

[...]

Омельченка І. П.»²⁶².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 06.03.1970 року.

«Слухали: Про затвердження відповідальних по техніці безпеки.

Ухвалили: Затвердити відповідальних по техніці безпеки по колгоспу «Прогрес» в 1970 році таких осіб:

[...]

5. По комплексній бригаді № 1 – Омельченко І. П.»²⁶³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 27.06.1970 року.

«Слухали: Акт на списання ската з-під звіту Міщанина Данила Михайловича.

Ухвалили: Списати скат з-під звіту Міщанина Данила, який ізносився і прийшов в негідність.

[...]

Слухали: Акт на списання кормового буряка з-під звіту Омельченка І.

Ухвалили: Списати з-під звіту Омельченка І. кормовий буряк 4370 кг, який при схороні пропав»²⁶⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 06.08.1970 року.

«Слухали: Про підготовку приміщень по бригаді № 1 Омельченка І. П., який указав, що побілка приміщень зроблена з середини і наружі, вівчарник ще неочищений від навозу, несправні бази для корів, несправні ями біля свинарників і не почищені.

[...]

Слухали: Заяву Омельченка І. П. про надання відпуску з 15.08.70 р.

Ухвалили: Відпустити Омельченка І. П. з 15.08.70 р.

[...]

Слухали: Заяву Лисенка Кирила, Бородая Савки і Міщанина Данила про виписку дерева для ремонту колодязя.

Ухвалили: Допомогти деревом»²⁶⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 21.11.1970 року.

«Слухали: Акт від 2.11.70 р. на списання зношеного майна підзвітного Омельченка І. П.

Ухвалили: Списати майно і акт затвердити»²⁶⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 06.01.1971 року.

«Слухали: Акт від 8.12.70 р. на списання зношеного інвентаря.

Ухвалили: Затвердити акт і зношений інвентар списати з-під звіту Омельченка І. П.

[...]

Слухали: Акт від 24.12.70 р. на списання солідолу, який витрачений на змазування возів.

Ухвалили: Затвердити акт і солідол списати з-під звіту Омельченка І. П.»²⁶⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 06.02.1971 року.

«Слухали: Про підготовку гужтранспорту до весняно-польових робіт – доповідали бригадири. Омельченко І. П. – по 1 бригаді гужтранспорт відремонтований, але не вистачає возів, лінійки старі, розбиті, ремонту не піддаються»²⁶⁸.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 11.02.1971 року.

«Слухали: Список колгоспників про невиріботок встановленого мінімуму вихододнів в 1970 році.

Ухвалили: Визнати по поважній причині невиробивших мінімум вихододнів:

[...]

108. Мищанин Віра Іванівна – 7 виход.»²⁶⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 18.02.1971 року.

«Бригадир Омельченко І. П. – не все гаразд з кормами, на вівчарник корма не важаться. Скільки не направляй кормів, то раціону не дотримуються, а згодують. Багато сіна переросходується вівцями. На коней зовсім не складають раціон, а корма згодують, через те перевитрата кормів»²⁷⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 05.04.1971 року.

«Слухали: Акт від 26.03.71 р. на списання зношеного майна.

Ухвалили: Акт затвердити і зношене майно списати на виробництво з-під звіту Омельченка І. П.»²⁷¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 18.05.1971 року.

«Слухали: Про виплату компенсації за відпуск, за 1970 рік.

Ухвалили: Виплатити компенсацію за відпуск, за 1970 рік, таким колгоспникам:

[...]

Мищанин Данило Михайлович.

Слухали: Про надання відпуску Мищанину Данилу Михайловичу.

Ухвалили: Надати відпуск Міщанину Данилу Михайловичу за 1971 рік з 17.05.1971 р.»²⁷².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 31.05.1971 року.

«Слухали: Про затвердження замісника голови колгоспу.

Ухвалили: В зв'язку з тим, що голова колгоспу виїжджає на місяць на лікування, покласти обов'язки голови колгоспу на члена правління тов. Омельченка І. П.»²⁷³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 02.06.1971 року.

«Виступили: [...]

Бригадир Омельченко І. П. – по 1 бригаді випустили коров на попас у 8.30, доярки сіллю не кроплять корма, під ногами багато зеленої маси, корови грязні, полотенець для підмивання немає, кімната відпочинку не обладнана»²⁷⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.06.1971 року.

«Слухали: За оплату праці на стрижці овець.

Ухвалили: В зв'язку з тим, що в колгоспі відсутні спеціалісти по стрижці овець, а цю роботу необхідно виконати срочно, доручити виконуючому обов'язки голови колгоспу тов. Омельченко найняти спеціалістів на стрижку овець»²⁷⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 14.07.1971 року.

«Слухали: Акти від 5.07, 25.05 на списання посіву проса 24 кг, буряк-висадок – 35 т при схороні виявився негідний.

Ухвалили: Затвердити акти і списати з-під звіту Омельченка І. П.

[...]

Слухали: Заяву Дубинки Ганни Миколаївни про виділення дерева для ремонту хати.

Ухвалили: Допомогти по можливості.

[...]

Слухали: Заяву Омельченка І. П. про звільнення від обов'язків бригадира.

Ухвалили: Відмовити, так як немає на це важливих причин»²⁷⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 18.08.1971 року.

«Слухали: Акт 23.07 на списання посіву соняшника 200 кг.

Ухвалили: Затвердити акт і посів списати з-під звіту

Омельченка І. П.

[...]

Слухали: Заяву Омельченка І. П. про надання відпуску.

Ухвалили: Надати відпуск з 25.08.71 р., обов'язки покласти на т. Кононенка І. І.»²⁷⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 20.12.1971 року.

«Слухали: Акт від 20.11 на списання зношеного інвентаря.

Ухвалили: Затвердити акт і зношений інвентар списати з-під звіту Омельченка І. П. на виробництво»²⁷⁸.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 26.01.1972 року.

«Слухали: Зачитаний список невиробивших мінімум вихододнів в 1971 році.

[...]

Ухвалили: Вважати без поважної причини невиробивших мінімум вихододнів:

[...]

Мищанин Віра Іванівна»²⁷⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 16.03.1972 року.

«Слухали: Заяву Омельченка І. П. про звільнення від обов'язків бригадира.

Ухвалили: Просьбу задовільнити і затвердити бригадиром 1 бригади Кононенка Ів. Ів., і залишити в його підлеглості кузню і плотню»²⁸⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 22.05.1972 року.

«Слухали: Акт від 20.03.72 р. на списання зношеного інвентаря.

Ухвалили: Затвердити акт і зношений інвентар списати на виробництво з-під звіту Омельченка І. П.»²⁸¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 03.09.1972 року.

«Слухали: Заяву Бородай Серафими Степанівни про відріз садиби.

Ухвалили: Відрізати садибу в кількості 0,11 га»²⁸².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 28.09.1972 року.

«Слухали: Про затвердження завгоспа.

Ухвалили: Затвердити завгоспом Омельченка І. П.»²⁸³.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 13.02.1973 року.

«4) Вибори: а) голови колгоспу та членів правління.

[...]

Слухали: Доповідь голови колгоспу т. Нагірного І. Ф. за роботу правління колгоспу в 1972 році, який указав на досягнення та недоліки в роботі всіх бригад і ферм.

[...]

В обговоренні виступили: [...]

7) Омельченко І. П. – який указав, що з боку бригадирів, агрономів немає контролю по зяблевій оранці, де в полях 2 і 3 виорано 66 га неякісно, для посіву площа не годиться, необхідно, щоб змінки на роботу тракториста підписувалися бригадиром і агрономом, за неякісну підготовку с/г техніки до весняної посівної компанії, а до уборки, поки націпали стогомет, пока погнило сіно суданки.

[...]

Радченко Петро Петрович – секретар райкому партії, який висвітлив [...] за показники колгоспу, порівнюючи до середньорайонних, і де колгосп «Прогрес» займає місце середнє в районі.

[...]

Слухали: Про вибори голови колгоспу і членів правління.

Т. Радченко П. П. вніс пропозицію на голову колгоспу Перепелицю Миколу Григоровича, 1938 року народження, який до цього часу працював інструктором в райкомі партії.

Ухвалили: Обрати головою правління колгоспу Перепелицю Миколу Григоровича.

[...]

Слухали: Зачитані списки колгоспників невиробивших мінімум вихододнів.

[...]

71. Міщанин Віра Іванівна – 5»²⁸⁴.

А за тиждень до колгоспних зборів, 06.02.1973 року, в листі із Зінькова до Полтавського обласного управління сільського господарства зазначалося:

«Управління сільського господарства виконкому Зіньківської районної ради депутатів трудящих направляє тов. Перепелицю Миколу Григоровича для погодження на голову колгоспу «Прогрес» замість тов.Нагірного Івана Федоровича, який звільнений по хворобі.

Тов. Перепелиця М. Г. після закінчення Полтавського с/г інституту працював заступником голови і секретарем парторганізації в колгоспах ім. Димитрова та «Прапор Леніна».

Зараз працює інструктором райкому КП України.

Тов. Перепелиця М. Г. зарекомендував себе як принциповий керівник, здібний організатор.

Кандидатура тов. Перепелиці М. Г. погоджена з райкомом КП України.

Начальник управління сільського господарства А. Цимбал»²⁸⁵.
Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 20.02.1973 року.

«Ухвалили: Затвердити відповідальних по техніці безпеки по галузях виробництва на 1973 рік.

[...]

Омельченко Іван Петрович – кузня, плотня 1 бригада.

[...]

Слухали: Список невиробивших мінімуму вихододнів за 1966 рік.

Ухвалили: Визнати невиробивших мінімуму вихододнів по поважній причині слідуючих колгоспників:

[...]

Міщанини Данило Михайлович – два шофери на машині»²⁸⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.03.1973 року.

«2) Зобов'язати завгоспа колгоспу тов. Омельченка І. П. до 15.03.73 р. закупити необхідний інвентар для тракторної бригади»²⁸⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 20.03.1973 року.

«Слухали: Акт від 5.07.72 р. на загибель поросяти вагою 15 кг, яке утопилось в сечезбірній ямі.

Ухвалили: Зобов'язати винних, завферми Даціньку І. Я. і свинарку Мокляк В. Г., відшкодувати 50 % нанесених збитків в сумі 9 крб. 28 коп., або по 4 крб. 64 коп. кожному»²⁸⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 06.04.1973 року.

«Слухали: Про самовільне використання тракторів трактористами протягом однієї години.

Ухвалили: За самовільне використання тракторів протягом однієї години оплатити в касу колгоспу винним:

[...]

Мокляк Микола Петрович – 4,50 крб.»²⁸⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 19.05.1973 року.

«Слухали: Про роботу пожеарно-сторожової охорони.

Ухвалили: [...]

2) Затвердити громадських інспекторів по пожеарно-сторожовій охороні.

[...]

Омельченко І. П.»²⁹⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 01.06.1973 року.

«Слухали: Заяву Мокляк Вері Григорівни про виділення дерева на будівництво сарая.

Ухвалили: Виділити 2 куб. м берези і попередити тов. Мокляк, що буде працювати в тваринництві бездоганно.

[...]

Слухали: Про надання відпуску працівникам, які навчаються в Зіньківській заочній школі.

Ухвалили: Надати відпустку на 4 дні таким колгоспникам:

[...]

Мокляк Микола Петрович.

[...]

Слухали: Договір від 24.05.73 р. на покраску криші клуба.

Ухвалили: Затвердити договір, оплатити за покраску криші 300 крб. Контроль за виконану роботу покласти на завгоспа тов. Омельченка і голову сільради тов. Пономаренка»²⁹¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 27.08.1973 року.

«Слухали: Заяву Мокляк Вері Григорівни про виділення грошей в кредит в сумі 300 крб.

Ухвалили: Рекомендувати зборам уповноважених відмовити»²⁹².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 08.10.1973 року.

«Слухали: Заяву Омельченка І. П. про надання тарифного відпуску.

Ухвалили: Надати відпуск з 1.11.73 р.»²⁹³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 15.11.1973 року.

«Ухвалили: Затвердити працівників тваринництва в такому складі із закріпленням за ними слудуючої кількості худоби:

[...]

Дубинка Ганна Миколаївна – телятниця, 36 гол.

[...]

Мокляк Віра Григорівна,

Солов'ян Любов Остапівна – вівчарі, 744 гол.»²⁹⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 05.12.1973 року.

«Ухвалили: Зобов'язати завгоспа т. Омельченка закупити віса на ферми для розважування кормів і необхідні матеріали для проведення електроосвітлення на курятнику.

[...]

Слухали: Про затвердження комісії, яка перевіряє і списує зношений інвентар.

Ухвалили: Затвердити комісію в складі:

1. Омельченко Іван Петрович»²⁹⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 31.12.1973 року.

«Слухали: Графік чергування активу колгоспу на фермах в нічний час на січень місяць.

Ухвалили: Затвердити графік чергування в складі:

[...]

Омельченко Іван Петрович»²⁹⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 09.01.1974 року.

«Ухвалили: [...]

5) Зобов'язати завгосподарством т. Омельченка І. П. забезпечити ферму необхідним інвентарем»²⁹⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 13.01.1974 року.

«Слухали: Заяву Мищанина Данила Михайловича про виплату компенсації за відпуск 1973 року.

Ухвалили: Надати відпуск.

Слухали: Списки на виплату за стаж працівникам тваринництва:

[...]

38. Мокляк Вера Григорівна.

[...]

45. Бородай Уляна Савична²⁹⁸.

Протокол загальних зборів колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 30.01.1974 року.

«Ухвалили: Визнати невиконаних мінімум вихододнів по поважній причині:

[...]

14. Мокляк Микола Петрович – навчався²⁹⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 11.03.1974 року.

«Завгосп Омельченко І. П. – необхідний інвентар для тракторної бригади частину закупили, а частину необхідно закупити, як термоса, кружки, миски»³⁰⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 18.05.1974 року.

«Ухвалили: 1) Затвердити відповідальних по техніці безпеки:

[...]

5. Омельченко Іван Петрович – плотня, кузня 1 бригада»³⁰¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 11.06.1974 року.

«Слухали: Заяву Даціньки І. Я. про виготовлення кліток для перевезення птиці.

Ухвалили: Зобов'язати завгоспа т. Омельченка І. П. дати заказ на виготовлення кліток на тарному заводі в Полтаві»³⁰².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 20.06.1974 року.

«Слухали: Про порушення трудової дисципліни скотниками Мокляк В. Г. і Светкіним О. І., які появляються на роботу в нетверезому стані, або зовсім самовільно не виходять на роботу.

Ухвалили: За порушення трудової дисципліни колгоспниками Мокляк В. Г. і Светкіним справу передати на розгляд громадського суду»³⁰³.

19.08.1974 року.

«Слухали: Про стан трудової дисципліни в тракторній бригаді.

Ухвалили: 1) Зобов'язати тракториста Мокляка М. П. за невиконання наряду бригадира, в результаті чого трактор не працював протягом суток, відшкодувати нанесені збитки в сумі 4 крб. 82 коп.»³⁰⁴.

18.10.1974 року.

«Слухали: Заяву Омельченка Івана Петровича про надання відпуску.

Ухвалили: Надати відпуск після закінчення ремонту ферм»³⁰⁵.

25.10.1974 року.

«Зобов'язати завгосподарством тов. Омельченка І. П. до 1.11.74 р. забезпечити виготовлення спеціальних дерев'яних ящиків для запарювання соломи»³⁰⁶.

28.12.1974 року.

«Слухали: Заяву Мищанина Данила Михайловича про надання відпуску.

Ухвалили: Надати відпуск за 1974 рік»³⁰⁷.

20.02.1975 року, перед зборами уповноважених членів колгоспу, відбулися закриті партійні збори комуністів парторганізації колгоспу «Прогрес» з повісткою денною: «Про голову колгоспу». Доповідав секретар РККП України В. С. Омельченко.

«Слухали: Секретаря райкому компартії України тов. Омельченка Володимира Степановича, який сказав, що бюро районного комітету компартії України винесло рішення: за невиконання рішення бюро райкому компартії України про продаж будинка, який тов. Перепелиця М. будує в с. Опішня, виключити його з членів КПРС і не рекомендувати його головою колгоспу. Тов. Перепелиця М. Г. декілька разів заслуховувався на засіданнях бюро по цьому питанню, йому давались відповідні строки, які минули, і тому бюро райкому компартії України змушене було прийняти відповідне рішення. На посаду голови колгоспу бюро районного комітету компартії України рекомендує тов. Кльокту Якова Тихоновича – головного інженера управління сільського господарства.

Виступили: Гахович С. Й. – технік штучного осіменіння, який сказав, що тов. Перепелиця М. Г. зробив багато для розвитку господарства, за ці три роки значно змінився вигляд господарства, провадиться широке будівництво соціально-культурних та виробничих об'єктів, чуйний і вимогливий до людей. Безумовно, помилився. Вважає, що рішення бюро райкому компартії України надто суворе і пропонує залишити в членах КППС і працювати головою колгоспу.

Солов'ян О. Г. – різноробочий, відмітив, що давно знали і в райкомі партії, і всі ми про те, що т. Перепелиця М. Г. будується на території колгоспу «Жовтень», але не прийняли мір. Вважає, що рішення бюро райкому компартії України вірне. Проте бюро райкому компартії України неправильно зробило, що обминуло при його вирішенні партійну організацію.

Перепелиця М. Г. – сказав, що дійсно зробив помилку, при побудові будинку, але будував не для себе, а для престарілих батьків, і, в основному, на їх кошти. Зважаючи на це, прошу комуністів залишити мене в рядах КППС.

Ясько П. П. – майстер-наладчик, говорить, що райком партії знав про те, що Перепелиця будується в Опішні, то чому йому на самім початку не підказали, що це незаконно. Тепер же, довівши до звітних зборів, поставили всіх перед таким фактом, ми вирішуємо за нього питання. Чому ми, в партійній організації, не знали про це раніше, про всі ті листи, які надходять? Я прошу бюро райкому партії залишити тов.Перепелицю в рядах КППС.

Федоша Г. В. – бригадир тракторної бригади, відмітив, що багато голів колгоспів проживають не там де працюють, будуються не там де працюють, як, наприклад, Лещенко І. П., у якого також стоїть будинок в с. Опішня. В нас протягом 20 років керували голови з Опішні, а тов. Перепелиця М. Г. буде своїм старим батькам. Перепелиця М. Г. повністю віддається роботі, багато зроблено за цей час, а ми тепер хочемо все це перечеркнути.

Омельченко В. С. – секретар райкому компартії України, говорить, що якби т. Перепелиця виконав рішення бюро райкому компартії України, то він би залишився працювати головою колгоспу, і ми не відкидаємо його заслуг в господарській діяльності. А керівник не може бути таким впертим, щоб не виконати рішення

вищестоящого партійного органу, і тому він з партії виключений за недисциплінованість.

Постановили: Просити бюро РККП України залишити тов. Перепелицю Миколу Григоровича в рядах КПРС»³⁰⁸.

Протокол зборів уповноважених членів колгоспу «Прогрес», які відбулися 20.02.1976 року.

«Слухали: Доповідь голови колгоспу т. Перепелиці М. Г. за роботу правління колгоспу в 1975 році, указавши на досягнення колгоспу, а також недоліки як по виробництву продукції, так і виконанню плану продажу державі.

[...]

В 1975 році господарство виконало народногосподарські завдання по виробництву та продажу овочів, м'яса, яєць, вовни. Збільшилось в порівнянні до 1974 року виробництво молока, м'яса та інших продуктів с/г господарства. Ще кращих успіхів досягли цілі колективи та окремі виробничники.

[...]

Слухали: Про вибори групи народного контролю.

Ухвалили: Обрати до групи народного контролю:

[...]

10. Омельченка Івана Петровича (всього 31 особа. – В. М.).

[...]

Слухали: Про вибори голови та членів правління колгоспу.

Пропозиції по виборах голови вніс секретар Зіньківського РК КПУ т. Омельченко В. С., який указав, що по рішенню бюро РК КПУ т. Перепелиця виключений з членів КПРС і не рекомендується на голову колгоспу.

Вніс на обговорення кандидатуру т. Кльокти Якова Тихоновича, інженера-механіка, бувшого голову колгоспу, до з'єднання з колгоспу ім. Чапаєва.

В обговоренні виступили: Солов'ян Григорій Якимович – колгоспник 2-ї бригади, Лях Михайло Олександрович – агроном колгоспу, Черевань Іван Матвійович – колгоспник 2-ї бригади, Воротняк Петро Семенович – колгоспник 1-ї бригади, Омельченко Іван Петрович – завгосп, Шиян Василь Трохимович – ветфельдшер, Ткаченко Іван Петрович – лісник, Рокита Віра Максимівна – доярка 2-ї бригади, Ткаченко Григорій Кирилович – колгоспник 2-ї бригади, Рокита Харитон Іванович – член ревкомісії, Леонова Ганна Петрівна

– доярка 2-ї бригади, Бейгул Іван Данилович – комбайнер, Сюсюкало Варка Яківна – колгоспниця 1-ї бригади, які вказали, що Перепелиця М. Г. до колгоспників відноситься хорошо, тільки добре ознайомився з господарством, а часті зміни теж не дають хороших результатів, якщо він помилився і побудував хату в Опішні, то в нашому колгоспі 20 років працювали головами з Опішнього, а тому ми просимо бюро райкому партії залишити головою колгоспу Перепелицю.

Виступили: Дубинка Горпина Іванівна і Онищенко Явдоха Іванівна, колгоспниці 1-ї бригади, які вказали, що Перепелиця працював непогано, але ми б хотіли чути його думку, можливо, він не бажає з нами працювати, раз не побажав у нас жити.

Виступив: Перепелиця М. Г, який указав, що він допустив помилку, але це було бажання його батьків, і він не буде проживати в Опішнім, а житиме на території колгоспу, і якщо колгоспники йому довіряють, то він бажає з ними працювати.

Ухвалили: Прохати бюро райкому партії залишити головою колгоспу Перепелицю М. Г.

[...]

Слухали: Заяву Кривоноса Анатолія Федоровича про прийом в члени колгоспу.

Ухвалили: Прийняти членом колгоспу Кривоноса Анатолія Федоровича»³⁰⁹.

Продовження зборів уповноважених членів колгоспу 03.03.1976 року.

«Слухали: Другого секретаря РК КП України т. Омельченка В. С., який сказав, що бюро РК КПУ Зіньківського району всебічно вивчало прохання колгоспників про залишення головою колгоспу т. Перепелицю М. Г., а також перевірили правдивість листів колгоспників, адресованих першому секретареві обкому компартії т. Моргуну Ф. Т., та, враховуючи висновки перевірки прокурора Зіньківського району, бюро вважає за неможливе залишення головою вашого колгоспу т. Перепелиці і вносить пропозицію на обговорення зборів уповноважених членів колгоспу про обрання головою колгоспу т. Кривоноса А. Ф.

В обговоренні виступили:

Гахович С. Й., який указав за поведінку голови колгоспу т. Перепелиці, за достойну кандидатуру на голову колгоспу т.

Кривоноса А. Ф., за допомогу з боку райкому компартії, за підтримку з боку колгоспників.

Іваненко В. В. – за стан роботи в колгоспі в період звітно-виборної кампанії, за кандидатуру Кривоноса А. Ф., який навчається, має спеціальність економіста, працював головою сільської ради, довір'я колгоспників оправдає.

Герасименко І. П., Клименко П. Ф., Піщаленко Т. Ф., які вказали, що т. Кривоніс А. Ф. при підтримці колгоспників зуміє господарство повести по шляху, наміченому 25 з'їздом КПУ та 25 з'їздом КПРС.

Ухвалили: Звільнити від обов'язків голови колгоспу т. Перепелицю Миколу Григоровича. Голосувало за 156 чол., проти 3. Обрати головою колгоспу т. Кривоноса Анатолія Федоровича, голосувало 159 чол.»³¹⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 28.04.1975 року.

«Ухвалили: Зобов'язати завгоспа т. Омельченка І. П. посилити будівництво в колгоспному будинку, щоб забезпечити житлом (для новоприбулої родини спеціалістів Іваненків. – В. М.)»³¹¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 29.04.1975 року.

«Ухвалили: [...] 2) На святкові дні [...] затвердити графік чергування активу.

[...]

В день 1.05 по колгоспу: Омельченко І. П.

Федоша Г. В.»³¹².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 18.08.1975 року.

«Ухвалили: Зобов'язати завгоспа т. Омельченка І. П. до 25.08 відремонтувати пункти штучного парування і ветаптеки, і закупити для них потрібний інвентар»³¹³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 17.09.1975 року.

«Слухали: Заяву Мищанина Данила Михайловича про надання відпуску.

Ухвалили: Надати відпуск з 8.09.75 р.

[...]

Слухали: Акт від 11.09 на списання зношених скатів до автомобіля ГАЗ-21 61-41 ПОД – 2 шт.

Ухвалили: Затвердити акт і скати списати (мова йде про автомобіль «Волга», на якому з 1969 по 1980 рік працював мій батько Данило Міщанин. – В. М.)»³¹⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 11.10.1975 року.

«Слухали: Заяву Бородай Уляни Савівни про надання відпуску.

Ухвалили: Надати відпуск з 12.10.75 р.»³¹⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 19.11.1975 року.

«Зобов'язати завгоспа т. Омельченка І. П. поліпшити роботу в організації проведення робіт по закінченню будівництва, а бригадирам комплексних бригад надати відповідну допомогу»³¹⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 06.03.1976 року.

«Ухвалили: [...] 2) Виділити премії кращим шоферам – передовикам у соцзмаганні: Заліський Д. Ф. – 20 крб., Литвиненко М. К. – 20 крб., Міщанин Д. М. – 20 крб., Школенко М. П. – 20 крб., Тараненко М. С. – 20 крб.

[...]

Ухвалили: [...] 3) Зобов'язати завгоспа т. Омельченка І. П. вести контроль за роботою будівництва і закупити необхідний інвентар»³¹⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.04.1976 року.

«В обговоренні виступили: [...] Омельченко І. П. – я одержав шіфер, але на станції дають битий, а як не береш битого, то не дають і цілого.

[...]

Ухвалили: [...] 20) Безпідставно списані з-під звіту Омельченка І. П. гроші в сумі 15 крб. відшкодувати за рахунок Омельченка І. П.»³¹⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 14.04.1976 року.

«Слухали: Заяву Омельченка І. П. про добавлення оплати.

Ухвалили: Відмовити, оскільки оплата встановлена згідно штатного розпису»³¹⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 28.04.1976 року.

«Слухали: Графік чергування членів правління та активу колгоспу в дні 1-2-3 травня.

Ухвалили: Затвердити чергування членів правління і активу:
30.04 в ніч – Омельченко Іван Петрович,
Орленко Прокіп Артемович»³²⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося
27.05.1976 року.

«Слухали: Доповідну Даціньки І. Я. про те, що свинарка Мокляк Віра Григорівна без поважних причин 1-2.05 залишила свиноматок і зараз систематично робить прогули.

Ухвалили: За систематичне порушення трудової дисципліни і прогули, свинарку Мокляк В. Г. лишити додаткової оплати в кінці року на 50% і передати на розгляд адмінкомісії.

[...]

Слухали: Заяву Омельченка І. П. про надання відпуску.

Ухвалили: Надати відпущ з 20.06.76 р.»³²¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося
28.07.1976 року.

«Слухали: Доповідну від 28.07 про те, що доглядачі телят допустили потрапу посівів проса 0,10 га , кукурудза 1 га, озима пшениця 1га.

Ухвалили: Відшкодувати збитки:

Мокляк Данило Корнійович – 30 крб.;

Мокляк Вера Григорівна – 30 крб.»³²².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося
04.09.1976 року.

«Виступили: Омельченко І. П. – людей з кожним роком меншає, а роботи більшає. А тому для виконання завдань необхідно організувати і адмінперсонал позмінно»³²³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося
19.10.1976 року.

«Слухали: Доповідну завферми т. Даціньки І. Я. на фуражиря Мокляк Веру Григорівну, яка виходить на роботу в п'яному виді і не виконує своїх обов'язків.

Ухвалили: Замінити т. Мокляк, усунувши від обов'язків фуражиря на СТФ»³²⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося
30.10.1976 року.

«Слухали: Доповідну завферми №1 т. Даціньки І. Я. на Мокляк В. Г., яка напилася і не вийшла на роботу, а на кормокухні оказалась

нестача каші 34 кг для поросят до 2-х місяців.

Ухвалили: За поведінку т. Мокляк В. Г. передати на товариський суд і позбавити всіх додаткових оплат»³²⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 17.11.1976 року.

«Слухали: Акт на списання ската до автомашини «Волга», який зносився, пройшов 47116 км.

Ухвалили: Затвердити акт для списання ската»³²⁶. На автомобілі «Волга» працював мій батько Данило Міщанин.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.12.1976 року.

«Слухали: Заяву Міщанина Данила Михайловича про надання тарифного відпуску.

Ухвалили: Надати відпуск»³²⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 25.12.1976 року.

«Слухали: Доповідну завферми Даціньки І. Я. на Мокляк В. Г., яка залишила на проізвол свиней і на протязі 4-х днів п'яна.

Ухвалили: Попередити Мокляк, якщо не вийде на роботу, підняти клопотання про послилку на примусове лікування. За погане відношення до роботи додаткової оплати позбавити»³²⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.01.1977 року.

«Слухали: Бухгалтера колгоспу Байрачню К. Г. про виконання рішення правління від 7.04.1976 р. по акту ревізії.

[...]

17. Гроші в сумі 15 крб. завгоспом Омельченком не відшкодовані.

[...]

Ухвалили: [...] 17. Зобов'язати Омельченка І. П. внести в касу колгоспу 15 крб. до 21.01.77 р.

[...]

Слухали: Акт №324 від 23.12.76 р. з-під звіту Омельченка І. П.

Ухвалили: Списати як зношений інвентар – рулетка 1 шт., халати 2 шт.

[...]

Слухали: Про нарахування оплати за стаж.

Ухвалили: Нарахувати за стаж слідуючим колгоспникам:

[...]

32. Мокляк Віра Григорівна.

[...]

38. Бородай Уляна Савівна.

[...]

Слухали: Про нарахування оплати за відпуск.

Ухвалили: Нарахувати оплату за відпуск слідуєчим колгоспникам:

[...]

181. Омельченко Марфа Іванівна.

[...]

211. Бородай Уляна Савівна.

[...]

214. Мокляк Віра Григорівна.

[...]

220. Дубинка Ганна Миколаївна.

[...]

323. Леценко Якилина Андріївна.

[...]

Слухали: Про нарахування премії шоферам.

Ухвалили: Нарахувати премії шоферам за безперервний стаж роботи на одному автомобілі:

1. Тараненко Микола С.

2. Рокита Іван Д.

3. Заліський Дмитро Ф.

4. Пічка Михайло М.

5. Шиян Василь Г.

6. Школенко Микола П.

7. Литвиненко Микола К.

8. Диримарко Василь Д.

9. Сакун Василь П.

10. Міщанин Данило М.

11. Гнида Віктор І.

12. Гнида Павло Д.

13. Солов'ян Іван П.

[...]

Слухали: Список осіб, які не відбули відпуск.

Ухвалили: Надати відпуск слідуєчим колгоспникам:

[...]

6. Омельченко Іван Петрович.

[...]

9. Міщанин Данило Михайлович.

[...]

Слухали: Заяву Омельченка Олексія Івановича про прийняття в члени колгоспу і надання роботи трактористом.

Ухвалили: Рекомендувати загальним зборам прийняти в члени колгоспу і надати роботу трактористом»³²⁹.

Протокол зборів уповноважених членів колгоспу «Прогрес», які відбулися 04.02.1977 року.

«Слухали: Омельченка Олексія Івановича про прийом в члени колгоспу.

Ухвалили: Прийняти в члени колгоспу»³³⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.02.1977 року.

«Ухвалили: Ввести в господарство чекову систему внутрігосподарського розрахунку і затвердити список чекодательів в кількості 21 особи.

[...]

12. Омельченко Іван Петрович»³³¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 18.02.1977 року.

«Ухвалили: Затвердити виконувати обов'язки бригадира комплексної бригади Омельченка І. П. з 22.02.1977 р., в зв'язку з виїздом Бадаки М. М. на навчання в м. Полтаву»³³².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 23.03.1977 року.

«Слухали: Акт від 28.02.1977 р. про необладнання ремонтної майстерні.

Ухвалили: Зобов'язати Омельченка на протязі тижня ліквідувати всі недоліки, закупити потрібні товари для повного обладнання майстерні.

[...]

Слухали: Доповідну від зав. господарством т. Омельченка І. П. про те, що 11.04.1977 р. шофер Дудник М. і стажор Роман А. І. при підвезенні землі для висипки домика, будучи в нетверезому стані, вивалив вугол дома.

Ухвалили: Затвердити вартість ремонту дома, оцінити і розділити на Дудника М. А. і Романа А. І.»³³³.

14.05.1977 року.

«Зобов'язати тов. Омельченка І. П. закупити спецодяг для працівників ферми»³³⁴.

25.05.1977 року.

«Слухали: Акт №83 від 29.04.1977 р. про списання з-під звіту Мищанина Д. М. непридатного для дальшої експлуатації ската.

Ухвалили: Затвердити. Скат, непридатний для дальшої експлуатації, списати на збитки колгоспу»³³⁵.

02.06.1977 року.

«Слухали: Про назначення людини на посаду начальника ПСО.

Ухвалили: Назначити начальником ПСО тов. Омельченка І. П., про оплату вирішити в управлінні сільського господарства.

[...]

Слухали: Заяву Омельченка І. П. про надання відпустки.

Ухвалили: Надати відпуск з 15.06.1977 р.»³³⁶.

22.06.1977 року.

«Слухали: Заяву від Мищанина Данила Михайловича про надання допомоги у придбанні автомашини.

Ухвалили: Надати допомогу у придбанні автомашини марки ВАЗ-21103»³³⁷.

27.07.1977 року.

«Слухали: Акт №171 від 23.08.77 р. на списання скату з-під звіту шофера Мищанина Данила Михайловича.

Ухвалили: Списати скат в кількості 1 шт. з-під звіту Мищанина Д. М. Затвердити акт на списання скату.

[...]

Слухали: Доповідну від агронома колгоспу т. Ляха М. О. на Омельченка Олексія Івановича про невиконання наряду.

Ухвалили: Зобов'язати обліковця тракторної бригади не рахувати робочими дні і не оплачувати 13.07 і 14.07, за невиконання наряду, Омельченкові Олексію Івановичу»³³⁸.

17.08.1977 року.

«Слухали: Доповідну Лях Наталії Василівни на Омельченка Івана Петровича.

Ухвалили: Попередити завідуючого Омельченка Івана Петровича»³³⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 03.09.1977 року.

«Повістка дня:

[...]

2. Обговорення поведінки завгоспа Омельченка І. П.

[...]

Слухали: Голову колгоспу про роботу завгоспа Омельченка Івана Петровича, він відмітив незадовільну роботу завгоспа Омельченка, що проявив своє відношення до роботи на виконанні своїх обов'язків, грубістю до підлеглих. Зокрема, незабезпечення гужінвентарем, нерозміщення командированих людей і незабезпечення їх харчуванням. За невиконання своїх обов'язків Омельченка І. П. звільнити і направити на роботу в тваринництво.

В обговоренні виступили:

Кононенко І. І. – секретар парторганізації, заступник голови колгоспу, він проінформував членів правління про нетактовність і грубість Омельченка по відношенню до шоферів, які прибули на вивезення цукрового буряка з Ворошиловградської області. Мого розпорядження, забезпечити житлом і харчуванням, не виконав, що визвало обурення шоферів, прикомандированих на вивозку цукрової сировини.

Іваненко В. В. – агроном-хімік, відмітив, що грубість і нетактовність Омельченка І. П. не відповідає посаді, є рішення загальних партійних зборів про перебування Омельченка на даній посаді, і рішення партійних зборів повинно бути виконано.

Лях М. О. – головний агроном, в своїм виступі зупинився на тім, що, не зважаючи на неодноразове нагадування покращити організацію харчування механізаторів, тов. Омельченко І. П. не виконував, потреб і запитів людей, які працюють у колгоспі, не знає. Його кандидатура не відповідає даній посаді.

Вирішили: Тов. Омельченка Івана Петровича з посади завгоспа звільнити»³⁴⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 26.11.1977 року.

«Слухали: Акт від 18.11.77 р. від Мищанина Д. М. на списання ската.

Ухвалили: Акт затвердити, скат списати»³⁴¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 10.12.1977 року.

«Слухали: Заяву від Бородай Уляни Савични про відпуск.

Ухвалили: Надати відпуск від 8.12.77 р. на 18 робочих днів за 1977 р.»³⁴².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 19.12.1977 року.

«Слухали: Заяву від Омельченка Олексія Івановича про прийом сина в дитсадок.

Ухвалили: Прийняти»³⁴³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 16.02.1978 року.

«Слухали: Заяву від Бородай Уляни Савични про встановлення оплати за догляд корів.

Ухвалили: Оплатити за один місяць з розрахунку мінімальної оплати, за лютий»³⁴⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 11.03.1978 року.

«Слухали: Про розкріплення техніки за трактористами на 1978 рік.

[...]

Петько В. Г., Омельченко О. І. – МТЗ-50-10-51, культиватори – КПИ-4г, КРИ-42, сівалка – СП4-6, прицепи – 2 ПТС-4, жнива – СШР-0,5 к, міндобрива – 10ТГ-4, 1ПТУ-4.

[...]

Ухвалили: Затвердити графік розкріплення техніки за трактористами на 1978 рік»³⁴⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 27.04.1978 року.

«Слухали: Акт 20.04.78 р. від Мищанина Д. М. на списання скатів.

Ухвалили: Акт затвердити, скати списати»³⁴⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 17.06.1978 року.

«Слухали: Доповідну від Чуйка Митрофана Йосиповича до правління колгоспу про нестачу молока.

Ухвалили: Нестачу молока відшкодувати за рахунок шоферів-молокозовів Омельченка О. І. – 14 л, Диримарка В. Д. – 6 л.

[...]

Слухали: Акт № 64 від 19.04.1978 р. на загибель поросят в кількості 2 шт., вагою 21 кг, віком 35 дн.

Ухвалили: Вартість загинувих поросят відшкодувати за рахунок Мокляк Віри Григорівни³⁴⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 03.10.1978 року.

«Слухали: Акт на списання скатів з-під звіту Міщанина Д. М.

Ухвалили: Затвердити акт. Списати скати з-під звіту Міщанина Д. М.»³⁴⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 22.11.1978 року.

«Слухали: Заяву від Міщанина Данила Михайловича, прохання надати відпуск.

Ухвалили: Надати відпуск за 1978 рік з 13 листопада на 18 робочих днів.

[...]

Слухали: Акт №216 на списання скатів від Міщанина Данила Михайловича.

Ухвалили: Акт затвердити, скати списати»³⁴⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 08.01.1979 року.

«Слухали: Заяву від Бородай Уляни Савични, прохання встановити оплату.

Ухвалили: Відмовити»³⁵⁰.

Протокол звітно-виборних зборів уповноважених членів колгоспу «Прогрес», які відбулися 08.02.1979 року.

«Слухали: Список колгоспників, яким присвоєно звання «Ударник комуністичної праці»:

[...]

47. Омельченко Олексій Іванович (всього 50 осіб. – В. М.)

[...]

Ухвалили: Затвердити список колгоспників, яким присвоєно звання «Ударник комуністичної праці». /Прийнято одногосно/.

[...]

Слухали: Про зміну голів двору.

Ухвалили: Змінити.

[...]

№117 Омельченко Іван Петрович
Омельченко Марфа Іванівна³⁵¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 15.02.1979 року.

«Слухали: Заяву від Бородай Уляни Савични, прохання продати телицю.

Ухвалили: Продати»³⁵².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 24.03.1979 року.

«Слухали: Про перевитрату горючого шоферами.

Ухвалили: Утримати з усіх шоферів згідно положення, а з Омельченка О. І. лише 15 %, взв'язку з бездоріжжям, за січень і лютий місяці»³⁵³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.05.1979 року.

«Слухали: Доповідну від Даціньки Івана Яковича на Мокляк В. Г., яка недоброросівно відноситься до роботи.

Ухвалили: Лишити Мокляк В. Г. 50 % додаткових оплат, передати доповідну на розгляд адмінкомісії.

[...]

Слухали: Акт № 78 18.03.79 р. на загибель поросят в кількості 2 голови, вага 12 кг, віком 25 днів.

Ухвалили: Вартість загинувших поросят відшкодувати за рахунок Мокляк Віри Григорівни в сумі 16 крб. 44 коп.»³⁵⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 06.06.1979 року.

«Слухали: Доповідну від Солов'яна І. П. на Омельченка О. І.

Ухвалили: Передати доповідну на розгляд адмінкомісії»³⁵⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 22.06.1979 року.

«Слухали: Про порушення трудової дисципліни і зловживання спиртними напівками Мокляк В. Г.

Виступили: Кривоніс А. Ф., Лях М. О., Кононенко І. І., Дацінька І. Я., які відмітили, що громадянка Мокляк В. Г. дійсно з'являється на роботу в нетверезому стані, на неодноразові попередження правління колгоспу не реагує.

Ухвалили: Просити Зіньківський РВВС направити Мокляк Віру Григорівну на примусове лікування в ЛТП»³⁵⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.07.1979 року.

«Слухали: Акт 6.07.79 р. від Міщанина Данила Михайловича на списання скатів.

Ухвалили: Затвердити акт, скати, в кількості 3 шт., списати.
[...]

Слухали: Акт №117 від 19.06.79 р. на загибель поросят в кількості 6 голів, вага 18 кг, віком 15 днів.

Ухвалили: Вартість нанесених збитків відшкодувати за рахунок свинарки Мокляк Віри Григорівни в розмірі 100 %, на суму 35 крб. 15 коп.

Слухали: Акт №115 від 8.06.79 р. на загибель поросят в кількості 7 голів, вага 35 кг, вік 20 днів.

Ухвалили: Вартість нанесених збитків відшкодувати за рахунок свинарки Мокляк В. Г. в розмірі 100 %, на суму 37 крб. 45 коп.

[...]

Слухали: Акт №5 від 30.06.79 р. на загибель телят в кількості 1 голова, вага 25 кг, вік 10 днів.

Ухвалили: Вартість нанесених збитків відшкодувати за рахунок доярок Бородай У. С. в розмірі 20 % від загальної суми збитків – 6 крб. 18 коп.»³⁵⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 28.07.1979 року.

«Слухали: Акт №349 18.07 від Міщанина Д. М., прохання списати скат.

Ухвалили: Акт затвердити, скат, в кількості 1 шт., списати.

Слухали: Акт №351 24.07 від Міщанина Д. М. на списання ската.

Ухвалили: Акт затвердити, скат, в кількості 1 шт., списати.

Слухали: Акт №350 20.07 від Міщанина Д. М. на списання ската.

Ухвалили: Акт затвердити, скат, в кількості 1 шт., списати.

[...]

Слухали: Голову колгоспу, який зачитав доповідню завідуючого гаражем т. Солов'яна І. П. про те, що т. Омельченко О. І. неоднократно порушує трудову дисципліну, а 28.07 не привіз людей на правління колгоспу.

Виступили: Солов'ян І. П., Передерій І. М., Кононенко І. І., Лях М. О., Подать І. Г., які засудили вчинок Омельченка О. І. і внесли пропозицію звільнити його з роботи шофера.

Ухвалили: Звільнити Омельченка О. І. з роботи шофера і направити слюсарем в автопарк»³⁵⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 20.08.1979 року.

«Слухали: Заяву від Мищанина Данила Михайловича, прохання надати відпуск.

Ухвалили: Надати відпуск з 1.09.79 р. за 1979 рік на 18 робочих днів»³⁵⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 10.10.1979 року.

«Слухали: Заяву від Омельченка Олексія Івановича, прохання звільнити з роботи шофера.

Рішили: Відмовити у проханні»³⁶⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 31.10.1979 року.

«Слухали: Заяву від Омельченка О. І., прохання виділити грошей в сумі 150 крб.

Рішили: Виділити Омельченку О. І. гроші в сумі 100 крб., вираховуючи із зарплати»³⁶¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 03.12.1979 року.

«Слухали: Заяву від Дубинки Ганни Миколаївни, прохання надати відпустку з 20 листопада цього року.

Рішили: Надати Дубинці Г. М. відпустку за 1979 рік з 20 листопада на 18 робочих днів.

[...]

Слухали: Заяву від Бородай Уляни Савични, прохання надати відпустку з 1-го грудня 1979 року.

Рішили: Надати Бородай У. С. відпустку за 1979 рік з 1-го грудня на 18 робочих днів.

[...]

Слухали: Акт №154 від 14.11 від Мищанина Данила Михайловича на списання скатів.

Рішили: Затвердити акт.

[...]

Слухали: Акт №144 від 13.11.79 р. на загибель поросяти, 1 голова, 5 кг.

Рішили: Відшкодувати вартість поросяти з свинарки Мокляк Віри Григорівни в сумі 6 крб. 72 коп.

Слухали: Акт №153 13.11.79 р. на загибель поросят, 3 голови, 26 кг.

Рішили: Відшкодувати вартість поросят 3 голів з свинарки Мокляк Віри Григорівни в сумі 34 крб. 97 коп.

Слухали: Доповідну від 9.11.79 р. від Кононенка Івана Івановича про те, що Мокляк Віра Григорівна була п'яна і не завезла кормів, внаслідок чого відбувся спад молока 31 кг.

Рішили: Відшкодувати вартість молока в сумі 7 крб. 44 коп. за рахунок винної Мокляк Віри Григорівни.

[...]

Слухали: Про надання допомоги пенсіонеру МО СССР Таран Ганні Василівні.

Рішили: Видати Таран Ганні Василівні пшениці безкоштовно в кількості 100 кг»³⁶².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 08.12.1979 року.

«Слухали: Хохлачова Ольга Якимівна – зоотехнік по племсправі. [...] Продуктивність корів залежить і від самих доярок. Наприклад, 1 ферма – доярка Тараненко О. П. відноситься недобросовісно до своїх обов'язків, а також Бородай У. С.»³⁶³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 15.12.1979 року.

«Слухали: Орленко М. О. про наслідки проведеної інвентаризації по колгоспу «Прогрес» за 1979 рік, де виявлені наступні дані:

[...]

Слухали: Бригада № 1, відповідальна колгоспниця Лещенко Якилина. Нестача: Простині – 3 шт.

Рішили: Списати на збитки колгоспу»³⁶⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 05.01.1980 року.

«Слухали: Інформацію головного економіста колгоспу т. Іваненко В. Ф. про нарахування додаткової оплати за 1989 рік.

Рішили: Списки затвердити, за винятком колгоспників, яких позбавити додаткової оплати:

[...]

Мокляк Віра Григорівна – позбавити 100 % додаткових оплат за порушення технології доїння.

[...]

Слухали: Доповідну №85 від 28.12.79 р. від Кононенка Ів. Ів. про те, що губиться силос при перевезенні з силосної ями до ферм скотниками Дядечком І. К., Мокляк В. Гр., а також фуражиром Жижурою М. Г.

Рішили: Попередити вищезгаданих товаршів»³⁶⁵.

Протокол звітних зборів уповноважених колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 18.01.1980 року.

«В обговоренні виступили: Дацінька Іван Якович – завідуючий МТФ бригади №1, уповноважений. [...] Ферма №1 не справилася з своїми соціалістичними зобов'язаннями і тому, що серед нашого колективу працюють такі колгоспники як Чуйко Дмитро Якович, Бейгул Віра Григорівна, Мокляк Віра Григорівна, які недобросовісно відносяться до своїх обов'язків, до дорученої справи»³⁶⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 20.02.1980 року.

«Слухали: Заяву від Омельченка Ол. Ів., прохання звільнити з роботи шофера і виключити з членів колгоспу.

Рішили: Розрахувати з роботи, рекомендувати зборам уповноважених виключити з членів колгоспу»³⁶⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 29.03.1980 року.

«Слухали: Акт №90 від 11.03.80 р. від Мищанина Данила Михайловича на списання ската 1 шт.

Рішили: Затвердити акт. Скат списати»³⁶⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 17.04.1980 року.

«Слухали: Представлення від Прокуратури Зіньківського району Полтавської обл. про факти порушення соцзаконності в колгоспі «Прогрес» від 7.01.80 р. №23.

[...]

6. 3.12.79 р. /протокол №20/ за зниження надою молока по фермі на 31 кг з колгоспниці Мокляк В. Г. вирішено утримати 7 крб. 44 коп.

Мокляк В. Г. – у той період я часто з'являлась на роботу в нетверезому стані, і, траплялись випадки, несвоєчасно завозились корма на ферму, так що з рішенням правління я згідна»³⁶⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 28.05.1980 року.

«Слухали: Заяву від Таран Ганни Василівни, прохання оказати допомогу ремонту топки.

Рішили: Надати допомогу.

[...]

Слухали: Акт №255 від 29.04.80 р. від Міщанина Данила Михайловича на списання скатів.

Рішили: Затвердити акт»³⁷⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 04.06.1980 року.

«Порядок денний

1. Розгляд подання прокурора Зіньківського району.

Виступили: [...] Кривоніс А. Ф. – голова колгоспу. Рішення правління колгоспу, на які зробив наголос в своєму поданні прокурор району, нам необхідно переглянути вдруге і прийняти рішення, відповідні Статуту.

[...]

Кривоніс А. Ф. – Пропоную до перегляду такі рішення:

[...]

8. По рішенню правління колгоспу від 3.12.79 р. постановлено утримати з Мокляк В. Г. 7 крб. 44 коп. за спад 31 кг молока. Це рішення винесено в порушення ст. 35 Статуту колгоспу.

Рішили: Рішення правління від 3.12.79 р. відмінити, а т. Мокляк В. Г. за порушення трудової дисципліни попередити. Утримані 7 крб. 44 коп. повернути»³⁷¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 13.08.1980 року.

«Слухали: Акт №40 від 21.07.80 р. на списання скатів з-під звіту шофера Міщанина Данила Михайловича.

Рішили: Затвердити акт. Спати списати.

[...]

Слухали: Акт №156 від 11.08.80 р. на списання скатів з-під звіту шофера Міщанина Д. М.

Рішили: Затвердити акт. Спати списати»³⁷².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 17.09.1980 року.

«Слухали: Заяву від Дубинки Ганни Миколаївни, прохання надати відпущ з 15 вересня за 1980 р.

Рішили: Надати відпустку Дубинці Г. М. за 1980 р. з 15 вересня на 18 робочих днів.

[...]

Слухали: Акт №330 від 31.07.80 р. на загибель телят, 2 голови, 200 кг.

Рішили: Вартість загинувших телят становить 290 крб. Відшкодувати 20 % вартості загинувших телят у сумі 58 крб. з телятницьі Дубинки Ганни Миколаївни.

[...]

Слухали: Кривоніс Анатолія Федоровича – голову колгоспу, про призначення заступником голови колгоспу Гриценка Андрія Івановича з 9 вересня 1980 р.

Рішили: В зв'язку з переходом Податя Івана Григоровича на іншу роботу та вибуттям за межі господарства, затвердити заступником голови колгоспу Гриценка Андрія Івановича з оплатою згідно штатного розпису»³⁷³.

Протокол звітних зборів уповноважених колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 14.10.1980 року.

«Слухали: Омельченка В. С. про те, що Кривоніс А. Ф. подав заяву до бюро райкому Компартії України, в якій просив про звільнення його з посади голови правління в зв'язку з погіршенням стану здоров'я.

Бюро райкому партії уважно вивчило заяву Кривоноса А. Ф. і пропонує зборам уповноважених членів колгоспу звільнити його від обов'язків голови правління і вивести з членів правління, інших пропозицій немає?

Рішили: Задовільнити бажання. Одноголосно.

Слухали: Омельченка В. С. Рекомендується членом правління, заступником голови правління обрати Хохлачова Б. І.

Головою правління бюро райкому пропонує обрати тов. Гриценка А. І.

Рішили: Обрати одноголосно»³⁷⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 13.12.1980 року.

«Слухали: Заяву від Мищанина Данила Михайловича, прохання надати відпустку за 1980 рік з 22 грудня.

Рішили: Надати відпустку Мищанину Д. М. за 1980 рік з 22 грудня на 18 робочих днів»³⁷⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 30.12.1980 року.

«Порядок денний

1. Розгляд матеріалів річної інвентаризації за 1980 рік.

[...]

Слухали: Інвентарну відомість Міщанина Д. М. Нестача – коврик різовий, 1 шт.

Рішили: Списати на збитки колгоспу.

[...]

Слухали: Інвентарну відомість пальне по шоферах:

№ автомашини Прізвище водія Нестача – кількість пального

61 – 41	<u>Міщанин Д. М.</u>	103 л
33 – 65	Заліський Д. Ф.	246 л
36 – 55	<u>Міщанин Д. М.</u>	102 л
37 – 46	Заліський Г. І.	37 л
24 – 35	Порохівник М. П.	136 л
24 – 35	Пошивайло А. І.	164 л
51 – 46	Запорожець В. Г.	713 л
01 – 19	Давиденко О. Т.	812 л
01 – 19	Гринь Г. І.	260 л
90 – 18	Фесик Г. І.	438 л
90 – 18	Запорожець В. Г.	116 л
21 – 05	Гахович В. М.	145 л
21 – 11	Омельюх В. А.	235 л
21 – 15	Школенко М. П.	91 л
70 – 05	Вірьовка М. І.	570 л
20 – 11	Пічка М. М.	224 л
37 – 46	Орленко В. І.	138 л
75 – 10	Заколотний І. В.	11 л
75 – 10	Талахно С. О.	433 л
51 – 75	Хохлачов Б. І.	365 л
б/н	Фесик Г. І.	334 л
26 – 32	Передерій І. М.	90 л

Рішили: Нестачу пального по шоферах списати на збитки колгоспу, шоферів попередити про недопускання перевитрат на дальше.

[...]

Слухали: Гриценко А. І. – голову колгоспу. В зв'язку з виробничою необхідністю відізвати з відпустки Мищанина Данила з 03.01.1981 року, Кононенко Ів. Ів. з 1.12.80 року. Відпускні начислити.

Рішили: З відпусків відізвати»³⁷⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 08.01.1981 року.

«Слухали: Інформацію головного економіста колгоспу т. Іваненко В. Ф. про нарахування додаткової оплати за 1980 рік.

Рішили: Списки затвердити, за винятком колгоспників, яких позбавити додаткової оплати:

Мокляк Віра Григорівна – тваринник. Утримати 10 % додаткових оплат за стаж роботи в тваринництві за порушення трудової дисципліни»³⁷⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 12.03.1981 року.

«Слухали: Заяву від Бородай Уляни Савични, прохання надати відпустку за 1981 рік з 1-го березня.

Рішили: Надати відпустку Бородай У. С. з 1 березня 1981 року за 1981 рік на 18 робочих днів»³⁷⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 17.04.1981 року.

«Слухали: Акт №15 від 20.03.1981 р. від Мищанина Д. М. на списання скатів в кількості 2 шт.

Рішили: Затвердити акт, скати списати»³⁷⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.07.1981 року.

«Слухали: Акт №228 від 17.06.81 р. на загибель ярки, 1 рік, 1 голова, 22 кг.

Рішили: Відшкодувати вартість загинувшої ярки за рахунок Шаблій Параски та Мокляк Віри Гр. в сумі 33 крб. 88 коп., по 16 крб. 94 коп. порівну.

[...]

Слухали: Акт №172 від 9.04.81 р. на загибель теляти, 1 голова, 25 кг.

Рішили: Відшкодувати вартість загинувшого теляти за рахунок Бородай Уляни Савични в сумі 36 крб.

[...]

Слухали: Акт №80 від 14.05.81 р. на загибель теляти, 1 голова, 16 кг.

Рішили: Відшкодувати вартість загинувшого теляти за рахунок Бородай Уляни Савични в сумі 23 крб. 04 коп.»³⁸⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 28.08.1981 року.

«Слухали: Заяву від Міщанина Данила Михайловича, прохання надати відпустку за 1981 рік з 5 вересня цього року на 24 робочих дні.

Рішили: Надати відпустку Міщанину Д. М. з 5.09.81 р. за 1981 рік на 24 робочих дні»³⁸¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 18.09.1981 року.

«Слухали: Доповідну від 31.08.81 р. за №13 від Хохлачової Ольги Якимівни про те, що 30 серпня пастухи овець Мокляк В. Г., Титаренко З. К., Шаблій П. Ф. випасали вівці на багаторічній траві без дозволу, внаслідок чого було дорізано 17 голів овець і 4 голови знайшли 31 серпня, які загинули.

Рішили: Дані товариші без поважних причин на засідання правління не з'явились; відшкодувати вартість загинувши овець в кількості 9 голів з пастухів:

Мокляк Віра Григор., 3 гол. – 23 крб. 11 коп.;

Титаренко Зіна Кост., 3 гол. – 23 крб. 11 коп.;

Шаблій Параска Фед., 3 гол. – 23 крб. 11 коп.

/ Прийнято одноголосно /»³⁸².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 10.11.1981 року.

«Слухали: Заяву від Мокляк Віри Григорівни, прохання додати 0,07 га землі на садибі Таран Ганни.

Рішили: Рекомендувати зборам уповноважених додати земельну ділянку в розмірі 0,07 га.

[...]

Слухали: Заяву від Дубинки Явдокії К., прохання наділити земельну ділянку в розмірі 0,10 га.

Рішили: Рекомендувати зборам уповноважених колгоспників наділити земельну ділянку в розмірі 0,10 га.

[...]

Слухали: Акт №322 від 17.09.81 р. від Міщанина Д. М. на списання скатів 3 шт.

Рішили: Затвердити акти, скати списати»³⁸³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 28.12.1981 року.

«Слухали: Акт №148 від 20.12.81 р. від Мищанина Д. М. на списання різновидових килимків в кількості 4 шт.

Рішили: Затвердити акт, килимки списати»³⁸⁴.

Протокол зборів уповноважених колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 22.12.1981 року.

«Слухали: Заяву Мокляк Віри Григорівни, прохання додати 0,07 га землі.

Рішили: Відмовити»³⁸⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 13.01.1982 року.

«Слухали: Інформацію головного економіста колгоспу т. Іваненко В. Ф. про нарахування додаткової оплати за 1981 рік.

Рішили: Списки затвердити, за винятком колгоспників, яких позбавити додаткової оплати:

[...]

Бородай Уляна Савівна – доярка. Утримати 20 % додаткової оплати за стаж роботи в тваринництві, за невиконання наряду бригадира.

[...]

Слухали: [...] Про наявність талонів бензину марки 93 підтверджують пояснюючі записки шоферів колгоспу, які використовували ці талони.

[...]

Рішили: Визнати пояснюючі записки таких водіїв:

[...]

Мищанин Данило Михайлович – 310 л.

[...]

Слухали: Пенсійні справи на колгоспників:

[...]

Омельченко Марфа Іванівна

[...]

Рішили: Призначити пенсії вищевказаним колгоспникам, пенсійні справи відправити в Зіньківський райсобез»³⁸⁶.

Протокол зборів уповноважених колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 28.01.1982 року.

«Список колгоспників, які не виробили встановленого мінімуму вихододнів в 1981 році по поважній причині:

[...]

24. Бражник Григорій Васильович – 254, *будується*»³⁸⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 01.04.1982 року.

«За I квартал 1982 р. переможцями соціалістичного змагання в тваринництві вийшли:

[...]

Телятниці: [...] Дубинка Ганна Миколаївна – 21 крб.»³⁸⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 08.05.1982 року.

«Слухали: Акт №133 від 7.03.82 р. на загибель ярок в кількості 3 голови, 40 кг.

Рішили: Вартість загинуваних ярок, по 30 %, відшкодувати за рахунок винних:

Мокляк Віри Григорівни – 17 крб. 88 коп.»³⁸⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 12.07.1982 року.

«Слухали: Заяву від Леценка Данила Антоновича, прохання додати пенсію.

Рішили: Відмовити у проханні»³⁹⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 23.08.1982 року.

«Правління колгоспу вирішило:

1. Встановити ціну на продаж автомобіля марки «*Нива ВАЗ 2121*» в сумі 5000 крб. і продати його. Оформлення документів проводити за рахунок покупця.

2. Доручити оформлення продажу автомобіля бригадиру тракторної бригади Давиденку О. Т. і водію Міщанину Д. М.

3. Зобов'язати тов. Давиденку О. Т. гроші в сумі 5000 крб. внести в касу колгоспу»³⁹¹.

Протокол засідання правління колгоспу «*Прогрес*», що відбулося 02.10.1982 року.

«Слухали: Заяву від Міщанина Данила Михайловича, прохання надати відпустку.

Рішили: Надати відпустку Міщанину Д. М. за 1982 рік з 25.08.82 р. на 24 робочих днів»³⁹².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 14.10.1982 року.

«Слухали: Акт №303 від 23.08.82 р. на загибель ягняти, 1 голова, 20 кг.

Рішили: Відшкодувати вартість загинувшого ягняти, в сумі 29 крб. 80 коп., за рахунок Мокляк Віри Григорівни, Калнусенка Дмитра Петровича порівну по 14,90.

[...]

Слухали: Акт №334 від 23.09.82 р. на загибель ягнят, 2 голови, 13 кг.

Рішили: Відшкодувати вартість загинувших ягнят, в сумі 34 крб. 27 коп., за рахунок Мокляк Віри Григорівни, Калнусенка Дмитра Петровича по 17 крб. 14 коп.»³⁹³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.01.1983 року.

«Слухали: Інформацію головного економіста колгоспу т. Іваненко В. Ф. про нарахування додаткової оплати за 1982 рік.

Рішили: Списки затвердити, за винятком колгоспників, яких позбавити додаткової оплати:

Мокляк Віра Григорівна – тваринник. Утримати 10 % додаткової оплати за безперервний стаж роботи в тваринництві – за порушення трудової дисципліни.

Бородай Уляна Савична – доярка. Утримати 20 % додаткової оплати за безперервний стаж роботи в тваринництві – за неодноразове порушення трудової дисципліни»³⁹⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 23.03.1983 року.

«Слухали: Заяву від Бородай Уляни Савични, прохання звільнити з постійної роботи по стану здоров'я.

Рішили: Відмовити у проханні.

Слухали: Акт №50 від 12.02.83 р. на загибель овець в кількості 2 голови, 47 кг.

Рішили: Вартість загибелі овець, 50 %, відшкодувати за рахунок винних Шаблій Параски Федорівни – 12 крб. 14 коп., Мокляк Віри Григорівни – 12 крб. 14 коп., Калнусенка Дмитра Петровича – 12 крб. 14 коп.»³⁹⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 13.06.1983 року.

«Слухали: Акт №109 від 2.04.83 р. на загибель ягнят, 2 голови, 12 кг.

Рішили: Вартість загибелі ягнят в сумі 18 крб. 60 коп., 100 %, відшкодувати за рахунок винної Мокляк Віри Григорівни»³⁹⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 29.07.1983 року.

«Слухали: Акт №92 від 20.06.83 р. на загибель теляти, 1 голова, 50 кг.

Рішили: Вартість загибелі теляти, 50 %, відшкодувати за рахунок винної Дубинки Ганни Миколаївни в сумі 37 крб. 50 коп.»³⁹⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 19.08.1983 року.

«Слухали: Заяву від Міщанина Данила Михайловича, прохання надати відпустку.

Рішили: Надати відпустку Міщанину Д. М. за 1983 рік з 25 серпня на 24 робочих дні»³⁹⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 08.10.1983 року.

«Слухали: Гриценка А. І. – голову колгоспу.

[...]

В цьому році наше господарство успішно справилось з планом виробництва і продажу державі овочів. Продано більше плану помідорів, огірків, кабачків і т. д. Велике спасибі потрібно сказати пенсіонерам, які багато уваги приділили вирощуванню і догляду за просапними культурами. Це такі як Овсій О. М., Омельченко М. І., Чуйко О. Г. і багато інших»³⁹⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 03.11.1983 року.

«Слухали: Акти №№127, 128 на списання скатів 6 шт. з-під звіту Міщанина Д. М.

Рішили: Акти затвердити»⁴⁰⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 06.01.1984 року.

«Слухали: Заяву від Дубинки Ганни Миколаївни, прохання повернути кошти, в сумі 37 крб., за загибель теляти.

Рішили: Повернути 50 % вартості загибелі теляти, в сумі 18 крб. 50 коп., Дубинці Ганні Миколаївні»⁴⁰¹.

Протокол зборів уповноважених колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 02.02.1984 року.

«Слухали: Тагвей Галину Ігорівну – голову профкому, яка повідомила, що за успішне проведення зимівлі тваринництва в 1981–1982 р. р. грошовою премією нагороджуються такі товариші:

[...]

13. Дубинка Ганна Миколаївна – 10 крб.»⁴⁰².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 02.03.1984 року.

«Слухали: Заяву від Бородай Уляни Савични, прохання надати відпустку.

Рішили: Надати відпустку Бородай У. С. за 1984 рік з 10.02.84 р. на 18 робочих днів»⁴⁰³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 20.08.1984 року.

«Слухали: Заяву від Мищанина Данила Михайловича, прохання надати відпустку за 1984 рік з 1 вересня 1984 року.

Рішили: Надати відпуск Мищанину Д. М. з 1 вересня 84 року на 24 робочих дні»⁴⁰⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 02.09.1984 року.

«Слухали: Заяву від Дубинки Ганни Миколаївни, прохання надати відпуск за 1984 рік.

Рішили: Надати відпуск з 27 липня 84 року»⁴⁰⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 11.10.1984 року.

«Слухали: Акт №185 від 30.08.84 року на загибель телят, 3 голови, 130 кг, ферма №1.

Рішили: Вартість 1 голови теляти відшкодувати за рахунок Дубинки Ганни Миколаївни – 41 крб. 60 коп.»⁴⁰⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 08.01.1985 року.

«Слухали: Голову ревкомісії Пономаренко про наслідки проведення інвентаризації в господарстві.

[...]

Слухали: Інвентаризаційну опись на нестачу під звітом Лещенко Я. А. крвати 1 шт., простині 3 шт., миски 26 шт., кружки 7 шт.

Рішили: Списати з-під звіту Леценко Я. А. кровать 1 шт., простині 3 шт., миски 26 шт., кружки 7 шт.»⁴⁰⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 28.01.1985 року.

«Слухали: Гриценка Андрія Івановича, який зачитав список колгоспників, які не виробили встановленого мінімуму вихододнів в 1984 році.

[...]

Без поважної причини:

[...]

Бражник Григорій Васильович – 66»⁴⁰⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 16.08.1985 року.

«Слухали: Заяву від Міщанина Д. М., прохання надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск Міщанину Д. М. за 1985 рік.

[...]

Слухали: Заяву від Міщанина Данила Михайловича, прохання надати допомогу в придбанні автомобіля марки ВАЗ-2102.

Рішили: Надати допомогу в придбанні автомобіля марки ВАЗ-2102»⁴⁰⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 27.12.1985 року.

«Слухали: Заяву від Дубинки Ганни Миколаївни, прохання надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск Дубинці Г. М. за 1985 рік»⁴¹⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 18.02.1986 року.

«Слухали: Пояснюючу записку від Сень В. П. про вкрадення молока з ферми Мокляк Вірою Григорівною.

Рішили: Вартість вкраденого молока, 8 кг, відшкодувати в десятикратному розмірі»⁴¹¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 23.09.1986 року.

«Слухали: Заяву від Міщанина Данила Михайловича, прохання надати відпустку.

Рішили: Надати відпуск Міщанину Д. М. за 1986 рік»⁴¹².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 27.11.1986 року.

«Слухали: Акт №151 від 26.11.86 р. на списання інвентаря.

Рішили: Затвердити акт №151, списати з-під звіту Мокляк Віри Григорівни занавіси 2 шт., стільці 1 шт., чайник електричний 1 шт., стільці театральні 3 шт., телефонні апарати 4 шт.»⁴¹³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 13.12.1986 року.

«Слухали: Заяву від Дубинки Ганни Миколаївни, прохання надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск Дубинці Г. М. за 1986 р. з 20.12.86 р. на 18 робочих днів»⁴¹⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 09.01.1987 року.

«Слухали: Інформацію тов. Федоші В. Гр., Хвостікової Г. Л., Закоłodної Н. М. про нарахування додаткових оплат за 1986 рік.

Рішили: Списки затвердити, за винятком колгоспників, яких позбавити додаткових оплат:

[...]

Мокляк Віра Григорівна – сторож. Утримати 100 % оплат за стаж в зв'язку з тим, що самовільно залишила роботу в тваринництві»⁴¹⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 06.02.1987 року.

«Слухали: Гриценка А. І. – голову колгоспу, який зачитав список колгоспників, які не виробили встановленого мінімуму вихододнів в 1986 році.

По поважній причині:

[...]

17. Бражник Григорій Васильович – хворіє»⁴¹⁶.

Протокол зборів уповноважених колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 07.02.1987 року.

«Слухали: Заяву від Бражника Миколи Григоровича, прохання прийняти в члени колгоспу.

Рішили: Прийняти Бражника М. Г. в члени колгоспу»⁴¹⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 05.08.1987 року.

«Слухали: Заяву від Міщанина Данила Михайловича, прохання надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск Міщанину Д. М. за 1987 р. з 27 серпня на 18 робочих днів»⁴¹⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 24.12.1987 року.

«Слухали: Акт №201 від 25.11.87 р. на списання з-під звіту Міщанина Д. М. інвентаря.

Рішили: Затвердити акт №201. Списати з-під звіту Міщанина Д. М. каністри – 2 шт.

[...]

Слухали: Заяву від Дубинки Ганни Миколаївни, прохання надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск Дубинці Г. М. за 1987 р. з 20.12. 87 р.

[...]

Слухали: Заяву від Бражник Тамири Іванівни, прохання надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск Бражник Т. І. за 1987 р. з 20.12.87 р.»⁴¹⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 05.01.1988 року.

«Слухали: Головного зоотехніка Хохлачову О. про затвердження працівників тваринництва зв'язку з переходом на повну систему господарювання і самофінансування.

Рішили: Затвердити працівників тваринництва згідно штатного розпису [...] по свинофермі бригади №1 за Герасименко Я. Х. затвердити Бражник Тамиру Іванівну»⁴²⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 27.01.1988 року.

«Слухали: Голову колгоспу Гриценка А. І., який зачитав списки колгоспників, які не виробили встановленого мінімуму трудової участі в 1987 р.

[...]

Без поважної причини:

[...]

16. Бражник Григорій Васильович»⁴²¹.

Протокол зборів уповноважених колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 30.01.1988 року.

«Слухали: Голову колгоспу Гриценка А. І., який зачитав списки колгоспників, які не виробили встановленого мінімуму вихододнів в 1987 році.

[...]

Без поважної причини:

[...]

15. Бражник Григорій Васильович

[...]

(Прийнято одноголосно)

[...]

Слухали: Про зміну голів дворів.

Рішили: Змінити голів двору в таких господарствах:

[...]

№124 Дубинка Явдоха Калениківна на

Дубинку Ганну Миколаївну 0,50»⁴²².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 18.08.1988 року.

«Слухали: Заяву від Міщанина Данила Михайловича, прохання надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск Міщанину Д. М. з 25.08.88 р. на 18 робочих днів»⁴²³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 06.11.1988 року.

«Слухали: Голову колгоспу Гриценка А. І., який зачитав графік чергування керівників і спеціалістів.

Рішили: Затвердити графік чергування в святковій і передсвятковій дні в такому складі:

[...]

4. В день 7 листопада 17-00 ПОН

Міщанин Д. М.,

Хохлачов Б. І.,

Хвостікова Г. Л.

[...]

Слухали: Акт № 257 на списання скатів з-під звіту Міщанина Д. М.

Рішили: Затвердити акт. Списати з-під звіту Міщанина Д. М. скати – 2 штуки.

[...]

Слухали: Заяву від Бражник Тамари Іванівни, прохання надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск Бражник Т. І. за 1988 рік з 10.11.88 року»⁴²⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 09.12.1988 року.

«Слухали: Заяву від Дубинки Ганни Миколаївни, прохання надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск Дубинці Г. М. за 1988 рік з 11.12.88 року»⁴²⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 09.02.1989 року.

«Слухали: Заяву від Бражника Павла Григоровича, прохання наділити земельний участок.

Рішили: Наділити земельний участок Бражнику П. Г. в розмірі 0,40 га. Рекомендувати зборам уповноважених членів колгоспу.

[...]

Слухали: Заяву від Міщанина Віктора Даниловича, прохання прийняти в члени колгоспу.

Рішили: Рекомендувати зборам уповноважених членів колгоспу прийняти Міщанина В. Д. в члени колгоспу.

Слухали: Заяву від Міщанина Віктора Даниловича, прохання прийняти на роботу.

Рішили: Прийняти Міщанина В. Д. на роботу в автогараж»⁴²⁶.

Протокол зборів уповноважених колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 11.02.1989 року.

«Слухали: Заяву від Міщанина Віктора Даниловича, прохання прийняти в члени колгоспу.

Рішили: Прийняти Міщанина В. Д. в члени колгоспу»⁴²⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 27.06.1989 року.

«Слухали: Заяву Міщанин Віктора Даниловича та Тетяни Анатоліївни з проханням виділити земельний участок для будівництва жилого будинку.

Рішили: Виділити земельний участок в кількості 0,12 га.

Слухали: Заяву Міщанин Віктора Даниловича та Тетяни Анатоліївни з проханням надати допомогу в будівництві жилого будинку.

Рішили: Заяву винести на загальні збори. Доручити Чечоткіну В. І. розпочати будівництво»⁴²⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 03.08.1989 року.

«Слухали: Голову колгоспу, який сказав, що в нас здавна склалась традиція виділяти молодожонам, які працюють в колгоспі, певні суми для весільного подарунку. Необхідно виділити на весілля Хвостіковій Тетяні та Міщанину Віктору 400 крб. [...]»

Рішили: Виділити на весілля гроші в сумі 400 крб.»⁴²⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 03.10.1989 року.

«Слухали: Заяву Міщанина Віктора з проханням надати кредит в сумі 1000 крб. (одна тисяча) для будівництва.

Рішили: Надати кредит в сумі 1000 крб.

[...]

Слухали: Голову колгоспу, який сказав, що склалося складне становище з ремонтом тваринницьких приміщень. Для проведення ремонтів, щоб повністю привести в порядок і підготувати тваринницькі приміщення до зими, нам необхідно створити три ремонтні ланки.

Рішили: Створити три ремонтні ланки з адмінперсоналу і активу колгоспу в наступуючому складі:

[...]

3 ланка – ремонт СТФ – бр. № 1:

1. Педченко І. І.

2. Лях М. О.

3. Гриценко О. А.

4. Коритченко В. Пр.

5. Ткаченко Б. В.

6. Міщанин В. Д.

7. Нижник М. М.

8. Шиян І. В. – ланковий.

Прийнято одногосно»⁴³⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 04.11.1989 року.

«Слухали: Заяву Міщанина В. Д. та Міщанин Т. А. з проханням побудувати жилий будинок за рахунок колгоспу.

Рішили: Розпочати будівництво для сім'ї Міщанин.

[...]

Слухали: Акт №302 про списання з-під звіту Міщанин Тетяни Анатоліївни чашок в кількості 4 шт.

Рішили: Акт затвердити. Чашки списати з-під звіту Міщанин Т. А.

Слухали: Голову колгоспу, який зачитав графік чергування водіїв та спеціалістів колгоспу в передсвятковій та святковій дні листопада 1989 р.

Рішили: Графік чергування затвердити в такому складі:

7 листопада в ніч: водій Міщанин Д. М.

чергові: Шиян В. Гр.

Сень М. Ів.⁴³¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 25.12.1989 року.

«Пальне по шоферах – нестача: [...], Міщанин Д. М. – 21 л, [...]

Рішили: Нестачу вартості бензину списати на рахунок винних шоферів.

Пальне по шоферах – лишки: Віршовка М. І. – 250 л, Школенко М. П. – 26 л, Золотаренко В. І. – 90 л, Карась І. К. – 9 л, Заліський Г. І. – 28 л, Гнида В. – Гахович В. – 40 л, Гергуль – Запорожець – 50 л, Гармаш В. О. – 60 л, Дядечко Г. М. – 40 л, Міщанин В. Д. – 11 л.

Рішили: Вартість лишків оприбуткувати.

[...]

Слухали: Заяву Дубинки Ганни Миколаївни з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск.

[...]

Слухали: Заяву Бражник Тамари Іванівни з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск.

[...]

Слухали: Заяву Міщанина Віктора Даниловича з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск.

[...]

Слухали: Заяву Міщанина Данила Михайловича з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск.

[...]

Слухали: Акт на списання з-під звіту Мокляк Віри Григорівни виробничого інвентаря.

Рішили: Акт затвердити. Списати з-під звіту Мокляк В. Гр. – лічильна машинка «Електроніка» – 1 шт., «Електроніка – 51» – 2 шт.,

стакани – 2 шт., кувшини – 2 шт., портфель – 1 шт., корзини для папирос – 6 шт., «Електроніка – 18 М» – 1 шт., дорожки шерстяні – 2 шт., відра – 4 шт.

[...]

Слухали: Голову колгоспу, який зачитав графік чергування керівників та спеціалістів на свято Нового року:

[...]

1.01.1990 р. вдень автомобіль 17 – 00 Мищанин Д.,

чергові: Хохлачов Б. І.,

Савостьянов П. І.

[...]

Слухали: Економіста по оплаті праці Іваненко В. В., який зачитав відомість на втримання грошей за перевитрату пального за III квартал 1989 р.

Рішили: Рішили вдержати з [...] Мищанина Д. М. – 6,44 крб.»⁴³².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 09.02.1990 року.

«Слухали: Заяву Мищанин Тетяни Анатоліївни з проханням надати відпустку по догляду за дитиною до 1 року.

Рішили: Надати відпуск»⁴³³.

Протокол зборів уповноважених колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 10.02.1990 року.

«В обговоренні виступили:

[...]

Мищанин В. Д. – шофер. Я хочу сказати, що все говорять про тваринництво, а про гараж ніхто і не обмовиться. Якщо треба послати на ферму, то бачуть лише шоферів. Гараж у нас не опалюється. Невже немає в колгоспі 90 крб., щоб платити кочегарові. Як же взимку можна стояти на ремонті в холодному гаражі?»⁴³⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 26.04.1990 року.

«Слухали: Секретаря парторганізації Нижника М. М., який зачитав список колгоспників, яким треба вручити грамоти «Переможець соціалістичного змагання в честь 120-річчя з дня народження В. І. Леніна» з врученням 10 крб. премії кожному [...]

3. Мищанин Данило Михайлович.

[...]

Рішили: Затвердити список для вручення премій...»⁴³⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 21.06.1990 року.

«Слухали: Заяву Міщанин Тетяни Анатоліївни з проханням надати оплачувану відпустку 1.06 по 30.06 для навчання, а відпустку по догляду за дитиною перервати.

Рішили: Надати відпуск для навчання»⁴³⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 29.08.1990 року.

«Слухали: Заяву Міщанина Віктора Даниловича з проханням надати земельну ділянку біля садиби Дроня В. М.

Рішили: Рекомендувати загальним зборам наділити земельну ділянку ...

[...]

Слухали: Заяву Міщанина Данила Михайловича з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск»⁴³⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 24.10.1990 року.

«Слухали: Заяву Міщанина Віктора Даниловича з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск»⁴³⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 03.11.1990 року.

«Слухали: Голову колгоспу, який зачитав графік чергування водіїв та спеціалістів колгоспу в передсвяткові і святкові дні листопада 1990 року.

Рішили: Графік чергування затвердити в такому складі:

[...]

8 листопада в ніч: водій Міщанин Д. М.,

чергові: Чечоткін В. І.

Манько М. Г.»⁴³⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 19.11.1990 року.

«Слухали: Заяву Лещенко Я. А. з проханням відрізати земельну ділянку в розмірі 0,10 га.

Рішили: Рекомендувати загальним зборам відрізати земельну ділянку в розмірі 0,10 га.

[...]

Слухали: Заяву Дубинки Ганни Мик. з проханням відрізати земельну ділянку в розмірі 0,10 га.

Рішили: Рекомендувати загальним зборам задовільнити дане прохання»⁴⁴⁰.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 06.12.1990 року.

«Слухали: Акт на списання з-під звіту Мокляк В. Гр. телефонну установку та телефонні апарати – 4 шт.

Рішили: Акт затвердити. Списати з-під звіту Мокляк В. Гр. телефонні апарати.

[...]

Слухали: Заяву Бражник Тамари Іванівни з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск.

[...]

Слухали: Заяву Дубинки Ганни Миколаївни з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск»⁴⁴¹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 29.12.1990 року.

«Слухали: Бухгалтера по матеріальних цінностях Шкурпелу В. Я., яка зачитала акти по матеріально-відповідальних особах.

[...]

Мокляк Віра Григорівна – нестача 10 шт. стільців.

Рішили: Нестачу стільців в кількості 10 шт. списати з-під звіту Мокляк Віри Григорівни»⁴⁴².

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.01.1991 року.

«Слухали: Секретаря парторганізації Нижника М. М., який зачитав список колгоспників по бригаді №1 та №2, а також список механізаторів та шоферів, які не виробили встановленого мінімуму вихододнів.

Рішили: Зарахувати стаж невироблений по поважній причині

1. Мицанин Тетяна Анатоліївна»⁴⁴³.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 08.02.1991 року.

«Слухали: Голову колгоспу, який зачитав список керівників, які відповідають за явку колгоспників на колгоспні збори.

Рішили: [...] Черговими автомашинами будуть УАЗ, де шофера Золотаренко В. І., Міщанин Д. М.»⁴⁴⁴.

Протокол зборів уповноважених колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 09.02.1991 року.

«Слухали: Голову колгоспу Гриценка А. І., який зачитав список колгоспників, які не виробили встановленого мінімуму вихододнів в 1990 році.

По поважній причині: [...]

21. Міщанин Тетяна Анатоліївна – по догляду за дитиною. [...]

Слухали: Заяву колгоспників, по заявках яких пройшли зміни в землекористуванні.

Рішили: [...]

Міщанин Віктор Данилович – наділити 0,10 га

[...]

Леценко Якилина Андріївна – відрізати 0,10 га

Дубинка Ганна Миколаївна – відрізати 0,10 га»⁴⁴⁵.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 15.07.1991 року.

«Слухали: Заяву Міщанина Віктора Даниловича з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск»⁴⁴⁶.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 10.10.1991 року.

«Слухали: Заяву Міщанин Тетяни Анатоліївни з проханням прийняти дитину в дитсадок.

Рішили: Прийняти дитину в дитсадок.

[...]

Слухали: Заяву Міщанина Данила Михайловича з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск»⁴⁴⁷.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 07.12.1991 року.

«Слухали: Заяву Бражник Тамари з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати і відізвати»⁴⁴⁸.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 09.01.1992 року.

«Слухали: Заяву Дубинки Ганни Миколаївни з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск»⁴⁴⁹.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 06.02.1992 року.

«Слухали: Акт №243 від 14.01.92 р. про загибель молодняка ВРХ в кількості 1 голова, вагою 60 кг.

Рішили: Акт затвердити. Вартість падежу списати на рахунок винної Дубинки Г. М. 60 кг – 300 крб.»⁴⁵⁰.

Протокол зборів уповноважених колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 07.02.1992 року.

«Слухали: Голову колгоспу, який зачитав список колгоспників, які не виробили встановленого мінімуму вихододнів в 1991 році.

По поважній причині:

[...]

8. Міщанин Тетяна Анатоліївна.

[...]

20. Міщанин Віктор Данилович.

[...]

Заслухавши та обговоривши доповідь голови колгоспу т. Гриценка та доповідь голови ревкомісії т. Хохлачова Б. І., за минулий рік помітне різке зменшення урожаю с / г культур, спад виробництва тваринницької продукції. Причиною цьому є вкрай незадовільна виробнича та виконавча дисципліна в господарстві, безвідповідальне ставлення до своїх службових обов'язків керівництва, головних спеціалістів, керівників середньої ланки, так і рядових колгоспників. Але повністю виною безгосподарності було самоусунення від виконання своїх прямих обов'язків, контролю за діяльністю правління колгоспу – ревізійної комісії колгоспу, голова Хохлачов Б. І.»⁴⁵¹.

Після раптової смерті Бориса Хохлачова, у липні 1992 року, звільнилася посада інженера по техніці безпеки, пожежній справі та голови ревкомісії. Тож, я вирішив написати заяву до правління (оскільки мав вищу освіту), щоб мене поставили на інженерну посаду.

Якщо 1989 року, коли я тільки прийшов у колгосп, Андрій Гриценко – голова колгоспу – пропонував мені вибирати керівну посаду на мій розсуд, то на цей раз він зробив усе, щоб я не зайняв колишню посаду Хохлачова. Це була розплата за моє членство в Рухові, за мою активну громадянську позицію. Добре пам'ятаю реакцію Софії Гетало, яка в різні періоди займала вслякі бригадирські посади, на моє бажання зайняти інженерну посаду. Її слова були такими: «Чого хоч ти лізиш у начальство? Нас і так

багато». Дивно було це чути, ніби я був простим шоферюгою без освіти, як, наприклад, Іван Педченко, який будучи простим трактористом, в різні періоди займав посади агронома-хіміка та голови ревкомісії, бо був «своїм» для начальства. Про те, як проходив розгляд моєї заявки, видно із протоколу засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 21.07.1992 року.

«Слухали: Голову колгоспу, який сказав, що, зв'язку зі смертю Хохлачова Б. І., в нас є вільна посада голови ревкомісії та інженера по ТБ. В нас є претендент на посаду голови ревкомісії Педченко Іван Ів.

Рішили: Затвердити головою ревкомісії Педченко Івана Ів.

Слухали: Міщанин В. Д. – я маю вищу освіту, три роки проробив на а/машині, а тепер прошу затвердити мене інженером по ТБ і ПСО.

Рішили: Врахувавши всі «за» і «проти», відмовити Міщанин В. Д. в наданні йому роботи інженером по ТБ і ПСО. «За» – 3 чол., «проти» – 4 чол., «утримались» – 1 чол.

Слухали: Лях О. М. – я вважаю буде доцільніше, щоб не вводити нову посаду і звільнену особу на інженера по ТБ і ПСО, а доплачувати заступнику голови колгоспу.

Слухали: Нижник М. М., який сказав, що він проти того, щоб його ставили ще інженером по ТБ і ПСО.

Слухали: Гриценко А. І., який сказав, що я вношу пропозицію обрати інженером по ТБ і ПСО Савостьянова П. І. з оплатою 30 % від встановленої ставки.

Рішили: Обрати інженером по ТБ і нач. ПСО з оплатою 30 % від встановленої ставки Савостьянова Павла Івановича. (Одноголосно)⁴⁵². На той час членами правління були: Андрій Гриценко, Михайло Нижник, Ольга Хохлачова, Олександр Лях, Іван Шиян, Данило Гармаш, Іван Гетало, Петро Гергуль, Ганна Шарамко. Відсутнім на засіданні правління був Іван Шиян, на голос-підтримку якого я дуже розраховував.

Отож, поки був Борис Хохлачов, колишній парторг, він обіймав усі три посади, бо, як кажуть, так було треба. Коли ж його не стало, то відпала й необхідність поєднання новою людиною цих трьох посад. Посаду «ревізора» віддали «своєму» Івану Педченку, а техніку безпеки й «пожарника» нависили в «платну нагрузку» Павлу Савостьянову. Добре пам'ятаю, що за те, щоб я був інженером по «ТБ і ПСО» голосували Петро Гергуль і Данило Гармаш. Хто був третім – точно не пам'ятаю. А утримався Олександр Лях. Він же й висловив пропозицію, за яку потім схопився голова Андрій Гриценко, щоб віддати інженерну посаду, на яку я претендував, комусь «у платну нагрузку». Таке рішення правління,

по відношенню до мене, я вважав несправедливим. Був навіть на прийомі в представника Президента Миколи Золотоуса – колишнього першого секретаря райкому партії. Він вислухав, сказав, що його позиція за те, щоб давати дорогу молодим, що він переговорить із головою колгоспу, але вмішуватись не має права.

Пройде менше двох років і виявиться, що потрібними стануть вже не один, а відразу два інженери: один «по ГО та ПСО», а другий «по ТБ», які обіймуть батько та син Нижники. Таке рішення прийняли на засіданні правління 29.06.1994 року: «Рішили: Задовільнити прохання (Михайла Нижника. – В. М.). Поставити інженером по ГО та ПСО, а також в разі вибуття голови з господарства його заступником [...]. Рішили: Прийняти Нижника В. М. на посаду інженера по ТБ»⁴⁵³. Ці рішення ще раз засвідчили, що в 1992 році мене не призначили на інженерну посаду із-за моїх політичних рухівських переконань й активної громадянської позиції.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 12.10.1992 року.

«Слухали: Заяву Мищанина Данила Михайловича з проханням надати відпуск за 1992 р.

Рішили: Надати відпуск.

[...]

Слухали: Заяву Мищанина Данила Михайловича з проханням наділити 0,20 га землі.

Рішили: Рекомендувати загальним зборам виділити 0,20 га землі Мищанину Д. М.»⁴⁵⁴.

Протокол засідання правління колгоспу «Прогрес», що відбулося 28.12.1992 року.

«Слухали: Голову с/г підприємства, який зачитав графік чергування автотранспорту та спеціалістів на Новий рік.

Рішили: [...] В ніч з 1 на 2 січня чергова автомашина № 17 – 00, шофер Мищанин Д. М., спеціалісти: Гармаш Д. Я., Литвиненко М. К.

[...]

Слухали: Акт № 34 на списання з-під звіту Мокляк В. Гр. господарчого інвентаря.

Рішили: Акт затвердити. Списати з-під звіту Мокляк В. Гр. відра – 1 шт., ножниці – 1 шт., полотенця – 4 шт., вентилятори – 1 шт., електрочайник – 1 шт., аптечка – 1 шт.

[...]

Слухали: Заяву Бражник Тамари Іванівни з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати і відізвати.

[...]

Слухали: Доповідну Шияна І. В. про те, що Дронь В. М., Бражник М. Г. викрали візку вагою 48 кг.

Рішили: Вартість візці відшкодувати за рахунок Дроня В. М. та Бражника М. Гр. 960 крб. : 2 = 480 крб.»⁴⁵⁵.

Протокол зборів уповноважених колгоспників колгоспу «Прогрес», які відбулися 05.02.1993 року.

«Гетало І. С. – механізатор. [...] Одне я бачу, що покращити становище можна лише замінивши всіх спеціалістів, головою ж залишити Гриценка А. І.

[...]

Гавриленко А. М. – представник від адміністрації Зінькова. Я давно був у вас і мені зараз незвично чути, що діється у вас. До чого ж ви доробилися. А декілька років назад ви були чи не одне з перших господарств в районі.

[...]

Якщо взяти показники по вашому господарству, то тут показники значно гірші, ніж в цілому по району.

[...]

Сьогодні у вас стоїть питання про вибори голови колгоспу. Я б вам рекомендував, це моя думка, я вам її не нав'язую, щоб Гриценка А. І. залишився головою колгоспу. В нього є до цього здібності як організатора, адже це він кілька років тому вивів ваше господарство з відстаючих у число перших. З вашою підтримкою, на чолі Гриценка А. І., ви зможете подолати всі ваші недоліки і вийти ж знову в число передових господарств району.

Іваненко В. В. – агроном. В мене є пропозиція головою колгоспу залишити Гриценка А. І. В кого є інша думка, то нехай вони її самі і висловлять. Але я вважаю, що я висловив і думку всіх присутніх в цьому залі. Тому виставляю на голову колгоспу одну кандидатуру – Гриценка Андрія Івановича.

Других кандидатур не було.

Рішили: Обрати головою колгоспу Гриценка Андрія Івановича»⁴⁵⁶.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 26.05.1993 року.

«Слухали: Заяву Бородай Уляни Савични з проханням надати допомогу в проведенні газу.

Рішили: Надати допомогу у виписці матеріалів»⁴⁵⁷.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 24.11.1993 року.

«Слухали: Заяву Бражник Тамари з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск»⁴⁵⁸.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 28.12.1993 року.

«Слухали: Акт №19 від 28.12 на списання з-під звіту Мокляк В. Гр. інвентаря.

Рішили: Акт затвердити. Списати з-під звіту електрочайник – 1 шт., коромисло – 1 шт., стільці – 1 шт., «Електроніка» – 2 шт., ліч. маш. «Електроніка 63.05.14» – 1 шт.»⁴⁵⁹.

Протокол загальних зборів КСП «Прогрес», що відбулися 02.02.1994 року.

«Слухали: Іваненка В. В. – голову ревізійної комісії. [...]

Ревкомісією було виявлено дуже багато недоліків. В господарстві все пішло на самоплив. Голова КСП не потребує ні з кого головних спеціалістів, щоб вони хоч що-небудь робили, ніхто нікого не слухає, ніхто нікому не підчиняється, відсутній контроль на всіх ділянках виробництва та трудова дисципліна. Немає вимогливості з боку керівників середньої ланки до своїх підлеглих.

[...]

Кошельник М. Н. – представник управління сільського господарства. [...] Я ваше господарство не впізнаю. Я його пам'ятаю, яким його приймав Гриценко від Кривоноса, і яким воно стало через 3 роки господарювання Гриценка А. І. Отже і він, і всі ви вмієте і можете працювати. І тому треба всім докласти зусиль до спільної справи, щоб в кінці року всім мати хороші прибутки від результатів своєї роботи.

Постає питання, чи зможе далі Гриценко керувати господарством. Дане питання в районі погодились винести на ваші збори, на ваш розсуд. Адже всі ми добре знаємо, що він вміє і зможе господарство вивести в число кращих господарств району.

Рішили: Головою залишити Гриценка А. І., так як він вміючий і здібний керівник, але мало приділяв уваги вимогливості до головних

спеціалістів і керівників середньої ланки. В цьому причина всіх недоліків.

/Одногосно/

Грищенко А. І. – голова КСП. Якщо не можна робити батькові і сину, то я вношу обрати головним агрономом Ляха Михайла Олександровича. Він і раніше працював агрономом. Він вміючий керівник і організатор. Знає поля, людей, вимогливий до інших.

/Одногосно/

Лях М. О. – я вдячний всім колгоспникам за виявлене мені довір'я, але я за станом здоров'я не зможу працювати з повною віддачею сил, та я ж потрібен і на цій роботі, де працюю зараз. Я відмовляюся від вашої пропозиції.

Перепелиця О. В. – механізатор. Я вношу пропозицію головним агрономом обрати Нижника М. М.

/Одногосно/»⁴⁶⁰.

Протокол зборів механізаторів КСП «Прогрес», що відбулися 16.03.1994 року.

«Індибера Олександр Ол. – механізатор. До якого ж часу не буде агронома? Нижник М. М. відмовився від даної посади, а вже скоро і в поле. Треба якось вирішувати дане питання.

[...]

Нижник М. М. – я на зборах давав згоду бути головним агрономом, але зараз я відмовляюся від цього. Чого це я повинен виконувати рішення зборів, як ніхто нічого не робить. Агрономічна робота в нас вкрай занехаяна. Протягом останніх років ніхто нічого не робив, немає ніякої документації, а я тепер що, буду за все відповідати. Я відмовляюся від даної посади»⁴⁶¹.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 12.04.1994 року.

«Слухали: Заяву Міщанина Данила М. з проханням надати відпуск за 1993 рік.

Рішили: Надати відпуск»⁴⁶².

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 09.11.1994 року.

«Слухали: Заяву Барти Золтана Олекс. з проханням прийняти в члени КСП і на роботу в плотницьку бригаду.

Рішили: Рекомендувати загальним зборам прийняти в члени КСП і на роботу»⁴⁶³.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 14.12.1994 року.

«Слухали: Заяву Мищанина Данила Михайловича з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск.

[...]

Слухали: Заяву Бражник Тамари Ів. з проханням надати відпуск.

Рішили: Надати відпуск.

[...]

Слухали: Акт № 98 від 5.12.94 р. на списання з-під звіту Мокляк Віри Григорівни інвентаря.

Рішили: Акт затвердити. Карта геогр. в кількості – 1 шт. та тел. апарат – 1 шт. – списати»⁴⁶⁴.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 28.12.1994 року.

«Слухали: Доповідну Шияна Івана Васильовича з проханням затвердити фуражир та механізаторів на ферму № 1.

Рішили: З 28 грудня по 15 січня 1995 р. затвердити фуражиром Барту З. О.»⁴⁶⁵.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 03.02.1995 року.

«Слухали: Списки колгоспників, що не виробили мінімуму вихододнів за 1994 р.

[...]

По поважній причині:

[...]

5. Барта Золтан Олекс. – 29 в/д»⁴⁶⁶.

Протокол загальних зборів працівників КСП «Прогрес», які відбулися 04.02.1995 року.

«Слухали: Голову КСП, який зачитав списки членів КСП з проханням прийняти та виключити з членів КСП.

Рішили: Прийняти в члени КСП:

[...]

2. Барта Золтан Олександрович.

[...]

Слухали: Гриценка А. І. – голову КСП, який зачитав списки членів КСП, що не виробили встановленого мінімуму вихододнів по поважній причині.

[...]

5. Барта Золтан Олександрович⁴⁶⁷.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 21.02.1995 року.

«Нижник М. М. – [...] Товариші! Всі ви чули поведінку нашого члена КСП Барти З. О., який кілька днів тому, будучи в стані сильного алкогольного сп'яніння, влаштував на МТФ №1 скандал. Він бігав з вилами, ножем, погрожуючи всіх вирізати. Цією справою зайнялися органи міліції, в даний час він знаходиться під вартою. Я вважаю, що враховуючи заяву доярок, які відмовляються з ним працювати, рекомендувати звільнити його з членів КСП.

Рішили: Рекомендувати загальним зборам звільнити з членів КСП Барту З. О.

[...]

Слухали: Головного бухгалтера, яка сказала, що убориця Мокляк В. Гр. робить прогули через п'янку. Бувають випадки, що не виходить на роботу по 10 і більше днів через п'янку. До якого ж часу можна терпіти таке відношення до своїх обов'язків, треба підшукати людину для убориці, а Віру Григорівну звільнити з роботи.

Рішили: За систематичну п'янку та невихід на роботу без поважних на це причин, звільнити Мокляк Віру Григорівну з роботи розсильної та убориці контори⁴⁶⁸.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 29.09.1995 року.

«Слухали: Заяву Бражника Миколи Григоровича з проханням прийняти в члени КСП.

Рішили: Прийняти Бражника М. Г. в члени КСП тимчасово, до загальних зборів⁴⁶⁹.

Протокол зборів працівників КСП «Прогрес», що відбулися 21.10.1995 року.

«Слухали: Василінку П. Є. – голову районної ради, який сказав, що 16 жовтня 1995 р. поступила заява від голови КСП «Прогрес» Гриценка А. І. з проханням звільнити з посади голови правління в зв'язку з тяжким станом здоров'я. Така ж заява від 20.10.1995 р. поступила від Гриценка А. І. до загальних зборів колгоспників з проханням звільнити з посади голови КСП. Рекомендує обрати головою Шкурпелу Т. М. Питання прохає вирішити без його присутності. Пропоную заяву Гриценка А. І. задовільнити і звільнити від обов'язків голови правління.

Виступили: Нижник М. М. – член правління КСП, який зачитав заяву Гриценка А. І. до правління КСП з проханням звільнити з членів правління в зв'язку з погіршенням здоров'я. Рекомендує в члени правління ввести Шкурпелу Т. М. Правління вирішило задовільнити заяву Гриценка А. І. Рекомендувати загальним зборам на голову правління 2 кандидатури: Шкурпела Т. М. і Нижник М. М.

Шиян І. В. – завферми №1, який запропонував звільнити голову КСП Гриценка А. І. від обов'язків голови КСП за розвал роботи в КСП.

Проголосували за пропозицію:

За – 199

Проти – 6.

Вирішили: Заяву Гриценка А. І. задовільнити позитивно. Звільнити з обов'язків голови КСП за розвал роботи в КСП.

Слухали: Василюк П. Є., який рекомендував загальним зборам головою КСП обрати Шкурпелу Т. М. Це людина компетентна, вона працювала агрономом-насінневодом, економістом, бухгалтером. А ваше право відхилити чи прийняти цю пропозицію. Правління схилилось до думки, що ввести в члени правління Шкурпелу Т. М. і обрати головою КСП. Я закликаю підтримати цю кандидатуру.

Виступили: Нижник М. М., який запропонував голосувати таємно. Голосували: За – 3, проти – 202. Пропозицію відхилено. Голосування проводити відкрито.

[...]

Вирішили: Обрати головою КСП «Прогрес» і ввести в члени правління Шкурпелу Тетяну Миколаївну. Голосували: За – 201, проти – 3, утримались – 1»⁴⁷⁰.

Така однастайність і сміливість у прийнятті рішення про звільнення Андрія Гриценка з формулюванням «за розвал роботи» пояснюється однією подією, яка в ті дні сколихнула не лише Малі Будищечки, а й увесь район. Про неї, зокрема, згадується в протоколі правління КСП «Прогрес» від 31.10.1995 року. З цього протоколу довідуємося справжню причину, яка спонукала голову КСП А. І. Гриценка написати заяву про звільнення з посади й прохати розглянути заяву без його присутності.

«1. Про смертельний нещасний випадок, що трапився в тракторній бригаді 16.10.95 р. з сторожем Чугуєвцем Миколою Петровичем.

Слухали: Нижника М. М. – інженера по охороні праці КСП, який доповів правлінню, що 16 числа цього року сторож Чугуєвець М.

П. заступив на роботу по охороні тракторної бригади та складу паливно-мастильних матеріалів нашого господарства. Пізно ввечері, десь в 22 години, в тракторну бригаду приїхали власним автомобілем головний агроном КСП «Прогрес» Гриценко О. А. та його брат Гриценко В. А. і здійснили навмисне вбивство сторожа Чугуєвця М. П., після чого вкинули його в шахтний колодязь, що знаходиться на території тракторної бригади. Спеціальним розслідуванням встановлено, що випадок зв'язаний з виробництвом і береться він на облік в господарстві»⁴⁷¹.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 01.02.1996 року.

«Слухали: Заяву Барти Золтана Олександровича з проханням прийняти в члени КСП.

Вирішили: Рекомендувати загальним зборам прийняти з випробувальним терміном в 6 місяців.

Слухали: Заяву Барти Золтана Олександровича з проханням прийняти на роботу.

Вирішили: Прийняти Барту З. О. на роботу.

[...]

Слухали: Акт №71 на списання з-під звіту Міщанина Д. М. паяльної лампи – 1 шт.

Вирішили: Справу передано в міліцію»⁴⁷². Лампу було викрадено вночі з автогаража.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 16.02.1996 року.

«Слухали: Заяву Барти Катерини Ф. з проханням прийняти на роботу сторожем контори.

Вирішили: Прийняти Барту К. Ф. на роботу сторожем контори, тимчасово по договору»⁴⁷³.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 28.03.1996 року.

«Слухали: Доповідні Ткаченко Т. Г., доповідну Штанько А. Г., акт про списання з-під звіту Міщанина Д. М. матеріальних цінностей, які були викрадені в ніч з 17 на 18 січня 1996 р. і справу передано в міліцію.

Вирішили: Матеріальні цінності списати з-під звіту відповідальних осіб і занести на 84 рахунок.

[...]

Списати з-під звіту Мищанина Д. М. лампу паяльну – 1 шт. і занести на 84 рахунок»⁴⁷⁴.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 06.07.1996 року.

«Слухали: Заяву Бражника Миколи Григоровича з проханням звільнити з роботи за власним бажанням.

Вирішили: Звільнити Бражника М. Г. з роботи за власним бажанням»⁴⁷⁵.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 02.09.1996 року.

«Слухали: Заяву Барти Золтана Олександровича з проханням виключити з членів КСП за власним бажанням.

Вирішили: Звільнити з роботи і рекомендувати загальним зборам виключити з членів КСП Барту Золтана Ол.»⁴⁷⁶.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 06.12.1996 року.

«Слухали: Заяву Мищанина Данила Михайловича з проханням надати відпуск за 1996 р.

Вирішили: Надати відпуск за 1996 р.»⁴⁷⁷.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 15.01.1997 року.

«Слухали: Заяву Бражник Тамари Іванівни з проханням надати відпуск за 1996 рік.

Вирішили: Надати відпуск»⁴⁷⁸.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 04.02.1997 року.

«Слухали: Списки колгоспників, що не виробили встановленого мінімуму вихододнів за 1996 рік без поважної причини:

[...]

43. Бражник Микола Григорович – 213.

Вирішили: Список затвердити, рекомендувати загальним звітним зборам.

Слухали: Список працівників КСП «Прогрес», які не виробили встановленого мінімуму вихододнів по поважній причині:

[...]

24. Барта Катерина Федорівна – 166, багатодітна.

Вирішили: Список затвердити. Рекомендувати загальним звітним зборам»⁴⁷⁹.

Протокол загальних зборів працівників КСП «Прогрес», що відбулися 06.02.1997 року.

«Слухали: Голову КСП, яка зачитала списки членів КСП з проханням прийняти в члени КСП і виключити з членів КСП.

Вирішили: [...] Виключити з членів КСП згідно поданих заяв:

8. Барта Золтан Олександрович.

[...]

Вирішили: Затвердити список працівників КСП «Прогрес», які не виробили встановленого мінімуму вихододнів по поважній причині:

[...]

Жилавець Світлана Іванівна

[...]

Барта Катерина Федорівна

[...]

Вирішили: Затвердити список працівників КСП, які не виробили встановленого мінімуму вихододнів без поважної причини:

[...]

Бражник Микола Григорович»⁴⁸⁰.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 26.05.1997 року.

«Слухали: Про створення загону самоохорони і запровадження об'їздів територій населених пунктів і виробничих об'єктів.

Вирішили: Створити загін самоохорони в складі: (всього 30 осіб. – В. М.) [...], Міщанин Д. М., [...]. Скласти графік чергування»⁴⁸¹.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 12.08.1997 року.

«Слухали: Заяву Барти Катерини Ф. з проханням надати відпуск за 1997 рік з 1 серпня.

Вирішили: Надати»⁴⁸².

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 18.10.1997 року.

«Слухали: Заяву Міщанина Данила Михайловича з проханням продати автомашину УАЗ-452 №17-00 ПОН.

Вирішили: Розгляд заяви перенести до слідуючого правління.

[...]

Слухали: Заяву Бражник Тамари Ів. з проханням надати тарифний відпуск за 1997 р.

Вирішили: Надати відпуск»⁴⁸³.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 19.01.1998 року.

«Слухали: Заяву Міщанина Данила Михайловича з проханням продати автомашину, на якій я працюю, УАЗ-452 17-00 ПОН.

Вирішили: Вирішення заяви винести на загальні збори»⁴⁸⁴.

«Уазіка» батькові так і не продали, хоча перед тим був проданий аналогічний, значно «молодший», УАЗ – Володимиру Чечоткіну. На наступних зборах змінився керівник господарства й було заявлено, що «уазік» ще згодиться для КСП. Тож, Данило Міщанин продовжував працювати на ньому ще п'ять років, передавши його іншому водієві на початку весни 2003 року, таким чином проїздивши на ньому понад 18 років. Опісля на УАЗі змінилося кілька водіїв, а незабаром його продали Григорію Дядечку.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 28.01.1998 року.

«Слухали: Заяву Барти Катерини Федорівни з проханням прийняти в члени КСП.

Вирішили: Рекомендувати загальним зборам прийняти»⁴⁸⁵.

Протокол загальних звітно-виборних зборів працівників КСП «Прогрес», що відбулися 06.02.1998 року.

«Слухали: Шкурпелу Т. М., яка зачитала списки працівників КСП, які подали заяви в 1997 році з проханням прийняти в члени КСП.

Вирішили: Прийняти в члени КСП:

[...]

б. Барта Катерина Федорівна.

[...]

Слухали: Про обрання голови КСП.

Були внесені пропозиції обрати головою КСП Лисака Івана Івановича – жителя с. Попівка, по спеціальності агроном; Козира Володимира Семеновича – інженера по постачанню КСП «Прогрес».

Вирішили: Вибори голови КСП провести таємним голосуванням, внести до списку для таємного голосування Лисак І. І. і Козир В. С.

Слухали: Шкурпелу В. Я. – голову лічильної комісії, яка оголосила результати голосування на виборах голови КСП. За обрання головою КСП Лисака І. І. проголосували: за – 117, проти – 103. За обрання головою КСП Козира В. С. проголосували: за – 103, проти – 117. Таким чином, більшістю голосів головою КСП обрано Лисака Івана Івановича»⁴⁸⁶.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 20.08.1998 року.

«Слухали: Заяву Барти Катерини Федорівни з проханням надати відпуск з 19 серпня 1998 р.

Вирішили: Надати.

[...]

Слухали: Заяву Жилавець Світлани Іванівни з проханням надати тарифну відпустку за 1998 р.

Вирішили: Надати»⁴⁸⁷.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 08.10.1998 року.

«Слухали: Заяву Барти Золтана Ол. з проханням прийняти пастухом корів.

Рішили: Прийняти різноробочим по контракту»⁴⁸⁸.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 18.11.1998 року.

«Слухали: Заяву Барти Золтана Олександровича з проханням надати відпуск за власний рахунок з 12 по 16 листопада.

Вирішили: Надати»⁴⁸⁹.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 18.12.1998 року.

«Слухали: Заяву Міщанина Данила Михайловича з проханням надати відпуск.

Вирішили: Надати відпуск»⁴⁹⁰.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 21.01.1999 року.

«Слухали: Списки працівників КСП, які не виробили встановленого мінімуму вихододнів за 1998 рік:

[...]

4. Барта Катерина - 141,5 - 4 дітей до 16 років.

[...]

Вирішили: Затвердити список працівників КСП, які не виробили встановленого мінімуму вихододнів за 1998 р. по поважній причині»⁴⁹¹.

Протокол загальних звітних зборів працівників КСП «Прогрес», що відбулися 05.02.1999 року.

«Виступаючі: Жилавець С. І. - головний економіст. Вона, зокрема, сказала, що дуже боляче бачити в нашому КСП спорожнілі ферми та інші с/г приміщення, необроблені землі. Та, порівняно

з минулим роком, ми досягли значних результатів як в рослинництві, так і в тваринництві. Тому ми бачимо, що наше господарство живе і далі буде жити, бо ми маємо працюючих і добросовісних людей. Я хочу виділити роботу наших переробних підприємств – це олійниця, млин та пилорама. За рік від цих переробних підприємств наше господарство мало значні прибутки, які покращили наше життя. Дуже важко працювати нашим людям в таких умовах, але вони настроєні на плідну роботу. Але їм потрібна постійна допомога та підтримка»⁴⁹².

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 15.03.1999 року.

«Слухали: Заяву Бражника Миколи Григоровича з проханням прийняти на роботу різноробочим.

Вирішили: Відмовити»⁴⁹³.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 17.05.1999 року.

«Слухали: Заяву Барти Золтана Ол. з проханням надати відпуск за свій рахунок.

Рішили: Відмовити.

[...]

Слухали: Заяву Бражника Миколи з проханням прийняти на роботу.

Рішили: Задовільнити прохання. Прийняти на роботу по контракту.

[...]

Слухали: Заяву Жилавець Світлани Ів. з проханням надати відпуск.

Вирішили: Надати відпуск»⁴⁹⁴.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 07.07.1999 року.

«Слухали: Заяву Барти Золтана з проханням звільнити з КСП.

Вирішили: Звільнити»⁴⁹⁵.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 15.11.1999 року.

«Слухали: Заяву Барти Катерини Ф. з проханням надати відпуск за 1999 р.

Рішили: Надати відпуск.

[...]

Слухали: Доповідну Закоłodного Івана В. на Бражника Миколу Гр., по вині якого не качається навоз.

Рішили: Лишити Бражника М. Гр. 10 % зерна»⁴⁹⁶.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 22.11.1999 року.

«Слухали: Заяву Барти Золтана з проханням прийняти на роботу механізатором ферми.

Рішили: Прийняти на роботу механізатором ферми по контракту»⁴⁹⁷.

Протокол засідання правління КСП «Прогрес», що відбулося 23.12.1999 року.

«Слухали: Заяву Міщанин Таїсії Данилівни з проханням виділити кошти для придбання шести новорічних подарунків.

Вирішили: Виділити 6 подарунків.

[...]

Слухали: Заяву Міщанин Данила Михайловича з проханням надати відпуск з 1.12.99 р.

Вирішили: Надати відпуск»⁴⁹⁸.

¹ Спогади Шиян Тетяни Степанівни, 1918 р. н. Малі Будища. 2009 // Приватний архів Віктора Міщанина.

² Справа № 1 дерективних розпоряджень. Громадське господарство М-Будища; Справа деректив і розпоряджень. Громадське господарство «Аккергоф 10» // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 2392. – Оп. 21. – Спр. 1; Ф. р. 2392. – Оп. 21. – Спр. 4.

³ Там само.

⁴ Спогади Шиян Тетяни Степанівни, 1918 р. н. Малі Будища. 2009 // Приватний архів Віктора Міщанина.

⁵ Протоколи засідання правління колгоспу. 1944 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 3. – Арк. 2.

⁶ Там само. – Арк. 1.

⁷ Там само. – Арк. 5.

⁸ Там само. – Арк. 7.

⁹ Там само. – Арк. 10.

¹⁰ Хронологическая справка и переписка о деятельности с/совета. Різного листування по М-Будищанській с/раді // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. – 312. – Оп. 1. – Спр. 6. – Арк. 520.

¹¹ Протоколи засідання правління колгоспу. 1945 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 2.

- ¹² Там само. – Арк. 6.
- ¹³ Там само. – Арк. 9.
- ¹⁴ Там само. – Арк. № 36.
- ¹⁵ Там само. – Арк. 37.
- ¹⁶ Там само. – Арк. 38.
- ¹⁷ Там само. – Арк. 50, 51.
- ¹⁸ Там само. – Арк. 52.
- ¹⁹ Там само. – Арк. 53.
- ²⁰ Там само. – Арк. 56.
- ²¹ Там само. – Арк. 57.
- ²² Протоколи засідання правління і загальних зборів колгоспників. 1946 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 2.
- ²³ Там само. – Арк. 7, 8.
- ²⁴ Протоколи загальних зборів колгоспників. 1946 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 5.
- ²⁵ Заяви громадян про вступ в члени артілі. 1946 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 12. – Арк. 19.
- ²⁶ Протоколи засідання правління і загальних зборів колгоспників. 1946 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 8.
- ²⁷ Там само. – Арк. 11.
- ²⁸ Там само. – Арк. 20.
- ²⁹ Там само. – Арк. 31.
- ³⁰ Там само. – Арк. 32, 33.
- ³¹ Там само. – Арк. 34, 35.
- ³² Протоколи загальних зборів колгоспників. 1946 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 7, 8.
- ³³ Протоколи засідання правління і загальних зборів колгоспників. 1946 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 38.
- ³⁴ Там само. – Арк. 38-40.
- ³⁵ Там само. – Арк. 49.
- ³⁶ Протоколи загальних зборів колгоспників. 1946 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 8. – Арк. 12.
- ³⁷ Протоколи засідання правління і загальних зборів колгоспників. 1946 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 9. – Арк. 51, 52.
- ³⁸ Там само. – Арк. 55.
- ³⁹ Протоколи засідання правління колгоспу. 1947 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 15. – Арк. 1.
- ⁴⁰ Там само. – Арк. 3.
- ⁴¹ Там само. – Арк. 4.
- ⁴² Там само. – Арк. 5.
- ⁴³ Там само. – Арк. 7.
- ⁴⁴ Там само. – Арк. 10.
- ⁴⁵ Там само. – Арк. 14.
- ⁴⁶ Там само. – Арк. 16, 17.
- ⁴⁷ Протоколи загальних зборів колгоспників. 1947 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 14. – Арк. 12-14.

- ⁴⁸ Протоколи загальних зборів колгоспників. 1948 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7857. – Оп. 1. – Спр. 19. – Арк. 6.
- ⁴⁹ Там само. – Арк. 16.
- ⁵⁰ Там само. – Арк. 24, 26.
- ⁵¹ Протоколи засідань правління колгоспу і загальних зборів. 1950–1951 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 1. – Арк. 7.
- ⁵² Там само. – Арк. 11.
- ⁵³ Там само. – Арк. 17, 18.
- ⁵⁴ Там само. – Арк. 52, 53.
- ⁵⁵ Там само. – Арк. 58, 59.
- ⁵⁶ Там само. – Арк. 62.
- ⁵⁷ Там само. – Арк. 35.
- ⁵⁸ Там само. – Арк. 42.
- ⁵⁹ Там само. – Арк. 65.
- ⁶⁰ Там само. – Арк. 59.
- ⁶¹ Протоколи засідань правління колгоспу і загальних зборів колгоспників. 1951 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 60.
- ⁶² Там само. – Арк. 85.
- ⁶³ Там само. – Арк. 89.
- ⁶⁴ Протоколи засідань правління, загальних зборів і нарад. 1952 – 1953 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 4.
- ⁶⁵ Там само. – Арк. 7.
- ⁶⁶ Книга протоколів засідань правління. 1952–1953 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 1, 3.
- ⁶⁷ Там само. – Арк. 4.
- ⁶⁸ Там само. – Арк. 12.
- ⁶⁹ Там само. – Арк. 15.
- ⁷⁰ Там само. – Арк. 17.
- ⁷¹ Там само. – Арк. 27.
- ⁷² Там само. – Арк. 31.
- ⁷³ Там само. – Арк. 39.
- ⁷⁴ Там само. – Арк. 66.
- ⁷⁵ Там само. – Арк. 69.
- ⁷⁶ Протоколи засідань правління, загальних зборів і нарад. 1952 – 1953 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 34.
- ⁷⁷ Книга протоколів засідань правління. 1952–1953 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 10. – Арк. 75.
- ⁷⁸ Там само. – Арк. 78, 80.
- ⁷⁹ Там само. – Арк. 83, 84.
- ⁸⁰ Протоколи засідань правління, загальних зборів і нарад. 1952–1953 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 11. – Арк. 47.
- ⁸¹ Книга протоколів засідань правління. 1953–1954 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 20. – Арк. 1, 2.
- ⁸² Там само. – Арк. 3.
- ⁸³ Там само. – Арк. 8–10.

- ⁸⁴ Там само. – Арк. 19.
- ⁸⁵ Там само. – Арк. 22.
- ⁸⁶ Там само. – Арк. 24.
- ⁸⁷ Там само. – Арк. 29.
- ⁸⁸ Там само. – Арк. 31, 32.
- ⁸⁹ Там само. – Арк. 39, 40.
- ⁹⁰ Там само. – Арк. 43.
- ⁹¹ Там само. – Арк. 45.
- ⁹² Там само. – Арк. 55, 57.
- ⁹³ Там само. – Арк. 58-61.
- ⁹⁴ Там само. – Арк. 67.
- ⁹⁵ Там само. – Арк. 69.
- ⁹⁶ Там само. – Арк. 72.
- ⁹⁷ Там само. – Арк. 73, 75.
- ⁹⁸ Книга протоколів загальних зборів. 1953–1954 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 21. – Арк. 25.
- ⁹⁹ Там само. – Арк. 31.
- ¹⁰⁰ Протоколи засідань правління. 1954 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 24. – Арк. 15.
- ¹⁰¹ Там само. – Арк. 27.
- ¹⁰² Там само. – Арк. 41, 43.
- ¹⁰³ Там само. – Арк. 43, 45.
- ¹⁰⁴ Там само. – Арк. 47.
- ¹⁰⁵ Протоколи загальних зборів колгоспників. 1955 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 39. – Арк. 4, 6-8.
- ¹⁰⁶ Протоколи засідання правління колгоспу. 1955 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 38. – Арк. 3.
- ¹⁰⁷ Там само. – Арк. 4.
- ¹⁰⁸ Там само. – Арк. 7.
- ¹⁰⁹ Там само. – Арк. 12.
- ¹¹⁰ Там само. – Арк. 17, 18.
- ¹¹¹ Там само. – Арк. 21.
- ¹¹² Там само. – Арк. 22.
- ¹¹³ Там само. – Арк. 31.
- ¹¹⁴ Там само. – Арк. 40.
- ¹¹⁵ Там само. – Арк. 53-56.
- ¹¹⁶ Книга протоколів загальних зборів колгоспників. 1956–1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 57. – Арк. 8, 9.
- ¹¹⁷ Книга протоколів засідань правління колгоспу. 1956 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 59. – Арк. 5.
- ¹¹⁸ Там само. – Арк. 7, 8.
- ¹¹⁹ Там само. – Арк. 10.
- ¹²⁰ Там само. – Арк. 11.
- ¹²¹ Там само. – Арк. 18.
- ¹²² Там само. – Арк. 21.

- ¹²³ Книга протоколів загальних зборів колгоспників. 1956–1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 57. – Арк. 28.
- ¹²⁴ Там само. – Арк. 32.
- ¹²⁵ Протоколи засідань правління колгоспу. 1956–1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 58. – Арк. 6, 8.
- ¹²⁶ Книга протоколів загальних зборів колгоспників. 1956–1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 57. – Арк. 34, 36, 37.
- ¹²⁷ Відвітний звіт голови колгоспу на загальних зборах колгоспників за 1956 рік // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 50. – Арк. 9, 11.
- ¹²⁸ Книга протоколів засідань правління колгоспу. 1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 73. – Арк. 2, 4.
- ¹²⁹ Протоколи засідань правління колгоспу. 1956–1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 58. – Арк. 5, 6.
- ¹³⁰ Книга протоколів засідань правління колгоспу. 1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 73. – Арк. 12, 13.
- ¹³¹ Там само. – Арк. 14.
- ¹³² Там само. – Арк. 19, 20.
- ¹³³ Там само. – Арк. 21.
- ¹³⁴ Протоколи загальних зборів колгоспників. 1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 72. – Арк. 19.
- ¹³⁵ Там само. – Арк. 21.
- ¹³⁶ Книга протоколів засідань правління колгоспу. 1957 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 73. – Арк. 33.
- ¹³⁷ Книга протоколів загальних зборів колгоспників і засідань правління колгоспу. 1958 – 1959 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 84. – Арк. 49.
- ¹³⁸ Відвітний звіт голови колгоспу на загальних зборах колгоспників за 1957 рік // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 67. – Арк. 4.
- ¹³⁹ Книга протоколів загальних зборів колгоспників і засідань правління колгоспу. 1958–1959 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 84. – Арк. 1.
- ¹⁴⁰ Там само. – Арк. 6.
- ¹⁴¹ Там само. – Арк. 16.
- ¹⁴² Там само. – Арк. 18.
- ¹⁴³ Там само. – Арк. 25.
- ¹⁴⁴ Там само. – Арк. 34, 35.
- ¹⁴⁵ Там само. – Арк. 45.
- ¹⁴⁶ Там само. – Арк. 72, 73.
- ¹⁴⁷ Там само. – Арк. 81, 83.
- ¹⁴⁸ Книга протоколів засідання правління колгоспу і загальних зборів. 1959–1960 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 95. – Арк. 3.
- ¹⁴⁹ Там само. – Арк. 19.
- ¹⁵⁰ Там само. – Арк. 31.
- ¹⁵¹ Там само. – Арк. 39.
- ¹⁵² Там само. – Арк. 63.

- ¹⁵³ Там само. – Арк. 68.
- ¹⁵⁴ Книга протоколів засідань правління і загальних зборів. 1960–1961 // Державний архів Полтавської області. – Ф. р. 7858. – Оп. 1. – Спр. 109. – Арк. 5.
- ¹⁵⁵ Там само. – Арк. 8, 9.
- ¹⁵⁶ Там само. – Арк. 14.
- ¹⁵⁷ Там само. – Арк. 18, 19.
- ¹⁵⁸ Там само. – Арк. 34, 35.
- ¹⁵⁹ Там само. – Арк. 69, 70.
- ¹⁶⁰ Там само. – Арк. 44.
- ¹⁶¹ Там само. – Арк. 78.
- ¹⁶² Там само. – Арк. 81.
- ¹⁶³ Протоколи засідання правління колгоспу. 1961 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 5, 9.
- ¹⁶⁴ Книга протоколів засідань правління і загальних зборів колгоспників. 1961 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 61, 62.
- ¹⁶⁵ Протоколи засідання правління колгоспу. 1961 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 18.
- ¹⁶⁶ Книга протоколів засідань правління і загальних зборів колгоспників. 1961 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 39.
- ¹⁶⁷ Там само. – Арк. 43.
- ¹⁶⁸ Там само. – Арк. 46.
- ¹⁶⁹ Там само. – Арк. 48-51, 53, 54, 57, 58.
- ¹⁷⁰ Книга протоколів засідань правління і загальних зборів. 1962–1963 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 51, 52.
- ¹⁷¹ Там само. – Арк. 1, 2.
- ¹⁷² Там само. – Арк. 5-8.
- ¹⁷³ Там само. – Арк. 13, 14.
- ¹⁷⁴ Там само. – Арк. 15.
- ¹⁷⁵ Там само. – Арк. 22.
- ¹⁷⁶ Там само. – Арк. 24, 25, 26.
- ¹⁷⁷ Там само. – Арк. 28.
- ¹⁷⁸ Там само. – Арк. 32.
- ¹⁷⁹ Там само. – Арк. 36.
- ¹⁸⁰ Там само. – Арк. 39.
- ¹⁸¹ Там само. – Арк. 42.
- ¹⁸² Там само. – Арк. 44.
- ¹⁸³ Там само. – Арк. 56, 59.
- ¹⁸⁴ Книга протоколів засідань правління і загальних зборів. 1963–1964 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 49, 53, 54.
- ¹⁸⁵ Книга протоколів засідань правління колгоспу. 1963–1964 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 1.

- 186 Там само. – Арк. 4, 6-8.
- 187 Там само. – Арк. 10, 12, 13.
- 188 Там само. – Арк. 17, 18.
- 189 Там само. – Арк. 22.
- 190 Там само. – Арк. 28.
- 191 Там само. – Арк. 34.
- 192 Там само. – Арк. 35.
- 193 Там само. – Арк. 36, 37.
- 194 Там само. – Арк. 38, 39.
- 195 Там само. – Арк. 40.
- 196 Там само. – Арк. 56.
- 197 Книга протоколів загальних зборів і засідання правління колгоспу. 1964 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 44, 49-51.
- 198 Там само. – Арк. 2, 4.
- 199 Там само. – Арк. 5.
- 200 Там само. – Арк. 10.
- 201 Там само. – Арк. 14.
- 202 Там само. – Арк. 16.
- 203 Там само. – Арк. 18, 20.
- 204 Там само. – Арк. 21-23.
- 205 Там само. – Арк. 54.
- 206 Там само. – Арк. 24, 25.
- 207 Там само. – Арк. 31.
- 208 Там само. – Арк. 33.
- 209 Там само. – Арк. 36-37.
- 210 Там само. – Арк. 38, 40.
- 211 Там само. – Арк. 41, 42.
- 212 Книга протоколів засідання правління колгоспу і загальних зборів колгоспників. 1965 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 42, 45, 46.
- 213 Там само. – Арк. 1.
- 214 Там само. – Арк. 3, 4.
- 215 Там само. – Арк. 7, 8.
- 216 Там само. – Арк. 9.
- 217 Там само. – Арк. 15.
- 218 Там само. – Арк. 23.
- 219 Там само. – Арк. 33.
- 220 Там само. – Арк. 36.
- 221 Там само. – Арк. 38.
- 222 Протоколи загальних зборів членів колгоспу. 1966 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 2.
- 223 Протоколи засідань правління колгоспу. 1966-1967 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 2.
- 224 Там само. – Арк. 3-5.

- ²²⁵ Там само. – Арк. 8-11.
- ²²⁶ Там само. – Арк. 13, 15.
- ²²⁷ Там само. – Арк. 20.
- ²²⁸ Там само. – Арк. 20, 24.
- ²²⁹ Там само. – Арк. 28.
- ²³⁰ Там само. – Арк. 29, 30.
- ²³¹ Там само. – Арк. 36, 37.
- ²³² Протоколи загальних зборів членів колгоспу. 1967 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 6, 7.
- ²³³ Протоколи засідань правління колгоспу. 1967–1968 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 2, 3.
- ²³⁴ Там само. – Арк. 6, 7.
- ²³⁵ Там само. – Арк. 11, 14.
- ²³⁶ Там само. – Арк. 17, 19.
- ²³⁷ Там само. – Арк. 22.
- ²³⁸ Там само. – Арк. 28, 29.
- ²³⁹ Там само. – Арк. 37-39.
- ²⁴⁰ Там само. – Арк. 41, 42.
- ²⁴¹ Там само. – Арк. 44.
- ²⁴² Там само. – Арк. 47.
- ²⁴³ Там само. – Арк. 50.
- ²⁴⁴ Протоколи загальних зборів членів колгоспу. 1968 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 3, 7-10.
- ²⁴⁵ Протоколи засідань правління колгоспу. 1968 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 1.
- ²⁴⁶ Там само. – Арк. 5-6.
- ²⁴⁷ Там само. – Арк. 9, 10.
- ²⁴⁸ Там само. – Арк. 17.
- ²⁴⁹ Там само. – Арк. 19, 20.
- ²⁵⁰ Там само. – Арк. 24.
- ²⁵¹ Там само. – Арк. 29.
- ²⁵² Протоколи засідань правління колгоспу. 1969 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 5.
- ²⁵³ Протоколи загальних зборів членів колгоспу. 1969 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 2.
- ²⁵⁴ Протоколи засідань правління колгоспу. 1969 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 9.
- ²⁵⁵ Там само. – Арк. 12.
- ²⁵⁶ Там само. – Арк. 15.
- ²⁵⁷ Там само. – Арк. 18.
- ²⁵⁸ Там само. – Арк. 26, 27.
- ²⁵⁹ Там само. – Арк. 30, 33.
- ²⁶⁰ Там само. – Арк. 38.
- ²⁶¹ Протоколи засідань правління колгоспу. 1970–1971 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 2.

- ²⁶² Протоколи загальних зборів членів колгоспу. 1970 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 5, 6.
- ²⁶³ Протоколи засідань правління колгоспу. 1970–1971 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 7.
- ²⁶⁴ Там само. – Арк. 20, 21.
- ²⁶⁵ Там само. – Арк. 24, 26, 27.
- ²⁶⁶ Там само. – Арк. 32, 33.
- ²⁶⁷ Там само. – Арк. 40, 41.
- ²⁶⁸ Протоколи засідань правління колгоспу. 1971–1972 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 1.
- ²⁶⁹ Протоколи загальних зборів уповноважених членів колгоспу. 1971 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 11, 12.
- ²⁷⁰ Протоколи засідань правління колгоспу. 1971–1972 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 7.
- ²⁷¹ Там само. – Арк. 13.
- ²⁷² Там само. – Арк. 18, 19.
- ²⁷³ Там само. – Арк. 21.
- ²⁷⁴ Там само. – Арк. 22.
- ²⁷⁵ Там само. – Арк. 23.
- ²⁷⁶ Там само. – Арк. 27, 29, 30.
- ²⁷⁷ Там само. – Арк. 32, 34.
- ²⁷⁸ Там само. – Арк. 43.
- ²⁷⁹ Протоколи загальних зборів членів колгоспу. 1972–1973 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 4-6.
- ²⁸⁰ Протоколи засідань правління колгоспу. 1972 – 1973 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 9.
- ²⁸¹ Там само. – Арк. 15.
- ²⁸² Там само. – Арк. 24.
- ²⁸³ Там само. – Арк. 26.
- ²⁸⁴ Протоколи загальних зборів членів колгоспу. 1973 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 1-3, 5.
- ²⁸⁵ Личное дело номенклатурного партийного работника Перепелица Николай Григорьевич // Державний архів Полтавської області. – Ф. п.15. – Оп. 19. – Спр. 443. – Арк. 13.
- ²⁸⁶ Протоколи засідань правління колгоспу. 1973 – 1974 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 1, 4.
- ²⁸⁷ Там само. – Арк. 9.
- ²⁸⁸ Там само. – Арк. 14.
- ²⁸⁹ Там само. – Арк. 17.
- ²⁹⁰ Там само. – Арк. 25.
- ²⁹¹ Там само. – Арк. 28, 29.
- ²⁹² Там само. – Арк. 39.
- ²⁹³ Там само. – Арк. 45.
- ²⁹⁴ Там само. – Арк. 48, 49.

- ²⁹⁵ Там само. – Арк. 54, 55.
- ²⁹⁶ Там само. – Арк. 62.
- ²⁹⁷ Там само. – Арк. 64.
- ²⁹⁸ Протоколи засідань правління колгоспу. 1974–1975 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 3, 5.
- ²⁹⁹ Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1974–1975 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 5.
- ³⁰⁰ Протоколи засідань правління колгоспу. 1974–1975 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 12.
- ³⁰¹ Там само. – Арк. 21.
- ³⁰² Там само. – Арк. 25.
- ³⁰³ Там само. – Арк. 29.
- ³⁰⁴ Там само. – Арк. 37.
- ³⁰⁵ Там само. – Арк. 44.
- ³⁰⁶ Там само. – Арк. 48.
- ³⁰⁷ Там само. – Арк. 59.
- ³⁰⁸ Дело: Перепелица Николай Григорьевич. 1976 // Державний архів Полтавської області. – Ф. п.15. – Оп. 8. – Од. зб. 402. – Арк. 74-76.
- ³⁰⁹ Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1976 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 1, 6-8.
- ³¹⁰ Там само. – Арк. 8.
- ³¹¹ Протоколи засідань правління колгоспу. 1975–1976 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 13.
- ³¹² Там само. – Арк. 14, 15.
- ³¹³ Там само. – Арк. 29.
- ³¹⁴ Там само. – Арк. 34, 35.
- ³¹⁵ Там само. – Арк. 39.
- ³¹⁶ Там само. – Арк. 41.
- ³¹⁷ Протоколи засідань правління колгоспу. 1976–1977 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 3, 4.
- ³¹⁸ Там само. – Арк. 7, 9.
- ³¹⁹ Там само. – Арк. 13.
- ³²⁰ Там само. – Арк. 17.
- ³²¹ Там само. – Арк. 21, 26.
- ³²² Там само. – Арк. 35.
- ³²³ Там само. – Арк. 37, 38.
- ³²⁴ Там само. – Арк. 47.
- ³²⁵ Там само. – Арк. 50.
- ³²⁶ Там само. – Арк. 56.
- ³²⁷ Там само. – Арк. 60.
- ³²⁸ Там само. – Арк. 64.
- ³²⁹ Там само. – Арк. 65, 66, 70-73.
- ³³⁰ Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1977 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 1.
- ³³¹ Протоколи засідань правління колгоспу. 1977–1978 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 6.

- ³³² Там само. – Арк. 10.
- ³³³ Там само. – Арк. 18, 23.
- ³³⁴ Там само. – Арк. 31.
- ³³⁵ Там само. – Арк. 35.
- ³³⁶ Там само. – Арк. 38, 39.
- ³³⁷ Там само. – Арк. 43.
- ³³⁸ Там само. – Арк. 59, 60.
- ³³⁹ Там само. – Арк. 67.
- ³⁴⁰ Там само. – Арк. 69, 70.
- ³⁴¹ Там само. – Арк. 95.
- ³⁴² Там само. – Арк. 99.
- ³⁴³ Там само. – Арк. 102.
- ³⁴⁴ Протоколи засідань правління колгоспу. Том 1. 1978 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 6.
- ³⁴⁵ Там само. – Арк. 11, 12.
- ³⁴⁶ Там само. – Арк. 28.
- ³⁴⁷ Там само. – Арк. 40, 42.
- ³⁴⁸ Там само. – Арк. 65.
- ³⁴⁹ Протоколи засідань правління колгоспу. Том 2. 1978 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 7, 9.
- ³⁵⁰ Протоколи засідань правління колгоспу. 1979 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 3.
- ³⁵¹ Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1979 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 10-12.
- ³⁵² Протоколи засідань правління колгоспу. 1979 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 12.
- ³⁵³ Там само. – Арк. 24.
- ³⁵⁴ Там само. – Арк. 31.
- ³⁵⁵ Там само. – Арк. 38.
- ³⁵⁶ Там само. – Арк. 44.
- ³⁵⁷ Там само. – Арк. 47, 48.
- ³⁵⁸ Там само. – Арк. 53.
- ³⁵⁹ Там само. – Арк. 56.
- ³⁶⁰ Там само. – Арк. 68.
- ³⁶¹ Там само. – Арк. 74.
- ³⁶² Там само. – Арк. 79, 83-85.
- ³⁶³ Там само. – Арк. 86.
- ³⁶⁴ Протоколи засідань правління колгоспу. 1979–1980 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 2, 3.
- ³⁶⁵ Там само. – Арк. 7, 10.
- ³⁶⁶ Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1980 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 2.
- ³⁶⁷ Протоколи засідань правління колгоспу. 1979–1980 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 16.
- ³⁶⁸ Там само. – Арк. 31.

- ³⁶⁹ Там само. – Арк. 38.
- ³⁷⁰ Там само. – Арк. 43, 44.
- ³⁷¹ Там само. – Арк. 45.
- ³⁷² Там само. – Арк. 66.
- ³⁷³ Там само. – Арк. 70, 74, 76.
- ³⁷⁴ Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1980 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 15.
- ³⁷⁵ Протоколи засідань правління колгоспу. 1979–1980 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 91, 94.
- ³⁷⁶ Там само. – Арк. 95-97, 101.
- ³⁷⁷ Протоколи засідань правління колгоспу. 1981 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 3.
- ³⁷⁸ Там само. – Арк. 19.
- ³⁷⁹ Там само. – Арк. 26.
- ³⁸⁰ Там само. – Арк. 46.
- ³⁸¹ Там само. – Арк. 59.
- ³⁸² Там само. – Арк. 66.
- ³⁸³ Там само. – Арк. 72, 75.
- ³⁸⁴ Там само. – Арк. 90.
- ³⁸⁵ Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1981 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 26.
- ³⁸⁶ Протоколи засідань правління колгоспу. 1982 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 3, 6, 7.
- ³⁸⁷ Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1982 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 8.
- ³⁸⁸ Протоколи засідань правління колгоспу. 1982 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 24.
- ³⁸⁹ Там само. – Арк. 30.
- ³⁹⁰ Там само. – Арк. 40.
- ³⁹¹ Там само. – Арк. 53.
- ³⁹² Там само. – Арк. 62.
- ³⁹³ Там само. – Арк. 71.
- ³⁹⁴ Протоколи засідань правління колгоспу. 1983 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 2.
- ³⁹⁵ Там само. – Арк. 18, 19.
- ³⁹⁶ Там само. – Арк. 31.
- ³⁹⁷ Там само. – Арк. 39.
- ³⁹⁸ Там само. – Арк. 42.
- ³⁹⁹ Там само. – Арк. 49, 50.
- ⁴⁰⁰ Там само. – Арк. 60.
- ⁴⁰¹ Протоколи засідань правління колгоспу. 1984 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 5.
- ⁴⁰² Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1981 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 9.
- ⁴⁰³ Протоколи засідань правління колгоспу. 1984 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 18.

- 404 Там само. – Арк. 47.
- 405 Там само. – Арк. 53.
- 406 Там само. – Арк. 57.
- 407 Протоколи засідань правління колгоспу. 1985 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 2, 3.
- 408 Там само. – Арк. 4, 5.
- 409 Там само. – Арк. 35.
- 410 Там само. – Арк. 76.
- 411 Протоколи засідань правління колгоспу. 1986 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 13.
- 412 Там само. – Арк. 51.
- 413 Там само. – Арк. 76.
- 414 Там само. – Арк. 82.
- 415 Протоколи засідань правління колгоспу. 1987 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 3.
- 416 Там само. – Арк. 10.
- 417 Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1987 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 9.
- 418 Протоколи засідань правління колгоспу. 1987 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 35.
- 419 Там само. – Арк. 61, 64.
- 420 Протоколи засідань правління колгоспу. 1988 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 7.
- 421 Там само. – Арк. 15, 16.
- 422 Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1988 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 7, 9, 10.
- 423 Протоколи засідань правління колгоспу. 1988 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 53.
- 424 Там само. – Арк. 65, 67, 71.
- 425 Там само. – Арк. 80.
- 426 Протоколи засідань правління колгоспу. 1989 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 6, 7.
- 427 Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1989 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 3.
- 428 Протоколи засідань правління колгоспу. 1989 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 29, 30.
- 429 Там само. – Арк. 37.
- 430 Там само. – Арк. 47, 49, 50.
- 431 Там само. – Арк. 59, 62, 64.
- 432 Там само. – Арк. 69, 71, 72, 75, 76, 78, 81, 82.
- 433 Протоколи засідань правління колгоспу. 1990 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 6.
- 434 Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1990 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 4, 5.
- 435 Протоколи засідань правління колгоспу. 1990 // Архівний відділ Зіньківської

- районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 18.
- ⁴³⁶ Там само. – Арк. 34.
- ⁴³⁷ Там само. – Арк. 46, 49.
- ⁴³⁸ Там само. – Арк. 52.
- ⁴³⁹ Там само. – Арк. 55.
- ⁴⁴⁰ Там само. – Арк. 57, 64.
- ⁴⁴¹ Там само. – Арк. 68, 74.
- ⁴⁴² Там само. – Арк. 79, 80.
- ⁴⁴³ Протоколи засідань правління колгоспу. 1991 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 1.
- ⁴⁴⁴ Там само. – Арк. 7.
- ⁴⁴⁵ Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1991 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 11, 13, 14.
- ⁴⁴⁶ Там само. – Арк. 31.
- ⁴⁴⁷ Там само. – Арк. 40, 41.
- ⁴⁴⁸ Там само. – Арк. 54.
- ⁴⁴⁹ Протоколи засідань правління колгоспу. 1992 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 4.
- ⁴⁵⁰ Там само. – Арк. 13.
- ⁴⁵¹ Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1992 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 10.
- ⁴⁵² Протоколи засідань правління колгоспу. 1992 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 38.
- ⁴⁵³ Книга протоколів засідань правління КСП «Прогрес». 1994 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 13.
- ⁴⁵⁴ Протоколи засідань правління колгоспу. 1992 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 51, 53.
- ⁴⁵⁵ Там само. – Арк. 65, 68, 70, 75.
- ⁴⁵⁶ Протоколи зборів уповноважених членів колгоспу. 1993 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 4, 5.
- ⁴⁵⁷ Протоколи засідань правління колгоспу. 1993 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 24.
- ⁴⁵⁸ Там само. – Арк. 53.
- ⁴⁵⁹ Там само. – Арк. 57.
- ⁴⁶⁰ Протоколи загальних зборів колективного с/г підприємства «Прогрес». 1994 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 2, 6.
- ⁴⁶¹ Там само. – Арк. 16, 17.
- ⁴⁶² Книга протоколів засідань правління КСП «Прогрес». 1994. // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 10.
- ⁴⁶³ Там само. – Арк. 33.
- ⁴⁶⁴ Там само. – Арк. 38, 39, 41.
- ⁴⁶⁵ Там само. – Арк. 44.
- ⁴⁶⁶ Книга протоколів засідань правління КСП «Прогрес». 1995. // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 1, 2.

- ⁴⁶⁷ Протоколи загальних зборів КСП «Прогрес». 1995 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 2, 6.
- ⁴⁶⁸ Книга протоколів засідань правління КСП «Прогрес». 1995. // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 8, 10.
- ⁴⁶⁹ Там само. – Арк. 27.
- ⁴⁷⁰ Протоколи загальних зборів КСП «Прогрес». 1995 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 16.
- ⁴⁷¹ Книга протоколів засідань правління КСП «Прогрес». 1995. // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 33.
- ⁴⁷² Книга протоколів засідань правління КСП «Прогрес». 1996. // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 12, 13.
- ⁴⁷³ Там само. – Арк. 16.
- ⁴⁷⁴ Там само. – Арк. 23.
- ⁴⁷⁵ Там само. – Арк. 45.
- ⁴⁷⁶ Там само. – Арк. 57.
- ⁴⁷⁷ Там само. – Арк. 71.
- ⁴⁷⁸ Протоколи засідань правління КСП «Прогрес». 1997 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 2.
- ⁴⁷⁹ Там само. – Арк. 9, 10.
- ⁴⁸⁰ Протоколи загальних зборів КСП «Прогрес». 1997 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 1, 2, 6, 7.
- ⁴⁸¹ Протоколи засідань правління КСП «Прогрес». 1997 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 29.
- ⁴⁸² Там само. – Арк. 41.
- ⁴⁸³ Там само. – Арк. 49, 52.
- ⁴⁸⁴ Книга протоколів засідань правління КСП «Прогрес». 1998 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 7.
- ⁴⁸⁵ Там само. – Арк. 15.
- ⁴⁸⁶ Протоколи загальних зборів КСП «Прогрес». 1998 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 6, 7.
- ⁴⁸⁷ Книга протоколів засідань правління КСП «Прогрес». 1998. // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 42.
- ⁴⁸⁸ Там само. – Арк. 50.
- ⁴⁸⁹ Там само. – Арк. 57.
- ⁴⁹⁰ Там само. – Арк. 59.
- ⁴⁹¹ Книга протоколів засідань правління КСП «Прогрес». 1999 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 5.
- ⁴⁹² Протоколи загальних зборів КСП «Прогрес». 1999 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 4.
- ⁴⁹³ Книга протоколів засідань правління КСП «Прогрес». 1999 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 26. – Оп. 1. – Арк. 11.
- ⁴⁹⁴ Там само. – Арк. 22, 25.
- ⁴⁹⁵ Там само. – Арк. 30.
- ⁴⁹⁶ Там само. – Арк. 42, 43.
- ⁴⁹⁷ Там само. – Арк. 48.
- ⁴⁹⁸ Там само. – Арк. 51.

Батьківська хата Віктора Міщанина.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина.
Весна 2007. Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Розділ VI

Про Лисенків, нащадків Безруків і Міщанинів із Чирвиної вулички

На Чирвину вуличку мої батьки і я переселилися весною 1964 року. Але ще задовго до цього переселення, мої предки – представники козацьких родів Безруків і Лисенків мешкали на цій вулиці.

ЛИСЕНКИ НА ЧИРВИНІЙ ВУЛИЧЦІ

Моя бабуся по батькові, Горпина Корніївна, походила з роду Лисенків. Це давній малобудищанський рід. Відомо, що його представники жили в Малих Будищечках ще на початку XVIII століття. Досліднику з Києва, Миколі Ковтуну, вдалося натрапити на архівний документ, датований 1746 роком. Із нього видно, що на той час у нашому селі жили чотири брати з прізвищем Лисенко. Всі вони були козаками. Лисенко Іван – 30 років (1716 р. н.). Жінка його, Ганна Іванівна – 30 років (1716 р. н.). Діти їх: Моїсей – 11 років (1735 р. н.), Василь – 9 років (1737 р. н.), Ірина – 13 років (1733 р. н.). Брат його, Лисенко Пилип – 35 років (1711 р. н.). Жінка його, Юфимія Андріївна – 28 років (1718 р. н.). Діти їх: Пантелеймон – 10 років (1736 р. н.), Мартин – 4 роки (1742 р. н.), Никифор – 1 рік (1745 р. н.). Другий брат, Лисенко Харитон – 34 роки (1712 р. н.). Жінка його, Якилина Карпівна – 29 років (1717 р. н.). Діти їх: Василь – 3 роки (1743 р. н.), Єфросинія – 1 рік (1745 р. н.). Третій брат, Лисенко Кирило – 21 рік (1725 р. н.). Жінка його, Марія Борисівна – 20 років (1726 р. н.).

В архівних документах за 1831 рік Миколі Ковтуну вдалося натрапити на кількох козаків Малих Будищечок, прізвища яких Лисенко. Це Лисенко Кирило Сидорович. Його сини: Артем – 24 роки (1807 р. н.), Григорій – 19 років (1812 р. н.). Лисенко Лаврентій Кирилович. Його сини: Іван – 38 років (1793 р. н.), Петро – 32 роки (1799 р. н.).

Наприкінці XIX – у першій половині XX століття Лисенків у Малих Будищечках було вже багато. Всі вони були нащадками тих чотирьох братів Лисенків, про яких йшлося вище. А отже, всі були між собою якимись родичами: хтось ближчими, хтось дальшими. Зі змінами поколінь, появою нових родинних відгалуджень, плином років, десятиліть і століть давні родинні зв'язки втрачалися. І на кровних, нехай і дуже далеких родичів вже говорили, що то не родичі, а однофамільці. Тож, не дивно, що в 1930-х роках рідний брат моєї бабусі Горпини – Афанасій Лисенко одружився на дівчині, Явдосі Лисенко.

Отож, повторюся, на рубежі двох останніх минулих століть Лисенків у нашому селі було вже чималенько. І це лише носіїв прізвищ, не кажучи вже про представниць жіночої статі роду, які, виходячи заміж, змінювали своє прізвище на чоловіче, зменшуючи таким чином кількість осіб із прізвищами Лисенко, водночас народжуючи дітей і збільшуючи при цьому кількість нащадків Лисенків, нехай і з іншими прізвищами. Й хоча їх прізвища були вже не Лисенко, в їх жилах текла й лисенківська кров.

Точно невідомо, коли носії прізвища Лисенко з'явилися в Малих Будищечках. А от зникло це прізвище в нашому селі на початку 2009-го року, зі смертю вже згадуваної в цій книзі баби *«Давидихи»* (Параски Лисенко) – дружини малобудищанського пічника Давида Лисенка. В селі ще живуть люди в чийх жилах (як і в мене) тече лисенківська кров, а от прізвища Лисенко вже немає. Зважаючи на міграцію населення, близьку (тутешню) й далеку, не можна виключати, що в селі знову з'явиться прізвище Лисенко. Але чи будуть ті люди нащадками малобудищанських Лисенків? Проблема зникнення корінних прізвищ у нашому селі стосується не лише Лисенків. За роки мого життя зникли десятки корінних прізвищ. Можна навести дуже багато прикладів, коли в селі не залишилося не лише носіїв того чи іншого прізвища, а навіть людей, у жилах яких текла б кров того чи іншого роду. З кожним роком корінне населення вмирає та вибуває з села, а на їх місце приїздять люди, як мовиться, з усього світу. І нехай вони не ображаються на мене, але, спостерігаючи за ними впродовж останніх 25-ти років, мушу констатувати прикрий факт, що для багатьох приїжджих село не стає рідним, їм байдужа його доля, купуючи колись чепурні садиби, вони *«захазяїнуються»* так, що стає бридко й прикро, коли проходиш мимо. Мимоволі в голову приходять думка: *«Подивились би колишні господарі на все це»*. Для таких приїжджих найкраще підходить назва перекоти-поле.

У першій чверті ХХ століття Лисенки, в основному, мешкали в двох місцях: на Яру (таку назву мав колись багатолюдний, а нині практично зниклий куток села) й на кутку, що утворений стиком двох вулиць: Чирвиної і тією частиною нинішньої вулиці Центральної, що знаходиться перед Лушпівовою горою. Саме на Яру, в ХІХ – першій половині ХХ століття, мешкали мої прямі предки з роду Лисенків: прапрапрадід Семен Лисенко (?-?), прапрадід Яків Семенович Лисенко (1846–1933), прадід Корній Якович Лисенко (1876–1938) та його рідні брати: Дмитро Лисенко (?–1933) та Лука Лисенко (1889–1963). Також на Яру мешкали Іван Семенович Лисенко та його сини: Захар і Михайло. Проведені мною

дослідження дають підстави говорити про те, що перші козаки Лисенки поселилися в нашому селі на кутку Яру. І саме з Яру, ймовірно, починалися утворюватися Малі Будищечки. А назва села пішла від «будки», в якій жили прибулі з півдня козаки, які поселилися на пагорбі, де на другу половину XIX століття мешкали козаки Лисенки¹. Насильницькі розкуркулення й колективізація, Голодомор 1932–1933 років, політичні репресії кінця 1930-х – ось далеко не повний перелік тих факторів, які привели фактично до зникнення моїх предків Лисенків на Яру.

Інша частина Лисенків, як я вже зазначав, жила на самій Чирвиній вулиці та поряд із нею. Вони були якимись родичами (очевидно, далекими) тим Лисенкам, які мешкали на Яру, а отже доводилися якимись далекими родичами й мені. Станом на середину 1920-х років на цьому кутку села проживали такі родини Лисенків:

- Лисенко Єлисей Федорович (1885 р. н.), дружина Онисія Федорівна (1883 р. н.), діти: Явдоха (1909 р. н.), Андрій (1913 р. н.), Одарка (1916 р. н.), Наталка (1918 р. н.), Марія (1922 р. н.);
- Лисенко Параска Федорівна (1860 р. н.), зять Дубинка Микола Павлович (1903 р. н.), дочка Дубинка Явдоха Калениківна (1902 р. н.);
- Лисенко Іван Захарович (1888 р. н.), дружина Явдоха Іванівна (1893 р. н.), діти: Тарас (1913 р. н.), Яків (1917 р. н.), Іван (1921 р. н.);
- Лисенко Петро Арсенович (1895 р. н.), дружина Оксана Андріївна (1897 р. н.);
- Лисенко Яким Андріянович (1906 р. н.), брати: Степан (1909 р. н.), Давид (1915 р. н.);
- Лисенко Самійло Михайлович (1890 р. н.), дружина Одарка Макарівна (1897 р. н.), діти: Василь (1919 р. н.), Іван (1922 р. н.), Ганна (1925 р. н.);
- Лисенко Кирило Михайлович (1903 р. н.), дружина – Палажка Яківна (1901 р. н.), мати – Мотря Панасівна (1856 р. н.).

Ще дві сім'ї Лисенків станом на середину 1920-х років проживали по нинішній напівпустілій вулиці Степовій, навпроти Максима Сироти:

- Лисенко Мокрина Вікторівна (1890 р. н.), дочки: Явдоха Порфирівна (1915 р. н.), Одарка (1917 р. н.);
- Лисенко Пріська Прокопівна (1885 р. н.), діти: Микола Романович (1907 р. н.), Явдоха (1910 р. н.), Іван (1912 р. н.).

НАЩАДКИ БЕЗРУКІВ НА ЧИРВИНІЙ ВУЛИЧЦІ

Моя мама, Віра Іванівна, походила з стародавнього козацького роду Безруків, її предок був засновником хутора Безруки. Саме з цього хутора одна дівчина-козачка «Безручка» (на жаль, ім'я її встановити не вдалося), рідна сестра мого прадіда Івана Безрука, ще в останній чверті XIX століття вийшла заміж за Антона Тарана в Малі Будищечки, який мешкав на Чирвиній вуличці. Через багато десятиліть по тому доля закинула на цю ж вулицю й мою маму. Й стала вона жити поряд із садибою, де колись мешкала рідна сестра її діда, якого по вуличному прозивали «Вовком».

Ще коли на початку 2000-х років я працював над книгою *«Хутори ви мої, хутори...»*, мені вдалося встановити, що прізвисько це перейшло на Івана Безрука від його дружини, а моєї прабаби, Ганни. Саме її прозивали «Вовчихою».

Я пригадую, ще на початку 1970-х років, навчаючись у початкових класах, вітаючись із тогочасним жителем села Семеном Мокляком (по-вуличному «Єгор»), чув у відповідь: «Здоров, «Вовчок» малий!» Я не розумів тоді, чому він так на мене казав. А згодом, запитавши маму, дізнався, що «Вовком» називали мого прадіда – Івана Безрука.

Якось, у першій половині 2000-х років, зайшовши до батьків, я почув від мами таке. Вона бачила Марію Рибку (дружину Івана Даниловича Бейгула), яка їй сказала, що вони з моєю мамою родичі по «Вовках». Тобто, мати Марії Рибки також мала «вовчанське» коріння. Мама радила піти детальніше розпитати про все Марію «Рибчиху» та її родича Миколу Панасовича Моргуна з Опішнього. Нині каюсь, що із-за різних причин вчасно не дослухався до поради мами. Спочатку, 31.05.2009 року, померла моя мама, а невдовзі й «Рибчиха».

У 2012 році вийшла моя чергова книга *«Озираючись у минуле, згадуючи пройдене, підсумовуючи зроблене...»*, в якій я, серед іншого, виклав дослідження своїх родоводів, зокрема й роду Безруків. Наприкінці я зазначав: *«На цьому я завершую розповідь про історію свого родоводу. Звичайно, окрім Міщанинів, Лисенків, Мокляків, Пічок, Козаків, Безруків, Шираїв, про яких розповідав детальніше та Вовків, Максименків (ще раз повторюся, що точно не знаю, чи були це їхні прізвища, чи прізвиська), згаданих побіжно, моїми предками були і представники інших козацьких родів. Але, на превеликий жаль для мене особисто, мені вже не вдасться дізнатися ні їхні прізвища, ні імена, прослідкувати їхні долі. Залишається згадати їх добрим*

словом»². Дійсно, поки-що мені не вдалося дізнатися прізвища нових козацьких родів – моїх предків, а от дізнатися прізвище «Вовків» удалося.

Вже коли книга побачила світ, я, вкотре згадавши про мамину пораду майже десятирічної давнини, зателефонував восени 2012 року до Миколи Панасовича. Розповів йому про все, а у відповідь почув, що «Вовки» – це було вуличне прізвисько, а прізвище їх – Сальники. Вовками також звався хутір, звідки походила моя прабабуся. Сам же хутір розташовувався над «Вовчанською кручею». Там жили три Сальники з сім'ями: Радивон, Тимофій і Данило. У повоєнні роки хутір належав до Великобудищанської сільради Диканського району. Почувши це, я пошкодував, що не звернувся до Миколи Моргуна ще до виходу книги «Озираючись у минуле...». Опісля, я знайшов хутір «Волчки» на карті другої половини ХІХ століття. В березні 2013 року поїхав у сільську раду Великих Будищ, шукати сліди Сальників – «Вовків» у погосподарських книгах перших повоєнних 1940-х років.

Серед решти хуторів, які на той час належали до цієї сільради, окремо хутір Вовки зазначений не був. У книгах 1944–1946 років його мешканці були записані в складі судинього хутора Моргуни, а в книгах 1947–1949 років – у складі сусіднього хутора Пилипенки.

А всього, на той час, там було три двори. У першому господарстві проживали: Сальники – Килина Прокопівна (1887 р. н.) і Галька Данилівна (1924 р. н.). У другому: Сальники – Тимофій Федорович (1907 р. н.), Настя Ладимирівна (1909 р. н.), Олена Тимофіївна (1933 р. н.) і Любка Тимофіївна (1938 р. н.). У третьому: Сальники – Родіон Федорович (1898 р. н.), Настя Никифорівна (1892 р. н.), Катерина Родіонівна (1922 р. н.), Марфа Родіонівна (1924 р. н.), Наталка Родіонівна (1930 р. н.). Також ще був син Павло Родіонович (1919 р. н.), про якого зазначено, що з 1939 року «в РККА»³. Натомість, у «Книзі Пам'яті» зазначено, що він призваний у 1943 році й загинув на фронті в січні 1944 року⁴. З цих даних бачимо, що Данила Сальника на середину 1940-х років вже не було серед живих. Тимофій і Родіон були рідними братами, а от чи був їм рідним братом Данило – невідомо. Всі ці Сальники доводились якимись родичами моїй прабабусі «Вовчиси» – Ганні Безрук. Можливо, Федір Сальник був їй рідним братом.

19 серпня 2013 року, за попередньою домовленістю з Миколою Моргуном, ми, разом із моїм батьком, Данилом Михайловичем, і сестрою Таєю, поїхали в колишній Вовків хутір. Мені давно хотілося пройтися по землі моїх предків «Вовків». Микола Панасович провів екскурсію по колишньому хутору, адже його рідний хутір Моргуни розташовувався

неподалік. Та й один із Сальників був його хрещеним батьком. І досі можна чітко визначити, де стояла чия хата. Пройшлися ми й по Вовчанській кручі.

Очевидно, що Сальники переселилися на свій хутір із містечка Опішнього. Підтвердженням цього можуть бути дані із *«Ревизской сказки местечка Опошни»* середини 1830-х років.

Там містяться дані про два господарства Сальників та вік їх членів за даними двох ревізій: 7-ї і 8-ї.

Господарство № 213. *«Степан Григориев Сальник – 21 – 40», «Степанова жена Ульяна – 19 – 38», «Степановы сыны: Игнат – новорожд. – 17. Иван – тоже – 12». «В местечке Опошнем – дом, двор с хозяйственными постройками и 3 рубленные коморы. Двора, саду и огорода примерно меры 2 десятины. Промышляет сухими фруктами. Налитственный капитал до 500 рублей. Три фруктовые сады в местечке Опошнем мерою 6 десятин. Два леса форостяные на лугу. 1 урочища «Бубликовой пристани», а 2-й падли речки Каниевки мерою 3½ десятины. При сих лесах накашивается сена в лето 40 капень. Промышленник – торгует сухими фруктами. Лошадь – 1».* Господарство достатньої заможності⁵.

Наприкінці книги міститься *«Копия Ревизских сказок о козаках Опощанской волости, живущих в хуторах и селениях, отчисленных в другие общества»*. Там зазначено.

Господарство №268. *«Василий Аксиниев Сальник – 36-55», «жена его Зиновия – 32 – умерла в 1830 году», «2 его жена Катерина – 22 – 41», «дочь Василюева Ульяна – 13 – вышла замужеством 1824 году». «Василий Сальник по безграмотности низше першого».* Господарство бідне⁶.

А тепер знову повернусь до Антона Тарана та його дружини *«Безручки»*.

Господарство Антона Тарана знаходилося між колишніми садибами гончаря Єлисея Федоровича Лисенка й Параски Федорівни Лисенко. На середину 1920-х років ні самого Антона Тарана, ні його дружини вже не було серед живих. Антон Таран був, очевидно, рідним братом Іванові Тарану, син якого, Іван Іванович Таран, мешкав на Чирвиній вуличці між садибами Параски Федорівни Лисенко й Петра Арсеновича Лисенка.

У Антона Тарана та його дружини *«Безручки»* було шість дочок. Усі вони були двоюрідними сестрами моему дідушеві Івану Івановичу Безруку (1893 р. н.) та його братам і сестрам: Саві, Демиду, Олені, Насті, Єфросинії. Одна з їхніх дочок, Явдоха Антонівна (1885 р. н.), проживала на батьківській садибі. У неї в приймах жив Петро Герасименко, рід

якого по-вуличному прозивали «Галушками». Петро «Галушка» займався гончарством. У Петра та Явдохи Герасименків було троє дітей: Данило (1908 р. н.), Ганна (1911 р. н.), Настя (1913 р. н.). Усі вони доводяться трюрідними братом і сестрами моїй мамі, а також усім її рідним братам і сестрам. Данило, як записано в «Книзі подвірного реєстру», «убит по суду». Ганна була другою дружиною малобудищанського гончаря-цегельника Хоми Івановича Жилавця. Померла 1991 року. Дата смерті Явдохи Герасименко (Таран) невідома. Станом на 1944 рік вона серед членів господарства вже не зазначена. Петра Герасименка на середину 1920-х років не було серед живих (або помер, або загинув на війні).

Ще одна дочка Антона Тарана й «Безручки», Мар'я Антонівна (1896 р. н.), була в заміжжі з Пилипом Опанасовичем Ключниченком (1891 р. н.), якого по-вуличному всі малобудищани звали «Божком». У них були діти: Параска (1912 р. н.), Пилип (1919 р. н.), Ганна (1925 р. н.).

Третя дочка Антона Тарана й «Безручки» також була в заміжжі в Малих Будищечках з Федором Федоровичем Михайликом (1875 р. н.). Ім'я її та роки життя невідомі. На середину 1920-х років серед живих її вже не було, а чоловік проживав із дітьми: Іваном (1902 р. н.), Варкою (1905 р. н.), Катериною (1910 р. н.), Оленою (1913 р. н.). Згодом, одна з дочок Федора Михайлика та «Безручки», Катерина, вийшла заміж за безруківця Івана Микитовича Різника й прожила свій вік у хуторі Безруки, де народилася її бабуся, що мала дівоче прізвище Безрук.

Четверта дочка Антона Тарана й «Безручки», Палажка, була в заміжжі, як казали, «десь на Водяному» (нині с. Водяна Балка Диканського району). Її дочка, Марвина, вийшла потім заміж в Опішне. Як говорила мені моя мама, в післявоєнні роки моя бабуся, Марія Семенівна Безрук, одного разу збиралася їхати по сіно у «Водяне» до якоїсь родички (очевидно, до вищезгаданої Палажки).

Ще одна дочка Антона Тарана та «Безручки», Наталка, виходила заміж у Заїченці, а пізніше разом із сім'єю виїхала десь на Донщину.

Шоста дочка Антона Тарана й «Безручки», Параска, була в заміжжі в Малих Будищечках з Омельком Михайловичем Тараненком. Жили на Яру. У них було п'ятеро дітей: Єфросинія, Марія, Галина, Олексій і Олександра. В 1918 році Параска Антонівна, її чоловік Омелько та найстарша дочка Єфросинія померли від тифу.

СІМ'Я МІЩАНИНІВ І ЧИРВИНА ВУЛИЧКА

Повернуся на початок далеких уже 1960-х років. 11.02.1962 року в моїх батьків, Данила Михайловича Міщанина й Віри Іванівни Безрук, було весілля, а шлюбу було зареєстровано в Малобудищанській сільській раді тижнем раніше. Так «було тоді заведено», що день офіційної реєстрації і день, коли «гуляли на свайбі», не збігалися. Спочатку жили на Яру, в батькових батьків. Там пройшли й мої перші понад півтори роки життя. Коли мені минув рік, батьки купили собі хату в Параски Лисенко – невістки малобудищанського гончаря Єлисея Лисенка. А перейшли жити на нове місце в травні 1964 року. Відтоді Чирвина вуличка стала для мене й моїх батьків рідною. Особливо для мене, адже свій період життя на Яру я не пам'ятаю.

Батько мій, після демобілізації в листопаді 1960 року, пішов шоферувати в колгосп імені Жданова (з 1963 року – «Прогрес»). Спочатку працював на одній автомашині з Олексієм Михайликом, а згодом – із Миколою Тараненком.

Як і під час служби в Радянській армії, Данило Міщанин від початку роботи в колгоспі був серед найкращих і найдобросовісніших працівників, і не лише в малобудищанському господарстві. Свідчення цього – листівка Опішнянського райкому КПУ та виконкому райради депутатів трудящих за 1961 рік. Його прізвище там згадано поряд із прізвищами кращих водіїв району, які за день робили по 2 рейси на Супрунівський бурякопункт і по 4 рейси на Зіньківський бурякопункт. *«Райком партії і райвиконком дуже вдячні сумлінній праці водіїв П. Ф. Пустовгар, І. М. Лейви, І. М. Субадира, О. М. Мелаценка, В. Д. Федюна, П. М. Купріяна, Д. І. Коніщева, В. І. Диканя, Д. М. Міщанина, Т. П. Смілянського, В. Курелеха, І. Степаненка та інших, які день у день показують зразки високопродуктивної праці. Райком партії і виконком районної ради депутатів трудящих звертаються до тебе, шановний товаришу: наслідуй приклад цих товаришів, становись на трудову вахту на честь XXII з'їзду КПРС і обов'язково добийся вивозки на автомашину в напрямку Супрунівського бурякопункту не менше 6 тон коренів на добу, а в напрямку Зіньківського бурякопункту – не менше 10 тон».* Залишається додати, що йшов лише перший рік його роботи в колгоспі, а мій батько вже був серед кращих шоферів Опішнянського району.

Після жнив 1964 року йому передали ГАЗ-51, на якому до того водієм був Олександр Лещенко (на нього в гаражі казали «Шураша»), в зв'язку з засудженням останнього за кражу колгоспного зерна. На цьому «газоні» батько працював до кінця 1960-х років. Возив із полів зерно, буряки, силос, а на поля гній. Часто брав мене кататися. В пам'яті назавжди залишилися спогади про різноманітні поїздки з ним як по місцю, так і в більш віддаленіші краї. От, ми їдемо по щойно скошеному полю забирати зерно від комбайна, батько саджає мене на коліна, тисне на «газ», а я рулюю. От, приїхали до силосної ями, батько відкриває борт, чіпляє трос до трактора, сам заскакує в кабінку, де сиджу і я, тисне на тормозну педаль, «газон», похитуючись, залишається на місці, а силос стягується трактором у яму. От, приїхали грузитися гноєм. Гусиничний трактор величезною лопатою перекидає через себе гній у кузов автомобіля. Від раптового удару гною з висоти «газончик» кидає з боку в бік, немовби корабель на хвилях, через кілька секунд все заспокоюється, в «газона» сідають ресори, й ми від'їжджаємо. На полі гній стягували з кузова трактором, за допомогою попередньо встановленого в кузові скребка. Такі були часи. На весь колгосп у 1960-х був один самоскид ЗІС, 1954 року випуску. За допомогою такого ж скребка на бурякопункті стягували з кузова цукрові буряки. Адже восени батько приймав участь у вивезенні буряка на приймальні пункти, часто робив і нічні рейси. Вдень возив силос, а наніч – рейс із буряком. Було, нагрузимось на полі, доїжджаємо до «млиноків» – місця, де колись стояли вітряки при повороті з шляху на Чирвину вуличку, він мене висаджує, я махаю йому рукою, біжу додому, а він погнав далі, на Супрунівку. Важка була та праця – день і ніч за кермом. На зворотньому шляху батько, знесилений, передрімивав на Перерубі – на половині дороги з Полтави. У травні він возив піонерів Малобудищанської восьмирічної школи на піонерські зльоти в Шилівку. Брав також і мене. Враження від тих поїздок залишилися незабутні. Особливо запам'яталися великі піонерські багаття. Пригадую також нашу з батьком поїздку за Кременчук, за Крюків, у Чикаловку, в кар'єр за каменем для будівництва дороги-каменки. Тоді для мене це була найдальша поїздка. На «жовтневі свята» 1967 року, з нагоди 50-річчя, як тоді говорили, «Великого Жовтня», на полі, на люцернищі, біля «млиноків», відбувався урочистий захід. Були й виступи з трибуни, й парад сільськогосподарської техніки, якою керували передовики колгоспного виробництва, й народні гуляння. Приймав участь у параді й мій батько, адже його портрет у ті роки був на колгоспній Дошці Пошани. В кузові його «газона» були прилаштовані кукурудзяні та пшеничні снопи, а також

під час параду там перебувала передова, на той час, ланкова Єфросинія Клименко.

У 1960-ті роки популярним було місцеве свято – День пісні. Відбувалося воно влітку на мальовничому зеленому лузі, на пагорбі між Хижняківкою й Старими, ближче до останніх. Виступали артисти художньої самодіяльності, виїжджали магазини, люди вибиралися сім'ями, гуляли, випивали на природі. Кілька разів на Дні пісні бував і я.

Батько завжди був добросовісним шофером. Тож, навесні 1969 року його «зняли» з «газона» й призначили возити голову колгоспу. Можливо, тоді я чогось не розумів, чи шкода було катань із батьком, але добре пам'ятаю, що, довідавшись про це, я плакав. Згодом моїм захопленням влітку стало катання з солдатами. Автомашин у ті часи в колгоспі було ще недостатньо. Та й ті вантажопідйомністю дві з половиною тони. Тож, влітку, для допомоги вивезення врожаю, «прикомандировували» солдат із грузовиками. В дворі в нас росла груша «спасівка», плоди з якої були надто смачні. Мама давала мені груш, я ніс їх солдатам і катався з ними під час закладання силосу. Вона після мого народження ніде не працювала протягом 10 років. Заважала хвороба. Мама займалася роботою по господарству, дещо шила для сім'ї і людям (цьому навчилася ще в юності), виховувала мене (в дитсадок я не ходив), адже батько за роботою в колгоспі мав дуже мало вільного часу.

Зими тоді були багатосніжні. Я любив кататися на лижах, санчатах. Перші малесенькі лижі мені витисав власноруч мій батько. Взимку в дворі з снігу мені робили гірку і я катався з неї на цих саморобних лижачатах. Згодом, коли підріс, мені купили більші лижі, на яких я їздив по навколишніх городах і садах. На заводських санчатах я любив кататися з невеликої гірки (як її називали) Кирилової вуличці, яка виходила на основну дорогу – Чирвину вуличку. На цих же санчатах мене везли в Безруки й назад, коли ми ходили в гості до моєї бабусі, Марії Семенівни Безрук. По дорозі батько любив співати пісень. Голос у нього був хороший, його спів чули не лише ми з мамою, а й поля і дерева навкруг. Любов до співу була в нього з дитинства. Співав різні пісні: і народні, і популярні в 1950-ті – 1960-ті роки. Напевно, йому це передалося, як кажуть, по роду. За словами батька, добре співали в колективі («виводили») його сестра Марія та сестра його батька, Явдоха. Наш двір взимку прикрашали здоровецькі снігові баби й сніговики, які я любив качати з снігу. Я качав величезні, порівняно зі мною, снігові кулі, які, іноді, не міг поставити одна на одну, тоді мені допомагала зробити це мама. Замість носа слугувала морквина, замість очей – дві

чорні вуглини. Замість шапки – старе відро. Також я любив робити снігові фортеці, грати в сніжки. Сучасним дітям можна лише уявляти тогочасні багатосніжні зими. Поруч жив Віктор Півньов, на 5 років старший від мене. Його батьки мешкали в Опішньому, а він жив із дідом та бабою. Це саме йому, ще будучи зовсім малим, я гукав, стоячи в своєму дворі: *«Колько! Йди до мене гратися!»* Саме Кольком, тобто Миколою, звали мого двоюрідного брата Миколу Гергуля, який був на 2 роки старший від Півньова і який жив на Яру, де прожив і я 1 рік і 8 місяців початку свого життя. Мені, зовсім малому, важко було розібратися зі своїми численними родичами, а тому перший період життя на Чирвиній вулиці я називав Вітьку – Кольком. На що баба *«Півниха»* говорила, що це не Колько, а Вітька. Із часом, як кажуть, все стало на свої місця. Саме Вітці Півньову я завдячую, що став у майбутньому футбольним уболівальником, та й сам у шкільні роки любив грати – стояв на воротах. 60-ті роки минулого століття – часи, коли в радянському футболі зійшла зірка київського *«Динамо»*. Тож, напевно, не випадково в тогочасних хлопчаків були на вустах імена тодішніх київських зірок. Не винятком був і Віктор Півньов. Телевізора тоді не було, напевно, він слухав про них по радіо й читав у газетах. Я постійно чув від нього про Бібу, Сосніхіна, Сабо, Бишовця, Рудакова, Мунтяна та інших. І це не пройшло даремно. Тож, коли в 1972 році батьки купили перший телевізор, я не пропускав трансляції футбольних матчів. У Кириловій вулиці Вітька-більший водився з різовим м'ячем, а Вітька-менший, тобто я, намагався в нього відібрати. Я навчився читати ще до школи. Заслуга в цьому була моєї мами. Мені виписували журнал *«Малютко»*, який також допоміг. Я любив брати ці журнали і йшов до баби *«Кирилихи»* – жінки Кирила Лисенка (або як його звали по-вуличному *«Кирила Безусого»*), з якою також *«читав»* ці журнали, розповідав про що там написано. Багато часу я проводив у Півньових, особливо у вихідні та в позаурочний час, коли Вітька приходив зі школи. З дідом Півньовим, бабою *«Півнихою»*, їхнім онуком я любив грати в карти, *«в дурака»*. Коли мої батьки їхали продавати в Полтаву картоплю, вони, іноді, залишали мене ночувати в баби *«Каленички»* – так по-вуличному прозивали Явдоху Дубинку, із-за того, що по батькові її було Калениківна. А найбільше я любив бувати в баби *«Панасихи»* – так по-вуличному прозивали Ганну Антонівну Письменну, бо якийсь час вона була в заміжжі з Василем Письменним, коли в нього померла перша дружина. По-вуличному його прозивали *«Панасом»*, бо він ходив у брилі, любив ловити рибу, курич люльку між рибалками. Про один епізод, пов'язаний із Письменним, мені розповідав мій батько. Було це ще

в його шкільні повоєнні роки. По берегах ставка сиділо багато рибалок. Серед них і «Панас». Аж ось підходи вже старий і глухуватий «Романько» – колись вправний гончар Роман Пошивайло. І каже, звертаючись протяжно до Письменного: «А шо, не бе-ре?!», чим виводить із рівноваги останнього. «Шоб тебе, стару чортяку, за печінку взяло», – невдоволено вигукує «Панас». Але повернувся до баби «Панасихи». Жила вона по-сусідськи з нами, купивши хату в Ганни Герасименко, коли та вийшла заміж за гончаря-цегельника Хому Жилавця (по-вуличному «Денисенка») в середині 1950-х років, після смерті його першої дружини. Баба «Панасиха» походила з Чирвиної вулички й була дочкою Антона Лещенка. Її племінниця, Євдокія Сулим, розповідала мені, що ще до війни Ганна Антонівна була заміжня за якимсь Кужимом із Опішнього, який був репресований і не повернувся додому. Я ж до цього можу додати, що в погосподарських книгах за 1944–1946 роки вона зазначена в сім'ї Василя Письменного під прізвиськом Байрачна. Очевидно, перед цим вона була в заміжжі з якимось Байрачним. Баба «Панасиха» дуже любила мене, немов рідного онука (своїх дітей у неї не було), називала мене «котко», тобто котик. У неї я навчився (не пам'ятаю вже за яких обставин) вислову, який став у мої малі дошкільні роки крилатим для мене, який я часто вживав, хоча тоді, напевно, не розумів його значення: «Пху на твоє пір'я». Нині зрозуміло, що він був синонімічним до вислову «Пху на тебе». Потім, коли я вже ходив у школу, баба «Панасиха» вийшла кудись заміж, за якогось діда. Здається в Саранчівку. Але потім захворіла й потрапила в будинок для пристарілих. Про її останні дні життя мені зі сльозами на очах розповідала Марія Півньова – її рідна племінниця.

«Виходила вона й заміж, а тоді вона захворіла, та й забрали її в пристарілий. Була вона в пристарілому, а тоді, перед смертю, прийшла в Опішне умирати. Прийшла сюди до лікарні, долізла. А ота ж «Часничка», Манька, що коло сільради жила, це ж тожи її сестра, рідна. І вона хотіла, шоб сестра її приютила й поховала тут, на родіні. І так до неї ніхто й не пішов, та й забрали її назад, у Гадяче туди, та там вона й померла ото. То їздила оця ж і тітка Манька, хоч сестра її, і Верка та, плименниця, то не нашли ні могили, нічого. Ото так»⁷.

У дошкільні роки я часто бував у моєї бабусі, Марії Семенівни Безрук, у хуторі Безруки. Добре пам'ятаю, коли мене батьки привозили й залишали там на декілька днів, то я не хотів залишатися й просився додому, а коли знов хотіли забрати, то я так звивав у хуторі, що не хотів

додому, а тому просився, щоб залишитися ще в бабусі. Хутір у ті роки був ще багатолюдним, чимало було й дітей, практично моїх ровесників, багато хто з них (у тій чи іншій мірі) були мені ще й родичами по Безруках чи Ширах, по лінії мами. Серед тих, з ким я грався, були Тамара Бейгул (моя однокласниця, троюрідна сестра по Безруках; до неї часто приходила з Опішнього дещо старша від нас її двоюрідна сестра Людмила Безрук – теж моя троюрідна сестра як по Безруках, так і по Ширах), Володимир Ширай – мій троюрідний брат по Ширах, Людмила Свириденко, яка була від мене дещо старшою, але доводиться мені двоюрідною племінницею по Безруках, Володимир Сапсай, Любов Порскало – моя троюрідна сестра по Безруках та інші. Звичайно, всі родинні тонкощі я взнав дещо пізніше, а тоді просто знав, що вони нам якісь родичі. З бабусею ми бували в різних Шираїв, Безруків, Різників у гостях, на посиденьках, чи в різних справах. З тіткою Марією, маминою старшою сестрою, ми ходили грати в карти до Ганни Безрук та подивитися кіно в клубі в хуторі Хижняківка. З бабусею ми ходили по дрова в ярк, по глину в урочище Глибоке, збирати після комбайнів на колгоспних полях кукурудзу й вибивати насіння соняшника, з якого потім «били» запашну олію. Спав я разом із бабусею на одній кроваті. Вечорами, окрім казок, любив слухати її розповіді про минуле. Вже тоді, напевно, в мене заклалася любов до історії. Через багато років, чимало почутого від бабусі в ранньому дитинстві, в шкільні роки я використав при написанні своїх книг. Жалію, що не вів тоді ніяких записів, адже чимало з почутого призабулося.

У другій половині 1960-х років мої батьки вирішили будувати новий будинок, хоча раніше була думка робити ремонт купленої хати. Але згодом виявилось, що це практично неможливо, не дозволяв технічний стан того будинку. Тепер, після багаторічної роботи в Музеї гончарства, це цілком зрозуміло. Адже в тій хаті раніше жили гончарі, а супутником гончарства є постійна сирість, що й призвела, з роками, до того, що будівля стала непридатною для ремонту. В новозбудований будинок ми ввійшли на початку 1973 року. В 1974 році будували «кухню» й вхідний погріб під нею, на місці старої хати, в 1976 – новий хлів, на місці розібраного старого. Тоді я вже був, як кажуть, величенький і вносив свою посильну допомогу в це будівництво. 1975 року на три господарства (Міщанини, Півньови, Лисенки; не захотіла брати в цьому участі лише Бородаєва Уляна) викопали колодязь, на краю батькової садиби від Кирилової вулички. Пам'ятаю, що нашим із Вітькою Півньовим завданням було поливання бетонних кілець,

що стояли й сохли влітку у вуличці. Робилося це для того, щоб їх не порвало від жару й вони були міцнішими.

З 1973 року моя мама пішла працювати в Опішнянський завод «Художній керамік». Спочатку трудилася на догляді посуду. Робота ця була важка. Згодом (із 1978 року й до виходу на пенсію в 1991 році), понад тринадцять років була малювальницею глиняних виробів. А батько впродовж понад п'ятнадцяти років возив голів колгоспу. Починаючи від Івана Нагірного й закінчуючи Андрієм Гриценком. Між ними ще були Микола Перепелиця й Анатолій Кривоніс. Відмовився від цієї роботи з власної ініціативи в 1984 році, прийнявши восени новий бортовий «уазік», на якому пропрацював до 66-ти років, передавши його навесні 2003 року. Колгосп «Прогрес» отримав новий «УАЗ» за здане молоко 1983 року. По нього батько, Микола Литвиненко та завгар Іван Солов'ян їздили «бобіком» на ВДНГ у Київ у вересні 1984 року. Повторюся, що батько з власного бажання покинув возити голову колгоспу Андрія Гриценка. Тому, що вже надоїло, не витримувала нервова система. Не одну «Ниву» «з'їли». Доб'ють, пригонять, ремонтуй. У той час він більше їздив на «бобіку», а «Ниви» лише ремонтував. Знаючи батька як добросовісного шофера, не один раз Андрій Гриченко просив його повернутися на попереднє місце роботи, але щоразу отримував відмову.

Коли ми перейшли в нову хату, до нас перебралася жити з Безруків мамина мама, а моя бабуся Марія Семенівна Безрук. Вона допомагала по господарству, няньчила мою сестру, Таю, яка народилася 1973 року. На відміну від мене, вона ходила в дитячий садок, який спочатку розміщувався в колгоспній хаті, а 1977 року було збудоване нове приміщення дитсадка. Так склалося, що шкільні роки сестри пройшли, практично, за моєї відсутності. Починаючи з середини 1980 і до початку 1989 року, я бував удома по кілька разів на рік, а іноді не був по року-півтора: навчався в інституті, служив у армії, працював у Сибіру.

Восени 1970 року я пішов у перший клас Малобудищанської восьмирічної школи. Було нас п'ятнадцять першокласників: вісім дівчаток і сім хлопчиків. В один клас зі мною тоді почали ходити Світлана Пругло, Лідія Кононенко, Антоніна Чугуєвець, Ніна Литвиненко, Людмила Тараненко, Валентина Бойко, Світлана Гапеева – всі з Малих Будищечок, Тамара Бейгул із Безруків, Василь Чуйко, Анатолій Рева, Микола Шкурпела, Микола Городничий, Сергій Ветошка – з Малих Будищечок, Костянтин Різник із Прогоні. Першою моєю вчителькою була досвідчений педагог Параска Семенівна Давиденко. Я вдячний їй за перші ази в нелегкій

шкільній науці. Через два роки вона пішла на пенсію, а нашим класним керівником стала молода вчителька Марія Михайлівна Ткаченко, яка до того працювала в Глинському. 1973 року я закінчив третій клас, а Віктор Півньов закінчив Малобудищанську восьмирічку. Його колишній класний керівник Олексій Степанович Боцва прийняв наш клас. Я став ланковим другої ланки, а ланковою першої ланки – Людмила Тараненко. Жили ми в радянські часи, коли скрізь (в роботі, в навчанні) пропагувалося соціалістичне змагання. Відбувалося воно й між нашими ланками. Його активно впроваджував і намагався підтримати на належному рівні Олексій Степанович. Ми писали соціалістичні зобов'язання, потім звітувалися про їх виконання, змагалися в навчанні, на шкільних ділянках, коли допомагали на полях колгоспу, коли вирощували зелену масу для колгоспного молодняка, коли ламали гіллячко для колгоспних овець, коли збирали металолом, коли виготовляли різноманітні альбоми тощо. Мені, чомусь, здається, що тодішнє шкільне життя було цікавішим від теперішнього. Хоча, можливо, це змагання ланок інколи й надовідало мені як ланковому, бо відповідав я перед Олексієм Степановичем не лише за самого себе, а й за своїх підопічних. Одним словом, недаремно, напевно, вже в старших класах, я одного разу сказав класному керівнику фразу (під час емоційної розмови з ним), яка для нашого класу стала ніби крилатою, і про яку й досі згадують під час зустрічей мої однокласники, згадує й Олексій Степанович, згадували й інші вчителі (нині вже покійні), які нас навчали, особливо Ніна Сергіївна Сохацька. А фраза ця звучала так: *«Ви нас і на кладовищі по ланках ховатимете»*. Своєрідний крилатий вислів, адресований в наш бік, був і в Олексія Степановича: *«Барчата нецасні!»*. Не знаю, чи говорив він такі слова нашим попередникам, але нашим наступникам точно говорив. Обидва вислови нині ми згадуємо з посмішкою. Пройшли десятиліття з тих пір, Олексій Степанович, коли я буваю в нього в гостях, зазначає, що був, напевно, занадто суворим до нас. Хоча, можливо, ця суворість і вимогливість в чомусь була й виправдана. Він хотів, щоб ми вирости хорошими й трудолюбивими людьми. Нині визнає, що *«який я дурак був, ні себе не жалів, ні вас»*. Ми заробляли класом гроші на різних роботах у колгоспі, за які купили в клас програвач для платівок, а після сьомого класу Олексій Степанович повіз нас на екскурсію в Карпати. Впродовж восьми років навчання, склад нашого класу кілька разів змінювався з різних причин. В третьому класі до нас прийшов Іван Мосієць із Попівки. У п'ятому класі був відсутній Микола Городничий – він перебував рік в інтернаті, а з шостого класу повернувся до нас. Натомість, провчившись із нами п'ять

років, в інтернат був відправлений Сергій Ветошка. Також, після п'ятого класу від нас пішла Тамара Бейгул, оскільки батьки її перебралися жити з Безруків у Опішне. З шостого класу разом із нами стали навчатися колишні учні п'ятого класу Глинської восьмирічної школи – там залишилася лише початкова школа. Це Микола Гнида, Віктор Діденко, Любов Черевань, Парасковія Дядечко, Галина Дядечко, Тетяна Кушій, Катерина Солов'ян, Наталія Рокита, Валентина Сень, Наталія Светкіна. Із шостого класу з нами навчалася Валентина Іваненко, сім'я якої переїхала в наше село на батьківщину її матері. Після шостого класу від нас пішла Наталія Светкіна, а після сьомого – Наталія Рокита. Обое – в зв'язку зі зміною місця проживання. Окрім вже названих трьох класних керівників, нас навчали й інші вчителі. Серед них: Анастасія Гаврилівна Натальченко – вела групу продовженого дня в молодших класах, Надія Іванівна Даценко – директор школи й викладач географії (саме їй я завдячую багато в чому, що полюбив цей предмет), Федір Григорович Пітченко – вчитель географії в старших класах, Галина Федорівна Визір та Катерина Олексіївна Клименко – вчителі історії («вина» їх, що я люблю історію, дуже велика), Варвара Дмитрівна Залізник і Ганна Йосипівна Кривошапка – вчителі української мови й літератури (це вони навчили мене писати твори, що через роки переросло в любов до написання книг із історії моєї малої батьківщини), Катерина Титівна Солов'ян – учитель математики, креслення, Лідія Костянтинівна Зелиб – учитель російської мови й літератури, Іван Кіндратович Залізник – учитель трудового навчання. Найулюбленішою нашою піонервожатою була Ганна Йосипівна (на той час її дівоче прізвище було Чуйко), коли ми ще навчалися в молодших класах. Згодом, із п'ятого класу, вона викладала в нас українську мову й літературу. Найбільше предметів у нас вів Олексій Степанович Боцва: фізкультуру, роботу на ділянках, зоологію, біологію, хімію, ботаніку, «людину».

10.06.1978 року ми здали останній екзамен із географії, а 11 червня в нас був випускний вечір. Випускниками Малобудищанської вольмирічної школи того дня були Віктор Міщанин, Світлана Пругло, Лідія Кононенко, Василь Чуйко, Микола Шкурпела, Людмила Тараненко, Ніна Литвиненко, Анатолій Рева, Микола Гнида, Антоніна Чугуєвець, Валентина Бойко, Іван Мосієць, Микола Городничий, Валентина Сень, Любов Черевань, Костянтин Різник, Валентина Іваненко, Галина Дядечко, Парасковія Дядечко, Світлана Гапеева, Віктор Діденко, Катерина Солов'ян, Тетяна Кушій. Переважна більшість із нас провчилися тут вісім років, тобто провели на той час половину свого життя. Частина моїх однокласників пішли навчатися

в училища й технікуми, а частина, в тому числі і я, вирішили продовжувати навчання в Опішнянській середній школі. Там нас, учорашніх однокласників-малобудищан, розділили: частину направили у 9-А клас, а частину – у 9-В. «Акалами» стали: Віктор Міщанин, Василь Чуйко, Галина Дядечко, Людмила Тараненко, Валентина Іваненко, Світлана Гапеева, а «векалами» – Лідія Кононенко, Валентина Бойко, Іван Мосієць, Світлана Пругло. Додам, що в «А» класі також була Тамара Бейгул, яка навчалася разом зі мною до шостого класу в Малобудищанській восьмирічці. Окрім названих учорашніх учнів-малобудищан, у 9-А класі разом зі мною навчалися: Борис Безрук, Юрій Байрачний, Микола Баль, Валентина Пилипенко, Наталія Чабан, Тамара Лепьохін, Любов Смага, Світлана Хоменко, Борис Маслій, Сергій Моргун, Сергій Безкровний, Юрій Мисик, Валентина Білоус, Наталія Савченко, Наталія Пилипенко, Наталія Лещенко, Раїса Задорожна, Роман Правденко, Тетяна Матушак, Наталія Ходарченко, Галина Індібера, Анатолій Пархоменко, Олександр Федюн, Анатолій Молчанов, Анатолій Деряга, Валерій Жуков, Зоя Дерев'яно, Людмила Джугостранська, Валентина Чуприна. У 10-А класі навчалися ті ж учні, за винятком Чуприни, яка після дев'ятого класу поступила кудись на навчання. Класним керівником у нас була Віра Петрівна Сідельник, яка викладала українську мову й літературу. Також нас навчали: Ганна Василівна Копитько – географія, Лідія Митрофанівна Риженко – хімія, Павло Васильович Мороховець – фізика та астрономія, Петро Андрійович Шкурпела – біологія, Федір Олександрович Росомака – фізика, Іван Андрійович Оначко – історія, Павло Юхимович Даценко – креслення, Олексій Митрофанович Козацький – автосправа, Юрій Григорович Петров – водіння автомобіля, Василь Андрійович Тимченко – фізкультура, Дмитро Андрійович Демченко – початкова військова підготовка. Випускний вечір відбувся 27.06.1980 року.

Про те, куди піти навчатися далі, я прийняв рішення ще в десятому класі. Хоча в Полтаві було чимало вищих навчальних закладів, я вирішив поступати в далекій Одесі в гідрометеорологічний інститут. У школі я любив нарівні два предмети – історію та географію. Але тоді перемогла романтика. Я написав в Одесу листа, звідки отримав відповідь, прочитавши яку, остаточно вибрав Одесу. В листі, зокрема, говорилося:

«Дорогой друг!

Ты решил поступать в Одесский гидрометеорологический институт.

Наш институт готовит специалистов, способных решать сложные научные проблемы, стоящие перед гидрометеорологической наукой. Институт готовит специалистов самых романтических профессий. Выпускники нашего вуза работают на высоких вершинах гор, в зоне вечных снегов, они же работают и глубоко под землей и водой. Выпускника нашего вуза можно встрелить в бескрайних просторах пустыни и океана. Одним словом, они там, где сейчас решается один из важных вопросов человечества, вопрос освоения и использования природных ресурсов Земли.

Специалисты вуза используют в своей работе достижения современной НТР для исследования процессов в атмосфере и гидросфере Земли. Метеорологические искусственные спутники, геофизические ракеты, метеорологические радиолокаторы, ЭВМ, современные «суда погоды» позволяют исследовать атмосферу до её верхних границ, прогнозировать атмосферные процессы по сложным гидродинамическим схемам. [...]

ВУЗ ЖДЁТ ТЕБЯ АБИТУРИЕНТ-80!»⁸

Навчаючись в інституті, мені довелося побувати двічі на практиці: 1982 року, після другого курсу, в Ризі, на заводі гідрометприладів, та 1984 року, після четвертого курсу, в Мурманському управлінні по гідрометеорології. Незабутні враження залишилися на все життя. Й досі в пам'яті вузенькі вулички стародавньої Риги, вражаючі прибалтійські чистота й порядок, відрядження в Хібіни та інші місця Кольського півострова, полярний день, північне сяйво тощо. Це все потрібно було бачити й відчувати! Навчання в Одесі давало мені можливість задовільнити й свої вболівальницькі пристрасті. Я відвідував матчі за участю одеських футбольних команд «Чорноморця» та СКА, бачив у грі видатних футболістів, як «моряків», так і з приїжджих команд. На моїх очах ріс у грі Ігор Беланов, я бачив чудові голи у ворота московського «Спартака» (їх захищав Ринат Дасаєв) у виконанні мого земляка Івана Шарія, кілька разів доводилося бачити й гру Олега Блохіна.

Але майже п'ять років навчання швидко пролинули. Я вибрав розподіл на роботу в Красноярськ, разом із Валерієм Скальком та Вадимом Чемордою. Вибір не був випадковим, там на практиці 1984 року був саме Валерій, який заагітував і нас із Вадимом поїхати в Сибір. Але нам зі Скальком потрібно було ще по півтора року відслужити в Радянській армії.

В армію я був призваний 30.06.1985 року, а повернувся додому 06.12.1986 року. Спочатку службу проходив у навчальному підрозділі

в місті Переславль-Заліський Ярославської області, а потім у Наро-Фомінську-5 Московської області. Служив у секретному зв'язку ракетних військ стратегічного призначення.

Під час служби листувалися з Вадимом, який працював у Красноярську. Тож, за його клопотань, ми отримали листи від керівництва тамтешньої гідрометслужби, де говорилося:

«В 1985 году, после окончания Одесского ГМИ, Вы были распределены в Красноярское территориальное управление по гидрометеорологии и контролю природной среды, но были призваны в ряды Советской армии.

По окончании службы, Красноярское УГКС имеет возможность Вам предложить работу по выбранной Вами специальности в монтажно-ремонтном отделе Службы средств измерений или в новом аэропорту Красноярск в должности инженеров по гидрометприборам. Условия: оклад 130-135 рублей, плюс районный коэффициент 20%, плюс премиальные при успешной работе. Работа в МРО связана с поездками по всему краю по установке и ремонту приборов, на автомашине, общественном транспорте, авиации, в том числе вертолётами в труднодоступные, горные и таёжные районы по обслуживанию АРМС.

Работа на АМСГ, как правило, не связана с командировками. Жильём, общежитием, обеспечиваем.

В случае необходимости в отдельном жилье, Вам будет предложена работа на сети инженера по гидрометприборам или по радиолокации.

При желании работать на Севере, управление изыщет возможность в дальнейшем удовлетворить Ваше желание. В этом случае выплачивается районный коэффициент до 1,8 и северные надбавки через полгода по 10%, до 60% и через год до 80%.

В настоящее время Госкомгидрометом прорабатывается с соответствующими инстанциями вопрос о дальнейшем повышении заинтересованности ИТР в результатах своей работы и повышению престижности инженерного труда.

Ваше решение о работе в нашем управлении просим сообщить. Начальник управления: В. И. Барсуков»⁹.

Відпочивши після армії, ми з Валерієм поїхали поїздом від Харкова до Красноярська. Як зараз пам'ятаю, виїхали ми в четвер, а на місце прибули в понеділок уранці. Спочатку було важкувато із-за різниці в часі – 4 години,

але потім акліматизувався. Працювали ми в монтажно-ремонтному відділі служби засобів вимірювання. Колектив був чоловічий і молодіжний. Майже постійно доводилося їздити по відрядженнях по різних метеорологічних станціях, де ремонтували, демонтували, встановлювали різноманітні метеорологічні прилади. Відрядження були від одного дня до пари тижнів. Їздити доводилося автомобілем ЗІЛ-131 із будкою, намотуючи тисячі кілометрів, автобусом, поїздом, літати на літаках і вертольотах. Позитивних вражень і спогадів залишилося дуже багато на все життя, про які можна розповідати не на одній сторінці книги. Але назву лише кілька: мені довелося стояти ногою на центрі Азії в Кизилі (Тува); бути на монгольському кордоні, фотографуватись, обіймаючи прикордонний стовп, та стоячи в річці, по якій проходив кордон (Уш-Белдир, Тува); переїздити «зілом» через перевал у Саянах і бачити, як нижче від нас пропливають хмари нижнього ярусу (тобто, бути вище хмар не на літаку, а на автомобілі); пролітати на вертольоті над помешканням старовірів Ликових, про яких чимало читав у *«Комсомольской правде»*, ще навчаючись в інституті; лазити в тайзі по височенних кедрах за шишками; працювати на метеоплощадці в умовах понад сорокаградусних морозів тощо. Доля розпорядилася так, що мій товариш Валерій Скалько одружився й залишився жити в Красноярську, пов'язавши своє життя з гідрометслужбою, а я вирішив повернутися в Україну.

30.12.1988 року я прибув у рідне село Малі Будищечки. Постало питання: *«Куди піти працювати?»*. Мама пропонувала піти або в завод *«Художній керамік»* інженером (не пам'ятаю вже точно назви посади; я ходив узнавав, але зрозумів, що це не моє), або в Музей гончарства, який тоді базувався при заводі. Вона говорила, що я ж люблю історію, а тому ця робота підійде мені. Але взнавати про роботу в музеї я, чомусь, не пішов. Мені тоді здавалося, що там працюють якісь надто розумні люди, саме по специфіці музею, а в мене спеціальних знань не було, та й на історика я не вчився. Тоді я ще не знав, що пройде менше п'яти років, і я, все ж таки, дослухаюся до цієї маминої пропозиції, прийду працювати в тоді ще Державний музей-заповідник українського гончарства, де, за понад два десятки років, мені вдасться досягти, на мою думку, непоганих результатів у роботі. Хоча на той час пройшло більше восьми років відтоді, як я в середній школі отримав посвідчення водія і практичних навиків шоферування в мене не було, мені все ж хотілося поробити в колгоспі на автомобілі. Тож, з початку 1989 року я став працювати шофером у колгоспі *«Прогрес»*. Принагідно зазначу, що тодішній голова колгоспу

Андрій Іванович Гриценко, з яким у мене тоді були ще нормальні відносини (він, як і я, був футбольним фанатиком, і це нас зближувало), коли я прийшов влаштуватися на роботу сказав: *«Вибирай любе місце, яке хочеш, в бухгалтерії»*. Звичайно, малися на увазі не бухгалтерські посади, а різні інженерні посади, *«носії»* яких разом із бухгалтерами також сиділи в конторі колгоспу. Але я, подякувавши, відмовився, заявивши, що хочу пошоферувати. Недаром кажуть, що *«дорога ложка до обіду»*. Пройде кілька років, вже я буду проситися на інженерні посади, але мене, як члена Народного Руху України й місцевого опозиціонера, той же Гриценко й інші, не пускатимуть на ці посади. А тоді, в 1989, я прийняв ГАЗ-66, колишню списану пожеарку з Комишні (1968 року випуску), на якій висіли номери з іншого колгоспного *«шістдесят шостого»* – молоковоза, який ще не виходив строку до списання, але який уже *«добив до ручки»* Віктор Гахович. Було це ще до мого приходу в колгосп. Дістался й моїй *«Комишні»* від попереднього водія Поратуя, машина була добре *«припечена»*. У мої головні обов'язки входило возити головного агронома, обіди механізаторам, забирати хліб із пікарні Опішнього для тракторної бригади, возити воду для корів і овець, возити воду на поля, де колотили різні гербіциди (особливо на плантації цукрових буряків), возити фуражирів для годівлі телят у Хижняківці та інше.

У 1989 році я одружився з Тетяною Хвостіковою, в нас народився син Максим. Того ж року ми взяли ділянку для будівництва господарства, яке спочатку проводилося з допомогою колгоспу. На Чирвиній вулиці ми мешкали до початку вересня 1991 року, коли перейшли жити в новозбудований флігель.

Кінець 1980-х років був часом бурхливих перемін і подій у державі. Ще працюючи в Красноярську, намагався слідкувати за подіями, за перемінами, які тоді відбувалися в Радянському Союзі. Завжди читав від рядка до рядка, популярний в ті роки, журнал *«Огонёк»*.

Повернувшись в Україну, звичайно, чув і читав про Товариство української мови ім. Т. Шевченка, про Народний Рух України за перебудову, про мітинги, які відбувалися у Львові, Полтаві. Якби жив у Полтаві, то, очевидно, ще б на початку 1989 року пристав би до учасників тих подій. Добре пам'ятаю перші демократичні вибори до Верховної ради СРСР у 1990 році. Яку шалену й брехливу пропаганду вели комуністи по селах проти опозиційних кандидатів Куценка й Келима. Звичайно, на багатьох ця брехня тоді діяла, діяла й у наступні роки, але тільки не на мене. Я ще не був офіційно в рядах опозиції, але душею був уже з ними й знав, що

рано чи пізно мої шляхи з ними перетнуться. Час показав, що так і сталося. А тоді, в 1990, я голосував за Куценка, ще не знаючи, що через рік із лишком зустрінусь із Олександром Келимом у Русі. Я люблю футбол, уболівальник зі стажем. А тому був на матчі полтавчан із сімферопольською «Таврією», напередодні виборів 1990 року. Добре пам'ятаю лозунг, який там побачив: «Побідили команду Крима – голосуєм за Келима». Ще не будучи в Русі, я вже був опозиціонером у своєму селі, в колгоспі, де в автогаражі мене вибрали комсоргом. Можливо, по молодості (а було мені тоді 26-27 років) я був дещо наївний, воюючи з місцевою «колгоспною мафією», як я їх називав, але було й інше – енергія, якої мені вистачало й на роботу без вихідних (весною, влітку, восени) в колгоспі, й на будівництво власного будинку, й на боротьбу з тією ж місцевою «колгоспною мафією». Хоча, які вони місцеві? Чимало з них були зайдами для нашого села, які ніколи душею і серцем не вболівали за його сьогодення і майбутнє, які волею долі потрапили в наше село, прижилися в нашому селі, «повистроювали й попристроювали» тут своїх синів і дочок, розвалюючи і розтягуючи колгосп, при цьому лякаючи моїх односельчан «клятими рухівцями і бендерами». І хоча мій батько, колгоспний шофер, часто любив повторювати мені прислів'я, що «пліттю обуха не перешибеш», я не зважав на це, а продовжував добиватися правди. Ця моя боротьба не пройшла непоміченою. Вибори 1990 року були першими демократичними не лише в Союзі, стали вони такими й у нашому селі. На зборах шоферів мене висунули кандидатом у депутати сільської ради, цю пропозицію вніс Петро Охріменко, якому я допомагав ремонтувати автомобіль відразу після приходу в колгосп. Так і познайомились. Ті вибори були першим моїм серйозним політичним випробуванням, яке пройти мені судилося, я вважаю, достойно. Це нині, в 2015 році, з висоти двадцяти п'яти з лишком років, я розумію, що для тодішньої колгоспно-комуністичної мафії висунення мене кандидатом у депутати стало подією, яка призвела до своєрідного переполоху в її рядах. Їх «дістало» моє добивання правди в колгоспі, в автогаражі. Не вистачало, щоб я ще «діставав» їх і на сесіях сільської ради. А тому, ці ж їхні «ряди», як мовиться, «в узком кругу», прийняли рішення за будь-яку ціну не допустити мене в депутати. А тоді, в 1990 році, я, по своїй молодечій наївності, ходив із думкою в голові, що тепер і я зможу долучитися до вирішення проблем нашого села (його доля мені – корінному малобудищанину й людині небайдужій в усьому, завжди була близькою), ще більше боротися з місцевою мафією, ставши депутатом. Отож, поки я так думав, опоненти не сиділи склавши руки. Те,

що «*справа пахне керасином*» і потрібно щось робити, я побачив, коли, зайшовши одного ранку в колгоспну контору за «*путьовкою*», побачив вивішені списки кандидатів у депутати по округах та інформацію про них. По багатьох округах було по одному кандидату. Мені ж у суперники поставили тодішнього голову сільської ради Анатолія Смілянського, «*масла в огонь*» додавало й те, що округ перекроїли так, що туди ввійшли вулиці, де проживала сім'я самого голови та його батьки. Я і моя сім'я жили на іншому окрузі. Тож, відразу мій опонент отримував перевагу в п'ять голосів. Про мене було написано, що я маю середню освіту, а не вищу, що я не член комсомолу, хоча на той час я був комсоргом автогаража. Одним словом, простий сільський шоферюга. Звичайно, з цим так просто змиритися я не міг, а тому почав «*вигризати*» правду. Дещо вдалося добитися. Мені сказали, що помилки в біографії – це опечатки, а тому їх виправили. А щоб трохи «*задобрити*» мене, двір голови сільської ради віднесли до другого округу. За порадою батька, я обійшов усі двори на своєму виборчому окрузі й просив мене підтримати на виборах. Все це дало свої результати. Я переміг із рахунком 31:14. А тому сільська виборча комісія «*відповідно до статті 49 Закону УРСР «Про вибори депутатів місцевих рад народних депутатів Української РСР» [...] вирішила вважати Міщанина Віктора Даниловича обраним депутатом Малобудищанської сільської ради народних депутатів по виборчому округу № 7*»¹⁰.

Наприкінці серпня 1990 року мені вдалося зустрітися з рухівцями. Ця зустріч багато що змінила в моєму подальшому житті. А відбулася вона у Великих Сорочинцях, куди я поїхав із батьками на ярмарок. Там я вперше побачив людей із західних областей України в одностроях українських січових стрільців, про яких читав раніше в журналі «*Пам'ятки України*». Там вперше, наживо, я побачив «*жовто-блакитний*» прапор. Звичайно, я його купив, як зараз пам'ятаю, за 4 радянських карбованців. Він і досі, як своєрідна історична реліквія, висить у мене в хаті. На моє прохання, моя кума вишила на ньому тризуб. Цей прапор відіграв свою роль в історії Малих Будищечок уже після проголошення Незалежності. Хоча синьожовтий прапор був уже державним, у ті перші місяці й роки Незалежності тодішні сільські керівники (вони ж вчорашні партійно-радянські номенклатурники місцевого рівня), не поспішали розставатися з радянською символікою. Вони сподівалися, що все невдовзі повернеться назад. Довго в сільраді не було українського прапора. Тож, коли в клубі проводилися сесії сільської ради, я брав свій прапор і його вивішували перед входом. Також цей прапор брали учні місцевої школи (приходив до мене Віта Макуха) на 23 лютого –

колишній день Радянської армії. 6 грудня, як свято Української армії, тоді ще не прижилося. Цей прапор також стояв у залі сільського будинку культури, коли, взимку 1992 року, всі місцеві чоловіки, вчорашні солдати Радянської армії, приймали присягу на вірність народу України. Текст присяги представники з військкомату доручили читати синові голови колгоспу головному агроному Олександрові Гриценку, для якого незалежна Україна на той час, як кажуть, була до одного місця. Мені було до глибини душі прикро. От, така історія цього прапора. Також, на тому ж Сорочинському ярмарку, в 1990 році, я купив значок – синьожовтий прапор. Тож, відтоді я став щоденно носити на роботі, на своїй темносиній «хебешці», поряд із радянським значком депутата сільради, ще й цей значок. Звичайно, багатьох це, просто, бісило. На мою адресу сипалися обвинувачення, що я петлюрівець, бандерівець і т. д. Але я не зважав на це, бо вірив, що, рано чи пізно, ми доб'ємося Незалежності України. Звичайно, я не мовчав, а, як кажуть, огризався й наводив свої аргументи. Це їх тільки бісило ще більше. Колгоспна зоотехнічка, Ольга Хохлачова, жінка колишнього парторга Бориса Хохлачова, коли я доказував їй, що голодовка в 1933 році була й зробили її комуністи, кричала, що ніякого голоду не було, що я тоді не жив і не знаю, що це «бандери» мені нарозказували. Я ж сказав, що це ще в шкільні роки чув від своєї бабусі. Аргументів у неї більше не було, вона, просто, плюнула мені на груди, де висів синьожовтий значок-прапор. Відбувалося це восени 1990 року, в перші тижні мого членства в Рухові. Іншим разом вона кричала, що я «позорю» свого батька – добросовісного шофера, який вік пропрацював у колгоспі. Чим я міг його «позорити», я так не зрозумів і досі. Навпаки, я був переконаний тоді, залишаюся таким і зараз, що батьки могли лише гордитися тим моїм поступком, що і я, до певної міри, долучився до здобуття Україною Незалежності, був причетним до тогочасних подій. Та хіба все опишеш.

Але знову повернусь до Сорочинського ярмарку 1990 року. Там вперше я зустрів рухівців із Полтави. Збулася моя мрія. Там я познайомився з Миколою Кульчинським. Він розповів мені як створити осередок Руху в селі, сказавши, що якщо я хочу потрапити на II Всеукраїнські збори Руху, то довго з цим затягувати не потрібно. Там же я взяв листівок і газет, які вечорами повішав по селу, в тому числі біля колгоспної контори, та порозкидав по поштових скриньках. Так вперше, наприкінці серпня 1990 року, в Малих Будищечках, та, напевно, й в нашому районі, з'явилася рухівська наочна агітація. Вранці я пройшовся по селу, де чіпляв листівки. Звичайно, всі вони були позривані, деякі пошматовані. Їх поява для

багатьох із моїх політичних опонентів, особливо з місцевої колгоспної мафії, подіяла як червона хустина для бика в Іспанії. Але процес, як казали в ті перебудовні роки, пішов. Вони ще не знали хто чіпляв ті листівки, але з люттю їх пошматовали. Я поки-що діяв *«у підпіллі»*. Так продовжувалося кілька днів. Можливо, ще б довго мене вичисляли місцеві комуністи, але я вирішив сам *«засвітитися і вийти з підпілля»*, щоб люди знали, хто *«рухається»* в селі. Я зайшов до замісника голови колгоспу Михайла Нижника, який був за радянською традицією заодно й парторгом, і сказав, що я вступив у Рух, у селі діє рухівський осередок, що то я розвішую листівки. Я думаю, що невдовзі ця інформація була повідомлена в райком партії, в Зіньків. Про реакцію можу судити по нашій тогочасній районній газеті *«Прапор комунізму»*. Там у кожному номері стали публікуватися різноманітні антирухівські матеріали. Люди по-різному ставилися до Руху, шалена комуністична антирухівська пропаганда мала на селі свої негативні наслідки. Але багато людей, особливо серед молоді, залюбки читали газети й листівки, які я розповсюджував, часто запитували, чи немає щось свіженького почитати. Я намагався задовільнити їхній *«апетит»* в отриманні новин про нашу, колись замовчувану, історію України, про що й сам узнавав ще недавно з цікавістю й жадібністю. Згодом, листівки стали висіти біля колгоспної контори постійно – на зміну зірваним я вішав нові, тож, іноді, моїм противникам уже набридало їх зривати, іноді вони висіли там по кілька днів. Висіли вони там і того пізнього жовтневого дня 1990 року, коли до колгоспної контори, як кажуть, неждано-негадано підїхала *«Волга»* тодішнього голови виконкому обласної ради Гопея. Я в той момент лежав під своїм ГАЗ-66 у гаражі, за якихось сотню кроків від контори, й щось ремонтував. А тому чув крик Гопея на адресу керівників колгоспу, що, мовляв, *«порозвіщували тут рухівські листівки, а буряк і доси не вибраний в полі»*. У відповідь хтось із керівників пробурмотів, виправдовуючись, що є в нас такий собі Міщанин, *«руховець»*, який їх понавішував. Я, лежачи під машиною з грязними руками, був, як кажуть, на сьомому небі, від того, що мої опоненти отримали на горіхи й за свою безгосподарність, і за мої листівки. І досі шкодую, що не виліз тоді з-під машини до Гопея поговорити.

Мені дуже хотілося потрапити на Всеукраїнські збори Руху в Київ. Тож, не відкладаючи надовго, я створив осередок Руху в селі. А протокол про його створення відвіз Миколі Кульчинському, який тоді працював крановщиком на будівництві. Приїхав зранку до нього додому, він піджарив яєшні, попили чай, поговорили.

А наприкінці жовтня 1990 року я, як гість, був на II Всеукраїнських зборах Руху в Києві, які проходили в палаці «Україна». Подія, звичайно, незабутня. Було море вражень від почутого й побаченого. Довелося вперше побачити багатьох відомих в Україні людей, політиків, поетів і письменників, про яких раніше лише чув чи бачив по телевізору: патріарх Мстислав, Вячеслав Чорновіл, Левко Лук'яненко, Степан Хмара, Михайло Горинь, Іван Драч, Дмитро Павличко та багато інших. В декого взяв автографи на згадку. Під час з'їзду Руху брав участь у подіях, що відбувалися біля святої Софії, коли туди намагалися не пустити московського патріарха Олексія.

У той час, коли я повернувся з Києва, в Зінькові відбувалося засідання бюро Зіньківського райкому компартії України під головуванням першого секретаря райкому Альфреда Гавриленка. Другим питанням там розглядався *«план першочергових дій райкому партії по стабілізації суспільно-політичної обстановки в районі»*. В обговоренні питання брали участь *«т.т. Кочубей, Деркач, Василенка, Гавриленко»*, після чого вирішили: *«1. погодитись з планом першочергових дій райкому партії по стабілізації суспільно-політичної обстановки в районі. 2. Штаб по стабілізації суспільно-політичної обстановки затвердити»*. Головою штабу було призначено секретаря райкому партії Петра Василенку. У плані, зокрема, були такі пункти: *«1. З метою активізації, протидії посяганням на вчення Леніна, завоювання соціалізму зорієнтувати первинні партійні організації на пошук і застосування активних форм виявлення своєї позиції, протесту. Рекомендувати проведення партійних мітингів, відкритих партійних зборів, сходок громадян та інших масових заходів, направлення листів і телеграм від їх імені на адресу Верховної Ради Союзу РСР та республіки (Відділи райкому партії. Листопад-грудень). 2. Провести єдиний політдень на тему: «Україна і державний суверенітет», на якому роз'яснити суть суверенітету республіки широкому колу трудящих, політичну і економічну помилковість відокремлення України від Союзу РСР (Ідеологічний відділ райкому партії. Листопад). [...] 11. Через комуністів і безпартійних, які підтримують КППС, залучити до роботи по стабілізації суспільно-політичної обстановки в районі всі здорові сили, особливо в радах, профспілках, комсомолі, ветиранських організаціях, жіночих радах (Відділи райкому партії. Постійно)»¹¹.*

Живучи в Малих Будищечках, уважно слідкував за подіями, що відбувалися в Полтаві, за акціями, які проводилися там Рухом. Можливості поїхати було мало, бо було багато роботи. Але на одну акцію я дуже

Віктор Міщанин у день святкування 50-річчя «Великого Жовтня» біля колгоспного автомобіля ГАЗ-51, на якому працював його батько.

Околиці Чирвиної вулички, Малі Будищечки, Полтавщина. 07.11.1967.

Автор фото невідомий. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Віктор Міщанин із мамою Вірою Іванівною (праворуч) та Галиною Міщанин (дружина батькового брата Михайла) в день святкування 50-річчя «Великого Жовтня» біля колгоспного автомобіля ГАЗ-51, на якому працював його батько. Околиці Чирвиної вулички, Малі Будищечки, Полтавщина. 07.11.1967.

Автор фото невідомий. Приватна збірка Таї Міщанин (Малі Будищечки)

У день свята Першого травня

(зліва направо):

**Віра Міщанин, Віктор Міщанин,
Віктор Півнюв, Галина Міщанин
із донькою Людмилою.
Опішне, Полтавщина. 01.05.1970.**

Автор фото невідомий.

Приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки). Публікується вперше

**Віра Міщанин із сином Віктором.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки,
Полтавщина. 1969.**

Автор фото невідомий.

Приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки). Публікується вперше

Учні четвертого класу Малобудищанської восьмирічної школи (зліва направо):
1 ряд – Костянтин Різник, Віктор Міщанин, Микола Городничий, Василь Чуйко, Іван Мосієць, Микола Шкурпела, Анатолій Рева;
2 ряд – Антоніна Чугуєвець, Валентина Бойко, Ніна Литвиненко, Світлана Гапеева, Людмила Тараненко, Світлана Пругло, Олексій Боцва – класний керівник, Тамара Бейгул, Лідія Кононенко.
Малі Будищечки, Полтавщина. Весна 1974.
Автор фото невідомий. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Віктор Міщанин біжить Чирвиною вуличкою.
Малі Будищечки, Полтавщина. 1972.
Автор фото невідомий.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Зліва направо: **Василь Чуйко, Костянтин Різник, Віктор Міщанин, Олексій Боцва** – класний керівник, **Тамара Бейгул, Світлана Пругло, Лідія Кононенко, Світлана Гапеева, Антоніна Чугуєвець.** Яблушне, Полтавщина. 1974 – 1975. Автор фото невідомий.

Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Данило Міщанин біля колгоспної «Волги» (ГАЗ-21), на якій перевозив не одну весільну пару. На одному з опішнянських весіль. Опішне, Полтавщина. Перша половина 1970-х.

Автор фото невідомий. Приватна збірка Данила Міщанина (Малі Будищечки)

Зліва направо: Віктор, Данило, Віра, Тая Міщанини, Марія Семенівна Безрук, Марія Іванівна Безрук. Мали Будищечки, Полтавщина. 1975.

Автор фото невідомий. Приватна збірка Віктора Міщанина (Мали Будищечки)

Колгоспний двір, який знаходився ліворуч від в'їзду в Чирвину вуличку з боку шляху. Мали Будищечки, Полтавщина. Середина 1970-х.

Малюнок Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Мали Будищечки). Публікується вперше

Колгоспні «парники» та новозбудований курятник, які знаходилися праворуч від в'їзду в Чирвину вуличку з боку шляху. Малі Будищечки, Полтавщина. Середина 1970-х.

Малюнок Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Учні восьмого класу Малобудищанської восьмирічної школи в день останнього дзвінка (зліва направо):

1 ряд – Валентина Бойко, Василь Чуйко, Валентина Іваненко, Іван Мосієць, Людмила Індибера – старша піонервожата, Олексій Боцва – класний керівник, Тетяна Куцій, Микола Шкурпела, Людмила Тараненко, Анатолій Рева; 2 ряд – Валентина Сень, Віктор Міщанин, Любов Черевань, Микола Городничий, Катерина Солов'ян, Віктор Діденко, Лідія Кононенко, Микола Гнида, Ніна Литвиненко, Костянтин Різник, Галина Дядечко, Світлана Гапеєва, Антоніна Чугуєвець.

Малі Будищечки, Полтавщина. Травень 1978. Автор фото невідомий.

Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Колишня садиба «баби Панасихи».

Малі Будищечки, Полтавщина.

Середина 1970-х.

Малюнок Віктора Міщанина.

Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).

Публікується вперше

Випускники Малобудищанської восьмирічної школи в парку біля сільського будинку культури (зліва направо): 1 ряд – Іван Мосієць, Валентина Сень, Валентина Бойко, Антоніна Чугуєвець, Олексій Боцва – класний керівник, Людмила Індибера – старша піонервожата, Світлана Гапєєва, Тетяна Кущій, Василь Чуйко, Надія Даценко – директор школи, Михайло Подать – секретар парторганізації колгоспу «Прогрес», Костянтин Різник; 2 ряд – Світлана Пругло, Параска Дядечко, Ніна Литвиненко, Лідія Кононенко, Валентина Іваненко, Людмила Тараненко, Галина Дядечко, Катерина Солов'ян, Любов Черевань, Віктор Діденко, Ніна Сохацька – учитель української мови; 3 ряд – Лідія Зелиб – учитель російської мови, Анатолій Кривоніс – голова колгоспу «Прогрес», Володимир Іваненко – агроном-хімік колгоспу «Прогрес», Анастасія Натальченко – учитель групи продовженого дня, Микола Городничий, Віктор Міщанин, Микола Гнида, Микола Шкурпела, Анатолій Рева.

Малі Будищечки, Полтавщина. 11.06.1978. Автор фото невідомий.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Випускники 10-А класу Опішнянської середньої школи (зліва направо):

- 1 ряд – Галина Індібера, Людмила Тараненко, Тетяна Матушак, Людмила Джугостранська, Тамара Ліп'юхін, Зоя Дерев'янок, Віра Сідельник – класний керівник, Наталія Савченко, Валентина Білоус, Наталія Пилипенко, Світлана Гапеева, Наталія Чабан, Тамара Бейгул;
- 2 ряд – Світлана Хоменко, Любов Смага, Галина Дядечко, Наталія Ходарченко;
- 3 ряд – Валентина Пилипенко, Валентина Іваненко, Раїса Задорожна, Наталія Лещенко;
- 4 ряд – Роман Правденко; Василь Чуйко, Анатолій Пархоменко, Сергій Безкровний, Борис Безрук, Олександр Федюк, Сергій Моргун;
- 5 ряд – Борис Маслій, Анатолій Молчанов, Анатолій Деряга, Юрій Байрачний, Віктор Міщанин, Юрій Мисик, Валерій Жуков.

Опішне, Полтавщина. Травень 1980.

Автор фото невідомий. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Тая Міщанин у дитячому садку.

Малі Будищечки, Полтавщина. 1979.

Автор фото невідомий.

Приватна збірка Таї Міщанин (Малі Будищечки).

Публікується вперше

Зліва направо: 1 ряд – Марія Безрук, Марина Півньова, Віра Міщанин, Тая Міщанин;
2 ряд – Уляна Шульченко, Ганна Безрук, Параска Костенко, Віктор Міщанин, Михайло Шульченко.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Червень 1980.

Фото Миколи Шульченка. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Тая Міщанин зі своєю бабусею Марією Безрук.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 07.10.1981. Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка
Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Віра Міщанин (перша ліворуч) серед малювальниць Опішнянського заводу «Художній керамік».
Окрім неї малюють (зліва направо) Раїса Ширай, Катерина Чабан, Надія Морівець.
Опішнє, Полтавщина. Початок 1980-х.

Копія – приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Біля колгоспного «бобіка» (ГАЗ-69) поряд із садибою Міщанинів (справа наліво):
Данило, Тая та Віра Міщанини. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 1984.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Віктор Міщанин (ліворуч) із Миколою Пархоменком під час служби в Радянській армії. Наро-Фомінськ-5, Підмосков'я. 1986. Автор фото невідомий.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Віктор Міщанин (праворуч) із Андрієм Первовим під час служби в Радянській армії. Наро-Фомінськ-5, Підмосков'я. 1986. Автор фото невідомий.
Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

При виїзді з Чирвиної вулички на фоні колгоспного двору (зліва направо):
Тая Міщанин, Іван Шиян, Тетяна Міщанин. Малі Будищечки, Полтавщина. 08.03.1991.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Зліва направо: Тая, Максим і Тетяна Міщанини.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Серпень 1990.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Данило й Віра Міщанини з онуком Максимом.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 30.12.1990.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Максима Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Віра Міщанин із онуком Максимом.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Січень 1991.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Максима Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

**Максим Міщанин біля колгоспної конєферми.
Околиці Чирвиної вулички, Малі Будищечки, Полтавщина. Осінь 1992.**

Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Максима Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

**Завідуюча Глинською початковою школою Тая Міщанин із першокласниками (зліва направо):
1 ряд – Наріман Дадаєв, Віра Свєткіна; 2 ряд – Сабір Нурієв, Оксана Столяренко;
3 ряд – Салтанат Нурієва. Глинське, Полтавщина. 1995.**

Фото Сергія Талахна. Приватна збірка Таї Міщанин (Малі Будищечки). Публікується вперше

**Данило Міщанин
із онуком Максимом.
Чирвина вуличка,
Малі Будищечки,
Полтавщина.
Січень 1996.**

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка
Максима Міщанина
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

**Зліва направо: Максим Міщанин, Золтан, Роберт, Жолт Барти.
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Квітень 1999.**

Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Максима Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Зліва направо: Данило, Тетяна, Максим, Віктор Міщанини біля в'їзду в хутір із боку шляху.
Безруки, Полтавщина. 01.05.2000.

Фото Таї Міщанин. Приватна збірка Максима Міщанина (Малі Будищечки)

Біля входу
в Глинську початкову школу:
завідуюча школою
Тая Міщанин та учениці
Дільфуза Дадаєва (ліворуч)
і Наталія Безименко.
Глинське, Полтавщина. 04.09.2000.

Автор фото невідомий.
Приватна збірка Таї Міщанин
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

Завідуюча Глинською початковою школою Тая Міщанин із учнями (зліва направо):
1 ряд – Лілія Холап, Дільфуза Дадаєва, Аніса Нурієва, Наталія Безименко;
2 ряд – Джасім Нурієв, Тельман Дадаєв, Антон Мазур. Глинське, Полтавщина. Травень 2001.
Фото Миколи Радченка. Приватна збірка Таї Міщанин (Малі Будищечки). Публікується вперше

Під час риболовлі на «Романьковому» ставку (зліва направо): Максим Міщанин, Сергій Бражник,
Олег Золотаренко, Генадій Шиян.

Околиці Чирвиної вулички, Малі Будищечки, Полтавщина. Весна 2002.
Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Максима Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

**Завідуюча Глинською початковою школою Тая Міщанин та учні (зліва направо):
Тельман Дадаєв, Галина Убога, Наталія Сіда, Владислав Безименко, Антон Мазур
в останній рік існування школи. Глинське, Полтавщина. Літо 2002.**

Фото Миколи Радченка. Приватна збірка Таї Міщанин (Малі Будищечки). Публікується вперше

**Віктор Міщанин із батьками:
Вірою Іванівною
та Данилом Михайловичем.
Чирвина вуличка,
Малі Будищечки, Полтавщина.
Серпень 2003.**

Фото Таї Міщанин.
Приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

**Юний пасічник Максим Міщанин із своїм першим наставником-пасічником
Костянтином Кольвахом. Хижняківка, Полтавщина. Весна 2004.**

Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Максима Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Батьківська хата Віктора Міщанина.

Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Зима 2005.

Фото Максима Міщанина. Приватна збірка Таї Міщанин (Малі Будищечки)

Зліва направо: **Тая, Данило, Віра Міщанини та Всеволод і Валерій Скальки.**
Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. 29.07.2006.

Фото Віктора Міщанина. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Зліва направо:
**Віктор Міщанин, Всеволод
і Валерій Скальки.**
**Чирвина вуличка,
Малі Будищечки,
Полтавщина. 29.07.2006.**

Фото Таї Міщанин.
Приватна збірка Віктора
Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

Знаменитий комбайнер колгоспу «Прогрес» 1970-х – 1990-х років Опанас Озюмський проводить обмолот на земельній ділянці Данила Міщанина. Стоїть праворуч Віктор Міщанин. Чирвина вуличка, Малі Будищечки, Полтавщина. Липень 2009.

Фото Таї Міщанин. Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

Микола Моргун, Віктор і Данило Міщанини на місці колишнього Вовкового хутора. Полтавщина. 19.08.2013. Фото Таї Міщанин.

Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки). Публікується вперше

**Максим Міщанин
на своїй пасіці.
Малі Будищечки, Полтавщина.
16.05.2014.**

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

**Максим Міщанин
на своїй пасіці.
Чирвина вуличка,
Малі Будищечки,
Полтавщина. 11.02.2017.**

Фото Віктора Міщанина.
Приватна збірка Максима
Міщанина (Малі Будищечки).
Публікується вперше

**Віктор Міщанин
біля меморіальної бронзової
дошки своїй землячці
Мотроні Назарчук.
Опішне, Полтавщина.
12.08.2016.** Фото Анатолія Гейка.

Приватна збірка Віктора Міщанина
(Малі Будищечки).
Публікується вперше

хотів потрапити – на підняття синьожовтого прапора біля кінотеатру Котляревського. (Оголошення про ту подію і досі, як історична реліквія, зберігається в мене). Я і раніше збирався поставити на кілька днів на ремонт ГАЗ-66, на якому працював у колгоспі. Отож, я зняв із автомобіля переднє колесо, почав розбирати «передок», написав у журналі, що машина стоїть того дня на ремонті, а сам двинув на Полтаву. І був у гущі тих подій. Перед тим наші вороги викрали щоглу до прапора, а тому, на знак протесту, тисячі людей перекрили площу Луначарського, вимагаючи повернути щоглу. Серед них був і я. Пам'ятаю, кегебешники знімали на камери учасників акції, дець на тих кадрах є і я. Пам'ятаю, що було дуже багато міліції (серед них був і уродженець нашого села Михайло Дядечко), а тому, щоб відділити народ від можливого нападу міліції, ми, депутати різних рівнів, стали шеренгою між народом і міліцією з піднятими вгору депутатськими посвідченнями.

Серед інших заходів, на яких я був присутній, мені пригадується день Соборності України – 22.01.1991 року. Запам'ятався виступ історика Віктора Ревеука. Я дуже люблю історію, тоді ще мало знав про українську історію 1917–1921 років, а тому дуже уважно його слухав.

Був я і учасником подій, коли встановлювали хрест українським козакам у Полтаві. На той захід я їздив зі своєю сестрою Таєю.

Але найбільше мені запам'яталися Різдвяні святки 1991 року. Пройде якихось півроку з хвостиком й Україна стане незалежною. Але як же тоді ще було далеко до цього. Імперія тріщала по швах, але люто огризалася. І українські комуністи-правителі не були винятком. Як приклад, можна навести влаштовану, незадовго до цього, провокацію з арештом Степана Хмари.

Мені дуже хотілося зробити щось таке неординарне в селі, як на ті часи, щоб було, як кажуть, все мирно й водночас шокуєче. І те, що відбулося в Будищечках у Різдвяні дні 91-го, я вважаю, відповідало цьому. З Тернополя до Полтави приїхали самодіяльні артисти з вертепом. Окрім обласного центру, їх виступ планувалася ще в кількох райцентрах. І тут я вирішив скористатися своїм знайомством із Миколою Кульчинським, якого можна назвати моїм «хрещеним рухівським батьком», адже, всього 4 місяці назад, зустріч із ним привела мене до Руху. Я його так просив, щоб вертеп приїхав у моє село, що він у кінці-кінців не встояв і погодився. Але була умова – забезпечення транспортом із мого боку. Я вирішив цю проблему за рахунок місцевої комуно-колгоспної влади. Пройшло вже понад чверть століття, а я й досі з приємністю згадую те, як я обвів їх,

як кажуть, *«кругом пальця»*. Я підійшов до голови профкому колгоспу, члена компартії Ганни Хвостікової (водночас моєї тещі) й сказав, щоб вона поговорила з керівництвом про надання колгоспного автобуса, щоб привезти артистів із Полтави зі святковим концертом. Дозвіл було отримано. Я порозвішував оголошення по селу про концерт, який буде благодійним, а зібрані кошти будуть перераховані в Чорнобильський фонд. Звичайно, артисти виступали безкоштовно, але мені хотілося заодно провести збір коштів, щоб ця подія запам'яталася й корисною справою, зробленою Малобудищанським осередком Руху. У визначений день я з водієм автобуса Василем Запорожцем поїхали по артистів у Полтаву. Ідемо з Полтави. Показалася знаменита Диканька, звичайно, гості попросили заїхати в центр селища. Там трохи походили, поколядували, поспівали на вулиці, в магазинах. Те ж саме було й у центрі Опішнього. Для людей це було як грім серед ясного зимового неба, але реагували нормально. Нарешті, добралися й до наших Будищечок. Приїхали також і представники полтавського Руху. Перед початком концерту вони роздавали рухівські газети, листівки, значки. Для людей було несподіванкою, що до них приїхали *«бендери»* й рухівці з синьожовтим прапором. Багато хто з зацікавленням розглядали газети. Зокрема, там була написана правда про арешт Степана Хмари. Я проходив поруч і почув висловлювання жінки колишнього голови сільради Раїси Смілянської, що, мовляв, *«по телевізору одне кажуть і показують, а ці зовсім по другому пишуть»*. Гості з Західної України показували вертеп і співали, а люди слухали без особливих емоцій, немовби загіпнотизовані. Причиною, на мою думку, було те, що все це відбулося, як кажуть, *«як сніг на голову»*, тобто, йдучи в будинок культури, жителям мого села й на думку не спадало, хто до них приїде. Напевно, це помітили й самодіяльні артисти, бо одна з них запитала в глядачів, чи й ще їм поспівати. Відповідь була ствердною. Після закінчення концерту я вийшов на сцену й подякував нашим гостям за все, що вони нам показали й проспівали, а також вручив на згадку вироби гончарів Опішнянського заводу *«Художній керамік»*, де на той час ще працювала малювальницею моя мама. Також, при всіх відкрив скиньку, куди люди кидали свої пожертви в рахунок Чорнобильського фонду, щоб поррахувати гроші й повідомити людям зібрану суму. Я передбачав, що місцеві комуністи можуть пустити брехні, що я ці гроші привласнив. Та й чимало тих, хто прийшов на концерт, не були прихильниками Руху. А тому, я запропонував вийти на сцену заступнику голови колгоспу (він же й парторг) Михайлу Нижнику й разом поррахувати гроші. Що ми й зробили. Було зібрано 140

радянських карбованців. Я пообіцяв людям, що після переказу зібраної суми в Чорнобильський фонд, покажу квитанцію й парторгу. Так і зробив. І нині вважаю, що поступив вірно. Із артистами-тернополянами я деякий час листувався. Вони прислали посилокки, бандеролі. Газети я роздавав людям, книги з історії України й синьо-жовтий прапор передав у місцеву школу. А собі залишив значок депутата сільської ради – синьожовтий прапор. Його мені надіслав Любомир Блащак – один із тих, хто перебував із вертепом у Малих Будищечках. У листі до мене він, зокрема, писав: *«Доброго Вам здоров'я, друже Віктор! Листа Вашого одержав, навіть трохи давніше, але не було цього добродія, у якого можна було взяти депутатський значок. А тепер я вже значок для Вас маю і висилаю Вам його в бандерольці, разом з газетами. Надіюсь, що він Вам не для колекції, а з гордістю носитимете його і особливо під час сесій»*¹². Так, ще до здобуття Україною Незалежності, я єдиний із депутатів ходив із таким депутатським значком. Відтоді я носив його з гордістю постійно з 1991 по 1994 рік, допоки був депутатом.

Не можу не згадати ще про один епізод, який був, здається, восени 1990 чи весною 1991 року. Як я вже зазначав, до отримання подарунка від тернополян, я носив на грудях поряд із уесесерівським депутатським значком і синьожовтий значок із тризубом, а також діставав й іншим бажаним подібні. Звичайно, для місцевих комуністів ці українські символи були як кістка поперек горла. Вони називали український тризуб презирливо *«вилами»*. В унісон їм таке слово використовували й дехто з несвідомих звичайних людей, зокрема, й серед молоді. Я на таких не ображався. Розумів, що не всім дано от так відразу забути неправдиву історію України, яку нам викладали в школі, й сприймати спокійно ті, ще вчора невідомі, сторінки української історії, які відкривалися, практично, щоденно. Один із моїх ровесників, шофер Григорій Дядечко, вирішив, як кажуть, *«пошуткувати»* над моїми політичними переконаннями. Він зварив із металу щось подібне до тризуба чи до вил-трійчат Нептуна (залежно від того, хто що в цьому хотів бачити), розміром із півметра, можливо більше, й прибив великими гвіздками до дверей гаража, де я ставив свого ГАЗ-66. Не знаю, на що він надіявся, але я не став відривати цей тризуб, а залишив на дверях гаража, з надією, що комусь із моїх ідейних супротивників-комуністів він все ж мулятиме очі. І я не помилився. Одного разу я повіз обід трактористам, моїм ровесникам, які сіяли в полі. Як завжди, якось мова зайшла за політику, запитували чи не привіз я свіженьких рухівських газет, я щось відповідав, говорив. Сіяв там і мій однокласник, на

той час член партії комуністів, Микола Шкурпела. Насипав і йому обідати. Деталів розмови з ним я вже не пам'ятаю, але він був явним противником Руху, а отже мене й всього того, що я розповідав трактористам. Тож, як кажуть, слово за слово, й наша розмова завершилася тим, що він сказав, що *«ми тебе на отих вилах повісимо, що ти до дверей прибив»*. Звичайно, ніякої образи ні тоді, ні, тим паче, зараз, я на нього не тримав і не тримаю. Розумів і розумію, що не всім дано розуміти тоді й зараз те, що міг вже тоді розуміти я.

На засіданні бюро Зіньківського райкому компартії України 15.07.1991 року під головуванням першого секретаря райкому Миколи Золотоуса, серед іншого, розглядалося питання *«Про стан інформаційної роботи в районній партійній організації в світлі постанови секретаріату ЦК КПРС «Про покращення інформаційних зв'язків усередині КПРС»*. У обговоренні виступали *«т.т. Василюк, Вольвач, Золотоус»*. Відмічалось, що *«райгазета «Прапор комунізму» систематично друкує [...] виступи секретарів райкому партії з різних питань політичного життя»*. Але *«з боку секретарів партійних організацій та працівників апарату райкому партії недостатньо проводиться робота серед комуністів і безпартійних по організації осудження фактів політичного вандалізму і протиправних дій по відношенню до пам'ятника В. І. Леніну, які викликають обурення серед населення, і оперативної інформації вищих партійних органів з цих та інших питань»*. У постанові бюро райкому партії, зокрема, зазначалося: *«5. Організувати і підтримувати в трудових колективах осудження діяльності різних політичних партій і рухів по дестабілізації політичної і економічної обстановки в республіці і країні, про що оперативно інформувати вищі партійні і державні органи»¹³*.

Пригадую серпневі дні 1991 – дні ГКЧП. Моя автомашина стояла тоді на ремонті. Ремонтували свої автомобілі й інші хлопці. В кожного включений радіоприймач, щоб слухати музику, щоб веселіше ремонтувалося. Але тоді кожної хвилини тільки й трубили про ГКЧП. Проходить неподалік колгоспний інженер-будівельник Володимир Чечоткін. Вітається і гукає, жартуючи, здалеку: *«Ну що, Ві, одправлять тепер тебе в Сібір?»*. Відповідаю: *«Та мені нестрашно, я вже там побував»*. А через кілька днів був проголошений Акт про Незалежність України.

Багато ми розповсюджували листівок і газет напередодні референдуму 1 грудня про Незалежність України й виборів Президента. Особисто розносив їх вечорами по Будищечках, Опішньому, Попівці,

їздив навіть у Зіньків на базар, розкидав по місту. Для розкидання листівок в Опішньому використовував і *«своє службове положення»*. Брав вечорами, *«підпільно»*, свого ГАЗ-66 і вперед. Я за *«штурвалом»*, а другий член Руху, Михайло Клименко, на місці пасажира. Заїхали на вулицю, *«відбобились»* і далі.

Звичайно, після 1 грудня ніщо раптово не змінилося в нашому *«комуністичному»* Зіньківському районі, в селі. Адже всі залишилися в своїх кріслах. А тому боротьба продовжувалась. Продовжувалися й погрози мені та *«пресування»* мене як рухівця вже *«українською»* владою, практично всю першу половину 1990-х.

Упродовж першої половини 1990-х років мені доводилося ще неодноразово бувати на Всеукраїнських зборах (з'їздах) НРУ в Києві. Від цих поїздок залишилося багато різних вражень на все життя. Добре пам'ятаю, як перед делегатами виступав перший Президент України Леонід Кравчук, як довелося їхати в метро разом із Вячеславом Черноволом. Тоді його обрали одним із співголів Руху. Після зборів я зайшов у вагон в метро, куди зайшов і він, разом із дружиною, Атеною Пашко. Я сів поряд із ним і говорив, допоки не доїхали до потрібної зупинки.

Що можна сказати про мою діяльність зараз. Я залишився вірним своєму вибору – й досі вважаю себе членом НРУ. Хоча в силу різних історичних і політичних обставин Рух втратив свої позиції після вбивства Вячеслава Черновола. Я не люблю бігати по партіях. Хоча запрошення були, як на зорі Незалежності (коли запрошували в УРП), так і в часи мого районного депутатства з 2002 по 2010 роки (звали в БЮТ і в Фронт змін). Олег Кулініч агітував свого часу в фракцію бютівців, обіцяючи, що згодом очолю її в райраді. Я подякував за довіру й відмовився. Однопартійці Арсенія Яценюка пропонували прохідне місце в списку партії на виборах 2010 року в райраду. Телефонували навіть із *«ЦК»* Фронту змін із Києва. Але свій вибір я зробив у далекому 1990-му. Рухівцем, за переконаннями, я й помру. Від політики я дещо відійшов, і повертаюся до неї напередодні якихось виборів по-різному: беру участь у виборах як кандидат, як член виборчих комісій, як агітатор – в залежності від конкретного випадку. Протягом останніх п'ятнадцяти років був депутатом районної ради двох скликань, займав друге місце у виборах сільського голови, був членом виконкому, а з 2015 року – знову депутат Малобудищанської сільської ради. Зараз більше уваги приділяю своїй улюбленій справі – дослідженню історії рідних для мене сіл і хуторів Малобудищанського краю, увіковіченню місцевих людей. Бо, переконаний, окрім мене, цього в Малих Будищечках

не зробить ніхто. Така вже моя місія, відведена чи то Богом, чи то долею. Працюю (з 1993 року, з перервами) в Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішньому та (з 2001 року, з перервами) в Інституті керамології – відділенні Інституту народознавства НАН України. Написано й видано 9 книг. А починалося все із «Словника гончарів...», присвяченого малим гончарним осередкам. Прикметно, що завершується цей десяток книгою про маленьку гончарну вулицю – Чирвину вуличку, яка й досі залишається для мене рідною і залишиться такою до кінця мого життя. Досліджую історію й водночас її творю. Адже те, що вдається зробити – це теж історія.

Я закінчив власні спогади, а закінчити цей розділ хочу теж спогадами – спогадами своїх батьків.

Працюючи над книгою, наприкінці 2008 року я попросив свого батька розповісти про колишніх жителів Чирвиної вулички, якими вони йому запам'яталися, про цікаві епізоди, пов'язані з ними. Декого з них я знав ще в дитинстві, а декого вже не застав. Я задавав батькові запитання, а він відповідав. Часто, в ході діалогу, розмова про одну людину переходила в розмову про іншу, а потім знову поверталася до попередньої. А тому я вирішив подати наш діалог повністю.

– Як ми сюди переселилися, Марфиного батька вже не було, да? Ти казав, що він там папириси курил, ну, це ще його ранчи помниш, хлопцем?

– Я знаю, було, все сміялися, «Гундір» оце, оці... Як тіки той, що про Кирила оце зложили пісню.

– Про «Безусого»?

– Да. «А Кирило русий, він парень безусий. А Кирило парень, парень молодой...». Там, ну, співали, пісню таку зложили. А в його ж не було вусів. У Кирила.

– Чого?

– Ну, хтозна, шось таке. Так як оце в жєнщини нема, так і в його.

– І не брився?

– Ну, воно ж тут таке, так як бородавочки, і все. А так він не брився. «Безусий Кирило», так він і те... Ото про його, було, оці хлопці ж, ну, вони тоді, як би сказать, ну, первенство вели. Василь «Ромашків», Панько Борисів, «Гундір», Іван ось оцього, «Любки»...

– Це в началі 50-х дєсь, да? Чі після війни?

– Да. Ото вони построїли колиску отут, коло того, коло «Романихи», на берестку, коло «Овсійки». Мишко Грушка, ну, цей виїхав жи на те, на Одесу. Того не було, а оці всі хлопці оце, особливо «Гундір» оце, це був, як би сказати, заводило і такий сміливий, да насміяється, ото такий.

– Та він і счас люби підсміяється. Про Кирила ото, було, зложили, ше шо ти кажеш? Ну, за цього, за Омельченка.

– За того, шо сміялися усе, було, як: «Діду, куда ви йдете?» «У лав-ку, по па-пи-ро-си». А тоді курили, большинство, самосад. Потому шо це, ну, гроші, не в кожного ж були.

– Табак?

– Табак садили дома, о, і самосад курили, робили сами, товкли і... Большинство. А він ото такий був, я не знаю, чи він мо пенсію получав, так хто б її йому давав. Як тіки, було, те... І його питають, піддівали: «Діду, куда ви йдете?» Такий був, повагом іде, було, з паличкою і ото: «У лав-ку, по па-пи-ро-си». Та ото ж, було, як тіки хлопці (цим тіки дай шо похватить) такі як оце... Ну, молоді ж вони були. Ну, я не знаю, як переїхали ми сюди, шо ж чі я застав його, чі не було. Та вже Омельченко, мабуть, був.

– Ну, понятно. Більше ти про нього нічого не знаєш?

– Ну, а шо б я тобі знав. Ну, так насміхались, я знаю, було, як тіки те, а він якось так балакав, як оце балакає счас хто – «сад, огород, пасіка». І там оцей професор... Професор оцей, шо ото по бджолах, шо ото все... Точно ото його розговор, точно отак він балакав. Ти, може, чув як ото розкажує: «Ви там по-ди-віть-ся» туди-то. Ну, отакий. Повагом усе. Точно розговор оце «Хомича».

– А за цю, за Марину, оцю і за...

– Тоже, було, все така пословиця: «Марина «Чворина» – по яблука пора...», там і те... «А Гриша...». Як, забув, насміхались. Ну, він... Марина, вона була така старенька, ну, якась була така, ну, жвавіша, не так би сказати, шо інвалід, а Гриша, він так як інвалід був. Він ходив так зігнутий, так якось набік голова, з паличкою, і так трошки як горбатий, ну, шось йому повліяло. А Марина була ж така, сестра ж його, старюю ж я помню її.

– Та я її трошки ше ж помню.

– Так як оце, як тобі, як Тамарка, така метка була, хатка їхня ото ж там була.

– І не було нічого, ні хліва, сама хата була?

- Я знаю, поганенька хата була, так помню.
- Під соломою, да?
- Ага, під соломою. А так не помню, що там яка була постройка.
- Вони, мабуть, і в 26-му году, в книжці, вдвох тіки, з братом, більш нікого нема з батьків.
- А в цих жи «Хомичів», тут жи їхнє, чи не їхнє хазяйство ж тоже?
- Це ж куркульська хата. Лещенкова.
- Да? Під залізом. Тоді ж ше ні в кого ж не було під залізом. Оце «Педькове» та «Петришене» тудо і «Хомичеве». Три хати, які були під залізом, а то ж ні в кого більше.
- То ж куркульська хата, Лещенкова. І він умер, як ти прийшов, вже його не було, того Гриші?
- Гриші? Оце питай мене.
- Та, мабуть, ні. Та це я по книжці уточню.
- Да. Оце питай мене. Так як сьогодні я його помню, ну, так як він – головка набік, так як він з підлоба так дивиться, іде, було, помаленьку, здоровкається.
- Він уже старий був, да?
- Ага. Зігнутий. Чи він старий, чи просто так, як тобі сказать...
- Хворий, да?
- Ага, хворий, німичний такий. Ну, калічний чоловік був та й усе.
- А це, а за «Петриху»? Вона овець держала, да?
- А «Петриху», цю я саму знаю. Ото вона все овець держала. Оце «Хомиха» і «Петриха».
- Того Хоми, Галька?
- Да.
- Чи ше перша жінка?
- Ні, не Галька...
- А, ше перва жінка?
- Перва жінка Хомина. Було, як тіки той, так вона, як оце вівці женуть, так вона: «Бидя, бидя, бидя, бидя...». Ото гарькаво так трошки все, було, гука їх. А «Петриха», ця така шустра була. Ото ж її тут огород був, де оце Парасчине, й ше все, ше вона туди...
- А дітей не було, да?
- Нікого я в неї не помню, а у тих жи, у Хоми, Настя там була. Та я помню, що вони казали, чим вона, вже я не знаю. Чи на Донбасі, чи де вона жила. Десь, не помню.

- Та, мабуть, її уже нема, вона чі 21-го году. Ну, та то, в принципі, й не наша вуличка, ну, про Хому я буду згадувати.

- Оце у Варивона десь була дочка, і оце у Хоми, шо чі медсестрою, чі шо. Шо воно мені отак крутиться. Чі це в Хоми була медсестрою. Це ж тоді як медсестра, так це ж страшне.

- А ти як прийшов, Вірка вже не сама жила? Ше Петро жив, чі вже сама?

- Питай мене оце.

- А він чим був, той Петро? Ну, робив чі... Де він дівся?

- Чі він у колгоспі робив на коніх, шось таке мені...

- А тоді куди, розвелись вони, да?

- А тоді, як вони розійшлись, він виїхав відціля, шо кудись, не в наше село, чі Дамаска, чі я не знаю, десь отуди, на хутори. Чі женився, чі туди виїхав, чі як би тобі сказати. А Яшко, я не знаю, кудись він, учився. Як кончили школу, а тоді він як уїхав, я його не бачив і не чув. Приїзжав він до Петра...

- А Тарана помниш?

- Тарана?

- Ну, вже як ти перейшов, його не було тут?

- Ветврач, усе він так, як тіки той і сикає: «Ис-ис-ис». Так як його судорога наче ото. То і «Си-Таранько», було, кажуть.

- «Си-Таранько», дражнили?

- Ага, через те, шо він «Ис-ис-ис», як тіки кажи. «О-оце то-то не на-да, о-отак...», ну, як скотині. «О-отак з-зробити». Таким якимсь похватом і «с» буква в його все отак виривається. «Си-Таранько». Він такий ветврач був, ну, як би тобі сказати...

- Сильний, да?

- Сильний, да, ветврач був, і такий усе розкаже, такий...

Як переїхали ми сюди, по-моєму, його вже не було.

- Та його вже не було, я знаю по книжці.

- Вона, по-моєму, була. Вона ж, шо ото вони взяли того хлопця сюди, ну, коли той хлопець, коли вони... Це ж ше при Таранові, по-моєму, вони взяли. Не сама б жи вона його брала. А він тіки тут з нею жив і ото ж доглядав її...

- А «Таранка» хтозна чія вона була, ну, коріння її хтозна відкіля, «Таранчине»?

- Не знаю. Вона якась така була замкнута, глуха, ну, коли б то не той, ну, в разговори такі... «Петриха», це така скрізь, ше ж тоді

вона молодша була, то з усими балакала і те... А «Таранка» глуха, і ото, можжи, з «Каленичкою», я не знаю, чи шо вона, а то сама собі ото те. А той хлопець, я його й не помню, та, по-моєму, при Таранові...

- Та я його раз бачив, колись він приїзжав, ше малий я був.

- З Тараном вони узjali його, відкіля? Чи вони із дітдома, чи...? Знаю, шо він тут як умер, то він жи ж жив із бабою, з цюю, з «Таранкою».

- А він у колгоспі був тим, ветврачом, да?

- Да.

- І по людiх ходив?

- І по людiх жи ото ходив. Такий, як начне казати, так сто слов.

- Бистро балакав, чи шо?

- Ні, отак...

- Багато об'ясня?

- Ага, совети дає, все розказує. Це такий балакучий, не так замкнутий, шо оте, оте зробите та й все. А як начне доказувать і розказувать, розжовувать як, і ото все сикав, так як заікався, не заікався, а с-с-сикав. Ну, такий жвавий.

- А з «Каленичкою» ти в один клас ходив, да?

- З Галькою?

- Вона ж старша на 2 годи. 35-го, по-моєму.

- Я не знаю, воно в нас тоді три класи було як після війни.

Це 44-й год я пішов у школу, так у нас три класи було. Не розбери пойми хто там. Хто там остався після оцих, шо після війни: і 35-й, і 34-й, і 36-й. Сьомого, по-моєму, не було. Сьомий, це вже оце «Охтищишина» була там, вони ходили, Любка оця, Макарова, це 38-й уже, Лідка оця, наша, із Яру, 37-й год, а це був зборний, були три класи, які пооставалися. Считай жи 44-й год начинався, тіки ж война пройшла, і оце хто де, уся зборна була: 36-й, 35-й, 34-й год.

- Ну, шо, вона все врем'я телята пасла, Галька?

- Хто?

- Галька чим занімалась, «Калениччина»?

- Корови ж пасла ото.

- Із молодості?

- Да. Ну, свою ж, у них всігда ж корова була.

- А в колгоспі?

- А в тому, в школі, оце шо Маня «Єгорова», дуже слабi вони були.

- В науці?
 - В науці. Шо оце Галька, ну, як би сказать...
 - Не дано їм, да?
 - Я не знаю. По два годи вони чі пооставалися, ну, довго вони...
- І «Єгорка», і Галька.
- А «Каленичка»?
 - «Каленичка» це така, прямо куди твоє діло.
 - Не вдалась у «Каленички» вона?
 - Ні. Це така була як ото Грунька, отака любителька розказати, побалакать з усіми, родичаться, чі як би сказать. Ну, ткала ж...
 - А, вона ж дорожки ткала всім?
 - Усім дорожки, рядна, полотно, все ж вона ткала, так те, балакуча, і розказати, перейнять усе на світі, за неї тутто такої не було, як оця «Каленичка» стара.
 - А в колгоспі вона не робила, уже стара була?
 - Оце не могу я тобі сказать. Чі вона може шо робила, так як оце «Питчиха», хліб там пекла ранчи ж, усе ж, ше й при тому ж, як батько мій був кладовщиком то...
 - Так дома пекла, для колгоспу?
 - Тоді ж... Да, то я кажу, може пекла хіба.
 - Ну, я знаю, шо в «Каленички» оті, шо клуб, чі жили, чі їли.
- Помниш, шось таке начи...
- Шо клуб строїли?
 - Чі ні? Чі то в «Петчихи»?
 - Та може, може. Бо й «Каленичка», це така була похватна, як би сказать, із людьми.
 - Я знаю, шо я колись ночував у неї, як ви картошку возили продавать, у «Каленички».
 - Як і «Питчиха», шо вона така... «Півниха» оце така, розбитна і балакуча. Ти ж «Півниху» харашо знаєш.
 - А де вона робила, «Питчиха»?
 - «Питчиха», вона більшість ото, ну, як би сказати, у них квартиранти, він жи ж був тим, завгоспом.
 - Можі в неї ото й ті жили, шо клуб строїли?
 - Можі. У неї, вона і пекла, і варила, і оце квартиранти в них були всігда.
 - І по людях ходила варити, да? На свайби, на похорони...

– Да. Така, шо оцим занімалась. А він жи ж, считай, при начальстві там був, у колгоспі, так всігда ж... І завгосп він був, а завгосп, це перва ж рука у голови. Під рукою.

– На теплицях вона була ото ж тожи. Россада...

– Та ходила ж. Огородня ж була тут жи. Усі баби ходили.

– І Марфа ходила, да?

– Да.

– А Марфа вообщє, шо робила?

– Марфа в ланці все була. Я не знаю, чи була вона ланковою, чи тіки в ланці. Усе ж оце з тіткою Манькою, з моєю, так як одногодці, чи я не знаю. Пололи оце все. А це вже вона впосля, в послідні года стала вона в садогородні. «Бейгулка» оце – «Рибчиха», тоді... Вірка – це на постійній.

– Хто?

– Вірка.

– Яка?

– «Моклячка».

– А постійна, це на фермі?

– Ну, це на фермі. «Крисанка», та...

– Коло свиней вона була?

– Вишня оце, та, Кузевльова...

– Все врем'я вона коло свиней, да?

– Коло свиней. Ті сторожами, а вона оце тим... «Крисанка» і вона коло свиней. Дві чи три свинарки було, свиней тоді багато.

– А «Панасиха» вже нічого не робила старою?

– «Панасиха» – це вже я помню як вона тіки дома була, такого я нічого про неї не помню.

– Це ж вона хату купила, як Галька вийшла за Хому.

– Да, да. Після того вона появилася тут. Ну, це ж «Панасиха», вона ж жінка «Панаса».

– Ну, отого...

– Письменного, жінка.

– Батька.

– Ну, так а чого він, чи вона розійшлась із ним, шо він жи ж...

– Так вона, мабуть, була сестрою цьому, «Петькові», чи вони якісь родичі були.

– «Панасиха»? Оце тобі я не скажу. Ну, шо вона за «Панасом» була.

- Бо щось мені розказувала, як я ходив, годів п'ять назад, до «Півнишиної» Маньки. І вона щось за тітку казала і плакала, як вона десь тоді... В мене та запись є. По-моєму, вона «Питькова» сестра. Чі щось таке, чі рідна...

- А чого ж уже у «Панаса» була Васька?

- Та то причом, то друга, друга...

- Це друга ж. Значить він її... Розійшлась чі захворіла, та покинув. Чі вона захворіла ото трошки. Вона трошки там головою хворіла, да?

- Ну, щось да.

- Шо вона виїхала в Саранчівку після того.

- Тоді десь у Гадячі змерла, Манька розказувала, я не помню.

В мене записано на касеті.

- Ну, ото таке якесь.

- А «Кирилиха» тоже вже нічого не робила як ти..., вже стара була? Теж вона тоді, кажуть, розкуркулювала.

- Як ми переїхали? «Кирилиха» вже дома була тоді. Кирило ото й Півньов, і «Захаруха», цей, Купрій, оце вони все, більшість, ходили так як різноробочі. Пилорама ж була оце отуто. Коло того, де й кормокухня, де оце базки, млин там жи, пилорама ж.

- І шо, вони були на пилорамі?

- То ж була пилорама он де, а це де кормокухня, де счас базок.

- Та я помню цю. І шо, вони пиляли?

- Ото там вони, більшість, на пилорамі ж, таки подсобніки.

- Камінь розгрусав, да?

- Да, підкачував. Так як різноробочі вони були, особливо на пилорамі.

- А Кирило здоровий був?

- Ну, такий...

- Жилавий?

- Жилавий, пониляєш, такі діди вони були. «Півень», оце те, Захарко Купрій, і оце вони, більшість, втройом. Савка, цей такий, каменщик, пічник, ходив по людях, і, може, в колгоспі шо робив, так на разні роботи ні, а такі, як спеціаліст він считався. З кошичком, все було, як тіки так і подавсь у магазин.

- А чого ти його «З кошичком» прозивав?

- Кошик у нього, ранчи ж кошики були, оті плетені. Ми счас з торбами йдемо...

– З пакетами...

– Сміються з нас он ті, що «торбешники». Це тіки колись Євсей ходив по платки, з торбами.

– Чого?

– Ну, через плече і те ж... Та після війни у школу, полотняні, для книжок... Так оце січас попривчались, сумки та торби, а тоді кошкики були. З кошичком він, раз, пішов шо купути, з кошичком, як тіки так і з кошичком: чи по молоко, чи в магазин, чи ше де він. Серафима стара була. Ну, вона не стара, а товста і важко ходить, шо вона нікуди. Він... А він такий шустрий. Худенький, такий шустрий дідок. А вона нікуди. Вона ото тіки дома, по хазяйству, вийде, сидить ото там усе. А він скрізь ото з кошечком. Так як і в «Півня» оце ж в останнє врем'я. «Півниха» ж дуже нікуди не ходила, а він. Як тіки так і пішов, і пішов.

Потім наша з батьком розмова зайшла про те, як ми купували колишню садибу гончаря Єлисея Лисенка, як батько думав підремонтувати куплену хату, та змушений був відмовитися від цього, про загадкові ями та горни, на які натрапляли під час будівництва. Заодно я попросив батька розповісти про його життєвий шлях за період від закінчення школи й до служби в армії.

– Там жи отуди на дверіх...

– Оце де гараж?

– Де гараж, тут стіни нема, на дверіх, там страшне глибоко було. Шо воно за ями?

– А ше де, отуто в торце, да?

– І відціля з торца, десь од дороги.

– Ну, я помню, а там і валилось?

– Не горен. Якби ж горен, то було б кирпич там, все, а то таке – мусорні ями які то.

– А може ті, може якісь погребя? Воно ж сарай був. Там сарай великий.

– Ну, які ж ті погребя? Як погріб був під хатою. І січас, де в мене погріб он... В хаті був якийсь погріб, шо счас глибше од погріба, там на метр...

– А, ну, в коморі він був тоді, да? В коморі той погріб був, шо дошки ходили, так воно грало.

– ...шо счас погріб викопаний, шо на стіки, хай неглибоко...

– Метрів 2.

– Два з лишнім.

- А то ше глибше, да?
- А то посеред погребя рушена земля кругла. Для чого вона така яма була викопана, кругла? Така, може, більше метра глибиною, ну, засипана чорнозёмом таким.
- У хаті погріб був і ото погрібник – погріб, да?
- Погріб оце ось отут страшний був. Оце ж ось одступили хату ж. Не можна ж було тут на погрібі.
- Так получається, погріб у коморі отут, де ми одірвали хату, був, да? А то ше само собою у погрібі ше один погріб, на місці погріба, ше одна яма була, да?
- Да, шось за яма була, в хаті викопана, глибока, шо бач жи ж як, я не знаю як, чи..., а отут жи так здорове, страшне.
- Получається, у хаті мо то ше старе, якась... І горен же під хатою, получається, був.
- Горен у тім вуслі.
- Де кухня в нас була в старій хаті?
- Ну, да, де ківната була, хоть отам жи ганчарна стіна була, вона ж зогнила була зовсім, у ставню було те, або ж у хатині оце і в кімнаті оце. Ото ж та стіна зогнила зовсім.
- А в хатині він, мабуть, гончарював, шо ви там і не жили, да? Шо воно там і не годилось.
- Ні, воно не було... Там, у хатині ж, воно коли б не горшки там складались.
- Ну, гончарня там була?
- Да.
- Ото він там і гончарював, да?
- Видно.
- І шо воно там, чого ви в ній не жили, у хатині?
- Ми? Того, шо там не можна було жити, а як би ж... Воно там було... Стеля пообвалювала, ну, видно ше тоді як текло...
- Як гончарював він?
- Не. Може, як поки вона не вкрила хату. Вона ж перекрила перед цим, шо ми купили. Невдовзі. Ми в 63-м купили.
- 4-ім, ти казав?
- 4-ім ми перейшли сюди. А хата ця перекривана в 57-м, у тому, ше вона тоді новоперекрита хата. Оці ж «бики» були положені, і підтягнуто, той, болтами. А у хатині...
- Так як у мене на кухні?

– Де на кухні?

– Ну, «бик»...

– Да, болтами підтягнуті всі сволоки були. А хатина ше, видно, як до цього текла, поки вона під соломою була, чі я не знаю. Зверху то, на горщі, було помазано, шо все. Ну, як зробила вона кришу і плотники 4 поставили отак ті, 4 поставили по всіх углах сволоки. І тоді од цих «биків» були підтягнуті сволока ж. І під ці «бики» було підложені ті, ну, виступало під коробок, сволочки такі. І на цих же сволочках крокви держалися. Ну, понімаєш як, шо кроква само собою ось як держала. Ну, опора, ощепу якогось то не було, а просто ото таке зробилось як, ну, кругом обтесано. Ото таким побитом воно прироблено було. А в хатині так обвалена стеля була, ше видно як скло, чі ше як тоді сирость вона була, ну, не відремонтовано.

– Так ото так вона вам і продала її?

– І вона не жила в хатині.

– А мо він гончарював в хатині?

– Так більшістьво, оце ж хатина і ото ківната, хоч хай буди, яка од вулички.

– Ну, а в хатину оддельно вход був, да?

– У хатину ж двері були прямо, на хату правей і там жи в ківнату. А там були чі з хати, чі з кухні тожи ж двері, в хатину.

– Да, були, я ше помню.

– Да. Одинарні були. Ото таким побитом. А комора ж сюди була.

– Значить він там гончарював.

– І під коморою ото сильно великий погріб був.

– Ну, під коморою я помню. Дошки ходили так як заходиш.

– Здоровий був. Ну, той, шо у сучасному погребі, ота яма...

– То шось друге, да?

– То хоть яма оддельна, викопана, як би сказать, серед полу в хаті. А мо вона у хатині була, воно совпада счас як у хатині, потому шо комора оце була, хоч у хатині, хоч у ківнаті, десь отам.

– А мо то шо старе?

– Та не, в ківнаті ше ні, ківната он туди ж таки, до горна до того йшла, а тут оце рушена земля. Ну, давне, давне, видно, шо давне.

– Ну, це горен старий, він же не дурак, він же ни строїв на горнові. То, може, горен хтозна ше чий, його предків, Єлисейових?

– Чого, якщо те... Ну, воно не зовсім на горнові.

- Ну, всьоравно, дивися, ти ж лазив, шо той Светчин батько одкопав?

- Ну, счас жи ми не попадем.

- Пригребиця де була? Ти лазив в оці сльоси. Він пригребицю зняв, получається. Чи ні? Де оце, як він копав... Ну, от дивися, возьмим по Чуприниному горнові, да? Пригребицю я одкопав, ну не всю. Сюди, де дрова підкидали, а тоді я лазив туди, і під горном були горшки, ну, в сльосах. І ти ж так. Він оце одрив, оце все, і помню, шо отут так як у печі, ти сюди вліз у отаке, під землею проліз, і отаке тут виліз. Тоєсть тоже ти під камерою, під черінем, у сльоси вліз і виліз, і горшки відтіля витяг.

- Ну, вона ж на стоянах була. Яка разлиця, шо стояла.

- Ну, я думаю, шо вряд лі. Він, я думаю, більше шо не знав. Я от не помню, аби фотографія була, може то 18 століття?

- І той жи захватив ті горшки, прямо страшне, в завод. Чи тоненькі якісь були, чи тонкого виробу? І тоді як кинувся...

- Тоненькі, ото ж, мабуть, 18 століття, я тепер думаю. У нього ж гончарем батько був, він жи з гончарської сім'ї.

- Не знаю. Ото він забрав їх, усе.

- Якби ж я знав, шо я робитиму колись у музеї... Точно, ото він у хатині гончарував, була в нього гончарня окрема. Тут вони жили, а в хаті... Ну, ї харашо, а стіки, приблизно, та хата год? Ну, в гончарів вони довго не стояли. Ну, стіки, ти думаєш, їй год.

- Якій?

- Оцій, шо ми купили, чи ви. Я просто хочу вищитать.

- Та там жи десь, шось воно казалося, чи ти казав, чи шо? Чи в 28-м годі строїла, чи в якому?

- А, то шо в сільраді я вчитав? Ну, там пишеться, ну, я тому не дуже вірю. Там пишеться просто в 44-м году. Допустім, в баби Безручки, і в вас там, на Яру, воно писалось, не всігда воно совпадало. Допустім, сарай 31-го, ну, це так як ти кажеш, ніхто його не визнавав, а з слов писано, хата там 25-го, образно кажучи. Тоєсть вона не дуже стара була, да? Ну, з другой сторони, він до голодовки гончарював, понимаєш, вона должна була згнить до голодовки. Вона зогнила того, шо в ній гончарювали. В гончарів хата довго не зберігалася. І 15, і 20 год, і вона гнила. Ну, ті ше хати-мазанки, тоєсть він її угробив тим, шо він у ній гончарював, понимаєш, із-за оції постійної сирості. Тоєсть, аби вона в 28-м году построєна, він за 5 год до голодовки її б не

угробив. Вже получилась колективізація. Він у ній отам, при непові, ше й до революції гончарював, і оцим він її угробив. Сирость...

- Ну, була ж вона під вікнами, і там скрізь дубина ж, вставня, а дубина.

- А далі?

- Як далі?

- А далі тоже в ставню вона була?

- У ставню, ото ж попід вікнами дубина, по вуглах, а там разне.

- А між вікнами?

- Разні ж були.

- У ставню тоже? Ну, воно гниле було?

- Ну, трухле ж.

- Ну, тоєсть воно давнє було.

- Я ж як кинувся ото тоді, накупив жи ж дубів у тії, у «Очкатої», чі як її називали?

- А! «Тарасихи»?

- Да, «Тарасихи» ж тоді. Зразу ж на те... А тоді ж як кинулися, шо ж робить? А воно непоправімо, гниле.

- А ти хотів їй підсішки під...?

- Я ж хотів підвалини всі підкинути, дубові. А так жи ж воно не бачиш шо. А вона підделала, підмазала. Я тобі дам! Ото одна комора.

- Підрехтувала?

- Да! Ото одну тіки ту не... І не давала нічого пробувать. Ото хатини однієї вона не успіла.

- Я ж в музеї робив, я знаю, шо у гончарів хати довго не могли зберігаться із-за сирості. Раз вона така той, тоєсть вона давненька, і він її оцим угробив, сиростью постійною, понимаєш?

- Ялисей?

- Да. Тоєсть вона давненька, він гончарював.

- Ну, а чим жи? Хтось жи стріїв її.

- Ну, я думаю, шо вона давня. Ну, не дуже, може, ну, мо й дореволюційна ше. А оте, шо ти оту дощечку, шо я в музей оддав, ну, шо прянична форма, помниш, тоді, то на хаті ти найшов?

- Я знаю, в хліві воно валялося.

- Ні, в хліві воно валялося то ж тоді вже ось. А ти його десь, чі як хату розбирав та найшов. А тоді, я вже як у музеї став робить, у хліві його найшов і оддав у музей.

- То медяник. То те, шо медяники?

– Ну, воно не медяники, то більш усього ритуальний пряник. Там воно таке, хрест, на поминальний... Воно он у «Словнику...» єсть сфотографіруване і у «Північній групі...», в книжці. Воно в музеї счас зберігається. Я думаю, що то одне на такий здоровий, а на обратній стороні – на два хрестики, менче. То, я думаю, що якісь ритуальні пряники на поминки, поміаєш? Чі Паска, ну, шось зв'язано з цим, бо раз хрест, я думаю, що це з Паскою, або з поминальним якимсь, ритуальна дошка. Поняв?

– Та може, я знаю?

– І воно ж з липи вирізано таке ж... Ну, мені начи ти на хаті його найшов.

– Ну, хати ж я старої криші не розбирав. Нова криша була зроблена, полуфрантонами.

– Ну, так, може, на горі найшли.

– Може, на горі.

– А на горі ж горшки якісь валялися в нас?

– Тоді?

– Ну, як..., да? Я ж, помню, лазив тоді на горщице.

– Я не помню.

– У тому... Чавуни, чі ті, горшки, я помню, здорові були, у тому, в погрібнику були. Єлисеєви. Тоді їх викидали. Хранили ми. Шо такі теракотові.

– Були чимсь понасіпані.

– Да, чі крейда.

– Ага. Шось отаке. Чі ізвість, чі шо воно. Було в погрібничку.

– Ну, здорові такі. Він же, Андрій казав, він робив тіки неполив'яне. Горщечник. Горшки. Такі вони здорові. Теракотові.

– А шо це таке теракотові?

– Ну, не полив'яне, поміаєш? Я ше тіки в музей прийшов, Андрій розказував, воно мені було..., «а він горшки робив, він горшки робив».

– Син його?

– Ні. Єлисей. Тоєсть він полив'яного не робив вообщє.

– Син казав?

– Оцей Андрій, ось оцей Андрій.

– А.

– Я ж того Андрія не знаю. Помниш, тоді як я 24 грудня 94 году, як я прийшов. У Зарецького було написано: «Герасименко А.». Я почав, хто то А. Герасименко? Тоді ж оказалось Адам. І ото тоді первий день

моїх досліджень. І він ото ж розказував за «Чирву», за Ялисея і казав, що Ялисей... Ну, десь воно в мене на листочках написано.

- Ну, Андрій жи і сам гончар?

- Да. Ну, тоді він не розказував якось, я не розпитував його.

Тоєсть він робив теракотове. І ви їх ото повикидали, да?

- А нашо вони мені нужні?

- А так хороших не було горшків, да?

- Чи його дивились тоді, чи воно нужне було тоді усе.

- Ну, а так ото тобі тіки там горен попадався? Таке як ото той, і оце одкопав Светчин батько, а так ото там, де в садку, а більш ніде такого, подозреній, не було, да?

- Ну, шо були горни?

- Да. А у малині ото черепки валялись?

- Ну, ото ж балакають, шо ото в малині. Чи то наше, чи ненаше?

- Так, ну, як, земля ж наша, Ялисеєва?

- Чого ж, вона уже була «Панасишина», на «Панасишиному».

- А, за «Панасишиним»?

- Да, на «Панасишиному» ж ото усі сажі...

- А де іменно?

- Ну оце і січас жи, де я одкопував.

- Де ми отоді черепки шукали?

- Да.

- Де ти заїзд зробив?

- Да.

- І шо, сюди ближче?

- Сюди ближче, до нашої межі.

- І до оріха сюди ближче, до їхнього, до «Панасишиного»?

- Ага. І оце ж я копав ямки на межі...

- На якій?

- Ну, на межі, де січас щєпа виходе.

- А.

- І ото копав я. Тожі ж земля така чорна, чи перепалена...

- Рушена?

- І рушина, і чорна, попадаються ці, грудки, а шо, чого вона чорна, чи сажу звідкіля зсипали, чи з чого вона є?

- Так воно ото отут, чи де?

- Ну, счас жи ото, де я уєзд розкопував, а це ж, мо, осталося тут ближче. Ти ж казав я розкопаю.

- Де вишеньки? Ну, поняв.
- Де вишеньки ото. А це вже ось у наше, де сливи, де січас проходи стопчики оці.
- А чого воно на наше заходило, просто загриблось? Чі нагриблось, чі чого?
- Не можу я сказати.
- Ну, воно получається і там, і там. І на нашому, і на «Панасишиному».
- Да.
- Частина там, а частина там?
- Да. Ну, така чорна, рушена.
- Ну, та так жи не могло бутъ, шоб земля... То або нагриблось. Так жи ни могло бутъ, ну, межа та сама була. І хлів Єлисея, земля то це вже Єлисейова була, а то ж того, Герасименка, було. Він жи тоже гончарював. Гончарем був.
- Де «Панасиха» жила?
- Батько Хоминої Гальки був гончарем. Він «Галушка» був по-вуличному. Герасименко. Ото шо Фрося там. Відтіля сюди прийшов. А її ж мати вже була нащадок Безруків.
- А це он Дейнека, шо воно, вичищає, у «Педька» не було гончарів?
- Ні, хлібороби вони були.
- Ну, то він он вивози, висипав вуличку, усю колію, і вивози відтіля те, так я бачив там і кирпич ото.
- Відкіля?
- На «Педьковому», отам де сарай. Між сараєм і хатою. Там була якась яма і те... А він оце все там вирівнює. І оце ж із жінкою вистилили усю колію аж туди, до себе.
- І шо воно там?
- Вивозять. Ну, ото воно разні черепки, разні кирпичі ото, шо воно?
- Тоєсть ото там подозреніє на горен. Може ото того був... А тут оце, ото в садку Єлисеїв був. І старий, під хатою.
- Так над дорогою не мог він так близько.
- Чого?
- А шо, над дорогою?
- Наоборот, од хати виносили, подальше од хати. Ти ж бач, той у садок од хати куди запер, метрів 20.
- Не можна понять, шо за ями ото получилися під сараєм, чі воно мо копане шо?

- І ото коло собаки.
- Чі воно мо копане, шо оті ями там. Хіба ж його взнаси. Може картошку закопували?
- Може воно ше Єлисейови предки тут жили, хтозна? Діди, прадіди...
- Да.
- І Єлисей, може, не знав.
- Ну, тоді, як ми копали фундамент, то не похоже шоб на горен.
- А. Черепків не було.
- Якби ж попав би...
- Так ви в 63-м цю хату купили?
- Да.
- А в якому місяці? Перейшли ж ви осінню в 64-м, да? Чі в якому, коли ви сюди перейшли?
- Навесну.
- Весною, чі коли?
- По-моєму, навесну.
- Весною 64-го?
- Да.
- А купили в 63-м, да?
- Та... Ну, вже ж не 65-го.
- Та ні.
- 63-й – 64-й год.
- Ну, в 64-м уже перейшли, а в 63-м купили, да?
- Наверно.
- А ше хтось хотів купить цю хату?
- Тут було 5 покупців.
- Хто?
- Мишко Дронь...
- Отой?
- Да.
- «Дедушка Дронь»?
- Ага. А вони з Батьків сюди переходили. А там жив жи ше той...
- Німий?
- Німий.
- Ну, предок, Индибера...
- Да. Индибера ж там жив жи.

- То вони купили там?
- Це вони купили.
- Ну, поняв. Ше хто?
- Ше хто-то був. Ну, знаю, шо 5 покупців.
- Ну, а ше хто, просто інтересно. Ну, хай, другий раз скажеш.
- Ну?
- 5 покупців. І наганяли ціну. Ти понімаєш! А вона козиряла: «Он ті. Не хочете – он ті». І мені прийшлося переплачувать. Ми ж тоді, я не знаю, чи 2800, шо шось...
- Це вже на нові гроші? А, ну да. 61-й...
- Да. 61-й.
- Дорогі гроші були...
- Да. Хто-то, от мене уже бач вишибло, шо я знаю, може вони тіки питалися, ну, а всьоравно...
- Ціну наганяли.
- Да. Ціну ж наганяли. І той, і той: «А, продаєш? По чому? Шо? До чого?» Ну, я знаю, шо Дронь ото первий, ото із Батьків він переходив. Із Батьків переходили вони сюди.
- А цей, а діти її тут ше тоді були? Ну, Параски вже не було.
- Парасчини? Та Настя ж тут жи була, вона ше в колгоспі робила.
- Тоєсть вона тут ше шоферувать вивчилась?
- Да, з Каністратом стажирувалася.
- А де ж вона вивчилась? На курсах десь?
- По-моему на курсах, тут жи в Опішнім. Як ото ж те... І Яник оце вчився тоді. Ше хто...
- Тоєсть вона робила ше в колгоспі шофером?
- Да. У колгоспі. Вона стажирувалася із тим, із Каністратом. Усе піддівали Каністрата. А Андрій – я не в курсі діла. Андрія не було.
- Він служив якраз, мабуть.
- Зразу він був, а тоді його... Так служив, а...
- Він жи такий як мати, 39-го.
- Підожди. Я ж 57-й – 60-й до кінця, я ж то тут не був. Та не тіки 57-й. 55-й – 60-й. Я оці 5 год не був. Не в курсі діла, а тоді ж я в 60-му, в кінці, вступаю до колгоспу. І якшо ж я купував її, оце її в 64-му чи 63-му, Настя в оцих годах училась, то я вже Андрія чо то не помню. Чі поїхав він учиться, чі кудись він, яким він побитом був, шо на тому, в Казахстані чі де він. Десь жи ж він там.

- Десь він чи в Вінниці, чи де він. Я не помню.
- Де?
- Туди, чи в Вінниці, десь туди. Щось мені, наче, впомку.
- А не в Казахстані?
- Він на Україні, мо він вернувся. Ну, ось я до неї колись їхатиму розпитувать. Тут фактично ви, Настя та корінних людей нема. Тоєсть мені нада хоч про когось написати корінних.
- То, мабуть, Мишко Кабачишин там. На те, на Казахстан. Це ж приїзжав до того, до «Перепеличихи», то кликав на те, як воно, на плов. На плов кликав. Так як ми кличемо на чай, а він на плов.
- А тоді ти побачив, що вона не годиться та хата?
- Ну, як я скупив оці ж дуби, поперевазав їх сюди машиною. Я ж на машині тоді робив.
- З Кижняківки?
- Тягав, ага, чи як.
- Так вони на її землі росли, на «Тарасишиній»?
- Вони попиляні в неї були, хто їх попиляв, я не знаю.
- Ну, в неї дома?
- Да.
- На її землі?
- В неї дома. Під хатою, внизу. Там, де січас оце хто, та як до того ж..., ну де Дацінька жив.
- Та я поняв. Василь, я знаю де жив.
- Ну, ото там жи.
- І вона недалеко жила?
- Да. Ото ж я їх перетой, а тоді кинулися ж, когось жи ж я позвав, я не знаю, чи Грицько Гармаш, когось я з плотників позвав і начали... А було, призьби не було, ну, було примазано, і сказала: «Не лїзьте ні в якім горі, ненада нічого робить». Ти понімаєш, не дала. Люди ж як купують хату дерев'яну, першим долгом шо роблять, шомполом і чи чимсь пробувають вугли. Шо воно, до чого, або од того, додовбувають, одкопують трошки, дивляться, шо ж воно таке, чи воно шо годна, підвалина, чи є, чи нема. А в неї було обмазано кругом, такий шик і брик, якщо призьби немає, а обмазано і неможна ніде нічого було робить. Я ж тобі кажу, може б воно й можна було, так через оцих конкурентів-покупців, не давала вона нічого робить. А нам не було, як кажуть, ми ж обійшли в Опішнім, тоже одна хата...

– Ну, понятно, було мало хат, а багато було тих, ну, попит був тоді на хати. А продавалось мало, да?

– Не, в Опішнім... Ми ж хотіли в Опішнім, ну, одна – одні стіни. Гроші то в нас не дозволяли. А одна 5 тисяч стояла. 5 тисяч це стояла ось оця шо той, шо січас живе...

– Дець коло сільради?

– Онофрія...

– А.

– Перед «Семенком», навпроти «Семенка».

– Ну цей, Шиян?

– Да. Оце ж оця продавалася хата тоді. 5 тисяч ото хотіли. Красним шифером вона була...

– Ну, це він її обклав, да?

– Я не знаю, шо воно, яке, чи вона обложена тоді була, ну, вона була нова. Ну, 5 тисяч. А 5 тисяч, нашо нам балакать, у нас половини не було грошей. Тоді ми на стіни одні напिताлися, отам, де той, де пожарка прімерно, де счас Перепелиця. Там дець 2 з чимсь і дерево ото якесь є, все ж таке...

– Ну, понятно, нада строїть було.

– Нада строїть, з ким, шо й до чого. Так жи ж? Батько тожи не годиться. Хто поможе, хто шо, у Опішнім. І ото ми походили, поїздили, а в цього, як його, оцього, шо міліціонером он був, начальником міліції чи ГАІ, отуто коло стадіона, де школа счас. 7 тисяч та хотіла. Про ту й балачки не було. Конешно, дубові поли були.

– А в Будищах ніде не було?

– Ну, в кого тут у Будищах, ні в кого ми тут не ходили. Не знаю, чи не продавалися, чи не було підходящих. А в Опішнім ото три хати: та 7, та 5, а та ото до 3-х тисяч, ну, самі стіни. Нада було кришу ставити і те... Ця шо 7, там дубові поли, старинна хата, ну, непрактично воно було та й усе.

– А тоді шо? Позвав ти Грицька.

– Ну, ото обдивилися, о, шо воно не підходе. Ремонту не подлєжит. Потому шо там зведено все, криша зведена, на ставні.

– Як зведена?

– Ну, я ж тобі розказував як. Положені по краях «бики», сволоки каждий підтягнутий тим, підтягнутий болтами.

– Ну, й шо?

– Я лижу на кроваті, сплю, червоточина так не те що над сволоком, як раз кровать стоїть, а так, можж ти чув, чі-чі-чі-чі-чі-чі. Отакої, не дасть засипать. Чі-чі-чі.

– А сволоки були ж такі покрашені, да?

– Покрашені червоним, і ото сунулися.

– Да, я помню.

– Тоді я кинувся туди до того... чі швайкою, чі чим.

– А воно йде туди?

– Йде туди. Отож. Там то підтягнуті краї, те все, так тут жи ж... Шо ж робить?

– Не годиться.

– Стеля і той... Там то виглядають дошки на стелі в тому, отож не обмазано, у хатині. Начи ж такі... Ну, воно ж під глиною було, начи й соснові там і такі хароші все виглядають, подранковано так і те все. А тут жи ж сволоки, ото ж тобі те, й начав я скрізь пробувать ті сволоки. А вони вже, сволоки, считай скрізь червоточина його побила, од сирості воно ото ж, може, од того, о, видно, ставня не підходе. Ну, шо ж робить? І оце ж 64-й, хай ми перейшли. Я десь до 65-го чі 67-го году, не знаю (в 69-м я становився возить того, голову)...

– Та це я помню. То ж ти ранчи почав їздить по кирпич?

– В 69-м. Ну, я ранчи, десь, у 65-му – 66-му, оце вже я схаменувся, шо нада строїтьса.

– І чого ти туди поперся, у В'язове?

– Чого? Того шо строїв у Глинську... Там жи усі знайомі, всі ті, я ж тіки більшіньство на грузовій робив. Куди? На Глинськ. Мишко оцей, «Козак», строїв хату. Тоді Катерини Гулої – «Йотя», Йосип, шо ото ти його ганчарем, разом з батьком, сфотографіруваний. Начали кирпичну строїти хату. Ото дві, це ж їх дві хати. Глинціани...

– Так це свекор її?

– Чий?

– Катерини Гулої, да?

– А, ну да. Йосип жи це чоловік, а то свекор.

– Ну? І вони там брали кирпич, да?

– Вони ж начали промишлять, і койякі глинциани то на присьбу, то на те... Ну тут де ти? Тут у нас, я не знаю, там, в Шилівці, чі воно там є той кирпич? Тут же ше у тому, в Опішнім, не було оцього ж завода.

– Не було?

- Не було його, ніде нічого.
- А, он чого.
- А там заможні оці колгоспи, там чуть не в кождім колгоспі. Оце починаєм: Куземин, Буди, В'язове, той, Грунь. Оце у кождому колгоспі...
- Рибальське.
- Ті, кирпичні заводи, свої і кирпич такий жи шо...
- Да, самий лучший у В'язовому.
- Не такий же, це вже в «Стройканторі», ось коли вони почали, розсипався і те...
- Цей, бач, і досі в мене стоїть.
- Ну, й я тоді ото ж начав те, туди ж, яким попитом – велосипедом. Ото 100 кілометрів перший мій тур. Узнав я скрізь, в В'язовому, на низу, побував, таяк оце в нас, в Кижняківці.
- Та я ж їздив туди пожаркою з «Хвостіком».
- Ну. Скрізь об'їздив, ото в тому, всі заводи оці обпитав, де по чому, і ото понравилось мені найдужче В'язове, і найлучший в їх кирпич. Найлучший кирпич. Ну, крута ж гора он яка. І ото начав я відтіля возить кирпич. А тоді ж, тоді воно тіки я тут починаю стройтись, а перереконструкція. Беруть мене на...
- На льогкову.
- Бордун ото проїванився, побив машину ж ту, «уазіка» цього, «бобіка», й те все, напився, п'яний, возив на Котельву тих, пасажирів, там і те все, пив. І оце ж автостанція була, ось у тому, набере й погнав не на Котельву, так на Полтаву.
- Заробляв гроші?
- Заробляв гроші і промишляв. Ті ж дивились, дивились – нема діла. Не буде діла. А цього ж тіки «бобіка» военна часть подарила.
- А чого подарила? А, це ж він 69-го году тіки став, той «бобік», чі 68-го? 68-го! «Волга» була 66-го года випуска.
- Да.
- А «бобік» 68-го.
- Ну, ото ж войськова часть, я не знаю, шось за совіцаніє було тут, у тому, у Опішнім, у клубі. Чого та войськова часть, чі шо оце він служив, може, в тому...
- Хто, Нагірний?
- Нагірний. Він жи служив і його чі однополчани, чі, я не знаю, шо чого, йому ж оце войськова часть оцей виділяла.

– А, воєнний «бобік»?

– Да. Оце ж йому виділяють цього ж «бобіка» і те... Він тіки получа і Бордун ото того, виздиход жи, по дівчатах, по тому все...

– І шо він розбив?

– Мост зуродував, не розбив, а порвав.

– Поняв.

– І вони ж ото починають шукать. Тут я стройку ту затіяв... Я отказувався всіма руками і ногами. А тут Симен Гетало починає: «Ти не лізь, куди тебе не просять, і те...». А свояк жи ж, до батька ходе...

– Двоюрідний брат батьків.

– Ну да ж. І свої ж. «Ми свої, о, ну, ти не лізь, бо буде тобі біда ж». А вони ж ше, жінка Манька, та ж сестра його. І начав ото мене пугать і те все. Я начав цим казать, а вони мене начали: «Ти, – каже, – не потурай, то все балачки». Й те все. «Всьоравно він не буде. Шо він не буде робить, всьоравно будем другого, третього шукать, ну, він не буде. А ти ж як той...». Ну, я начав, шо я зроду і не робив, і не бачив льогкових, і не те... Визивають, шо тіки пройде, опять визивають, пока вмолотив.

– А тебе в армію з Прохоровки брали, да?

– Да.

– Стіки ти там, год робив, да?

– У Прохоровці?

– Да.

– Та ні.

– Більше?

– Считай, я ФЗО окончив, в 55-му весною пішов я. Я сьогодні помню, їздив я взнавать у Полтаву, журка на мені ота байкова, перед 8-м березням, чі після 8 березня, за один день ото, їздив я ото поступать. То нас, кончили ми це ФЗО ілі в жовтні, ілі в листопаді-місяці оце. Ну, холода вже були, шо нас зразу ж тоді і направлення були ж, хто куди попаде. І по Южной железной дороге. Попали ж ото ми на Прохоровку, то якраз коло того, оце як, шо воно було, чі стреличникова будка, чі хатка така невелика. Ну, таке як хатка, грубка там ото. І ото нас туди привезли 6 чоловік і поселили. Шо хай то ми там і були коло того, у ФЗО де училися, воно ж нанизу, ну, считай, коло залізної дороги, ну, не в головах жи таки лінія проходи. А там поїзд за поїздом, і якраз жи на путях, ні заснеш, ні привикнеш

ніколи. Я не знаю що, ну, ото я начав курить там, вивчився, що хлопці курили. Я ше державсь, не куриив, а тоді ото заставило мене там...

- Тоєсть ти годів 2 там робив, да?

- Так, значить, це 55-й год, то я ж 56-й приїхав, я ж у те, в отпуск, навесну. В 57-м, це вже в кінці... Чі я двічі аж приходив у отпуск?

- Відтіля?

- Да. Я ж пішов у 57-му годі. А в 57-му годі пішов я осінню, у листопаді-місяці, мене одпустили, так як росчотку дали, додому, казали, шо визвуть. Шо дома ж мене виряжали в армію. А туди вже, ну, повестку, як прийшла, то туди ж мені зборочний пункт – Прохоровський райвоенкомат. То считай 2 годи. А чого не взяли, чі одроблять нам нада було обов'язково, 2 годи нада було одроблять, після ФЗО обов'язково нада було одроблять. І ото я не пішов з своїм годом, а пішов...

- А брали тоді з 18-ти чи з 19-ти? Ранчи ж, до війни, з 19-ти брали. Чі ти не помнеш?

- Так, 57-й...

- Це вже ти був, 21 год почти.

- 21?

- 21 без двох місяців.

- Ну, не з своїм я годом, я одробляв. Значить 19.

- А год учився, да?

- Да. Ну як, считай не год. Весною я 55-го, то в кінці 55-го, десь у листопаді-місяці, ми закончили. І ото нас...

- А перед тим робив у «Сільхозптехніці», да?

- Перед цим?

- А, на стройке.

- Чого б жи я... Перед цим же я на стройке, райком партії строїли, в 54-му, весною, як став я...

- І до весни 55-го?

- Ага, і до весни 55-го. Тоді ж я хотів на шофера в Полтаві, а там шо то не получилось. І то я рішив це, в восьме ФЗО, на строїтеля.

- А в технікум зразу після школи не поступив, да?

- Мечта в мене була каменщиком, охота була каменщиком, це через шо я взнав, коли я робив на стройке тут, на райкоме, то я ж тут разнорабочим, там усе і ізвесть гасили, і котловани копали там, і подсобниками, ну, все. Мені понравилось оце ж тим, каменщиком,

і ото я пішов у ФЗО, а на шофера шось не получилось. Не пойму я шо. Забув. А то ж, було, там набирали, в Полтаві, така як ФЗО, чі шо воно.

– А перед тим ото в «Сільгосптехніці» робив?

– Перед цим, перед закінченням школи, в 51-м школу я кончаю, хотя була 4-х класна в нас школа, в 49-м, такжи, в 49-м я в 5-й клас хожу у те, у..., сюди до Покрови, год, а тут тоді становиться семирічка, у Будищах, я вертаюся в 6-й клас уже сюда, о, Мареха нас там учив жи.

– А, отой, шо я ходив до нього?

– Да, січас він, да. Вертаюся, 50-й год, шостий клас я хожу, і 51-й сьомий, ну, оце того й того году, ну, в 51-му заканчую 7 класів. Ну, й тоді ж ото там хто куди. Митько Пічка, ну, багато нас, тоже поступають усі, Зузуля оце там, цей, «Рахівничок» ось – «Завірюха» Мишко. Ну, усі. Такі хто харашо вчився й хто погано вчився – всі поступати ринули. Той – технікум землевпорядний та ті туди, ті туди. Ну, й давай. Пішли, кинулися здавать, а там посадили отак, оце один ряд, другий, оці – оці номера задачі виконують, а ці – оці. Ну, там підказать то можна, удвох сидиш, там тіки те... Ну, я сидів, ніхто й не підказав мені.

– Чужий якийсь?

– Та не, з наших хто-то. Я не знаю, чі «Рахівник» цей, чі той, чі Зузуля. Так Зузуля був би підказав би. То, мабуть, Зузуля пройшов. Ну, в мене слаба оцінка, не проходе, багато нас не пройшло, верталися тоді. Я вже не могу січас перечислить стіки нас поверталосся назад, шо не попроходили. Не попроходили, хай на той год, мо, а, мо, начали хто куди. Хто в ФЗО, хто туди, хто туди. Я начав не йти туди, а ото ж пас, ну, людські корови... Тоді наймалися ж, вигонять, платили за те. Оце ж і Чуприна Іван, як, Трифанович, да. У «Юхимця» пас. Вобщє там він і жив у його. І я ж ото. Не знаю ж, як ото 52-й год пройшов, шо на 53-й уп'єть я кудись поривавсь, ну, шось не получилось, і ото вже як кончилися жнива і те все, Митько ж ото встріївся тим, мойщиком, там, у «Сільгосптехніці». Ну, і каже, шо на помошника, мо, братимуть оце на зиму, на ремонти, помошниками комбайнерів, хто може останеться, а хто тіко оце ж.

– І так тебе й не взяв він, той Михайло?

– Ну, й я ж пішов тоді туди, до його ж, те, усе ж шо він не скаже, шо він не казав... А тоді Бобров був главный інженер, до його ідеш і те все, а тоді ж вони кажуть, шо оце до його.

Також 2008 року я записав дві бесіди з мамою. Одну в квітні-місяці, а другу наприкінці року, фактично за півроку до її смерті.

Під час першої розмови мама, на моє прохання, розповідала про те, як моя бабуся, Марія Семенівна Ширай, виходила заміж у хуторі Безруки за мого діда Іва Івановича Безрука, про наших родичів-безруківців – Безруків і Ширайів. З 1973 року й до смерті в 1981 бабуся була прописана в Безруках, але проживала в нас, тобто була мешканкою Чирвиної вулички.

- Отож умерла жінка у нього. А вона хрищенця, чи він хрищеник був Ширасві.

- Хрищенця?

- Хрищеник був Ширасві, Семену.

- А, хрищеник.

- Ну, отож, поки ходив, поки ходив, набивав до діда, поки дід согласився оддати матір мою, чи бабу твою за діда. А вона туди ходила до Васьки у гості. До Васьки отуди аж ходила у гості. Як це ж Васька шо їй? Пріська ж їй плименниця.

- Так а шо вони там жили?

- Там жили ж, а чого?

- Не жили вони там.

- Чи до Безруків вона ходила, ну, не знаю. Вона, було, каже, туди ходила понад... То він через яр перейде, та візьме її на руки й перенесе. Отак до себе... Поки ходив, поки бив кругом, поки й забрав. Тоді ж як розписались, казала мати, та полізла ж до батька на піч туди, та плаче, а він і каже: «Моя ти, дитино, я тебе втопив», шо за вдівця ж оддав, двоє дітей ще. Ото через те вона на його попала, шо хрещений батько. Моему...

- Ширай оцей?

- Да, Семен.

- Ну, хрестив оцього нашого діда?

- Да, твого діда.

- Твого батька?

- Да, мого батька, а твого діда. Семен.

- Ну, короче, куми були із «Вовком», да?

- Да. Поки ото ходив, поки по те, поки... Мати не хотіла. А він і каже, було: «Втопив тебе, моя дитино, я».

- Хто, Семен?

- Ага. А як же ж, молода, 18 год було. За діда, він на 10 год старіший. І двоє дітей. Іванові 7 год, а Васьці 3 було. Було каже:

«Не то, а ї своїм врагам не буду бажати, щоб за вдівця оддавали дітей».

– Баба казала?

– Ага.

– Чого?

– А шо мед? Поведе, десь жи отут «Пацючка», баба, ж була, Ващина. До церкви ж піде та те й... А струпи чогось були напали там, у волоссі, та шо може ж ота, як її, золотуха, мабуть, та все ж... Воно, знаєш, як мачуха, все ж бачиш, як рідне, його й не видно, а нерідне, та все придивляються ж, шо не так. А тоді...

– Так а де ж та «Пацючка» жила?

– Я не знаю, я ж її не питала. Десь жи тут баба жила. Чі вона ото в домах, де кури були. Не знаю. Десь жи... Вона ж... Багаті вони ж, «Пацюки». Це ж ото... Жінка ж була «Пацюківна» у твого діда.

– З багатеньких, да?

– Умерла, аборт зробила ж ото. А ото ж Вербицька, чі як її. Як ото шо...?

– Вітька?

– Не Вітька, а, отож, баба, чі хто вона була. Тітка Ващина, материна, мабуть, сестра, або я не знаю. Шо все, було, приїдуть та все: «Іванино, Іванино! В тебе ще й свої будуть, – та те, – та в мене дітей нема, та ми всиновимо її», – та Ваську цю. Ваську, поняв?

– Ага. І забрали тоді, да?

– Да, всиновили ж її. І отож, вона, як з роботи колись прийшла, чі вона там робила, та вода була під римбою, та покупалася, та й спаралізувало. То вона, було, каже мати, як приїде до нас, Васька од мачухи, вирива мене і не може...

– «Пацюків» багато було, отам, де Титовна. Хтозна з якого двору.

– Оце ж, може, воно «Чабанка» і родичка яка, оця, Параска. Ну, я не знаю. Десь тутичко. Отут, отут десь вона жила. А Параска з якого двору?

– Там він і жив на 26-й год. Аби ж церковні книжки були, то там...

– А Йван жи жив, поки й оженився. Тож тоді ото построїв дід хату.

– Так він построїв чи купив?

- У кого б жи він купив? По-моєму, построїв. Отам ще хата, мабуть, була. Між Явдохою, та отут вище якісь були. По-моєму, построїв. Ну, вобщем, не знаю. Жив, поки він і жинився. А Тетяна весела була, ну, така весела. І танцювать любила, й співать, і ото ж грала, чі вона на гитарі, чі не знаю на шо вона там грала. Ну, школи не кінчила ж ото вона її.

- Война помішала?

- Я не знаю, чі война, чі не схотіла. Ну, бач, вона ж такої вдачі, бач як вона сміється, на фотографії отамо, є з ним де, яка весела. Мати на жнивах, а вона й покупа, й помие, на плечі посади й принесе до матері, чі, може, ж циці сцати, чі я ж не знаю, чі так. Вобщим вона мене гляділа. Хоч трошки, а гляділа. А тих уже, може, не було, а це сама менча, ну, ше була. А на Михайла ж тожи, шось там у школі не послухав, та, ну, шось там, мо, з друзями, робив, не слухався. Та ото вчителька казала: «Та шось трошки є, красніє хоть, як кажеш, так красніють цоки». Ну, совість одоліва. Ну, а Пилипа, я ж зовсім за Пилипа не знаю нічого. Отож, казала баба, шо хотів чи на врачі, чі шось таке. А чого він не пішов учиться?

- І шо, пішов на бухгалтера?

- Пішов жи чі на бухгалтера. Він до армії вивчився, ти не знаєш?

- Не знаю.

- Чі після армії? Він 6 год у Грузії служив, чі де?

- Не знаю, чі в Єревані. Ну, там десь, на Кавказі. Повезло, шо на войну не попав.

- Він на бабу похожий. Вийшла заміж, та тих двоє, та своїх придбала. Пилипка, та придбала ше й Маню. Колись Пилип із печі впав, казала вона.

- Чого?

- Маленьким. О, ратуйте! А піч була осюди передом, де оце ми спали. Де лижанка. Та, отож, ота колиска, знаєш, шо на ручках, давні колиска, мо де в кінові ти бачив?

- Та в музеї бачив.

- Шо ото виси так на тому... «І ото, - кажи, - положу туди...». Той 21-го. Той, Пилип. А Маня з 23-го. «Того туди положу, - кажи, - ногами, а того туди головою. Та колишу, та й за те...». Може коли виб'ється з сил, засне, то вони плачуть. Ой! Та тоді ж ранчи збиралися, тож гулі, мабуть, жи такі. Та три брати. «У «Кубурки», було, гуляють», - каже. «Вийду тіки, послухаю та плачу». Хоч

співають. А дід такий був, шо, каже, як оце тіки чі загра (ну, там було в їх шо грати, чі не було, не знаю), чі так, пішов танцювати, чі куди там. Може, танцювати чі співати, ото такий був дед. А мати дома сидить із ними. А там жи Манька 23-го, той 24-го, вже третій. Іван четвертий, Васька... О, Боже! О, яка вона дурна. У 18 год. Якби ж сказав, та не беруть її, уже нікому не нужна.

– Хай би не виходила.

– Та хай би. Отож бачиш, ранчи ж воно ялось дужче батьків, тепер не слухаєм батьків. Як я, як за батька не пускала виряжати баба, а я кажу: «Я повішусь». Як у армію виряжали, на Яр. А моді ж видно дужче батьків слухали. Ото бач, кажи мати: «Хрищеник був». Батьків хрещеник. Поки ходив, поки просив, поки дід согласіє дав.

– Ну, він же там вскорості і вмер цей Семен? Да?

– Я не знаю. Баба ж уперідь чи Семен?

– Наоборот.

– Ну, ї баба недовго. Вона 60 год шось прожила...

Зайшла мова і про Шираївське кладовище в Безруках. Там поховані Семен і Марія Шираї – мої прадід і прабабуся, які померли ще в 1920-х роках.

– Та ї я ж ходив, тепер не знаю, чі ото на фотографії вони, чі ні, ті хрести. Уже вони ї попадали. Я тожи ходив малим з бабою на гробики, так вже не помню.

– Знала, ну, тепер і сьгодні не найду...

– А «Вовчиха» ото у «Кубурки» була похована, да?

– Ото, по-моєму, перва жінка дідова була похована ї ото баба та, «Вовчиха». А чого вони там поховані? Чі воно земля ялось, воно ж брати... Казала мати, шо «Кубурка» обіжала дужи.

– «Вовчиху»?

– Ага.

– Так а «Вовк» умер ранчи, да?

– «Вовк» ранчи вмер.

– Хтозна, де він похований, да?

– Хтозна, мо де ото Явдоха.

– А шо ж ото за кладовище було, за Ємцем і за Явдохою? Там хрести довго стояли.

– Ото ж, може, там «Вовк» похований.

– Ну, воно величеньке було чи ні?

– Я не знаю кладовища, а хрести помню шо були, два чі три.

- Ну, ото ж. Воно там таке як сінокос був і хрести.
- Хтозна, хто там. Там жи воно ше якась хата була між «Рульком» і туди, де Явдоха, ближче хати були.
- Так паралельно Явдошиній хаті? Ну, оця, допустім отут, а ця отут?
- Я не знаю. Я їх не помню, хат. Це тіки балакали. А хтозна. Бог його зна, хто там...
- У повоєнні 1940-ві роки маленьку Віру її мама часто залишала в когось із хуторян-родичів, якщо їй кудись потрібно було відлучитися.
- Ониська. Я у неї більшість находилась. В «Олександрихи» ото, в «Ширайки». Тожи хароша була. Там. А тоді кидала в отого Павла Ширая. Ти не помниш діда того?
- Ні.
- Шо Льончин батько нерідний.
- Та я поняв.
- І в того ото кидала. А то саме, було, мати каже, плачу, шоб тіки до «Кубурки» не вела.
- У колишньому господарстві мого прадіда Семена Ширая жив із сім'єю один із його синів, Михайло. У війну хата згоріла. Залишилась лише комора, в якій жила друга Михайлова жінка, Оксана.
- Ото ж матирене хазяйство. Ото осталась комора тіки, а хата туди нижче була, де ото Ширасва рілля, «Безрукого», та отам десь, навпроти. Між «Перепелкою» і Олександровичем.
- А, отут вона, де сіяв тоді «Гундір» і всі...?
- Ну, ти ж не помниш комори, конешно?
- Ні.
- Комора була над дорогою. Оце, як оце завертаєте оце сюди, до Ширая, трохи проїхати і була комора над дорогою.
- Над оцію, шо в Безруки в'їжжають?
- Ага. А хата нижче.
- Між «Перепелкою» і Ширасм хата була Михайла, да?
- Да, да. Там і матирене хазяйство. Мати родом же звідтіля.
- Семен жив там?
- Да. Воно оце шось або і зв'язано, і «Перепелка» Ширай, хоч брат, хоч плименник, хоч шось воно таке.
- Та Шираї, я там дивився.
- Оце ж Настя, вона тожи якась родичка. Хоч троюрідні, хоч чотирьохрідні. Хоч був брат він Семенові двоюрідний, хоч плименник, Василь той.

- Він плименник.
- Хоч брата двоюрідного, мо, син.
- Тоді, Михайло остався на батьківській, на старого Ширая, хаті?
- Да.
- А чого?
- А він жи найменчий?
- Найменчий. Од Гордія і Олександра, мабуть, він менчий.
- Ну, ото ж. Він жи найменший.
- А хата де ділася?
- А згоріла в них. Отож, комора осталася.
- Ну, воно ото туди, до кладовища до того стояло, до Шираїв, до «Рулькової» хати?
- Ну, ото де колодязь, а тоді сюди воно.
- А, між колодязьом і дорогою?
- Сюди ближче.
- Ну, не нижче хати цього, Ширая Івана Олександровича?
- Мо трошки нижче, а може...
- На таком уровні, да? Ну, ти її не помниш?
- Ні. Комору я помню. Бо я там жи ночувала ни раз. Ото вони перестроїли на дві хатки.
- А, і жили ото в коморі?
- Да. Перегородили там віконцем таким. Було маленьке (одно чі двоє) віконце і плита посередині комори. Черешні в Михайла, й у баби хай буде, на її родіні, там такі черешні були, шо я помню, штук чотири. Такі здорові.
- А тоді їх покорчували після війни?
- Да, да. І ото ж Оврам той, чі як його. Старший, самий старший брат, під тими черешнями, казала мама, і вмер, весною, як цвіли вони, вишні ті, чі черешні. О, та такі черешні добрі.
- Та це він вже з війни прийшов, да?
- Не знаю. Вона казала, сам чи медбрат, ну, вобшим і не вилічився. І вмер.
- Він, мабуть, не самий старший. Мабуть, самий молодший.
- Я не знаю, мо, він самий менший.
- Ну, а був нежонатий, да?
- Ні. А, мо, він самий менший був. Після Фросі.
- Не жонатий був?

- Ні. Ото черешні там такі. Та я вже помню, мо вони й не всі, ну, помню, добрі черешні, такі рожайсті були.

- А оця хата де стояла, шо оце коло церкви, шо оцього Сашка, шо Тамарка приїжджала?

- А за Івана Олександровича, так до ліска отуди. Він її й недостроїв, наведено.

- Сашко?

- Еге. Чі вони жили в ній, чі ще й не жили? Ото туди. А де вони її діли, чі вони продали, чі...?

- А оце ж до церкви її перевезли.

- А, оце хата ото?

- Оце ж вона казала, як приїжджала, Тамарка.

- А бач, а я ж не знала. Отож, вони її, мабуть, не достроїли. Отам вона, де Іван Олександрович, і напроти. Тіки сюди аж у ліс, до Ширая, до Павла. Сапсайчин двір отам був, ти не помниш?

- Та помню. Сюди...

- Отам десь вона, там поляна була. І ото на тій поляні та їхня хата була. Ну, по-моєму, вони не достроїли її.

- А Савчина згоріла?

- Отож, Ониська в коморі жила. Після війни. Оксана ж ото у коморі жила. Це ж Оксана построїлась.

- А у Олександра згоріла?

- А я не знаю в Олександра? Не помню нічого. Та, мабуть, і в Олександра згоріла тоже. Да, в маленькій хаті жили вони вже після війни. Ну, я ж ходила туди, то...

- Ці, шо од шляху, погоріли, видно, всі?

- Да.

- А в «Перепелки» не згоріла?

- Не знаю я. Коли ж вона і построїлась та «Перепелка», і де вона взялася? Шось мені... Та й у Мефодія згоріла, у Йвана. Тожи ж у Мефодія.

- У «Рулька»?

- Угу. Тожи ж ізгоріла хата.

- Ну, значить, вони всі, ті шо од дороги погоріли.

- А оті Різники, я не знаю, чі вони тожи в них погоріли, чи ні?

Під час другої розмови я попросив маму розповісти про наше переселення на Чирвину вуличку з Яру, про її нелегкі роки дитинства, юності й молодості, про їхнє з матір'ю життя в Безруках, про нелегку роботу в колгоспі в молоді літа.

- Коли ми сюди перейшли? У шістдесят...

- Четвертому.

- Коли?

- У маю, шостого...

- Шостого мая?

- Да. А хату купили у вересні. В 63-м році, в вересні.

- І шо, ви з нею шось робили тоді?

- Нічого до весни не робили.

- А, просто стояла?

- І нічого ж не робили, ото ж думали...

- Та батько це розказував.

- Купували, підвалини ото ж там...

- Він це розказував.

- А воно ж, я мазала хату колись... Ні, над тобою ото ж стеля впала раз, а тоді ж стеля впала і шось бити бланки, а воно не держиться, чорті й шо, на стелю...

- Трухле?

- А тоді якось (чі він сам одвалив) попробував оцщину. Дивиться, там де ти спав, в кімнаті, коли оцщина втрос. Як жи ж піднімає, виважує, утрос оцщина, угол вобце нема, оцщина, стовпа, і ото ж... А тоді я хату мазала і дивлюсь те, поточені дірочки в сволоках, а в неї вони чі покрашені якісь були...

- Да, червоні, я помню це...

- Ага. Коли те, я ніж так в стелю, у сволок, а він так і пішов.

Приїжжа батько з роботи, а я йому й кажу: «Куди там... Не годиться в нас вся хата, і нас привале колись. Ти ж подивися, глянь, шо робиться». То, може, він уже тоді й швайкою шилив. Не він, а я перва йому сказала.

Про безруківський період свого життя мама почала свою розповідь із слів про свою маму, а мою бабусю:

- Вона тожи дуже хворіла.

- На курятнику робила, чі де?

- Да, вона на курятнику. Це я ще в школу ходила.

- І шо вона там робила?

- На курятнику.

- Так шо? Кури...

- Кури. «Хрисанка», оця Дунька, чі як її, коло індиків. Там жи балка індиків була. Укривали індики балку, отуди до піщица.

- Індики були?

- Да. В колгоспі були ранчи. А мати ж ото, чі баба, коло курей. Васька оця, «Безручка», була, та й Приська була. Тики не знаю, чі вони втрьох, чі вони там можі ранчи. Уляна «Кубурчина» – це вже пізніше, Санька «Ширайка»*. Це вже ось коли.

- Друге покоління.

- Да. Це вже вони... Тетяна ше... «Ширайка** тожи робила коло курей. Це вже вони... Уже як я була тут, у Будищах.

- А тепер розкажи, як в ярах ховались із бабою?

- Та я не дуже й помню як, ну, знаю, шо ховались. А десь жи ж ото, баба боялася ж ранчи. Все ж приходять, то за тим, то за тим. То ото ж у ліс підем, ранчи ж...

- Із сільради?

- Та не знаю відкіля, чі я знаю. А тепер жи яр, а тоді ж воно і яр вирубували, може ліщину, бо я ж ото поки в баби жила дома, то було ліщину ж рубала, тягала, топити ж. На дрова. Тоді прорубували, отут коло нас воно було видно на той бік. Не було зовсім. То тепер воно позаростало. Видно шо по ту сторону роблять. А туди, може, дальше, до Сергія, туди, можі, і дужче, туди де... А в нас тут видно було, вирубували. Я рубала, знаю коліно прорубала тупором. І в дубину по дрова ходили, й скрізь. Носили ото ж в'язки, щоб жи ж топити. Та ото ж ховались по ярах там, по яру, а воно ж тоді і птиці було більше, то тепер, мо, менше. Сороки скрегочуть, а бабуся кажи, шо чую йде, шо над нами й сороки скрегочуть.

- Так а чого ви ховались?

- Ну, я не знаю чого ж. Баба ж ховалася. Не я ж, а з нею ж і я. Маленька ж це. Це це...

- Ну, ти казала, шо приходили там, щоб підписувались на податки, чі шо?..

- Можі на позику, чі я знаю. Як ото ж визивали, це вже я, матір жи, оця Катерина, коли вона головохою була, Бордунка, шо казала правила на Опішне: «Так підписуетесь Ви, Безручко, чи ні?» О. «Так підписуетесь, чи ні? Ні, підем на Опішне». Отоді ж район, мабуть, Опішнянський був.

- А вона головохою хіба була?

- Була.

*, ** Олександра Ширай (у заміжжі Різник) і Тетяна Ширай мали серед хуторян цікаві прізвиська. Першу прозивали «Баска́», а другу – «Гопші́а»

- В сліраді?
- Да. Чі після війни, чі коли ж там. Да, головихою сліради вона була.
- На позику, да?
- Да. Каже ж стіки, а баба ж можі стіки не те... А де ж вона його візьме. То вела й на Опішне. Лякала, а тоді ж таки вернула.
- Так як вела?
- Ну, пішли на Опішне, а шо ж баба – йшла. Довела кудись, а тоді шо верталися, чі я не знаю, шось вона мені розказувала ото таке. Важкі годa були, Вітя. Стіки вона сплатила, через те шо дід жи ж... І налоги, і все накладали. На кого ж сами більше?
- На «врагов народа».
- Да.
- А ти школу в якому годі кончила?
- В 53-му.
- Це ти і в Батьки ходила год.
- Та я тіки місяць походила...
- А, сім класів кончила і все?
- Да.
- В 53-му?
- Та, наведено, в 53-му.
- А тоді шо ти робила?
- Шо там, дома сиділа, шо там я робила. Пилип сказав, покійний, шо, мов, мати на постійній, чі коло курей, чі де вона там була, важко ж, і те, і друге.
- І шо?
- Ну, мов оставайся та: «Я тоді тебе на роботу встрою кудись».
- А, шоб із матір'ю була?
- Ага.
- А тітка в Батьках була замужем, да?
- Да.
- Довго вона була?
- Два годі з половиною.
- А баба на...
- А баба ж коло курей. Я ж ото в школу в Батьки, а матері ж важко. Й корова, може, все... Та він сказав, шо те: «Я тоді тебе на роботу кудись устрою». Та й ото ж я й осталась.
- А це, ма, а де ти вчилась шить?

– Та отут, у Правдюкових хатах. Отак, як іти ото од церкви на гору сюди, на Липівці, на углі, як піднімаєся, там були Правдюкови хати, так називалися, чі жили, чі називалися, чі не знаю. І там...

– Так це Будища?

– Ні. Опішня.

– Од нашої церкви як іти?

– Ні, од тії церкви. Отак як іти, ото, од базару, ну, ото, де по цю сторону, ось іти на низ, де Нагірній. Тіки Нагірній он туди, а то прямо осюди, на Липівці, отак на гору, так як піднімається, отут Правдюкови хати, справа, були, і тамичко була та шо вчила. Вона в Попівці і січас жива.

– Та це коли ти вчилась?

– Не знаю в якім годі.

– Ше на Безруках жила?

– В мене десь і те було, така...

– На Безруках жила?

– Та на Безруках, дівчиною.

– Після школи?

– Може, ото після. Та вже, мабуть, Манька дома була. А батько в армії був.

– Як ти вчилась?

– Да. Перший год, мабуть.

– А машинку де взяла?

– Послухай. Так ото ж я жила в «Давидихи», ні, жила в Пилипа, на квартирі... Я матері кажу: «Я не буду у них те...». Все ж, ну, помімаєш, лишній человек... Ото таке.

– І шо?

– Ну, й тоді мати ото до «Давидихи». Настя ходила, «Давидишина», туди тожи вчиться.

– А, і ти в «Давидихи» жила на квартирі?

– Ага.

– Да!?

– Отут жила, да, не знаю стіки. А тоді Настя завербувалася і поїхала, ото, на Донбас.

– А, а ти?

– А я ж тоді сама ходить, ходить то я ходила до неї, так далеко. Липівцями отуди і вп'єть сюди ноччю, в час ночі. А училися звечора, там, я не знаю на стіки, і до часу. Ото в час я їду додому, чі той, у 12, може.

– До «Давидихи»?

– Еге. Мо я з місяць пожила. А тоді мати у Гави, у Йвана, договорилась, ото я там була, поки й кінчила. Він жив жи отутичко десь, ось, де маслозавод, та отутичко вуличка...

– Поняв, у Опішнім.

– Ага.

– Так а стіки ти училась? Півгоду чи стіки?

– Год, мабуть, я не знаю.

– Год. А в Пилипа стіки жила?

– Не знаю стіки.

– Трошки?

– Не знаю. А тоді ж я ото... А! А тоді ж ото у Йвана, а тоді ж ще було таке, шо я не жила ні у Йвана, не знаю чого, шо додому ходила. Отії «Ковалихи», там три дівчат було. Там Маруся, вона вмерла, і вона ходила. І ото було... Чи, мо, старша ходила? До їх жи дійду, а тоді ж на Безруки. Вони до заводу доведуть мене, а я тоді ж сама. А місток як перехожу, так обще. І ото на Безруки шурувала аж поки... А тоді ж мати, ото, стояла. Ото там я добувала.

– А машинку де взяла?

– Та в Павла, в Ширая, мама купила.

– У якого Павла?

– Ширай. Знаєш, шо на долині, шо дочка «Оначчиха», чи за Оначком була? За Оначком була. Павло Ширай, шо он аж...

– А, поняв, поняв. На ставищі.

– Ручну. А тоді ножки, мати їздила з «Давидихою», отут за Полтавою, забула як називалось, ножки купила там.

– А чого з «Давидихою»?

– А Настя ж тожи вчилася. На двох машинка була. Ну, вона ж поїхала. Ну, не знаю коли, можи ше Настя дома була. Ну, з «Давидихою» мати їздила.

– І оце ця машинка і доси?

– Да. З «Давидихою» поїхали, там купили за 20 рублів, чи стіки, оті ножки.

– А там ще якась стара була машинка.

– Та то тітчина, Манчина. Гавина. Вона купила в Галі, чи я не знаю.

– Ну, а тоді шо ти, коли ти пішла робить?

– Ну, а тоді ж і зробили столик.

- Коли ти пішла робить?
- Я коли? 18 год було, як я пішла в колгосп робить.
- 18-ть?
- Да.
- 39-й - в 57-му. А до 18-ти сиділа дома. Да?
- Да, по хазяйству.
- І що ти в колгоспі робила?
- Що робила? Першим долгом я була... А мо я і ранчи пішла, ну, общим не знаю. Так уже ні, на 18-ть вже я собі часи купила. Ні...
- Ранчи пішла?
- Ото ж часи купила на подарок. Кирпичиком часи.
- Оті ручні?
- Ага. І плюшку.
- Ранчи пішла, да?
- Та ранчи.
- І що ти робила зразу у колгоспі?
- Живо я коло телят була. Не знаю, чи я перший раз, уже забулась, коло телят була.
- Де, в Греблях?
- Ага. Отож, у Греблях, не знаю, чи зіму, чи дві, чи стіки я там робила. Зімою ж, можи, в бригаді роботи ж не було. То коло телят, можи, не знаю як я робила, ну, знаю, що робила з Тетяною, з Шираєвою. Там в однім відділенні ото ж Гергуль робив із Явдохю, з «Безручкою». А в тім відділенні ми вдвох. Дві групи, її й моя, ну совмесно. Вона свою годує, а я свою. А те, гної ж там, вивозили разом. Коник був там, Гергуль його доглядав. Вивозили гній і складали десь там. Я забула де. Тоді ж у тракторній бригаді робила. Це вже батько в армії був. Годів три. Кухарок штук п'ять пережила за свій той... Вони ж мінялися, а я...
- А хто був?
- І Васька оця, «Безручка», була, трохи варила. І Галька «Біличка», Галька Міщанин була, тоді Катерина Столяренко з Глинська. Марвина ось, як її фамилія?
- А Галька, ота «Ряба», «Міщанинка»?
- Да, ота, шо за батьком жили. Як жи її, Міщанин жи, фамилія? Вона дуже хороша. Вона мене дуже поважала. Мене саму покинула, кудись у гості поїхала, на Донбас, у неї родичі. А я ж ото сама там. І так жи ж варила ж, помагала, молоки парила. Боже, стіки чавунів

молоків жи. Тоді ж, знаєш, багато тракторів було, і людей багато, і робіт багато було. І борщі, й усе, і косинчики жарили, й усе. Варили, готовили. Понаготовляєм, а тоді ж ото Микола Свищ на ту сторону, до Глинська, бере обіди, а я на цю сторону, за Безруки.

– На велосипед?

– Да. На велосипед навішаю, битони, все, що там наготовлене. Кому стіки. І везу. Заїзджаю по путі, по путі і поки аж кінчу. Ото я папкові коліска казала, що машиною, та голодні у вас остаються, а в мене велосипедом із «Свищиком», і всіх обгодуєм. Він на Ростов ото, чі як воно, Ростовська балка, отуди скрізь, ну, до Більська. Коником, і причепе ше й ззаді бочонок водички, повезе холодної.

– Возила велисопедом, своїм?

– Да, ото як навішаю на Яр, на всих...

– Своім?

– Да. Оце він і доси. Своим. Батько «уазіком» не всівав, голодні люди були. А я ото велисопедом. Де оті заїченські, поле, «Мишеня», було, там шось робе, покійний, царство йому небесне, туди ото аж одному везу. Аж під заїченське оте поле. Я ж оце... Ага. Оце починаю од бригади і ото аж де Заїченці.

– Так а в чому ж ти його возила?

– А битони.

– І куди? На руль?

– Да. І на багажник, і на те... І «Гундір» мене, Грицько, хвалив.

– Короче, коло телят ти робила, да? Розвозщицею, а тоді батько казав у ланці, чі шо...

– Робила і в ланці. Так мені перший год небагато, 24 сотих, буряків наміряли, так мене так кров заливала, на тих буряках, шо було «Устименчиха», агрономша та, була у нас Марія Панасівна, прийде, а я ж ніяк не сполю. А там дівчата, може ж ті, шо коло мене, чі я не знаю, кажуть: «Вона не може, її кров заливає». Оце ж сонце. І прямо не сполю тих 24-х сотих, а тоді не знаю по стіки. А оті рівчачки, оборювали ж буряки, та ото ж дустом посипала та вичищала живо отим земельку, такі совчики, як оце долонька, оця вузенька. Ото так викидали земельку ту ж до грамки, а тоді ж дустом ходили трусили отак. Трактор прооре. А ми ото такі совчики...

– А який трактор, такий маленький?

– Такі ж були трактори спеціально, шо, десь такі вузьенькі вони, рівчачки, шо єлі отак ідеши, і ото такий совчик на три пальці, і ото...

– Та я помню їх, я помню їх, ше в дѣтстві помню їх.

– І ото береш землю, живо вичищаєши усе кругом, ото ж совчик такий, десь пальців на три, може, я не знаю, бо вони ж рівчачки вузьенькі...

– І ото тоді той жук шо?

– Викидаєши ті, а тоді...

– А нашо ті ямки? Жук залазив і шо?

– А тоді ж дустом трусили. Шоб отой жи... Він то переліта, ну, я не знаю для чого. Отож, видно чі дусту боявся, чі я не знаю, вже я забула, отож, кругом усю бурякову площу ото так рівчачками оборювали, а тоді...

– Так а воно помагало?

– Вичищали, ну, не їв жи ж. Вичищали і дустом трусили.

– Так а ти кажеш перелітав?

– Ну, я не знаю. Це так я кажу. А для чого воно ото ж. Видно ж, мо, не летів тоді, чі падав. Бог його знає, я не знаю. Ну, ото всі площі бурякові так робили.

– Я помню ше у 60-ті года, я помню. Довгоносик шоб...

– Да. Довгоносик. Ото так спасали ті буряки. Та, обцим, люди наробилися у ті года.

– І ото ти по поки...

– А ше ж на силосі робила, ото ж з машини... Так не так як тепер, сама їде, стіки накидає... А тоді ж – вже закида, сили не хвата. Ну, яка – дівчина. Хай я, можши, сильніша була, чим оце в мене. О, Боже! Вже, значить, не розсуну, вже нікуди, а вони ж шоб три тони ж, а мо ж і більше. Шофера всі такі завзяті – шоб три тони ж.

– А наші, чі з сільхозтехніки?

– Да, усі ж... І той жи ж, і Нюрин, і Карпів Альоша, і Мокляк, оцей же, Іван.

– Колись робили в колгоспі?

– Та а як же ж. Вони ж усі в колгоспі робили. А тепер я скажу ше, поки ж я не заможем... Ото, ше ж на копні сажали мене. Отож, на комбайні робила. На копнітелях. Вдвох, ото збиваєм вилами, поки назбиваєм, шоб не розсувались купки, шоб викладати ж одна протів одної. Бо тоді ж таке шось було, шо ото так забирало, широке, і сунуло до скирдів. Тепер жи ж воно тоже такий трактор, а тоді таке

було. Шоб рівно все. Ото на копнітелі... Сіяла осінню все, чі коли там, чі весною ото ж посівну. Зерно сіяла. На сівалках тожи робила. І там робила.

– А комбайни, їх трактори тягали, да?

– Ні, начи сами.

– Сами вже?

– Начи такі були, шо самі. Тіки ото солому шоб... А тоді ж, ото, не знаю, ото ж таке робила, гній возила, а тоді ж, ото, пішла заміж. Отож, у 62-м, зімою, свайба була, то я вже на Яру жила. Ото ж возили гній, отутичко, оце од отих свинарників, шо оце крайні. То ото ж коні там, а то ж свинарники тут. Десь отут жи гній складали. І ото ж тоді на сани нагужали, складали і трактором ото аж під Кіжняківку возили. То ше й уже за тобою ходила, то сюди, було, в свинарники, гній на сани накладаємо і возили аж під Кіжняківку. Оті сани...

– Я помню: здорові, дерев'яні. Так а ви де, на саніх сиділи?

– На саніх.

– Сиділи, ви, на саніх?

– Да, на гноеві. І ото ж розкидали, скидали, та, Боже, труд важкий був. Не такий як тепер, механізоване...

– А хто возив?

– А не помню трактористів я. Да. Ото я накладала, це тут робила зімою, тут уже, на Яру... Це ж стіки снігу було, счас зімою ж снігу нема. А весною ж обратно польові роботи, то буряки полола ж, поки і в декрет пішла за тобою. Ті рядки вже так, на сон, було, за тобою виморювалась. Не могу, і дома ж треба робить. Ото аж під Глинськом, знаю, наші буряки були, де оце поле поза Глинськом іде ж, ото шо отуди, до дубини, ото там буряки, отам, де ото «Гусар», сюди вижче. Ото, було, оддыхаєм, то люди обідають, а я чі обідаю, чі скоріш, ото, було, заснеш. Беременна ходила, та спатки так хотілося, шо упадаю і засинаю. Моментально, поки ж вони там пообідають, а я... Ой, не дома ж, нікто ж не пожаліє. І ото буряки ж полола, і це шо я робила, не знаю, бо до якогось, та в декрет... Мабуть, буряк ото одполола і пішла в декрет уже ж. Ото ж родила в вересні тебе. І тоді я вже не робила.

– Ото до заводу аж, да?

– Да. Ото ж хворіла сильно.

– А шо ви корову, чі козу держали? Чі це баба вже пізніш почала козу держать?

– Ми корову держали, поки я заміж вийшла. І заміж, ще мати держала, не знаю, чи год, чи стіки ж ото. Було мені носила сметани коли, то молока...

– А тоді почала баба кози держать, да?

– І тоді вже мати продала корову. Хароша корова була, «Зорька». В неї дві корови було. «Мазуха», ото чорна, мати нею...

– Чорна була?

– Ага. Волочила нею, все робила.

– Дома?

– В колгоспі. В колгоспі ж орали коровами...

– Своєю коровою?

– Да. Із «Кубурчиною». «Ласька» була в «Кубурки», а в нас «Мазуха». І ото дві корови зте, й орали, й волочили у колгоспі. Після війни.

– Так баба й орала?

– Не знаю ж, шо ото вони коровами робили. Запрягали в ярмо дві корови, шо вони там робили, уже ж шось робили, орали чи волочили. «Мазуха» в нас, а в «Кубурки», «Ласька» була, рижка.

– «Ласька»?

– «Ласька», «Ласька», якось.

– «Ласка» чи «Ласька»?

– Чи «Ласка», ні, «Лася» була, а в нас «Мазуха» була, чорна. На масло хароша була, на молоко, на сметану. Було, мама напиче житнього хліба на капустаному листку. У пічі ж тоді баба пекла, жито сіяли, намелим отут у млинках, у млинах оцих, шо в'є крилами. Та, було, каже: «Іж, Віруню!», а Віруня не хоче й дивиться, бо щодня своє. І смитанка, й масло.

– Біле таке масло, чи жовте?

– Біле, біле. А було ж крадуть, то баба довго не спала, правилась, ото ж усе готове на базар. У Будищах жи отут коло магазина був, мо там і коло церкви ранчи був, того я не помню, а отутичко коло магазина. Оце ж, було, вона ото у вівторок, мабуть, четвер і субота тут, а ото середа, п'ятниця й неділя в Опішнім. То я не знаю, чи вона кожний день в Опішне ходила, а сюди носила сиру, було як розв'язе багато.

– Пішки, да?

– Та вже ж пішки. І масла, сметани, в неї все було хароше. Брали. То довго ж не спить. А тоді ж мати колись, та Жижури Миколи батько був (старий був в Миколи Жижури батько), і вони шось там

робили, на Безруках жи, в колгоспі, не знаю шо вони робили, шо десь рій сів і він спіймав у коробку, оцю, шо в нас, роя того. А в матері чі десь вуліки були, чі мо в «Олександрихи», не знаю. І поставили ж його, у вулик посадив він. І все й перед вікнами стояв той вулік. О. І все я, було, кажу: «Коли, ма, вже того меду? Так хочеться», – заглядаю до їх. Вона каже: «Ось баба «Олександриха», – видно ж таки «Олександриха», – прийде й викачає». А мати ж ото всігда до пізна правиться, бо готове ж масло, все те. В погрібі ж тане. Так вона ж тоді пізно, чі не знаю коли, впускала в колодязь. У відрі масло, щоб ше воно...

– Лазили в погріб?

– Да, молока крали. Ото ж чого... Дай я доскажу. І ото ж упускала наніч. Ніхто не знав. А воно ж ти бачив, як заслонявсь у Безруках колодязь, дощечкою. Віжки як упустиш і засуниш, ніхто не знає. І не крали там. О. І, ото ж, вона сказала міні. О, шо скоро, завтра чі коли, прийде баба «Олександриха», викачає...

– Ти колись таке розказувала.

– Ну, вона ото ж правилась довго, а воно ше й дощик. І вони, значить, так їм наділо ждати під клунею, од гори там стріха така довга була, і ше так витовкли ногами. А воно дощик, шо та ж мати все світе та й світе, вона все хазяїнувала, все парила ж увечері, бо... І тоді мати виключила свет, і вони за вулік... Ну, та казали ж ото, шо «Безрукий» ото, хуторянський, і отой, шо в Опішнім, забула... Взяли і вкрали. І, ото ж, під клунею ждали, поки мати ляже, бо віконце ж світилося. Ото ж, щілінка ота середня. І вкрали той мед, так шо я не попробувала. А, ото ж, в погрібі крали молока. Так вона, погрібняк жи я не знаю як у неї засувався.

– Засувався, я помню.

– Корова засувалася.

– А.

– А в дровнику... Чі й погрібняк?.. Шо була така заслонка. Ото, чі може замок, чі мо й той так само засувався з дровника. Погрібняк зсередини, а тоді од корови оцей середній, отак заслонка засувалася, поняв, на дверіх, зсередини, пороблені отакі дірки зсередини, і отуди чі дровина, чі залізьяка... А корова засувалася. І ото вони не могли улізти, вже тоді, як мати так зробила. Ото таке було бабі життя. Порося було. Сама ж, поки ж вправиться. Тоді ж готовила ото на базар, увечері. Топила ж молоко на сир, на масло. Наскида вершків макітряку, у піч поставе, одтопиться, тоді ж схолоне, одціджувала, оте ж

як воно називалось? Тоді ж бовтали ложкою чи кописткою, робили масло, поки збовтається, разів стіки зливали. З отого першого кашу сколотяну варили, така добра, аби оце тепер, ех! А, сколотина, воно називалося. Кашу варили сколотяну, гаряча, баба в печі як навари, як витягни, так гарно, добре все, масла нароби, намажи хліба ж, і хліб житній пекла на листках, на листках капустяних.

- А я помню ше, добрий хліб.

- Да. Намажи маслом. Це вже можи корови не було. Та не було.

- Свое жито.

- Та: «Їж, Віруню, їж», а його не хочеться, бо воно щодня. А тепер аби те масло, та той хліб. Ото ж готовила. Пороби. Тоді ж у блюдця наробляла так, тоді ж в холодну воду, та в колодзь пізно впускала, щоб уже ніхто не бачив, щоб ніхто не вкрав, та віжками замотувала, зав'язувала десь там. Заслонкой засувала, і ото до утра, поки аж на базар іти. У Будища, чи в Опішне, куди там вона... В неї купували, добре, так вона так повиробля ше ложкою, так на тому маслі, так подаве, красіво так. Сир, масло, сметана ото вершкова, молоком вона не носила, ні, роблене, а ото вершкова сметана, масло й сир. Одходила бабуся.

- В глечиках, чи в чом носила? Чи в горищиках?

- Я не знаю в чому вона, чи в глечиках, чи в каструлі, чи в чому...

А може вона сметани й не носила. Брешу. Це ж вона на масло топила, бач. Маслом і сиром. Масло й сир. У марлі ж, чи там у платку у яким таким чистім. І ото ж блюдцем міряє тоді. По чому воно?.. Масло по чому?

- А сметану для себе, да?

- Для себи. Ото ж вона масло робила з сметани, одтоплювалось у пічі. О. Тепер жи десь сіпаратором, то ше шось, сирим роблять. Воно й масло таке, а то ж в пічі ото робили масло. Тоді ж сколочували, отак, ти ж знаєш, колотили...

- А сушню, те, шо сушили? Вона при тобі возила на Пензу, чи вже як тебе не було?

- Да, при мені. Сушня в три яруси була. Отож...

- Листів два, да? Під землю і зверху.

- Слухай. Де земля в рост, а то трошки нижче, ну по землі викопано пошти в рост чоловіка, яма. А тоді ж, ото, на землі, не знаю як воно ложилося, шо, ото, живо на землі, сунулись ліски, по брусках

жи чі по чому. Тіки земля кінчається, ото ж, сунулись ліски, тоді вище зроблено ще один ряд, бруски такі лежали.

– Ліски?

– Да, а тоді зверху трость. Так як оце і в нас трость. І тоді ж лядою... Ото ж ляди, батько, мабуть, забрав з Безруків. Лядами накривалося.

– І ото сушили на першому, на другому, на третьому, чі воно без різниці?

– І сливи сушили, і яблука, і груші. Все. Шо поспіло, все сушили. А де вона його дівала та мати, я їйбо не знаю. Ото знаю, шо раз їздила у Пензу. Здавати. Продавати, та десь їздали його оптяком. Онофрій возив терен насушений. У них жи там терни, мабуть, кругом його були. Була ж теца ше там, попересушує. Ото садок такий був. Озолотиться можна, аби в це врем'я. Стіки яблунь, стіки тих хороших... Самого ранету три, сивеньких, бойкін, ось отутичко, коло оції груші, бойкін був. Груша ж та. Тих три, филоновки. Як уродять, Боже. А слив стіки. Сивенька ж така була родюча, та яблуня. Та ранету аж чотири було, ще ж одна й там, ото, над низом. А солодка була, ти знаєш жи шо солодка ота, шо і в мене прищеплина, була, одна чі дві.

– Дві.

– Ой, такий садок. Хто його, чі батько посадив? . А батько ж садив. Три верби ж ото посадив. А Пилип був чі зломив, чі шо...

– Так верба одна тіки була, а дві ше де?

– Чого? Їх дві, а третю ж ото...

– А де ше друга була?

– Ото ж третю він...

– А друга де?

– А коло хліва одна і коло колодязя була. Коло хліва ж грім..., ото ж ти її й не знаєш...

– Не знаю.

– Ше, наведено, дівчиною, попав грім. Поняв?

– Ну, так я ж таки помню, шо не було.

– Ото ж оте, шо б'є... Як воно не в хлів, а у вербу. Тоді ж, видно, ми спіяли.

– Ну, я ж таки помню, шо одна була коло...

– Уже й пинька ти ж не помнеш. Це ше, мабуть, дівчиною була. Ото такий... А снігу накидало. Обо!

- Урівні із стріхою. Я помню.
- По східцях ходили до колодязя, й од східців... Урівні з стріхою, або й вище. Я ще ходила на роботу, снігозатримку робили.
- Та я помню ранчи...

-
- ¹ Міщанин Віктор. Малі Будищечки, ймовірно, починалися з Яру, а назва пішла з Лисенківщини (слідами легенд Малобудищанського краю) // Просто районука. – 2016. – № 16. – 3 вересня. – С. 5.
 - ² Міщанин Віктор. Озираючись у минуле, згадуючи пройдене, підсумовуючи зроблене... – Миргород : Видавництво «Миргород», 2012. – С. 95.
 - ³ Погощодарські книги населених пунктів Великобудищанської сільської ради за 1944–1949 роки // Архів Великобудищанської сільської ради.
 - ⁴ Книга Пам'яті України. Полтавська область: Диканський район, Зіньківський район, Карлівський район. – Полтава : Полтавський літератор, 1996. – С. 131.
 - ⁵ Ревизская сказка м. Опoшини Зеньковського уезда за 1835–1838 годы // Державний архів Полтавської області. – Ф. 222. – Оп. 1. – Арк. 152, 153.
 - ⁶ Там само. – Арк. 1022.
 - ⁷ Спогади Півньової Марії Данилівни, 1926 р. н. Малі Будища. 2004 // Приватний архів Віктора Міщанина.
 - ⁸ Лист із Одеського гідрометеорологічного інституту до Віктора Міщанина // Приватний архів Віктора Міщанина.
 - ⁹ Лист із Красноярського територіального управління по гідрометеорології і контролю природного середовища до Віктора Міщанина // Приватний архів Віктора Міщанина.
 - ¹⁰ Протоколи окружних виборчих комісії про результати виборів депутатів сільської ради. 1990 // Архівний відділ Зіньківської районної державної адміністрації. – Ф. 27. – Оп. 1. – Арк. 7.
 - ¹¹ Протокол № 8 засідання бюро Зіньківського райкому компартії України від 1 листопада 1990 року // Державний архів Полтавської області. – Ф. п. 31. – Оп. 35. – Спр. 28. – Арк. 161, 163.
 - ¹² Лист Любомира Блацака до Віктора Міщанина від 13.02.1991 року // Приватний архів Віктора Міщанина.
 - ¹³ Протокол № 17 засідання бюро Зіньківського райкому компартії України від 15 липня 1991 року // Державний архів Полтавської області. – Ф. п. 31. – Оп. 35. – Спр. 39. – Арк. 5, 6, 9.

Початок Чирвиної вулички від вулиці Центральної.
Малі Будищечки, Полтавщина. Квітень 2006.

Фото Віктора Міщанина.

Приватна збірка Віктора Міщанина (Малі Будищечки).

Публікується вперше

Розділ VII

З газетних публікацій про мешканців Чирвиної вулички (1950-ті - 1960-ті роки)

«Гарних успіхів у догляді за робочою худобою домоглися воловики першої рільничої бригади колгоспу ім. Жданова Панас Звагольський і Кирило Лисенко та конюх Петро Онищенко. Взявши на соціалістичне збереження робочих волів і коней, вони старанно доглядають за ними. Дотримуючись розпорядку дня, корм тваринам задають лише в підготовленому вигляді. Два рази на день кип'ятком запарюють різку і здобрюють її.*

Вся робоча худоба, за якою доглядають тт. Звагольський, Лисенко і Онищенко, має середню вгодованість».

Ширай В. Робоча худоба має середню вгодованість // Сталінським шляхом. – 1952. – № 23. – 20 березня. – С. 1.

«Хлібороби артiлі імені Жданова успішно здають соняшник державі. На Полтавський пункт «Заготзерно» відправлено вже біля 600 центнерів насіння. Старанно працюють на перевезенні соняшника шофери Олексій Михайлик і Аврам Павленко. Безперебійно навантажують і розвантажують автомашини комсомолець Андрій Лисенко і члени ланки, яку очолює Марія Грушка».

Чуйко М. Здали державі 600 центнерів соняшника // Сталінським шляхом. – 1955. – № 81. – 8 жовтня. – С. 1.

«Краці здавці молока вже продали державі:

[..]

б. Півень Сергій Ілліч, колгоспник сільгоспартiлі імені Жданова – 270 літрів».

Більше молока країні! // Прапор комунізму. – 1958. – № 32. – 16 березня. – С. 1.

«Трудівники першої бригади колгоспу імені Жданова включились в соціалістичне змагання, діяльно розгорнули підготовку до весняної сівби.

[..]

Трактористи тт. Троцький М., Сирота М., Лещенко І., працюючи на своїх тракторах, систематично виконували завдання».

Ширай В. Соціалістичні зобов'язання виконаємо з честю // Прапор комунізму. – 1958. – № 33. – 19 березня. – С. 1.

* Тут і далі підкресленням виділено прізвища мешканців Чирвиної вулички

«Дбаючи за підвищення врожайності, ми повністю виконали план підживлення озимини на площі 344 гектари та 12 гектарах багаторічних трав. На цій роботі відзначились колгоспниці Наталія Гармаш, Уляна Бородай, Ганна Чуйко та інші».

Устименко М. Весняну сівбу проведемо успішно // Прапор комунізму. – 1958. – № 45. – 1 квітня. – С. 3.

«Кращі здавці молока вже продали державі:

[..]

3. Півньов Сергій Іллч, колгоспник сільгоспартілі імені Жданова – 543 літри.

4. Дубинка Євдокія Калениківна, колгоспниця сільгоспартілі імені Жданова – 480 літрів».

Прапор комунізму. – 1958. – № 49. – 25 квітня. – С. 3.

«З метою підвищення відповідальності за вирошення високого врожаю кукурудзи і зниження її собівартості, трактористи Григорій Бейгул та Іван Лещенко, які працюють на тракторі «Беларусь», взяли зобов'язання посіяти, провести догляд і зібрати врожай цієї культури на площі 50 гектарів».

Пруглов П. За високий урожай кукурудзи // Прапор комунізму. – 1958. – № 53. – 7 травня. – С. 3.

«В травні в мальовничих диканських лісах проводилась зйомка окремих кадрів для нового кінофільму «Близ Диканьки».

В зйомках масових сцен приймали участь і самодіяльні колективи нашого району.

На знімку: Учасники масових зйомок – члени промартілі імені Крупської (зліва направо) Галя Бородай і Галя Штанько».

Прапор комунізму. – 1958. – № 85. – 20 липня. – С. 4.

«Механізатори колгоспу імені Жданова слідом за збиранням хлібів готують ґрунт під озимину. Трактористи Григорій Бейгул та Іван Лещенко трактором «Беларусь» почали в четвертій бригаді оранку стерні».

Ситник Ф. Готуємо ґрунт під озимину // Прапор комунізму. – 1958. – № 87. – 25 липня. – С. 2.

«Завершуючи збирання врожаю зернових культур, механізатори колгоспу імені Жданова одночасно готують площі під урожай наступного року.

[...]

Добре також працюють і трактористи Григорій Тимофійович Бейгул і Іван Данилович Леценко та причіплювачі Дмитро Григорович Бейгул і Іван Данилович Білоножко. Вони виорюють щозміни при нормі 4,7 гектара по 5-6 гектарів».

Жижур М. Готуюмо площі під урожай наступного року // Прапор комунізму. – 1958. – № 92. – 6 серпня. – С. 3.

«Фізкультурниця цього ж колгоспу Анастасія Лисенко одержала перемогу серед дівчат по штовханню ядра. Її результат 6 метрів 16 сантиметрів».

Чуйко Г. Шоста районна спартакіада сільської молоді // Прапор комунізму. – 1958. – № 105. – 5 вересня. – С. 3.

«Великих зусиль довелося прикласти і в боротьбі з буряковим довгонощиком, а також, щоб своєчасно зібрати і відправити цукрову сировину на приймальний пункт Чупахівського цукрового заводу.

Найкраще працювали дівчата Софія Гетало, Марія Мокляк, Ганна Дубинка, Уляна Бородай, Ганна Ващенко і ряд інших. Наша наполеглива праця дала чудові результати. Свої зобов'язання ми виконали з честю, зібравши врожай цукрових буряків на всій ділянці по 310 центнерів з гектара».

Чуйко Н. Будемо боротись за ще вищий урожай // Прапор комунізму. – 1958. – № 138. – 23 листопада. – С. 1.

«В наступному році ми вирішили забезпечити комплексну механізацію вирощування кукурудзи на площі 200 гектарів і соняшника на площі 120 гектарів.

Для цього вже створено два комплексних тракторних агрегати, які забезпечені всім необхідним інвентарем.

Члени цих агрегатів трактористи тт. Гахович М., Федоша І., Леценко І., Бейгул Г. заявили, що вони з честю виконають соціалістичне зобов'язання по вирощенню високого врожаю цих культур».

Бейгул І. Накреслення партії кличуть на подвиг // Прапор комунізму. – 1958. – № 152. – 28 грудня. – С. 3.

«Завдяки цьому, а також активності депутатів Катерини Михайлівни Герасименко та Івана Петровича Омельченка, ми ще до 1 вересня 1958 року закінчили збір сум самооподаткування, а штрафовку було зібрано до 1 квітня».

І. Федоша. Депутати працюють серед виборців // Прапор комунізму. – 1959. – № 15. – 4 лютого. – С. 2.

«Багато допомагає дояркам в їх роботі ветфельдшер т. Таран І. І.».

К. Пошивайло. Самовіддана праця доярок // Прапор комунізму. – 1959. – № 31. – 13 березня. – С. 3.

«По бригаді вже підживлено 82 гектари озимини. Добросовісно трудяться зараз в полі Уляна Бородай, Мотрона Герасименко, Ганна Чуйко».

О. Чуйко. Бригада готова до виходу в поле // Прапор комунізму. – 1959. – № 32. – 15 березня. – С. 3.

«Про людей молодих, недосвідчених в житті, раніше казали:

– Молоде, зелене.

Майже так, але водночас зовсім по-іншому говорять колгоспники артілі імені Жданова про трудівниць ланки Надії Чуйко. Ось ці слова:

– Молоді, але не зелені.

Вірно підмічено. Не один і не два роки встають разом з ранковою зорею Надія Чуйко, Уляна Бородай, Марія Мокляк, Ганна Дубинка, Марія Безрук, готують собі сніданок і з вилами або сапою поспішають на колгоспне подвір'я, одержують наряд і – в поле.

Іноді такий розпорядок дня порушується. Це буває в дні підготовки до весни, коли треба нагромадити побільше гною на полі, або в період вивезення з плантації врожаю цукрових буряків. Тоді доводиться і почергуватись. Одна зміна працює вдень, інша – вночі.

Думаєте це легко? Звичайно, ні. Але молоді колгоспниці працюють вперто, наполегливо. Окремими днями сперечаються, кожна доказує свою правоту (різні ж моменти бувають в житті), але в кінці-кінців обов'язково знайдуть спільну мову.

Молодіжна ланка, про яку йде мова в нашій розповіді, організована ще в 1953. Очолила її зовсім непоказна на зріст, але метка в роботі круглолиця дівчина Надія Чуйко. Точнісінько така, як на цьому фото, тільки тоді вона була значно молодша. Перед цим вона побувала на Всесоюзній сільськогосподарській виставці. Коли ж повернулася з відти, керівники сказали їй:

– Ну от, Надіє. Побувала на виставці, побачила, що можна досягти, коли трудитись від душі, так що бути тобі ланковою.

На перших порах відмовлялась, не хотіла, бо думала – а чи справлюсь?

– Справишся, – немов угадавши думку своєї ланкової, говорили дівчата.

– Ми не підведем.

І не підвели. З року в рік молоді трудівниці одержують високі врожаї кукурудзи, цукрових буряків. Зараз у них нові турботи. А як же? Їх ланка – опора в колгоспі. По 65 центнерів кукурудзи в зерні на кожному з 20 гектарів вирішили одержати. Такого врожаю ще не збирали жодного року в колгоспі.

Правда, дехто з скептиків подекує: зобов'язуйтесь, мов, а чи виростите? Ми відповімо за членів ланки.

Виростять. Обов'язково виростять. Молодість переможе. І вона вже починає перемагати. Дівчата вивезли на кожний гектар по 17,4 тонни перегною, першими в артілі, яка, до речі, відстає з ходом польових робіт, закінчили сівбу цукрових буряків на своїй площі. Зараз вони продовжують засівати плантації інших ланок, в яких окремі члени не поспішають з виходом на роботу.

Таких же в цій своєрідній сім'ї немає. Тут кожен свій. І нехай тільки торік в ланку прийшла сімнадцятирічна Анастасія Лисенко, але вона вже міцно здружилась з усіма членами ланки, своїми щоденними розповідями про газетні новини, голосними читками журналів і книг завоювала серед них неабияку повагу.

А як зустріли трудівниці недавно десятикласницю Лиду Кабакову?

– Нашого полку прибуло, – просто сказали вони.

Тепер в ланці трудиться вісім чоловік.

– Днями ще поповнення прибуде, – повідомила нам Ліда Кабакова. – в ланку приходять Неля Сенько, теж десятикласниця.

А час іде. З кожним роком все більше і більше розквітає колгоспна земля. І крашають її самі найдорожчі і найпрекрасніші в світі квіти – прості люди. Їх руки, незалежно від віку, звичні до праці, їх обличчя обпалені весняним вітром, але кожен з них по своєму красивий, привабливий. Криється ж ця привабливість в одному – у вічно живій трудовій колгоспній молодості».

Матюх М. Молодість // Прапор комунізму. – 1961. – № 48. – 20 квітня. – С. 3.

«Кожного дня 16-17 колгоспників нашої бригади працюють на вивезенні гною. Для цієї роботи виділено трактор «ДТ-54» Михайла Тимофійовича Троцького.

Регулярно виходять на роботу С. І. Звагольська, В. М. Герман, М. А. Чуйко, Г. О. Омеляненко та інші колгоспниці. На поле від ферми вони відправляють гній і перегній, а там сани навантажуються соломю.

Щоб не було перебоїв у роботі, разом використовуємо 5 саней. Таким способом у бригаді кожного дня перевозиться одним трактором в середньому по 60 тон добрив і 9 тон соломи. На 18 січня вже вивезено під кукурудзу і буряки гною і перегною 942 тони. На цій роботі добре працюють ланки Г. І. Дубинки і В. О. Письменної».

Омельченко І. Темпи нарощуємо // Прапор комунізму. – 1962. – № 12. – 27 січня. – С. 3.

«Омельченко Іван Петрович, бригадир комплексної бригади колгоспу «Прогрес». Очолювана ним бригада збрала по 30,3 центнера зерна кукурудзи з гектара на площі 80 гектарів при зобов'язанні 30 центнерів».

Вони виконали зобов'язання по вирощенню зерна кукурудзи в 1966 році // Прапор комунізму. – 1967. – № 40. – 4 квітня. – С. 1.

«Автомашина, навантажена зеленою соковитою масою, ледь встигла під'їхати до траншеї, як тракторист Дмитро Бейгул накинув трос і потужним трактором стяг силосну масу. Колгоспниці Катерина Смілянська, Марфа Омельченко, Наталія Озюмська, Олександра Левченко, Федора Перепелиця та Софія Звагольська почали вправно розстеляти масу рівним шаром.

[..]

За короткий час лише в першій бригаді, яку очолює Іван Омельченко, заклали в траншею понад 600 тон високоякісного силосу».

Г. Яковенко. Повняться траншеї // Прапор комунізму. – 1967. – № 92. – 3 серпня. – С. 3.

Зміст

ПРО АВТОРА	3
ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ДЕЩО ПРО САМОГО «ЧИРВУ», ЧИРВИНУ ВУЛИЧКУ ТА ЇЇ МЕШКАНЦІВ	9
«Чирва», він же Іван Остроушко	10
Віднайдені й розкопані горна Чирвиної вулички.....	21
Про гончарів, пічників та інших мешканців Чирвиної вулички	40
Мешканці Чирвиної вулички в роки Другої світової війни	53
РОЗДІЛ II. СЛОВНИК ГОНЧАРІВ, МАЛЮВАЛЬНИЦЬ ТА ПІЧНИКІВ ЧИРВИНОЇ ВУЛИЧКИ	77
РОЗДІЛ III. ІСТОРІЯ ЧИРВИНОЇ ВУЛИЧКИ В ІМЕНАХ ЇЇ ЖИТЕЛІВ (середина 1920-х, 1944–2010 роки)	93
РОЗДІЛ IV. ІСТОРІЯ МАЛОБУДИЩАНСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ В ІМЕНАХ МЕШКАНЦІВ ЧИРВИНОЇ ВУЛИЧКИ (середина 1940-х – 2010-ті роки).....	185
РОЗДІЛ V. ІСТОРІЯ МАЛОБУДИЩАНСЬКОГО КОЛГОСПУ ІМЕНІ ХІ-РІЧЧЯ КНС (ІМЕНІ ЖДАНОВА, «ПРОГРЕС») В ІМЕНАХ МЕШКАНЦІВ ЧИРВИНОЇ ВУЛИЧКИ (середина 1940-х – кінець 1990-х років)	283
РОЗДІЛ VI. ПРО ЛИСЕНКІВ, НАЩАДКІВ БЕЗРУКІВ І МІЩАНИНІВ ІЗ ЧИРВИНОЇ ВУЛИЧКИ	443
Лисенки на Чирвиній вуличці.....	444
Нащадки Безруків на Чирвиній вуличці.....	447
Сім'я Міщанинів і Чирвина вуличка	451
РОЗДІЛ VII. З ГАЗЕТНИХ ПУБЛІКАЦІЙ ПРО МЕШКАНЦІВ ЧИРВИНОЇ ВУЛИЧКИ (1950-ті – 1960-ті роки).....	543

Видано коштом автора,
за фінансової підтримки:

Сергія Боровика –
лікаря-невролога
Зіньківської центральної районної лікарні,

Юрія Бублика –
народного депутата України,

Олега Кулініча –
народного депутата України,

Людмили Овчаренко –
депутата Полтавської обласної ради,

Олександра Путрі –
депутата Полтавської обласної ради,

Анатолія Ханка –
заступника голови Полтавської обласної ради.

Автор щиро вдячний їм за допомогу
у виданні книги.

МІЩАНИН Віктор Данилович
ГОНЧАРНІ ВУЛИЦІ МАЛИХ БУДИЩЕЧОК:
ЧИРВИНА ВУЛИЧКА
(сторінки історії)

Монографія

Літературний редактор
Віктор Міщанин

Коректура
Віктор Міщанин

Комп'ютерний набір
Віктор Міщанин
Олена Устименко

Комп'ютерна верстка
Олена Устименко

Макет
Олена Устименко
Юрко Пошивайло
Обкладинка
Олена Зубань

Макет книги виготовлено
видавництвом «Українське Народознавство»
Національного музею-заповідника українського гончарства

Підписано до друку 25.07.2017. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Korinna.
Ум. друк. арк. 32,1. Ум. фарб.-відб. 32,3
Обл.-вид. арк. 35,8
Тираж 50 пр. Вид. № 35

Видавець і виготівник: ПП «Дивосвіт».
36039, Полтава, вул. Р. Кириченко, 36, оф. 3.
Тел. (0532) 50-65-63

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 866 від 22.03.02